

Beyān ül-hakk

برنجی سنه — ایکنجی جلد　　بیان الحق　　عدد — ٥٣

پازار ایرتسی　فی ١٦ ربیع الاول سنه ١٣٢٨ و فی ١٥ مارت سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مكتب نواب معلملرندن
كلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لكی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اكثر مقالاته ایات كریمه و احادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلكده بولنلماسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

بسم الله الرحمن الرحیم

مولود آلای والاسی

تاریخ عثمانی صحایفی آزچوق قارشدرمش اولانلر دولت ابدمدت عثمانیه‌نك ادوار استیلاسنده ، اعصار اعتلاسنده شعائر دینیه‌یه حرمت، قوانین اسلامیه‌یه رعایت خصوصلرنده اباء واجدادمزك صرف ایتمش اولدقلری مساعئ مشکوره‌یی کورمشلر ، اکلامشلردر . هرهانکی برمملکت ، هرهانکی برشهر ؛ ارباب غزانك جلادتیله حرباً، اصحاب دهانك سیاستیله صلحاً فتح وتسخیراولننجه الك برنجی ایشلری اوراده فقهای اسلامیه‌دن برحاکم بولندرمق ، مراسم دینیه اقامه‌سی ایچون ایجاب ایدن مأمورلری تعیین ایتمك اولور ایدی. اوندن صکره یرینه کوره متعدد مدرسه‌لر بناسی ، قرآن کریم تعلیمی ایچون قراخانه‌لر انشاسی وامثالی آثاردینیه وجوده کتیریلیردی.

بوتون بلاداسلامیهٔ عثمانیه‌ده احکام عدالت، مراسم شریعت محافظه اولنور، خلقه‌محتاج اولدیغی تربیهٔ‌ملیه‌نك ویرلمه‌سی جهتنه اعتنا ایدیلیردی. بوعرض اولنان اعتنالر فرائض وواجباتدن اولان امور دینیه‌یه منحصرقالمزدی. شریعت مبجله نظرنده، اهل اسلام عندنده محترم اولان آیلرك، کونلرك، کیجه‌لرك محترم اولدیغنی عامهٔ ارباب ایمانه تذکیر واخطار ایچون هریرده زمان‌ومکانه کوره‌علامتلر وضع اولنمش، کیمی یرده طوپلر آتیلمه‌سی، بعض محللرده قندیللر یاقیلمه‌سی وبعضیلرنده هرایکیسنك اجراسی مراسم مخصوصه صره‌سنه کچمشدر. بومراسم ؛ اساساً اوامر شرعیه‌دن اولمادیغی حالده ارباب ایمان وهدایتی برنوع تنبیه وایقاظ معناسنی متضمن اولمه‌سی حیثیتیله شایان تقدیر واستحساندر.

بوجمله‌دن اوله‌رق ولادت جلیلهٔ حضرت سیدالانامك شرف وقوعه کلدیکی شهرربیع‌الاولك اون ایکنجی کیجه‌سنی تعقیب ایدن کونده پادشاه عالیجاه‌زمان طرفندن

سلاطين عظام جوامع شريفه سنك برنده منقبهٔ ولادت سنيهٔ احمديه نك قرائت ايتديرلمسى مراسم سلطنت سنيه وعادات مستحسنهٔ عثمانيه صره سنه كچمشدر . نه كوزل برقاعده ! رسم عالئ مذكورك اجراسيچون انعقاد ايدن قدسى، علوى جمعيتده حضرت پادشاه ، اركان دولت ، علما وسائر رجال سلطنت مدعواً حاضر اولور وآرزو ايدن هيچ بر اهل ايمان منع ايدلمز . فقط هر مسلمانك بيلمه سى لازم كلديكى وجهله بورسملر، بوجمعيتلر فرائض وواجباتدن اولمايوب نوافل عباداتدن معدوددر .

وعباداتك الزم وافضلى اوكجه فرائض وثانياً واجباتدر . سنن سنيه وبوقبيل تطوعات شرعيه اونلردن صكره كلير . حال بويله ايكن سويله سندن لسانلرك، يازمه سندن قلملرك، ديكله مه سندن قولاقلرك آرتق بيقديغى ، اوصانديغى ، استكراه ايدر اولديغى دور سابقده ، دور استبدادده ، دور جهالت وريادهِ رسماً وظاهراً بوكبى آلايلر اجرا اولنور . بوتون طنطنه سيله بويله جمعيتلر قورولور . جماعت پادشاهدن اول حاضر بولنور ، ذات شاهانه نك جامع شريفه ورودينه قدر ذكرالله بدل صحبت ، سكوت متفكرانه يه مقابل اقاقه لر ايله دمكذار اولنوردى. پادشاه كلير كلز كويا وعظ ايديلير ، ولادتنامهٔ قدسيدن شويله جه بعض ابيات اوقونور ومجلسه ختام ويريله رك عودت ايديليردى . فقط بودفعه اجرا اولنان مولد آلايى ، جمله مسلمانلرك خليفه سى ، بوتون عثمانليلرك پادشاهى ، پادشاه مشروطيت وحريت سلطان محمد خان خامس حضرتلرينك ايلك مولد آلاى والاى همايون ملوكانه لرى بويله ريا كارانه وجعلى اولمق دركلرندن متباعد ، متعالى ايدى . باقيكز جمعيت مقدسه نه صوتله باشلادى ، نه وجهله ختام بولدى . ساعت بشى چاريك كچيوردى . مدعو وغير مدعو جماعت مسلمين ايله جامع شريف طولدى . بردن بره غايت لطيف وحزين براعوذ وبسمله سى آذان حاضرينى تنشيط ايلدى .

قولاقلر دكل دماغلر بيله بوصوت دلفريبك كلديكى يره توجه ايتدى . فقط نه حاجت . اساساً لطيف اولان بو صوت كزين جامع شريفك هر كوشه سندن طويولمقده ايدى . بسملهٔ جليله يى سورهٔ مبشرهٔ فتح شريف تعقيب ايتدى . هر كس كمال صمت وسكوت ايله ديكله يور ، حضرت قرآنك بخش ايتديكى فيوضاتله نشوه لنيوردى . برده (لقد رضى الله عن المؤمنين اذ يبايعونك تحت الشجرة فعلم مافى قلوبهم فانزل السكينة عليهم واثابهم فتحاً قريباً) آيت جليله سنه كلنجه ورود همايونى مبشر اولان بورولر چالنمغه باشلادى . شو تصادف حسن احسن تصادفاتدن عد اولنمغه شاياندر . بعده شرف وقوع بولان مساعدهٔ سنيه اوزرينه وعظ خدمتى ايفا واوندن صكره منقبهٔ جليله ، فاصله لرنده قصائد مباركه وصلوات وتسليمات تلاوتيله قرائت وادا اولندى .

تمام دعا ايديله جكى صره ده ايدى كه صلاة ظهرك حاضر اولان جماعت كبرى ايله اداسندن صكره بزم عالئ فيوضات توالينك نهايتانديرلمسنه ارادهٔ ديانتعادهٔ حضرت خلافتپناهى تعلق ايلديكى ايجاب ايدنلره تبليغ بيورلدى . ذاتاً وقت ظهر حلول ايلمش اولديغى جهتله امام ثانئ حضرت شهريارى طرفندن نماز قيلديريلدى متعاقباً ذات حضرت شهريارى آلاى والا ايله سراى همايونلرينه عودت بيوردى . ايشته سزه اولى قرائت قرآن مبين و آخرى اقامهٔ عماد دين اولان برمولود آلاى والاسى ! جناب حق پادشاهمزى وجمله اهل اسلامى وبتون عثمانليلرى باكمال شان وتعالى امثال عاليه سنه ادراكيله مسعود ومباهى بيورسون .

مجلهٔ احکام عدلیه‌مزه روا کوریلن مؤاخذه‌لی

مدافعه

مابعد

بورایه‌قدرسردایتدیکمز ایضاحات، قواعدحقوقیه‌مزك انسجام‌وارتباطنده‌کی دقائقی بیان‌ایدرك معترضمزك افاده‌سی وجهله تنافی وتغایر موجود اولمدیغی وبالعکس مجله‌نك (۲۹۳) نجی‌ماده‌سی قواعداساسیه‌یه تماما موافق‌اولدیغی وانجق بوبابده‌کی تحلیلات حقوقیه‌مزك غوامض‌دقیقه‌سنی کوره‌بیلمکه وسیله اوله‌جق وسائط خرده‌بینی‌دن مترصده‌مزك محروم بولندیغی کوسترمکه کافی اولوب بوقدرجقله اصل اعتراض برطرف ایدلمش ودهازیاده بحثه پکده‌لزوم قالمامش ایسه‌ده مادهٔ مذکوره حقنده برازدها اجالهٔ قلم ایلمکی فائده‌دن خالی کورمه‌دم.

قبل‌القبض مبیعك تلفی حقنده‌کی احکامی پك‌مجمل اوله‌رق بیان ایتمش اولان مارالذکر مجله ماده‌سی احکام فقهیه اعتباریله خیلیجه شایان تفصیلدر. مجله‌نك منبع بی‌پایانی اولان احکام‌فقهیه‌مزه استناداً اجمال‌ایدیویرمکده محذور کوره‌مدیکی مسئلهٔ مبحوث عنها فرانسه قانون مدنیسنده دها مهم برطرزده قالمشدر.

بوراده‌اولاتلفك ثانیاً بیعك‌صور مختلفه‌سی ثالثاًبایعه ویامشتری‌یه عائددر دنیلن ضررك ماهیتی تدقیق‌ایدلملیدر.

زیرا مبیع تلف اولدقده یا کندی کندینه ویا بر آفت‌سماویه ایله‌ویابرشخصك اتلافیله‌تلف‌اولور. بوشخص یا بایع ویا مشتری ویا شخص ثالث اوله‌بیلیر. وجوه مذکوره‌ده مبیع یا کاملا تلف اولور ویا قسماً تلف اولور. قسماً تلف اولمسی یا مقدارنده اولور ویاخود وصفنده بولنور. بونلرك جمله‌سنده بیع یا بات اولور ویا خیار شرطله اولور. خیار صورتنده مخیراولان کیمسه یابایع ویا مشتری ویا هرایکیسی‌ده اولور.

شو حادثات یاقبل‌القبض بایع یدنده ویا بعدالقبض مشتری یدنده اولور. و مجموعنده‌ده ضرر تلف اولان شیئك ثمن‌ویا قیمت‌ایله مضمون اولمسندن عبارت‌بولنور.

شو مسائلی برر برر حل ایده‌بیلمك ایچون برنجی اساس مبیعك قبل‌القبض بایع یدنده و بعدالقبض مشتری یدنده وضعیت حقوقیه‌سنی تعیین ایلمکدن عبارتدر.

مبیع قبل القبض بایع یدنده مضمونمیدر دکلمیدر؟ مضمون‌ایسه ثمن ایله‌می مضموندر یوقسه قیمت ایله‌می؟ برکره قودسیویله باقالم:

(۱۶۰۳) ماده‌سنده دیورکه‌بایعك ایکی‌واجبهٔ اصلیه‌سی اولوب بریسی تسلیم دیکری ضمان مبیعدن عبارتدر.

بوماده‌یه کوره تسلیم وضمانی بایعه واجب قیلان شی مقاولهٔ بیعدن‌بشقه برشی اوله‌میه‌جغندن عقدبیعك‌حکمی یالکز ملك رقبه اولمیوب تسلیم وضمان دخی احکام وایجابات بیعدن اوله‌رق حکم بیعك متعدد اولدیغی‌وقبل القبض مبیعك بایعك‌یدنده وضعیت حقوقیه‌سی لزوم تسلیم دولاییسیله مضمون اولمقدن عبارت بولندیغی اکلاشیلیور.

قودسیویل دها برقاچ ماده‌ده بومضمونیت اوزره ادارهٔ کلام ایتدیکی حالده بوضمانك ضمان ثمنمی یوقسه ضمان قیمتمی اولدیغی بیاندن‌سکوت ایلدیکی کبی بالعکس (۱۱۳۸) ماده‌ده یالکز مقاوله‌نك ختامیله ملکیت مشترینك تمام اولدیغنه ذاهب اوله‌رق بایعه ضمان ایجاب ایتدیرمیوب خساری مشتری‌یه یوکلتیور. وضمان بایعی مماطله کبی بر تسبب ویا تعدی ایله مشروط قیلیور. حالبوکه میانه‌لرنده هیچ بیع معامله‌سی اولمایان بر کیمسه دیکرینك بوصورتله ضیاع‌مالنه سبب اولسه‌ینه ضمان‌لازم اوله‌جغی جهتله بویله تسببدن نشئت ایدن ضمان حکم بیع اولمق لازم کلن ضمان اوله‌میه‌جغندن قودسیویل بوخصوصده منتظم‌بردائرهٔ حقوقیه‌اوزرنده سیرایده‌میه‌رك هم‌قاصر وهم متناقض قالیور.

مجله‌یه کلنجه:

(بیعدن) بیع‌باتی (بایعك یدنده تلف)دن مشترینك

وياشخص ثالثك صنعي اولمقسزين يا اتلاف بايعله ويا كندي كنديته ويا بر آفت سماويه ايله تلفي قصد ايده‌رك ضرري بايعه تحميل ايدييور و بو نكله‌ده بايع حكم بيع موجبنجه تسليم ايدنجيه قدر مبيعي مشتري يه قارشي انجق ثمن مقابلنده ضامن اولديغنـه اشـارت ايليور . وبوبابده‌كي تفصيلات فقهيه‌يي بيلديكي ايچون بو اجمال ايلها كتفا ايدييور وديمش اوليوركه :

« بعدالبيع قبل القبض بايعك وظيفـه‌سي ثمنه مقابل مبيعي تسليم ايتمك وايده‌مزسـه ثمني ضامن اولمقدن عبارت اولمغله قبل القبض مبيعك بايع يدنده وضعيت حقوقيـه‌سي‌ده ثمن مقابلنده واجب التسـليم اولمق تسـليم ايدلمز ويا ايديله‌مزسـه ثمني ايله مضمون بولنمقـدر » . ثمن ايله مضمون اولمق‌ده ثمن آلنمش ايسـه تلف اولان مبيعه بدل اعاده ايدلمك آلنمامش ايسه وازكچلمك ديمكدركه هر ايكيسـنده بيع بولنمامش حكمنده ديمك اولوب مبيع صاتلمدن تلف اولسه بايع نه‌ضرر كوريورسـه بوراده‌ده اوضرري حكم بيع اولان ضمان موجبنجـه كوره‌جكي اكلاشلمش اوليور .

في الحقيقـه مبيع قبل القبض بايع يدنده انجق ثمن مقابلنده مضمون اولوب قيمت مقابلنده مضمون اولماملیدر . حقيقت حقوقيه قطعياً بوني اقتضا ايدر . چونكه ثمن ايله مثمني مبادله ويا مبادله‌يه دائر مقاوله ديمك اولان بيعده عاقدين ماللريني بر برينه قارشي تماماً مقابل وموازن طوتمق اوزره عهد ايتمش اولدقلرندن بو عهدك حكمي تمام اولنجه‌يه قدر بر برلرينه قارشي سوزلرنده دوره‌مه‌لري ايجاب ايدر . بو مبادله ويا مقاوله موجبنجه تسليم وتسلم وقوع بولمدن هله بالذات مبيع قبض اولنمدن بايع مبيعه مشـتري ثمنه بشقه قيمت ويرمكه قطعيا مأذون اوله‌مز اوله‌جق اولورسه مقاوله‌نك هيـچ حكمي قالماز . بناءً عليه بر كيمسه يكرمي پاره‌لق برمالني بر مشتري يه اون پاره‌يه صاتارسـه اومقاوله موجبنجه اومالك قيمتي اون پاره‌دن عبارتدر .

بايع او اون پاره‌يي آلمدن مبيعي تسليم ايتميوب طوته‌جق اولسه هر حالده اون پاره‌يه قارشي طوته‌بيلير . اكر او اون پاره‌يي آليرده مبيعي ينه تسليم ايتمزسه او اون پاره بدلنده مبيع مضموناً يدنده قالير . مادام هنوز مقاوله‌نك حكمي اجرا ايدلمدي شو حالده مبيع تلف اولسه او مبيعي تسليم ايتمك امكاني قالمينجه بايع او مبيعي او اون پاره ثمن ايله تضمين ايتمكدن بشقه بر شـيئه مجبور طوتيله‌مز . آلمشسه ويرر آلمامشسه‌واز كچر . مبيع كندي كنديته تلف اولدقده بايع مشتري يه (نه‌يا په‌يم سنك بنده رضاك ايله براقديغك برمالك واردي بنده امانت ايدي هيچ قباحتم اولميه‌رق تلف اولدي بو تلف اولان انجق سنك ملككدر تلف اولدي كيتدي) ديه‌مز . مشتري بوكا قارشي (او مالي بن سكا امانت براقدم . اون پاره قارشولغي اليقويدك . اون پاره‌يي ويرمسيدم الى الابد او مالي بكا ويرميه‌جكدك ديمك كه‌بن اون پاره‌مه بدل طوريپوردي . سنده تسليمني تعهد ايتمش ايدك مادام تعهدك ايفا اولنه‌مدي . شو حالده بو تعهد حكمسز قالدي عين تعهد موجبي آلديغك اون پاره ثمني وير) ديمكه تماماً حقليدر . والحاصل او مبيع امانت دكلدر . هنوز بايعك تصرفنده و ثمن مقابلي تعهدنده‌در . اره‌لرنده بو مقاوله‌نك حكمنجه آنك قيمتي آنجق ثمندر . تسـليم اولنه‌مادیغي صورتده نه‌ايچون اولنه‌مازسـه اولنه‌ماسون هر حالده ثمن سـاقط اولور . ثمن ساقط اولنجه هلاك بايعه عائد اولور . بنابرين مجله‌نك (۲۹۳) نجي ماده‌سي، خلافي قبول ايديله‌ميه‌جك درجه‌ده متين الاساس و مصون الاندراس بر قاعده اولمق لازم كلير .

اما مبيع بعدالقبض مشتري يدنده تلف اولسه حكم مقاوله تمام اولدقدن صوكره تلف اولمغله حكم باشقه‌لاشير .

ايشته صور محتمله‌سي يوقاريده تعداد اولنـان تلف مبيعك بو احكامي وضعيت حقوقيه دائره‌سـنده كتب فقهيه‌مزده مفصلاً حل ايدلمش وجمله‌سي قواعد حقيقيهٔ حقوقيه‌يه موافق بولنمش اولديني وبوراده تفصيلاتي‌ده

آرتق صدد بحث اعتباریله موجب ملل بولنەجنی جهتله شو ایضاحاتی کافی کورەرك خیار رؤیت مسئلەسنه نقل کلام صرەسی کلدی ظن ایدرم .

مابعدی وار

کوچوك حمدی

تاریخ اسلام تحفلرندن

(یوم الفرس) ده اوسیلرك غلبەسی اوزرینه قوماندانلری بولونان (حضیر الکتائب بن سماك الاشهلی) ـ كه اصحاب کرامدن (اسید بن حضیر) ك پدری ایدی ـ هانکی طرفك تلفاتی زیاده ایسه اومقدارك دیتی، طرف دیکردن ویریلمك شرطیله خزرجیلره مصالحه تکلیف ایتـدی . خزرجیلر ، بوتکلیفی قبول ومقتولینی تعـداد ایلەیەرك کندی مقتوللرینه نسبتله اوسیلردن اوچدانه فضله اولدیغنی آکلادیلر . بونلرك دیتی تدارك واعطا ایدنجەیه قدر کندی ارالرنده اوچ کیشی‌یی اوسیلره رهن براقدیلر.

اوسـیلردن بری امانته خیانت ، داها طوغروسی وحشیانه برجنایت اولارق رهنلردن بردانەسنی اولدوردی. بونك اوزرینەده (یوم الحدائق) وقعەسی ظهوره کلدی.

مورخین (یوم الفرس) دن صوکرا اوس وخزرج قبائلی میانـنـده وقوع بولان محارباته (حروب فجار) تعبیر ایدرلر .

لکن، بونی مولد پیغمبرینك ١٢، ١٤، ٢٠، ٢٢ نجی سنەلرنده مکەده واقع اولان (حروب فجار) ایله قاریشدیرمامالیدر. مکەدەکی (حروب فجار) دنده صیراسی کلنجه بحث ایدەجکز .

رهنلردن برینك قتلی اوزرینه خزرجیلر ، تکمیل ایاقلانوب (عبداه بن ابی بن سـلول) ك قوماندانسـنده اولارق اوسیلره هجوم ایتدیلر وخرما باغچەلری اراسنده صیقیشدیروب برچوغنی تلف وقوماندانلری (بوقیس)ی جرح ایلەدیلر .

حروب فجارك ایلکی بولونان بو، یوم الحدائق وقعه‌سندن صوکرا (یوم معبس ومضرس)حادثەسی سرنمای ظهور اولدی. اوسیلر، (معبس) خزرجیلر(مضرس)دەنیلن دیوارلری سـپر آلارق کونلرجه بربرلرینه اوق آتمقله مجارحه ومُقاتلەده بولوندیلر. نهایت اوسیلر، منهزم وطریق فراره عازم اولدیلر.

برمدت صوکرا قبائل اوسیەدن بعضلری خزرجیلرله مصالحەیه طالب اولمشلرسەده بعضلری اخذ انتقام ایتمەدکجه صلحه یاناشـمق ایسـتەمەدکلرندن خزرجیلر مهاجمات متوالیه ایله، حتی (سعد بن معاذ الاشهلی) یی یارەلایەجق درجەده صونتله اوسیلری بیزار براقدیلر.

اوسیلرك بعض اشرافی، هم حج ایتمك ، همده قبائل عربك اشرف واقواسی اولان قریشیلرله خزرجیلره قارشی برمعاهده عقد ایلەمك املیله مکەیه کیتدیلر. اوراده قریشك ایلری کلنلرندن اتفاقه دائر سوز بیله آلدیلر.

لکن بعض اشرافك بویله خود بخود سوزویریشنی دور اندیش و پرتشـویش بولونان ابوالحکم ـ كه هنوز کنیهٔ اسائتنه ابو جهل شرحی ویریلمەمشـدی ـ موافق سـیاست کورمەدی . چونکه اوسـیلرله بر اتفاق عقد ایدیلسه قریشلك‌ده خزرجیلرله اوغراشمسی لازم کلەجك، غلبه تأمین ایدیلسه بیله نافلەیره برغائله چیقارلمش اولاجقدی. ابو جهل بوکبی دلائل سردیله مشورتکاه قریش اولان دارالندوەده اتفاقك عدم لزومنه دائر قرار آلدی. شوقدر وارکه اعیان قریشـدن بعضلری اتفـاقی تعهد ایتمش و عهدندن دونمك بین العرب پك بیوك عیب صاییلاکلمش اولدیغندن بردنبره اتفاق سوزینك کری آلینماسی ممکن اولامایاجقدی . ابو جهل شـوکا بر بهانه آرامق ایچون اوسیلری بولدی و مزورانه بر افاده ایله :

— اشرافدن بعضلريله تدافعى و تجاوزى بر اتفاق
عقدينه تشبث ايتديككزى خبر آلدم. كريمه وزوجه لرمزى
بر بريمزدن اسير كه مه مك وچارشيلرده، بازارلرده رجالمزك
جاريه لرمزله ملاعبه سنه مساعده ايتمك شرطيله بن ده بو
اتفاقه داخل اولورم !

تكليف تحملسوزنده بولوندى .

ادب و حياسنك قلتى ، حتى علت منحوسهٔ اباتى
ايله اشتهار ايتمش اولان ابوجهل كبى ادبسز بر حريفك
شو كستاخانه تكليفى اوسيلرك نجابت اخلاقيله قطعياً
توافق ايتمه ديكندن ابوجهلك ده، سائر صناديد قريشك ده
اتفاقه تنزلى ذل عدايله يه رك بلده لرينه دونديلر واوراده كى
قبائل يهود ايله اتفاقه چاليشديلر .

اوسيلرك شو تشبثى خبر آلان خزرجيلر درحال
(بنوقريظه) ايله (بنونضير) يهوديلرينه اعلان مخاصمه يه
قالقيشديلر. رؤساى يهود، اويله بر اتفاقه داخل اولمادقلرينى
خبر ويرسكه برابر مخاصملرينى تطمين ايچون ايچلرندن
قرق كيشى يى رهن مقامنده خزرجيلره كونده رديلر .
بونلرك كوستردكلرى طابانسزلقدن جرأت آلان خزرجيلر،
كندى كويلرينه نسبتله معمور ومستحكم بولونان يهودى
قريه لرينى اله كچيرمك ايچون :

— بولونديغكز مواقعى براقوب كيدك . كيتميه جك
اولورسه كز رهنلركزى اولدوره جكز . ديمك حقسزلغندن
چكينمه ديلر . يهوديلر ، عين ظلم اولان شو خبره قارشى :

— بز وطنمزى ترك ايده مه يز . رهنلرمزى اولدورمك
غدرينى ارتكاب ايدرسه كز كرى طورمايك . جوابنى
ويرديلر .

جوابك مغاير امل اولارق ظهورى خزرجيلرى
فناحالده حدتلنديردى . حتى يوم الجسر وقعه سنده قوما
ندانلق مقامنده بولونان (عمرو بن النعمان البياضى) نامنده كى
غدار ، رهنى بولونان زواللى بريهودى يى كندى اليله
اولدورمك ظلمنى اختيار ايتدى .

عمروك خيانت واقعه سى كندى قبيله سى افرادينك
بيله موجب نفرتى اولديغى كبى (عبداه بن ابى بن سلول) ك
قاتل مرقومه :

— سن غدارلق ايتدك ، خائن وظالم بر حريفسك
ديمه سنى ومرهون اولان يهوديلرك كافةً اطلاق ايديلمه سنى
انتاج ايتدى. قبائل يهود عمروك غدرينى سررشته اتخاذ
ايله اوسيلرله بالاتفاق خزرجيلره هجوم واحرازغلبه ايله ديلر.
بوكا (حرب فجار ثانى) ديرلر .

خزرجيلر ، بومغلوبيتك آجيسنى چيقارمق ايچون
متفقلرى اولان (بنوا شجع) و (جهينه) افرادندن
استمداد، اوسيلرده (بنوقريظه) (بنونضير) يهوديلريله
(مزينه) قبيله سى امداد ايتديكندن (بغاث موقعنده قانلى
بر محاربه يه باشلاديلر. بومحاربه يه ده (يوم بغاث) وقعه سى
دنير .

بومحاربه ده اوسيلرك قوماندانى (حضير الكتائب)
خزرجيلرككى ينه (عمرو بن النعمان البياضى) ايدى .
اوسيلردن (بنوحارثه) وخزرجيلردن (عبداه بن ابى بن سلول)
ايله توابعى بى طرف بولونيوردى . برمدت اوروشوب
دوكوشدكدن صوكرا غلبه خزرجيلره توجه ايتمكه ،
اوسيلرده ميدان حربدن يوز چويرمكه باشلادى. حضير
الكتائب ، معيتنك بوزولمغه باشلاديغنى كورونجه اصول
عرب موجبنجه مزراغيله اياغنك سيكيرينى كسوب
دهوه كبى يره چوكدى و :

— بنى بو حالده دشمن النده براقيرسه كز صاووشوب
كيدك. طرزنده مهيج سوزلرله فراريلرك يولنى كسدى .
مجروح قوماندانك تشويقيله اوسيلر دونوب شدتلى
بر هجوم ايله عمرو بن النعمان البياضى يى قتل وخزرجيلرى
فراره مجبور ايتديلر .

بعدالغلبه حضيرى تعظيم واحترام ايله قالديروب اوينه
كوتورديلرسه ده براز صوكرا سيلان دمدن وفات ايتدى .
خزرجيلرك مغلوبيتى يهوديلرك آرانيوب بولاماديغى

برشـیدی . شو هزیمتلرندن بالاستفاده اولرینی ییقمق ، خرماقلرینی یاقق درجه‌سنده شناعتده بولوندیلر (ثابت بن قیس بن شماس خزرجی) بی‌طوتوب صالیویرلمش اسیرکبی آلننی یاردیلر .

یوم بعاث وقعه‌سی اوس وخزرج وقایع الیمه‌سنك الك صوكیدر. بوندن صوكرا هجرت سنه‌ وقوعیله بر برینك دشمن جانی اولان ایکی قبیله افرادی صحبت نبویه برکاتیله یکدیکرینك برادر دین وایمانی اولدی واوله پرشور نفاق اولان مدینه ، مکه مرکز اتحاد واتفاق اولمق شرفنی قازاندی .

طاهر المولوی

حاجی عمر (یاماوقا) افندی حضرتلرینه تشکر

۸۰ نومرولی صراط‌مستقیم رساله‌ٔ محترمه‌سی، حاجی عمر (یاماوقا) افندینك شرفنه جمعیت علمیه‌ده ویریلان چای ضیافتی اثناسنده مشارالیهده کوریلن ادب خلقی و تربیهٔ اسلامیه‌یی شو صورتله بیان و تعداد ایدییوردی

« بیوك ومحترم ذوات ایله برابر یمکه تأدب ایدرم . اونلر یدکدنصکره بن ییه‌جکم دیه‌لری اوزرینه حاضروندن نورانی بر پیر محترم دایانه‌میه‌رق قوجاقلامش ... »

او راغب حقیقت و ناشر اسلامیت اولان مسافر مبجل کندیسنه بو صورتله احترام ایتمك ایسته‌ین ذاتك کوسترمش اولدیغی وضع مسنونه مقابله‌یه شتاب ایلمش و موافق اسلامیت اولان آدابی یرلی یرنجه ایفایه مسارعت بیورمشلر .

بو مؤمن صادقك طرف رسالتپناهیدن [۱] (من اجلال الله اکرام ذی الشیبة المسلم » حدیث شریفنه امتثالی و « اطلبوا الخیر عند حسان الوجوه » حدیث شریف حکمت لطیف اوزره وجه شریفلرنده‌کی بشاشتی بوذات محترمدن خیرلی خدمت و عظیم موفقیت کوریله‌جکنی اثبات ایده‌بیله‌جك دلائل وعلائمدندر .

« هله بر مجلسه کلیرکلز السلام علیکم دیر »

معلوم خواص وعوام اولدیغی اوزره (سلام) تحیة الاسلامدر . بو لفظ شریف ایله مسلمانلر من طرف الباری مکرم اولوب جامع اولدیغی معانی ، حاصل ایتدیکی فوائد ، تقریر ایتدیکی روابط ، پك مهم و بیوکدر. اسماء الهیه‌دن اولان (سلام) لفظ مقدسی اوچیوز میلیونی متجاوز اسلاملرك دارالسلام اولان جنتده‌ده تحیه‌سیدر. بتون مسلمانلرك ، تحیه‌لری کبی قلبلریده متحددر .

« ایکی الیله هرکس ایله مصافحه ایدر »

مصافحه سنن قدیمه‌دن اولوب سلامی متعاقب اجرا اولنور برامر مشروع ومستحسندر . زیرا مصافحه تقریر وتحکیم محبته وسیله‌در .

« نطق جوابی اثناسنده (میقادو) حضرتلرینك اسمنی ایشتدی همان آیاغه قالقدی »

بومطیع مسلم اثنای نطقنده بیان ایتدیکی وجهله موحد اولان ومتین برقومك رئیسی بولنان متبوعی حقنده کوسترمش اولدیغی شو احترامیله‌ده کندوسنك درجهٔ صداقتی ومشرف اولدیغی دینده‌کی متانتی میدانه قویمشدر .

ژاپون دونانماسنك قوت واقتدارندن باحث برراپورك نشری اوزرینه ژاپون اقوامنك جانی صیقلدیغنه دائر حکایه اولنان بر وقعه‌نك سببی حاجی عمر افندیدن استفسار اولنجه : اومجاهد بالنفس اولان مشارالیه ؛

« ژاپونلره غرور کلیرسه... صوکره محو اولدیغمز کوندر . بر ملته غرور کلنجه اومات آرتق یاشامازمحو اولور»

[۱] سنی کماله ایرمش برمؤمنه اکرام ایتمك ؛ جناب حقه قارشو تعظیمدن معدوددر .

باقيكز اى ارباب انصاف ! شو مؤمن صدوقك قرآن عظيم الشانه انقياد تامى كورلسون ده ظاهر بين اولان مغرورين عبرت آلسون

سورهٔ توبه‌ده [۲] « .. ويوم حنين اذا عجبتكم كثرتكم فلم تغن عنكم شيئاً وضاقت عليكم بما رحبت ثم وليتم مدبرين ثم انزل الله سكينته » آيت جليله‌سى محاربهٔ حنينده غرور سببيله عساكر اسلاميه‌نك ابتداءً پريشان اولديغنى بيلديرمديمى؟ بعدالاستغفار محاربهٔ حنينده حاضر بولنان فخر كائنات عليه اكمل التحيات افندمز حضرتلرى سايه‌سنده نائل نصرت اولنمديمى ؟ وجناب لقمانك اوغلنه نصيحتنده غرورى منع ايتديكى ، رحمان ورحيم اولان جناب حق طرف عاليسندن شو آيت كريمه‌ايله بزه بيان بيورلمديمى ؟

[۳] « ولاتصعر خدك للناس ولاتمش فى الارض مرحاً ان الله لايحب كل مختال فخور » .

ايشته بو مؤمن كامله قارشو تشكرات عظيمه‌مى (بيان الحق) رسالهٔ محترمه‌سيله تقديمدن صوكره بو معزز قرداشمزى شو [٤] « ... ولكن الله حبب اليكم الايمان وزينه فى قلوبكم) آيت كريمه‌سيله تبشير ، وحال مؤمن اولان تواضعى دائما التزاملرندن طولايى (من تواضع رفعه الله ...) حديث شريفنه استناداً دنيا و آخرتده تعالى ايده‌جكنى قوياً اميد ايدرم.

واقطار ارضده موجود مسلمانلرك متوجه بولنديغى « كعبة اللهى »،[٥] (... يأتين من كل فج عميق) لفظ كريمنك دلالت فعليه‌سنى بالذات كوروب عموم مسلمانلرك تأمين اتحادينه مجمع اولان عرفات عرصات نمونى زيارتلرندن طولايى تبريك ايلرم .

اشبو تشكراتمى (فخرالاولين ، سيدالمرسلين) افندمز حضرتلرينه صلات ، وبتون اخوان دينه سلام ايله ختم ايدرم .

۱۲ مارت سنه ۳۲٦

الداعى

بايزيد مجيز درسعاملرندن

حاجى نجيب

[۲] ربكز مواطن حربك چوغنده وموطن حنينده سزه نصرت ايتدى. فقط حنينده‌كى نصرت الهيه‌سزى كثرتكز اعجاب ايتدكدن وبو كثرتكز سزه نازل اولان قضاء اللهك رفعنه چاره‌ساز اولمديغى جهتله ساحهٔ وسيعهٔ ارض سزه طار كلدرك يوزيكز سمت هزيمت وادباره توجه ايتمك درجه‌سنه كلدكدن صوكره واقع اولدى .

[۳] كبر وغروركدن ناشى سكا سوز سويلين انسانلردن يوزيكى چويرمه . وخلقه قارشو عظمتفروشانه يورومه . زيرا : جناب حق بتون متكبرين ومفتخرينى سومز .

[٤] جناب حق سزه محبت ايمانيه بخش واحسان بيوروب قلوبكزده آنى آيات واضحه وبراهين قاطعه ايله تزيين ايتدى.

[٥] ايراق يوللرك هر برندن كليرلر .

اسلامده عسكرلك

« مقدمه »

انسانلر مدنيته ايلك آياق آتدقلرى زمان بر طاقم قبيله‌لردن عبارت ايديلر ، او وقت قبيله‌لرك خلقى هپ عسكر صاييليردى . بر قبيله ديكر قبيله ايله محاربه ايتمك ايستديمى هيچ نظام وانتظام كوزه‌دلميه‌رك قبيله‌نك اركككلرى طوپلانير دشمن طانيدقلرى طرفه هجوم ايدرلردى ، هر كس قوتى درجه‌سنده غنيمت الده ايدر ، الك جسور ، الك كوجلو ، قوتلى اولانلر دها زياده استفاده ايدرلردى .

بو قبيله‌لر مدنيت خصوصنده درجه، درجه ايلريله‌يوب دولتلر ظهور ايتمكه باشلايجه ياواش، ياواش هر مملكت اهلى آيرلدى، عسكرلك او آيريلان مسلكلرك الك شرفليسى صاييلمغه باشلاندى ، بو صيره‌ده عسكرلكه ايلك نظام ويرن دولت ، مصرده او وقت حكم سورن فرعونلر دولتى ايدى ، حضرت عيسى (عليه السلام) دنيايه كلمه‌دن يكرمى عصر قدر اول فرعونلر زنجيلردن ، حبشيلردن بر چوق عسكر طوپلاديلر ، قويدقلرى نظام و انتظام

سایه‌سنده او وقت شاب دکزی اطرافنده بولنان قبیله‌لر کندیلرینه بویون اکمکه مجبور اولدی .

دها صوکره‌لری عسکر جمع ایتمك و عسکره انتظام ویرمك خصوصی‌آثوریلره ، بابلیلره ، فنیکه‌لیلره ، اسکی یونانلیلره ، روماليلره کچدی. عسکرك انتظامی فرعونلر زماننده منتظم و بربری آردینه صفلر تشکیل ایده‌رك محاربه‌یه کیریشمکدن عبارت ایدی ، مصرده اونلرك زماننده قالمه اوله‌رق ظهور ایدن آثار عتیقه اوزرنده بوعسکرصفلرینك صورتی پك‌چوق کورلمکده‌در .

یونانیلر بو نظام و انتظامی بر پارچه دکیشدیره‌رك مصرلیلردن آلمشلر وعسکرلرنی اویولده‌ترتیب‌ایتمشلردر، او وقت یونانلیلرك عسکری درت بیك کشیدن عبارت ایدی ، هرنفرله دیکرینك آره‌سی بش‌اون قدم برمسافه اولور و صفلر بربری آردنجه ترتیب اولنوردی .

صوکره ماکدونیالی فیلیب درت بیکی ، سکز بیکه چیقارمش و آنك اوغلی اسکندر زماننده عسکرك مقداری اون آلتی بیکی بولمشدر، اسکندر ایکی نفره اراسنده‌کی مسافه‌یی عسکرلرك‌اوموزلری وقالقانلری بربرینه‌طوقنه‌جق درجه‌ده آزالتمش وعسکره مزراق ویرمشدی ، اووقت برنجی صفده‌کی نفرلرك مزراغی قیصه دیکر صفلرك مزراغی یکدیکرندن‌دها اوزون اولور، بشنجی صفده‌کی نفرلرك مزراغی ایلك صفده‌کیلردن اوچ قدم ایلری‌یه اوزانه‌بیلیردی ، اك اوزون مزراق یکرمی درت قدم ایدی .

روماليلر ظهورایدنجه عسکرلکه‌عائدنظام وانتظامی یونانلیلردن آلمشلردر ، رومالیلرك عسکری اوصره‌ده اوچر طاقمدن عبارت آلتیشر بیك کیشیلك فرقه‌لردن مرکب ایدی ، ایلك صف حربی تشکیل ایدن طاقم کنجلر ، ایکنجی صفده اورته یاشلیلر ، اوچنجیده محاربه کورمش صاحب تجربه اولانلر بولنوردی ، هرپیاده فرقه‌سنه عائدبرده سواری فرقه‌سی بولنوردی‌که سلاحلری اولان‌اوق ومزراقله‌دشمن عسکرینی پیاده‌لره هجوم ایتمکدن منع ایدرلردی .

روماليلر کیده‌رك هرفرقه‌یی اون‌قطعه‌یه، هرقطعه‌یی ایکیشر شعبه‌لی برر بولوکه تقسیم ایتمشلردر بوترتیبده هرشعبه یوزر نفردن عبارت ایدی . رومالیلرك نظام عسکریسی فتوحات اسلامیه زمانه قدر بوصورتده دوام ایتمشدر، اسلامیت ظهورایتدیکی زمان‌روما عسکری یوز یکرمی بیك کشیدن عبارت ایدی .

ایرانلیلره گلنجه‌اونلرك عسکری درت‌طبقه اوزرینه مؤسس ایدی برنجی طبقه امرای عسکریه‌درکه بونلره میرمیران دنیلردی ، بونلردن هربرینك اداره‌سی آلتنده درت قوماندان بولنور، هرقوماندان درت مرزبانه هر مرزبان درت سالاره ، هرسالار اون سواری ، بش پیاده نفرینه حکم ایدردی .

« مابعدی‌وار » فاتح‌درس‌عاملرندن‌قونیه‌لی

ع . عاطف

جهت جامعهٔ محمدیه

و

اخوت اسلامیه

کچن صالی اقشامی شهزاده باشنده کارکیر تیاترودە روسیه‌وقازان‌علماسندن حاجی‌عبدالرشیدابراهیم، مهدیون اسلامدن ژاپونیالی حاجی عمر (یاماواقا) ، مکتب حقوق معلملرندن مصطفی زهدی بك ، استانبول مبعوثی مصطفی عاصم افندیلر حضراتی طرفلرندن سرداولنان بیانات وارشادات علویه ؛ نتیجه اعتباریله عنوان مقال اتخاذ ایتدیکم شوایکی « جهت جامعهٔ محمدیه ــ واخوت اسلامیه » ترکیب جلیلك شارح مضمونی‌بولنمسی حسبیله عاجزلری‌ده عنوان مذکور آلتنده برقاچ سوز سویلیه‌جکم .

فقط اولا شوراسنی عرض ایده‌یم که بوصرف ایده‌جکم سوزلر ؛ آنجق افکار وملاحظات شخصیه‌مه ترجمان اولوب حضرات مشارالیهمك بیانات عالمانه وواقفانه‌لرینی میزان انتقاده چکمك ویانقل وحکایه ایتمك صورتلریله سویلنمش دکلدر . ذاتاً سامعین اوزرنده حاصل اولان انبساطات نشوه بخشاو آنك آثار صمیمیه‌سی اوله‌رق اظهار اولنان تقدیرات محمدت افزا ؛ اوخطب مهمه عالیه‌نك هیئت عمومیه‌سی اعتباریله هردرلو ستایش خالصانه‌یه جدیر اولدیغنی پك رعنا اثبات ایلدیکندن انتقاد وادیسنده اجالهٔ قلم ایتمك نابمحل ، نقل وحکایه طریقنی التزام ایسه خطبه‌لرك طویل الذیل اولمسی جهتیله بویله برقاچ مقاله ایله بیتمیه‌جکندن کلال آوردر .

انسانلری یکدیکرینه ربط ایده‌رك ملت، امت عنوانی آلتنده بر کتلهٔ متحده حالنده یاشاتان عوامل صحیحه ، جهات جامعه نه‌در؟ بوخصوصده متفکرین بشر اختلاف ایده‌رك کیمی لسانی ، کیمی نسب وقومیتی ، کیمی وطنی ، کیمی دینی مؤثرات اجتماعیه‌دن اولمق اوزره تلقی ایتمشلردر.

فی الواقع بوجهات اربعه‌نك عوامل جامعهٔ بشریه‌دن بولندیغی ، بعضاً برکتلهٔ انسانیه‌نك اتحادنده ایکیسنك ، اوچنك ، حتی دردنك‌ده دخل وتأثیری اولدیغی بر حقیقت مسلمه‌در . انجق بیلنمسی لازم اولان دیکر بر مهمهٔ اجتماعیه‌دها وارکه اوده بوجهات جامعه‌دن هانکیسنك هانکی ملتده دها زیاده حائز تأثیر اولدیغنی کشف وادراك ایتمك ، اوجهت غالبه ومؤثره‌یی پیش نظر امعاندن دور طوتمیه‌رق اکا کوره خط حرکتی چیزمکدر .

بر ملتك مقدرات و امورینی ید اداره‌سنه آلان هرهانکی برقوت؛ بونقطهٔ معتنابهایه لایق اولدیغی درجه‌ده رعایت ایتمزسه اجرا آتنده ، عاقبت امورنده طبیعتیله موفقیتسزلك ، عقامت رونمون اولور .

تجارب عدیده وعنعنات تاریخیه ایله مبرهن برحقیقت درکه شرقده حکمران اولان حسیات وقوای اجتماعیه‌نك

الك قوتلیسی ، الك غالبی دیانتدر . بالخاصه دین فطریٔ الهی اولان اسلامیت ایسه شرقده اجرای احکام ایدن حسیات علویهٔ جامعه‌نك الك بالا طبقه‌سنی تشکیل ایدر. پك محترم وعلوی اولمقله برابر علاقهٔ وطنیه ایکنجی درجه‌ده قالیر . قومیت و لسان جهات جامعه‌سی ایسه اوچنجی ، دردنجی درجه‌لری تشکیل ایدر .

بو کون جهانك قطعات مختلفه‌سنده متمکن اولان اوچیوز اللی میلیون افراد انسانیه‌یی ، امم اسلامیه‌یی عرقلری ، لسانلری آیری اولمقله برابر برنقطه‌ده جمع ایدن ، بر مرکز قدسی‌یه ربط ایدن مؤثریکانه ؛ جهت جامعهٔ محمدیه‌درکه الك صوك بردین فطریٔ الهی اولمق اوزره شارع تعالی شانه طرفندن خاتم الانبیاء علیه اکمل التحایاافندیمز حضرتلرینه وحی والهام اولنه‌رق وساطت سنیهٔ محمدیه ایله بوندن بیك اوچیوز بوقدر سنه مقدم بتون هیئت بشریه‌یه القا وتبلیغ بیورولمشدر .

بوجهت جامعهٔ محمدیه‌نك برمحیط خاصی ، بردائرهٔ محدوده‌سی یوقدر. خورشید آسمانی؛ اشعهٔ زرتاریله ظلمات لیلی نصل تاراج، بتون آفاق جهانی نصل تنویر واشراق ایلرسه بودین فطریٔ الهی، بونیرتابان لاهوتی‌ده اویله‌جه ظلام جهل وغفلت ایچنده پویان ، احتراصات نفسانیه پینده روان اولمقده بولنان بشرك پیش چشم بصیرتنه چکیلن سترهٔ بهیمیتی سیلر. حقیقی سعادت سرمدیه‌یی الك روشن بینات ایله کوسترر. بوصورتله ارباب عقل واذعانی دنیانك هرهانکی کوشه‌سنده اولورسه اولسون متکفل سعادت بولنان محیط احرارانه‌سنه ادخال ایلر. برحالده که منسوبینی الئمتین ومحترم برحبل مخالصت ومؤاخات ایله یکدیکرینه باغلیدر .

« المؤمن للمؤمن کالبنیان یشد بعضه بعضا » حدیث حکمت قرینی منطوقنجه بوکتلهٔ معظمهٔ متحده دائما یکدیکرینی تشیید ایدن بنیان رصین مثابه‌سنده‌در.

« مثل المؤمن فی توادهم وتراحمهم مثل الجسد اذا

اشتکی عضوتداعی سائرالجسد بالحمی والسهر » حدیث شریف مدلول عالیسنجه ایسه برعضو انسانی‌یه عارض اولان المدن دیکر اعضا نصل متألم اولورسه جسد انسانی مثابه‌سنده بولنان بنیان متحد اسلامینك هرهانکی برطرفندن آجیلان بررخنه‌دن سائر اجزانك، افرادکده عین تأثرله متأثراولدیغی، اولمسی لازمکله‌جکی بیان بیوروليور. اویله‌یا. رهنمای وجدانیلری متحد، منهاج اعتلای روحیلری عین جهته متصاعد، قلبلرنده جایکیراولان حسیات خیر خواهانه ایسه تراحم وتعاطف اساسلرینه مستند بولنان برملت طبیعیدرکه یکدیکرینك ماتمنه‌ده، مسرتنه‌ده اشتراك ایلر.

« والذی نفسی بیده لایؤمن عبد حتی یحب لاخیه مایحبه لنفسه ویکره لاخیه مایکرهه لنفسه » و « المسلم اخوا المسلم والله فی عون المسلم ما کان فی عون اخیه » احادیث نبویه‌سی‌ده اوچیوز اللی میلیون نفوس زکیهٔ بشریه‌یی بر نقطه‌ده جمع ایدن بو جهت جامعه‌نك ؛ بو دین عالینك منسوبین کاملیتندن اولمق ایچون انسانلرك یکدیکرینه قارشی کندی حقلرنده دیله‌دکلری هر خیری، ایلکی دیله‌مك ایسته‌مدکلری هر شرو مکروهی لایق کورمه‌مك کبی بر ارادهٔ خیر خواهانه بسله‌مك صورتیله مأثر اخوتی اظهار ایده‌رك لازمهٔ انسانیت و مدنیت بولنان امر تعاونی دریغ ایتمه‌مکلکی تبیین و توصیه ایدییور.

اساساً بویله بر جهت جامعهٔ محمدیه ، بر اخوت صمیمیهٔ اسلامیه ایله بربرینه مربوط بولنان ملل اسلامیه‌نك آرتق دوشمش اولدقلری درکهٔ انحطاط وپریشانیدن :

«نه یاتارسك هی قوجه اسلام اویانده
نمازده بره چکمش اولان دی‌یوری
بر اوغوشدیرده کوزلرك شویله باق
تولمش بره تولمش زمان دی‌یوری »

§

«باشك قوجه خطای، کوکسك البرز
صاغ قولك هندستان ، صول قولك قیر قیز
باجاقلرك آراسی‌ده آق دکز
قالقیویرده قالقدی جهان دی‌یوری»

نشیدهٔ تلهفمداریله چیرپینوب چیقارق انحاء جهانده متمکن بولنان قرداشلرینك اجتماعی ، علمی ، تجاری ، اقتصادی سیاسی احوالنه مطلع اولملری، دست بدست وفاق وتعاون اولدقلری حالده انسانیتك سعادت و تعالیسنه ، جهانده صلح و صلاحك ادامه‌سنه چالیشملری نه طاتلی امید ، نه علوی امل دکلمی :

ایشته‌شو مقدمات مبسوطه ایله مستعمیننذن بولندیغمز خطابات و تبشیرات علویه‌یه بر درجه‌یه قدر ترجمان اوله بیلدم صانیرم .

حسین حازم

ادبیات

اخلاق

بوتون نی بشرك ، مدت حیاتنجه
مناط نظره‌سی ، مجلای عشق وسوداسی ،
مآل ملهم حکمت ، محاسن اخلاق .

بتون مفکره‌لر بال آچارده آردنجه
قوشار . قوشار . کسیلیر ؛ چهرهٔ دل آراسی
اولور اوزاقده شفقریز مجلهٔ آفاق

قویوب‌ده بندکی شویله تفکر ایتملی بر
بشر مکارم اخلاق آکلامشمی نه‌در ؟

سن ای خصال ملائك بوکون اوزاقسك ، اوزاق
قوافل بشریت دینن عوالمدن

او دور حکمته فکرمجه چوق زمان ایستر

اوت ! او فیض ایچون اعصارك التحاقنه باق
تجرد ایتملی هر فتنه‌دن بو دهر کهن
او وقت ــ اولورکه ــ براز اکتساب صفوت ایدر

بو فیضه دعوت ایدرکن شریعت بیضا
نه‌دنسه ایتمدی تقدیره اقتران حالا

جهانده مانع ومعطی یگانه حقدر حق
بو یولده صنع بشر وارسه نابطائلدر

خدای قادر قیومه التجا مطلق
سعادتی مکفل ، اوچونکه عادلدر

فاتح درسعاملرندن قونیه‌لی
ع . عاطف

* * *

حریت

آچیلدی ، ابرکدردن سمای حریت ،
کوروندی ، خاور تابشنمای حریت ،

جهان ملتی فیض نوینه غرق ایتدی ،
طلوع خنده‌ وریله ضیای حریت ،

کتیردی انفس و آفاق اهتزازه بوتون ،
نه نغمهٔ فلکیدر ؟ نوای حریت ،

بلند ، کوکبه‌سی ؛ بلکه آسمانلردن ،
دکلمی رشك ثریا ؛ ثرای حریت ،

جهان ، جهان اوله‌لی کورمه‌مشدی بویله زمان
زمانه شعشعه ویردی لقای حریت .

تموجاتی افقلرده لمعه پیرادر .
باقك ! نه‌مرتبه علوی نوای حریت .

مدار مفخرت روضهٔ حمیتدر .
هزار، زمزمهٔ پرصفای حریت .

بوکون اوتوز ایکی میلیون نفوس عثمانی ،
تنفس ایتمه‌ده انجق هوای حریت .

سویملی، جاذبه‌لی شوخ‌شیوه پروردر ،
یگانه‌در ملك دلربای حریت .

آچیل آچیل ! ورق خاطرم آچیلدقجه .
وطنده غنچهٔ نزهتفزای حریت .

عشاق : گلشن عرفان مکتبی مدیری
ا . طاهر

ردی علی مافی القول الجید من الردی

١٣٨

بنیت بها قبل المحاق بلیلة
فصار محاقا کله ذلك الشهر

[شاهد بیتنك اوسـت طرفنده بولنان : عجوزتمنت انتکون فتیة . قولنده] فتیة کنج قیز معناسنه اولان فتانك مصغری اولمغله مضموم الفاء ومشددالیادر . کامل للمبردده بویله مضبوطدر . حسن چلبی ایسه فتح فاء ایله ضبط ایتمشدرکه اکا کوره کنج حیوان معناسنده وغبی وزننده اولان فتیك مؤنثی اولور . »

القول الجید
قاموسده غنی وزننده اولان فتی ایچون الشاب من کل شیٔ معناسی ویریلمشدر .
وقال صلتان العبدی بعدقوله: اشاب الصغیر وافنی الکبیر البیت
اذاللیلة هرمت یومها
اتی بعد ذلك یوم فتی
١٤٠

« مفهوم بيت: بن او عجوزه قمرك غيبوبت ايتديكى كيجه‌لردن بر كيجه اول كوكى كيردم انك نحس وشؤمى اثرى اوله‌رق او آى كاملاً محاق ومظلم اولدى ديمكدر . محاقدن هر كسك بيلديكى زمانى مراد ايتديكى ايچون انى اولا معرفه اوله‌رق ايراد ايدوب بعده آنك تهويل واعظامنى افاده ايچون ايكنجى دفعه‌ده منكر اوله‌رق ايراد ايتمشدر .

القول الجيد

محاقك منكراً اعاده‌سى اولكنك غيرى بر معنى قصد اولنمق قاعده‌سنه مبنيدر . مؤلفك بيانى‌ده بورايه راجع اوله‌جقدر . (انك تهويل واعظامنى افاده ايچون) تعبيرنده‌كى محجت‌ده جالب نظر دقتدر .

*
* *

« شهردن شهر آى مراد ايتمش ايسه تعسف اولديغندن باشقه برديه‌جك يوق ايسه‌ده ايچنده تزوج ايتديكى آى مراد ايليورسه اكثرى كيدوب اقلى قالمش اولان بر آيك اواخرنده‌كى نحس ايله او آى سراپا محاق ومنحوس اولدى . ناصل دينه‌بيلور ؟ ديو استشكال اولنه‌جغندن جوابنده بومعنى يارين شرب خمره نيت ايتديكم حالده دوندن سرخوش اولورم ايشته بوتحقدر مفهومنده اولان وفن بديعده متناً مذكور بولنان شو بيت :

اسكر بالامس ان عزمت على الشرب
غدا ان ذا من العجب

كبى هزل صورتنده برنوع مبالغه‌در دينور . »

القول الجيد

مؤلفك شق ثانى‌يى استشكالدن قورتارمغه چاليشه‌رق كنديسنجه مختار كبى كوسترمسى ذائقهٔ ادبيه‌سنده كوريلن عدم اصابت آثارندندر . اسكربا لامس .. بيتنه قياساً آلديغى قادينى بكنمه‌ين بر كوكى ايچون بوكون اولندم لكن آى باشمه زندان اولدى كبى شكايتلر [١] دوشونمك مؤلفدن

[١] حتى بويله برسوز شكايتدن زياده بيان ممنونيتى ايما ايما ايده‌بيلير .

باشقه‌سنك خيالنده يربوله‌ماز ظن ايده‌رم . مكركه زواللى كوكى بو درجه‌لرده صاچاليه‌جق قدر مكدر الخاطر اولسون . [٢]

بزجه ذلك الشهر قولى (الشهر الذى يلى البناء) معناسنه اوله‌رق اوروپاليلرك بال آى تعبير ايتدكلرى مدتك شاعره غايت آجى كلديكنى اكلاتمق مقصود اولمسنده اصلا تعسف يوقدر . چونكه بو عباره‌دن بو معنايه انتقال ايتميه‌جك بر ذهن ، ذلك الشهر تعبيرنده‌ده بونك ايچون بر مانع متصور دكلدر . بنائى يعنى زفافى ولى ايدن شهركه الك الئايجه حسابايله آيك صوكنه‌دوشن محاق ايله باشلامش وكون حسابيله شهر آتينك نهايتنه بر قاچ كون قاله‌رق ختام بولمشدر . ايشته بوشهرك ابتداسنده‌كى محاق صوكنه قدر دوام ايتدى ديمكدر .

١٤٠

الا يانخلة من ذات عرق
عليك ورحمة الله السلام

« قائلى مشاهير النسانك حرف النون فصلنده نقل اولنديغى اوزره احوص بن جعفردركه متقدمين شعراى اسلاميه‌دن ورؤساى خلقدندر مومى اليهك اوغللرى عوف وعمر وشريح دخى بابالرينك لقب مجموعيله احاوص ديو معروفلردر على رواية حضرت عمر شعرائى قادين اسمنى تصريح ايدرك شعر سويلمكدن منع ايتمش اولدقلرى جهتله احوص دخى قادينى نخله‌يى كنايه ايتمشدر . »

القول الجيد

مؤلفك شو بياننده خيلى تخليط واردر . چونكه احوص بن جعفر شعراى اسلاميه‌دن دكلدر . شعراى اسلاميه‌دن اولان احوص بن محمد بن عبدالله بن عاصم الانصاريدركه حمى الدبر ايله ملقبدر . احوص بن جعفر ايسه اسلامدن قرق قرق بش سنه اول كذران اولان

[٢] كرچه مؤلف شعرانك مدار افكارى تخيلات غريبه اوزرينه مبنى اولديغنى سويليورسه‌ده تخيلده غرابتك بودرجه‌سنى ايسته‌ميز .

رحرحان وجبله وقعه‌لرنده فتاك شهير ابن ظالم المری‌یی حمایه ایتدکلرندن طولایی بنودارم ایله بالمحاربه احراز غلبه ایدن احوصدر . دها طوغریسی بو احوصك شعرا میاننده ذکر اولندیغی بیله‌یوقدر . نته کم آمدی (المؤتلف والمختلف) نام کتابنده احوص بن محمد الانصاریدن باشقه احوص نامنه شاعر ذکر ایتمه‌مشدر . قاموسده‌ده ابن جعفر رؤسادن اولمق اوزره مذکوردر . مؤلف‌ده قاموسه باقمش اولملی که شعرادن اولان احوص ایله رؤسادن اولان احوصی بری برینه قاریشدیرمشدر .

مؤلفك بیانه مأخذ کوستردیکی مشاهیر النسااسنده تخلیط دها زیاده‌در اوراده احوص انصارینك :

سلام الله یامطر علیها
ولیس علیك یامطر السلام
فطلقها ولست لها بکفء
والایعل مفرقك الحسام

بیتلرینی حاوی اولان قصیده‌سنی‌ده احوص بن جعفره نسبت ایتمش و (الایانخلة ..) بیتنی‌ده او قصیده ابیاتندن عد ایلمشدر . وایشته بو تخلیطك جریانه کندیسنی قاپدیره‌رق شعر مذکورده هجو و تهدید ایدیلن مطرك زوجه‌سی و احوص بن جعفرك معشوقه‌سی اولمق اوزره نخله نامیله برقادین اختراع ایدرك مشاهیر النسانك احاله ایلدیکی نون فصلنده بر موقع اشغال ایتدیرمشدرکه بو غلط مختلطده قسماً تزیین الاسواقه الداثمشدر . اغانیده مذکور اولدیغی وجهله احوصك (احوص جعفر دکل‌ها) مطره لایق کورمدیکی قادین مجهولة الاسم اوله‌رق کندی بالذیزیدر . امالی زجاجیه‌ده‌ده احوصك کندی بالدیزینه دلداده اولدیغی ذکر ایدیلیورسه‌ده بو کا نخله نامی ویریلمیور . نخله‌یه کلنجه اولا بونی حاوی اولان بیت شاهداحوصك اولدیغی غیر مجزوم اولوب او بیتك قائلی بیلنه‌مین ابیاتدن معدودیتی دها زیاده معروفدر . ثانیاً نخله‌یه ندا وسلام ، شاعرك معهد

احبه‌سی اولمق جهتیله ویاخود کنایه طریقیله اولدیغی کتب ادبیه‌ده قبول ایدلمشدر و ابن ابی الاصبع تحبیر التحبیرنده : « و من لطیف الکنایة قول العرب : الایانخلة . . . » دیه‌رك احتمال ثانی‌یه قصر ایلمشدر .

مابعدی وار

مصطفی صبری

مبسوط سرخسی

مصرده طبع ایدلمکده اولدیغی استخبار واستبشار اولنان مبسوط سرخسی ؛ محمد بن احمد بن ابی سهل ابی بکر السرخسینك مؤلفاتندن اولوب کتب معتبرهٔ فقهیه‌دن « کافی » نام اثرك شرحیدر .

مبسوط اسمیله دیکر برچوق کتاب اولدیغی حالده کمال شهرتنه بناءً علی الاطلاق ذکر ایدلدیکی وقت بو کتاب مراد ایدیلیر . « کافی » ؛ امام محمدك کتب سته‌سنی جامع براثر کزیندرکه مطالعه‌سنه موفق اولانلر کتب سائره‌دن مستغنی اولورلر . مؤلف ذیشانی بخاراده قاضی ووزیر ایکن اوچیوز اوتوز درت سنهٔ هجریه‌سی ربیع الاخرنده شهید ایدیله‌رك « الحاکم الشهید » نامیله شهرتشعار بولنان محمد بن محمد بن احمد بن عبدالله نام ذات علوی خصلتدر . مشارالیهك مختصر ، منتقی ، اشارات کبی دیکر برچوق مؤلفاتی دها واردر . کافی‌ده امهات کتب فقهیه‌نك ظاهر روایاتی اختصار ایدلمش بولندیغندن « مختصر کافی » نامیله‌ده یاد اولنور . « مختصر » ایسه « کافی » دن باشقه براثردر .

« کافی » نك شروح موجوده‌سی ایچنده الك جمعیتلیسی ، الك قیمتداری مبسوطدر . بو اثر عالینك مؤلف ذیشانی مجتهدین فخام حضراتنك اوچنجی درجه‌ده بولونانلرندن

اولوب «شمس الأئمه» [١] عنوانني بحق احراز ايتمشدر. مشاراليه حضرتلری «خصاف، ابی جعفر الطحاوی، ابی الحسن الكرخی، شمس الأئمة الحلوانی، فخر الاسلام البزدوی. فخرالدين قاضيخان» كبی مجتهد فی المسائل علماسندندر. شمس الأئمة الحلوانينك تلميذی اولدقلری حالده آثاری استاذنككدن دها زياده حائز اعتبار وتداولدر. ستايشی حقنده طبقات تميمی‌ده ذكر ايديلن بر چوق اشعار ميانندن يالكز شو پارچه‌يی ذكر ايله اكتفا ايدييورز.

عليك بمبسوط السرخسی انه
هو البحر والدر الفريد مسائله
ولا تعتمد الا عليه فانه
يجاب باعطاء الرغائب سائله

مؤلف محترم، اون بش عدد بيوك جلدی حاوی اولان بو كتاب جليلی زماننك زمامداران امورينه قارشی ايراد ايلديكی بر كلمهٔ حق، بر قول نصيحت آميز يوزندن «اوزجند» ده محبوس اولديغی بر زمان يأس وضجرتده هيچ بر كتابه، مأخذه مراجعت ايتميه‌رك تأليف ايتمشدر. متصف اولدقلری فرط ديانت، متانت، جديت كبی خصائل عاليه سببيله زماننك بتون فقهاسی كنديلرينه امنيت واعتماد ايدرلردی. عامه عندنده مسلم اولان فطانت و احاطهٔ كليه‌سی محرز بولندقلری شمس الأئمه عنواننه «عالم كبير» عنوانی‌ده علاوه ايتديرمشدر.

[١] در رمحشيسی نوح افندی شمس الأئمه لقبنی آلان فقهايی بروجه آتی قيد وبيان ايدييور.
شمس الأئمة الحلوانی، شمس الأئمة السرخسی، شمس الأئمه محمد عبدالستار الكردری. شمس الأئمة بكر بن محمد الزرنجری، شمس الأئمة عمادالدين، شمس الأئمة البيهقی، شمس الأئمة الاوزجندی.

پكن صالی اقشامی ويريلن قونفرانسده

روسيه وقازان علماسندن حاجی عبدالرشيد ابراهيم افندی حضرتلری طرفندن آسيانك مختلف محللرنده متمكن بولنان اسلام قرداشلرمزك احوال اجتماعيه‌لرينه، ژاپونياده‌كی مشهوداتنه دائر سرد اولنان بيانات ومعلوماتدن برقاچ پارچه‌يی شوراجغه قيد ايدييورز.

آسيانك سيبريا، چين، هندستان قطعه‌لرنده متمكن بولنان مسلمانلرده مشهود اولان فتورعام، آثار انحطاط و پريشانی جهالت مستوليه‌نك نتايج وخيمه‌سندن ايلری كلمش، مسلمانلر ترقيات حاضرهٔ مدنيه خصوصنده پك كيری قالمشلردر.

ژاپونياده يومی، اسبوعی پك چوق غزته و رسائل انتشار ايتديكی حالده مجرد تعميم معارف مقصديله پك اهون فيأت ايله صاتيلمقده، حتی فقرانك غزته‌لری پاره‌سز اوله‌رق اوقويه‌بيلملری ايچون مرور كاه عموميلره هر درلو غزته و رسائل تعليق اولنمقده ايمش. ژاپونياده مشروطيت تأسس ايده‌لی يكرمی بيلمم قاچ سنه اولديغی حالده بودجه‌لری مساعد اولمديغی ايچون پارلامنتو دائره‌سنی هنوز انشايه تشبث ايده‌بيلمشلر. چيندن ممالك سائره‌يه تحصيله كيدن كنجلر؛ بعض ممالك شاننده كورولديكی كبی نه تحصيلده بولندقلری محلده، نه‌ده مملكتلرينه عودتلرينده اتحاد ووفاقدن آيريلمازلر، هيچ برزمان مليتی تحقيره يلتنمزلر ايمش.

اخطار

غزته‌مزك اشبو نسخه‌سنه وضع اولنان فهرست اللی ايكنجی نومرولی نسخه‌يه عائددر.

مدير مسئول: محمد منير
طنين مطبعه‌سی

بازار ایرتسی فی ٢٣ ربیع الاول سنه ١٣٢٨ و فی ٢٢ مارت سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلنی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه و احادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

بازار ایرتسی كونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

مجلهٔ احكام عدلیه‌مزه روا كوریلن مؤاخذه‌یی

دفعه

مابعد

موسیو ماندلستام جنابلرینك قوت قلب ایله اعتراض ایتدكاری موادّدن بریسی‌ده خیار رؤیته عائد اولان (۳۲۰)نجی ماده تشكیل ایدیبور .

مجله‌نك ماده‌ٔ مذكوره‌سنده «بركیمسه برمالی كورمه‌دین اشترا ایتسه كورنجیه‌دك مخیردر كوردكده دیلرسه فسخ ایدر و دیلرسه قبول ایدر » دیو محرر اولنسنه نظراً بوتون تجاری سپارشلرك الكعادی بربهانه ایله رد ایدلمسی لازم كله‌جكمش و بوایسه حال حاضرده‌كی اموری تجاریه‌یه فوق‌العاده سوء تأثیر اجرا ایده‌جكمش !...

بوماده‌یی اوچ نقطهٔ نظردن تدقیق ایده‌لم .

اولا بوراده كورملك نه‌دیمكدر ؛

ثانیا سپارشلره تأثیر مضری وارمیدر یوقمیدر ؛

ثالثاً خیار رؤیت اولمیمدر اولمامليمیدر ؟

مجله‌یه الك سطحی بر نظرله بیله باقانلرك معلومیدركه بوراده كورمكدن مقصد مجله‌نك (۳۲۴۳۲۳)نجی ماده‌سی بیان اولندیغی وجهله مبیعك اصل مقصدینی بیلدیرن حال و محلنه واقف اولمقدن و نمونه ایله صاتیلان شیلرك نمونه‌سز كورمكدن عبارتدر .

آتیده ایضاح ایدیله‌جكی وجهله بو ماده‌لری اكلادقدن صوكره وقوع بولان اعتراضك عادیلكی تظاهر ایده‌جكدر .

ماندلستام جنابلرینك سپارشلردن مقصدی عجبا نه‌در . ! زیرا سپارشلر یا استصناع صورتیله یعنی بر فابریقه‌یه ویابر صاحب صنعته برمال اصمارلانوب یاپدیرلمق اوزره سپارش اولنور . ویا طوغریدن طوغری‌یه فلان مالدن بكا شو قدر صات وكوندر دیه سپارش اولنور بر كره سپارش استصناع صورتیله وقوعه كله‌جك اولورسه بوراده‌خیار رؤیت مجله‌یه نظراً قطعا موضوع بحث‌اوله‌ماز

چونکه مجله‌نك (٣٩٢) نجی ماده‌سنده استصناع منعقد اولدقدن صوکره طرفین پازارلقدن دونه‌مز فقط مصنوع اکر تعریفه موافق اولمزسه مستصنع مخیردر » دیمشدر . یعنی استصناعده خیار رؤیت اولمیوب خیار وصف ویاخیار عیب معتبر اولور .

کتب فقهیه‌مزده مفصلاً بیان اولندیغنه کوره ائمهٔ حنفیه استصناعده بر قاچ قوله قائل اولمشلردر . برقوله کوره هم صانع وهم مستصنع مخیر اولور . دیکر برقوله کوره صانع مخیراولمیوب یالکز مستصنع مخیردر . وامام ابی یوسفه کورده هیچ بریسنده خیار یوقدر . هرایکیسنك مخیر اولدیغنه قائل اولانلره کوره بایعك خیار رؤیتی اوله‌میه‌جغی جهتله بو خیار تماميله خیار رؤیت اوله‌میه‌جغی کبی مجله‌نك مادهٔ مذکوره‌سنده‌ده مستصنع مخیردر دینلمسی خیار رؤیته مصروف دکلدر . بلکه مجله امام ابی یوسف مذهبنی اخذایده‌رك استصناعده خیار رؤیته قائل اولمیوب یالکز تعریفه موافق اولمدیغی صورتده خیار وصفه قائل اولمش اولیورکه خیار وصف مجله‌نك (٣١٠) نجی ماده‌سنده بایعك بر وصف مرغوب ایله متصف اولمق اوزره صاتمش اولدیغی مال اول وصفدن عاری چیقسه مشتری مخیردر . دیو بیان اولندیغی وجهله اثنای مقاوله‌ده درمیان اولنان اوصاف لازمه‌یه شامل اولدیغندن استصناعده مصنوع مقاوله‌یه موافق اولمازسه مقاوله اولنان شیٔ یاپامامش دیمك اوله‌جغندن بالطبع مشتری آلمغه جبر اولنه‌مز .

شوحالده برفابریقه‌یه استصناع صورتیله وقوع بولان برسپارش تسلیم اولنمق ایسته‌نیلدکده مقاوله‌یه موافق اولمیه‌جق اولورسه‌عجبا هانکی قانون‌مدنی بونك بهمه‌حال آلنمسی لزومنه قائل اوله‌جق یوقسه عثمانلیلر آوروپایه بو وجهله برچوق سپارشده بولنمغه مجبور بولندقلری‌ایچون اوروپالیلرك نصل اولورسه اولسون ویرمك ایستدکاری مالاری آلمغه عثمانلیلرك قانون مدنیلرنجه مجبور طوتلملری ماندلستام جنابلرینك خوشلرینه‌می کیده‌جك ؟..

دیمك اولیورکه استصناعدن طولایی نه‌خیار رؤیت ملابسه‌سیله نه‌ده جهت سائره ایله مجله‌یه هجوم ایتمك‌جائز دکلدر .

سائر سپارشلره کلنجه بوسپارشلرك بر قسمی سلم اقسامنه داخل اوله‌رق اجرا ایدیله‌بیله‌جکندن مجله‌نك فصل مخصوصنده بیان اولنان شرائط ایله عقد ایدیلن سلمده خیار رؤیت دخی اوله‌میه‌جغی جهتله سلمه داخل بولنان سپارشلره دائر خیار رؤیتك تأثیری اوله‌مز .

ذاتاً سلمك احتیاج تجاری اوزره مشروع اولدیغی نظر دقته النه‌جق اولورسه تجارتده بیع معدومه عائد بولنان احتیاجك قانون مدنیمزده بو صورتله برطرف ایدلمش بولندیغی مع مافیه سلمك سوء استعمالی اموال فقرانك استیلاسنه سببیت ویردیکی‌ده نظر اعتباره آلنه‌رق بر طاقم شرائط لازمه‌یه ربط ایدلدیکی آکلاشیله‌جغندن حقوق بشریه‌یی اخلال ایتمیان اصول تجارتك نصل محافظه اولندیغی دقائق شناسان حقوقه مستبان اولور . سپارشلرك بیع‌مشهورصورتیله‌اجراایدیلنلری وعلی‌الاکثر قومیسیونجیلرطرفندن یاپیلانلری جهتنه کلنجه‌ایشته خیار رؤیت بوراده موضوع بحث اوله‌بیلیر .

بوخصوصده معاملاته عطف نظرایدهلم . کوریرزکه بو سپارش ایکی وجه اوزره اوله‌بیلیر . بریسی برنمونه اوزره اجرا قلنان سپارشدر . دیکری نمونه‌سز اوله‌رق اجرا قلنان سپارشدر . برکره نمونه اوزره اجرا ایدیلن سپارشده سابقا ایضاح اولندیغی وجهله نمونه‌سی کوریلن مبیعده خیاررؤیت قالمامش اوله‌جغندن تجارت حاضره‌نك معامله‌سنه خیاررؤیتك قطعیا مضرتی‌اوله‌مز . انجق نمونه‌یه موافق‌اولمیان‌برسپارشك خیار عیب ویاخیار وصف‌ایله رد اولنمسی لزومنی‌ده ماندلستام جنابلری کبی هرقانون مدنی دخی قبول‌ایتمك مجبوریتنده اولدیغی شبهه‌دن وارسته‌در .

نمونه‌سی اولمیه‌رق وسلم استصناعه داخل بولنمیه‌رق

اجرا ايديلن سپارشلره كلنجه برصورت فرض ايدهلم مثلا اودهساده دكرمنجيلردن بريسى استانبول تجارندن برينه — هيچ نمونه ارائه ايتمهرك — بيت كيله بغداى سپارش ايلسه استانبوللى تاجرده الداشاغى بغدايلردن كوندرمش اولسه عجبا نتيجهده ظهوره كلهجك نزاعده اودهسالى دكرمنجى خيار رويت ايله بغدايى اعاده ايدهبيلهسونمى ايدهمسونمى ؟

شبهه يوقكه باجمله معاملاتده بويله نمونهسز سپارشلرده تجار خيار رؤيتى ترجيح ايتدكلرى وايدهجكلرى كبى ماندلستام جنابلرىده بومسئلهده خيار رؤيتى بلكهفرض كورورلر . شوقدر واركه مسئله عكسنه اولورسه اووقت خيار رؤيته ينه اعتراض ايدرلر .

شوراسىده نظر دقتدن دور طوتلمليدركه سپارشلر على الاكثر تومسيونجيلر واسطهسيله ياپيلير بونلرده ايسه شرايه توكيل قضيهسى جارى اولديغى وخيار رؤيتده وكيل بالشراء ووكيل بالقبضك حتى رسولك نمونهيى رؤيتى خيارى اسقاطده كافى بولنديغى نظر اعتباره آلنهجق اولورسه تجارى سپارشلرده بوصورتله خيار رؤيتك تأثيرى قالمز و اولسه بيله بوكا توفيقاً معامله ياپمق پك قولايدر . ديكر جهتدن بعض سپارشلر فاطوره وتعرفه اوزره وقوعه كلير . بونلرك بر قسمى سلمه داخل اولمقله برابر ديكر بر قسمندده فاطوره وتعرفهلر مبيعك اصل مقصدينه واقف اولمق ايچون كافى اولديغى عرف تجارده ثابت اولورسه بونلر دخى نمونه اوزره وقوع بولمش ديمك اولهجغندن بو جهتدن خيار رؤيتك بر تأثير مضرى اولميهجغى ينه مجلهدن استنباط اولنهبيلير .

ديمك اوليوركه سپارشلرده خيار رؤيتك مضرتى دكل بلكه وجوبى متحقق بولنديغى وتجارت حاضره نكده بواساسه مخالف اولمديغى پك بديهى برمسئله اولديغندن خيار رؤيت طولاييسيله مجلهيه اعتراض ايتمك يا اكلامامق وياسونيته مستند اولمق لازم كلير . ماندلستام جنابلرينه هانكيسنى ترجيح ايتدكلرينى صورمق ايسترم .

خيار رؤيتك سبب مشروعيتى وحكمت حقوقيهسى حقنددهكى مباحث واختلافات فقهيهمزى ديكر مقالهيه تعليق ايدهلم .

كوجيرك حمدى

خلفاى راشدين حضراتى دورلرنده احوال اجتماعيه

فاروق اعظم رضى الله تعالى عنه دورى

٣

بوندن اولكى مقالهده ايكنجى خليفه حضرتلرينك زمان خلافتلرينه عائد احوال اجتماعيهدن برنبذه بحث اولنمش ايدى . شمدىده اودور تقوانك ، اودور عدالتك نهكبى قواعد ادارهيى احتوا ايتديكنى اجمالاً تضمن ايدن برخطبهٔ مهمهنك اصلى وترجمهسى درج واتيان ايدلمشدر .

قال طلحة بن معدان :

خطبنا عمر بن الخطاب خطبة فحمدالله واثنى عليه ثم صلى على النبى صلى الله عليه وسلم وذكر ابابكر فاستغفرله ثم قال :

ايها الناس ! انه لم يبلغ ذوحق فى حقه ان يطاع فى معصية الله وانى لاجد هذا المال لا يصلحه الاخلال ثلاث . ان يؤخذ بالحق . ويعطى فى الحق . ويمنع من الباطل وانما انا ومالكم كولى اليتيم ان استغنيت استعففت وان افتقرت اكلت بالمعروف ولست ادع احداً يظلم احداً ولا يعتدى عليه حتى اضع خده على الارض واضع قدمى على الخد الآخر حتى يذعن للحق ولكم على — ايها الناس — خصال اذكرها لكم فخذونى بها : لكم على ان لا اجبى شيئاً من خراجكم . ولا مما افاءالله عليكم الامن وجهه . ولكم على اذا وقع فى يدى ان لا يخرج

منی الا فی حقه . ولکم علی ان لا ازید اعطیاتکم وارزاقکم ان شاء الله وانسد ثغورکم . ولکم علی ان لا القیکم فی المهالك ولا اجمرکم (احبسکم) فی ثغورکم . وقد اقترب منکم زمان قلیل الامناء ، کثیر القراء ، قلیل الفقهاء ، کثیر الامم . یعمل فیه اقوام للاخرة یطلبون به دنیا عریضة تأکل دین صاحبها کما تأکل النار الحطب . الا من ادرك ذلك منکم فلیتق الله ربه ولیصبر . ایها الناس! ان الله عظم حقه فوق حق خلقه فقال فیما عظم من حقه [ولا یأمرکم ان تتخذوا الملائکة والنبیین اربابا ایأمرکم بالکفر بعد اذ انتم مسلمون] الا وانی لم ابعثکم امراء ولا جبارین ولکن بعثتکم ائمة الهدی یهتدی بکم فادروا علی المسلمین حقوقهم ولا تضربوهم فتذلوهم ولا تجمروهم فتفتنوهم ولا تغلقوا الابواب دونهم فیأکل قویهم ضعیفهم . ولا تستأثروا علیهم . وقاتلوا بهم الکفار طاقتهم . فاذا رأیتم بهم کلالة فکفوا عن ذلك فان ذلك ابلغ فی جهاد عدوکم: ایها الناس! انی اشهدکم علی امراء الامصار انی لم ابعثهم الا لیفقهوا الناس فی دینهم ویقسموا علیهم فیأهم ویحکموا بینهم فان اشکل علیهم شئ رفعوه الیّ .

طلحه بن معدان دیدیکه :

عمر بن الخطاب ، بزه بر خطبه ایراد ایلدی . بو خطبه‌ده اولا حق سبحانه تعالی وتقدس حضرتلرینه عرض حمد وثنا ورسول اکرم افندمزه تقدیم تحایا وظیفه‌لرینی ایفا ایتدی . وحضرت ابو بکر صدیقك بعض فضائل ومناقبنی ذکر وتعداد وانی رحمتله یاد ایلدی بعده دیدیکه :

ای ناس ! ای امت !

بیلکز که اطاعت اولنمق حقنه مالك اولان هیچ بر کیمسه‌نك دائرهٔ حق مطاعیتی! حضرت الله عظیم الشانه معصیتی موجب اوله‌جق صورتده ویردیکی امرك شایان استماع ومتابعت اولمسنی ایجاب ایده‌بیله‌جك حدوده بالغ وواصل دکلدر . حضرت خداوند کریمه عصیانی حاوی اولان هرهانکی بر اطاعت ؛ عینیله معصیتدر .

بن خزینهٔ بیت المالك اوچ اساس اوزرینه اداره‌سی مناسب اوله‌جغنی کوریبورم :

(۱) عدل وحق دائره‌سنده تحصیل اولنمق (۲) عدل وحق دائره‌سنده صرف ایدلمك (۳) قطعیاً بلا لزوم حقیقی صرف اولنمامق .

ثم ایله اموال عمومیهٔ ملیه‌کز آره‌سنده‌کی مناسبت ناصلدر بیلیرمیسکز ؟ بن عادتا ، بر یتیمك وصیسی کبی حرکت ایدرم اموال ذاتیه‌م معیشتمه کافی اولدیغی وبن اوندن (اموال عمومیه‌دن) مستغنی بولندیغم صورتده کندی اداره‌م ایچون خزینهٔ ملتدن بر ذره قبول ایتمم ، مرکز دائرهٔ تعففده ثابت قدم اولورم . شاید عائله‌می اداره ایده‌جك ثروت شخصیه‌دن محروم بولنورسه‌م انجق حدود معروفه‌سی داخلنده اوله‌رق ، اصلا اسرافه تمایل کوسترمه‌یه‌رك اموال عمومیه‌کزدن آله‌جغم مقدار ایله کچینیرم .

هیچ بر کیمسه‌نك دیکره ظلم وتجاوز ایتمه‌سنه میدان براقمم . بر تعدی ، بر تجاوز وقوع بولدیغی صورتده ظالمك بر یناغنی یره اوسته‌ و بر یناغنی آیاغمك آلتنه آله‌رق اوکا ظلمك جزاسنی طاتدیرر ، عدل وحقه اطاعت وانقیادینی تأمین ایدرم .

ای ناس! حقوق اساسیه‌کزه متعلق بر طاقم قواعد مهمه سویله‌یه‌جکم دیکله‌ییکز بلله‌ییکز ، : سزك اخراجات ارضیه‌کزدن ومکتسبات سائره‌کزدن وینه عواطف ربانیه‌دن اوله‌رق احراز ایلمش اولدیغکز نعمتلریکزدن حکومتکز نامنه بغیر حق هیچ بر شی آلمق نه ایچون جائز ومشروع دکلدر . کذلك تحت نظارتمده‌کی خزینهٔ مالیه‌کزه وارد اولان اموالك بر ذره‌سنی بغیر حق خرج وصرفنه مأذون دکلم . وسزك تخصیصاتکزه بلا موجب بر نوع ضم وعلاوه وضمایم اجراسی بندن متصور دکلدر .

بن سزك حدود ممالککزی احکام ، قوهٔ عسکریه‌کزی تزیید وتشیید اقدام ایده‌جکم هیچ ، بر وقت سزی تهلکه‌یه القا وار دولر کزی حرکات عسکریه اجراسندن منع ایتمم . زیرا بو ممانعت ، اوردونك عادتا بر نوع محبوسیتی دیمکدر . سزه

ياقلاشمش اولان برزمان واردركه اونده اوقوريازار آدملر حوق نقطشاياق امن واعتماد كيمسه‌لر آز، اونده ارباب فقه وبصيرت؛ معروض قلت. لكن افرادامت حائز كثرت اوله‌جقدر . اوزمانده برطاقم كيمسه‌لر گويا آخرت ايچون چاليشيرلر ، فقط اونكله دنيانك منفعت عاجله‌سنى الده ايتمك ايسترلر . لكن ياكليورلر . آتشك اودونى افنا ايلديكى كبى بوطريق ايله استحصال ايلدكلرى منافع دنيويه اونلرك دينى افنا ايدر .

اويله زمانه يتيشنلر الله قورقوسنه ملازمت ، ضعف نفسلرينه قارشى صبر وثباته مثابرت ايلسونلر .

اى ناس ! حضرت خلاق عظيم الشان كندى حقوق معبوديتى خلقك حقوقى فوقنده اوله‌رق اعظام ايتمشدر. (ولا يأمركم ان تتخذوا الملائكة والنبيين ارباباً ايأمركم بالكفر بعد اذ انتم مسلمون) بيورمشدر . (حق تعالى حضرتلرى سزه ملائكه وانبيايى معبود اتخاذ ايتمه‌يى امر ايتمز . چونكه بو، كفردر . سز اسلام وهدايتى بولدقدن صكره هيچ كفر ايله امر ايدرمى ؟)

اى امتك ايلرى كلنلرى ! بيلكزكه بن سزى امرا وجبارين اوله‌رق دكل ائمهٔ رشد وهدايت اوله‌رق مأمور ايديورم گوندريورم . سز ، ديگرلرينه وسيلهٔ هدايت اوله‌جقسكز . سائرلرى سزه اقتدا ايله طريق حقى بوله‌جقدر . مسلمينك حقوقنى ايفا ايديكز . اونلرى ضرب وتحقير ايتمه‌يكزكه باعث مذلتلرى، اونلرى غزايه سوق ايتمه‌مك صورتيله حبس وتوقيف ايتمه‌يكزكه سبب زوال دولتلرى اولمايه‌سكز . ارباب مراجعتدن هيچ بر كيمسه‌يه ابواب حكومتى قپامايكزكه قويلر ضعيفلرى ييكنه‌مسون. هيچ بر وقت نفسكزى اونلراوزرينه ترجيح ايتميكز. سوقيات عسكريه‌ده حدود طاقتلرى خارجنه چيقمايكز . اونلرده يورغونلق حس ايلديككز وقت مناسب درجه استراحت ويريكز . زيرا بوحال اونلرك مساعئ مجاهدانه‌لرينى پك گوزل تزييد ايدر .

اى ناس! اى اهالى! بن سزى بتون امراى امصار اوزرينه شاهد طوتيورم . بن اونلرى (امرايى) ناسه معارف دينيه‌لرينى تعليم ، اموال دولتدن حصهٔ معينه‌لرينى تقسيم ، آره‌لرنده وقوعه كله‌جك مخاصماتى قانون حق مقتضاسى اوزره فصل وتبيين ايتمكدن باشقه بر وظيفه ايله گوندرمدم. وظائف مأموره‌لرينك صورت اجرائيه‌سنده حل وكشف ايده‌ميه‌جكلرى مشكلاته معروض قالير ايسه بكا بيلديررلر .

مصطفى عاصم

تاريخ اسلام صحائفندن

« شيبة الحمد »

(هاشم بن عبدمناف) عنوانلى مقاله‌ده بيان ايديلديكى اوزره مشاراليه حضرتلرى، رياست قريشى حائز يكرمى بش ياشلرنده بر گنج ايكن مدينه‌ده بنات خزرجيه‌دن (متدايه سلمى بنت عمرو بن شريد)ى تزوج ايده‌رك بعدالزفاف (غزه)يه گيتمش واوراده ارتحال ايله‌مشدى.

هاشمك ارتحالندن صوكرا جبههٔ غراسنده نور محمدى پارلايان زادهٔ هاشمى ، هالهٔ آغوش سلماده لمعانه باشلادى .

كرا نقدر نجابت بولونان بودر يتيم ـ هم رأس رياست رواسنده گورولن بر قاچ بياض قيله تلميحاً ، هم ده تكثير مكارم ايچون عمر طويله نائليتى قصديله تبركاً ـ شيبة الحمد ناميله توسيم ايديلدى .

مدينه گونشندن زياده حرارت مشفقانه نشر ايدن آغوش سلماده شيبه يتيشمش ، يدى ياشنه گيرمش ، نشو ونما بولمش ، اجدادينك مفاخر شجاعتنه وارث كامل اوله‌جغنى اثبات ايچون اوق آتماسنى ، مزراقله ، قليجله اوينامسنى سائر اكنجه‌لره ترجيح ايتمكده بولونمشدى .

بر كون همسنى چوجوقلرله كنيشجه بر محلده مركوز اولان نشانكاهه اوق آتيور وهر آتيشده تيردلدوزنى دشمن قلبى فرض ايتديكى هدفه صاپلايوردى .

چوجوقليغيله برابر بيوكلره مغبوط اولاجق درجه‌ده‌كى مطالعه‌سى كبى رميده‌كى اصابتيله‌ده ممتاز اولان بو مسابق فائق اطفال موجوده‌نك صداى تقديريله آلقيشلانيور . وبو آلقيشلره (انا ابن سيد البطحاء) نداى مفخرتيله مقابله ايدييوردى .

شو منظره‌يى اوزاقده مشتاقانه تماشا ايدن برى واردى كه لمصلحة مدينه‌يه كلمش برمكه‌لى اولوب عرب قوم نجيبنه مخصوص اولان حس حماست سوقيله چوجوقلرك تعليمنى سير ايتمه‌دن كچه‌مه‌مشدى .

بو قهرمانلق نامزدلرى اراسنده سيماسنده‌كى لمعهٔ نجابت ، اطوارنده‌كى جديت و جلادتيله بر چوجوق مكه‌لينك نظر دقتنى جلب ايتدى . بو كوچك جسمده بيوك برروح اولديغنى ادراك ايله‌دى . فقط كيمك زادهٔ اصالتى هانكى قبيله‌نك وسيلهٔ مفخرتى اولديغنى بيله‌ميوردى . بونى دوشونوركن شيبه‌نك (انا ابن سيد البطحاء) ديديكنى ايشيتدى وكنديسنك‌ده برچوق لطفنى كورديكى هاشم بن عبدمنافك اوغلى اولديغنى آكلادى .

ازالهٔ شك ايچون او بيوك چوجقدن هويتنى صوردى . ظنى يقينه تبدل ايدنجه همان مدينه‌ده‌كى ايشنى كوروب مكه‌يه كيتدى .

بلدهٔ حرامه كلنلرك منزلنه كيتمه‌دن اول حرم شريفه كيرمه‌سى و بيت مكرمى طواف ايتمه‌سى قبل الاسلامده معتاد ايدى . مدينه يولجيسى‌ده بو اعتياده رعايتله طوغرو حرمه كيردى . بعد الطواف ، اشراف قريشك اجتماعكاهى اولان حجره — كه حطيم ده‌نيلن موقعدر — يه واوراده‌كى صناديد قريش اراسندن (مطلب بن عبدالمناف) ه توجه ايتدى . ياسيد القريش ! خطابيله وبر لسان سوزشله مدينه‌ده‌كى مشهوداتنى آكلاتدى .

متكلمك افاداتى مخاطبه اوقدر تأثير ايتدى كه مطلب ؛ اوينه كيتمكه بيله لزوم كورميه‌رك دوه‌سنى حاضرلاتوب مدينه‌يه متوجهاً يوله چيقدى .

قوشارق دكل ، اوچارق كيدن دوه‌نك سرعت سيرى اوكا پك بطى كليوردى . چونكه برادر زاده‌سنك حسرتيله :

اشتر مستم كه بيخودى روم در راه او
نيست در پيئ مرا جز رشتهٔ مهرش مهار
پاى كويان مى برد شوق جمال او مرا
زير پايم چون حرير وكل بود خار او خار

اشتياقنده بولونويوردى .

نهايت مدينه‌يه واصل اولدى . مجمع اطفالده تصادفاً برادر زاده‌سنى بولدى ، اومى ، دكلمى ؟ اشتباهنه محل يوقدى . چونكه قارده‌شنك آلننده‌كى نور محمدى جبين انورشيبه‌ده پارلايور وكواكب اراسندن قمرك امتيازى كبى اطفال سائره‌دن تفريق ايديليوردى . مطلب بلا اختيار اوكا طوغرو قوشدى .

— كل اولادم ! كل قارده‌شمك يادكارى ! ديه‌رك قوچاقلادى وعمجه‌سى اولديغنى ، كنديسنى مكه‌يه كوتورمك ايچون كلديكنى سويله‌دى .

شيبه ، والده‌سندن آيرلمق ، عمجه‌سنى‌ده قيرمق ايسته‌مه‌ديكندن بو خصوصى رأى مادره تعليق ايتدى . مطلب سيده سلمايى كوروب يالوارمق صورتيله مساعده‌سنى استحصال ايتدى و برادر زاده‌سنى قوجاغنه آلوب دوه‌سنه بيندى .

بعض سير نويسان ، مطلبك شيبه‌يى كورور كورمز دوه‌سنه آلوب قاچيرديغنى يازييورسه‌ده بز بوكا احتمال ويره‌ميورز . چونكه قارده‌شنك يتيم اوغلنى يانه آلمق ايچون اختيار سفر ايدن وحين رؤيتنده برادرينى كورمش كبى كوز ياشلرى دوكه‌رك اونى قوجاقلايان رقيق القلب برذاتك والده‌سنك اذنى اولمادن اولادينى قاپوب كوتورمك وحشتنى اجرا ايده‌جكنه اينانمق ايسته‌مه‌يز .

مابعدى وار

طاهر المولوى

اسلامده عسكرلك

مقصد :

پك اسكی زمانلرده عربلر بدویلك حالنده ایدی ، اونلرده عسكرلك جهتیله هیچ نظام یوق ایدی ، برچوق قبیله‌لردن عبارت اولوب برقبیله باشقه برقبیله ایله محاربه ایتمك استه‌دیكی قبیله اهالیسندن اوق ، مزراق ، قلیج كبی حرب آلتلری بولونانلر سواری و پیاده اوله‌رق اوقبیله‌یه هجوم ایدرلردی ؛ یالكز اسلام دینی میدانه چیقمه‌دن اول مدنیلشن (حمیر) پادشاهلریله ، (حیره) پادشاهلرینك عسكرنده برپارچه انتظام واردی .

اسلام دینی میدانه چیقنجه اسلامه كلن عربلر اوته‌كیلردن آیرلمشلر، دشمنلریله محاربه‌ایتمك خصوصنده كندی آرالرنده اتفاق ایتمشلردر ، او وقت اسلامه كلنلرك كوچكی، بیوكی، زنكینی، زوكوردی هپسی عسكر ایدی . اسلاملرك ایلك عسكری اوزمان مكهٔ مكرمه‌دن مدینهٔ منوره‌یه كیدن مهاجرلر ایدی .

ایشته بو مهاجرلر مدینه اهالیسیله برلشمشلر ، بر اوردو میدانه كتیرمشلردر . بواوردونك قوماندانی بالذات پیغمبر افندمز (صلی الله علیه و سلم) ایدی ، آرالرنده‌كی اتفاق‌ده‌قارداش اولدقدیه‌بربرلرینه ویردكلری سوز ایدی ، بواوردو اووقت اوقدر غلبه‌لك دكلدی ؛ فقط بربرلرینه قطعی سوز ویرمش ، هرشیئی كوزه آلمش اولدقلرندن قوتلری، افرادندن قات قات اوستون ایدی .

صوكره‌لری كرك پیغمبر افندمزك (علیه الصلاة والسلام) زمانلرنده، كرك‌یرینه كچیردیكی ابوبكر الصدیق (رضی الله عنه) حضرتلرینك وقتنده برچوق محاربه‌لر اولمش وچوق زمانلر غالب كلمش اولدقلرندن حجاز ، یمن ، نجد ، یمامه جهتلرنده برچوقلری دها اسلامه كلمش ، بونلرك‌ده عسكر اولمسیله نفرلرك مقداری ایيجه چوغالمشدر، ایشته بوسایه‌ده‌شام، عراق، مصر طرفلرینه سفر ایده‌رك برچوق مملكتلر فتح ایتمشلر وهر آلدقلری یرلرده برخیلی شهرلر میدانه كتیرمشلردر .

بر مدت صوكره عسكر اوچه آیریله‌رق بر طاقمی مصرده ، بر طاقمی شامده ، بر طاقمی‌ده عراقده كندیلرینه مخصوص قیشله‌لرده اقامت ایتمكه باشلادیلر ، او وقت عسكرك عسكرلكدن باشقه بر شی ایله مشغول اولمسنه مساعده ایدلمزدی، حتی حضرت عمر(رضی الله عنه)افندمز اسلام‌عسكرلرینك كیتدكلری یرلری چیفتجیلكه الویریشلی كوروب اورالرده چفت چبوق ایله مشغول اولدقلرینی خبر آله‌رق ؛ عسكرلكده باشقه هیچ بر شی ایله اوغراشمه‌ملرینه دائر امر قطعی ویرمشدر .

عسكرك اهالیدن آیری ، غیری بر صنف حالنده نظام آلتنه آلنمسی حضرت عمر (رضی الله عنه)افندمزك زماننده باشلامشدر ، بنی امیه زماننده اسلام‌عسكری بری موظف ، دیكری كوكللو اولمق اوزره ایكی‌یه آیرلدی ، بو زمانه قدر عسكر هپ عرب قومندن آلنیردی ، عباسیلر وقتنده اساساً عرب اولمیان مملكتلر اهالیسندن‌ده عسكر آلنمه باشلانیلدی، بونلردن ایلك عسكرلكه كیرنلر خراسان اهالیسندن‌ایدی ، او صرده‌ده كوریلن لزوم اوزرینه كرك محاربه كرك مصالحه زماننده اوردولره اجزاجیلر و طبیبلر كوندرلدی .

حضرت‌عمر (رضی الله عنه) زمانینه كلنجه‌یه‌قدر عسكرك كرك مرتبه‌لری وكرك معاشلری حقنده برنظام یوقدی ، اووقت عسكرك مرتبه‌لری، معاشلری منتظم دنیله‌بیله‌جك بر حاله كتیرلدی ، ویریلن معاش خصوصنده پیغمبر (علیه الصلاة والسلام) عائله‌سنه مناسبتی بولنمق یاخود دها اول اسلامه كلمش اولمق خصوصلری كوزه‌دیلیردی، صوكره‌لری ایلك اسلامه كلنلردن كیمسه قالمیوب‌ده عسكرلك خصوصی بر صنف حالنه كلنجه‌یه قدر بوحال دوام ایتدی ، اوندن صوكره محاربه‌ده جسارت

و معرفت كوسترنلره دها چوق معاش ويريلير اولدى ، بو صورتله اوردوده جسور و دشمنه نصل غالب كلنمك لازم كله‌جكنى دوشونور عسكرلر يتشدى .

برده اوزمان عسكره داخل اولمق ايچون بعض شرطلر واردى ، اولا عسكره كيرمك ايسته‌ين كيمسه عسكر اداره‌سنه مراجعت ايدراوراجه او آدمك عسكرلكه لايق اولوب اولمديغى تدقيق ايديليردى ، كوله اولانلر پك كنج بولونانلر، خسته‌لقلى وياقورقاق آدملر عسكرلكه كيره‌مزدى ، عسكر اولمغه لايق اولديغى آكلاشلنجه مراجعت ايدن كيمسه‌نك اسمى ، عائله‌سنك اسمى ، بويى ، چهره‌سنك رنكى، ضعيفلغى ، شيشمانلغى هپ دفتره كچردى . عربميدر ، تركميدر ، هندليميدر ، خراسانليدر جمله‌سى يازيلير بوصورتله نفرلرك شخصلرينى تعيين ايتمك خصوصنده برقاريشيقلق اولمازدى .

عربلردن بنى هاشمدن اولانلرك اسمى دفترك يوقاريسنه يازيلير عرب اولميانلردن‌ده جسور و حكومته دها زياده اطاعت ايدنلرك اساميسى اول‌قيد اولوردى .

قونيه‌لى : ع . عاطف

آداب طعام اسلام

« امام غزالينك كيمياى سعادتندن ترجمه ايديلمشدر »

هر شيئك اولديغى كبى يمك يمه‌نك‌ده بر طاقم آدابى واردركه بعضيسى قبل الاكل ، بعضيسى اثناى طعامده، بعضيسى‌ده يمكدن صوكرادر . قبل الاكل اولانلر :

يمكه باشلامازدن اول ، اللى واغزينى ايجه ييقايوب تميزله‌مه‌لى. آچيقمايجه يمه‌مه‌لى، امتلاى معده‌يه اوغرايه‌جق قدر آتيشديرمامالى . هنوز اشتهاسى واركن يمكدن اللى چكنك حكيمه محتاج اولديغى واقع دكلدر. برحديث شريفده « انسان معده‌سنى اوچه تقسيم ايدوب ايكيسنى يمك وصو ايله طولدورورسه برقسمنى نفس آلمق ايچون بيراقاليدر» بويورلمشدر .

كلفتى بيراقوب ماحضرله اكتفا ايتمه‌ليدركه (خير الطعام ماحضر) ده‌نيلمشدر [*]

ممكن اولدقجه يالكز يمه‌مه‌لى، سفره‌ده برايكى كيشى بولونماليدر . اثناى طعامده اولانلر :

بسمله ايله باشلامالى، حمدوثناى الهى ايله بيتيرمه‌ليدر. حتى بسمله‌يى جهراً سويله‌مه‌ليدركه سفره‌ده كيلردن عجله ايله اسم اللهك ذكرينى اونوتانلر وارسه تخطر ايتسين .

صاغ ال ايله يمه‌لى وطوز ايله باشلايوب ينه طوز ايله بيتيرمه‌ليدركه طوز ، مرض جوعى تسكين ايدر .

تمه‌يى كوچك قوپاروب ايجه چكنه‌مه‌لى ، برينى يوتماينجه ديكرينه ال اوزاتمامالى ، هيچ بريمكى بكنمه‌مزلك ايتمه‌مه‌لى خوشلانيرسه يمه‌لى ، خوشلانمازسه بر بهانه ايله اللى چكمه‌ليدر . دأب پيغمبرى ده بويله ايدى .

اوكندن ييوب كيمسه‌نك اوكنه اوزانمامالى ، لكن ايچنده برقاچ تورلويمش بولونان طبقك كنديكى طرفندن آلمقده بأس يوقدر . قاشيق ، كاسه وسائره‌يى اكمكك اوستنه قويمامالى، برال ايله قوپارماملى ، اكمكه اللى واغزينى سيلمه‌مه‌لى، يمكه اوفله‌مه‌مه‌لى، صوغويخه‌يه قدر بكله‌مه‌لى، خرما اريك وامثالى ميوه‌لرك چكرده‌كنى طبقك ايچنه آتمامالى ، اللده‌ده بيريكديرمه‌يوب سفره‌نك بر كنارينه بيراقماليدر .

صوكاسه‌سنى ، ياخود بارداغى صاغ الله آلوب بسمله ايله مص ايده‌رك ايچمه‌لى ، صويى اياقده ، ياخود ياتاركن ايچمه‌مه‌لى ، ايچمزدن اول توز وچوپ كبى

[*] كتيرك اكل ايده‌لم ماحضرى
پخته اولمازايسه اولسون ترى
لطيفه‌سى شكمپرورانه اولمقله برابر من‌جهة حكيمانه‌در .

بر شی بولونوب بولونمادیغنی آکلامق ایچون بارداغك ایچینه باقمالیدر . صونی اوچ یوتومده ایچمك سنتدر . صو ایچرکن ککیرمك اقتضا ایدرسه بارداغی اغزندن چکمه‌لی وایچرکن التدن صو داملاتمامالی بعدالشرب حمدوثنایی اونوتمامالیدر .

یمکدن صوکرا اولانلر :

برایکی لقمه اشتهاسی وارکن الی چکمه‌لی . اکمك اوفاغی دوکولمشسه طوپلامالی‌النی اوغوشدورمق ،اغزینی چالقامق صورتیله ایچه‌بیقامالی، شاید بیقامق ممکن دکلسه اولا پارماقلرینی دوداقلریله تمیزله‌یوب صوکرا خاولویه سیلمه‌لیدر. ختام طعامده احسان‌ایتدیکی نعمتدن‌طولایی جناب واهب‌النعمه ایفای حمد ایله‌مه‌لیدر .

مشترکاً یمك یمه‌نك آدابی :

ذکراولونان آداب یالکز یمك‌ایچون ایدی . یاننده باشقه‌سی بولنورسه آکلك بونلرله برابر بعض آدابه دها رعایتی لازمدر . ازجمله : سفرده‌ده سناً ، علماً شایان حرمت برذات‌وارسه اوباشلامادیجه‌النی اوزاتمامالی، سفره‌نك مقدمی‌ده باشقه‌لرینی انتظاره بیراقمایوب باشلاییویرمه‌لی. شایان استفاده سوزلرله حضاری تطییب وتنشیط ایتمه‌لی لکن بیهوده ترهات ایله چکه چالمامالی .

«شوراسنی‌یازارکن‌مولاناجامی‌قدس‌سره‌حضرتلرینك بر لطیفه‌سی خاطره کلدیکندن علاوه ایتمه‌دن کچه‌مه‌دم ، برکون عارف مشارالیهك اوینه زهدخشك اربابندن جاهل برصوفی کلیر دیکر برمسافر داها اولدیغی حالده سفره‌یه اوطورورلر. ناصیاسه سفره‌یه طوزلق قونولماسی اونوتولمش . تمام اللر صحنه اوزاندیغی صیراده حریف :

— امان طورك . طوز ایله باشلایه‌لم . سنتدر. دییه متکلفانه بر تعصب کوسترر . طبعاً لطیفه‌یه مائل اولان حضرت جامی :

— جانم افندم ! اکمکك خمیرنده طوز واردر . بر لقمه آلیرسه‌کز طوزله باشلامش اولورسکز ! دیر. یمکه باشلارلر. اورمه افره اکمکی بر الیله قوپاروب ییورمش . صوفینك کوزی بوکا ایلیشنجه :

— یووو ! اکمکی بر ال ایله قوپارمق مکروهدر . برال ایله‌طوتوب اوبریله قوپارمالی . طرزنده معلوماتفروشلغه قالقوب آدجکزی محجوب ایدر جامینك‌ده جانی صیقلمغه‌باشلار و :

— مولانا ! واقعاً برال‌ایله‌اکمکی قوپارمق‌مکروهدر. لکن لقمه‌سنی صاپار کبی سفرده هرکسك النه واغزینه باقمق‌ده‌ا کرهدر! جوابنی ویرر. حریفك شومناسبتسزلکی اوزرینه یمکك نشوه‌سی قاچدیغندن ساکتانه یه‌نیر. بارد زاهد طورماز :

— افندم ! سفرده‌ده مکالمه سنتدر ، قونوشالم ، یمك‌ده پك نفیس‌اولمش بایلدم. کبی صاچما صاپان سوزلره باشلار، صاحب خانه اولدیغندن بوقدر مناسبتسزلکه تحمله مجبور اولان جامینك آرتیق صبری توکه‌نیر :

— ای افندم اما مالا یعنی سویلك‌ده حرامدر . صوص سورنای خاقانی سکوتك موسیقی اولسون ! وادیسنده حقلی برتکدیرایله بوش بوغاز حریفك اغزینی قاپار » بحثمزه کله‌لم :

یمکده آرقه‌داشلرینك حقنه رعایت ایتمه‌لی اونلردن زیاده ییه‌جکم دیه چالیشمامالی‌که حرامدر . بلکه کندی حقنی ایثار ایتمه‌لی . صیقلدیغندن آز ییه‌ن بولونورسه اوچ دفعه‌یه قدر بویورك ! تکلیفنی ایدوب زیاده‌سنه وارمامالی. زیرا افراط، ابرام انسانی بوتون بوتون صیقار. (اه عشقنه بویورك) کبی آند ویرمه‌ملی . چونکه یمك یمك نام الهی‌یه قسم‌ایدیله‌جك ده‌کلدر. مسافرده ، بولوندیغی یرده (بویورك) ابرامنه حاجت بیراقاجق درجه‌ده نازلانمامالی ومعتادندن آز یمکه قالقشمامالی‌که ریاکارلق ایدیلمش اولور .

سفره آرقه‌داشلرینه ایثار ایتمك فکریله آز برسه یاخود دیکرلرینه مداراشتهااولمق‌اوزره فضله‌آتیشدیررسه

بأس يوقدر. كبار اسلافدن (عبداه بن مبارك) حضرتلرى فقرايى دعوتله خرما اكرام ايدر وهانكيكز زياده يرسه اوقدر اقچه ويره جكم ديردى . صوكرا چكيرده كلرى صايوب عددلرى مقدارنجه پاره ويررردى . يمكده اوكنه باقمالى ، كيمسه نك يوزينه نصب نظر ايتمه مليدر .

اوصاحبنك معتادى آز يمك ايسه ابتدادن آغير طاورا نوب مسافرلردن اول الني چكمه مه لى ، ياخود ابتدادن اعتذار ايتمه ليدر . موجب استكراه اولاجق حاللرده بولونمامالى ، الني سيلكوب چوربا كاسه سنه صيچراتمامالى ، دوكوله جك صورتده اغزيني كاسه وصحنه ياقلاشديرمامالى . اغزندن برشى چيقاراجق اولورسه يوزيني بر طرفه چويرمه لى . ياغلى بر شيئه باطرديغى لقمه يى سركه يه ، ياخود صالاته يه بانديغى اكمكى طاتلى يه صوقمامالى . ديشى ايله قوپارديغى اكمكى يمكه باطيرمامالى ، مستكره سوزلرله هر كسك معده سنى بولاندرمامالى .

ال ييقاناجغى وقت محترم اولان ذاتى تقديم ايتمه لى ، كنديسنه تكليف ايديلن ده قبول ايله ملى حضارى بكله تمه مليدر . ال ييقاركن اغزينه الديغى صويى هر كسك يانده لكنه بوشاتمامالى واطرافه صيچراتمامق ايچون ياواشجه دوكمه ليدر .

شو آدابك هر برى اثر وخبرده وارد اولمشدر . ذاتاً انسان ايله حيوانك اراسى بوكبى شيلرله تفريق اولونور . انسانده كى عقل وتميز حيوانده اولماديغندن قارنى اجيقنجه بولابيلديكنى ير . انسان مابه التمايزى اولان اصول وادابه رعايت ايله مزسه عقل وتميز نعمتنه شكر ايتمه مش و عداد حيواناتدن قورتولامامش اولور .

طاهر المولوى

قونفه رانس — انتقاد

كچن صالى اقشامى ديركلر آراسنده دارالتمثيل عثمانيده روسيه لى اسلام طلبه سنك دلالت خيريه سيله ايكنجى دفعه اولمق اوزره بر قونفه رانس دها اعطا اولندى .

بر هفته مقدم ينه عين محلده سرداولنان بيانات وخطابات علويه يه متعلق ، فقط آنجق افكار وملاحظات شخصيه مى محتوى اولمق اوزره (بيان الحق)ده « جهت جامعۀ محمديه واخوت اسلاميه » عنوانى آلتنده عاجزانه بر قاچ سوز سويله مشدم . حتى او سوزلرمك فقرات متقدمه سى مذكور قونفه رانس حقنده هيئت عموميه سى اعتباريله تقديرى معلن اولمقله برابر بر انتقاد ضمنى يى ده احتوا ايدييوردى . بو نقطۀ دقيقه يى پيش نكاه امعانندن قاچيرمامش بولنان قارئين كرام ؛ بو هفته عنوان مقال اتخاذ ايتديكم « قونفه رانس — انتقاد » كلمه لرينى برنجى مقاله مده اشراب ايتديكم نقاط انتقاديه يى تبيين مقصديله انتخاب اولنمش تلقى ايده جكلردر

فى الحقيقه بو نلقى مصيب اولديغى كبى او يولده بر مقاله يازمقلغمده وارد خاطر ايدى . حتى بالخاصه حاجى عبدالرشيد ابراهيم افنديىنك بياناتنى ديكلركن بونى تصميم ايتديكم حالده بالاخره استاد محترم مصطفى عاصم افندى حضرتلرى طرفندن بر صورت نازكانه ده وقوعبولان صحيح مشكوره موضوع خطاباتك علويت خاطره سيده انضمام ايلديكندن منويامى قوه دن فعله چيقارمقدن واز كچمش و يالكز بر انتقاد ضمنى يى اشراب ايله اكتفا ايتمشدم . فقط بو ايكنجى قونفه رانسده سامعه رس تأثر اولان بر طنين فضيحه آور ؛ « اسلاملر ارزل عبادالله در » صداى دلخراشى بتون اعصابمى تهييج ايتدى . حميت مليه م غليانه كلدى . حاجى عبدالرشيد ابراهيم افنديىنك لسان مخالصتندن صدورينى هيچ ده بكله مديكم بويله بر طنين رذالت قرينك بولنديغمز محفل محترمك هواى علويسنده ناصل اولوبده تموج ايلديكنى دوشندم . حيرت ! .. بر درلو حكمت صدورينى كسديره مدم . سياق كلامدن استدلال ايده رك بر اثر ذهول

اولمق اوزره تلقی ایتمك ایسته‌دم. فقط بوكاده حاجی عبدالرشید ابراهیم افندینك كچن هفته‌كی قونفه‌رانسنده استعمال وابداع ایتدیكی شو « شمدی‌یه قدر فریضهٔ حجی ایفا ایتمك اوزره مكه‌یه كلان حجاج ؛ دكرمنك اطرافنده دونن .... كبی دونر ، دونر كیدردی » تشبیه ناهموار همان بر سرعت برقیه ایله ذهنمه توارد ایده‌رك مانع اولدی . حاصلی اعتدالمی محافظه ایده‌رك استفسار و استیضاح كیفیندن باشقه بر چاره بوله‌مدم . سویله‌مش اولدقلری فقره‌یی بتیرر ، بتیرمز ایاغه قالقه‌رق :

« مساعده‌كزله ایكی كلمه سویلیه‌جكم . مسلمانلر حقنده استعمال ایتدیككز ارذل عباد الله تركیبنی یاتبدیل ایدیكز ، یاخود اسلامیت نامنه ردایدرم » دیدم یینه موقعمه اوطوردم .

بونك اوزرینه حاجی عبدالرشید ابراهیم افندی اعتذاركارانه بر وضعیت اله‌رق مقصدلرینك اسلامیتی تحقیر اولمادیغنی آكلاتمق ایستر كبی بر شیلر سویلركن بعض مستمعین طرفندن یاغدیریله‌جق آلقشلری بر حس قبل الوقوع ایله كشف ایتدیكندمی ، یوقسه بولندیغی موقع خطابتك عظمتنه طوقوندیغندمی نه‌دن بیلمم بردنبره كلامی مجرای اعتذاردن وادئ ادعا و تذلیله دوغری سوق ایتدی .

ارذلیتی ادعا وادیسنده صرف ایتدیكی سوزلری شان علوئ حقیقت و همیت ایله متناسب كورمدیكم ایچون بوراده ذكر ایتمك ایسته‌مم . یالكز كمال تأثرله بر شیئی قید ایتمه‌دن كچه‌میه‌جكم كه اوده حاجی عبدالرشید افندینك ارذلیتی ادعا خصوصنده دوكوب صایدیغی سوزلره قارشی باشده اسمنی تصریح ایتمك ایسته‌مدیكم برذات اولدیغی حالده بعض مستمعین طرفندن بكا رغماً، عبدالرشیدافندی‌یی تشجیعاً بر آلقیش طوفانیدر یاغدیرلدی . بو آلقیشجیلرك انظار تقبیح و غلظتی هپ بكا انعطاف ایتدی . حتی آرقه طرفدن عكس انداز اولان برسس، « افندینك (یعنی بنم) بو سوزینه تأسف ایده‌رم » تأسف نابمحلی بیله بكا توجیه اولندی. آمان یارب! اوراده فرط تأثرمدن طوكدم قالدم. ارذلیتمز ادعا اولنیور. بونی شان اسلامیانه یاقیشدیرمیه‌رق ردایدن توبیخ، ادعا ایدن ایسه تقدیر وتشجیع اولونیور . بورالرینی دوشوندكجه اومحفلده بولندیغمه تأسفلر ایتمدم دكل. نه فائده كه هر ناصلسه بر كره دوشمش بواندم .

اوراده بنم ایچون حقیقتی اوزون اوزادی مدافعه ایتمك ده وارایدی . لكن موقع مساعد دكلدی . دوشوندم . نه بأس وار. وارسون حقیقت ؛ جزئی برمدت شماتجیلرك بیله‌رك ، بیلمیه‌رك یاغدیردقلری آلقیش طوفانی آراسنده لایق اولدیغی موقع عالی‌یه ارتقا ایتمكدن محروم ایدلسین. عالی ملتمزك حر مطبوعاتی واسطه‌سیله اسناد واقعی رد ، كیفیتی حقیقتپرورانك نظرگاه انتقادینه عرض ایده‌بیلیرم یا. هم امینم كه حركت واقعه‌مه دیكر برچوق مستمعینده قلباً اشتراك ایتمشدر . بویولده ملاحظه‌لرله ذهناً اویالانیركن كچنلرده دارشورای ملیده‌بو اسناد شنیعدن بیك قات اهون اولمق اوزره برمبعوثمز لساننده صدور ایدن « بزهم كل، هم فضولز » سوزینك رئیس عالئ مجلس طرفندن همان رد ایدلدیكنه دائر غزته‌لرده اوقودیغم فقره‌ده خاطرمه كلیوردی. بونلرله تأثراتمی تعدیله چالیشدم. برقاچ كون صبر ایده‌رك (بیان الحق) ایله بیان حقیقتی تصمیم ایلدم. بومسئله‌دن دولایی متأثر اولان مكر یالكز نامق الحروف دكلمش . كیمه تصادف ایتدی ایسه‌م هپسی ده یاهو! اونه غریب حال اسف انكیز ایدی . مقدمه‌سیله سوزه باشلایوردی .

وقوع حالی حكایه ایلدیكم برهم مسلكك شو سوزلرینی ده شوراجقده یاد ایتمه‌دن كچه‌میه‌جكم « كوریورسك یا برادر ! بیلمم نه‌دن برقسم خلقمزده بزه قارشی غایت غریب بر حس ، برحالت روحیه وار . دنیاده بزدن صدور ایدن الك كوچك برقصوری الك بیوك برسیئه تلقی ایتملری اوته‌دن بری معروض اوله‌كلدیكمز غرائب تجلیاتدندر . حقلی، حقسز

بتون تهمتلرك، قباحتلرك مرجع يكانه‌سی بز ز. دها غريبی شوكه بعضاً حسناتمز بيله سيئات تلقی اولنيور. شاعرك:

العيب فی الجاهل المغمور مغمور
وعيب ذی الشرف المذكور مذكور
كفوقة الظفر تخفی من حقارتها
ومثلها فی سواد العين مشهور

قطعه‌سی بر حقيقت واقعه‌يی تصوير ايديور . »

شيمدی صدده رجوع ايدييورم . دنياده مسلمانلر هيچ بر وقت ارزل عباداه اولمامشدر . بر آن ايچون اولمق احتمالی ده يوقدر . (الاسلام يعلو ولايعلی عليه) . صوك زمانده دهشتلی بر استبداد سياستنك زير پنچهٔ قهرنده ايكله‌مك يوزندن دوشمش اولدقلری دركهٔ انحطاط وپريشانی ايسه نفس الامرده كنديلرينك هيئت عموميه‌سی اعتباريله ارذليتلرينی استلزام ايتمز . دكل هيئت عموميهٔ مسلمين الك جاهل ، الك فقير بر مسلم حقنده بيله ارذليت وصفنی اسناد ايتمكده نه شرعاً ، نه قانوناً ، نه ده وجداناً ، بر مساغ واردر .

باخصوص بو اسناد ناهموار مركز خلافتده وقوع بولورسه . . . حاجی عبدالرشيد ابراهيم افندی مقصدم مسلمانلری تحقير دكل، انتباهلرينه مدار اوله‌جق صورتده تلقيناتدر ديه‌رك وادئ تأويله قاچابيليرلر . لكن نستعيذ بالله : « ادع الی سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن » آيهٔ جليله‌سيله بيان وتبليغ بيورولان سبل ارشاددن هانكيسنه توفيق حركت ايده‌رك اوناهموار سوزلری صرف ايتدكلرينی ده سويليه‌بيليرلرمی ؟

حجك حكمت فرضيتی يالكز من كل فج عميق كلمش بولنان مسلمينك تعارف وتآلفی ، بر مصلحت عموميهٔ سياسيه تأمينی قضيه‌سيميدركه « ولله علی الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا » فرمان سبحانيسنه امتثالاً فريضهٔ حجی ايفا ، اركان اسلامدن بر ركن جليلی ادا ايتمك اوزره اوبلدهٔ طيبه‌يه كيدن امی حجاجك طوافلرينی ، اويله ناهموار وچيركين بر حركت دوريه‌يه تشبيه ايتمك ايچون حاجی عبدالرشيد افندی كنديلرنده صلاحيت ، بر مساغ شرعی بوليورلر .

فی الواقع حجده برچوق اسرار وحكم جليله واردركه انلردن بری بلكه‌ده برنجيسی اوبلدهٔ طيبه‌ده اجتماع ايدن بيكلرجه اهل اسلامك يكديكرينك سياسی، اجتماعی دينی ، دنيوی احوالنه مطلع اولملری قضيه‌سيدر . فقط بوتون حجاجك منفرداً بووظيفهٔ اجتماعيه وسياسيه‌يی ايفا ايتملری لازمكلمز . اونكده آيروجه سياست آشنا رجالی واردركه افادهٔ عليه‌لری اوزره حاجی عبدالرشيد افندی ده انلردن بری اوليورلر .

حكايه ايلديكم كيفيت ردوادعا اوزرينه عبدالرشيد افندی بعض مستمعينك حقيقةً ابذال ايتمش اولدقلری آلقش قوتيله علماء حاضره‌يی ديللرينه دولاديلر . تلقيلرينه كوره كويا علماء ناسه قارشی وقوعبولان موعظه‌لرنده يالكز نوافل عباداتدن بحث ايدوب اجتماعياته ، سياسيات و اقتصادياته عائد هيچ بر حرف سويله‌مزلر ايمش . دها صوكرا عسكرلك هركس ايچون فرض اولديغی حالده طلبهٔ علوم بوندن قاچارلر ايمش!.. حالبوكه بونلرك كثرت اوزره عسكرلر ميانده بولنملرندن پك چوق فوائد تحصل ايدر ايمش . دها بيلمم نه‌لر ، نه‌لر ! ! . .

فی الواقع شوراسنی اعتراف ايده‌رزكه دور سابقده مقام مشيخت هرنه‌دنسه وعظی ، بومقدس وظيفه‌يی هروجهله مكمل ، نطوق خواجه‌لرك يد كفايتنه توديع ايتمديكی كبی اسرائيليات ايله مشحون بولنان موعظه كتابلرينی ده ايادئ تداولدن منع ايتمدی . باشنه كوچوك ، بيوك بر صاريق صاران هر آدم واعظ كچينه‌رك موعظه‌نامه‌لرنه نه‌كچدی ايسه آلوب كرسی‌يه ، حدذاتنده پك عالی بولنان اوموقع ارشاده چيقدی . ظن ايدرسه‌م بوندن ترتب

ایده‌جك هردرلو مسئولیتك تردید وکیمسه ده بولندیغی محتاج بیان دکلدر .

معمافیه دور سابقده زمین وزمانك مساعده‌سی نسبتنده، حتی بعض حمیت مفرطه اصحابی بولنان خواجه‌لرك هردرلو فداکارلغی کوزلرینه آلدیرمق صورتیله بحق وظیفهٔ وعظیه‌یی ایفا ایدنلرده واردی . حال حاضرده ایسه نائل اولدیغمز مشروطیت اداره‌نك لوازم اساسیه‌سندن بولنان حریت کلام ، حریت اجتماع سایه‌سنده افراد موجوده‌ی شمدیلك درجهٔ کافیه‌ده بولنه‌میان حقیقی علمامز ، واعظلرمز بو وظیفهٔ علویه‌یی ایفایه بذل همت ایدییورلر. انشاالله سایهٔ فیض شریعت ومشروطیتده علمیه‌مزك دورهٔ تکاملنی کورمك بختیارلقلریله ، او کوزل کونلرله‌ده کامیاب اولورز .

طلبهٔ علومك عسکرلکدن قاچمق مسئله‌سنه کلنجه: بونی بتون حقیقی طلبهٔ علوم نامنه کمال شدتله رد ایدرم. اکر حکومتمزك طلبهٔ علومی‌ده عسکره آلمق احتیاج مبرمی تحقق ایده‌جك اولورسه امینم که کمال خواهشله ایلك صف جهادی تشکیل ایدن ینه آنلر اوله‌جقدر . ذاتاً خدای نابت بر حالده یتیشه‌رك دینك ، ملتك ترقی وتعالیسنه خدمت ایتمکدن بشقه بر امیدی بولونمیان طلبهٔ علوم ایچون بو اوغورده اولمك ، بذل حیات ایتمك اك بیوك بر فضیلت اك بیوك بر شرف شکیل ایدر . حاجی عبدالرشید افندی اك بسیط بر اصولی ، تقسیم وظائف قاعده‌سنی اونوتیور !..

سوزی غیبت قیصه کسمك آرزو ایتدیکم حالده شو ایکی جمله‌یی‌ده قید ایتمه‌دن مقاله‌مه ختام ویره‌میه‌جکم ، ایجاب ایدرسه دها بو وادیٔ انتقادده یازاجغم شیلرپك چوقدر یا.

بزم بیلدیکمز قونفه‌رانسجیلر ، خطیبلر اولا بر موضوع تعیین ایدرلر. سامعینه کلال ویرمه‌مك اوزره او زمین معینده منتظم افاده‌لر، انسجاملی فقره‌لرله خطبه‌لرینی، مصاحبه‌لرینی یوروتمکی التزام ایدرلر او یله دالدن داله سکمزلر. هله سامعینی هیچ منزله‌سنه تنزیل ایده‌رك توجیه خطاب ایتمزلر . برادرانه ، صمیمانه ، نازکانه صحبتلر ، مصاحبه‌لر . اخطارلرله سوزلرینی بتیریرلر . ایشته بویله خطب ومصاحبات مفیده‌در که مطلوب اولان استفاده‌یی تأمین ایدر. صاحبلرینه‌اك صمیمی تشکرلری جلب ایلر .

حسین حازم

ادبیات

قضا

قضا ، معقب خونتشنه وار نی دریی
تقرب ایتمه‌ده کیتدکجه ، کینه بار و عبوس
سوابقیله نمایان که عزمی قطعیدر
بشر بتون غفلاتیله مشتغل ، هر شی
نکاه شوق وهواسنده جلوه کر، مأنوس
نیچون؟.. حوادث ایامی هپ ایهنده بیلیر،
کزر حدائق آمال ایچنده شاطروشن
شاشار بو حاله سروشان مقام علویدن

بتون بو عالم ناسوتی بویله مستولی
ذهول و غفلته سوق ایله‌ین طبیعتدر
اوت طبیعت نابرزوال فطریه
ادامه ایتمه‌ده فکر بشرده برازلی
عجیب حالت نسیان ابتلاکه بیلیر
دوای علتی. کورمز سزاتحاشی‌یه
حکیمی، حاذق اولسون، نه اولسه انساندر
سرائر احدیت عقوله پنهاندر

ایا خدای سرائر نمای بیچونم
ایشم بو صحنهٔ خلقتده هپ ندامتدر
بتون مزالق عصیان ایچنده پرخونم
الده جوهر ایمان سکا امانتدر

قونیه‌لی : ع. عاطف

ردی علی مافی القول الجید من الردی

۱٤۱

الا یانخلة من ذات عرق
علیك ورحمة الله السلام

« علیك خبر مقدم اولوب مبتداسی مؤخر السلام‌در. و رحمة الله‌ده من جهة الاعراب درت وجه واردر . . . ایکنجیسی کندندن اول مذکور اولان ومن جهة الاعراب خبر بولنان علیك ظرفنك ضمیر مستترینه معطوف اولمقدر اگرچه بونده ضمیر مرفوع (مستتر قیدی‌ده لازمدر) اوزرینه بدون التأکید عطف محذوری وارایسه‌ده معطوفك معطوف علیه اوزرینه تقدمندن اهوندر . ابن هشام مغنی اللبیبده بویله سویله‌یوب (فاستوی وهو بالافق الاعلی) نظم کریمنده واقع هونك استوی‌ده مستتر ضمیره عطفی دخی مذکوردر . نظم کریمده بو صورت تجویز اولندیغی حالده قول شعرا‌ده اولنه‌جغی الویتده‌در دیمشدر. ولکن ظرفك فاعلی پیشنده‌در مستتر دکلدر .»

القول الجید

ظرفك پیشنده دیدیکی السلام لفظی اوله‌جقدرکه بونك کندی تصریحی وجهله مبتدای مؤخر اولدیغنه نظراً ظرفك ناصل فاعلی اوله‌بیله‌جکنه عقل ایردیره‌مدك. دیمك‌که المقتضب صاحبی حذاق ائمهٔ نحاتدن اولان ابن هشامی تخطئه ایدهیم دیرکن کندیسی فنا حالده یاکلش وجزای جسارتی درحال کورمشدر .

۱٤۲

« مفهوم بیت : ای ذات عرق نام محلدن اولان نخله... »

القول الجید

ای منشائی ذات عرق اولان دینلیرسه من ذات عرق‌ده‌کی منك مدلولی اعتباریله هرایکی لسانك شیوه‌لری بیننده بر صورت تسویه بولنمش اولور .

*
* *

القول الجید

لوکان یشکی الی الاموات مالقی
الاحیاء بعدهم من شدة الکمد
ثم اشتکیت لاشکانی وساکنه
قبر بسنجار اوقبر علی فهر

(ثم اشتکیت) جمله‌سی یشکی جمله‌سنه معطوف اولوب صورتده ماضی ایسه‌ده مضارع معناسنه‌در. شکایتك تحقق وقوعی ادعاسنه مبنی فعل ماضی صورتنده ایراد اولنمشدر.»

القول الجید

راست کلن قاعده‌یی راست کلن محلده تطبیقه قالقیشان بعض حملهٔ قواعد کبی مؤلف‌ده شکایتك تحقق وقوعی ادعاسنه مبنی دییویرمشدر. حالبوکه تحقق وقوع ادعاسنك بوراده نه معناسی وار نه‌ده فائده‌سی فضله اوله‌رق صدر کلام تحقق وقوعه منافی کورونمکده‌در .

بکا قالیرسه ماضی‌یی مضارعه عطف ایدرك هم بو مناسبتسزلکه هم‌ده تقدیر عباره‌نك (لوکان اشتکیت) حالنده بولنمسنه سببیت ویرمکدن ایسه طبعا ماضیلره داخل و مائل بولنان لو کلمه‌سنك بالذات مدخولی یعنی کان‌یی معطوف علیه اعتبار ایتملیدر .

۱٤٤

غیری جنی والمعاقب فیکم
فکأننی سبابة المتندم

ابن شرف القیروانی بیت مذکوری کندی معاصری اولان وبلدیسی یعنی همشهریسی بولنان ابن رشیق القیروانی‌یه اوقیوب ...»

القول الجید

برکیمسه‌نك همجواری، همحالی، همسلکی دنیله‌رك همحالیسی ، همجواریسی همسلکیسی دنیله‌مدیکی کبی همشهریسی دخی غلطات عامه‌دن و طوغریسی همشهری اولمق لازم کلیرکه بلدیسنی تفسیر مقصدیله بوکلمه‌یی ایراد ایدن مؤلف، غلط مذکوری هرکسدن زیاده تفرسه

بورجلیدر. چونکه بلدیسی لفظنه معادل طوتیلان همشهریسی همبلدیسی توتلمدر.

∴

« ابن شرف ، بیت مذکوری ابن رشیق القیروانی‌یه اوقیوب بو مضمونی باشقه بر شعرده کوردکمی دیمش ایمش ابن رشیق دخی اوت کوردم سن انی اخذ و افساد ایتمشکدر.. اخذك نابغه‌نك شوقوندن اولوب :

وحملتنی ذنب امرئ و ترکته
کذی العر یکوی غیره وهو راتع

افسادك ایسه شویله‌درکه متندمك ایصیردیغی پارمق کندی عضوی اولوب متألم اولمغله اراده جانی معاقبك غیری دوشنمامشدر . بیت نابغه‌ده ایسه متألم بعیر مکوی وجانی بعیر معرور اولمغله جانی باشقه و معاقب باشقه‌در. »

العقول الجید

بیت شاهد ، ابن رشیقك درمیان ایلدیکی تدقیق فلسفی ایله رخنه‌دار اولمیه‌جق قدر متین ورعنادر. چونکه نادمك سبابه‌سی جنایته مصدر اولان عضوی دکلدریا. بیت نابغه‌دن اخذ وانتحال تصوری ده منصفانه دکلدر. چونکه ابن شرف جانی باشقه جزادیده باشقه اولمق معناسنی نابغه‌نك تشبیه ایتدیکی شیدن بوسبتون باشقه اولان بر شیئه تشبیه ایدرك بر مضمون ایجاد ایلمشدر . ذاتاً مشبه‌بهك تبدلی ایله تشبیه تبدل ایدر .

١٤٥

(العر) عینك فتحی ورانك تشدیدی ایله دوه‌یه عارض اولور بر مرض جلدیدرکه عرب انك علاجی اولمق وسائرینه سرایت ایتمامك اوزره باشقه بر صاغلام دوه‌یی داغلارلر . »

العقول الجید

شرح شواهد رضیده عبدالقادر بغدادی (عر) ی ضم عین ایله ضبط ایدرك فتح روایتنی تغلیط ایلمش ومفتوح العین اولان عر جرب معناسنه اولوب عربك بونده داغلامق عادتلری اولمدیغنی و عادت کیك انجق مشافر و قوائم ابلده ظهور ایدن قروح حقنده جاری اولدیغنی سویله‌مشدر.

مؤلفك ، علت عره قارشی بین العرب معتاد اولان کیك نه مقصدله یاپیلدیغنی بیان حقنده‌کی کلامی ده قاریشیقدر . کتب ادبیه ولغویه‌ده ذکر اولندیغی وجهله بو کبی تعلیل خصوصنده اقوال عدیده واردر : برنجیسی خسته دوه‌یه علاج اولمق اوزره صاغلامنی داغلامقدن عبارتدرکه جهال عربك فعلیدر . عربك قبل الاسلام بو کبی عادات غریبه وجاهلانه‌سی اکسیك دکلدر . مثلا دوه سوریسنه نظر دکمسون دیه بوغورینك کوزینی چیقاریرلر [١] ایکنجیسی صحیحی کی، سرایت علتدن محافظه ایچون اولوب سقیمه علاج ایچون اولمامقدر . اوچنجیسی نابغه‌نك اوشعری حقیقته مقرون اولمیان تمثیلات محضه قبیلدن اولمقدر . دردنجیسی بوعلتـه مبتلا اولان دوه یاوریلرینك امدکلری سودده برنوع بوزوقلق بولنمسی ذهابنه مبنی انالرینی داغلامقدر که ایشته بونلردن برنجی وجه ، شعر نابغه‌یه امس اولدیغی حالده مؤلف بوکا ایکنجی‌ی‌ده قاریشدیرمش ومعنای شعری — ابن شرف حقنده سویلندیکی وجهله — ازچوق افساد ایتمشدر .

مصطفی صبری

مابعدی وار

[١] ناظرك کوزینی چیقارمق اقتضا ایدرکن منظورك کوزی چیقارلمق عادتندن دخی برمضمون استخراجیله بومقامده موضوع بحث اولان تشبیهه بر اوچنجیسنی الحاق ایلمك ممکندرکه بوده ابن شرفك تشبیهی کبی ایجاد عد اولنمغه لایقدر .

مدیر مسئولی : محمد منیر   طنین مطبعه‌سی

بازار ایرتسی فی ۳۰ ربیع الاول سنه ۱۳۲۸ و فی ۲۹ مارت سنه ۱۳۲۶

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لکی ٦۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦۰ ، ۱۲ فرانق
۳۰ ، ٦ »

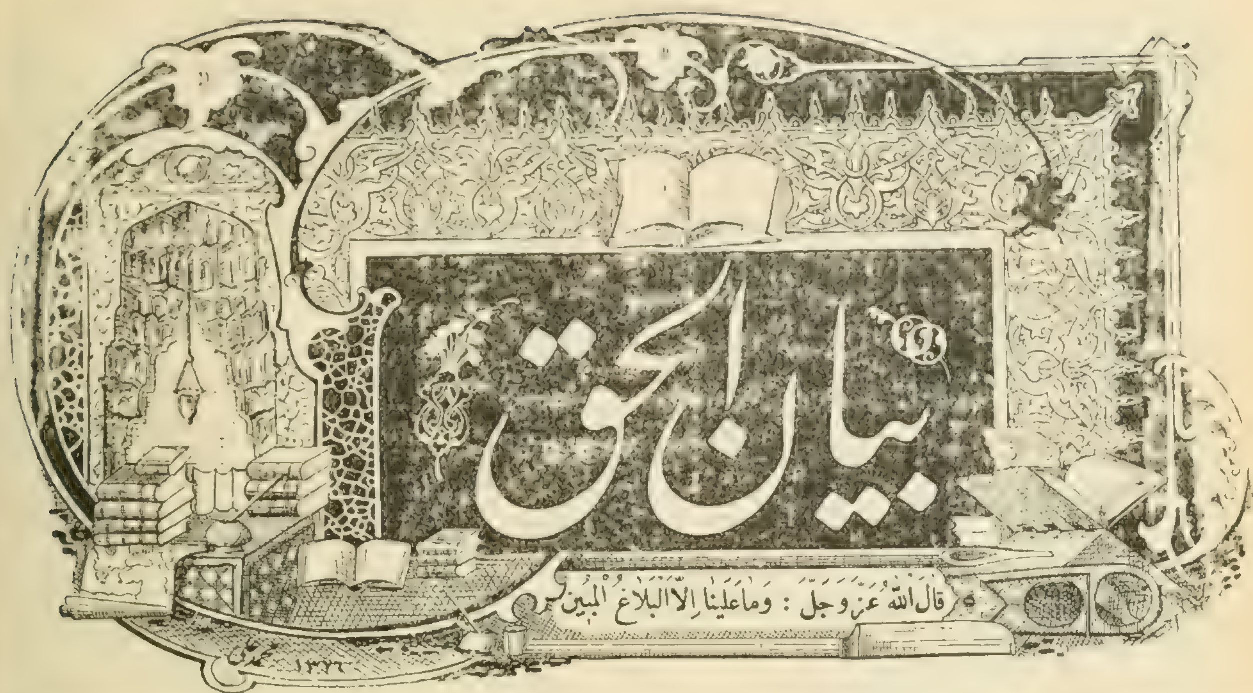
درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه و احادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

مجلهٔ احکام عدلیه‌مزه روا کوریلن مؤاخذه‌یی

مرافعه

مابعد

مجلهده خیار رؤیته ایراد ایدیلن اعتراضـك اصل منشأی؛ کورمه‌دن آلنان مبیعك هر نه صورتله اولورسـه اولسون رد اوله‌بیله‌جکی ظننندن عبارت اولدیغی جهتله بوراده کورمك نه‌دیمك اولدیغی وخیاررؤیتك نه‌صورتله ثابت ونه‌وجهله‌ساقط اوله‌بیله‌جکی کوزلجه آکلاشیله‌جق اولورسه سپارشلر حقنده فرض اولنان تهلکه‌نك وهمدن بشقه برشی اولمیه‌جغی ایضاحات سابقه‌دن مستبان اولمشدر ظن ایدرم . فقط خیار رؤیتك سبب مشروعیتی ومنافع حقوقیه‌سی دخی آیروجه بیان اولنه‌جق اولورسه قانون مدنیمزك متانت موقعی دها کوزل تقدیر اولنه‌جغندن بو بابده‌ده برآز سرد کلام ایتمکی مناسب کورمش ایدم .

مجله‌نك مادهٔ مبحوث عنهاسـنده‌ده بیان اولندیغی وجهله خیار رؤیت مشترینك اول وآخر کندیسنی ویا اصل مقصدینه واقف قیله‌جق نمونه‌سنی کورمه‌دن غیاباً اشترا ایتدیکی مبیعده ثابت اولور . بناءً علیه بوخیاری آکلامق ایچون اول امرده بیع غائبدن بحث ایتمك لازم کلیر .

آتیده معدومك بیعی جائز اولوب اولمامسی مسئله‌سنده‌ده موضـوع بحث اوله‌جغی کبی مقدمهٔ کلامده مبیعك قبل القبض بیعی مسئله‌سنده ذکر اولنان بیع بالغرر بوراده‌ده اساسدر. خطر وغرر ملحوظ اولان معاملاتك همان بلاقید وشرط لازم اولیویرمسی مبادلات مالیه‌ده اقویانك اموال ضعفایی استیلا ایتملرینه سبب یکانه تشکیل ایلمسی نقطهٔ نظرندن نزده بیع بالغرر نهی ایدلمش اولمسنه مبنی بایعك ویامشترینك ویاهرایکیسنك نظرندن غائب اولان برشیئك بیع وشراسنده غرر اولوب اولمدیغی فقهای اسـلامیه جانبندن تدقیق اولنمشدر .

امام شافعی حضرتلری مشترینك حضورنده اولمیان

واولجه‌ده کورلمش اولدیغی معلوم بولنمیان برشیئك بیعی کرك اومالك تقویم قیمتنده وکرك قبض وتسلیمنده هرحالده خطر وتهلکه‌یی وغبن وتغریری متضمن اولمق اغلب احتمال اوله‌جغنی نظر دقته آله‌رق غائبك بیع وشراسنی اساساً تجویز بیورمامشلر وبنابرین خیار رؤیتی هیچ موضوع بحث ایتمامشلردر . بوصورتده بین الناس معاملات بیعیه توثیق اولنمغله برابر خیلیدن خیلی تحدید وتقیید ایدلمش اوله‌جغندن زمان حاضرده وبالخاصه معاملات تجاریه‌ده بونکله عمل عادتا حرجی مؤدی ظن اولنور .

امام مالك حضرتلری ایسه بر درجه وسعتلی اولمق اوزره اجتهاد بیورمشلر و غائبك بیعنده هروجهله غرر موجود اولمدیغنه قائل اولمشلردر .

آنلره کوره غائب ایکی درلو بیع اولنور بریسی على الاطلاق اسمیله مثلا بغدای دیه صاتیلیر . ایکنجیسی صفات لازمه‌سی بیان اولنه‌رق مثلا شوصفتله متصف شو جنس بغدایدن دیه توصیفاً بیع اولنور .

اولکنده غرر محتمل اولدیغندن صحیح اولمیوب ایکنجیسنده ایسه درمیان اولنان اوصافه موافق اولمق شرطیله مبیعك تسلیمی صورتنده غرر بولنمیه‌جغندن صحیح و معتبر اولور .

انجق مبیع بیان اولنان اوصافه موافق اولمدیغی تقدیرده مشتری‌نك خیار وصفی ثابت اولوب دیلرسه آلمق ودیلرسه رد ایتمك حقنه مالك اوله‌جغی قبول ایدیله‌رك نوعماً محتمل اولان غررکده ازاله‌سی امکانی کوسترلمشدر . ایشته بو نقطهٔ نظردن امام مالکه کوره خیار رؤیت موضوع بحث اوله‌میوب خیار وصف اومقامه قائم اولمش اولدیغی کبی امام مالك حضرتلرینك مذهب عالیلری مقدمات ابن رشدده بووجهله مسطور بولنمسنه و آثار ابن رشدك وقتیله اوروپاجه مرغوب وقسماً متداول اولمسنه نظراً قودسیویلده دخی برچوق مسئله‌لرده اولدیغی وجه‌اوزره بواساس قبول ایدلمش اولمق اعتباریله آنده‌ده خیار رؤیت موضوع بحث اولمامشدر .

مذهب حنفیه کلنجه امام اعظم حضرتلری مسئله‌یی دها واسع برنفوذ نظرله تدقیق بیورمشلر وعلى الاطلاق غائبك بیعنی تجویز ایتمشلردر. یعنی مشتری اصلا کورمدیکی برشیئی؛ کورمیه‌رك ویاالکز اسم خاصی ایله معلومی اوله‌رق اشترا ایده‌بیلیر .

بونده اساساً برمانع اولمیوب مانع؛ اولسه اولسه غرر مسئله‌سی اولمق لازم کلیر. حالبوکه غرر احتمالنی برطرف ایتمك خیار رؤیت ایله قابل اوله‌بیله‌جکندن امام اعظم اساس بیعی تجویز ایدرك خیار رؤیتی دخی ازالهٔ غرر ایچون لازم کورمشلر واوبابده‌کی نصوص شرعیه منزله‌ده بونی اثبات ایلمشلردر .(من اشتری شیأ لم یره فله الخیار اذا رأه)

فی الواقع برمالك کورلمه‌دن الثمسی غرری موجب اولدیغی نظر اعتباره آلندقده کورلدیکی زمانده اوغررك ازاله‌سنه برامکان براقلمق حیثیتیله غرر ملحوظك اهمیتی اسقاط ایدیله‌بیله‌جکندن اول امرده غائبك بیعنی غرر احتمالیله منع ایلمه‌مك براحتیاط زائد کبی تلقی اولنه‌بیلیر.

ومادام احتمال مذکوری اخیراً رفع ایده‌بیلمك طولاییسیله بیع غائب تجویز اولنه‌بیلیور شوحالده کورولدیکی زمان خیار رؤیته مراجعت ایتمك تأمینات حقوقیه ایجاباتندن بولنور .

معمافیه رؤیتك غرره جهت تأثیری نه‌دن عبارت ایسه ایجاب خیارده دخی اوجهتله تأثیری اولمق اقتضا ایده‌جکندن مبیعك مقصد اصلیسنه وقوفی افاده ایدن شیلر مبیعی کورمك معناسنی متضمن اولمقله بو وقوف قبل البیع ویاحین بیعده حاصل اولمش ایسه خیار رؤیت اوله‌مامق وعکس تقدیرده وقوفی متعاقباً قبول اولنمق لازم کلمشدر .

مذاهب ثلثه میاننده مذهب شافعی بو مسئله‌ده طار ومذهب مالکی متوسط ومذهب حنفی دها واسع اولمق اوزره تجلی ایتمش اولدیغی حالده مجله‌ده امام مالك حضرتلرینك مذهب عالیلری قبول ایدلمش اولسیدی

ماندلستام جنابلری سپارشلردن قورقازلردی ظن ایدرم. نقصـ دها واسع اولان مذهب حنفی قبول ایدلدیکندن ودرجه وسعتی ایسه‌مومی‌الیه تقدیر ایده‌مامش اولدیغندن بوشنه اعتراض ایلشلردر .

اکر ماندلستام جنابلری هرنه‌صورتله‌اولورسه‌اولسون غائبك بیعنی تجویز ایتمکله برابر خیاری بسبتون رفع ایتمك ایسته‌یورلرسه او وقت طولاندیریجیلغه مساعده ایتمش اوله‌جقلرندن خبردار اوله‌میورلر دیمکدر .

شو تفصیلاتدن‌دخی‌اکلاشیلیورکه غائبك بیعی حقنده‌کی احکام حقوقیه‌مزی بیلنلر نظرنده خیار رؤیت خیار شرط قدر بیله معاملاته تأثیر ایتمز بلکه بوکا دها زیاده حاجت رونمون اولور.

شو حاله کوره مذهب مالکی معاملات متعارفهٔ تجاریه‌یه دها موافق کوروله‌جك اولورسه مجله‌مزده قبول ایتمکده تردد ایتمیه‌جکمزدن فرانسه قانون مدنیسنه نیچون محتاج اوله‌جغمزی آکلامق مشکلدر .

شونی‌ده عرض ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکم .

نقل‌مزـ بو بابده‌کی اقوال ثلثه‌سی ایله اونسابده اجمالاً سبق‌ایدن نظریاتك تدقیق ومقایسه‌سندن اکلاشیلیورکه مذهب مالکی‌یه کوره غائب بیان صفت ایله صاتلنجه ازالهٔ غرردە خیاروصف کافی اولیور. مذهب حنفی‌یه کورده‌ده خیار وصف معتبر اولدیغی حالده غائب کرك بیان صفت ایله وکرك یالکز اسم‌ایله بیع اولندیغی تقدیرده هرایکیسنده خیار رؤیته مراجعت اولنیور . وتوصیف اوزره صاتیلان قسمده هم خیار وصف هم خیار رؤیت قبول ایدلمش اولیور.

حالبوکه مذهب‌مالکی ومذهب حنفینك تلفیقی جهتنه کیدیله‌جك اولورسه بلاوصف صاتیلان غائبده مذهب حنفی ایله و بیان وصف ایله صاتیلان غائبده مذهب‌مالکی ایله عمل اولنه‌رق خیار رؤیتی یالکز اولکنده اعتبار ایتمك وایکنجیده یالکز خیار وصف ایله اکتفا ایتمك جائز اولمق لازم کلیر . بوجهت تلفیق ایله ثابت‌اوله‌بیله‌جکی کبی ادلهٔ شرعیه‌نك تدقیقیله رأساً دخی اجتهاد ایدلمك قابل اوله‌بیلیر و بو صورتده معاملات ناس‌ایچون دها واسع و عصر حاضره دها موافق اوله‌رق بر حکم تعیین‌ایدلمش‌اولور. بوخصوصده‌برازاده‌سردایده‌بیلیرایدم. لکن بوکا دائر بر حکم قطعی ویرمك بنم کبی عجزه‌نك دکل دقائق آشنایان فقهك کاری اوله‌بیله‌جکندن قانون مدنیمزك تعدیلی ارزوسنه کوره تشکیلنه لزوم قطعی اولان مجله جمعیت عالیه‌سنه مزایای لازمه‌یی حائز ذوات انتخاب ایدیلیرسه آنلر بونی‌ده حل ایده‌بیلیرلر.

یوقسه قلم عاجزی بومسائلك احتمالات فقهیه‌سنی کمالیله تدقیق وحل ایتمك‌دکل انجق مجله‌مزك منبع بی‌پایانی اولان فقه‌شریفك شمول و احاطه‌سنی کوره‌میوبده بزی فرانسه قانون مدنیسنك طوغریدن طوغری قبولنه‌سوق ایتمك عزمنده بولنانلرك نظر بصیرت و انصافلرینی استجلاب ایتمکه چالیشه‌بیلیر .

کوموك حمدی

اسلامده عسکرلك

پیغمبرمز (علیه الصلاة والسلام) افندمز اسلامه کلنلرك عددینی دائما صورار ، اوکره‌نیرلردی ، ابوبکر ، عمر ، عثمان ، علی (رضی الله عنهم) افندیلرمزده پیغمبرمزك امرینه تبعیت ایده‌رك زمانلرنده اهل اسلامك مقداری نه‌قدر اولدیغنی آکلایوب ، اوکره‌نمکه صوك درجه اهمیت ویریرلردی ، بو خصوص ایچون هرقبیله‌یه برر مأمورتعیین اولنمشدی‌که اومأمورلر هرصباح قبیله خلقنك طوپلو بولندیغی محللره کیدر ، باشقه برقبیله‌دن اورایه برعائله نقل ایدوب ایتمدیکنی ودنیایه یکی برمسلم چوجق کلوب کلمدیکنی اوکره‌نیر اوصورتله دفتر طوتارلردی .

پیغمبر افندمز (صلی الله علیه وسلم) عسکرینه آره‌صیره رسمی‌ﮔچید یاپدیرمه‌لری حتی (بدر کبری) کونی عسکره رسمی ﮔچید اجرا ایتدیریرکن بالذات النده بر اوق ایله صفلری دوزلتمش، واوصره‌ده صفدن دیشاری چیقارکبی اولمش اولان سواد اسمنده برنفره: «سواد طوغروطور!» اخطارنده بولنه‌رق صفلری طوغرولتمشلردر.

خلفای راشدین وبنی امیه زمانلرنده دخی رسمی ﮔچید خصوصی بو صورتله دوام ایتمش، صوکره‌لری عباسیه‌زماننده آز،چوق دکیشمشدر، بونلرك حکومتنده خلیفه اولانذات محاربه‌ده بولنور مسلح اوله‌رق چیقار بتون عسکر ضابطلریله برابر اوکندن طاقم، طاقم ﮔچرلردی،خلیفه‌عسکرك آتلرینی، سلاحلرینی‌حاضرلقلرینی حرکتلرینی کوزدن ﮔچیریر، نقصان کورر ایسه تنبیه ایدر، منتظم ونقصانسز کوردکلرینی تشویق ایدردی.

اسلامیتڭ ظهور ایتدیکی زمانلر مؤمنلر بر بلده‌یی فتح ایتدیلرمی اوجوارده قصبه خارجنده برمحلی قیشله اتخاذ ایدرلردی، حضرت عمر (رضی الله عنه) افندمز مدینه ایله آره‌سنده بیوك نهر ویادکز اولان محللرده اقامت ایتمه‌ملرینی امر ایتمش اولدیغندن اویله یرلرده قالمازلردی، بوجهتله قصبه‌لر عسکر یوزندن ضررده کورمزدی، خلق بونی کورمش، بویله آلشمش اولدیغندن بر زمان صوکره حجاج ظالمك کوفه اولرینه عسکر یرلشدیرمه‌سی اهل اسلامی پك اینجتمشدی، عسکرك او صورتله بلده خارجنده قالدیغی یرلر زمان ﮔچه‌رك برر بیوك شهر حالنه کلمشدر.

بدر کبری محاربه‌سنده اسلام عسکرینڭ بری بیاض، ایکیسی سیاه اولمق اوزره اوچ سنجاغی‌واردی، پیغمبر افندمز بیاض سنجاغی (مصعب) حضرتلرینه ویرمشلردر، حضرت عائشه (رضی الله عنها) نڭ باش اورتوسندن یاپلمش اولان برسیاه سنجاغی حضرت‌علی (کرم‌الله‌وجهه) آلمش دیکر بری‌ده مدینه‌لیلردن برذاتك النده بولنمشدر.

اهل اسلام قوت بولوبده شام، ایران، مصر طرفلرینی الده‌ایدنجه‌برچوق‌شکللرده، برچوق رنکلرده سنجاقلر یاپلمش، وبونلره دورلو دورلو اسملر ویرلمشدر، سنجاقلرك اوزرینه او وقت بعضاً خلیفه‌نڭ بعضاً‌ده قوماندانڭ اسمی یازیلیردی.

خلفای راشدین (رضی الله عنهم) بر سفره عسکر سوق ایتمك ایسته‌دکلری وقت سنجاغی‌امرایه ویریرلردی، بوصورتله هرامیرده‌کندی قبیله‌سنڭ‌سنجاغی بولنوردی، خلیفه طرفندن کندیلرینه دشمنه غالب کلمه‌لری حقنده دعاایدیلر، ومشقته‌صبر وتحمل ایتمه‌لری توصیه‌اولنوردی.

حضرت عمر (رضی الله عنه) محاربه‌یه سوق ایتمکده اولدقلری بر اوردویه سنجاق تودیع ایدرکن شویولده نصیحت ایتمشلردر.

«سزی جناب‌حقك امریله واونڭ‌نصرت ایده‌جکنه اعتماد ایده‌رك تشییع ایدییورم، صبر ایدك، طوغرو یورویك، سزی الله‌غالب قیله‌جقدر،حق یولنده‌دشمنلرله چارپیشك، تجاوز ایتمه‌یك؛ چونکه الله حدنی تجاوز ایدنلری سومز، محاربه باشلاینجه قورقمه‌یك، قوتکز وار ایکن کیری دونمه‌یك، غالب کلدیککز صورتده اختیارلری، قادینلری، چوجوقلری اولدرمه‌یك، محاربه قیزیشوبده ایکی طرفدن هجوم باشلادمی اووقت حربك حقنی ویرك!»

قونیه‌لی: ع. عاطف

شیبة الحمد

مابعد

حجاز کونشنك ضیای حرارت نثاری ؛ سنکستان طاغلری ، ریکستان چوللری یاقدیغی بر کونده ، مکه اهالیسی ایکی وجودی حامل بر دوه‌نك مدینه یولندن کلدیکنی کوردیلر . لکن نه‌کلسین ؟

کچوب کلمشدی بی‌وقفه منازلدن ، بوادیدن
تهی قالمشدی سمعی صوت غیرت زای حادیدن
قوشوب صحراده سرعتله توزی طوپراغه قاتمشدی
یوزوب چوللرده قوم دریاسنه کویا که باتمشدی
کذارنده او رتبه التزام سرعت ایلردی
بری طائر صانیردی کورسه ، کرچه مرغ بی‌پردی

بوینی قوملره سوره‌رجه‌سنه اوزاتوب قیرلانغیچ کبی سوزوله سوزوله کان بو دوه تقرب ایدنجه اوزرنده کیلردن برینك سید قریش اولان (مطلب بن عبدمناف) اولدیغنی آکلادیلر . ردیفی بولونان و تاب خورشیدایله وجه نجیبی نقاب احمر اره بورونن معصوملك کیم اولدیغنی بیله‌میورلردی مطلبك کوله‌سی اولماسی ! احتماله دوشدیلر . شو جملهٔ احتمالیه‌یی ایشیدن مطلب ، قائللرینی تکدیر ایتمش و بو مخدوم اصیلك ، برادری هاشمك نجل نجیلی اولدیغنی سویله‌مش ایسه‌ده (عبدالمطلب) لقبی انتشار و شیبة الحمد بولقب ایله اشتهار ایتدی .

مطلب ، قارده‌شنك اوغلنی اوز اولادی کبی تربیه ایده‌رك جناب هاشمدن کندیسنه منتقل مناصب و وظائفی او ، وارث مستحقه ترك ایتمك ایسته‌یوردی .

واقعا هاشمك مکه‌ده وقوع بولان ازدواجندن (اسد) نامنده [۱] بر اوغلی دها دنیایه کلمشسه‌ده جبههٔ هاشمی تزیین ایدن نور پیغمبری پیشانیٔ عبدالمطلبك زیوری اولدیغندن باباسنك مناصبنه قارده‌شندن زیاده مستحق بولونیوردی .

[۱] حضرت علینك والده‌سی (فاطمه بنت اسد)ك پدریدر .

حتی بو نور مبین ، قریشیلر اراسنده‌ده مقدس طانیلیر و قحط و غلا وقوعنده عبدالمطلب ایله ثبیر طاغنه [۲] چیقیلوب اونك نور جبینی و یوزی صوینی شفیع اتخاذ اولونارق استغاثه ایدیلیردی .

مغیث المستغیثین اولان جناب رب العالمین‌ده حبیبنك نوری حرمتنه رحمت و برکت انزال بویوروردی .

عبدالمطلب حفید سعیدی کبی یتیم اولارق عمجه‌سنك حجر حمایه‌سنده یتیشدی . والد ماجدینك مناصبنی درعهده ایلیه‌جك ، وظائفنی ایفا ایده‌بیله‌جك برسنه واصل اولدی . برادر زاده‌سنك شبان قریشه رشك آور بر ده‌لیقانلی اولدیغنی مفتخرانه کورن مطلب عهده‌سنده‌کی (سقایت) وظیفه‌سنی مقدمهٔ مناصب اولمق اوزره کندیسنه تفویض ایتدی . لکن وقوع وفاتی و (نوفل بن عبد مناف)ك هاشمدن مطلبه انتقال ایدن مناصب و منازلی ، حب ریاست الجاسیله غصبه قیامی امانتك اهلنه و حقك مستحقنه تودیعنی تأخره اوغراتدی .

عبدالمطلب ، دوچار اولدیغی شو ظلم اوزرینه عمجه‌سنه قارشی قومندن نصرت طلب ایتدی . عقلای قوم ، اتله طیرناق دیمك اولان عمجه ایله یکن آراسنه کیرمك ایسته‌مدیلر و لسان مناسبله اعتذار ایله‌دیلر .

باباسنك قومی طرفندن مأیوس اولان عبدالمطلب اناسی جهتندن استمداده قرار ویروب (مدینه‌ده بنو النجاره) خطاباً بر کاغد یازدی و عمجه‌سی نوفلك حقسزلغنی داییلرینه شکایت ایتدی . مکتوبك مألنه واقف اولان (ابو سعود النجاری)ـ که عبدالمطلبك داییسی ایدی ـ همان سکسان کیشیله برابر یوله چیقدی . مکه‌یه ورودنده کندینی بکله‌ین همشیره زاده‌سنی قارشیسنده بولدی . آرادن اون ، اون بش سنه کچمش ، یدی سکز یاشنده

[۲] ثبیر الاثبره ثانك فتحیله وثبیر الخضرا وثبیر النصع نونك کسریله و ثبیر الزنج و ثبیر الاعرج و ثبیر الاحدب و ثبیر عینا ظاهر مکه‌ده برر طاغك اسملریدر . قاموس ترجمه‌سی

مدينه‌دن رحلت ايدن شيبة الحمد يكرمى بش ياشنده
بردليقانلى اولمش واوقدر وقتلك بارحيات‌ده ابو سعدك
قامتى اكوب بلنى براز بوكمش ايسه ده ينه بربرلرينى طانيديلر.
مشتاقانه صاريلديلر ، متحسرانه اوپوشديلر. عبدالمطلب:

— المنزل يا خال ! ديه‌رك دايسنى اوينه دعوت
ايتدى . ابو سعد ايسه :

— لاوالله حتى القى نوفلاً . جوابيله نوفلى كورمينجه
عبدالمطلبك اوينه كيده‌ميه‌جكنى معالقسم بيلديردى .
عبدالمطلب ، دايسنك بو عزم قطعيسنه قارشى نوفلك
حرم شريفده (حجر)ده اشراف قريش ايله اوطورمقده
اولديغنى سويله‌دى .

ابو سعد، معيتنده برقاچ كيشى ايله اورايه كيتدى. فى الواقع
نوفل ، اوراده اوطوروپوردى . ابو سعدى كورونجه:

— ياابا سعد ! انعم صباحاً . التفاتيله مصافحه ايچون
النى اوزاتدى . فقط ابو سعد :

— لا انعم الله لك صباحاً ! جواب درشتيله، حدتندن
تتره‌ين الى قيلجنك قبضه‌سنه كوتوردى و بيت شريفه اشارتله:

— شو بناى معلا حقيچون اكر همشيره زاده‌مك
ـ غصب ايتديكك ـ حقوقنى اعاده ايتميه‌جك اولورسه‌ك
قفاكى قوپاريرم ! ديه حضارك كوزلرينى قماشديران سيف
شهامتنى چكدى .

نوفل ، صاعقهٔ بلا كبى باشنده دولاشان قيلجك
قورقوسندن سسنى چيقارامادينى كبى حاضر بولونان قرشيلرده
نوفلك حقسزلغنى بيلدكلرى جهتله مدافعه‌سيچون شق شفه
ايتمه‌ديلر . حقك غالبيتنى ، ظلمك مغلوبيتنى تصوير ايدن
شو حال ، هاشمك عهده‌سنده‌كى مناصبك عبدالمطلبه توجيهى
واوراده‌كى صناديدك استماع وشهادتيله نتيجه پذير اولدى .

- قهرمان ابو سعد ده حركت قرابتپروروندن صوكرا
معيتيله برابر همشيره‌زاده‌سنه اوچ كون مسافر اولارق
بيت مكرمى طواف ايله مملكتنه عزيمت ايتدى .

مابعدى وار

طاهر المولوى

كچن هفته برقونفرانسده غزته‌مز صاحب امتيازى

مصطفى عاصم افنديك ايراد ايلديكى نطقدر

سوكيلى قارداشلرم ، محترم سامعلرم ! بزى شوكيجه
بورايه جمع ايدن وبو وسيله ايله برطاقم ارشادات وبيانات
عاليه ايله افكارمزى وبالخاصه اسلاميتك وعثمانليلغك
عاجز فقط فداكار، حميتلى برخادمى اولان بو عبد عاجزك
افكارينى تنوير بيوران عبدالرشيد ابراهيم افندى ايله
محترم قارداشمز حاجى عمر (ياماوقا) افندى و انك
بياناتنى ترجمه ايله علاوهٔ مطالعات بيوران مصطفى زهدى
بك افندى يه عرض شكران ايلرم .

الناس من جهة التمثال اكفاء
ابوهم آدم والام حواء
فان يكن لهم فى اصلهم شرف
يفاخرون به فالطين والماء
ماالفضل الا لاهل العلم انهم
على الهدى لمن استهدى ادلاء

قسم اعظمكز لسان عربى يه واقف بولونديغكز
جهتله نطقمه امام على (كرم الله وجهه) حضرتلرينه
اسناد اولونان بو ابيات حكيمانه ايله باشلادم .

انسانلر شكل وصورت جهتيله يكديكرينك اشلرى
ومماثللرى در. هپسنك پدرى آدم ، والده‌لرى حوادر.
اكر براصالت ، بر نسب دعواسيله يكديكرينه تفاخر
ايدنلر ، اقوام وعناصر آره‌سنده شرفجه تقدم آرامق
داعيه‌لرنده بولونانلر وارايسه بيلسينلركه جمله‌سنك اصلى
طوپراقدر . فضيلت ، ارباب كماله ، اهل علم و تقوايه
عائددر. ايشته عبدالرشيد افنديك نطقنك خلاصه‌سى..
ايشته عمرك ، كائناتك خلاصه‌سى . .

كائنات برنظر دقت ايله مطالعه ايديلنجه كورولوركه
برچوق عائله‌لرك مجموعى در . برچوق اقسامك مجموعندن
متشكل بر هيئت ، برچوق اجزانك هيئت عموميه‌سندن
مركب بركتله‌در .

عالم حیوان ، عالم نبات ، عالم جماد . . . بونلردن هر بریسی ، حتی عالم ارواح برر عائله یه تشبیه اولنور .

ایکنجی درجه ده مثلا انسانلر اقوام وعناصره انقسام ایله برر عائله در . بوتون بنی بشر بر عائله ، دولتلر برر عائله . قومی برر عائله ، عائله لر برر عائله در . شو حالده کائناتك بوتون اجزاسی ید قدرتله وجوده کتیرلمش بر هیئت مجموعهٔ عائله اولمسی ، انسانلرك وسائر حیواناتك ده اویله بر طاقم عائله لره منقسم بولنمسی انسانلرك افرادی آره سنده نوعیتلری اعتباریله فرق حقیقی اولمدیغنه بر دلیلدر . وحقیقةً فرق یوقدر . چونکه عندالاسلام ثابت اولان حقایقدن بریسی ده هر شیئك عدمدن حصوله کلمش اولمسیدر . وعلم حکمت نقطه سندن اجسامك اصلی ماده دن ، اثیردن عبارتدر . اویله ایسه هر شی واحده راجعدر . فقط بو واحددن نشأت ایدن حقایق آیری آیری ، هر بری کندیسنی تشکیل ایدن ماهیات ایله ، صفات ایله بربرندن تمایز ایتمشدر . ایشته انسانلر ماهیت حقیقیه سی و آکا انضمام ایدن صفاتی سببیله حیوانلره فائق اولمشدر .

عجبا انسانلرك سائر حیوانات وبوتون حادثات اوزرینه بحسب الشرف تقدمنك سبب حقیقیسی نه در ؟ یمه لری ، ایچمه لری می ، یوقسه قوتلری ، سسلری می ؟ هیچ ظن ایتمم که بونلر اولسون ، بویله اولسه یدی ، مثلا آرسلانك انسانه فائق اولمسی لازم کله جکدی . چونکه او ؛ انساندن دها قوتلیدر . کذلك کوزل سسلی بلبللرك ده فائق اولمسی اقتضا ایدردی . چونکه انسانلرده اوقدر کوزل سسلیلر بولونه ماز دیمك که بو انسانك تفوق وتقدمنه بر سبب تشکیل ایده من انسانده ودیعهٔ جلیلهٔ الهیه اولان وخیر وشری فارق بولونان بر قوهٔ ممیزه ، بر قوهٔ ناطقه وار ؛ ایشته انسانك ممتازیتنه سبب اودر .

آنجق هر هانکی بر قوت اولورسه اولسون کندیسندن علی وجه المطلوب استفاده ایدلمدکجه آندن بر نتیجهٔ مهمه حاصل اوله ماز . آندن استفاده ایتمك لازم . بناءً علیه قوهٔ عاقله دن استحصال اولنه جق فائده نه در ؟ یعنی قوهٔ عاقله نه صورتله استخدام ایدلملی ؟ بوراسی اکلاشیلملیدر .

پك اعلا بیلیرسکز که موجوداتدن هر نوعك کندیسندن مطلوب اولان کمالاتی واردر . بر آدم قلمنی یونتارکن قلمتراش ایله الینی کسرسه بو ؛ بر ضرر اولمقله برابر قلمتراش ایچون نقیصه دکل ، کمالدر . چونکه نوعندن مطلوب اولان بو ایدی . عقلدن مطلوب اولان کمال ایسه حقایق اشیایی آکلامقدر . هر هانکی بر عقل که هیچ قوللانلمیان بر قلمتراش کبیدر ، او عقل هیچدر . بناءً علیه بو عقلك صاحبنك « بن ده انسانم » دیه سائر حیوانه قارشی غروره ، فخره حقی اوله ماز . هر هانکی بر عقل لایق اولدیغی صورتله استعمال ایدیلمه یرك حقایق علی خلاف الواقع اوکره نیر ، بو عقل دمینکی عقل کبی اولمایوب عادتا صاحبنك باشنه بلا کسیلیر . چونکه مطلوبك خلافنه قوللانیلمشدر . بر شیئ خلافنده قوللانمق سوء استعمالدر ، هدردر .

شو حالده انسانلرك اك زیاده نظر دقت وغیرتلری اوکنده بولوندیرملری لازم کلن مسائلدن بریسی عقللرینی بوش براقمامق ، حقایق اوکرنمکه سوق ایتمکدر .

فقط عربك (العلم کثیر والعمر قلیل) دیدیکی کبی حقایق کونیه یی اوکرنمك ، واجبات وممکناته دخی شامل اولمق اوزره بوتون علومی احاطه ایتمك قدرت بشریه دن خارجدر . بو حالده انسانلرك نه یاپملری لازم کلیر ، نه یاپارلر .

بر کره صورت عمومیه ده هر فرده آیری آیری لازم اولان علومی اوکره نیرلر ؛ اندن صوکرا هیئات اجتماعیه یه عائد علومی تحصیل ایدرلر . بو وجهله بر جمعیت انسانیه ده عدد معین دائره سنده طبیب ، آووقات ... الخ بولنمق لازم اولدیغندن بو جهتلردن هیچ بریسی اهمال جائز اولمدیغی کبی جمعیتك کافهٔ افرادینی مثلا طبابته سوق ایده جك اولورسه ق جمعیت معطل قالیر . بناءً علیه بو یولده تقسیم مساعی یه لزوم واردر .

ایشته شریعت حقهٔ جلیلهٔ اسلامیه انسانلره علمی ایکی صورتله امر ایتمشدر .

۱ — فروض عینیه اوله‌رق، هرمسلمانه آیری آیری لازم اولان علوم .

۲ — فروض کفایه اوله‌رق ، افراده تقسیم صورتیله لازم اولان علوم .

بیلیرسکز ، فروض عینیه‌دن اولان تکلیفات ، ابتدا احکام دینیه‌دن باشلار . هرمسلمان کندیسنك اعتقادینه، عبادتنه ، و معیشتنه متعلق لازم اوله‌جق امور واحکامی اوکرنمکه مأموردر. مثلا متأهل اولایان برمسلمان ایچون احکام نکاحی اوکرنمك فرض اولمدیغی حالده تأهل ایدنلر ایچون لازم اولیور. کذلك تجارتله اشتغال ایتمین بر آدم ایچون انك معاملاتنه‌دائر احکامی اوکرنمك فرض اولمدیغی حالده تجارتله اشتغاله باشلایجه اوکا دائر احکامی بیلمسی لازم کلیر .

فقط بز نه‌وقت اوروپالیلرك بیوك تجارتخانه‌لرنده بر حقوق مشاوری بولنورسه اووقت بو وظیفه‌یی اکلارز چونکه اوروپا بر حقوق مشاوری بولندیرییورمش دیه کتب اجتماعیه‌لرنده کورمشز. اوروپالی یاپدیغی ایچون کوزلدر، دییورز. فقط دین « تجار ایچون مسائل تجاریه‌یی اوکرنمك لازمدر » دیدیکی حالده بز ، دیانت جاهله‌مزك بو بابده‌کی ارشاداتنی تقدیر ایتمه‌یورز .

یالکز بونی تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق دهاپك چوق حقایقه واصل اولورز: عبدالرشید ابراهیم افندی خواجه‌مز بیوردیلرکه بر طاقم آدملر مکه‌یه کلیر ، طواف ایدرلر . فقط آنده نه‌کبی مقاصد بولونمسی لازم کلدیکنی دوشونمزلر. غافل کلیر، غافل کیدرلر. بو، طوغرودر. حالبوکه بویله برواسطهٔ سیاسیه باشقه هیچ برملتك النده یوقدر . بویله ایکن اونلرك عقلاسی انسانلری بر آره‌یه طوپلایه‌جق عمومی سرکیلر تأسیس و کشادی کبی تدابیره مراجعت ایدییورلر . دین اسلام ایسه بزی بو زحمتدن قورتارمش. کعبهٔ معظمه‌یی زیارتی اوزرمزه فرض قیلمش در ارباب اقتدار اورایه کیدر ، بر چوق اخوان دینی ایله کوروشور ، معلومات آلیر، مملکتلرینه ایصال ایدر. هرسنه دنیانك هرطرفنده‌کی اهل اسلام بوواسطه‌ایله یکدیکرینك احوالندن خبر آلمش اولور [آلقیشلر] بیلیرسکزکه دین اسلامك احکام مبجله‌سنده‌کی حکمت هم مادی ، هم معنوی‌در. چونکه او دین عالی بردین سیاسی‌در ، بردین علمی‌در ، بر دین فنی‌در ، بر دین اقتصادی‌در ، بر دین عرفانی‌در، بردین اخلاقی‌در ، حاصلی دنیوی واخروی سعادتی موجب بردین عالی‌در.[آلقیشلر]

انسانلر— تورکلرك الك بیوك شاعرلرندن توفیق فکرت بکك « اینانمق احتیاجی » شعر لطیفنده دیدیکی کبی — اینانمق احتیاجنه معروضدر. یعنی معنویاته اینانمایان آدمده اخلاقاً ، حساً ، سعادةً برچوق نقایص واردر . انسان بو جهتله معنویاته اینانمغه محتاجدر . فقط بوکا اینانه‌جق انسان حقی، باطلی سچمیه‌رك ایمان ایدرسه شقاوته معروضدر. طوغرویه اینانمق احتیاجی دها جبلی، دها خلقی‌در .

دین اسلام اینانمق احتیاجنی تماما وکمالا تسویه ایدییورمی؟ های‌های. نه‌یه؟ اول امرده برمعبود عظیمه. نصل اینانیورز ؟ بزدین اسلامده بولونانلر هربرمز کندمزدن و بزم مثلمز، ماهیت نوعیه‌جه مشترکمز اولان انسان و مخلوقات سائره‌دن صادر اولمسی ممکن اولمایان آثارك خالقی، موجدی اولان برذاته ایمان وعبادت ایدرز. مثلا شو کره شمسك اطرافنده دوران ایدر . فقط بونی دور ایتدیرمك ایچون انسانلرك و سائره‌نك قوت و قدرتی وارمی‌در ؟ خیر ، حاشا ایشته او خالقك بوکبی آثاریله انسانلرك قدرتنك فوقنده ، خارجنده اولمسی لازم کلن نه‌قدر حادثات وارسه هیئت مجموعه‌سنی وکافهٔ موجوداتی ایجاد ایلایان ذات اقدسه ایمان وعبادت ایدییورز .

اوموجوده اینانیورز ، معبودیتك منحصرا اونده بولندیغنی تصدیق ایدییورز . او موجوده لایق اولان

تعظيمات ، تكريمات ابجالات . . . بونصل ايفا اولنور ؟ اوموجوده بزم كندى جنسمزدن اولمديغى ايچون بز او اومعبود حقيقىيه قارشى ايفاسى مقتضى اولان تعظيمات ، تكريمات ، وابجالاتى كندى كندمزه تعيين ايدهميز . بن كندم كبى انساندن برلطف كورورسهم قياس نفس ايله آنك ممنون اولهجغى شيئى بولورم ؛ فقط اوموجود اقدس، ازلىدر بنم كبى انسان دكلدر. ماده دكلدر اويلهايسه رضاسنى تحصيل ايچون نهيابمق لازم كلير ؟ بورالرينى كشف و تعيينندن عاجزم . ايشته او الله عظيم الشان كمال لطفيله بزه وظيفهٔ عبوديتى ايفا يوللرينى ده اوكرتمشدر .

انجق اونى ايفا ايدركن هم وظيفهٔ عبوديت وانسانيتمزى لايق اولديغى وجهله ادايه چالشمش اولورز ، هم ده عين زمانده صحةً، اجتماعاً ، سياسةً ، روحاً اخلاقاً برچوق فوائد استحصال ايدرز . ايشته حج ، بونك الك بيوك بر مثالىدر . اللهك نظرگاه احديتى اولان كعبهٔ معظمه. معاصئ بشر اوراده دوكولور . سيئاتى حسناته تبديل اولونور .

بر مؤمن بيت اللهى طواف ايدركن اللهك اسماء سبحانيهسى ذكر ايدر ، الاء ربانيهسنى نظر دقت و تأمله الير .

الك بيوك عبادت؛ عظمت الهيهيى تفكردر . بوصورتده قات قات حسنات احسان اولنور. اوراده برحاجى دنيوى و اخروى سعادته مظهر اولور . پيغمبر عليه السلام افندمزك اوراده تأسيس دين مبين ايلديكنى ، اوكعبهٔ معظمهيى طواف ايلديكنى دوشنور ، قلبندهكى ايمان قوت بولور. ايشتهحجك بعض فوائد معنويهسى! [آلقيشلر]

حجك فوائد ماديهسندن بحث ايتميهجكم . بالطبع بوكبى مجالس ؛ اجمال مجالسىدر . اونىده رشيد افندى ايفا ايتمشدر .

عبادات سائرهيى دوشونهلم : زكات وار. بونى برطاقم آدملرك استثقال ايلديكنى ايشتدم . فقط بو ، حقيقتى بيلمهمكدن ، دول متمدنهنك معروض اولديغى مصارفى و بوكا مقابل ويركو مجبوريتى نظر انصافه المامقدن نشأت ايدر . زكات نهدر ؟ شرائط مخصوصهٔ شرعيه دائرهسنده مالك برقسمنى تمليك ايتمك، ويرمكدر .

فقير آدم زكات المغه اهل اولور فقط الك بيوك اهل خزينهدر. عجبا هانكى دولت متصوردر كه اهاليسنك ثروت مملوكهسندن سنهده انجق يوزده ايكى بچق ايله ادارهٔ حكومت ايدهبيلسون؟ الك متمدن دولتلرك ويركيسى ١٢٪، ١٨٪، ٢٤٪ قدرچيقيور. بزم، دين اسلامك وضع ايتديكى ويركو ايسه اموال تجاريهده ٢٫٥٪ در . شو حالده بوويركينك آغير كورولمسىمى لازم كلير ؟ يوقسه كمال تشكرله قبول ايدلمسىمى ؟ شوويركىيى ويرديرمكده نهكبى حكمت وار ؟ اولا باقلى كه شريعت جليلهٔ اسلاميهده شو ويركىيى تحصيل خصوصنده حقوق حريته نهدرجه رعايت اولنور ؟ سز زكاتكزى كتورر، خزينهيه ويررسكز، دين شرعيكزى ايفا ايتمش اولورسكز. فقط بر فقير آدمهده ويرهبيليرسكز . ينه بويله اولور . لكن سائر دولتلرده خزينهيه كتيرمدكجه وظيفه ايفا ايدلمش اولماز. اسلام بوتون احكامنده بزه حريتى اوكرتيور. (آلقيشلر)

اسلامك امر ايتديكى حريت، وجدانلره بخش ايلديكى سربستى مقتضاسنجه اوحكومت جليلهنك مبادئ تأسسنده يعنى اسلامك ادوار ذهبيهسنده نه صورتله ويركى تحصيل اولنديغنى دوشونهلم . تعداد اغنام حقنده «نهج البلاغه»ده مندرج مكتوبلر بزه او عدالتى كوسترر :

« سن حقوق حكومتى تحصيله كتديكك زمان الك ايسنى سچمه ومكلفينى تضييق ايتمه . چونكه او مالارده صاحبنك حقى حكومتك حقندن دها چوقدر . »

ايشته اسلامك عدالتندن ، حريتندن بر نمونه ! (آلقيشلر)

آنجق بو كبى مساعدات لايق اولانلره بخش اولنور.

نه‌دن تطبیق ایدیلدیکنی سؤاله حقمز یوقدر . بر کیی احوال مقابله قاعده‌سیله جریان ایدر. بن نصل اکسیك ویرمك چاره‌سنی آرارسه‌م حکومت‌ده تحصیل چاره‌لرینه اویله‌جه توسله مجبور اولور فقط اوزمانلر هیچ کیمسه بر شیئی کتم واخفا ایتمزدی .

ایشته انسانلرك اخلاقی منتظم اولورسه قوانینه‌چوق احتیاج قالماز . چونکه انسانلرك محکمه‌یه کیدنی قانون اخلاقیه بویون اکمین صنفی‌در . اصحاب اخلاقك کیده‌جکلری یالکز بریر وارسه اوده‌مفتی حضوری‌در،که حقی آکلامق ایچون اورایه مراجعت ایدرلر . فقط بزم کبی ایشنی یاپدقدن‌صوکرا قانونه توفیق ایتمکه‌اوغراشیرجاسنه حیله‌یه صاپانلره البته هرشی اوله‌جقدر . شریعتك بزه بخش ایتدیکی حقوقی‌الله آلەرق استفاده‌یولنی آرایوب‌ده کندمزه تعلق ایدن وظائفی ایفاده تکاسل واهمال کوسترمك‌بیلمم قانون اخلاقی‌ایله نصل توفیق قبول ایدر ؟

شوحالده بحثمزك اولنه دونه‌لم : علمه ، بزعلم‌دینجه نه‌بوعلمی عادتا الك بسیط برمسلمانه کافی علم شرعی دیه دوشونیورز ، نه‌ده هرشخص عثمانی‌نك کافهٔ علومی‌احاطه ایتمسنی تصور ایدرز .

هرکس اولا دین ودنیاجه محتاج اولدیغی معلوماتی احرازایتملی ، صوکراده معیشتنی تدارك ایده‌جك‌معلوماتی استحضار ایتلی واواثناده منسوب اولدیغی جمعیته خدمت ایچون لازم‌کلن وظیفهٔ‌جمیتی ایفاایتملی . منفعت‌شخصیه‌نك ضمننده‌منفعت عمومیه‌چیقار . شوحالده بزمنفعت عمومیه‌یه خدمت ایده‌جکم دیه کندمزی فداایدرجه‌سنه‌طوغرودن طوغرویه هرشیئی ترکه حاجت یوقدر. اما هرشیئمزدن تجرد ایدرك بوتون موجودیتمزی منافع عمومیه‌یه حصر ایدرسه‌ك . . بو، بیوك‌برشان‌در. فقطبن، کندی حسابمه کوره ، هیچ زحمت چکمه‌دن منسوب اولدیغمز ملته خدمت ایده‌بیلیرز ، اعتقادنده‌یم . منفعتمزدن هیچ بر شیئی فدایه حاجت‌یوق. فقط جمعیتك ، ملتك سعادتی شخصی منفعتك اداب شرعیه، قوانین اخلاقیه دائره‌سنده استحصالنی اوکرنمکده‌در. نه‌وقت بونی یاپارسه‌ق دنیایه حاکم برملت اوله‌جغمز شبهه‌سزدر. (آلقیشلر)

علوم دنیویه دخی شرع شریفك اوامر جلیله‌سی جمله‌سندن‌در . مثلا اسلامده آثار فضلی، کمالات علمیه وتقواسی بتون دنیا طرفندن تصدیق اولونان غزالی مرحومك احیاء العلومنی آچکز ، سزه دیه‌جك که : بولوندیغکز جمعیتده مقدار کافی اطبا بولنمایه‌جق اولورسه جمله‌کز عاصی سکز !

ایشته‌مثلا بو، فرض کفایه‌در. هرجمعیتده لازم‌اولدیغی قدر ارباب‌طبابت بولونه‌جقدر. نقصان اولورسه‌اوجمعیت آثم اولور .

بوکون بز ایی بیلیورزکه امتلرك شوکتلرینی، استقلاللرینی محافظه ایتملری قوهٔ مادیه ومعنویه‌یه متوقفدر.

حضرت پیغمبر (علیه‌السلام) افندمز امت‌واصحابنی زماننده موجود اسلحه ایله تجهیز ایدردی. بزمسلمان اولدیغمز ، دیانت صحیحه اربابی بولندیغمز ایچون هرنه حالده اولور ایسه‌ك اوله‌لم بزم ایچون هریرده مظفریت شبهه‌سزدر، دیمك برخیال‌باطلدن عبارتدر. بویله اولایدی حضرت‌پیغمبر علیه‌السلام واصحاب کرامی اللرینی‌ارقه‌لرینه باغلار، اویله حربه کیدرلردی. حالبوکه اویله‌می‌یاپدیلر ؟ هرزمانه کوره لازم‌اولان اسلحه ایله وامکان دائره‌سنده اصحابی تجهیز ایتدی . اولا بویله حاضرلاندیلر ، صوکرا (ومالنصر الامن عندالله) دیدیلر، هرشیده نصرتی‌اللهدن بکله‌دیلر. بوسایه‌ده لوای محمدی‌بی جهانك‌اقطار مختلفه‌سنده تموج ایتدیردیلر . (آلقیشلر)

دمین عرض ایتمشدم‌که انسانلر برچوق عائله‌لرك مجموعی اوله‌رق ینه برعائله‌در . شیمدی بزعجبا قاچ درلو عائله‌یز؟ وانسانلر آراسنده عائله نصل تشکل ایدر ؟ عینی دولته، عینی لسانه، عینی دیانته، حتی عین‌صنعته ، مسلکه سالك‌اولانلرده‌برعائله‌در. برکره‌بودولت دولت‌اسلامیه‌در

« اللهپايدار ايتسون » بر چوق عناصردن مركب برعائلهٔ ممتزجه‌در . صوكرا ايكنجی درجه‌ده عائله‌لر وار : مثلا حكيملر، اجزاجيلر صوفته‌لر، عسكرلر، كاتبلر... بونلر هپ برر عائله‌در . فقط اوعائله‌لرك ايكنجی درجه‌ده‌ده برعائله‌لری وار. شوحالده هربريمز ديكره نسبتله برجزء مشابه‌سنده‌يز. شيمدی مثلا عثمانليلق عائله‌سنك برپارچه‌سنی بن ديكر برر پارچه‌لرينی‌ده سزتشكيل ايديورسكز .

اندن صوكرا حدود عثمانيه داخلنده اسلامله‌شرفياب اولانلر وار، بونلرده برپدرك اولادی‌در.

شو حالده بن هيچ بروقت عائله‌مك ايچنده منفعت شخصيه‌يه قصر آمال ايده‌مديكم كبی بوممالكت داخلنده‌ده كندی شخصمه قصر آمال ايده‌ميه‌جكم. عثمانليلرك منافعنه خدمت ايده‌جكم وبونكله انسانيت حقيقيه‌يه واصل اوله‌جغم . (آلقيشلر)

ايشته بوندن صوكرا دائرهٔ عائليتی كنيشلته‌جكم : ديه‌جكم‌كه دنياده نه‌قدر مسلمان وارسه اونلرده بنم عائله‌مدن عبارتدر . كندی منفعتمی نصل دوشونورسه‌م اقصای شرقده‌كی بر مسلمانك منفعتنی‌ده عينيله اويله دوشونورم ،كوچم يترسه‌اونك الامنه يتشيرم . [سوركلی آلقيشلر]

ايشته بوصورتله اخوتمی ، صميميتمی تكميل‌انسانلره تشميل‌ايده‌جكم : انسانلر بربابادن طوغمش قارداشلردر ، ديه‌جكم؛جمله‌سنه‌لحاظهٔ‌شفقت‌عرض‌ايده‌جكم[ينه آلقيشلر]

اسلامده اتحاد ارزوسی احتمال‌كه بعض آدملر ايچون غريب بر آرزو ديه تلقی اولنور. حالبوكه عالم انسانيتك ، -- مسلم ، غيرمسلم -- بتون عالم مدنيتك‌اك صميمی مطالبندن بريسی اتحاد اسلام اوملی‌در . وبو مقصد اهل اسلامه منحصر قالماملی‌در. ذاتاً حقيقتی‌اكلارسه‌لراسلام‌اولمايانلرده بوكا اشتراك ايدر. نه‌دن ؟ هانی بز انسانيت عائله‌سی‌ايدك . عائليت نه ياپار ؟ شريكنك منفعتنه خدمت دكلمی ؟ عجبا بو خدمت يالكز منافع ماديه‌سنه‌می منحصردر ، يوقسه منافع دماغيه وفكريه‌سنه‌ده‌می شامل‌در ؟ هيچ شبهه يوق بو اشتراكدن مقصد مطلقا بر سعادت ابديه تأمينی‌در. ذاتاً انسانلرك الك برنجی وظيفه‌لری ، خدمتلری دماغ بشری تنوير ايتمك‌در ؛ ظلمت جهل ايله دماغلرده تأسس ايتمش باطلاتی سوكوب آتمق ، دماغ انسانيی نور حقيقتله جلالنديرمق‌در . حالبوكه دين اسلام نه‌ديور ؟ مؤتلف اولوك ؛ انسانجه طوغك، انسانجه يشايك ، انسانجه‌اولك!

بز بونی بتون‌انسانلره تلقين‌ايلسه‌ك‌ده بويله بروحدت بشريه حاصل اولسه جمعيت بشريه ضررمی كورور ؟

اويله ايسه‌اتحاداسلام فكری بشريتك ضررينه دكل؛ كارينه‌در. يالكز ايش نره‌ده‌در ؟ مسئله‌نك ايچنه مقاصد سياسيه قاريشيرده « بنم نصلسه الله كچمش اولان نعمتی ديكری شووسيله ايله قاپی ويررسه . . » ديه قورقوليور.

بونك بر مثالی حسددر . حسد انسانلر آراسنده مستولی برخسته‌لقدر . حسد ؛ انجق اولياءالله آراسنده حكمنی‌اجرا ايده‌ميور.اولياءاللهك قطع‌مراتب‌خصوصنده بربريله محاسده‌لری وارمی‌در ؟ يوقدر . نه‌دن ؟ چونكه عباداتك مكافاتی اخروی‌در . نعمت اخرويه ايسه غيرمتناهی‌در . بكا الطف بيورمقله نعم الهيه اكسيلمز .

فقط امر دنيا بويله دكل . علما آراسنده ، ارباب معارف آراسنده حسد وار ، ديرلر. طوغرودر. چونكه بری اوته‌كنی برموقعده كوردكجه « نه‌دن بن‌كری قالدم ، دير ، بكا ويريله‌جك شيئی او آلدی . بن آچيقده قالدم . دكلمی‌كه مطلقا بر سچمه ايله ويريله‌جك ، هر حالده بر قاچی بوشده قاله‌جق . . . »

شيمدی دولتلرك‌ده سياستی بودر . دولتلر اخلاقی ، مدنيتی ، انسانيتی بر طرفه براقوب‌ده مسئله‌يی سياسياته دوكمك ايسترلرسه اووقت اتحاد اسلامی‌ده ايسته‌مزلر ، اتحاد خرستيانی‌يی‌ده ايسته‌مزلر ، اتحاد بلغاری‌يی‌ده ايسته‌مزلر . چونكه مثلا اسلاولر اتحاد ايتسه جرمنلر تهديده معروض‌اوله‌جقلردر .

صوك عصرلره قدر بيلنمه‌مش بر مسئله واردى . كره‌نك دونديكى بيلنميوردى . شيمدى‌ايسه دنيا بيلسون، نه‌اولور ؟ كيمك ضررينه طوقنور ؟ « ياهو ! سزك بو اعتقادلركز هپ وهم . دونن شمس دكل ، كره‌در . » ديرسك ، « پكى » دير ، قبول ايدر . نه‌دن بوكا كيمسه قيزمايور ؟ چونكه كيمسه‌نك سياستيله بونك آليش ويريشى يوق .

حالبوكه بو نصل برحقيقت ايسه اتحاد اسلام فكرى‌ده اويله بر حقيقت‌در . فقط اوايشنه كليور ، اونى قبول ايتمز . « اتحاد اسلام اولمش ، مسلمانلر الاله ويرمش ؛ بوندن سكا نه‌اولور ؟ » ديه‌جك اولسه‌ك « اى اما ، صوكرا غير مسلملرى تهديد ايدر . » ديرلر . حالبوكه بوده بروهم . فقط آكلاده‌مازسك .

هرنه‌ايسه بز اونقطه‌يى براقه‌لم ، حسن نيتله چاليشه‌لم . اتحاد اسلامك معناسى نه‌در ؛ اولا بوراده ديناً عائله‌مز افرادندن بولونان مسلمانلرى يكديكرينه طانتمق، قارداش اولدقلرينى بيلديرمك . بوكا هيچ كيمسه‌نك اعتراضه صلاحيتى‌ده يوقدر .

عينى زمانده برعائلهٔ عثمانيه اولديغمزى‌ده اونوتمايه‌جغز . بوده وظيفهٔ مدنيه‌در . بوتون عثمانليلرك، يعنى دين ومذهب اعتباريله مخالفلرك دخى شرع وعقلك بخش ايتديكى حقوقى طانيمقدن نه‌غائب ايدرز ؟ بو ، نه‌اللهك رضاسنه منافى‌در ، نه‌ده مسلك سياستمزه .

اسلاميت عائليتى محافظه ايله برابر عينى زمانده عثمانليلغى‌ده محافظه‌يه چاليشمه‌يه بورجلويز .

سوزلرمى خلاصه ايديورم .

ذاتاً سوزلرم ديمك‌ده غريب . چونكه ايچنده نم هيچ برشيئم يوقدر . بندن اول خطابت ايدن ايكى آرقداشمك ملاحظاتى خاطرمه بعض شيلر كتيردى . سزى راحتسز ايتدم . سوزك نتيجه‌سى . جمله‌مزك بيلديكى بر مرتبهٔ انسانيه‌يه خدمت‌در . انسانلق دنيلن بر مرتبه وار . انسانلر اوكا خدمت ايتمكه مجبوردر . حتى طابه‌مدن بيلنلر واردر ، بن درس اوقوتوركن ديبورم كه خواجه ايله طلبه‌نك فرقى بر آياق مرديوندن عبارتدر .

انسانلر آره‌سنده حقيقى بر فرق يوقدر . سويله‌نيلن فرقلر ظاهرى ، اجتماعى احوالدن عبارتدر . چونكه هركسك كوتوره‌جكى سكز آرشون بزدر . انسان قبره كيرنجه بو حقيقت تجلى ايدر ، قنبورلر بيله اوراده طوس طوغرو اولور ، ديكرلرندن فرقى قالماز . خيروشر ، اعمالنك جزا ومكافاتنى كورور .

انسان قورتوله‌ميه‌جغى بك ظاهر اولان بو يره كيده‌جكدر . شيمديدن چارهٔ سعادتمزى دوشونه‌لم . انسانه لازم اولان كنديسنى رزيلهٔ جهلدن قورتارمق وكندى كبى بربابانك اولادى اولان انسانلردن جهلى ازاله‌يه چاليشمق ... ايشته غايهٔ اسلام ، ايشته اخلاق عاليه ، ايشته مدنيت حقيقيه !... [شدتلى ، سوركلى آلقيشلر]

وطن محبتى

وطن ؛ او مادر قدسى شيم‌دركه هپمز آنك آغوش وفا كارو مهربانيسنده شير خوار لطفى اولديغمز حالده يتشدك ، بويودك . آن نشأتمزدن دم احتضار وواپسينمزه قدر هپ او نكهبان مشفقك زير جناح عاطفتنده، كهوارهٔ ناز و نيازنده حياتكذار اولدق . بوتون اجزاى طينتمز تحليل اولنسه هر ذره‌سى آنك فيض و نعميله مشبوع اولديغى كوريلور ؛ صفحات حياتمز تدقيق و تشريح ايدلسه ، ينه انك ، اوام العواطفك كونا كون تجليات و الطافيله مذهب و موشح بولنديغى منظور ديدهٔ محمدت اولور .

وطن ؛ اوفردوس برين سعادتدركه هپمز خيابان لطيفنده ، ازهار غاليه‌دارى آره‌سنده ، قاليچهٔ زمرديني

اوزرنده دمکذار حیات اولدق. سلسبیل حیا تبخشاسندن قاناقانا ایچدك؛ انواع فواکه ورغائبیله دماغمزی تلذیذ، حظوظات نفسانیه‌مزی استیفا واستکمال ایتدك. هر آن نسیم صفادارنی تنفس ایده‌رك حیات مادیه‌مزی دم موعودومقدرینه قدر تمدید، حیات اجتماعیه و ادبیه‌مزك، حیات سیاسیه ودینیه‌مزك احتیاجات مشروعه‌سنی تدارك واستحصال ایلدك. حیات معنویهٔ سرمدیه‌مز بیله آنك سطح دلنشیننده اجرا ایده‌جکمز ورزش نزیهانه‌ایله متناسب برصورتده حصه‌دار فیض وسعادت اوله‌جغنی اوکرندك.

وطن؛ بو مأثر مهربانانه‌سیله یالکز بزی دکل اباء واجدادمزی‌ده عین نکاه شفقته، عین فردوس سعادته مظهر ایتمشدر. او آباء واجدادمزکه، بو معزز مادر شفقت کسترك تعالیٔ شانی، محافظهٔ حریت واستقلالی، استکمال ناموس وحیثیتی ایچون هر درلو فداکارلغی دریغ ایتمامشلردر؛ اوعلوی هم دده‌لریمزکه بومحترم وطنك هر ذرهٔ خاکنی خون شهادت وش امتلری بدلنه آلمشلر، بزه تودیع ایدوب کیتمشلردر.

بویله بر ودیعهٔ معززه‌یی، بر والدهٔ محترمه‌یی تعزیز ایتمك، سومك فطرت عزیزه‌مز مقتضاسندندر. چونکه آباواجدادمزدن توارث ایتدیکمز عادات، اخلاق، لغات احوال، منافع متقابله؛ هپ آغوش وطنده تکون ایتمش، مظهر تکامل اولمشدر.

بز احفادکده اثراجداده اقتفا ایده‌رك وطنك حریت واستقلالنی محافظه، جلالت قدرینی تزیید، اولادی بیننده مأثر اخوت ومساواتی تقریر وتأییدایتمك اوزریمزه ترتب ایدن وجائبدندر.

ذاتاً عادت‌اللهده بویولده جاریدر. قلب انسانینك الك مستثنا بر طبقه‌سنده وطنه قارشی درین برحس احترام، زوال ناپذیر برعشق وغرام مکنوزدرکه بونك مودعی ذوالجلال اکبردر. انك ایچون بو حصلت لاهوتیدن، بو علاقهٔ وطنیه‌دن نصیبدار اولانلر معشوقهٔ روحلرینك نامحرم انظار حرص وطمعه معروض قالماسنی هیچ بر وجهله تجویز ایتمزلر. حتی ایجاب ایدرسه بو اوغورده روحلرینیده کمال خواهشله فدا ایدرلر. ایشته بو بر حصلت مردانکیدرکه «اشتراکیون» بوندن محرومدرلر. انلر نزدنده وطن، وطن پرورلك یوقدر. هرحیوان ناطق انلرك قرداشلری هریر وطنلریدر. بونلر ایچون یالکز انسانیتده اشتراك کافی. خیال پرست آدملر؛ نه قدرده واسع بر نظریه التزام ایتمشلر. عالمده سلامت وحریت وطنیه تحت تأمینه آلنمادن، هرقوم عصبیت قومیه‌سی ایچنده امین، مستریح بر حالده یاشایه‌بیله‌جکنی صورت قطعیه‌ده کسدیرمه‌دن قابلیدرکه اخوت عمومیه انسانیه تقرر ایده‌بیلسین باقسه‌کز آ! حیوانات بیله معیشتی مؤمن، جولانکاهی مزاحمدن خالی بولندیغی مدتجه یکدیکرینه قارشی مصافات پرورانه حرکت ایتدیکی حالده تنکیٔ اقوات وتهاجم مزاحماته معروض قالدیغی هنکامده‌هم نوعنه، بلکه‌ده الك یقیننه‌بیله پنجهٔ معاداتی اوزاتیر؛ مقتدر اولورسه طعمهٔ دندان احتراصاتی ایلر. بوحال بر امر طبیعیدر. بی‌وطن اشتراکیونك بوامیدلری، نظریه‌لری‌ایسه اولسه، اولسه حیات اخرویه‌ده تحقق ایده‌بیلیر.

الك کزیده خصال بشریه‌دن بولنان وطن پرورلك شرفی یالکز «بن محب وطنم» قول مجردی ایله اکتساب ایدیله‌مز. انسان بحق بو علاقهٔ وطنیه‌دن حصه‌دار بولندیغنی فعلاً اثبات ایتملیدر. هر درلو احتراصات نفسانیه‌یی شویله برطرفه آتارق وطنك حریت واستقلالنی، سلامت وسعادتنی وقایه وتأمین ایده‌جك وسائل جدیدیه تشبث ایتمك، دائما تعالیٔ شان ونباهتی ایچون چالیشمق لازمدر. ایشته آنجق بوسعی وامل اخلاص پرورانه‌درکه انسانه «وطن پرورلك» عنوان مفخرتنی بخش ایلر.

یوقسه قوری قوری‌یه وطن پرورلك دعواسنده بولنمق دور استبدادده «علاقهٔ وطنیه» یه مقابل اوله‌رق رعایاده

تقريرينه اوغراشيلان حس عبوديت كبى رياكارلقدن بشقه بر شيئى تضمن ايده‌مز .

انسانك مسقط رأسى موطن خصوصئ اصليسى بولنديغى كبى منسوب اولديغى حكومتك حوزهٔ اداره‌سنده بولنان هر يرده وطن محترميدر. دورسابقده چوجقلريمزه وطن محبتى بويله عمومى برصورتده تلقين اولنمامشدى . رجالمزده بيله وطن نامنه يالكز دوغديغى يردن بشقه بر شى طانيمايان واردى . المنةلله كه ملكمزده متكفل ناموس وطن بولنان قانون اساسينك اعلانى اوزرينه مينى ، مينى ياوروجقلريمز بيله او مهتز سسلريله :

« اى وطن اى ام مشفق شادوخندن اول بوكون »

ترانه‌سنى ترنم ايتمك صورتيله وطن حسنى، وطن محبتنى اظهار ايتمشلردر . بوكون بوحس وطن پرور يدركه عناصر مختلفه آره‌سنده اخوت وطنيه‌يى تأسيس ايده‌رك بر سنجاق آلتنده اتحادى تأمين ايلمشدر .

اى وطن وار اول، يشاسن شان ايله بيكاريشا
اشتراكيونه رغماً عاشقز بزلر سكا

حسين حازم

ادبيات

مؤذن

بهارك نشوهٔ جانبخشى بر شب
سحر وقتنده آفاق برينى
شميم صحو ايله غشى ايليوردى

صباحك نور مواجى مذهب
فروغيله ظلام واپسينى
ياروب كويا كه پرخنده‌ديوردى :

جبينمدن فروزان زندكانى
طوغار هر تار شوقمدن امانى

عنادل دمبدم نشوان وخندان ،
مقام ابتهاجندن غصونك
اوقور نورسته كلزاره نشائد

مبانى دوردن پيدا وپنهان
طورر پرصمت، پيشنده شؤونك
مناريله هدى پرور مساجد

نمايان محشر بنيان ايچنده
مزارستانده قائم سرو زنده

مؤذن ، متصل پرعزم ورقت
مهم بر امر حق اعلان ايدردى

بياننده ظاهردى حقيقت
جهان عبرته كويا كه ديردى :

عوالم ! طالمه يك خواب فجوره
چيقك هنكام طاعتدر حضوره

قونيه‌لى : ع . عاطف

ردى على مافى القول الجيد من الردى

مابعد

١٤٦

ماكل مايتمنى المرء يدركه
تجرى الرياح بمالا تشتهى السفن

«متنبينك بر قصيده‌سى ابياتندن اولوب مطلع قصيده شودر :

بم التعلل لااهل ولاوطن
ولانديم ولاكأس ولاسكن

كتب ادبيه‌ده محكيدركه وقتيله مصرده بولنان بر آدم بغدادده بولنان زوجه‌سنه متنبينك بومطلع بيتنى يازوب يوللامش ايدى. زوجه‌سى دخى اديبه اولمقله اكا جواب اوله‌رق سزاوبيتك مفهومنده دكل بالكه شو بيتك مؤدا

سنده‌سکز دیومتنبینك ینه‌اوقصیده‌سندن شو بیتی یازمشدر:

سهرت بعدر حیلی وخسته‌لکم
نماستمر مریری وارعوی الوسن

مفهومی: سزدن ایرلدقده وحشته دوشوب اویقوسزلق چکدم مؤخرا امورم درست اولدی وخواب وراحتم عوت ایتدی دیمکدر. مشاهیرالنساء مناسبتیله دانشمندان زنانه حاصل اولان غرام بوحکایه‌نك دخی بومقاله‌مه درجنی استلزام ایتمشدر.» القول الجید

مؤلف مشاهیرالنساء مناسبتیله یعنی مشاهیرالنساء نام اثرمعتبرکده مؤلفی اولمق حسبیله دانشمندان زنانه حاصل اولان غرام یعنی فاضلات نسوانه قارشی کندیسنده حصوله کلان عشق وعلاقه‌دن ناشی بوحکایه‌یی بوراجقده یازمه‌دن کچه‌مه‌مس.

برده دانشمندان زنان دیرکن کندیلرینه دانشمند عنوانی ویریلن ذوات اشکال معروفه‌لریله کوزمك اوکنه کله‌رك بوعشق وعلاقه‌حکایه‌نك وجه مناسبت ایرادی کبی بکا خیلی تحف کوروندی.

«شارح بوغلطی شیخ رضی‌یه آلدانه‌رق ایتمشدر...»

القول الجید

مؤلف ینه براتوب ایکی اورمق کبی براثر بسالت ابراز ایتمشدر. غلط دیدیکی شعرك قائلنی تعیین خصوصنده برمسامحه‌درکه بویولده‌کی مؤاخذاتنه ایلریده طوپدن بر جواب ویریله‌جکدر.

* * *

ذوالرمه ینه بلال بن ابی برده حقنده سویلدیکی دیکر برمدحیه‌سنده ناوشنه خطاباً:

اذا ابن ابی موسی بلال بلغته
فقام بفأس بین وصلیك جاذر

دیمشدر. مآلی بلاله واصل اولورسه‌ك ارتق قصاب النه دوشه‌سن دیمکدر. ابن خلکانك بیاننه کوره ذوالرمه بومآلی شماخك شو بیتندن اخذ ایتمشدر.

اذا بلغتنی وحملت رحلی
عرابة فسرقی بدم الوتین

بومضمونی ابتدا برخاتون مکه‌ده مأسوره ایکن بر ناقه ایله قاچوب حضور رسالته وصولنده یارسول الله اکر بوناقه اوزرنده نجاة بولورسه‌م انی نحر ایده‌یم دیو نذر ایتدم دیه‌رك صرف ایتمشدر. بعده شماخ وصکره ذوالرمه مضمون مذکوری بیان اولنان بیتلرله ذکر ایتمشلردر. دها صکره ابونواس هارون الرشیدك اوغلی محمدالامین حقنده سویلدیکی مدحیه‌ده شویله استعمال ایتمشدر:

واذا المطی بنا بلغن محمدا
فظهورهن علی الرحال حرام

بعدی وار

مصطفی صبری

اخطار مخصوص

غزته‌مزك ایکنجی جلدی اللی ایکنجی نومرو ایله ختام بولمش ایدی آبونه‌لریمزدن بو نومرو ایله آبونه مدتلری ختام بولان ذواته غزته ارسالنده دوام ایدلمکده ایسه‌ده بر قسمی اوچنجی جلدك آبونه بدلنی کوندرمش اولدیغندن شمدی‌یه‌قدر کوندرمه‌مش اولنلرك برآن اول ارسال ایلملرنی رجا ایلرز.

کچن هفته‌کی نسخه‌یه عائد تصحیحات

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١١٢٣	٢٤	ارزل	ارذل
١١٢٤	٢٧	همیت	همت
١١٢٥	٣	صلاحیت	برصلاحیت
١١٢٥	١١	جاجی	حاجی
١١٢٨	١٨	جرادیده	جزادیده
١١٢٨	٢٩	نغلیط	تغلیط

مدیر مسئولی: محمد منیر
ضنین مطبعه‌سی

بازار ایرتسی فی ٧ ربیع‌الاخر سنه ١٣٢٨ و فی ٥ نیسان سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه و احادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

ــــ سیاست شرعیه ــــ

۲۷

زید وزینب مسئله‌سی — اولادلق حقنده‌کی عادات جاهلیه — ذهنه تبادرایدن براعتراضه جواب — فرانسه قانوننك اولادلق حقنده اتخاذ ایتدیکی اصول — چین قانونجه متخذ اصول — بونلرك سیاست شرعیه ایله مقایسه‌سی — یتیمك تعریفی —

«سیاست شرعیه» سرلوحه‌سی حقنده‌بوستونلرده‌یازدیغمز سلسلهٔ مقالات محترم قارئلرمزدن مظهر التفات اولدیغندن شرع ایله‌قوانینك برنوع مقایسه‌سی دیمك اولان شو بحثی ممكن اولدیغی درجه‌ده توسیعه دوام ایده‌جکم کوتاهیه مدعی عمومی معاونلکنه تعیینمده‌قارئلرمه‌وعدایدلمش‌ایدی. فقط و فرت امور تمامیله انجاز وعد ایتدیرمدی . اشته بودفعه یکرمی یدنجی مقاله‌مزده سویلدیکمز اوزره « اولادلق » بحثندن ینه بسمله کش ابتدار وهیچ اولمز ایسه اون‌بش کونده بر یازارق خدمت وطنیه‌ده بولنمق ارزو ایدییورم .

استعیذبالله « واذتقول للذی انعم‌الله علیه وانعمت علیه‌امسك علیك زوجك واتق‌الله الخ » آیت کریمه‌سیله بوندن‌مقدم‌نازل اولان «وما کان‌لمؤمن ولامؤمنة اذاقضی الله‌ورسوله امرا » آیت شریفه‌سیکه زینب‌وزید مسئله‌سی حقنده شرفصادر اولمشدر .

زینب بنت جحش‌که ، جناب رسالتمآب افندمزك عموجه‌لرینك یعنی امیمه بنت عبدالمطلبك کریمهٔ عفت فهیمه‌لریدر. زیر تربیهٔ رسالتپناهیده بولنان زینبی پیغمبر ذیشان افندمز کوله‌سی اولان زید بن‌حارثه‌یه نشانلادیغی زمان کرك زینب و کرك برادری عبدالله‌بن‌جحش امتناع ایتملریله « وما کان لمؤمن ولامؤمنة الخ » آیت کریمه‌سی نازل‌اوله‌رق حبیب اکرمه اطاعتك موجب فیض‌وسعادت، عصیانك ایسه باعث ضلالت اوله‌جغی بیان بیورلمغله

زینب وبرادری عبداللهك (راضی یز یارسول‌الله) دیه‌رك فعل رسوله انقیاد ایتملری اوزرینه جناب فخرعالم افندمز درحال امر نكاحی اجرا و مهرینی تسمیه ایلدی . برلطف وعنایت پیغمبری اولمق اوزره تحت تربیه‌سنده بولنمق شرفیله مباهی وقدر و مزیتی دوبالا اولان زینبی حبیب اکرم افندمز عادتا بر پدرك اولادینه ایتدیکی معامله‌دن دهـا زیاده ارائهٔ شفقت بیوروب اولادلغی اولان زید بن حارثه‌یه نکاح ایدرك مزبوره‌نك جزئی بر مخالفتی اوزرینه حقنده فرمان الهی‌یله نازل اولمشدر . فقط مؤخراً حسن امتزاج ایده‌مدکلرندن زید بن حارثه کندیسنی تطلیق ایتمکله مومی الیها طرف رسالتپناهیدن تزوج بیورلمق صورتیله زوجات مطهرات میانته دخول کبی بر شرفه نائلیتله بکام بیورلمشدر .

دین مبین اسلامه بربهانه ایله اعتراض ایچون وسیله جوی فرصت اولان بعض سبکمغز مستشرقلر بومسئله‌ده دخی سنك اندازتعرض اولمقدن کندیلرینی الامامشلردر .

شویله‌که ، بونلرك زعم باطلنجه کویا برکون حبیب ذیشان افندمز زید بن حارثه‌نك خانه‌سنه کیدرك کندیسنی اوراده بولامامقله زینبی کورمش و قلب محمدیده زینبه قارشو عشق ومحبت حاصل اولمغله زیده تطلیق ایتدیروب ذات رسالتپناهیلری تزوج بیورمشدر .

شـو هذیانك دها دوغریسی پك الچاقجه‌سنه اولان شو تعریضات دنائتکارانه‌نك اخلاق محمدیده برسوء تصور حاصل ایده‌میه‌جکی اظهر من الشمس ایسه‌ده معترضلره قارشو برایکی سوز سویلمك لازمدر .

معلومدرکه تربیهٔ نبوتپناهیده پرورشیاب کمال اولان زینب اکر قلب محمدیده ذره‌جـه بر اثر محبت بولنسـه واکر حسن جمـال قلب نبوتپناهی‌یه غلبه ایتسه ایدی زینبی ثیبه اوله‌رق دکل بلکه بکر وتربیه‌سنده باکره بولندیغی زمانده تزوج ایدردی . باخصوص تربیهٔ پیغمبریده بولندیغی صره‌ده دکل نضرت جماله باجمله محاسن ظاهره‌سنه جناب رسالتمآب واقف ایکن رغبت کوسترمیوب زیده نکاح ایتمش ایدی . ناصل اولورده باشقه‌سنك نکاحنده ایکن مهبط انوار یقین اولان قلب محمدیده برنائرهٔ محبت فورانه کلور ؟

ثانیاً : اقربادن اولان نسوانه نظرشهوتله باقمق عادات بشریه خلافی اولمقله برابر جناب حق حبیب اکرمنه (ولا تمدن عینیك الی مامتعنا به ازواجاً منهم زهرة الحیاة الدنیا) بیورمش ایکن نهی الهی‌یه قارشو رسول ذیشانك مخالفتی ناصل توهم اولنه‌بیلور .

هردرلو شوائب اغراضدن مصون بولندیغی آیات وادلهٔ متعدده ایله ثابت اولان قلب محمدیده آخره تزوج ایتدیکی عموجه‌سنك قزی حقنده بویله برحالك وقوعی ناصل ذهنه تبادر ایده‌بیلور .

حتی نبی محترمك رأفت ومرحمتی اودرجه‌ده ایدی‌که بودفعه‌بیله زینبك بدایتده زیده قارشو رغبت کوسترمه‌مسی اوزرینه بین الزوجین بو آشـیانهٔ عائله‌نك حسن معاشرتی اخلال ، شئون معیشتی افساد ایتمامك مقصـدیله سید المصلحین اولان افندمز زینبك زیده اقترانی ایچون ترغیبده بولنمشدر . فقط تأهلدن صکره‌ده زینب نسبنه مفتخراً وعرقاً آندن اکرم وحریهً آندن اصلح بولنمسنه بناءً دائما زوجی زیده قارشو اذاده قصور ایتمز ایدی .

زید بن حارثه دفعاتله تطلیق ایده‌جکی بیانیله فخرعالم افندمزه شکایتده بولندیغی حالده طلاقك زینبی متأذی قیله‌جغی وحیثیته شـین ویره‌جکی والحاصل بوبابده‌کی معاملاتك کافه‌سی قلب رسوله الهام بیورلدیغی حالده علو مقام نبوتپناهی بوکا رضا کوسترمیه‌رك ینه زیده (امسك علیك زوجك واتق الله) بیورر ایدی. وارزو ایتمزدی‌که محمد اولادلغنك مطلقه‌سنی تزوج ایده‌جك دنیلسـون . شو قدرکه برمدت صکره ادامهٔ معاشرت غیرقابل تألیف برزنك آنجه زیده طلاق خصوصنده مساحت بیوردیلر. طلاق وقوعندن صـکره فخر عالم افندمزك زینبی تحت

نکاحنه آلمسی ایسه اولادلق حقنده‌کی عادات جاهلیه‌یی
زیروزبر ایتمك وصنادید جهله‌یه بردرس حقیقت وحکمت
ویرمك مقصدینه مستند ایدی . چونکه اوزمانلر شویله
برعادت جاهلیه حکمفرما ایدیکه برکیمسه بریسنی اولاد
اتخاذ ایدرسه آرتق کندیسنك حقیقی اولادی کبی تلقی
اولنور، شرف وحسبده، حرمت نسبده عینی اولاد معامله‌سی
کورور حتی میراثه بیله نائل اولور ایدی .

حالبوکه ثبوت نسب صریح اولمق ، فراش صحیحه
مستند بولنمق لازم اولدیغندن بوعقیدهٔ جاهلیه‌یی محو ایتمك
(وماجعل ادعیاءکم ابناءکم ذلك قولکم بافواهکم والله یقول
الحق وهو یهدی السبیل) (ادعوهم لاباءهم هواقسط
عندالله الخ) آیات کریمه‌لری مفادینی بالفعل اجرا ایچون زینبی
تزویج بیورمشلردر .

ایشته جناب حبیب اکرم مأمور بهی اتیان صورتیله
تنفیذ امره مسارعت بیوروب بوامت نجیبه‌یه قدوهٔ حسنه
اولمش وعادت جاهلیه‌نك درجهٔ خدمتی تخفیف وازاله
بیورمش ایدی .

عکس صورت زمین ملاحظه اولنسه ایدی . احتمالکه
اولانجه دهشتیله حکمفرما اولان عادات جاهلیه‌ده، نفوس
بشریه‌ده براشمئزاز حاصل اولور . ومقتضای حکمته
دخی توافق ایتمز ایدی . بوسببه بناءً بدایت ازدواجده
زینبك امتناعی تقریر شرع وتنفیذ حکم الهی مقصدیله
ترغیمده بولندی . وبوصورتله عائدات جاهلیه‌یی قیروب
پارچه‌له‌دی .

بناءً علیه مقام نبوت هردرلو ردائتدن مصون
اولدیغندن اسانیدی ساقط برطاقم روایات نظراعتباره
آلنمز . بوبابده اك صحیح روایت حضرت عایشه رضی الله
عنهادن مروی اولاندر . مشارالیها دیمشدرکه اکر نبی محترم
وحی الهیدن برشیٔ کاتم اولسه‌ایدی شو آیتی کتم ایدردی
(واذتقول للذی انعم الله علیه وانعمت علیه امسك علیك
الخ) آیتنی قرائت بیورمشدر . وقتاکه رسالتپناه افندمز
زینبی تزوج ایدنجه « محمد اوغلنك حلیله‌سنه تزوج ایتدی »
دینلمسیله [ماکان محمدابااحد من رجالکم] آیت کریمه‌سی
نازل اوله‌رق اولادلق مسئله‌سی حقنده بین العوام زبانزد
اولان شبهه بو صورتله‌ده رفع وتصریح اولندی .

علماء متأخریندن شیخ محمد عبده دیورکه . بر
رفیقم ایله برابر بیروتده امریقالی معلملر بنی زیارت
ایدیوردی بونلردن بریله مباحثه‌مزده (الذی احسن
کل شیٔ خلقه) آیت کریمه‌سی موضوع بحث اولمغله امریقالی
(حتی زینب زوجهٔ زید بن حارثه) دیه‌رك حادثهٔ مسروده‌یه
تلمیحاً تعریض ایتمسیله ارقداشم « سبحان الله ! ذات
عالیلری علوم سماویه وعقلیه ایله مشغول اولدیکزده
بطلانی بدیهی اولان بوکبی مسائل یقینیه‌یه عقل ایردیره‌مدیکز
باخصوص مسائل دینیه‌یه متعلق مباحثه‌لرده شهرتجه‌ده بر
موقع عالی احرازایتمشسکز طوغریسی یا تأسف ایتدم.
نبی محترم اولادلغك حقیقی اولاد اولمادیغنی اومسئله‌ده
کوستردی هم نه‌حاجت « هوا بن » دیدیکمز شیٔی اولاد
حقیقمیدر ؟ مثلا لسان انجیلده « مسیح » ابن ایله تلقیب
اولنیور . حالبوکه بو ابن حقیقیمیدر ؟ طبیعی دکلدر .
حقیقی اولاد پدرندن ولادت صحیحه ایله میدانه کلاندر »
دیه‌رك امریقالی میسیونری تبکیت وتحجیل ایتمشدر .
شو لطیفه بر مضمون عالی‌یی محتوی اولمغله حقیقت پك
رنکیندر . بیلمام قارئلرم نصل بوله‌جق ؟

واقعا قیزلردن بعضیسی زمان بکارتنده چرکین
اولورده بعدالتأهل صاحبهٔ حسن جمال اولور . عادتا
برکسوهٔ حلاوته بورونور . بناءً علیه زینبده‌ده بوحال
توهم اولنه‌بیلور . آنك ایچون حضرت پیغمبر بدایتده
ارزو کوسترمدیده بعدالتأهل اظهار محبت ایتدی سؤالی
وارد خاطر اولمامليدر . چونکه زینبده بوحال اولمادیغی
کبی احوال مذکوره‌نك طائفهٔ نسوانده بو وجهله تجلیسی
نادر وتوهمه اعتبار ایسه حکمدن ساقط بولندیغندن بو
نقطه‌دن اعتراض مذکوره قائل اولانلر کندیلرینك حمق

وبلاهتك نمونۀ مجسمی بولندیغنی ارائه ایتمش اولورلر . باخصوص نسوان اسلامیه انظار عمومیه‌یه معروض اولمدیغندن دها آچیقجه‌سی آنلرك دامن عصمتی هوا پرستانك الك كوچك نظرندن بیله محجوب بولندیغندن بو جهتدن دخی خاطرۀ مذكوره معلول قالیر .

* * *

فرانسز قانوننده بر چوجغی اولاد اتخاذ ایتمك هیچ اولادی اولمایان اشخاصه منحصردر . اولاد انتخاب ایده‌جك شخصكده اللی یاشنی تجاوز ایتمش وچوجقده یكرمی یاشنی اكمال ایلمش بولنمسی و آلتی سنه قدر برمدت اولاد اختیار ایدیله‌جك چوجغك مصالح خصوصیه‌سنه باقمش وتربیه‌سنه اهتمام ایتمش اولمسی شرطدر .

دیمك اولیوركه ، فرانسز قانوننده انتخاب اولاد مسئله‌سی بعض شروط ایله مقیددر . هم بو اولاد فرانسزلرجه حقیقی اولاد مثابه‌سنده اوله‌رق حقوق ارثیه وسائره‌جه عینیله اولاد درجه‌سنده احراز حقوق ایلر . یالكز احوال فوق العاده‌ده شرائط سالفه نظر اعتباره آلنمیور . مثلا چوجق طغیان میاه ، حریق كبی بر تهلكه‌دن كندیسنی اولاد اتخاذ ایده‌جك ذاتك حیاتنی قورتاریر ایسه آرتق شرائط مذكوره نظر اعتباره النمیوب یالكز سنابینلرنده بر كونلك اولسون فرق اولمسی لازمدر . شو صورتده حقوق ارثیه‌یه نائلیت نقطه‌سندن فرانسزلرك حقوقی عادات جاهلیه‌یه تماماً تطابق ایدر .

چین قانوننك اون طقوزنجی ماده‌سنده تربیه وتبنیدن بحث ایدلدیكی صره‌ده دینیلیوركه ، بركیمسه‌نك اولادی بولنمز ایسه آنا بابا براوغلان قرداشنك یتیمنی اوده یوق ایسه بابا براوغلان قرداشنك بونكده فقدانی حالنده انابر اوغلان قرداشنك دردنجی درجه‌ده قیزقرداشنك عموجه ، خاله ،تیزه ، دایی كبی اقربانك یتیملرنی اولادلق انتخاب ایده‌رك تربیه‌سنه اعتنا ایدر فقط وفاتیله بونلره میراث ویرلمز . یالكز طعام و كسوه‌لرینه كافی بر مقدار شی ویریلیر . اما بر مقدار مال تبرع ایدلمش ایسه اوده اعطا اولنور .

شمدی ترجمه ایتدیكمز شو ماده نظر اعتباره النه‌جق اولور ایسه اولادلق انتخابنك اولادی اولمایانلره حصری حقنده‌كی چین قانوننك بیاناتی فرانسه قانوننه موافق اولوب فقط حقوق ارثیه‌نك جریان ایتمه‌مه‌سی ایله نقاط سائره‌سی احكام شرعیه‌یه مطابقدر . یالكز اولادلغك بزم عرفمزده هرحالده اقربادن انتخابی مجبوری دكلدر .

ینه قانون مذكورك عینی ماده‌سنده دینیلیوركه ولد اجانب Adoption یعنی اولادلق اوله‌ماز یعنی اولادلق اوله‌رق قبول ایدلمز ،

چونكه عرقك اختلاطنی موجب اولور . بناءً علیه بركمسه تعداد اولنان اقربادن برینك چوجغنی اولادلق اولمق اوزره طلب ایده‌جك اولور. وجمله‌سیده اولادلرینی ویرمكه طالب و منازعه ایتملری چینلیلرك (لی) قانونجه ممنوعدر . اولادلقده طلب شرط اولوب مطلوب اولان چوجغك یتیم اولمسی شرط دكلدر .

بزم سیاست شرعیه‌مزده یتیم دیه اناسی وفات ایتمش چوجغه‌دیرلر كتب فقهیه‌ده نكاح بحثنده مسئله موجوددر . معمافیه بزده اولادلق هرحالده یتیم اولمغله مشروط اولمدیغندن چین قانوننك بوفقره‌سی دخی احكام شرعیه توافق ایدر. ینه مذكور قانونده اولادلقده طلب شرطدر. دینیلیور بوطبیعی بركیفیت اولمغله بتون قوانین بونقطه‌ده اتحاد ایدر .

و ینه چین قانوننده ولدزنا اولادلق اوله‌رق قبول ایدلمز دنیلمشدر بوندن اولكی مقاله‌لرده ولدزنا حقنده بر خیلی تفصیلات ویرلمش اولمغله اولاد طبیعی دنیلان بوچوجقلركده نسبی استلصاق و بزم تعبیرمزجه استلحاق وقوعبولمدیغی تقدیرده والده‌لرندن ثابت اوله‌جغندن اولاد اولمق اوزره انتخاب اولنه‌بیلور .

«مابعدی وار»

كوتاهیه مدعی عمومی معاونی

ابن حازم : فرید

تاريخ اسلام صحائفندن

« شيبة الحمد »

مابعد

(ابوسعد)ك عزيمتندن صوكرا (نوفل) يكى بر حقسزلغه مبادرت ايله‌دى . كنـدى اولادى وبرادرى (عبدشمس)ك اوغللرى ايله بنى هاشم عليهنه براتفاق عقد ايتدى.

عبدالمطلب‌ده بوكا قارشى (بنو خزاعه) يى دائرهٔ اتفاقه چاغيردى. خزاعيلردن (بنوعمروبن‌ربيعه) :

— عبدمنافك‌والده‌سى (حُبّى بنت حُلَيل) بزدندى. عبدالمطلبه مظاهرت ، ذمت مصاهرتدر. ديه‌رك بواتفاقه داخل‌اولدى وقول اتفاق (دارالندوه) ده ايديلن يمين ايله تأكيد اولوندى . بعدالقسم ، شوتعهدوتحالفه و بنى هاشم ايله بنوربيعه آراسنده الى‌الابد نصرت ومواساتك پايدار اولاجغنه دائر بروجه آتى بروثيقه يازيلوب حفظ ايدلدى :

« باسمك‌اللهم. هذاماتحالف‌عليه بنوهاشم ورجالات عمرو بن‌ربيعة من‌خزاعة على‌النصرة والمواساة مابل بحر صوفة وماشرقت‌الشمس على‌ثبير وهبّ بفلاة بعير وما اقام‌الاخشبان واعتمر بمكة انسان »

شواتفاق ومظاهرت اوزرينه عبدالمطلب :

فكم عمّ يجئ الغم منه
وكم خال من‌الخيرات خالى

حقيقتى كوسترن اقرباى عقارب نماسنه كسب‌غالبيت ايده‌رك شرف‌وشانى تزايده باشلادى، يالكز كندى قومى آراسنده دكل، قبائل متجاوره ميانده‌ده نام‌بلندى‌اشتهار ايتدى. چونكه دست‌مكارم نثارى باديه نشينان‌ضرورتك سحابهٔ فيض‌نشانى‌ودار احسان‌مدارى، بيوايكان مشقتك دارالامان مدد رسانى اولديغى كبى افكار حكيمانه ونصايح بليغانه‌سيله كمكشتكان عربك رهنماسى وجبين پاكنده پارلايان نور محمدى ايله قطعهٔ حجازك سراج بينش فزاسى اوليوردى.

منقاد اوامرى بولونانلرى مظالمدن تحذير ومكارمه تشويق‌ايله محرم‌اولانلرك نكاحنى‌منع ونذره وفا ايديه‌سنى امر ايلر، هركسك سرقتدن كف‌يد ايتمه‌سيچون سارقك النى كسديرر ، مغاير ادب وحيا اولديغى جهتله عريان اوله‌رق بيت شريفى طوان‌ايدنلره مانع اولوردى. شراب ايچمه‌سنى وبتلره سجده‌ايتمه‌سنى نفسنه تحريم ايله‌مشدى. موحدوبعث وحشره معتقدايدى. دنيادن‌باشقه‌بردارالجزا اولديغنى‌بيلير وبوراده‌كى احسان واساثتك اوراده‌مكافات ومجازاتى كوروله‌جكنى‌سويلردى. (برظالم ، انتقام الهى‌يه اوغرامادقجه دنيادن چيقاماز) ديمك اولان (لن يخرج من‌الدنيا ظلوم حتى ينتقم الله منه) ديردى . بركون : شامده‌كى برحريفك كثرت مظالميله برابر دوچار نقمت اولماديغنى سويليه‌رك سوزينه اعتراض ايتديلر . برپارچه دوشوندكدن صوكرا (والله‌انوراءهذه الدار داراًيجزى فيهاالمحسن باحسانه ويعاتب‌المسئ باساثته) ديدى كه (والله‌العظيم ! ايلك ايدنك نائل‌ثواب وفنالق ايله‌ينك مظهر عتاب‌اولاجنى برآخرت واردر) مآلنى‌افاده‌ايدر.

مابعدى وار

طاهرالمولوى

طشره‌ده ايراد اولنمش برنطقدن

معلومدركه كچن سنه‌نك تموز اونندنبرى اللهك عنايتى ومجاهدينك غيرتى سايه‌سنده حريت ومشروطيته نائل اولدق . اوندن اول حر دكلده اسيرمى ايدك؟ اوت ، او وقت بز حكومتك اسيرى ايدك ، حكومتده يالكز نفسنى دوشونن . دنيانى آخرتى دوشونميه‌ن بر آدمك اسيرى ايدى . بزى آدملقدن چيقاران بو بر آدم ، اطرافنه طوپلاديغى بش اون خائنك‌القا آتى

شرع و قانوندن عزيز طوتارق ، اك عادی بر حرم
اغاسنك ، اك باطل بر خدمتكار پارچه‌سنك وياخود اك
آلچق بر منفعتپرستك سوزيله حكومتی ، حكومت‌ده
بزی قوللانيردی. بوشخص واحد كوندن كونه محو وخراب
ايتديكی ملتدن هركون براز دها فضله قورقار وملتدن
قورقماسی ارتدقجه اللهدن قورقماسی آزاليردی . ملتی
بو صورتله كنديسنه خصم بيلن حكومت حميديه ،
اهالی‌يه‌ده بری برينه دوشوره‌رك دنيايی قونيايی اكلامق
ايچون كوزلرينی آچماغه ميدان بوله‌ماز برحالده قالملرينی
تأمينه چاليشيردی . اودورك سيئات ساريه‌سندن اولمق
اوزره خصم اقربا، قونو ، قومشو، همشهر ، وطنداش
نه‌قدر بر برمزك كوكلنی قيرمش،نه‌قدر بر بريمزی اينجيتمشزدر.
اودورده كوچی يتن ، طرف تقريبی بولان ، يانی
باشنده‌كی برقومشوسنك ، برابر ياشاديغی بروطنداشنك
حقنی الندن آلمق ، خصمنه بغيرحق غلبه چالمقله افتخار
ايدر ؛ شرعی ، قانونی انسانيتی اياق التنه آلديغنه
باقميه‌رق اوسته چيقماقله حيثيت واعتبار صاحبی اولديغنی
اثبات ايتمك ايستردی . حالبوكه تربيهٔ دينيه ومدنيه
كورن حقيقی انسانلر نظرنده حقسزلغی ، ظالملكی قبوله
تنزل ايتمك اك بيوك برناموسسزلقله برابردر . ايكی‌بچق
غروشلق برمنفعت خصوصيه‌مدن البته بيك‌كره قيمتدار
اولان بر همشهرمك حقنه تجاوز ايده‌جكم وصوكره‌ده
بونی كندم ايچون بر شرف عد ايده‌جكم اويله‌می ؟
بالفرض والتمثيل بنم حقمده بويله بر شيئه احتمال
ويريلديكنی حس ايدرسه‌م فناحالده تحقير ايديلمش اولديغمه
حكم ايدرم . چونكه حقسزلقله ايشيمی يوروتمش
اولمقلغم بنم قوتمه ، شرفمه دكل ، بلكه بالعكس صورت
مشروعه و مردانه‌ده معيشتمی اداره‌دن عاجز بولنديغمه
دلالت ايدر. قومشومك حقوق مشروعه‌سنی تسليم ايدرك
حقه بويون اكمكلكم می بنم ايچون بر شرفدر ، يوقسه
اغراض نفسانيه‌مه بويون اكمكلكم می ؟ بز . كندی
ارامزده بر برمزه قارشی شفقت وعدالتله معامله ايتمليزكه
حكومتدن‌ده عين معامله‌يی بكله‌مكه حقمز اولسون .
همجنسمزك حقنی غصب ايتمك شويله طورسون آره‌ده‌كی
نفاق وشقاقك دوامنه ترجيحاً كندی حقوقمزك برقسمنی
حسب‌الحميه فدا ايدرك بوكا مقابل فضله بردوست قازانمق
فضائل اخلاقيه و خصائل حكيمانه مقتضياتندندر . جناب
حقك صوك پيغمبری بولنان حضرت محمد صلی الله عليه وسلم
افندمز برحديث شريفنده (المؤمن غر كريم والمنافق خب لئيم)
بيورمشدر. مؤمن آلدانير كرم ايدر؛ منافق آلداتير، لئيمدر
ديمكدر . بوندن مقصد مؤمن آلدانير ، شاشقين اولور
ديمك دكلدر: آلداتمقدن ايسه‌بيله‌رك آلدانمق وحقوقدن
برازينی باغشلايه‌رق خصومته نتيجه ويرمك شعار ايمانه
موافق اولديغنی اكلاتمقدر . قومشومی، همشهريمی كندی
قولوم ، قنادم بيله‌جكم كندم اونك باشنه غائله چيقارمق
شويله طورسون غائله سنه، دردنه چاره بولمغه چاليشه‌جغم
قومشومك راحتسزلغی بنم‌ده استراحتمی سلب ايده‌جك
اوده بكاقارشو اويله اوله‌جق . دائما بر بريمزه معاونت
ايده‌جكز ، بر بريمزك قوتندن استفاده ايده‌جكز ، برابر
چاليشه‌جغز ، برلكده مسعود اوله‌جغز . اومكدرمأيوس
برحالده بولنوركن بنم سعادتمك نه‌طادی اولور؟ برمملكت
اهاليسی بيوك مقياسده برعائله خلقی كبيدر. بربريمزه
معاونت ايتميه‌جكدك، خصومت چيقاره‌جق ايدك‌ده‌اوحالده
نچون بر بريمزك يانته صوقولدق ؟ اولريمزی يان‌يانه ياپدق
قصبه وياخود قريه نامی ويريلان بر محله طوپلاندق؟
حيوانات وحشيه كبی بريمز بر طاغه ديكريمزده بردره‌يه
طاغيلسه‌ايدك آ. برده كچمسزلك اولان براوده بركت اولمز
ديرلر. طبقی برعائله خلقنه‌بكزده‌ديكنی عرض ايتديكم برمملكت
اهاليسی اره‌سنده‌ده حسن امتزاج اولمزسه اومملكت‌ده
فيض وبركت كورلمز ،ترقی يرينه تدنی ومعموريت يرينه
انقراض وسفالت حاصل اولور. همده بز برمملكت اهاليسی
بروطن اولادی بر بريمزله اداب انسانيه و تربيهٔ اخلاقيه

دائره‌سنده خوش کچنمیه‌رك یکدیکرمزی ازمکه ، ضعیف
دوشورمکه چالیشیرسه‌ق بوسفر هپمز بردن ضعیف
دوشه‌رز . بربریمزله حقوقمزی پایلاشه‌مزکن اجنبیلر
بزم هپمزك بردن حقوقنی ضبط ایدر . وطنك اره‌مزده
بولوشه‌مدیکمز منافعنی طوپدن غائب ایدرز. باقسا کز آ
جناب حق (ولاتنازعوا فتفشلو) بیوریبور. آرا کزده
نزاع چیقارمیکز صوکره هپکز بردن ضعیف
دوشرسکز بربریکزله اوغراشمقدن قوتلنمکه ترقی‌ایتمکه
میدان بوله‌مزسکز . بوکیدشله وطنکزی تعرض اعدادن
محافظه‌یه مقتدر اوله‌مزسکز دیمکدر .

بوقاروده لزومنی بیان ایتدیکمز حسن امتزاج
امرمهمنده مسلم وغیر مسلم بالجمله عناصر عثمانیه داخلدر.
حریت ومشروطیتده اسلام وخرستیان بر اوله‌جقمش .
دینلر بربرینه قاریشه‌جقمش یاخود هپسی اورته‌دن
قالقه‌جقمش دیه‌رك بعض اهالیمزك یاکلش ظنلره، باطل
ذهابلره دوشدیکی حریتك ابتدالرنده ایشیدلمش‌ایدی.
خیرخیر بوکبی‌اوهامه‌قاپیلمق کارعقل‌دکلدر . مشروطیتده
اسلام وخرستیان حقوق دنیویه‌جه مساوی اوله‌جق
دیمکدر . لهم مالنا وعلیهم ماعلینا حکم عالیسی اوزره
ذاتاً شریعتك امری ده بویله دکلمی؟ خرستیان وطنداشلریمزك
مالی مالیمز کبی جانی جانمز کبی عرضی عرضیمز کبی
اوله‌جق. بلکه حقوق عباد میاننده شرعاً غیر مسلم
وطنداشلریمزك حقوقی دها فضله براهمیت واعتنایه
مظهر اولمشدر. خرستیان حقنك یوم قیامتده محاسبه‌سی
دها زیاده بر شدتله رؤیت اوله‌جغی کتب شرعیه‌ده
مصرحدر. بومیانده مسلم وغیرمسلم بربریله قونوشورکن
نزاکتسز تعبیرات استعمال ایتمك صورتیله بر مسلمك
غیر مسلمی رنجیده ایتمسی دخی حقوق مذکوره‌ده
داخل اولمق اقتضا ایده‌جکی جهتله شایان دقت اولدیغنی
عرض‌ایدرم. معاملات‌دنیویه‌یه‌عائداولان‌بوکبی‌خصوصاتده
مساواتی کوزتمك لازم اولوب امور دینیه واعتقادیه‌یه
کلنجه البته مسلم بشقه غیرمسلم‌ده بشقه‌در. انجق بویولده‌که
اسلاملق و خرستیانلق فرقی یالکز جامعلرده کلیسالرده
ظاهر اولمق وهرکس منسوب اولدیغی دین ومذهبنك
احکام وآیینه بوتون قوت قابلیه مربوط بولنمق لازم
کلیر. دنیانك هرطرفنده وهر ملتده تك توك توره‌ین
دینسزلرك تمایلاتنه رغماً عقاید وادیان هر عصرده وهر
حکومتده محفوظ ومحترم‌قالمشدر. وان‌شاءالله‌یینه قاله‌جقدر.
مشروطیت بوحاله مانع اوله‌رق ادیانی اورته‌دن قالدیرمق
شویله طورسون دینك ملتلرده حصوله بادی اولدیغی
قوه‌معنویه‌دن استفاده‌اولنمسنی غنیمت‌عدایدر. مشروطیتده
دولت وملتك شوکت وقوت بولمسی مطلوب‌دکلمی ؟ اویله
ایسه بونکچون‌اقتضا ایدن‌قوای مادیه‌یه، دیانت کبی‌بیوك
برقوهٔ معنویه‌نك‌ده انضمامی دولت وملت حقنده آرامقله
بولنمیه‌جق براستنادکاه تشکیل ایدرکه هیچ مشروطیت ،
حاضرالده بولنان‌بویله براستنادکاهی ضایع ایتمك ایسترمی؟
علوم ومعارفی وترقیات مدنیه‌یی‌بعض مغشوشاتندن تجرید
وتصفیه ایدرسه‌ك اونلرك مقتضاسی‌ده بومرکزده اولمق
لازم کله‌جکنی آکلارز . آثار عتیقه نامیله برطاقم طاش
پارچه‌لرینه اهمیت عظیمه عطف ایدن معارف و مدنیتك
ادیان قدیمه‌یی محافظه خصوصنده مبالاتسز طاورانمسنی
معارف ومدنیته انتساب صحیحی بولنمیان زوبه‌لردن باشقه
کیمسه تجویز ایتمز . حاصلی شوراسندن امین اولیکزکه
دین وشریعتله مشروطیت آراسنده قطعیاً ضدیته بکزر
برشیٔ یوقدر . بلکه دین مشروطیتی ومشروطیت دینی
امر ایدر . بوندن باشقه مشروطیت وطنمزك معموریتنی
موجب اوله‌جقدر . انجق شوراسنی‌ده بیلمش اولیکزکه
اهالیده معارفسزلك، جهالت، کچیمسزلك دوام ایتدکجه
کندی کندینه مشروطیتدن برفائده بکله‌مك عبثدر .
مشروطیتدن استفاده ایتمك آنی حسن استعمال‌ایتمکله
قابلدر. دور استبداده حکومت قورقوسیله قویون کبی
باشایان‌اهالی حریتدن صوکره بربرینك بوغازینه صاریلغه

باشلارسه بوحالدن مشروطیته‌شین طاری اولور. دوشونه‌لم که دور سابقده ایکی اوچ دانه‌مز برارایه کله‌رك سربستجه قونوشوب کوریشه‌مزدك. شمدی نائل اولدیغمز نعمتك قدرینی بیله‌لم حریتی بربرمزله سربست سربست غوغا ایتمك ایچون قازانمدق. بلکه کمال سربستی ایله معارفمزی تجارتمزی بربرمزله مجتمزی ایلری کوتورمك ایچون قازاندق .

مصطفی صبری

اسلامده عسکرلك

فاطمیه دولتی زماننده مصرده بر سلاح موزه‌سی واردی، اوراده اووقته‌قدر اسلام عسکرینك قوللاندیغی هرنوع سلاحلر ، سنجاقلر وآلتون ، کموش آت اکرلری و دیزکینلرندن برر نمونه حفظ اولنوردی . صوکره‌لری وقوعه کلن بریانغینده اوقدر قیمتلی محاربه آلاتی یانمش ، پك آز بعض شیلر قورتاریله‌بیلمشدر .

اسلامیت یکی ظهور ایتدیکی زمانلر اوردوده برنوع سلطنت کبی کورینه‌جکی ایچون طاوول و بورو کبی موسیقی آلتلری یوقدی ، صوکره‌لری بنی امیه دولتی زماننده ایران و روم ایمپراطورلغنده کوریلن بو دورلو موسیقی‌یه دائر شیلر آلنمش، اسلام اوردوسنده‌ده یوزلرجه طاوول وبورولر چالنمغه باشلامشدر .

عربلر اسکیدن بری اوق آتمق خصوصنده صوك درجه ماهر ایدیلر ، بومهارتلری دین اسلام میدانه چیقدقدن صوکره‌ده چوق ایشه یارامشدر ، اسلام عسکرینك روم عسکرینه غالب کله‌سنك باشلیجه سببلرندن بری‌ده رومیلرك اوق آتمقده اوقدر مهارت کوستره‌مه‌ملری ایدی. اسلام عسکرینك قوماندانلری ایواوق آتمه‌نك فائده‌سنی آکلایه‌رق عسکری بوخصوصه تشویق ایدرلردی، پیغمبر افندمز (علیه الصلاة والسلام) : « آته بینیکز اوق آتکز ، بنجه ایو اوق آتمغی اوکره‌نمه‌کز اته بینمکی اوکرنمه‌کزدن دها ایودر . » بیورمشلردر؛ حتی برکون منبر اوزرنده اوله‌رق : « قوت ایدنمکه بتون قوتکزله چالیشکز، شبهه ایتمه‌یك که قوت آتیجیلقدر . » بیورمش وبو « قوت آتیجیلقدر » سوزینی بربری آردنجه اوچ دفعه سویله‌مشلردر .

عربلر ، قلیجی الك شرفلی سلاحلردن صایارلردی ، اونلرجه الك مشهور قلیجلر، یمن ، هند ، شام ، خراسانده یاپلمش اولانلردی، بونلردن هربرینك برشکلی، برعلامتی اولوردی ، حضرت علی (کرم الله وجهه) افندمزك قوللاندیغی ذوالفقار نامنده‌کی قایجاله (عمرو بن معدی کرب) ك طاشیدیغی (صمصامه) اسمی ویریلن قلیج الك شهرتلی قلیجلردن ایدی .

عربلرده بر چوق شکللرده مزراقلر واردی ، اونلر مزراغی اکثریا آت اوستنده سواری اوله‌رق قوللانیرلردی، استعمال ایدرکن النده مزراغك قیرلماسی ایچون اییجه مهارت ایستردی ، برده قارشیسنده‌کی خصمنك بر ، ایکی، اوچ کیشی یاخود برجماعت اولمسی صورتلرنده نه‌یولده حرکت ایتمك لازم کله‌جکی بیلنمك ایستردی ، بوخصوصلر عرب سواریلرنجه هپ معلوم ایدی .

قالقانك‌ده دورلوسی واردی ، اوزونی ، مدوری اورته‌سی چوقور اولانی ، دوز اولانی ، چیقینتیلی اولانلری بولنور، بونلرك هربریسیله دشمنك آیری برر سلاحندن کندیلرینی قوروررلردی ، اهل اسلام قالقان یاپمق خصوصنده پك ایلریله‌مشلردی الك ایو نوعی دمشقده ، عراقده ، غرناطه‌ده یاپیلیر ، واوزرلرینه بعض آیات کریمه ، حکمته دائر سوزلر و شعرلر یازیلردی .

عربلر محاربه‌ده زرهی اهمیتلی کورورلردی ، بونی اکثر دمیردن، چایکدن یاپارلر، عادتاالبسه‌کی وجودلرینه

كيرلردی ، بوسايه‌ده باشلرینی ، كوكسلرینی ، اللرینی ، قوللرینی، باجاقلرینی دشمنك سلاحی تأثیرندن قورورلردی، قليجلری كبی زرهلری‌ده مختلف اسملرايله يادا اولنوردی

بونك‌ده دورلو شكللری اولور، مصرده ، اندلسده وسائر مملكتلرده ياپيلانلر علامتلريله بر برندن فرق اولنوردی ، بونلر تماما زينتلی اوله‌رق ياپيلير وباشلقلری اوزرینه عسكره جسارت و توكل ويره‌جك سوزلر يازيليردی .

قونيه‌لی ع. عاطف

حياء

شرق، بالخاصه منتسبين دين اسلام وحق برخيلی سجايا واحتساسات فطريه ايله متحليدركه غربده اوخصال بركزيده مفقود ، بالكه‌ده مزيات انسانيه‌دن غيرمعدوددر .

شرق وغربك احوال اجتماعيه‌سنی، خصائص وامزجه‌سنی حادهٔ تدقيق وانتقاددن كچيرنلر ؛ بوايكی محيط وسيع داخلنده ياشايان اقوامده مختلف جريانلر، متفاوت حسلر حكمفرما اولديغنی مشاهده ايتمشلردر .

برحالده‌كه : بونلردن برينك اباحه‌سنه ، ممدوحيتنه قائل اولديغی برحس وفعلی ديكری تجويز ايتميور؛ مكروه ومقدوح كوربيور . ديكرينك تبجيل واستحسان ايتديكی برملكهٔ فطريه‌يی ، برسجيهٔ بشريه‌يی او ، بری تزييف واستقباح ايدييور.

غربك نقطهٔ نظری، غايهٔ سعيی برجهته، حيات ماديه‌نك استكمال سعادتنه، استيفای حظ عاجلنه معطوف. جدالگاه حياتده آتديغی خطوات، بذل ايتديكی همم ومساعی؛ ـ هر هانكی طريق ووسيله ايله اولورسه اولسون ـ هپ اوسر منزل امله ، اومنتهای حظ عاجله واصل اولمق مقصدينه مبتنيدر. دائما مبارزهٔ حياتيه‌ده غلظت، بوتون معاملاتده شدت كوسترمك، هوای نفسه منهمكانه رعايت ومتابعت، حرص انتقامه ملازمت ايتمك سجايای غريزيه‌سی اقتضا سندندر. حالبوكه كرهٔ ارضك محيط غربيسنی اشغال ايدن بوكتلهٔ بشريه نزدنده شرقلك نقل واخبار ايتديكی مبادئ عاليه‌دن، عواطف شريفه‌دن هيچ برشی قالمامش. برآز توضيح مقصد ايده‌لم :

مثلا جرمانلر خشونت وغلظت طبعله متصفدرلر. ضعف حياته معروض اولان برعضو بشری‌يی زائد ، مستحق موت كورورلر .

دنياده فضيلت نامنه نه‌وارسه قوتده، قوت ايسه مالده‌در ديرلر . علمی ، تحصيل علمی ، مجدورفعتی حد ذاتنده برشرف وفضيلت اولديغی ايچون دكل بلكه استكثار ثروته مدار بولنديغی ايچون سه‌ورلر. كذلك لاتينلر طبعاً عجب وخفته ميالدرلر. سلمه‌السلام جركت ايتمكلكی عقلليلك، خلعت حيادن تجردوانخلاعی حق حيات تلقی واعتقاد ايدرلر؛ شرفی زيورولباسده ، عزورفعتی ايسه تحكمده آرارلر .
لكن شرق بويله‌می يا ؟ برحكيم شرقی ، غربك اباحه‌سنه ذاهب اولديغی برحالی هيچ تجويز ايده‌بيليرمی ؟ شرقيون؛ حيات ادبيه مفتونيدرلر. وجدانك حكم علويسنه انقيادی برامر متحتم بيليرلر. ولوكه محلنك غيريسنده اولسون ابنای نوعنه قارشی متعاطفانه ، متراحمانه معامله‌يی دريغ ايتمزلر . علمی ، مجد ورفعتی يالكز استحصال ثروت واستيفای حظ دنيوی‌يه واسطه اولمق فكر وحيثيتله دكل ، انسانيته خدمت ايتمك ، برسعادت سرمديه‌يی احرازه وسيله اولمق اوزره سه‌ورلر . نظرلرينی يالكز بو حيات عاجلهٔ ماديه‌نك وسائل رفاه ومسعدتنی استكمال جهتنه نصب وحصر ايتمزلر . بوندن اوته‌ده خصيصهٔ انسانيه‌نك ارائه ايتمش اولديغی برحيات سرمديه‌يه مظهريتی ، اولانجه قناعت قلبيه‌لريله اذعان وقبول ايتدكلرندن ، اومسعدت حقيقيه‌دن‌ده حصه‌دار اوله‌بيلمك ايچون چاليشيرلر. وبو اعتقاد واميددركه قلبلرنده انسانيته قارشی صميمی برحس

حرمت ومرحمت ، وجدانلرنده منتقم حقیقینك جناب
كبریاسنه‌قارشی‌عظیم بر حس خشوع وخشیت‌اویاندیرمشدر.
مع‌مافیه بوملكات فاضله ، شرقیونی حیات مادیه‌نك‌اسباب
رفاه وتكاملنی استحصال ایتمكدن هیچ بروقت منع ایتمز.
بلكه حیات حقیقیهٔ سرمدیه‌نك‌ده انجق بو حیات مادیه‌یه
حسن رعایت واهتمام ایله احراز اولنه‌بیله‌جكنی تبلیغ
وتلقین ایلر .

شو مقدماتی سرد ایتمكدن مقصد ؛ شرق وغرب
حسیات واخلاقنك اوزون اوزادی تشریحات‌ومحاكماتنه
كیریشمك اولمدیغی ، بلكه عنوان مقال اتخاذ ایتدیكم بر
حس علویٔ شرقیه ، (حیاء) حلیهٔ فاخره‌سنه كزیركاه
اولمق اوزره بر قاچ جمله یازمق بولندیغی حالده سوق
وجریان كلام ایله سوزی اوزاتدم. آرتق مقصده انتقال
ایدییورم .

حیاء ؛ بر حلیهٔ جلیلهٔ انسانیت‌دركه انكله تزین
ایدنلر بتون معایبنی ستر ایده‌بیلدكاری كبی برخیلی مكارم
اخلاقیه ایله متصف بولوندقلرنی‌ده كوستررلر. دنیاده
بر شخصك سرائرینه مطلع اولمق ممكن اولمدیغی حالده
درجهٔ اخلاقنی اكلامق ایچون وجهنده نمایان اولان
شواهدوآثار حیایه‌دقت ایتمك كافیدر. انسانده شعارخیر؛
حیاپرورلك ، علامت شرایسه حیاسزلقدر .

« لاتسئل المرء عن خلائقه
فی وجهه شاهد من الخبر »

ابی امامه‌دن مروی بولنان برحدیث شریفده نبی محترم
افندیمز حیاء و عیك یعنی مالا یعنی‌دن احترازاً التزام
اولنان صمتك ایماندن، بذاء [١] وبیانك یعنی هرزه
كولغك ، كوه‌زه‌لكك نفاقدن برر شعبه اولدقلرنی
یعنی حیاء وصمت مشروعك كمال ایمانه ، حیاسزلق
وكوه‌زه‌لكك اثر نفاقه دلالت ایدر احوالدن بولندیغنی
بیان بیورمشلردر. بركیمسه‌نك آبروی عصمتی صفحات
وجهنده نمایان اولان لمعات حیاء نثاریدر . بریوزكه
اولمعهٔ رنكین حیادن محرومدر، آنده‌حیات حقیقیه یوق
دیمكدر . چونكه : بر فدانك حیاتی مص ایتدیكی آب
ایله قائم‌اولدیغی كبی برروی نزیهك حیاتی‌ده آب رنكین
حیاء ایله طروتدار وبقاپذیردر .

« اذاقل ماءالوجه قل حیاؤه
ولاخیر فی وجه اذاقل ماؤه
حیاؤك فاحفظه علیك وانما
یدل علی فعل الكریم حیاؤه»

دنیاده حیاء سجیهٔ علویه‌سندن تجرد ایدن بر آدم
ایچون پیش عزم وحركاتنه مانع اوله‌جق نه‌كبی بر قوت
وحاجز تصور اولنه‌بیلیر . ارتق اونك ایچون ایسته‌دیكی
مرعای انسانیت‌داوتلامقدن ، دیله‌دیكی‌وادیٔ شوره‌زارده
كزوب توزمقدن باشقه ایشمی اولور ؟ هم نه‌اولمق‌احتمالی
وار دكلمی ؟ ایشته نبی امیٔ ذیشان افندمز بر حدیث
حكمت قرینلرنده بوبی‌حیالره قارشی تقریع آمیز بربیان
ایله بیورمشلردركه : [ان مما ادرك الناس من كلام النبوة
الاولی : اذالم‌تستح فاصنع ماشئت] یعنی انسانلرك انبیاء
سالفه احادیثی جمله‌سندن اولمق اوزره ادراك ایتدكلری
بركلام‌حكمت آمیزدركه: « خلعت فاخرهٔ حیایی اوزركدن
آتدقدن صوكرا دیله‌دیكیكی یاپ » .

(فاصنع ماشئت) امر نبویسی « اعملو ماشئتم » نظم
سبحانیسنده اولدیغی كبی وعید وتهدیده محمول اولورسه
نظم حدیث ؛ « وار دیله‌دیكیكی‌یاپ . الله مستحق‌اولدیغك
جزانی ایر ، كیچ ویرر » مآلنده بروعید وتقریعی‌متضمن
بولنور .

بعض‌علما هرنه‌قدر حدیثك نظم‌منیفی امر صورتنده
واقع اولمش‌ایسه‌ده معناسی خبردر دیمش. اوحالده مآل
حدیث شویله اولور .

«حیاءسكا مانع‌اولمدقدن‌صوكرا ایسته‌دیكیكی‌یاپابیلیرسك
چونكه اوحالده سنی حدود محارمه تقربدن منع ایده‌جك

[١] حیاسزلق .

بر حاجز قالمامش ديمكدر : عندكده ارتكاب كبائر، التزام صغائر هپسى مساويدر. »

اويله‌يا. برادم هرهانكى برصنف ومسلكده اولورسه اولسون حجاب عار وحيايى هتك ايتدكدن صوكرا احتراز ايده‌جك دها نه‌قالير ؟!.

انسانده حياءحصلت ممدوحه‌سى منشأاعتباريله‌اللّه‌دن، ابناى نوعندن ، نفسندن اولمق اوزره‌اوچ جهتدن‌روئمون اولور . برقع حيايى هتك‌ايتمك‌نه‌بويوك برجرآتدركه‌صاحبى هم نفسنه، هم بنى نوعنه، همده خالقنه قارشى اوتانمازلق فضيحه‌سنى ارتكابه سبب‌اوليور . دورهٔ صباوتنده‌بوردای فاخرى متلبس بولنان‌انسان؛ بيلمم نه‌حكمتدركه‌بويودكجه ياواش ياواش بوحليهٔ ممدوحه‌دن تجرد ايتمك ايسته‌يور ! .

نظرشرع مبينده حيانك‌ده برقانونى واردر . نفس‌الامرده جبانتـدن باشـقه برشئ اوليان بعض حالات واردركه حياء ظن‌اولنور؛ لكن دكلدر. مثلا : شروطى تحقق‌ايدن‌برموقعده‌امر بالمعروف نهى عن المنكر وظيفه‌سنى ايفايه مانع اولان حالت ؛ حيا دكلدر . كذلك مهمات دينيه‌دن برمشكلى سؤال واستيضاحه مانع اولان كيفيت اثرحياء دكلدر . حضرت عايشه « رضى الله‌عنها » والده‌مز مخدرات انصارى ثناصددنده « نه‌كوزل، نه‌ايى‌قادينلردركه برامردينى‌يى سؤال واستيضاح ايتمك خصوصنده شرمسارلق‌كوسترمزلر» بويورمشلردر. صحيحين‌ده وارد اولديغى اوزره‌ام‌سليم رضى‌الله‌عنهانك بركون حضور رسالتپناهى‌يه كله‌رك «يارسول‌الله! جناب‌حق، حق‌بيان‌خصوصنده حياء معامله‌سى ياپماز. احتلام اولديغى‌وقت برقادينه غسل لازم كليرمى ؟ » دى‌يه استـفسار ايتمسى اوزرينه جناب‌پيغمبر « اوت اوحاله دلالت ايدن اثرى كورورســه لازمكلير » بيورمشلردر .

ايشته شوكيفيت سؤال وجوابدن استنباط اولنيوركه امردينى تعلم واستيضاح خصوصنده حياء قادين طرفندن بيله واقع اولسه تجويز ايدلميور .

« فسرى واعلانى وتلك‌خليقتى
وظلمة ليلى مثل ضوء نهارى »

حسين حازم

ادبيات

چفتجى

پرتعب ، ناتوان ، قرين امل
تارله‌نك بركنار سـبزنده
اوطورر ، بركزيده فكره طالار :

تكرينك لطفيدر ، اكين‌ده كوزل
شويله بر يوكسه‌لوب كليشسين‌ده
نه ايچون بر قراره هپ چابالار ؟

بولله‌ييل ا فقيرى كولديره‌جك
كوزه‌دير بورجلولر ، كيدوب ويره‌جك

طاورانير ، حايلايوب اوكوزلرينى
چاليشير متصل النده صابان
دوشنور كندى كندينه ديه‌رك

كرمى ربمك قومازيا ! بنى
شو ناداسلقده اوتلايوب قوشوشان
قوزى ، اوغلاق بر آز زمان كچه‌جك

بيويوب صاغ قاليرسه ات طوته‌جق
صاتارز آچ قومازيا ! آدمى حق

بو دوشونجه ، بو رنج انديشه
يتيشيركن حياتى ازعاجه

دوشیور برده شویله مأواجه
دها مزعج عذاب تشویشه :

ایکی ییلدر نکاحلی اکلنیور
اوغلی احمدده پك کدرلنیور

ایسته‌یور شویله طوپلو یکرمی قدر
لیرا آنجق دوکون تلاشی ایچون
سن پیریده نیله‌سون نتسون

پاره‌نك بر دکل که بیك یری وار
احتیاجك اولورمی پایانی
اولدرر دینسه لایق انسانی

قونیه‌لی : ع . عاطف

کوز یاشی :

کوهر عمان درد وابتلادر کوز یاشی
زیب عشق افروز حسن اولسه بجادر کوزیاشی

ترجمان روحیدر برقلب سودا پرورك
بلکه نطق روح فرقت آشنادر کوزیاشی

کوستر عین الیقینه قطره‌سی برچوق الم
آشنای وحدته کثرت نمادر کوز یاشی

اونسز اولماز لوح دل صورتپذیر انجلا
سطح مرآت درونه برجلادر کوز یاشی

کعبهٔ علیای دلدن کوستروب فیض خروش
غبطه‌بخش زمزم بیت خدادر کوزیاشی

روی اهل عشقی زراندود ایدر خاصیتی
صبغة‌اللهه نمونه برطلادر کوز یاشی

بخش ایدر کلغنجهٔ لعل نکاره انکشاف
آبیار روضهٔ حسن وبهادر کوز یاشی

ملهم معنی اولور طاهر سخن اربابنه
خامهٔ معجز دمه نکته فزادر کوز یاشی

طاهر المولوی

ربیعیه :

« شیخ سعدینك :

بامدادان که تفاوت نکند لیل ونهار
خوش بود دامن صحرا وتماشای بهار

مطلعلی قصیده‌سندن مترجمدر . »

تساویٔ لیل ونهار وقوع بولدیغی صباح ، صحرایه چیقوب آثار بهاری تماشا ایتمك نه‌قدر خوشدر. آرتق صوفی‌یه سویله‌مه‌لی که: صومعه‌دن چیقسین‌ده خیمه‌نشین کلزار اولسون . زیرا دنیا ، شایان تماشا بر حالده‌در . اوده قاپانوب عاطلانه بر صورتده وقت کچیریله‌جك زمان دکلدر .

کهسار، اشجار، ابحار؛ تسبیح الٓهی ایله دمکذار اولیور. نه فائده که مستمعینك هپسی بو اسراری ادراك ایده‌میور.

انکشاف کل موسمی تقرب ایتدیکندن بلبللر فریاده باشلادیلر. ای عاقل ! شوق نغمه پردازیده بلبلدن کری قالما . سن‌ده زمزمه ساز اول .

مقصد آفرینش : تنبیه اصحاب دل وایقاظ ارباب بینشدر. دیدهٔ بصیرتی آچوب‌ده قدرت الٓهیه‌یی اعتراف واقرار ایتمه‌ین کوردلرك قلبی یوقدیمکدر. کاشانهٔ وجودك درو دیوارنده کورولن یوقدر نقوش عجیبه‌یی ـ که صُوَرِ کائناتدر ـ تفکر ایتمه‌ینلرك دیوارده‌که نقشدن نه‌فرقی اولور؟

خبرك وارمی ؟ چمنده اوتوشن قوشلر (ای غفلت یاصدیغنده اویویان ! باشکی قالدیر) دیبورلر .

آثار قدرتی بوکون ـ دنیاده ـ کورمه‌ینك ، یارین‌ده ـ آخرتده ـ مشاهدهٔ دیداره نائل اولمایاجغی محققدر . نه وقته قدر منکشـه کبی سر خجلتکی اکمش بر حالده بولوناجقسك؟ باشکی قالدیر ، کوزکی آچ‌که نرکس بیدار ایکن‌سنك خواب آلود قالمقلغك‌سزای تأسفدر. براودون پارچه‌سندن عبارت اولان اغاج داللرندن رنکین وشیرین میوه‌لر ، یاخود دیکنلی بر سـاقدن باشقه بر شی اولمایان کابندن صدبرك کللر اظهارینه جناب بدایع آفریندن‌غیری کیم مقتدر اولابیلیر ؟

داماد کلك زفافخانهٔ غیبیدن چیقما زمانی اولدی‌که بوتون اغاجلر ، چیچکلریله‌صاچی‌صاچغه باشلادیلر. کلك میان غنچه‌دن ظهورینه مژده‌لك اولمق اوزره عروس‌بهار کبی مزین بولونان اشجار، شکوفه‌لریله‌اقچه‌لرنثار ایدییور.

بویله بر موسمده انسانلرك میل‌طرب ایتمه‌سی‌موجب عجب دکلدر . سرولر ، چینارلر، سوکودلر بیله تأثیر نسیم ایله باغچه‌لرده رقصان اولیورلر .

آزیجق صبرایت‌که کاله کلمش اولان غنچه‌ده نافهٔ مسك کبی ـ دهنکشا اولسون . روزکار ، چمن کلینلری اولان ازهارك کاکلی طارایور . اونك ایچون نسرین ، قرنفیل رایحه‌سی اطراف واقطاره انتشار ایدییور .

لاله‌لرك آتشین یاپراقلری اوزرینه سحر وقتی شبنملر نازل اولارق اونلری کوزللرك ترله‌مش یاناقلرینه بکزه‌تیور.

یاسمن ، کل ، سنبل ، ایکده رایحه‌لریله نسیم عنبر شمیم اسیور . آرتق هانکی عطار ، دکان عطریاتی آچمغه اجتسار ایده‌ر ؛

شو آن لطیف‌هنوز مارت‌ابتداسیدر. هله صبرایت‌ده نیسان مایس آیلری قدوم وباغلرده ، باغچه‌لرده اجرای رسوم ایتسینلر .

اغاجلرك داللری داها بکر حالنده بولنیورلر . براز بکله‌ده تورلو تورلو میوه‌لری حامل اولسونلر .

او وقت زرین صالقیملی اوزوملرك لطافتندن، جقهٔ یاقوت مثالی نارلرك رنك ساماناسندن عقللر حیران ، وهملر عاجز قالیر .

اشجار مثمره مجمعی اولان باغچه‌لرك قارانلق پیدا ایتمه‌مسیچون هر یاپراغك آلتنه نار چیچکندن بر قندیل آچیلیر ! کلکونه (دوز کون)نك روی نکاری رنکین برحاله کتیرمه‌سنی تقلیداً طبیعت الماارك‌هرطرفنه باشقه بر رنك دلفریب بخش‌ایده‌ر. اشجارجنتك زیرنده‌جریان‌ایدن انهاری آندیرر‌جه‌سنه‌ترنج، ایوا ، بادم‌کبی‌اثماره‌صو یورور .

(من‌الشجرالاخضر ناراً) آیت کریمه‌سنه ایناناماان ملحدی کتیروب‌ده‌قویو یشیل یاپراقلر آراسندن آتشین بر رنك ایله کورونن ترنجلری ـ پارلاق بر دلیل اولمق اوزره ـ کوزینه صوقالی .

ایشته بونلر وامثالی آثار محیره برذات اجل‌واقدسك مصنوعاتیدرکه تقدیر الهیسی لیل ونهاری،شمس وقمری مسخر قیلمشدر. او خداوند اکبر برشهریار بی‌افسردرکه سلطنت وحکومتی وزیر وخازندن مستغنیدر . برنقشبند ماء وطیندرکه خامهٔ ابداعی زنجفره وجنکار کبی وسائط تلوینیدن منزهدر .

اوحکیم آفریدکار ، طاشلردن چشـمه‌لر اظهار و بولوطـلردن یاغمورلر امطار ایدر آریدن بال ، دکزدن اینجی چیقاریر .

ای رب عظیم ! نعم جلیله‌ك قابل احصا دکلدر . انعامکه کیمسه‌ایفای‌شکران ایده‌مز. حرکات غیر لایقه‌مزاوزرینه چکدیکك ستارهٔ ستاریتی ـ تقصیرمز سببیله ـ قالدیراجق اولورسه‌ك‌قهر وجلالکدن فرد آفریده قورتولاماز .

یاستار العیوب ! رضای الهیکه مغایر اوله‌رق بزدن ظهوره کلن افعال سیئه‌یی الوهیت و ربوبیتك حقیچون پوشیدهٔ مغفرتله ستر ایله .

لهو ولعبله کچیردیکمز عمره یازیقلر اولسون . ای رب غفار ! خطیئاتمزه بیکلرجه استغفار !

ای سعدی ! ارباب استقامت واصل منزل سعادت اولدی . سن ده مستقیمانه حرکت ایله که طوغرو گیتمه ین یول آلاماز .

طاهر المولوی

ردی علی ما فی القول الجید من الردی

مابعد

[١] مؤلف مادام که شو معلومات استطرادیه یی اینجه اوزاتمشدر او حالده بزده شوراسنی سویلیه لم :

شماخ ایله ذوالرمه بو مضمونده تقبیح اولنمشلردر . حتی شماخی ابتدا تعییب ایدن ممدوحی اولمشدر انصاریه یی قورتاران دوه ایسه فخر عالم افندمزك اولقله روایته نظراً قادینك بوندرینه قارشو (لبئسما جزیتها ولا نذر للانسان فی غیر ملکه) بیورلمشدر . فی الحقیقه دوه لرك خدمتلرینه مقابل وعد اولنان مکافاتلر خیلی غرابتی حائزدر . ابن ابی العاص ایسه جواد شهیر معن بن زائده یه کندیسنی موصل اولان دوه یی معنك قاپوسنده نحر ایدرك مضمون مذکوری بالفعل اجرا ایتمش ومعن طرفندن (اطعمونا من کبد هذه المظلومة) طرزنده بر تعریضه هدف اولمشدر. مدحیه لرده بو مضمون باشقه نقطهٔ نظردن ده غریب عد اولنه بیلیر : دوه لرك کوره جکی مکافات ویا مجازاتدن قطع نظرله شاعرلر کندیلرنجه مقصد اقصی اولدیغنی سویله مك ایستدکلری محلره واسطهٔ وصول اولان مطایایی تشویق ایده جك یرده تنفیر ایتمش اوله رق تناقضلی بر فکر بسله مش وبو صورتله ممدوحلرینی کوجندیرمش اولورلر.. بوکبی سوزلر دعا شکلنده اولمیوب طرز خبرده اولورسه براز موجه اوله بیلیر . شمدی برده ابونواسك وعد ایتدیکی مکافاته باقیکز نه قدر معقول ، نه قدر کریمانه در. حتی بعض علما ابو نواسی کندندن اول کلان شعرانك اطرافنده طولاشوب ده سویلیه مدکلری مضمون مستحسنه دسترس اولمش دییور ومؤلفك کلامی ده ابونواسك بو مضمونده تقدمنی ایهام ایدیورسه ده ابو نواس بو خصوصده فرزدقك شو قولیله :

متی ترد الرصافة تستریحی
من التصدیر والدبر الدوامی

ودها اول اعشی میمونك حق رسالتپناهیده اولان شو قولیله مسبوقدر :

فآلیت لا ارثی لها من کلالة
ولا من وجی حتی تلاقی محمدا
متی ما تناخی عند باب ابن هاشم
تراحی وتلقی من فواضله ندی

١٥١

« هم پدر وهم مادر جهتیله نجیب وشریف اولدیغیله ثنا ایتمشدر »

القول الجید

اولدیغیله ثنا ایتمشدر . تعبیری غیر مأنوسدر . علی الخصوص براز یوقاریسنده جهتیله لفظنك وجودی تعبیر مذکورده کی ثقلتی دها زیاده حس ایتدیرییور .

١٥٥

« بو مثلی اموروده حیرت عقلاکاری اولدیغی ... »

القول الجید

مثالی لفظی بر لام ایله یازمق مؤلفه مخصوص املالردندر .

[١] تنقیدات عاجزانه مك بیان الحقده نشر اولنه کلن پارچه لری اوته دنبری سهو ترتیبدن حالی قالمدیغی کبی بونلردن کچن هفته ایله دها اولکی هفته نك نسخه لرنده مندرج قسملرده وقوع بولان سهولر شایان اعتذار بر راده ده بولنمش واو میانده کچن هفته کی قسمك صوکونده امضاء عاجزیدن اول (القول الجید) عباره سی اونودیلمش وبو صورتله مقاله نك صوکی مناسبتسز بر یره کتیریلمش اولدیغی کبی بو نسخه ده مندرج قسمك اکلاشیله بیلمسی ایچون اوست طرفنه ارجاع نظر احتیاجی حاصل اولمشدر.

م . س

۱۵۷

تعاللت کی اشجی ومابك علة
تریدین قتلی قدظفرت بذلك

« ذلك نك مشارالیهی مذکور اولان قتل ماده‌سیدر. ذکری سابق اولمغله ضمیر موقعی اوله‌رق به دنیلمك لازم کلیرکن شاعر کندی مقتولیتنك کمال ظهوری اولدیغی وکوزله کورینور درجه‌یه کلدیکی ادعاسیله ضمیر یرنده اسم اشارت قوللانلش وایشته بیتك موضع استشهادی بوراسی بولنمشدر. بویله سویلنمش ایسه‌ده شاعر اکر بذلك یرنده به دیه‌جك اولسه نه وزن ونه قافیه قاله‌جغی هیچ نظر اعتباره آلنمامشدر . »

القول الجید

شمدی‌یه قدر کندیلریله استشهاد ایدیلمش وبوندن صکره‌ده بوینه ایدیله‌جك اولان ابیاتك حاوی اولدیغی نکته‌لری تأمین ایدن عبارات والفاظك تبدلی حالنده اوزان شعریه‌لری مختل اولمیان همان یوق کبیدر. لکن شاعر ایسته‌دیکی معنایی ایسته‌دیکی وزن و قافیه‌ده ادایه مقتدر فرض اولنه‌رق شو تعبیری شونکته‌یه مبنی ترجیح واختیار ایتدی دینلیر. . کلامنك وزن وقافیه‌سنی دوزلتمك مجبوریتیله اویله سویلدی دینمز. اوت ضرورت شعریه بر نکته‌نك فواتی ایچون معذرت اوله‌رق درمیان ایدیلیر، حصولنه سبب اولمق اوزره دکل. والاباب نکات واعتبارات مسدود قالیر. چونکه بونلرله بوانده‌قلری اشعارك وزنلری ، قافیه‌لری علی الاکثر یکدیکری اوزرنده تأثیری کوریله‌جك درجه‌ده ارتباط وائتلاف حاصل ایتمشلردر. ذاتاً بو ائتلاف جدا مطلوبدر . برشعرك حاوی اولدیغی نکات وصناعاتی وزن وقافیه‌سی‌ده ایجاب ایدییورمش .. اونه اعلا شی . قائلنده نه‌قدر مهارت وار ایمش که ابراز ایلدیکی معرفتلری شعرك دائرهٔ طبیعه‌سنه صوقارق اهنك لفظ ومعنایی بربرینه ایصیندیرمش وتبلیغی مراد ایلدیکی معناده قیود شعریه کندیسنه مخالفت ایتمك شویله طورسون بالعکس دلالت ایتمك درجه‌لرنده وزن وقافیه‌یی طبع شاعرانه‌سنه رام ایتمش . ایشته بو حالك شعرده نه‌قدر ارزو ایدیلیر برشی اولدیغی هرشاعر بیلیر. عیب دکل آ مؤلف شاعر اولمدیغی ایچون بیلمیور؛ یوق یوق یالکز شعر سویلینلر دکل، شعر آکلامق دعواسنده بولنانلر ایچون ده‌وقوفسزلغك بو درجه‌سی عیبدر . علی الخصوص توغل ادبی اصحابی حقنده.. شیمدی برشیده شبهه‌وار که مؤلفك چشم دقتی(!) یالکز بو بیتی‌می کورمش یوقسه شرح وترجمه‌سنه اوزندیکی ابیات سائره‌یی‌ده هپ بونظرله‌می تشخیص وتدقیق ایدییور :

مابعدی وار

مصطفی صبری

اخطار مخصوص

غزته‌مزك ایکنجی جلدی اللی ایکنجی نومرو ایله ختام بولمش ایدی . طشره‌ده‌کی آبونه‌لریمزدن آبونه مدتلری ختام بولان ذواته غزته ارسالنده دوام ایدلمکده ایسه‌ده اوچنجی جلدك بدلنی کوندرمامش اولنلرك غزته‌سی بو هفته‌دن اعتبارا قطع ایدیله‌جك واداره‌خانه‌مزه حین مراجعتنده اللی یدنجی نومرودن اعتبارا ارسال ایدیله‌جکدر .

مخابرهٔ علنیه

بکشهری ایوب صبری ، اوده‌مشلی ح. رمزی افندیلره

رساله‌مز هیئت تحریریه‌سندن حسین حازم افندینك اولکی هفته نشر اولنان « قونفه‌رانس ـ انتقاد » عنوانلی مقاله‌سنه متعلق اولمق ، « صراط مستقیم » رفیقمزك ملتزمانه ، محرفانه برحالده درج ایتمش اولدیغی مذکور قونفه‌رانسی انتقاده متدائر بولنمق اوزره وارد اولان مقاله‌لرکزی درج ایده‌مدیکمزدن دولایی بیان اعتذار ایلر وحسین حازم افندی حقنده شوصورتله ابراز بیوردیغکز مأثر شکران کذاری‌یه آیریجه تشکرلر ایدرز.

مدیر مسئولی : محمد منیر　　طنین مطبعه‌سی

بازار ایرتسی　فی ١٤ ربیع الآخر سنه ١٣٢٨ و فی ١٢ نیسان سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ »

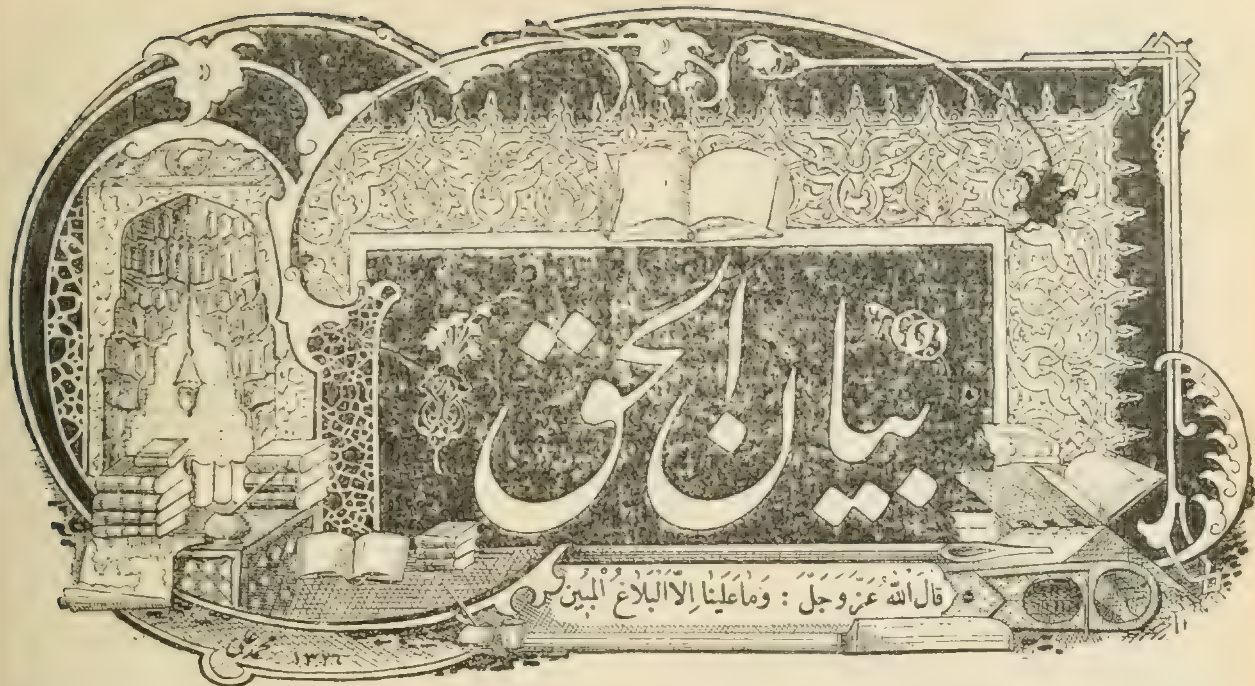
درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه و احادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلماسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحابفندن

ما بعد

براقبال متزاید ایله قدر واعتباری متصاعد بولونان عبدالمطلبك ، عادتا اظهار کرامت قبیلندن کوستردیکی بر موفقیت اوزرینه ، برقات دها عزو رفعته نائل اولدی که بوموفقیتی ، چاه زمزمك حفرینه تشبثی وحسن نتیجه استحصال ایله‌مه‌سی ایدی .

— حفر زمزم —

سلسلهٔ مقالاتمزك برنده کوستردیکی وجهله (بنو خزاعه) طرفندن مقهور وترك دیاره مجبور اولان جرهمیلر ، زمزم قیوسنی قاپاتمش ویرنی بلیرسزایدەرك صاووشمش اولدقلرندن هزمهٔ جبرائیل ویادکار اسماعیل بولونان او ، بئر لطیف روح کبی نظارلردن نهان قالمش وکیده‌رك دین ابراهیم مثللی غیابةالجب نسیانه دالمشدی .

آب ناب خوشکواری فیوضات الهیه کبی لاینقطع بر صورتده جاری اولان اوچاه معلانك غیبوبتی ، اهالیٔ مکه‌یی آبار بعیده‌دن صوجلبنه وداهاصوکرالری داخل بلده‌ده قویولر حفرینه مضطر بیراقمشدی . ایام سائره‌ده قیت قناعت اداره ایدیله‌بیلن بوصولر ، زمان حجده‌کی غلبه‌لکه کفایت ایتمه‌دیکندن کرك قاعد ، کرك وارد بر چوق کیمسه‌لر صوسزلقدن صیقینتی چکیورحتی اکثری تشنه‌لب اولارق قیزغین قوملر اوزرینه سریلیوردی .

جد رسالتمآب جناب (قصی بن کلاب) ریاست قریشی احراز ایدیجه الك اول بو احتیاجی نظر دقته آلارق (سقایت) وظیفه‌سنی احداث ایله ایفاسنی تعهد ایله‌دی . اولجه کتیرته‌رك حرم شریف داخلنده قیربالر وطولوملرله بیریکدیردیکی صولردن موسم حجده زمرهٔ تشنکانه حیات بخش اولدی ، بعد بُعْدٍ بووظیفه ، عبدالمطلبك عهدهٔ کفایتنه کچدی . اوده خدمت مودوعه‌سنی حسن صورتله ایفا وموجود قویولردن طاشیتدیغی صولرله تشنه لبان

حرمی اروایه باشلادی . اووقتلر شهر مکه ایله جوارنده
(رم ، خم ، حفر ، طوی ، بذر ، سجله ، سقیه ، ام
احراد ، سنبله ، غمر) نامنده قویولر واردی که (رم) ایله
(خم) اجداد کرام پیغمبریدن (مره بن کعب) و (کلاب
بن مره) ، (حفر) ایسه (حذیفه بن غانم) طرفندن
قازدیرلمش اولوب اوچیده خارج مکه ده ایدی .

(طوی) یی (عبدشمس بن عبد مناف) ، (بذر)ی
(هاشم بن عبد مناف) حفر ایتدیرمش اولوب برنجیسی
الان (ذی طُوی) دهنیلن محلده موجود ، ایکنجیسنك
(خندمه) طاغنده واقع (شعب ابی طالب) میدانده
بولوندیغی مروی ایسه ده الحالة هذه مفقوددر .

(سجله) (مطعم بن عدی بن نوفل بن عبدمناف) ك
قویوسی اولوب (اسد بن هاشم) دن صاتین آلندیغی ،
زمزم شریفك ظهورندن صوکرا (بنی هاشم) طرفندن
(مطعم)ه بخش ایدلدیکی روایت اولونور .

(حفر) ـ خارج مکه ده اولان دکل ـ (امیة بن
عبدشمس) ، (سقیه) (بنو اسد بن عبدالعزی) ، (ام احراد)
(بنو عبدالدار) ، (سنبله) (بنو جمح) ، (غمر)
(بنو سهم) طرفندن قازدیرلمش قویولر اولدیغی سویلنیرسه ده
هر بری مندرس و منطمس اولمشلردر .

وقتا که ارادۀ الهیه بئر زمزمك مظهر انکشاف
و اهالیٔ مکه نك ریان آب صاف اولماسنی اقتضا ایتدی
غیوبتندن تخمیناً بش یوز سنه صوکرا او ، چاه مبارکك
حفری عبدالمطلبه رؤیاسنده امر ایدیلدی .

بو امرك کیفیتی حضرت علیدن منقول و «عبدالمطلب
دیمشدی که :

بر کون حجرده (داخل حطیمده) اویومشدم ، رؤیامده
بری کلوب (طیبه یی قاز) دیدی . (طیبه نه در ؟) دیه
صوردم . بیراقدی کیتدی . ایرته سی کونی ینه اورایه
کیدوب یاتدم . رؤیامده ینه او ، کلوب (بره یی قاز) دیدی .
(بره نه در ؟) دیه صوردم . بیراقدی کیتدی . ایرته سی
کونی ینه اورایه کیدوب یاتدم . رؤیامده ینه او ، کلوب
(مضنونه یی قاز) دیدی . (مضنونه نه در ؟)دیه صوردم .
بیراقدی کیتدی . ایرته سی کونی ینه اورایه کیدوب یاتدم .
رؤیامده ینه او ، کلوب (زمزمی قاز) دیدی . (زمزم
نه در ؟) دیه صورونجه (زمزم بر قویودر که صویی بیتمز
و آزالماز . اونکله حجاجی سقی ایدرسك . اشکمبه
مزخرفاتی ایله قان آراسنده ، آلاجه بر قارغه نك غاغاسیله
قاریجه لرك کثرتله بولوندیغی محلده در . جوابنی ویردی .
مضاسنه اولملق اوزره کتب سیرده « عن علی بن ابی طالب
رضی الله عنه و کرم الله وجهه قال قال عبدالمطلب : انی لنائم
فی الحجر اذاتانی آت فقال : احفر طیبة . فقلت : وماطیبة ؟
فذهب و ترکنی . فلما کان الغد رجعت الی مضجعی ،
فنمت فیه . فجاءنی وقال : احفر برة . فقلت : وما برة ؟
فذهب و ترکنی . فلما کان الغد رجعت الی مضجعی .
فنمت فیه . فجاءنی وقال : احفر المضنونه . فقلت : وما
المضنونة ؟ فذهب وترکنی . فلما کان الغد رجعت الی
مضجعی ، فنمت فیه . فجاءنی وقال : احفر زمزم ، فقلت
ومازمزم ؟ قال : لاتنزف ولاتذم ، تسقی الحجیج الاعظم ،
وهی بین الفرث والدم ، عند نقرة الغراب الاعصم ، عند
قریة النمل . » فقراتیله روایت ایدیلیور .

مابعدی وار

طاهرالمولوی

طشره ده ایراد اولنمش بر نطقدن

مجلس مبعوثان عثمانینك برنجی دورۀ اجتماعیه سی
ختام بولدقدن صوکره ایکنجی اجتماعه قدر دوام ایده جك
اولان تعطیل اثناسنده هر مبعوث ، دائرۀ انتخابیه سنی
زیارت ایده رك اجتماع آتی مذاکراتی ایچون احتیاجات

مملکته عائد سرمایهٔ بحث و مقال پیدا ایتمك معتاداولدیغی
جهتله بزده هم بووظیفه‌یی ایفا ایتمك وهم‌ده مسلم وغیر
مسلم بتون مؤکللرمزله کورشمك آرزوسیله بورایه‌کلدك.
مجلسك کچن سنه‌کی اجتماعی نه‌قدر امتداد ایتدی ایسه
اونسبتده قیصه‌لمش اولان شوتعطیل‌مدتی عرض ایتدیکم
وجهله بزم ایچون سویله‌مك زمانی اولمیوب بالکه سزی
سویلتمك یعنی‌احتیاجات‌مملکتی سزدن آکلایوب دیکله‌مك
زمانی اولدیغی حالده بو سنه‌لك وقتمزك طارلغنه مبنی شو
وظیفهٔ استماعده وقوعی طبیعی اولان نقصانی برقاچ کلمه‌لك
تصدیعاتمله تلافی‌ایتمك ارزوسنده بولنیورم: بیلیورسکزکه
بر سنه‌یی متجاوز زماندن بری حریت و مشروطیت
و مساوات نعمتلرینه نائل اولدق . اولا شو ایکی کلمه‌نك
معناسندن برپارچه بحث ایده‌لم :

ابتدالری حریتك‌معناسنی بعض اهالیمز آکلایامادی.
باشی بوش برحالده اولمق ، سلمه‌السلام هر ایستدیکنی
یاپمغه مأذون‌بولنمق‌دیمك ظن ایتدی . حال بوکه حریتك
معناسی قانون دائره‌سنده بر سربستلکدر . بر آدم شرع
و قانونك تعیین ایتدیکی صورتلردن ماعدا هیچ بر سبب
و بهانه‌ایله هیچ برکمسه طرفندن تضییق اولنه‌ماز. حریت
و مشروطیتده انسانك شرع وقانوندن ماعدا آمری
یوقدر . باشقه صورتله کیمسه کیمسه‌نك ایشنه‌قاریشه‌ماز.
فقط بو سربستلکه مقابل حریت ومشروطیتده انسان
قیود قانونیه ایله دهازیاده باغلیدر .چونکه بو باغلیلق‌ده
اولمسه حریت متقابله محافظه ایدیله‌مز. سن حرسك، هر
ایسته‌دیککی یاپارسك ، فقط بن‌ده حر اولدیغم جهتله
سن هر ایسته‌دیککی یاپارکن بنم حریتمه تجاوز ایتمه‌مکه
مجبورسك. بوندن باشقه انسانلر دائما بر طاقم وظائف
اخلاقیه‌یه‌ده رعایت ایتمك مجبوریتنده‌درلر . بز حر اولنجه
کندیمزه زنجیردن بوشانمش دلی‌دکل عقللی، تربیه‌لی‌اداب
انسانیه‌یه رعایتکار آدملر نظریله باقمق احتیاجندن آزاده
اولمدق.

حریتك معناسندن بحث‌اثناسنده حکومته حرمت
واطاعت لزومندن‌ده بحث ایتمکه احتیاج واردر . بعض
طرفلرده حریتله برابر اهالیمزه باشقه بر حال‌کلدی .
حکومتك قدر وحیثیتی استخفاف ایدلمکه باشلاندی .
حریت، حکومته حرمت واطاعت ایتمه‌مك دکلدر. واقعا
حکومت سابقه حرمت واطاعته لایق دکلدی . فقط ینه
اویله‌ایکن‌اوحکومتی‌طانیمازلق ایتمیوردك ، ایده‌میوردك.
بوندن‌صوکره حکومتمز برحکومت‌مشروعه، برحکومت
قانونیه اولدی . حکومت مستبده‌نك اوامرینه انقیاد
ایتمه‌مکی تربیه‌سنه صیغدیره‌مامق درجه‌سنده خلوق ونجیب
بولنان‌اهالیمزك‌حکومت‌حاضرهٔ‌قانونیه‌یه حرمت واطاعتده
قصور کوسترمسی مناسب اولماز . حکومتی بز صایه‌جغز
محترم برموقعده طوتاجغز چونکی شیمدیکی حکومت‌بزم
یاپانجیمز دکلدر . بزم آرزومز دائره‌سنده تشکل ایتمش
برقوتدر . مبعوثلری بز انتخاب ایتدك اونلرده طبیعی‌بزم
آرزومزه کوره قانونلریاپدیلر ، حکومته ویردیلر . ایشته
حکومتده بوقانونلری بزم اوزرمزده تطبیق ایدیور .
دیمك حکومت قوتی مبعوثلردن آلیور . مبعوثلرده بزم
وکیللرمز اولدیغی جهتله قوتلرینی بزدن آلمشدیلر . شو
حالده حکومتك قوتی بزم کندی قوتمزدر . هیچ‌انسان
کندی قوتی ضعیف دوشورمك ایسترمی؟ واقعا اهالیمز
حریتك ومشروطیتك عجمیسی اولدیغی‌کبی هنوزحکومت
مأمورلرندن بعضیلری وبلکه پك چوقلری‌ده وظیفه‌لرینی
ایفاده‌قصورایدیورلر ، اهالی‌یی‌کندیلرندن‌ممنون‌ایده‌میورلر.
لکن اولا اونلرده ادارهٔ مشروطه‌نك مبتدیسیدرلر .
ثانیاً شیمدی حکومت بزه‌کندیسنی صایدیره‌میور ، عاجز
ومسکین طاورانیور کبی کلیور . بونك سببی بزم‌کوزمز
اسکی جسوروستبد حکومته آلیشمش ایدی . حریتك
حلولیله اهالی جانلاندی . حکومت ضعیفلادی. اهالینك
آغزینی آچان حریت حکومتك النی قوانی قیود قانونیه
ایله باغلادی . شیمدی‌حکومت اسکیسی کبی‌کمال‌سربستی

ايله حركت ايده‌ميور. قانون خارجنده بر ايش كوريرمديه قورقيور. عرض ايتديكم وجهله ايشك ايچنده مبتديلك ده وار. يوق شايد حكومت مأمورينده مبتديلكدن فضله بر عدم اهليت وكفايت بلكه عدم استقامت وارسه اهاليمزك بوكا باقه‌رق: مشروطيتدن نه آكلادق؟ مأمورلرينه اسكيسى كبى باكه‌دها فنا، مدح ايتديككز مشروطيت بومى ايمش؟ ديمكه حقى يوقدر. چونكه مأمورلرى ناظرلر تعيين ايتديلر. ناظرلرى ده مبعوثلر بكنديلر. مبعوثلرى ده اهالى انتخاب ايتدى. ديمك‌كه دوندى طولاشدى ايش ينه سزه طاياندى. اكر ادارهٔ مشروطه داخلنده بر مناسبتسزلك بولنورسه اونك قباحتى ياوكلاده، يا وكلايه اعتماد بيان ايدن مبعوثانده وياخود مبعوثلرى انتخاب ايدن اهاليده‌در. مشروطيت ايسه قباحتدن معرادر. چونكه مشروطيتده حكومت قوتى، قانونى اهالينك آرزوسندن اخذ واقتباس ايدر. كندى كيفى ايله حركت ايده‌مز ذاتاً مشروطيتده بوديمكدر.

شمدى بر آزده مساواتدن بحث ايده‌لم. مشروطيتده زنكين، فقير، مسلم، غيرمسلم جمله‌سنك حقوقى مساويدر. مسلمانلرك كتابى اولان قرآن كريمك احكامى ده بودر. حريتك ابتداسندن برى قالاً وقاما تفصيل وتشريح ايديلمكدن خالى قالمايان بو مساوات مسئله‌سى غير مسلم وطنداشلرمزه قارشو قورى بر رياكارلقدن عبارت دكلدر. بلكه حقيقت حال بو مركزده‌در.

كلهلم اغنيا ايله فقرا آره‌سنده‌كى مساواته: من‌القديم بزده اشراف مملكت ناميله بر قسم اهالى واردر. فقط مع التأسف شيمدى‌يه قدر بو اشرافك اكثريسى اشرار تعبيرينه لايق بر حالده بولنيور ايديلر. بونلرك شرفى كوجى يتديكى اهاليى ازمك، اضرار ايتمك صورتيله استحصال اولنمش بر شرف كاذب ايتدى. اهالى كنديسندن فائده كورمه‌ين، متضرر اولان انسانلرك سائرلرى اوزرنده بر شرف وامتياز ادعا ايتمك حقنه مالك اولمسى شويله طورسون بلكه اونلره قارشو محجوبيت التنده بولنمسى لازم كلير. حقيقةً اشراف مملكت نامنى احراز ايدنلر اول كمسه‌لردركه وجودلرندن اهالى منتفع اولور، ضررديده اولمز. كنديلرينه قورقو سائقه‌سيله حرمت اولنماز، محبت سوقيله حرمت اولنوز. بعض محللرك اشرافى آره‌سنده مع التأسف برودت وخصومت موجود اولديغنى حس ايتدم. اشراف مملكت آره‌سنده شايان مسابقه بر ميدان وار ايسه اوده فقرانك الندن طوتمق، محتاجينك امدادينه يتيشمك ميدانيدر. يوقسه كندى بينلرنده پايلاشامدقلرى نفوذ وتغلب دعواسنى سورمكدن اهالينك دردنى ديكله‌مكه وقت بوله‌مايان اشراف مملكت، اهالى‌يه باش اولمق دكل فنالغه اوك اياقلق صفتنى حائز اولمقده‌درلر. اهالى برى بريله خوش كچينمزسه اشراف اونلره نصيحت ايده‌جك آره‌لرينى بوله‌جق ايدى. يا اشراف برى بريله كچينمزسه اونلرى كيم اصلاح ايده‌جك؟ بزده كچيمسزلك اخلاقسزلق معارفسزلك تنبللك برى بريمزى چكه‌مه‌مزلك دوام ايتدكجه كندى كنديمزه مشروطيتدن بزه بر فائده كلمز. كندى قصورمز كندى جهلمزله مشروطيته يوز قاره‌سى اولمقلغمزدن جناب حقه صيغنيرم. اتحاد ايده‌مزسه‌ك ترقى ايده‌ميز. بو كچيمسزلكك صوكى پريشانلقدر. ذاتاً پريشانلغك معناسى طاغينقلق ديمك دكلميدر؟

اهاليمزده مع التأسف افترا كبى، يالان يره شهادت كبى بعض اخلاق ذميمه‌نك توسع وتعمم ايتمكده اولديغى ده ايشيديليور. الى الابد ترقيمزه مانع اوله‌جق اولان بوكبى اخلاق رديئه‌دن جناب حق اهاليمزى محافظه بيورسون: معلومكزيا حكومت سابقه بزى عادتا محو ايتدى. ايلر طوتار يرمزى براقمادى. هر جهتله فقير وبى مجال دوشدك. بز بوندن صوكره بليمزى طوغرولتمق ايچون كونه‌وه‌جكمز شى نجابت اخلاقمز، حسن نيت وغيرتمزدر. چونكه بوكون المزده باشقه سرمايه‌مز، باشقه ثروتمز يوق. اكر سرمايهٔ اخلاقيمزى ده ضايع ايدرك فقر اخلاقه، فقر مساعى‌يه‌ده

دوچار اولورسه‌ق نجاتمزه چاره قالماز . بر برمزه افترا
ایتمك، یالان یره شهادت ایتمك بونلر دیانته، انسانیته صیغار
شیلر دکلدر. آخر زمان پیغمبری محمد مصطفی صلی الله
علیه وسلم افندمز. برحدیث شریفنده (الیمین الفاجرة
تدع الدیار بلاقع) بیورمشلردر . یالان یره یمین ایتمك
مملکتلری خراب و یباب ایدر دیمکدر .

یالان سویلمك باخصوص یالان یره شهادت ایتمك کبی
رذائل اخلاق، وطنمزی اعمار ایچون حکومتدن بکلدیکمز
توزیع عدالت مسئلهٔ حیاتیه‌سنکده اوکنه سد چکر .
حکومتده هیچ بر شی یاپه‌ماز اولور، حقلی بی حقسزی
سچمك خصوصنده شاشیرر. ایکی آدمك شهادتیله بر آدم
مالندن ده اولور جانندن ده اولور . یازیق دکلی ؟ آخرت
قورقوسی، الله قورقوسی، انسانیت و حمیت حسی یورکلریمزدن
سیلندیمی؟ یالانجینك مفتریتك جمعیت بشریه آراسنده یری
یوقدر. چونکه انسانلرك حیواندن فرقی امتیازی، ناطقیتله
مرامنی افاده ایچون سوز سویلیه بیلمکه‌در. حال بوکه
یالانجینك قوهٔ ناطقه‌سی معطل بر حالده قالمشدر. کلامنك
معنایه، نفس الامره دلالتندن اعتماد مسلوبدر . انسان
سویلر حیوان، حیوان سویلیه‌مز، یالانجی ده ترسینی سویلر که
بو سویلمك سویلیه‌مه‌مکدن دها فنادر. اونك ایچون (اولئك
کالانعام بل هم اضل) فحوای عالیسنجه بو مقوله انسانلر
حیواندن ده آشاغی بر سویه‌ده بولونورلر. بز برمزی یالان ایله،
طولان ایله اضرار ایدرسه‌ك بوندن نه قازانیرز ؟ شوراسندن
امین اوللکز که بن ایشمی بجره‌یم ایپلکمی بویایم‌ده یانی
باشمده‌کی قوموشوم همشهریم وطنداشم نه اولورسه اولسون
کبی فکرلرك نه قدر یاکلیش ، نه قدر باطل اولدیغی حقایق
عقلیه و تاریخیه‌دندر . بر مملکتده بش اون کشینك مسعود
اولمسی، ایشی یولنه قویمسی شایان امنیت بر سعادت دکلدر .
باقیکز دور سابقده ایشی یولنه قویانلر ، کوپنی طولدیرانلر
نه حاله کلدی ؟ بونلردن عبرت آله‌لم ، (وسیعلم الذین
ظلموا ای منقلب ینقلبون) فرمان جلیلی ایجابنجه ظلم ایله
قازانیلان شرف و سعادت ضمان الهی ایله انقلابه محکومدر.
بوکبی چوروك اساسلرك پایدار اوله‌میه‌جغنه جناب حق
شهادت ایدیور . بر مملکت داخلنده ، بر وطن اولادی
آره‌سنده خوش کچنمك ، ال اله طوتمقدن باشقه اسلم طریق
یوقدر . کندی وطنی داخلنده بر آدمك دشمنی اوله‌ماز .
بر مملکت ایچنده رقابت اولسه اولسه دیکرینی چالیشماغه
تشویق ایچون اوله‌بیلیر . باشقه درلو رقابت حقیقه انجق
مختلف مملکتلر ، مختلف دولتلر آره‌سنده متصوردر .
الحاصل اغنیا و فقرا مسلم و غیر مسلم بالجمله موکللرمزك
کمال اتفاق و امتزاج ایله ال اله ویره‌رك و سنه‌لردنبری کیری
قالدیغمز طریق ترقیده قطع مراحل ایده‌رك دور منحوس
استبدادك آجیسنی اونوتدیره‌جق ، یاره‌لرینی قاپاده‌جق
خدمتلرله ، غیرتلرله وقت کچیرملری تمنیاتنی تکرار ایله
سوزمه ختام ویریورم .

مصطفی صبری

اسلامده عسکرلك

بارودی فرنکلردن یاریم عصر قدر اول عربلر کشف
ایتمشلردر، مورخ ابن خلدونك سوزندن آکلاشیلان
تاریخ هجرتك آلتیوز یتمش ایکی سنه‌سنده اسلام عسکری
دیار مغربده بعض محاربه‌لرنده بارود استعمال ایتمشلردر.
عربلر ، اسکی زمانلرده صف حالنده حرب ایتمکی
بیلمزلردی، اونلرك محاربه‌لری ـ کندی تعبیرلری وجهله ـ
فرصت دوشوردیکی هجوم ایتمك، مغلوب اوله‌جغنی آکلا-
نجه فرار ایلمك دیمك اولان (کرّ و فرّ) صورتیله
اولوردی، دین اسلام ظهور ایدنجه امر ایتدیکی شیلرك
بری ده بو عسکرك صف ترتیبنه رعایت ایلمسی اولمشدر.
قرآن کریمده : « جناب حق ، دین یولنده قلعه
دیواری کبی منتظم و یکدیکرینه قوت اولور صف حالنده

بولنان اسلام عسكرندن راضی اوله‌جغنه شبهه یوقدر . »
بیورلمش واوزماندن صف ترتیبنه رعایت اولنمغه باشلانمشدر .

ایشته اهل اسلام بدوی عربلرله ایتدكاری محاربه‌لرده بویوزدن غالب كلمشلردر؛ چونكه بدویلر صف اصولنده حرب ایتمكی بیلمدكلرندن اسلام عسكرینه مدافعه ایده‌مه‌مش، طرف طرف مغلوب اولمشلردر .

اهل اسلامه الله یولنده حرب ایتمك فرض اولدیغندن خلفاء راشدین (رضی الله عنهم) افندیلرمز مؤمنلری دائما حربه تشویق ایدرلردی ؛ حتی حضرت ابوبكر الصدیق (رضی‌اللّه عنه) افندمز خلافت مقامنه كلدیكی زمان اهالی‌یه خطاباً برخطبه اوقومش واو خطبه‌سنده « جهادی ، محاربه‌یی هیچ بریكز ترك ایتمك ایسته‌میك ؛ چونكه حربی ترك ایدن قومی جناب حق ذلت وحقارت ایچنده براقیر . » بیورمشلردر .

زمان جاهلیتده عربلر محاربه‌لرنده (پاروله) اصولنه رعایت ایدرلردی بو اصولك فائده‌سی كوزلدیكندن پیغمبرمز (علیه الصلاة والسلام) افندمز طرفلرندن‌ده قبول ایدلمش ، اسلام اوردولرنده بو خصوصه رعایت اولنمشدر ؛ حتی احد محاربه‌سنده مهاجرین وانصار كرام دشمنك آكلایه‌میه‌جغی بعض سوزلری كندی آره‌لرنده پاروله یاپمشلردر .

اسلامیتك ظهورندن اول عربلردن دكز سفرینه آلیشیق اولانلر یالكز (تبابعه) حكومتی اداره‌سی آلتنده بولنوب تجارتله كچینلر ایدی ، دین اسلام ظهور ایتدكدن صوكره ایلك دفعه دكز سفری یاپان اووقت (بحرین) والیسی بولنان (علاء بن الحضرمی) در ، اوطرفلرده بولنان اسلام عسكرینه قوماندە ایدرك بصره كورفزندن ایران ساحللرینه كچمش ؛ فقط اووقت مقام خلافتده بولنان حضرت عمر (رضی‌اللّه عنه)دن استیذان ایتمه‌مش وسفرنده موفق‌ده اوله‌مامش اولدیغندن حضرت عمر فوق العاده جانی صیقلمش و بر نوع مجازات اولمق اوزره ابن الحضرمی‌یی او وقت كوفه والیسی بولنان سعد ابن ابی وقاص اداره‌سی آلتنده بولنمغه مأمور ایتمشدر ، برآره‌لق دكز سفری ایتمك ایچون شام والیسی‌ده حضرت عمر (رضی‌اللّه عنه) دن مساعده ایسته‌مش ایسه‌ده دكز احوالنه پك ده كووه‌نیله‌میه‌جكی ایچون او وقت مساعده كوسترلمه‌مشدر .

حضرت عمرك وفاتندن صوكره عثمان ذی النورین (رضی‌اللّه عنه) افندمز خلافت مقامنه كلنجه دكز سفرینه مساعده ایتمش؛ فقط كیده‌جك عسكری جبرایله كوندرمیوب اختیارلرینه براقشدر ، بونك اوزرینه شام والیسی آرزو كوسترن عسكره قوماندە ایدرك (قبریس)ه كچمش واورا اهالیسی هرسنه حكومت اسلامیه‌یه برمقدار ویركو ویرمكی قبول ایتمشلردر .

قزیللی : ع . عاطف

❊ نصح منبه ❊

« مولانای رومی قدس سره حضرتلرینك بر قاچ بیتی ایله توسیعاً ترجمه‌سی »

« دلا برخیز وطاعت كن كه طاعت به زهر كارست »
« سعادت آن كسی دارد كه وقت صبح بیدارست »

ای سالك ! آیین طریقت واصول حقیقت كوشهٔ عطاسنده كاهلانه وقت كچیرمك دكلدر . قالق اخلاص تام ایله طاعت وعبادتده بولون. جناب حق « انس وجنی آنجق عبادت ایتمه‌لری ایچون یاراتدم » بیورویور . سرائر شناس قرآن اولان اهل عرفان (لیعبدون) یی (لیعرفون) ایله تفسیر ایدییور .

دیمك كه انسان ، طاعت وعبادتده بولونارق حقیقت عبدیته‌وقوف پیدا ایتمك واو وقوفی نفسنی بیلمك اولاجغندن او وسیله ایله معبودینه‌ده معرفت تحصیل ایله‌مك ایچون

یاراتیلمشدر مسعود حقیقی، بختیار معنوی او کیمسه‌درکه
وقت سحرده طاعت وعبادت وایفای وظائف عبودیتله
مشغولدر .

علی الخصوص او مؤمن بر یاز کیجه‌سی ثلث اخیردن
صوکرا یاتاغندن قالقمش، آبدست آلارق سجاده‌اوزرنده
ایکی دیزی اوستنه اوطورمش ، بوینی بوکرك قابنك
اوزرینه صارقیتمش اولدیغی حالده یادسیئات ایله نادمانه
آغلایور . سینه‌سی غلیان ، قلبی هیجان ایچنده قالمش ،
روحی درین بر تفکره دالمش ، کوزلری قاپالی اولارق
باران رحمت کبی قطرات ندامت یاغدیرییور . اوصیراده
غلبهٔ وجد ایله سجاده‌یه قاپانیور ، سجده کذار استغفار
اولیور .

او ، بوحال ابتهالده‌ایکن کیجه‌نك قارانلنی آچیلمغه،
سحرك آثار انفلاقی کورونمکه، افقلرده برتحول بیداری
رونمااولمغه ، اشیایه عادتا فیض حیات سریان‌ایتمکه‌باشلایور.
صباتنسمه، ترنمه آغاز ایدییور. دین مبینك تماثیل معالیسی
اولان مناره‌لردن (الصلوة خیر من النوم) نغماتی هاتفانه بر
ندا ایله انفس و آفاقه روحانی نشوه‌لر صاچیور .
بوندا ، اونك کوش جانته (مستغفرین بالاسحار) آیتنك
مژدهٔ غفرانی کبی منعکس اولیور. قلبی، روحی منشرح
ومنفرح اوله‌رق قالقوب جامعه کیدییور ، جماعتله صباح
نمازینی قیلیور .

« خروسان درسحر کویند قم یاایها الغافل »
« توازمستی نمیدانی کسی داندکه هشیارست »

مؤذنین صباح اولان خروسلر، متوالیاً رفع صیاح
ایدییورلر نه‌سویله‌دکلرینی بیلیورمیسك ؟ « ای غافل
قالق ! وظیفهٔ انسانیت اولان آداب عبودیتی ایفا ایت .
بز آزادهٔ تکلیف‌ایکن سحر وقتنده اویانیق بولونیورز.
سن آدمیتله مشرف وطاعات وعبادات ایله مکلفسك .
سمزی‌ایشیتده کوزکی آچ، عقلکی‌باشکه آل» دییورلر.
فقط بولسانی‌عقلی‌باشنده وباشی‌سجده‌ده بولونان‌هوشیاران
امت اکلایابیلیور . سن ایسه ذوق بیداریدن ساده
واحتمال کداقشامدن‌قالما تخموربادہ‌اولدیغکدن‌شو نکته‌لری
فهم ایده‌میورسك !

« دلت کویدکه برخیزم هوا کوید دمدیکر »
« هوارا زیرپا آور کووقت امر جبارست »

شاید سکا برانتباه حاصل اولوب‌ده قیام طاعت‌ایچون
قلبك تشویقاتده بولونسه بیله نفس‌وهوایه مانع اولیور ،
مثلا: صباح اذانی اوقونورکن « براز دها یات ، صوکرا
قالقارسك ؛ یاخود ضحی‌وقتی قضا ایدرسك » دییور .
حال‌بوکه بوسوز ، شایان اصغا دکلدر . هوای‌نفسانیی
ایاغکك التنه آل که خداوند جبارومالك قهارك امرینه
اطاعت ایتمش اولاسك .

« ایامسکین بچاره اسیر نفس اماره »
« تأمل که توبکباره ترامردن بناچارست »

ای‌قیودات نفسانیه‌یه اسیراولوب قالمش مسکین !
تأمل‌وتفکر ایتمیورمیسك‌که ایسترایسته‌مز اوله‌جکسك.
بو ، امر طبیعیدر . مادامکه آدم اولیور ، عالم پایدار
اولمایور. برعالم باقی واردیمك اولیور . اوراده‌کی سعادت
ایسه بوراده‌کی طاعت وعبادته موقوف بولونیور . او
حالده نفس وهوانك تزویراتنه آلدانما. پابندی اولمامق
ایچون شیطانك دانهٔ اغفالنه قانما. عبادتله قائم اولدیغی
خاطرکدن‌چیقارماکه‌سعادت‌جاودانی‌یی‌اکتساب‌ایلیه‌سك.

طاهر المولوی

خواجه عبدالخالق حضرتلرینك پندنامه‌سندن

مترجمدر

اولادم : سکا وصیتم اولسونکه علم وادب تحصیلنه
غیرت و جمیع احوالکده متقیانه حرکت ایت . آثار
اسلافی تتبع وسنت وجماعته ملازمت ایله . علم فقه وعلم
حدیث اوکردن . جاهل‌صوفیلرك صحبتندن صاقین. امام

ومؤذن اولمامق شرطیله دائما جماعتله نماز قیل . انسانك آفتی بولنان شهرت طلبنده بولونما . آز سویله ، آز یه ، آز اویو. حلال یه ، شبهه‌دن چکین. قلبی اماته ایده‌جکی ایچـون چوق کولمه . هله قهقهه ایله کولمکدن اجتناب ایت . هرکسه نظر شفقتله باق . کیمسه‌یی حقیر کورمه ظاهرکی تزیینه چالیشما . زینت ظـاهره ؛ خرابیٔ باطنه دلالت ایدر. خلق ایله مجادله‌یه قالقیشما . کیمسه‌دن بر شی ایستمه وکیمسه‌یه خدمت بویورما . عرفای مشایخه مالاً ، بدناً ، روحاً خدمتده بولون . اونلرك اقوال وافعـالنی انکار ایتمه‌که منکر مشـایخ اولانلر ابداً فلاح بولامازلر .

شـو جمل جلیله‌نك قائل عالیسی اولان (خواجه عبدالخالق غجدوانی) حضرتلری (خواجکان) دینیلن سلسلهٔ علیه‌نك سرحلقه‌سیدر . نسبی (امام مالك) ه منتهی اولوب (خواجه یوسـف همدانی) نك خلیفه‌سی ایدی . طریق خواجکانك اس‌الاسـاسی اولان « هوش دردم ، نظر درقدم ، سفر در وطن ، خلوت در انجمن ، یاد کرد ، بازکشت ، نکاه داشت ، یادداشـت » کلمـات قدسیه‌سـیله « یااولدیغك کبی کورون ، یا کوروندیکك کبی اول » تنبیه عارفانه‌سی کبی برچوق اقوال حکمیه‌سی واردر . مناقب معالیاتی کتاب (رشحات) ك صحیفه‌لرینی تزیین ایدر . قدس الله سره العزیز

طاهر المولوی

استبداد ، مال

بر اثر سیاسیدن مقتبس ومترجمدر

استبداد ؛ دنیاده سـاحهٔ حصوله کله‌بیله‌جك بوتون فنالقلرك منشاء یگانه‌سیدر . استبداد ؛ بر انسـان فرض ایدیله‌رك حسب ونسبنه متدائر سوز سویلتدیریله‌جك اولسه مطلقا شویله سویلردی :

ظلم ، پدرم ، اسـائت ، مادرم ، غدر ، دادرم ، مسکنت ، همشیره‌م ، خسران ، عمجه‌م ، مذلت ، دائی‌م ، فقر وضرورت ، فرزندم ، بطـالت قیزم ، خرابه‌زار ، وطنم ، جهالت ، قوم وعشیرتم ، بن ایسه شر مطلقم .

شئون حیاتیه نظرکاه اعتباردن کچیریله‌جك اولورسه کورولورکه حیواناتدن هیچ بر نوع [١] ؛ ضرورت ومزاحمه‌یه معروض قالمامق ، وفرت نعمت ایچنده امرار حیات ایتمك شرطیله یکدیکرینی اکل ایتمز . بر مقتضای فطرت رزقلرینی اللهدن ، یعنی مورد طبیعیسندن التماس واسـتجلاب ایدرلر . لکن انسـانلر بر چوق زمانلر یکدیکرینی اکل ایتمکـده دوام ایتمشـلردر . برکت ویرسـونکه چین وهند حکماسی یتیشـه‌رك بو عادت بشیعه‌یی بالکلیه ابطال ایتدکلری کبی شرایع متقدمه‌ده اکل انسانه بدل معبوده قربان ذبح ایتمك خصوصنی تبلیغ وتوصیه‌دن باشلایارق تدریجی بر صورتده بو عادت مستکرهه وبشیعه‌یی رفع وازاله‌یه موفق اولمشدر .

بعض قبائل مستثنا اولمق اوزره شو صورتله انسانلرك یکدیکرینی اکل ایتمسی رفع وابطال اولنمشدر . لکن بو سفرده اوته‌دن داهیهٔ استبداد چیقارق بو عادت مشئومه‌یی دها آجی ، بی آمان بر شـکل وصورتده احیا وتنمیتـه باشلامشدر. اولکیلر کمین اسارتلرینه دوشوره‌بیلدکلرینی طعمهٔ دندان عذوانلری قیلرلردی . صوکراکیلر یعنی مستبدلر ایسه زواللی انسانلرك مقراض ظلم ایله طمارلرینی کسییور ، ماللرینی غصب ایتمك صورتیله دماء حیاتیه‌لرینی امیور ، بغیر حق اعمال مهینه‌ده استخدام و اك بویوك بر حق حیات اولان حریت شخصیه‌یی سلب ایله قدر بلند انسانیتی استحقار ، حق سربستیٔ حیاتی تقیید و اخلال ایدییور . اوحالده شو ایکی حزب مشئومك بنای معلای انسانیتی هدم وتخریب ایتمك خصوصنده‌کی خط حرکتلری یالکز شکلا تخالف ایدییور دیمکدر .

---

[١] عنکبوت مستثنا اولمق اوزره

فطرت انسانیه‌ده مرکوز بولنان استبداد ایله مال
آره‌سنده بر علاقهٔ قویه ، بر مناسبت دائمه واردر .
چونکه ، قوت ، عقل ، علم ، دین ، ثبات ، جاه ، جمال ،
اقتصاد کبی ثمراتیله انتفاع اولونه‌بیلن نه‌قدر قوی
وخصائص وارایسه حقنده‌مال اطلاق ایتمك جائزوحالبوکه
بوتون بو اسباب و ثمرات استبدادك آرادینی وسائط
افسادیه‌یی حائزدر .

شوراجقده استطراداً بعض مقدمات بسط ایده‌جکز که
نتایجی اعتباریله‌استبداد سیاسینك قلاع متسلسله‌سی ایچنده
جریان ایتمکده اولان استبداد اجتماعی‌یه متعلقدر :

مجموعی بیك بشیوز میلیون تخمین‌اولنان بشرك نصفی
نصف دیکری اوزرینه باردر . بونصف ثقیلك اکثریتی
ایسه شهرلی قادینلر وبونلردن جنس بشرینك حافظی
بولنان، بیك‌کشی‌ایچون کندیلرندن بر مُلَقّح کافی کورولن
نوع معروف نساء تشکیل ایدرلر . بوتون مخاطره‌لی ،
مشقتلی ایشلری درعهده واقتحام ایدن زواللی صنف
ذکوردر. بونقطهٔ نظردن قادینلرارککلرله‌اعمال حیاتیه‌یی
جائرانه برحالده تقسیم ایتمشلر ، نه‌قدر قولای ایشلر وار
ایسه ضعفیت دعواسیله کندیلری آلمق ، شجاعت ، کرم
کبی خصلتلری کندیلرنجه سیئه ، ارککلرجه حسنه عد
ایتمك، نوعلرینی هروجهله مطلوب، عزیز تلقی ایتدیرمك،
حتی ظلم واهانتی طرفلرندن صادر اولورسه مقبول ،
آخردن ، ارککلردن ایقاع ایدیلیرسه مقدوح کورمك ،
بلکه‌ده ظالملکی حالنده بیله‌معاونته لایق کورولمك صورتیله
متحکمانه برقانون عمومی وضع ایلمشلردر. بونك‌ایچوندرکه
بعض اخلاقیون بونلره نصف مضر تسمیه‌ایده‌رك دنیاده
حضارت ومدنیت ترقی ایتدکجه ضررده متضاعفاً ترقی
ایدر دیمشدر. شوحسابه کوره‌بدویت؛ ثمرهٔ‌اعمالك‌نصفنی،
مدنیت اوچده ایکیسنی ، حضارت ایسه آلتیده بشنی
سلب ایلیور . صوکرا رجال بشر ؛ مشاق حیاتیه‌یی‌ده
آره‌لرنده ظالمانه برحالده تقسیم ایتمشلردر. رجال‌سیاسیه ،
رؤسای ادیان وبونلرك توابعنك که کتلهٔ بشریه ایچنده
یوزده بری کچمز نه حالده کچیندکلری مستغنیٔ بیاندر .
بعض‌صنایع نفیسه‌اربابیله ، حریص‌تاجرلردن،محتکرلردن،
بو طبقه‌ده بولنان رجال سائره‌دنکه بونلرده هیئت بشریه
ایچنده یوزده بری کچمز برینك کچیندیکی مقدار معیشتله
صناع وزراع‌صنفندن‌اون کشی، یوزکشی، حتی‌بیك کشی
کچینمك ممکندر. ایشته ابنای آدم وبنات حوا آره‌سنده
شوصورتله باشلایه‌رق ، کیتدکجه دائرهٔ جورینی توسیع
ایتمکده بولنان قسمت متفاوته ؛ هپ استبداد سیاسی
سرپنجه‌سی بولنان استبداد اجتماعی آثارندندر .

اوت ! حیاتك الك عزیز ، الك طراوتدار دملرینی علم
نافع ، یاخود برصنعت مفیده تحصیلی اوغرنده بذل ایدن
عالم وصنعتکارایله دیوارلرك ، آغاجلرك کولکه‌لری آلتنده
دمکذار حیات‌اولان جاهل نائمك موقع حقیقی‌واجتماعیسی
متساوی اولمق اقتضا ایتمز . کذلك موتی‌استحقار ایده‌رك
بر منفعت عمومیه‌یی استحصال خصوصنده خطرناك
موقعلره آتیلمقدن چکینمین مجاهد ایله مجد ورفعتدن
بی‌نصیب برکسل مجسم برطوتیله‌ماز. لکن عدالت باشقه
بر تفاوت اقتضا ایدر . انسانیت شاهقهٔ ترقی وسعادتده
یاشایانلرك، حضیض‌سفالت ومذلتده سورونلری اللرندن
طوته‌رق بولندقلری درجهٔ عالیه‌یه تقریب ، هیچ‌اولمزسه
طرزمعیشتده کندیلرینه یقین برموقعه‌واصل‌اوله‌بیلملری
خصوصنه بذل عنایت وهمت ایلملرینی اقتضا ایدر .

حکیم‌متعال‌حضرتلری‌سلطنت‌انسانیه‌یی‌اکوان‌اوزرینه
بسط بویوردیلر . هرآن ایچون برنعمت عظمای سبحانیه‌یه
مظهریتله مسعود اولان بشر ایسه کندیسنی بویله بورفاه
متزاید قارشیسنده کورمکله همان وادیٔ بغی وطغیانی
طوتدی . مظهر اولدیغی نعم جلیله‌نك وجیبهٔ شکرانتی
ادادن عاجز اولدیغی حالده برآن‌ایچون اولسون حمد وثنای
خاطرینه کتیرمدی . حتی خالقنی اونوتدی. مال وجمالی
معبود اتخاذ ایتدی . دنیاده یکانه امنیه‌سی مال و جمالدن

عبارت قالدی. صانکه دنیایه یالکز عیش ونوش ایتمك، آمال شهوتپرستانه‌سنه خدمت ایتمك ایچون کلمش. بوندن باشقه غایهٔ خلقت اوله‌رق برشی متصور دکلش!..

مالك حظوظات نفسانیه‌یی استیفایه واسطهٔ یکانه اولدیغی نظر اعتباره آلنیرسه انسانك اك بویوك دوشونجه‌سی، املی ادخار ثروت قضیه‌سنه معطوف، بلکه‌ده منحصر بولندیغی کورولور. بونك ایچون درکه پاره‌یه کنایةً معبودام، سروجود عنوانی ویرمشلردر.

روس مورخلرندن «کریسو» حکایه ایلشدرکه قاترینه، رعیه‌سنی استیلایدن کسل وعطالت یوزندن واردات خزینه‌نك دوچار ضعف وتناقص اولدیغنی کورمکله اهالی‌یی حال فعالیته کتیرمك ایچون صنف ذکورك طبیعتنده مرکوز بولنان حس شهوتپرستانه‌دن استفاده جهتنی دوشونمش، نسوان مملکتی ناشزه لکه تشویق ورقاصه‌لره مخصوص برنوع کسوه احداث ایده‌رك جابجا سفاهتخانه‌لر احداث ایتك صورتیله صنف شبانده سعی واکتساب حسنی اویاندیرمش، کنجلرك حظوظات نفسانیه‌لرینی اجرا املیله قازانه‌رق صرف وسفاهت صحنه‌لرنده صاچدقلری پاره‌لرله بش سنه ظرفنده واردات خزینه‌یی تکثیر ایلشدر. کندیسی ایسه بوسایه‌ده واسع برجولانکاه اسراف بولمشدر. بوتون مستبدلرك امللریده بومرکزده‌در. غرض، هرنه صورتده اولورسه اولسون جمع مالدر. اخلاق مسئله‌سی چیزدکاری پروغرامك خارجنده‌در.

مالی، اقتصادیون؛ «انسانك کندیسندن انتفاع واستفاده ایده‌بیلدیکی»، حقوقیون؛ «کندیسنده منع وبذل جریان ایدن»، سیاسیون؛ «کندیسیله قوت استحصال اولنان»، اخلاقیون؛ «کندیسیله حیات شریفه صیانت اولنان» شی دییه تعریف ایتمشلردر مالی؛ جناب حقك طبیعت، نوامیس طبیعت ایچنده تکوین بویوردیغی برودیعهٔ جلیله اولدیغندن آنجق امور دفیضا فیض طبیعیدن استحصال اولنور. بر عمل، یاخود عوض مقابلی اولمقسزین هیچ کیمسه اوموزد طبیعی‌یه تملك وتخصص حقنی حائز اوله‌ماز.

قارنجه، آری کبی حیواناتك ضعیف، منحط بولنان برنوع قلیلنده ادخار مال حسی برامر طبیعیدر. انساندن باشقه برخیلی حیوانات مترقیه‌ده ایسه حس تمولدن اثر یوقدر. انسانده بر چوق احتیاجات محققه، یاخود موهومه الجا آتیله ادخار مال حسی برامر فطریدر. احتیاج بشری بعض اراضی‌نك سکاننه مطلوب درجه‌ده بذل فیض ایتمدیکی، یاخود منتظماً اثر سماحت کوسترمدیکی، قحط وغلایه معروض قالدیغی زمانلرده تحقق ایدر. جور طبیعت یاخود سینهٔ استبداد یوزندن قسماً تمولدن محروم قالان ارباب عجز واضطرارك احتیاجاتی، انتظام عمومیسنه نقیصه کلمش اولان مملکتك مصارف عمومیه‌سی‌ده احتیاجات محققهٔ بشریه‌یه التحاق ایلر.

انتظام عمومیدن مقصد دین جلیل اسلامك تلقین بویوردیغی. فقط مع التأسف ایکی عصردن زیاده محافظهٔ احکام ایده‌مدیکی برمعیشت مشترکهٔ عمومیه اصولیدرکه بوکون بونك، بوقبیل برطرز معیشتك حیز پذیر حصول اولمسی املیله غربده افرادی میلیونلردن متشکل منتظم جمعیتلر تشکل ایتمش، عالم متمدن افرنجینك اغلبی بویولده بذل مساعی ایتمکده بولنمشدر.

اسلامیتك تأسیس ایتدیکی حکومت دموقراطیه بو اصول مستحسنی‌ده وضع ایتمش اولدیغندن ایلك ایکی عصرده مسلمین صدقات وکفاراتی ویره‌جك کیمسه بوله‌مازدی. عشر اموالی فقراء ومساکینه تخصیصندن عبارت بولنان بوطرز معیشته نوعاً قریب براصول انکلیده‌ده واردر.

بوجمعیتلرك مقصدلری استبداد مالینك احکام شدیده‌سنی تخفیف، مساعی جائزانه‌سنی تعمیم ایده‌رك بین البشر حقوقده، حالت معاشیه‌ده مساواتی هیچ اولمازسه تقاربی تأمین ووقایه ایتمکدن عبارتدر.

اسلامیت بیك اوچیوز سنه مقدم بواصول مساوات

وتقاربی احکام دینیه‌دن اولمق اوزره انواع زکاتك مصارف عمومیه‌یه، محتاجینه انواع تقسیماتی وسیله‌سیله تقریر واحضار ایلمشدر.

رؤس اموالدن قرقده برجزئنك فقرای امته اصابتی سببیله بین البشر حالت معاشیه‌نك متساوی دکلسه‌ده متقارب بر درجه‌یه کله‌جکی، اغنیا نزدنده ثروت مفرطه‌نك تراکمندن متولد اولان استبدادات مضره‌نك قسماً اولسون بوصورتله منع وتحدید ایدیله‌بیله‌جکی ارباب دقت نظرنده خفی اولمسه کرکدر.

اسلامیت؛ زراعت وفلاحته صالح اراضیدن‌بك چوغنی‌ده کندیسندن عامهٔ ملتك چالیشه‌رق تمتع وانتفاع ایده‌جکی برملك اولمق اوزره ترك ایتمشدر. بوندن بیت المال‌ه افراز وتخصیص اولنان حصه ایسه عشر، یاخود خمسی تجاوز ایتمین خراجدر. مابعدی وار

حسین حازم

ادبیات

« دیلنجی »

تکاثف ایتمه‌ده جوّ سماده ابر مطر
هوا، سوقاقلری لاینقطع سوپورمکده
غبار مزبله منظرله ممتزج نه قدر
شجون مزعجه وارسه، فضاده یوکسکده

دونر، دونر دوکولور سطح ارضه مطرداً
کلن، کچن خس وخاشاك ایچنده آفل ایکن

یولك صاغنده قپانمش بر اسکی مقبره‌نك
کشاده روزنی پیشنده جلب رقت ایدر
جیلیزجه بر کوچك اوغلیله هپ کلن، کچنك
ترحماتی بکلر سفیل برده پدر

شئون عمرینه واضح کواه ناصیه‌سی
یکانه واسطهٔ عیشی خسته‌لقلی سسی

هوا بتون قراروب باشلیور برد، ایکیشر
اوزاقده نازل اولان بر دواملی بارانك
مقدماتی. آحیامقده الده شمسیه‌لر
برد سپرله کچر کرم وسردی دنیانك

سوقاقده یاغمورك آلتنده اویله خوار وذلیل:
« ویراللهم برکتدر! » دییوردی پیر سفیل

چوجق شتاب ایده‌رك کیتدی پیر مضطربك
صوقولدی تتره‌یه‌رك زیر تار خرقنسنه
زواللی یاوروده‌کی شو آچیقلی حسه باقك
باقوب‌ده بویله سفالتله خائب اولماسنه

دییوردی والدینه: « هپ سوقاقده کزمده‌یز
نولوردی اولسه بزده باری شمسیه‌مز؟ »

قونیه‌لی: ع. عاطف

پرتو پاشانك:

کوکل مهجور وصلت، جام تردر چشم لبریزی
نه‌قیلسه‌م، نه‌یله‌دمساز ایلسه‌م آه سحر خیزی

مطلعلی اثر حزیننه نظیره:

ایدوب جور فلك مجرای خون چشم کهر ریزی
شفقکون ایله‌دی سیلابهٔ اشك دم آمیزی

بنی حزن خزانك قیلدی بر تمثال بی رنکی
کوزمدن دور ایدوب‌ده اول پری رخسار وکامیزی

چکوب قوس قضا برتیر هجران ایله‌مش پران
قدر طوتمش‌ده اورمش سینه‌مه اول تیر سرتیزی

سکا ای قبهٔ مینا ! طنین انداز اولمازمی ؟
دمادم روح مجروحك انین رقت انکیزی

سنی ایتمزمی ای بخت سیه ! رخشندهٔ امید
یاقارکن خرمن چرخی دلك آه شررخیزی

سنی ای نعمت عظمای وصلت ! ایله‌یوب ادراك
اولورمی عاشقانه رؤیت اول زلف دلاویزی ؟

بولیل حسرتی طاهر ! بوناله‌یله صباح ایتدم :
شب فرقتده بیتابم مدد یاشمس تبریزی

طاهرالمولوی

[*] تألیف بیعدیلك تاریخ جوهرینی

کلدی هنکام سخن آماده اولمشدر زمین
عرض مافی‌الخاطرایت‌ای خامهٔ سحر آفرین !
مستحق‌الحمد ، اوفیاض البرایا ایلدی
وارثان انبیایی رهبر دنیا ودین
بو البشر آدم ، بتون اسمایی حقدن اوکره‌نوب
بولدی هپ روحانیانه قارشی رجحان مبین
امر حقله صفحهٔ صدر نبی افضلی
شرح ایدوب ، طولدیردی‌حکمت نفخهٔروح‌الامین
چوق صلات اولسون او فخرکائناتك روحنه
آیت رحمت وجودی ، رحمةً للعالمین
شاد اوله ارواح اصحابی ، بحقٍ اولدیلر
عزم شهراه شریعتده نجوم‌المهتدین
اجتهادیاته ، عقلیاته حصر عمر ایدوب
معنوی چوق تحفه احضار ایتدی اسلاف کزین
فکر تسهیلات ایله هرفنده اخلاف کرام
قویدیلر میدان تألیفاته آثار بهین
ایشته آنلردن ، بو ارزنجانلی نحریرالزمان
سعی مشکوریله ایتدی عالمه خیر برین
« دین واخلاق وسیاست نقطه‌سن جامع » دیه
ایتدی بر متن متینك شرحنه عزم متین
محترم استاد أویسك ، واردات خاطری
اولدی اخوان وفایه تحفهٔ بالا ترین
باشله ای لطفی ! دعایه عرض تعظیمات ایله
سجده کاه طاعت حقه ایدوب وضع جبین
شارحك خورشید افکاری تجلی ایلسون
نیرین اولدقجه نور افشان آفاق وزمین
سعینی از هرجهت مشکور ومثمر ایلیوب
باشقه آثاره موفق ایتسون الله‌المعین
جوهرین تاریخ ایله طلابی تبشیر ایلرم
طاب خیراً مبدعاً تألیف منهاج‌الیقین
۱۳۲۷

بایزید درسعاملرندن‌عینتابلی :

عباس لطفی

[*] ادب‌الدنیا والدین نام اثر معتبرك عربی‌العبارة و غایت مفصل بر شرحی‌اولق اوزره بایزید مجیز درسعاملرندن ارزنجانلی ادریس افندی طرفندن تحریر اولنان اثر فاضلانه‌یه تاریخ اوله‌جقدرکه‌طبع‌ونشرینه باشلانمش‌اولان شرح مذکورك برنجی فورماسنی کورمکله قریرالعین اولدیغمزدن مؤلف محترمی نزده تبریك ایدرز .
بیان الحق

ردی علی مافی القول الجید من الردی

مابعد

۱۵۹

الهی عبدك العاصی اتاکا
مقرا بالذنوب وقددعاکا

اتاك جاءك معناسنه فعل ومفعول اولوب مصدری اولان اتیان مجیء کبی کلمك معناسنده لازمدر . کتورمك معناسنده متعدی اوله‌رق اشتهاری غلطدر . »

القول الجید

(ولايأتون الصلوة الا وهم كسالى) و (انه كان وعده مأتيا) آيتلريله ابوالاسود الدءلينك :

كفى سفها للمرء ان يتبع الصبا
وان يأتى الامر الذى هو عائبه

قولنده اولديغى اوزره (اتى) نك فَعَلَ معناسنه اوله‌رق ده براستعمالى واردر كه عامۀ ارباب قلممزك عباراتنده كوريلن اتيان لفظنى بو معنايه ارجاع ايلك ممكندر .

فى الحقيقه بز بو اتيانى صراحةً فعل موقعنده استعمال ايتميورسه‌ق ده چارشودن آلنان برقماشى كتيرمك وياخود پاره‌يى كتيرمك وياخود برآدمى كتيرمك كبى نقل اجسام موقعنده‌ده استعمال ايتميوب دليل اتيان ايتمك ، برمسئله حقنده معلومات ومطالعاتى اتيان ايتمك طرزنده بيان وافاده‌يه عائد بعض تشبثات واشتغالات خصوصيه‌يه اطلاق ايتديكمز كبى مثلا يأتون الصلوة قول شريفى ده تماميله يفعلون الصلوة سبكنده اولديغى «وان يأتى الامر الذى هو عائبه» قولى اقواله‌ده شامل اولديغى جهتله لسانمزده‌كى اتيان ايله بو اتيانلر يكديكرينه جدا متقارب بولنورلر . ذاتاً ايمان ايتمك ، قناعت ايتمك يرنده ايمان كتيرمك ، قناعت كتيرمك وشكايت ويا ممنونيت بيان ايتمك يرنده شكايت كتيرمك ، ممنونيت كتيرمك تعبيرلرندن دخى آكلاشيله‌جغى وجهله اوته‌دنبرى كتيرمك فعلى ايله ايشلمك وحتى بيان ايتمك فعللرى آره‌سنده برمناسبت استعماليه تأسس ايتمش كبيدر .

ايشته بونلر برطاقم مطالعات وملاحظاتدر كه لسانمزده‌كى اتيانى غلطه نسبت ايتمك خصوصنده ترددى موجب اوله‌بيلير .

« مغفرته استحقاقى على سبيل الخضوع استبعادندن ايچون .. »

القول الجيد

استبعادندن ايچون تعبيرات متروكه‌دندر .

« سواكا غيرك معناسنه تقديرا مرفوعدر . »

القول الجيد

مناسب اولان سواك لفظى ماقبلنده‌كى فعل مضارعك تحتنده مستتر و(من) ه راجع بولنان ضميردن حاليته منصوب اولمقدر . هله مذكور فعلك فاعلى اولمق اوزره مرفوعيتى قطعياً جائز دكلدر .

١٦٠

تطاول ليلك بالأثمد

«قائلى انتخاب نيدن اولان امرؤ القيس بن عابس الكنديدر.»

القول الجيد

بو اسم القول الجيدك ١٦٨ نجى صحيفه‌سنده دخى نقلا ونثرا بويله‌جه تكرر ايده‌جكدر . فقط شرح شواهد الفيه‌ده مولانا عينى : (بالنون وبعدها سين) ديه‌رك عانس صورتنده ضبط ايديور كه بو ضبط ، شواهد رضى شرحنك نسخه‌لرينه دخى موافقدر . بيروتده ترتيب ايديلن (دائرة المعارف) ده امرؤ القيس ناميله معروف اولان ذواتدن ايكنجى اولرق اوزره صاحب ترجمه‌يى (امرؤ القيس بن عانس وقيل عابس الكندى) طرزنده يازمسنه نظراده هر ايكى روايت ثابت اولمقله برابر مؤلفك اخذ ايلديكى ديكرينه نسبتله ضعيف ومرجوح بر روايت اولديغى اكلاشيليور .

١٦٢

يامن يعز علينا ان نفارقه
وجداننا كل شئ بعدكم عدم

« وجدان فقدانك ضدى اوله‌رق بولمق معناسنده مصدر وفاعلنه مضاف اولوب كل شئ مفعولى وبعدكم انك ظرفى ... »

القول الجيد

انك لفظى حشو مفسد عد اولنمغه شاياندر بو لفظ ، وجدانك مفعولنى سويلديكى يرده ذكر اولنسه بويله اولمزدى .

١٦٤

انا الذی سمتنی امی حیدره
کلیث غابات کریه المنظره

(انا الذی سمتنی امی حیدره) کلامنك معناسی . . . .

القول الجيد

مؤلف مصراع ثانینك مفهومنی سویله‌میور . غالبا کریه المنظر ایچون مناسب بر توجیه وتعبیر بوله‌مدیغنه‌مبنی ترجمه‌دن صرف نظر ایلدی. حال بوکه کریه المنظر ، شایع اولدیغی وجهله چیرکین یوزلو معناسنه اولمیوب عسی ان تکرهوا شیئا وهو خیر لکم ، ولو کره الکافرون) وامثالی استعمالات قرآنیه‌یه نظراً (ومکره) برشیئی ایسته‌میه‌رك یاپان دیمك اولدیغنه بناء (کره) ماده‌سنك بکنمه‌مك وایکرنمك معناسنه‌دکل‌ده علی الاطلاق ایسته‌مه‌مك و آرزو ایتمه‌مك معناسنه اولدیغی جهتله کریه المنظر دخی لقاسی ایسته‌نیلمین ، قورقونج چهره‌لی والحاصل مدهش ومهیب معناسنه اولمق لازم کلیر . نته‌کم کتب لغتده (کره) ماده‌سنك (اباء) ایله وبسالتدن مشتق اولان (بسیل)‌ك (الرجل الکریه المنظر) ایله تفسیر اولنمسی وارسلانه کریه وحربه کریهه اطلاقی سوزمزی تأیید ایدر .

١٦٥

حضرت علینك ذکر اولنان (انا الذی سمتنی امی حیدره) قولنی مازنینك علی زعمه قواعد نحوه مغایر بوله‌رق شهرت ورودی اولمسه ردایدردم دیمسی‌ده مقبول برسوزدکلدر . چونکه قواعد نحو استعمالات فصحادن مضبوطدر . بوقسه کلام بلغانی قواعد قلیله‌یه تطبیق ایدوب آنلری تخطئه ایتمه‌ملیدر .

القول الجيد

کلام فصحاده امام علینك مصراع مذکورنه امثال عدیده بولندیغی حالده بومصراعك هدف مناقشه اولمسنه تعجب ایدیلیر . قال افصح نبی آدم صلی الله علیه وسلم (انا الماحی الذی یمحوالله بی الکفر وانا الحاشر الذی یحشر الناس علی قدمی) الحدیث . وقال سیبویه امام النحاة انت الذی تفعل علی الخطاب وقال الصمة القشیری :

اأکرم من لیلی علی فتبتغی
به الجاه ام کنت امرأ لا اطیعها

وقال الشاعر :

وانا الذی قتلت بکرا اباقنا
وترکت تغلب غیر ذات سنام

وقال المتنبی :

کفی بجسمی نحولا اننی رجل
لولا مخاطبتی ایای لم ترنی

وقال :

انا الذی نظر الاعمی الی ادبی
واسمعت کلماتی من به صمم

هله بو بابده حسن چلبینك ایراد ایلدیکی (بل انتم قوم تجهلون) نظم جلیلی تعریضلی بر حجت قاطعه‌در . مازنینك «لولا شهرة وروده عنه لرددته قولی» ، قائل حضرت علی کرم الله وجهه اولمق احتمالنك توتی دوشونه‌رك تأدبا برشی دیمیورم دیمك ایسه یینه صاقیندیغی شیئه یعنی قول مذکوری رده جسارت ایتمش والا قائلنك مسلم اولان فصاحتندن بالاستدلال قولنك ده فصاحتی عندنده مسلم بولنمش اولمق لازم کله‌رك علی التقدیرین او سوزی بیهوده وبیجی بر سوزدن عبارت قالیر . صوکره بل انتم قوم تجهلون آیتی حقنده بالطبع قرآن اولمسه ردایدردم . دی‌یه‌میه‌جکدرکه بوده احتمال اولی تأییدایدر .

مابعدی وار

مصطفی صبری

متفرقه

صحت همایون

خلیفهٔ مسلمین، حکمدار معالی‌قرین سلطان محمد خان خامس حضرتلرینك صحت و عافیت همایونلری لله الحمد موجب ممنونیت بر حالده بولندیغی خبر بشارت اثری بالعموم اهل اسلام وعثمانیانی غریق لجهٔ مسار و محمدت ایتمشدر. جناب حق وجود بهبود ملوکانه‌لرینی باجمله آفات کونیه‌دن صون جلیل قدسیتیله مصون بولندیرسون آمین.

∴

دونما

دونمای عثمانی معاونت ملیه جمعیت محترمه‌سی طرفندن آیده بر دفعه نشر اولنمق اوزره « دونما » اسمی آلتنده فنی ، ادبی اخلاقی مصور بر مجموعه عالم مطبوعاته اتحاف بویورلمشدر .

پك علوی بر همت و اخلاص ایله ساحهٔ استفاده‌یه وضع اولنان بو مجموعهٔ مفیده هرکسك استفاده ایده‌جکی مقالات واثار ایله موشح بولندیغندن مطالعه‌سنی عمومه توصیه ایدر ودوام انتشار وموفقیاتنی عن صمیم القلب تمنی ایلرز .

∴

نظر دقتی جلب

شهزاده باشی پوسته وتلغراف مرکزنده ایشلرك کثرتیله برابر مستخدم بولنان مأمورینك عدم کفایتی یوزندن معاملات تأخراته اوغرایور. مراکز سائره‌ده اولدیغی کبی اورایه‌ده بر پوسته کاتبنك تعیین بویورلمسی تسریع معاملاته مدار اوله‌جغی کبی قاعدهٔ نصفت و مساواته‌ده موافق دوشه‌جکنی، مرجع عائدینك نظر دقتنه عرض ایلرز .

مکتب نوابدن نشئت ایتمیان ومجلس انتخاب حکام حضورنده علی الاصول امتحانی اجرا ایدلمیان نوابدن ۷ و ۱۴ و ۲۱ مارت سنه ۳۲۶ تاریخلرنده مکتب نواب معلمینی معرفتیله اجرا ایدیلن امتحانده یکرمی درت ذاتدن اون یدیسی اثبات اهلیت ایتمکله اسامیلری بروجه آتی درج اولنور .

قطیف	نائب سابق	احمد مختار	افندی
دفنه	» »	محمد سعید	»
غدامس	» »	احمد	»
سلط	» »	اسماعیل فؤاد	»
ایجه	» »	عبدالله	»
سفریحصار چشمه	» »	اسماعیل حقی	»
اربیل	» »	صالح	»
پیلمار	» »	نوری	»
دوما	» »	عبدالحمید حمدی	»
مرج	» »	محمد جمیل	»
ازدیش	» »	یعقوب خیری	»
خویه	» »	علی رضا	»
دوادپاشا	» »	عارف	»
سلندی ناحیه‌سی	» »	عبدالله	»
سلطانحصاری	» »	عبدالرحمن نیازی	»
سکرکند	» » »	محمد	»
کلاسی	» »	اسبق عزت	»

تصحیح

کچن هفته‌کی نسخه‌ده مندرج « حیاء » عنوانلی مقاله‌نك ۱۱۵۵ نجی صحیفه‌سنك صولدن اون اوچنجی سطرنده واقع « مرئای انسانیتده » ترکیبی « مرئای حیوانیتده » اوله‌جق و ۱۱۵۶ نجی صحیفه‌سنك صاغدن سکزنجی سطرنده‌کی «صاحی» کلمه‌سی چیتاریله‌جقدر .

مدیر مسئولی : محمد منیر طنین مطبعه‌سی

بازار ایرتسی　فی ٢١ ربیع‌الآخر سنه ١٣٢٨ و فی ١٩ نیسان سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب نواب معلملرندن
کایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون:
برسنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ١٢ فرانق
٣٠ ، ٦ »

درج ایدلمیان اوراق اعاده اولنماز

قارئلرمزه :

اکثر مقالاته ایات کریمه و احادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلماسی رجا اولنور

درسعادت

طنین مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ايرتسى كونلرى نشر اولنور دينى ، ادبى ، سياسى وفنى هفته‌لق غزته‌در .

تاريخ اسلام اصحابه افندى

— حفر زمزم —

مابعد

روايات اخرايه كوره عبدالمطلب حضرتلرى (زمزمى قاز) امرينى آلينجه قومنه اخبار كيفيت وتبليغ مأموريت ايده‌رك رأيلرينى آلمق ايسته‌دى . زمزمك نره‌ده اولديغنى بيليورميسك ؟ دييه صورديلر . خير . ده‌نجه ، او حالده تكراراوراده يات. اكر حقانى بر رؤياايسه البت موقعى‌ده تعريف ايديلير . ديديلر .

عبدالمطلب ، ينه اوراده ياتوب اويونجه « زمزم . ومازمزم ؟ هزمة جبريل برجله وسقيا اسماعيل واهله . زمزم البركات . تروى الرماق الواردات . شفاء سقام وخير طعام » ياخود « احفر زمزم . انك ان حضرتها لا تندم . وهى ميراث من ابيك الاعظم . لا تنزف ابدا ولا تذم . تسقى الحجيج الاعظم . وهى بين الفرث والدم . عند قرية النمل حيث ينقر الغراب الاعصم » كلماتيله زمزمك ماهيت ومقامى كنديسنه اخبار ايديلدى كه فقرۀ اولى « زمزم . زمزم نه‌در ؟ پاى جبريلك اثر ضربى واسماعيل ايله اهلنك چشمه ساريدر . زمزم ، بركتلى برصودر كه اونكله قوافل وارده‌يى اروا ايده‌رسك . زمزم ، دردلرك شفاسى وطعاملرك خيرليسيدر » فقرۀ ثانيه ايسه « زمزمى قاز ، اونى قازارسه‌ك نادم اولمازسك . زمزم سكا جد اعظمكدن ميراثدر . ابدياً صوكى بيتمز و آزالماز . اونكله بر چوق حجاجى اسقا ايدرسك . اشكمبه مزخرفاتيله قان آراسنده ، قارينجه‌لرك كثرتله بولونديغى و آلاجه قارغانك غاغاسيله قازديغى يرده‌در » مألنده‌در .

فقرات مذكوره‌ده‌كى بعض كلماتك ايضاحى :

زمزم —— عبرانيجه ياواش ياواش آق ديمك اولوب فيضانى اوزرينه حضرت هاجر طرفندن سويله‌نديكى مرويدر .

طيّبة —— اولاد ابراهيمدن اولان طيبين وطيباته مخصوص اولديغنه اشارتدر .

بَرَّه ـــ كثرت منافعى وفجارك سيئاتندن غائب اولوب ابرار ايچون تكرار فيضانى وجه تلقيبيدر .

مَضْنُونَة ـــ (ضِنّ) و (ضِنَّة) و (ضَنَانَة) كلەلرى بخل ونفاست ديمك اولديغندن معناى اولە كوره: مؤمنلردن ماعداسنه اظهار بخل ايتمەسندن . يعنى ايچن مشركين ومنافقينك تماميله دفع حرارت ايدەمەمسندن زمزمه (مضنونه) دەنيلمش ، معناى ثانى‌يه نظراً : بولفظ ايله انفس مياه اولديغنه تلميح ايديلمشدر .

لاتذم ـــ لاتوجد قليل الماء ، يعنى صويى آزالماز ديمكدركه (بئر قليل الماء) معناسنى افاده ايدن (ذَمَّه) لفظندندر . ياخود (مدح) ك ضدى بولنان (ذم) دندركه (لاتذم) كلمەسى (بئر زمزم ، هيچ بروقت ذم اولونماز) مآلندەدر .

شرع مبين احمديده زمزم شريف ، مكرّم وذم وطعنى محرّم اولديغى حالده ولايت مكەمسندنى تلويث ايدن (خالد بن عبدالله القسرى) طرفندن دمنه اجتسار ايديلمشدر .

بو حريف ، جبارهٔ امويەنك ـ بعض ذوات عاليه مستثنى اولمق اوزره ـ التجيسى اولوب ٨٦ ده استقلال و٩٦ ده ارتحال ايدن (وليد بن عبدالملك) ك مكه عاملى ايدى . وليدك (ذى طُوى) و (حجون) جهتلرنده برر قويو قازديرلماسنه دائر كوندرديكى امره تبعاً ايكى دانه قويو حفر ايتديرمش وبونلره اهالى‌يى جلب ايله آمرينه خلوص چاقمق ايچون منبره چيقارق بر چوق هذيانده بولوندقدن صوكرا زمزم شريفه (اُمّ جِعْلان) ديمك كستاخلغنده بولونمشدر . (جُعَلْ) نجاست بوجكى معناسنه و (جِعال وجِعْلانْ) اونك جمعى اولوب (ام جعلان) ايسه بونلرك يواسى ديمكدركه شو تعبير مردارك منبر خطابتده بر مكه واليسنك اغزندن ناصيل چيقديغنه بيك بوقدر سنه كچمشكن بيله حيرت ايديلير .

مع مافيه بالاى منابرده سفب على‌يى اعتياد ايتمش بر دهان لعّانك آنجق بوكبى تعبيراته مجرى اولابيله‌جكى‌ده خاطره كتيريليرسه تعديل تحير ايديلمش اولور . «سيرة الحلبيه»نك ٣٢ نجى صحيفه‌سنه مراجعت بويورولسون» بحثه رجوع ايده‌لم :

هَذْمَةُ ـــ ال ياخود اياقله باصيلنجه حصوله كلن چوقوردىمكدركه حضرت جبرائيلك جناب هاجره صورت بشرده ظاهر اولوب باصديغى يردن زمزمك ظهورينه اشارتدر .

سُقْيَا صولامق وصو ايچه‌جك بر معناسنه‌در .

رِماقْ ـــ فارسيدن معرّب ومعجمه‌ده (سورو) ديمك اولان (رمه) كلمه‌سنك جمعيدر . (قوافل) ديه ترجمه ايتدك .

غرابُ الاعصم ـــ آلاجه قارغه ديمك ايسه‌ده غاغاسيله اياقلرينك قيرميزى ياخود قارينله قانادلرينك بياض اولماسنده اختلاف واردر .

* *

بوقدر واضح اشارات اوزرينه عبدالمطلبك زمزم حقنده شك وشبهه‌سى قالمادى . اووقت يكانه اوغلى بولونان (حارث) ى يانينه آلارق حرم شريفه كيردى ورؤياسنده تعريف اولونان محله توجه ايتدى .

فى الواقع (اساف) و (نائله) دنيلن پوتلرك آراسنده يختيلاشمش قان ايله تعفنه باشلامش مزخرفات طورويور ، بر طرفدن طوپلانان قارنجه‌لر كنديلرينه نواله تدارك كنه چاليشيور ، آلاجه بر قارغه ده غاغاسيله بر نقطه‌يى اشه ليوردى .

بو قان ايله مزخرفات ، اوراده ذبحى اكمال ايديلن بر صيغرك بقيه‌سى ايدى . (حَزْوَرَه) طرفنده ذبحنه تصدى ايديلن بو صيغير ، بچاغك التندن قاچوب نيم بسمل برحالده حرم شريفه كيرمش وپوتلرك آراسنه قدر كيده‌رك اورايه دوشمشدى . صاحبى آرقه‌سندن يتيشوب عين موقعده ذبح وسلخنى اكمال ايتدى . اتلرينى آليروب طاشيديغى

صیراده اشکمبه‌سنی‌ده اواریه بوشالتیوردی. ذاتاً مشرکین قریش (اساف) و (نائله) نامنه قربان کسدکجه اشکمبه‌لری اورایه بوشالتیرلر ومحترم طانیدقلری بر یری تلویث ایده‌رلردی !

عبدالمطلبك علمی یقینه تبدل ایده‌رك دها زیاده تردده لزوم کورمه‌دی. همان قازمه‌سنی نقطهٔ معینه‌یه ایندیرمکه باشلادی. کعبه‌نك بناسنده پدرینه معاونتده بولونان اسماعیل کبی، حارث ده بئر زمزمی قازان باباسنه یاردیم ایدییور، اونك قازدیغی طوپراقلری کوره‌کله آتیوردی. اوزرینه اشکمبه بوشالتمقدن چکینمه‌دکاری حالده بونلرك اراسنده‌کی محلك قدسیتنه قائل اولان مشرکلر، اوراسنك قازیلدیغنی کورونجه برایغاره قوپاردیلر و بویله مقدس بریرك حفری جائز اولاماز ! فریادیله عبدالمطلبی منعه قالقیشدیلر. فقط عبدالمطلب عزمنده مصر اولدیغی :

حفرچاه زمزمی قصد ایتدی عبدالمطلب
زمرهٔ عطشانی ریّان ایتمه‌در اندیشه‌سی
عزمی قطعیدر صاقین منع ایتمکه قالقیشمایك
ای سبکمغزان ! باقك دهشتلیدر بك تیشه‌سی

مآل قطعیسیله اونلره آکلاتدی. هر بری واحد کالالف اولان بابا ایله اوغلك ثبات متانتکارینه مخالفلر دایانامادیلر. کری چکیلوب اوزاقدن سیره مجبور اولدیلر.

والدوولد، شو معناسز مداخله‌یی ردایتدی. لکن ایکی کیشی اولدقلرندن ٤٠ درجه حرارت نشر ایدن کونشك آلتنده قان تر ایچنده بوغولویورلر، توکنمز بر غیرتله نفس نفسه ابراز مساعیده بولونویورلردی. عبدالمطلب هم چالیشیور، هم ده عمجه زاده‌سی (عدی بن نوفل)ك «سنك حارثدن باشقه اولادك یوق. بزمسه متعدد اوغللرمز وار. البت کونك برنده ریاست قریش بزه انتقال ایده‌جك !» دیدیکنی دوشونیوردی. اوت حارثدن باشقه اولادی یوق ایدی. اکر اولسه‌یدی او، ارسلان یاورولری شیمدی کندیسنه معاونتده بولوناجق، حتی اونلرك لقای مهیبندن جهلهٔ قریش، عزمنه مداخله ایده‌مه‌یه‌جکدی. شو تفکراتی آراسنده «یاربی ! بکا اون دانه ارکك اولاد ویررسه‌ك برینی بیت مکرمك قاپیسنده رضای شریفك ایچون قربان ایده‌یم !» نذری آغزندن چیقدی. درحال بونك حقپسندانه بر شی اولمادیغنی آکلادی اما برکره نذر ایتمش بولوندی.

مابعد

طاهر المولوی

مجلس مبعوثانده بودجه مذاکراتی

برهفته‌دن بری مجلس مبعوثانده موقع مذاکره‌یه وضع اولنان بودجه‌یه وبالخاصه هیئت عمومیه‌سنه دائر سویله‌نن سوزلر، ایدیلن اعتراضلر، ویریلن جوابلر نتیجه اعتباریله برحسب حال درجه‌سنی کچمه‌مکله برابر بوحسب حالك براز دیدی قودیلی. غرابتلی صفحاتی ده کورولمشدر.

بیوك مقیاسده برعائله خلقنه بکزه‌ین ملتلرك عمرنده سنه‌لر، افرادك حیاتنده کونلر مثابه‌سنده اولدیغنه وبرسنه‌لك واردات ومصارفی کوسترن بودجه‌لر برعائله‌نك معیشت روزمره‌سنه عائد حساباتی آکدیرمقده اولمسنه نظراً کذرکاهنه مصادف اولدیغی کونده النه کچه‌جك پاره ایله قارنی دویوره‌میه‌جغنی، کوتی کون ایده‌میه‌جکنی آکلایان برعائله آره‌سنده تعاطی اولنان سوزلر ناصل خوشه کیتمیه‌جك برطرزده واقع اولورسه سنه ایچنده خزینهٔ ملته کیره‌جکی تخمین ایدیلن پاره‌ایله خزینه‌دن چیقاجغی محقق اولان پاره آره‌سنده توازن وتعادل موجود اولمدیغنی کورن مجلس ملیده بوبحثه دائر ایشیدیلن سوزلرك ده ناخوشلقدن خالی قالمیه‌جغی طبیعیدر.

فی الواقع مالیه ناظری بك افندینك، مخاطبلرینك اعصاب اندیشه‌سنی اویوشدیرمقده طبقی برموسیقی

تأثيرنى حائز اولان طاتلى ، بلاغتلى كلماتى ايله سلانيك مبعوثى قره‌صو افنديك :

« بوكون بودجه‌ده ميليونلرجه لرالر آچيق اولديغنه، ملتك احتياج ايچنده، بارديون آلتنده بولديغنه، يوللرمزك، مكتبلرمزك، شمندوفرلرمزك، الحاصل هيچ برشيمزك موجود اولمديغنه باقيكز ؛ ايلريده هرشيمز اوله‌جق . دوشونوك بركره .. مملكتك هركوشه‌سنه كيدن يوللرمز ، شمندوفرلرمز ، جابجا ايشله‌ين معدنلرمز ، ليمانلرمز ، مملكتى ثروته غرق ايدن مؤسسات نافعه‌مز ، بتون بوترقياتمزله وطن باشدن باشه برمعموره حالنه كلمش ؛ بودجه‌مز توازن ايتمش بلكه آرتمش ، خلاصه ايشلرمز تماميله يولنه كيرمش اولامازمى ؟ »

طرزنده واقع اولان تصوراتى دها طوغريسى تخيلاتى پك كوزل اما او بليغ سوزلردن، بوطاتلى خوليالردن صوكره ينه ماليه ناظرينك پارلاق بياناتيله قره‌صو افنديك منور رؤياسندن قاماشان كوزلر نتيجه‌ده جامد ، معند بر رقمك قارشيسنده فال طاشى كبى آچيلمق مجبوريتندن قورتولاميور. حقيقتى هر پردهٔ تزيين وتسليدن عارى اوله‌رق كورمك ايچون موقتاً ماليه ناظرى موقعنده جاويد بكك سحر ناطقه‌سنه مالك اولميان بر ذاتى فرض ايتملى . باقه‌لم ، بودجه‌يى شو حاليله ، شو آچيغيله مدافعه ايده‌بيله‌جك ومدافعاتى عين تأثير ايله ديكلته‌بيله‌جكمى ؟ تشكر اولنوركه شو حاليله اجنبى سرمايه‌دارانه عرض احتياج ايدن بودجه‌مز بر طرفدن ده كندى سرمايه‌مزله عثمانلى ادبياتى ايله تلافئ نقصان ايتمش اوليور . فقط بو طرز تأمينات ايله ترددلرى ، انديشه‌لرى زائل اولميان مبعوثلر ، موكللرينى اقناع وتسليه ايچون كنديلرينك مع التأسف نه ماليه ناظرى قدر اعجاز بيانه ونه‌ده مع التشكر قره‌صو افندى قدر وسعت خياله مالك اولمدقلرينى دوشونيورلر .

بر آرالق ، قره‌صو افندى سراپا مملكتك عمران بهشتى اكتساب ايلسنه دائر اولان تصورات وفرضياتى حقنده ، رؤيامى كوريورسكز ؟ دى‌ينلره قارشى ولو رؤيا اولسه‌ده بورؤيايى كورمكه‌نه مانع واردر؟ دييوردى كه. حال بوكه رؤيا كورمك ايچون باشقه مانع ارامغه نه لزوم وار ؟ انتباه دورى كافى دكليدر ؟

بودجه مذاكراتنده مبعوثان ايله حكومتك اخذ ايده‌بيله‌جكى موقعلرده آيريجه شايان دقتدر . مبعوثلرك بوخصوصده وظيفه‌لرى يالكز اعتراض ايتمكدن‌مى عبارتدر ؟ هله حكومتك وظيفه‌سى يالكز اعتراضلره جواب بولمقدنمى عبارتدر ؟ اعتراضه جوابدن زياده مملكتك درد ماليسنه چاره بولمق مطلوبدر . وبو وظيفه بلا استثنا هركسك دوش حميتنه مودوع ايسه‌ده انجق چاره بولمق موقعنى رسماً وبالفعل اشغال ايدن حكومتدر. آنك ايچون صدر اعظم پاشانك مخالف مبعوثلردن بعضلرينه سويله‌ديكى وجهله : فلان مبعوث صدر اعظم وفلان مبعوث ماليه ناظرى اولسونلرده دها ! ايسنى اونلر ياپسينلر ديمسى منطقى بر جواب تشكيل ايده‌مز . چونكه قابينه موقعى ، موجودلر ميانده باشقه‌لرينك كوستره‌ميه‌جكى اجرا آت وموفقياتى تعهد ايتمش بولنمق موقعى ، تعبير آخرله مساوات موقعى دكل ، رجحان موقعى اولديغى ايچون اوكبى مدافعه‌لر، سزاولسه‌كز نه‌ياپارسكز؟ تعبيرنده مندمج اولان مساوات طولاييسيله بر خلاف مفروض تشكيل ايدر . اوت.. قابينه‌يه‌كيركن : سزدن ايى ياپارم دعواى ضمنيسيله ايش آلنانده : سزده اولسه‌كز بويله ياپارسكز. جملهٔ عجز نماسى آره‌سنده پك ملايمت يوقدر. اكر صدراعظم پاشادن ايشيديلن اوكبى سوزلردن مقصد، اعتراضات وارده‌يه ويرلمسى لازمكلن جوابلرك صددى خارجنده اوله‌رق معترضلرك كوزى قابينه‌ده اولديغنه تعريض و تلميح ايسه بر آدم ايچون قابينه‌ده كوزى اولمق بر جرم اتهام عد اولنديغى تقديرده بوحال ، الآن قابينه‌يى تركيب ايدن ذوات حقنده بر جرم مشهود اولمق اوزره قبول ايديلك لازم كلير .

بودجه مذاكره‌سی اثناسنده صدر اعظم پاشانك سويله‌ديكی سوزلر ميانده ؛ بودجه‌مزك بوكونكی آچيغنه باقوب‌ده مأيوس اولميه‌لم، ايلريده بويله‌قالميه‌جق، اه‌كريمدر. دی‌يه‌رك بودجه مذاكراتی مسامحه ايله كچيشديرمك موافق اولماز دی‌ين بر مبعوثك سوزندن كرم الهی‌يه عدم اعتماد معناسنی چيقارمق ؛ و بر بچق سنه‌دن بری صرف تشبثات غير مثمره‌يه عائد اولمق اوزره عقدينه لزوم كوستريلن استقراضلر ايله كچن اوتوز اوچ سنه‌ده ياپيلان استقراضلر اره‌سنده برمقايسه يوروتن مبعوثك كلامندن‌ده استبدادی مشروطيته ترجيح معناسنی چيقاره‌رق بوصورتله اومبعوثی اتهام ايتمك طرزنده واقع اولان بياناتی‌ده جداً شايان تعجب بولدق . اودرجه‌ده‌كی بوتعجبمزی تعديل ايده‌بيله‌جك برشی وارسه بوندن اول مجلس مبعوثانده وقوع بولان بر ايضاحاتنده بوكا مماثل برحالك كنديسندن تكرر ايتمش اولمسيدر . لكن صدر اعظم پاشايه صورولمق اقتضا ايدركه علويت قدری كنديسنك بيانات اخيره‌سنه محتاج اولمامق اوزره معلوم اولان مشروطيتی هركس نه ايچون سوه‌ر، نه‌ايچون ارزو ايدر؟ حال حاضرينی، ماضيسنی، آتيسنی اولچوب بيچه‌رك ضررينی، كارينی سربست سربست حساب ايدوب آكلامق حق وصلاحيتنی مشروطيته‌ده بولديغی ايچون دكلمی؟ صدراعظم پاشا بو حق وصلاحيتی، مبعوثلردن منع وسلب ايتمك ايسته‌ر. وبوحركتده مشروطيتی كنديسنه ظهير اتخاذ ايلمكه قالقيشيرسه بو مشروطيتك ناصل بر لفظ بی‌معنی اوله‌جغنی افكار عموميه تقدير ايتمزمی ؟ مشروطيت قابينه‌سنه اعتراضی اثر استبداد وارتجاع عد ايتمك تقراتی لزومندن زياده تلفظ ايدن صدراعظم پاشا حضرتلری مشروطيتی كنديلريله قائم بيلمك وكنديلرندن باشقه افراد ملته مشروطيتدن حصه ويرمه‌مك كبی برفكر غريبك اسيری اولديغنی كوسترمش اولمازمی ؟ مبعوثلرك حق تنقيد ومراقبه‌لرينی استعمال ايله اصل وظيفهٔ موكوله‌لرينی ايفا ايتدكاری صره‌ده سويلدكلری سوزلردن :

(مجلس عمومی اعضاسی رأی ومطالعه بياننده‌مختار اوله‌رق بونلردن هيچ بری بركونا وعد ووعيد وتعليمات قيدی آلتنده بولنه‌ماز وكرك ويرديكی رأيلردن وكرك مجلسك مذاكراتی اثناسنده بيان ايتديكی مطالعه‌لردن طولايی هيچ بروجهله اتهام اولنه‌ماز)

طرزنده‌كی قانون اساسی ماده‌سنك خلافنه اوله‌رق باشقه معنالر چيقارمق واعتراضلرك آلتنده قالمامق مجبوريتيله مبعوثلره باشقه نظرلر عطف ايتمك مسلكنده دوام ايده‌جك اولورلرسه مبعوثلرده كنديلری حقنده نظرلرينی دكيشديرمكه مجبور اولورلر ، قابينه اركاننك اكثريت فرقه‌سنك مظاهرتيله موقع اقتداره كلمش بولنمه‌سی قابينه‌نك بتون مجلس مبعوثانك قابينه‌سی اولمسنه مانع دكلدر. بناءً عليه قابينه رئيسی حضرتلرينی فرقه جريانلرينه قاپيلميه‌رق بر آزبی‌طرف، هله بر آزدها جدی كورمك ايسته‌رز. وكنديسنك اتخاذ ايتدكلری عدل و احسان پولتيقه‌سنی غدر وبهتان پولتيقه‌سنه ياقلاشديرمقدن توقی بيورملرينی رجا ايده‌رز . سنه‌لردن بری قانون اساسی‌يه ومشروطيته صوصامش اولان برملتك حيات مشروطيتدن هنوز بربچق سنه‌لك برمدت مرور ايتديكی زمانده قانون اساسينك بوقاريده عرض ايتديكم ماده‌سنی اخطاره لزوم ومجبوريت حاصل اولديغنه تأسفله بحثك بو نقطه‌سنی قپامق ايسته‌يورم . انجق شوراجقده، قانون اساسی‌يی وقتيله وضع ايدن ذواتك ارواحنی رحمتله ياد ايتمك بر وظيفه اولديغنی‌ده اعترافه مجبورم .

كله‌لم اعتراضلردن وجوابلردن قطع نظرله بودجه‌نك آچيغنه ممكن مرتبه چاره بولمق وآتی ايچون اولدقجه صاغلام اميدلر كوسترمك مسئله‌سنه . بز بوخصوصده الك ياقين اميدلری رژينك اصلاحی ايله يوزده درت كمرك رسم منضمندن بكله‌يوردق. حال بوكه ماليه‌ناظری كلمات تسليت كارانه‌سی ميانده بو ايكی مسئله‌دن لايق اولديغی درجهٔ اهميتده بحث ايتمه‌مشدر . كوملجنه مبعوثی اسماعيل بكك

بو مسئله‌لره دائر اولان اعتراضاتنه جواب صددنده ایسه : ماليه ناظرى حكومت رژى شركتنى ادامه ايده‌جك ديمدميا ديمشدر . حال بوكه حكومتك رژى‌يى تمديد ايده‌جكى سويلنمه‌مكله برابر يردن كوكدن اسباب تسلى اراندیغى بر صره‌ده بويله بيوك برمنبع وارداتدن قبل الاعتراض نه‌يه بحث اولنميور ؟ ايشته اصل اعتراضى دعوت ايدن ونظر دقتى جالب اولان بو نقطه‌در. مصارفى تنقيص ، معاشاتدن تصرف جهتى ايسه بونك اصلا ممكن اوله‌ميه‌جغنى بر حقيقت مسلمه شكلنده ادعا ايديورلر. حتى مصارفمزك كوندن كونه تزايدى ترقيمزك ايجاباتندن ، دلائلندن اوله‌رق كوستريليور . بو سوز طوغرى اولسه بيله مصارفمزك تزايدندن باشقه ترقيمزه دلالت ايده‌جك برشيئمز بولنمامسى ، بودجه‌مزك آچيغى قاپامغه مدار اولمق اوزره نيكبينلكدن باشقه بر قارشيلغمز اولمامسنه بكزر. اردومزك تكامل وتقويسى ايسه بزم ايچون شايان مفخرت بر مدار تسلى اولمقله برابر بوكون ضعف اقتصادى‌نك ضعف عسكرى قدر وبلكه دها مؤثر برحال انديشه آور اولديغى وحتى بين الملل اك بيوك ، اك صوك طانمقده اولان حاكم ، رجحان اقتصاديدن عبارت بولنديغى جهان مدنيتجه معروف برحقيقت اوله‌رق قبول ايديلديكى كبى اقتدار عسكرينك ادامه‌سى ده ينه هرحالده اقتدار ماليله قابل اوله‌بيله‌جكدر . معاشاتدن تصرفك عدم امكاننه كلنجه متين وعزمكار برمسلك جديت قارشيسنده پك چوق غير ممكن عد اولنان شيلرك حيز امكانده اولديغى تبين ايدر. مثلا بش بيك ، اوچ بيك ، ايكى بيك غروشدن آكسيك بر معاشله اداره ايدلمز ديديكمز مأموريتلر حقنده مدعامزك فلان مقداردن دون برمعاشله اداره اولنه‌ماز ديديكمز زمان او مأموريت ايچون ذهنمزده حاضر لاديغمز اجر مثل ، اس ميزان هپ نسبت قديمه و معتاده‌سيدر . برطرفدن‌ده بوكون اوچ غروش مقابلنده استخدام ايتديكمز بر مأمورك معاشى التى آيدن زياده معاش ويرمين دور سابقه نسبتله التى بيك غروش قوتنده اولديغى ايچون نظر اعتباره آلميورز ؛ دور سابقده التى آيدن زياده معاش چيقمامقله برابر ينه ملتك بالنسبه اك آز مضايقه چكن افرادى اك كوچوچكلرى بيله داخل اولمق اوزره مأمور ايدى. بوكون ينه اويله دكليدر؟ اوچيوز غروشلق بر خدمته قاپولانان بر مأمورك حالى ايله اوچ غروش كونده‌لكلى بر ايش بوله‌مايان بر آدمك حالنى عندالمقايسه ناصل بولورسكز ؟ معاشلرى بيك غروشه قدر اولانلر حقنده هايدى بر شى ديميه‌لم . فقط دها يوقاريسنده كيلرك كچنه‌ميه‌جكلرينه تماماً عقلم ايرمز. وسنه‌ده الله بيك غروش كچمين ميليونلرجه افراد ملتك حضور احتياجنده بونلره آجيمق حسنى تقليد ايده‌م مأمورينك ، امتياز علميلرى مقابلنده مستحق اولدقلرى رفاه وسعادت اهالينك حاليله برنسبت قريبه داخلنده اولماليدر . خلاصه سوسياليستلك عليهنده‌كى نظرياته رغماً تزييد واردات ايچون بر تكليف مترقى وتقليل مصارف ايچونده برتنزيل مترقى اجراسنه لزوم واردر .

مصطفى صبرى

اخلاق

اخلاق دنيلنجه : هركسك نظرنده ، فكرنده تجلى ايدن ، نسخهٔ فاضلهٔ بشرك لازم غير مفارقى عد اولنمغه سزا اولان صفات ممدوحه خاطره كلير . انسانى يبرتيجى حيوانلردن دهادون بردركه‌يه ، بردركهٔ جاهلانه‌يه سوروكلين ، صاحبنى كندى نوعنه عبرت ايتمكه لايق كورن احوال مذمومه كويا تمسه‌نك خاطرندن كچميور . اشته بو مدعا « لقد خلقنا الانسان فى احسن تقويم . ثم رددناه اسفل سافلين » منطوق منيف فرقانيه‌سيله استدلال اولنور بر كيفيتدركه : احسن تقويم‌ده ، موجودات ايچنده اك كوزل برصورتده يراديلان بنى بشرك اوخلق اولنديغى صورتله متناسب برسيرته متخلق اولمسى لازمكلوركن . اوكوزل

سـمایه ، او عقل ایله مفطور ، فکر ایله متحلی اولان
وجودانسانه هیچ برصورتله یاقیشمیه جق صفات مذمومه نك
یرلشمسی دها طوغریسی محض فضل الهی اولان عقلك
مقتضیاتی کوز اوکنده طوررکن حیوانیت ، بهیمیت
ایجاباتندن اولان نفسك هر ایستدیکنی اوآنده انفاذ
و ایلروسنی دوشونمیه‌رك هر درلو رذیله‌نك قبول ایدیلی‌
ویرمسی « ولقد کرمنا ... » ایله شانی اعلا قلنان نفس
فاضلهٔ انسانیه مقتضای فطرتیله پروازه باشلادیغی مرتبهٔ
« اعلای علیین » دن درکهٔ « اسفل اسافلینه » سقوط ایله
« یالیتنی کنت ترابا »دیه فریاد ایده‌جك قدر قدرینی تنزیل
ایدییور. اشته انسانلر بوجهتی خاطرلرندن اصلا چیقارمیورلر.
چیقارمدقلری ایچوندرکه : بر طاقم انسانلر کندیلرینه بر
دارامان اولان دائرهٔ عقل وفضیلتك خارجنده برجولانکاه
آرارلر . آرارلرده نفسلرینی کوز کوره کوره برکرداب
سفاهته آتارلر کوری کورینه اوداء بی امانله صحتلرینی
حیاتلرینی ، ثروتلرینی، حتی جهان دکرنده اولان عفتلرینی
بوصایبلان قیمتدار مالملکلرینی ـ کویاذوق وصفا اوله‌جق ـ
اولهیب سفاهته قاپدیره‌رق عاقبت محکوم سفالت اولوب
کیدرلر . دوشونیلرسه بونلر ، انسانلرك هیئت مجموعه‌سنه
ترتب ایدن وبرعبرت اولمق اوزره تلقی ایدلمکه شایان اولان
سوء تربیه نتیجه‌سیدر . هیئت مجموعه‌سنه ترتب ایدر .
چونکه : نظر عقل وشرعده افراد انسان هپسی مساوی در
برینه یاقشمیان برحالك دیکرینه‌ده یاقشمیه‌جغی بدیهی در.
فرض ایده‌لمکه : برکیجه عالمنده ، بردار سفاهتده هرکسك
نظر توجهنی قزانمش ، کندیسندن بیوك ایشلر بکله‌نیلن
برذات ایله بزم عادی فرض ایتدیکمز برکمسه قرشو قرشویه
اوطوره‌رق هرکیجه برقاچ یوز کورن ، هرکیمی دها زیاده
صویولمغه مستعد بولورسه آکا کولن ، معیشتی بحق بویله
دنائتده کورن بر قادینه تبصبص ایده‌جکنی نه صورتله
کندینه میل ایتدیره‌بیله‌جکنی بیله‌میه‌رك هردرلو تصورك
خارجنده تنزللر ، تذللر اظهار ایدرلرسه هانکیسی
اوبرینه نسبتله شرف انسانیه‌سنی مزیت بشریه‌سنی دها
زیاده محافظه یاخود اخلال ایتمش اولور . جواب ! هیچ
بریسی !.. چونکه هرایکیسی‌ده انسان هرایکیسده عاقل در.
مادامکه : علویت انسانیه آیاق آلتنده قالیور. مادامکه شرف
بشری محواولیور کیمك ایله محواولورسه اولسون آلچق
اودر ، اخلاقسز اودر. آنی محوایدن ایاق آلتنه آلاندر.
اوت !.. اخلاقسزلق ، اخلاقسزلقدر هرکیمده تجلی
ایدرسه آنك قدرینی تنزیل ایدر آنك کونش کبی آشکار
اولان آثار بدفعالی نه ثروتله ، نه رتبه ایله ، نه‌ده علم ایله
عرفان ایله ستر ایدیلیر. آنجق صاحبنی اعلا ایده‌جك برعلم
و عرفانله سترایدیله‌بیلیرکه : اوده عصمت و عفته مقارن
برعرفان ایله اولور . فضله اوله‌رق ارباب عرفانك عصمت
وعفتی خللدار ایتملری نص جلیل « هل یستوی الذین .. » ایله
دها محکم برصورتله منع ونهی ایدلمشدر . اشته بو احوال
مسروده انسانلرك هیئت مجموعه‌سنه ترتب ایتمکله برابرك
زیاده انسانلر ایچون برعبرت اولمغه شایاندر چونکه: اخلاق
ذمیمه ایله برعلت مستولیه‌نك هیچ فرقی اوله‌مز. هم‌ده
اخلاق ذمیمه‌نك سرایتی پك سریعدر. برانسان کورمدیکی
آلشمدیغی عادی برتربیه‌سزلکی ارتکابه پك زور جرأت
ایدر وبوکبی حالی انسانلغه بیله یاقیشدیره‌ماز فقط برکرده
اوته‌ده بریده اخلاقسزلقلری کوره کوره کوزی آلیشیر؛
انسانلر بویله شیلرده یاپارمش دیه‌رك کندیسنده اوکبی
حالاته بر استعداد آرامغه باشلارسه او آندن اعتباراً
اخلاقسزلق آنی استیلا ایتمش صاییلور. برقسم انسانلرده
وارکه همتلرینی کندی نفسلرینه قصر ایله یالکز باشنه
تعالی ایتمکی آرزو ایدرلر . بویله مهلك سفالتلره دوچار
اولنلرك اوغرادقلری دردك هیچ بر چاره‌سنی دوشونمك
خاطرلرندن کچمز . ابنای جنسنك بویله مهلك دردلره
دوچار اولدقلرینی کوره کوره اختیار سکوت شویله طورسون
مدنیت حاضره‌نك مقتضیاتندن اوله‌رق بوکبی دارالسفاهه‌لر
کشادی واوراورده آسایشك تقریری ایله سفاهت قپولرینی

هر كسه آچه‌رق بی‌چاره‌كانك مدت عمرنده نيجه مشقتلرله قزانديغی بر گيجه‌ده اتلاف ايله كنديسنك ومنسوب اولديغی عائله‌سنك الی الابد محكوم سفالت اوله‌جغنی هيچ دوشونمزلر. اعتقادمزجه بوكبی احوال مدنيت حاضره‌نك پروزلرندندر.

م . ص

اسلامده عسكرلك

عربلر، اولری بدويلك حالنده بولندقلرندن گميجيلك خصوصنده مهارتلری يوقدی ؛ بو جهتله ايلك زمانلری دونانما خدمتنده قوللانديقلری گميلر، او وقت كندی اداره‌لری آلتنده بولنان روملر ايدی ؛ چونكه بونلردن بر چوق اهل صنعت وار ايدی، حكومت اسلاميه‌يه ايلك گمی ياپانلر اوطرفلرده ساكن اولان روملر ايدی، بر از زمان گچه‌رك اهل اسلام دونانمانك فائده‌سنی آكلايه‌رق بحريه ايشلرينه مراق اويانمش، بوسايه‌ده گميجيلكی ايچجه ايلری گوتورمشلردر .

چوق زمان گچمه‌دن شامده ، افريقاده ، اندلسده خيلی‌دن خيلی ايلريله‌دی اورالرده گمی ياپمق ودونانما آلاتی حاضرلامق ايچون ترسانه‌لر ياپيلدی حكومت اسلاميه‌ده ايلك ترسانه عبدالملك زماننده تونسده بنا اولنمشدركه بوراده ياپيلان گميلرله (سجليا) اوزرينه حركت اولنمش ايسه‌ده اووقت فتحی ميسر اولمامشدر .

اسلام حكومتلرنده دكز محاربه‌لرينه گيتدكجه رغبت آرتمش، گميلرك مقداری ده گوندن گونه چوغالمغه باشلامشدر افريقاده وعبدالرحمن ناصر زماننده اندلسده گميلرك عددی ايكيشر يوزی بولمشدر، او وقت گميلر اوزرنده بر آميرال يرده قپودان بولنوردی .

دونانما حركت ايده‌جكی وقت مملكت اهاليسی صوك درجه شوق ايله ساحله قوشاردی مصرده نيل كنارنده خليفه‌يه مخصوص بر موقع حاضيرلانير، گميلر، مجهز و بايراقلرله مزين اوله‌رق اورايه قدر گلير، خليفه‌يه رسماً وداع ايدر، خليفه طرفندن ده سلامتله گيتملری وموفقيتله دونمه‌لری حقنده دعا ايديلردی بو مراسم عودتلرنده دخی اجرا اولنه‌رق كمال مسرتله استقبال اولنوردی .

عربلر، دكز محاربه‌سنده غايت احتياطلی طاورانيرلردی گيجه‌لری سفر حالنده گميلرده قطعياً آتش ياقمازلر ودشمن طرفندن سسی ايشيديله‌جك خروس كبی حيواناتی گمی‌يه آلمازلردی ، گوندوزلری ده اوزاقده بولنان دشمنه گورونمه‌مك ايچون دكز رنكنی آكديرير يلكن كبی مخصوص ياپلمش بزلرله گميلری باشدن آياغه‌ستر ايدرلردی .

اسلام مملكتلرينك گوندن گونه توسع ايتمه‌سی خصوصنده دونانمانك پك چوق ياردمی اولمشدر ، اهل اسلام دونانمالری سايه‌سنده بحرسفيد جزيره‌لرينك الك مهملرينی فتح ايتمشلردركه ساردانيا ، سيجليا ، مالطه ، كريد ، قبريس اطه‌لری او جزائردندر .

بونلردن باشقه آق دكزك اكثر اوروپا ساحللرينی الده ايتمشلردی عسكرله دولو ، اووقته گوره مكمل بر صورتده تجهيز اولنمش اسلام دونانمالری بحرسفيدی كسمش آلمش ايدی، فرنك گميجيلری اوزمان شمال شرقی طرفلرينه چكلمش، قره‌ده، دكزده اسلام حاكم مستقل اولمشدی.

اوروپا حكومتلرينه صوك درجه ضعف گلمش اولديغی صيره‌ده مصرده فاطميه، اندلسده امويه حكومت اسلاميه‌لری سفاهته قويوله‌رق شوكت اسلاميه‌يه سكون وفتور گلمش ايدی. چوق زمان گچمه‌رك اوروپا عالملری اويانمش اووقته قدر اللرندن گيتمش اولان مملكتلرينی اسلام حكومتلری آره‌سنده‌كی خصومت ومجادله‌دن استفاده ايده‌رك برر ، برر گری‌يه آلمغه باشلامش، مشهور اهل صليب محاربه‌لری ظهور ايلشدی .

اسلام حكومتلری دونانما كبی برقوتی هيچه صايمغه باشلامش ، وقتيله اوقدر غيرت ومصرفله حصوله گلن

ترسانه‌لر محو اولمش ، کیتمشدر اوللری (المجاهدین فی سبیل الله)،(الغزاة فی اعداء الله) کبی اوصاف ایله مدح وثنا اولنان دونانمای عسکری صوك زمانلرده اوقدر کوزدن دوشمشدر که مصرده برکیمسه‌نك دونانمایه منسوب اولمسی کندیسی ایچون عادتا بر قصور عد اولنمق درجه‌لرینه کلمشدی .

دها صوکره حکومات اسلامیه‌دن بعضلری اسلام دونانماسنك اسکی قوتنی اعاده ایتمکه چالشمش ، قسماً موفق اولانلرده بولنمش ایسه‌ده اونلرده چوق دوام ایده‌مه‌مشلردر .

۱۶ نیسان سنه ۱۳۲۶ قونیه‌لی : ع . عاطف

سلانیك جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌سندن

آچیق مکتوب

اوتوز بر مارت وقعه‌سنی مصور اولمق اوزره سلانیکده هوسکاران تیاترو قلوبی طرفندن سکز نیسان سنه ۳۲۶ پنجشنبه کونی اقشامی سلانیکده واقع (ادن) تیاتروسنده موقع تماشایه وضع ایدیلان اویونك اثنای تصویرنده (شریعت ایستریز) یولنده خالقه قارشو برچوق کلام تعاطی ایدلدیکی کبی مسلم نامنی طاشیان برشخصك دخی کرسیٔ خطابته چیقوب (وشاورهم فی الامر) وسائر آیات جلیله‌یی حضاره اوقویوب لعبیاته کرمیٔ تام ویرلدیکی وبو یولده تماشاکرانك نظر دقت وتقدیرلری جلب ایدلدیکی وتیاترو صحنه‌لرنده شریعت اسلامیه کلهٔ مبجله‌سنك هر دورلی ملته قارشو یاد وتذکیری وخصوصیله فرقان کریمك لعبیات مقامنده قرائت وترتیلی دین مبین اسلامی علناً استخفاف ایتمك دیمك اوله‌جغندن وممالك وسیعهٔ اسلامیه‌ده ینه اسلام نامی آلتنده یاشایان بوکبی آدملرك تیاترو شانولرنده کلام اللهك قرائتیله بونجه عناصره قارشو اویون ومعرفت کوسترلمسی نه شرعاً نه ده عقلاً وادباً جائز اوله‌میه‌جغندن عقائد اسلامیه‌یه مخالف اوله‌رق ترتیب اولنان بوکبی لعبیاتك اول امرده محلی معارف قومیسیونلری طرفندن تدقیقیله منعی لازمه‌دن اولدیغی حالده بو اصوله رعایت ایدلمامسی وسلمه‌السلام دین محمدینك اغیاره قارشو ده تحقیره اوغرادلمسی تعالیسیله مفتخر اولدیغمز حکومت جلیلهٔ اسلامیه‌نك شان وحیثیتله متناسب کوریله‌میه‌جکندن بعدما تیاترو محللرنده کرك سلانیکده اولسون وکرك ممالك سائرهٔ اسلامیه‌ده بولنسون قرآن عظیم واحادیث نبویه‌نك قرائتی وشریعت لفظنك ایراد وتذکیری کبی برحال اسف اشتماله قطعیاً میدان ویرلمامسی لزومنك مقام جلیل مشیخت عالیه‌جه ومعارف عمومیه نظارتجه تحت قراره آلنه‌رق کیفیتك مقامات عائده‌سی طرفندن بحسب الدیانه بالجمله ولاة عظام ومتصرفین کرامه تبلیغ وتعمیم اولنمسی عرض واسترحام اولنور .

استبداد ، مال

مابعد

آنفاً ذکری سبق ایدن احتیاجات بشریه نسبتنده وفقط اوچ نقطه‌یه رعایت ایدیلك شرطیله استحصال وادخار مال ؛ بر امر مشروع وممدوحدر . یوقسه مجرد حرص تمول خصائل انسانیه‌نك اك چرکینلرندندر .

شرط اول ؛ احراز مال بر وجه مشروع ایله ، یعنی فیض طبیعتدن استحصال ایتمك ، بر عملی وضمان مقابلنده بولنمق صورتیله ، یاخود معاوضه طریقیله اولملیدر .

شرط ثانی ؛ طریق تموله بشقه‌سنك احتیاجاتی ده نظر دقته آلنملی ، تضییق اجرا اولنمامليدر مثلا ضروریات یداحتکاره آلنمق ، ضعفای عمال وصنعتکارانه قارشی مزاحمه اولنمق ، مباحات دست تغلبه کچیریلك صورتیله احراز اولنان اموال مشروع دکلدر . ساحهٔ

پهناى ارضده برچوق يرلر واردركه يد فاطرهٔ قدرت ؛ آنى بوتون مخلوقاته بر معيشتگاه مشروع وعمومى اولمق اوزره بخش ايتمشدر. مخلوقات الهيه اومادر عاطفت گسترك آغوش فيضافيضنه آتيله‌رق شيرلذيذ لطفنى ثمرلر ؛ ثمرات گونا گونيله متنعم اولورلر . بر گوشهٔ اجزاسنى كنديلرينه مأوى اتخاذ ايدرلر .

قانون طبيعت ؛ عادت الهيه بو مركزده جلوه‌گر اولديغى حالده وقتيله ينه بوهيئت بشريه ايچندن ظهور ايتمش اولان برچوق ظالملر ، مستبدلر مجرد زور بازوى تحكملريله زواللى ضعفاى بشرك اللرندن بو حقى، حق انتفاع عموميى نزع ايتمشلر ، كندى آره‌لرنده اللهك ، قوللرينه بر صورت عموميه‌ده احسان بويوردمش اولديغى اراضئ عموميه‌نك اصول حمايه‌سنه ، كيفيت توريث وتوارثنه دائر قانونلر وضع ايدوب گيتمشلردر . مثلا : ايرلاندا ! بوگون انكليزلردن بيك مستبد مالينك يد انحصار وتملكنه گچمشدر . كذلك مصر ! ؛ حالاً ايرلانديه قريب بر انحصار مستبدانه‌يه مالك . استقبالاً ايسه ايرلانديه فائق بر انحصار وتحكمه معروض اولميه‌جغنى كيم تأمين ايده‌بيلير ؟ بوگون طريق تمدنده پك ايلرى گيتمش بولنان اوروپاده ، بالخاصه لوندره‌ده كتلهٔ بشريت اويله مزاحمات وتضييقاته معروض قالمشدركه بونلردن بر آدم ايستديكى كبى اوزانوب ياته‌جق ، اويويه‌جق بر يربوله‌ميور. چار وناچار بزده حيوانلرك بيله بكنمدكلرى طبقهٔ سفلاده هم‌ده صف ، صف اوتوردقلرى حالده سينه‌لريله بر وضعيت افقيه ايله نصب ايديلمش اولان اورغانلره اتكا ايده‌رك ايپلر اوزرنده بوكلوم ، بوكلوم اويويورلر.

ارباب تمدن نظرنده نظام وانتظامى مختل عد اولنان چين حكومتى قوانينى بر شخصك تملك ايتمك ايستديكى ارضك نهايت يكرمى كيلومترو مربعنه مساوى بر مقداردن متجاوز بولنماسنى تجويز ايتميور . اكثر اوروپاليلر عندنده قسوت واستبداد ايله شهرتشعار اولان روسيه حكومتى ايسه اخيراً غربى ولايتلرينه ، بولونيايه مخصوص اولمق اوزره چين قانوننك احكامنه برچوق جهاتدن مشابه بولنان بر قانون وضع ايتمش وبوكا « اصحاب فلاحتدن برى اوزرينه تسجيل اولنمامش بولنان دين دعواسنك عدم مسموعيتى ، فلاحت وزراعتله مشتغل بر آدمك نهايت بشيوز فرانقدن زياده استدانه‌يه غير مأذون بولنديغى » ماده‌سنى ده علاوه ايتمشدر .

حكومات شرقيه بودقيقه‌لرى ادراك ايتميوب ده روسيه‌نك وضع ايتديكى قانون قبيلندن برشى وضع ايده‌جك اولورسه چوق گچمز ، يارم عصر ، ياخود برعصر صوكره اراضئ زراعيه ؛ اوچ عصر ظرفنده آنجق حالنه آجيوب ده ينه چاره‌ساز اوله‌ميان بر آدم [١] بولمق بختيارلغنه نائل اولان ايرلاندا كبى ايادئ انحصاره گچر . هم شرق ، اوچ عصر ظرفنده حالنه ترحم ايده‌جك آدمى قولاى قولاى بولمق بختيارلغنى بيله زور گورور !

شرط ثالث ؛ مال مكتسب مقدار حاجتى پك‌ده چوق گچمه‌مليدر . چونكه افراط ثروت ؛ انسانده اخلاق حميده نامنه برشى براقمز . انسان كنديسينى نه‌قدر مالك غنا وثروت گورورسه اونسبتده طغيان ايدر . بوتون شرايع سماويه ، حكمت سياسيه واخلاقيه ، فلسفهٔ عمرانيه بين البشر قوهٔ ماليه‌ده تساوى وتقاربى محافظه ايتمك مقصديله ربانى تحريم ايتمشدر . چونكه ربا ؛ مقابل ماديه مقترن اولميان بر كسب اولديغى ايچون معناى غصبى تضمن ايدييور ؛ عمل مقابلنده احراز اولنمش برحق اولمديغى ايچون انسانى بطالته آليشديرييور . بطالت ايسه اخلاقى افساد ايلين برحالتدر . كذلك ربا ؛ تجارت ، زراعت ، املاك كبى وسائط طبيعيهٔ استحصالدن هيچ برى مقابلنده اولميه‌رق قازانيلان بر كسبدر . معمافيه نه‌قدر معتدل اولورسه اولسون ذل عاردن عارى بولنان طرق اكتسابيه ايچنده

[١] غلادستون

ربادن دها زياده ربح وتجارتى حائز برطريق كسب اولمد.
يغنده، ربا ايله ثروتلرك تزايد ايتمسنده اختلاف يوقدر .
بوصورتله احرازاولنان ثروتلرله ده بين الناس تقرر وجريانى
مطلوب اولان قضيهٔ مساواتك مختل اوله جغنده ايسه
هيچ شبهه يوقدر .

علوم ماليه واقتصاديه متخصصلرى معتدل برصورتده
جريان ايدن ربانك نافعيتنه، حتى لازميتنه قائل اولمشلردر.
دلائل لازميت؛ اولا: برچوق بويوك معامله لر ربا ايله قائم
اوله بيلير. ثانياً : نقود موجوده؛ ربا جريان ايتديكى حالده
بيله تداوله كافى دكلدر. يا ارباب يسار برقسمنى ادخار ايدرسه
نصل كفايت ايده بيلير . ثالثاً : برچوق متمولين پاره
قازانمق يوللرينى بيلمزلر؛ ياخود ياپامازلر . ناصل كه طرق
استرباحى بيلنلردن پك چوغى سرمايه، رأس المال، شركاى
عنان بوله ميورلر . افراد وامتك ثروتلرينى تنميه جهتنه
معطوف بولنمسى حسبيله شو نقطهٔ نظر صحيح اوله بيلير. لكن
علوم سياسيه واخلاقيه متخصصلرى يالكز بو نقطهٔ تنميه يه حصر
نظر ايتمزلر. بوندن جمهور امه عائد اوله جق نفع وضررى مقايسه
ايدرلر. شبهه سزدركه ربانك جمهور امم حقنده توليد ايتمش
اولديغى ضرر، نفعندن چوق، هم پك چوقدر. چونكه ربا ايله
افراد نزدنده تراكم ايدن ثروتلر ؛ استبدادات داخليه يى تثبيت
ايدر. انسانلرى برى افندى ديكرى كوله اولمق اوزره
ايكى صنفه آييرير. استبدادات خارجيه يى ده تقويه ايدر .
قوةً، مالاً ضعيف دوشمش اولان امتك حريت واستقلالنه
خارجاً وقوع بوله جق تعرضاتى تسهيل ايلر. ايشته بونلر
حكمت وعدالت نظرنده هر زمان مردود بولنان برطاقم
مقاصد فاسده در. بونكيچوندركه شرايع سماويه ربايى تحريم
مغلظ ايله تحريم بويورمشدر .

عادل ومنتظم حكومتلرك زير اداره سنده ياشايان اهاليده
اكثر افرادك اخلاقنه فساد طارى اولمامق شرطيله حرص
تمول ، اوچيركين طمع غايت خفيف برصورتده رونمون
اولور ، فقط بوكونا اكثر امم متمدنه نك اخلاقى بوزولمش
سرف و سفاهت احتياجى چوغالمش اولمسى حسبيله
هيئت بشريه ده تمول قارشى عين نسبتده بر ميل وانهماك
حاصل اولمشدر. مع مافيه عادل برحكومتك عهد مسعودنده
تحصيل ثروت ايتمك جداً متعسردر . حتى بعضاً امم
منحطه ايله فائضجيلغه كيريشمك ، ياخود ايچنده بر نوع
احتكار بولنان بويوك تجارتلرى التزام ايتمك ، بر چوق
مخاطراتى كوزه آلديره رق بلاد بعيده ده اعماراته طالب
اولمقدن باشقه استحصال ثروت طريقى قالماز .

حكومت مستبده عهدنده ايسه بو چيركين طمع ؛
انسانلرك رؤس هواداراننده اولانجه شدتيله حكمفرما
اولور . چونكه حكومات مستبده ده دين ووجداندن ،
حياء حليهٔ انسانيه سندن تجرد ايدنلر ايچون سرقت، حقوق
عامه يه تعدى ، ايادىٔ ضعفاده بولنان اموالى غصب كبى
نه قدر وسائل مقدوره وممكنه وارسه هپسنه توسل
ايده رك تحصيل ثروت ايتلك سهل الاجرادر . الويركه
بو خصوصده مستبد اعظمه ، ياخود عمال واعوانندن
برينه ادنى بر انتساب حاصل ايديله بيلسون . بركره
ارباب ملعنت مأبه مناسبت پيدا ايدلديمى آرتق آندن
صوكره هر درلو رذائله ، شيطنته، تجسساته، وسائط غير
مشروعه يه توسل ايديلك صورتيله زمان ومحيطك مساعده سى
نسبتنده استحصال ثروت اولنه بيلور

ايشته شرق وغربده جارى اولان طريق ثروتك
اك بويوكى ! بونى دين ايله، ربا وملاهى ايله اتجار ايتمك
طريقى ولى ايدر .

ارباب تدقيقك بيان واجتهادنجه حكومات عادله نك
زير اداره سنده ياشايان بعض افرادك ثروت مدخره سى ؛
حكومات مستبده سايه سنده قازانيلمش اولان ثروتدن
زياده ضرر توليدايدر . چونكه حكومات عادله زنكينلرى؛
قوهٔ ماليه لرينى ناسك اخلاقنى افساد ، مساواتى اخلال ،
استبداد ايجاد ايتمك خصوصلرينه صرف ايدرلر . لكن
حكومات مستبده زنكينلرى؛ ثروتلرينى قلوب اهاليه بر

حس خوف القا ايتمك امليله قدری ابهت وتعاظم اوغرنده ، سفالت حقيقيه‌لرينه بر عوض اولمق اوزره تعالیٔ باطل يولنده، فسق وفجور واديسنده صرف ايدرلر بنابرين بونلرك ضعفادن غصب ايتمك صورتيله ادخار ايتمش اولدقلری ثروتلرك كنديلرينك فوقنده بولنان مستبدلر طرفندن‌ده عين حاله دوچار اوله‌جغی جهتله زوالی تسريع ايدلديكی كبی اصحابنك ياخود وارثلرينك ـ شايان شكراندركه ـ ثروتلرك نه صورتله حفظ وتنميه اولنه‌جغنی بوسايه‌ده انسانلره قارشی مستحكم بر اصول ايله ناصل استبدادات اجرا ايديله‌جكنی اوكرنمه‌دن اللرندن چيقمق صورتيله‌ده تعجيل اولنيور . لكن متمدن اوروپا زنكينلری ، استبداد ماليه مقاومتدن منبعث بر يأس وفتور سببيله كونك برنده قيامی ملحوظ اولان انارشيستلرله تهديد ايديلمكده اولديغندن ثروتلرك حفظ وتنميه‌ی طريقنی، بوسايه‌ده مستحكم براصول ايله انسانلری كوله كبی استخدامك كيفيتنی پك كوزل تعلم ايتمشلردر .

مابعدی وار

حسين حازم

ادبيات

بهار

بهار اولنجه بنده بر
غنوده سرميدر ، نه‌در ؟
كوزم جهانی پرصفا
كورور ، كوكل كدرله‌ نير

آكارده خاطراتمی
سرائر حياتمی
كورور ، تعجب ايلرم
شو خاكده ثباتمی

او نه‌يدی بر زمان بتون
سرور ايله كچردی كون
سپهره يوقدی منتم
حصول ذوق وشوق ايچون

ايدردی جمله اصدقا
بهاره بذل اعتنا
كيدردك اوچ صحنهٔ
رياضه طوغری پرصفا

كوكلده حزن وشيونه
محلمی واركه كيزلنه
خيالی خاطرمده‌در
بو آی ايچنده بر سنه

بش اون رفيق نكته‌ور
بهاردر ديمشديلر
نولور ايدلسه كلشنه
لطيف وخوشجه بر سفر

بهار ، خنده‌بار ايدی
طيور ، نغمه‌كار ايدی
مسيره‌لرله موطنك
جواری غنچه زار ايدی

كيدلدی پر سرورو شن
كوكلده نشوه خنده زن
كولردی صانكه هر طرف
مسار ايچنده موجه‌دن

اوباغچه‌لركه پر نغم
بوكون خياله مرتسم
يارين ختام عمر ايله
اولور مقارن عدم

نصل تلهف ایتمه‌یم ؟
هنوز بیلمدم نه‌یم ؟
بهاری کچدی عمرمك
بوکون خزان ایچنده‌یم

قونیه‌لی : ع . عاطف

فی ۱۲ نیسان سنه ۳۲٤

بوکره معاونت ملیه جمعیتی طرفندن اشترا اولنان
درت طورپیدو مناسبتیله

یشاسین اهل کرم ، اهل سخا ، اهل وفا ؛
یشاسین ـ حشره قدر ـ دللری زنکین فقرا .
ایلدی شانلی دونمامزه بو (طورپیدو) لر
درت بویوك قلعهٔ آهن کبی قوت اهدا .
کچدی اصحاب غنایی ، فقرای ملت ؛
ـ بذل آثار فتوتده ـ ایدوب استغنا .
قالدی ، بخلیله غنی ، ثروتی آلتنده حقیر ،
ایتدی عنوانی عاجز ، کرمیله اعلا .
هیچ ، ـ ارباب حمیتجه ـ نقود بی‌سود ،
صانکه برکنج دفین ، مالکی‌ده اژدرها .
بن فقیری ایده‌رم زنکینه ترجیح بوتون .
چونکه نسبتله فقیر ایله‌دی موجودی فدا .
زنکینك یوزده ویا بیکده‌بری مکرمدر
اك بیوك قسمی‌ده بی حس ، هیولای غنا
حصه یوقمی بوشرفدن عجبا اونلر ایچین ؟
بویله بر فرصت پرشعشعه کلزمی دها ؟
طورپیور آنلرده ایشته (درید نوط) لردن .
اك بویوك حصهٔ ذی‌شان . . آله‌جق وارسه صلا !!.
شاکر نعمته روحمله فدایم لکن ،
حیقه‌ده‌دی بر (آواروف) بزده هنوز واحیفا .
دور مسعود عدالتده بوکون بی‌شبهه ،
نام رخشان آله‌جق ـ نقد دکل ـ جود وعطا .
اوده برنفع عمومیٔ وطندن بشقه ،
اوله‌ماز رتبهٔ تلطیف ومکافاته سزا .
واردی اول‌نه قدر رتبه ، نشان آلمق ایچین ،
کوستره‌ن کندیسنی حاتم اهل دنیا .
شیمدی برتك پاره‌سی اویله درمدارانك ،
جانلرندن قوپه‌جق جوهر بی‌مثل وبها ،
[ایچنه پینیری قویمش شیشه‌نك اوستوندن
یالایور] ایشته بخیلانه بودر ذوق وغدا .
نه‌وطن حسی ، نه‌ملت املی ، نشئه‌سی وار !
بوده انسان‌یاشایور ! جنت ایله بی پروا !!.

عشاق : ا . طاهر

ردی علی‌ماقی‌القول‌الجید من‌الردی

مابعد

تطاول لیلك بالاثمد
ونام‌الخلی ولم ترقد
وبات وباتت‌له لیلة
کلیلة ذی‌العائر‌الارمد
وذلك من نبأجاءنی
وخبرته عن ابی‌الاسود

مقتضای ظاهرصیغهٔ تکلم‌ایله لم‌ارقد دنیلمك‌اولدیغی ایچون بومصراعده دخی [یعنی تطاول لیلك مصراعنده اولدیغی کبی] عندالسکاکی‌التفات واردر .

القول‌الجید

لم‌ارقده‌ده التفات تصور ایتمك ایچون التفات بحثی حقنده ائمهٔ معانینك وبالخاصه شارح‌علامه‌نك تدقیقاتندن خبردار اولمامق لازم کلیر . فی‌الحقیقه مؤلف ، کتابنك پك‌چوق نقطه‌لرنده‌کی اقوالیله نظرینی تلخیص ومطولك

اشعارينه قصر ايدرك بو فاضلارك بين الشواهد نه كبي جواهر حقايق نثار ايتدكلرندن ، نه كبي معارك تدقيقاته كيريشدكلرندن پك غافل اولديغنى اثبات ايلمشدر. ايشته بوراده ده اولا امرؤالقيسك اوچ بيتده سكاكينك اوچ التفاته قائل اولديغى بو مبحثده هرسامعه يه عكس انداز اولان بر ترانه در. ثانياً اولو مقتضاى ظاهره موافق اولميان بر اسلوبك تكررى التفات عد اولنه ميه جغى مطولده مصرحدر. [١] چونكه مقتضاى ظاهره مخالف اولان بر اسلوبه بدأ اولنور كن حس ايديلان تجدد وتفنن اسلوب مذكورك دوام وتكررى اثناسنده حس ايديلمز زيرا بر اسلوبك غرابتى، تقرر ايديجه قدردر .. واوندن صوكره ايكنجى بر تجدد حصولى مطلقا او اوسلوبك دكيشمه سنه متوقفدر . حتى خلاف مقتضاى ظاهر اوزره باشلانمش اولان بر اسلوبدن اسلوب اصلى وحقيقى يه عودت ايلك ده بر خلاف تشكيل ايدر. بوكا مبنيدركه اوچنجى بيتده كى (جاءنى) سكاكينك وجمهورك اتفاقيله التفات عد اولنمشدر . ديمك كه مؤلفك آرزو ايتديكى وجهله اگر (ولم ارقد) دينلسه ايدى بيت ثالثده كى جاءنى نك طرزنى اخذ ايدرك اصل اووقت التفات اولوردى. مؤلفك بيت ثالثده كى التفاتى آغزنده چيكنه مسنك منشأى ده بو صورتله ظاهر اولمشدر . آكلاشيلان او بيتك اسلوبى حقنده نه ديه جكنى بيله جك قدر بر حكم وقراره مالك بولنميور . چونكه بو بحثك مطولنى يا اوقومامش ويا آكلامامش .

١٦٧

ابوالاسود كنده قبيله سندن وناظمك (امرؤالقيس الصحابى) كندى اقرباسندن بركيمسه دركه اسدالغابه ده صحابه عدادنده مذكوردر . ابوالاسود كنيهٔ پدر امرؤ القيس الجاهلى اولمسى حقنده حسن چلبينك مفتاح سيدندن اولان نقلى صحيح ايسه مطابع مصريه سايه سنده بزم كوروب اوقوديغمز كتابلرى انلر كورمامش ديمكدر .

القول الجيد

حسن چلبينك مفتاح سيدندن نقلى صحيح ايسه نه ديمك؟ مفتاح سيدنده اولميان بر شيئى يالاندن نقله نه مجبوريتى واردر ؟. فاضل چلبينك اويله بر كذبى ارتكاب ايتمسى مؤلفك سوء ظنى قدر سببسز اولور. صوكره سيد شريف البته اوسوزى عند نفسندن يازمامشدر مأخذينك درجهٔ موثوقيتنى بيله مز ايسه مده سيد شريف اعتماد اولنه جق ويا اولنميه جق مآخذى بيلير . چونكه كنديسى علماى انسابدن دكل ايسه ده سر آمدان اولى الالبابدندر. حاصلى بوراده بر ياكليشلق بولنديغى تقديرده نظر فريب بر قوته ، قوى بر معذرته مستند اولمسى لازم كلير .

* * *

خبرته كلمه سى تخبيردن ماضى مجهول متكلم اولوب ضمير منصوب نبأه راجعدر .

القول الجيد

ضمير مذكورك مفعول مطلق اوله رق تخبير مصدرينه رجوعى اولادر . چونكه انباء و تخبير فعللرى برنجى مفعوللرندن صوكره سنه حرف جر واسطه سيله تعدى ايلدكلرندن مؤلفك اختيار ايتديكى صورتده كوره حذف و ايصال كلفتنه احتياج واردر .

* * *

« بر صورتله مضطرب اولمش كه كندى نفسندن بيله شبهه يه واقع اولمش . . . »

القول الجيد

« شبهه يه واقع اولوب قولى شبهه يه دوشوب تركيبنك تركجه دن عربجه يه طوغرى ترجمه سى طرزنده اوله جقدر. فى الحقيقه (من حفر بئرا لاخيه فقد وقع فيه) قولنده اولديغى وجهله عربيده وقوعك سقوط معناسنه استعمال اولنديغى وتركجه ده شبهه يه دوشمك تعبيرى بولنديغى حالده لسانمز ، شبهه يه واقع اولوب تعبيرنه نظر آشنائى

[١] نته كم فاتحهٔ شريفه ده التفات اياك نعبد خطابنده واردر. خطابات لاحقه ده يوقدر

عطف ایدەمز. بوکبی شیلر هر لسانك کندینه عائد اولان اسرار خصوصیەدندر . »

۱۷۰

بانت سعاد فامسی القلب معمودا
واخلفتك ابنة الحر المواعیدا

« بونده شاهدینه التفاتدر چونکه امسی القلب تعبیری امسی قلبی مؤداسنده اولمغله اخلفتك یرنده اخلفتنی دینلمك اقتضا ایدزدی لکن بونده مذهب سکاکیدن زیاده مذهب جمهور اوزره التفات اولمسی ظاهردر . »

القول الجید

امسی القلبك امسی قلبی مؤداسنده اولدیغی استدراکك ماقبلنه دکل بالعکس مابعدنه دلیل طرزنده ذکر ایتمك مناسب ایدی. مؤلف کیفیت استشهادی انی سویلەمەمشدر حاشیۀ شریفەیه مراجعت بیوریله

۱۸۸

متی کان الخیام بذی طلوع
سقیت الغیث ایتها الخیام
اتنسی یوم تصقل عارضیها
بفرع بشامة سقی البشام

القول الجید

قصیدەده بیت ثانی ایله بیت اول آرەسنده برچوق ابیات بولندیغی حالده بوراده مجرد تمثیل مقصدیله شاهد بیتلری ذکر ایدیلمشدر. ثانی اولك مابعدی اولدیغی ظننده بولونیلمامق اوزره بوکبی تنبیهاتك اجراسی شارح ابیات بولنان ذاتك وظائفندندر . برنجی بیت قصیدەنك مطلعیدر

۸۷۱

« سودی کچینك ممەسندن ایچمسی برقابه صاغیلورایکن سسنی ایشیدن اولورده سود ایستمکه کلن بولنور ... »

القول الجید

ایشیدن اولورده سود ایستمکه کلن بولنور تعبیری تکرار آمیزدر ایشیدن اولورده سوت ایستمکه کلیر دیمك کفایت ایدر .

۱۸۰

فلاصرمه یبدو وفی الیأس راحة
ولاوصله یصفو لنا فنکارمه

نکارمه مکارمەدن مضارع متکلم مع الغیر اولوب ضمیر غائب منصوب حبیبه راجعدر حبیبك اکرامی وصال ومحبك اکا قارشو اکرامی صدق مودتدر . مفاعله بابی بعضا برای مبالغه بر طرف ایچون دخی کلدیکندن فنکرمه معناسنه اولور . مفهوم بیت: انك نه‌ی ترك ایتدیکی بللی اولمیورکه قطع امید ایدوب مستریح اولەیم نەده هجرانسز بروصالی وقوع بولیورکه کندیسنه صفوت مودت اوزره بولنەیم دیمکدر .»

القول الجید

مکارمه اکرامده دکل کرمده یارشمق معناسنه اولدیغی کبی حبیبك اکرامی یاخود کرمی سیاق کلامه نظراً وصال صانیدر . علی الاطلاق وصال ایسه شاعر طرفندن ذاتاً اعتراف اولنەرق اونکله قناعت ایدیلدیکی جهتله حبیبك کرمنی اوزایه صرف ایتمك مناسب اولماز . کلمۀ صدق مودت ، محبك اکرامی ویا کرمی دکل وظیفەسیدر. بز بیتك صوك فقرەسنه شویله معنی ویرمك ایستیورز : نەده هجرانسز یعنی انسانك ایچنه سینەجك بروصالی وقوع بولیورکه بولطفك آلتنده قالمامق اوزره بزده فدای جانه قدر سعی ایدەلم یاخود الی الابد اسیر منتی اولەلم .

مابعدی وار — مصطفی صبری

— مخابرۀ علنیه —

بشکطاشده اثاریه جامع شریفی مؤذنلرندن حافظ محمد خیری افندی‌یه

« بیان الحق »ك کچن هفتەکی نسخەسنده واقع « امام ومؤذن اولمامق شرطیله جماعتله نماز قیل- » جملەسی حد ذاتنده وظیفۀ امامت و تأذینك قدسیتنه ، آغیرلغنه اشارت اولمق اوزره صرف ایدیلمش سوزلردندر حضرت عمرك بالخاصه (رضی الله عنه) مؤذنلکه تشویق خصوصنده ایراد بویورمش اولدیغی «لولا الخلیض لاذنت » یعنی « امور خلافتله کثرت اشتغالم اولمسیدی بالذات مؤذنلك وظیفەسنی ایفا ایدردم » سوزی جمل مشهودەدندر.

مدیر مسئولی : محمد منیر — طنین مطبعەسی

برنجی سنه — ایکنجی جلد　　بیان الحق　　عدد — ٥٨

پازار ایرتسی　فی ٢٨ ربیع الاخر سنه ١٣٢٨ و فی ٢٦ نیسان سنه ١٣٢٦

جمعیت اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مكتب نواب معلملرندن
كلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لكی ٦٠ غروش
آلتی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ٦٠ «

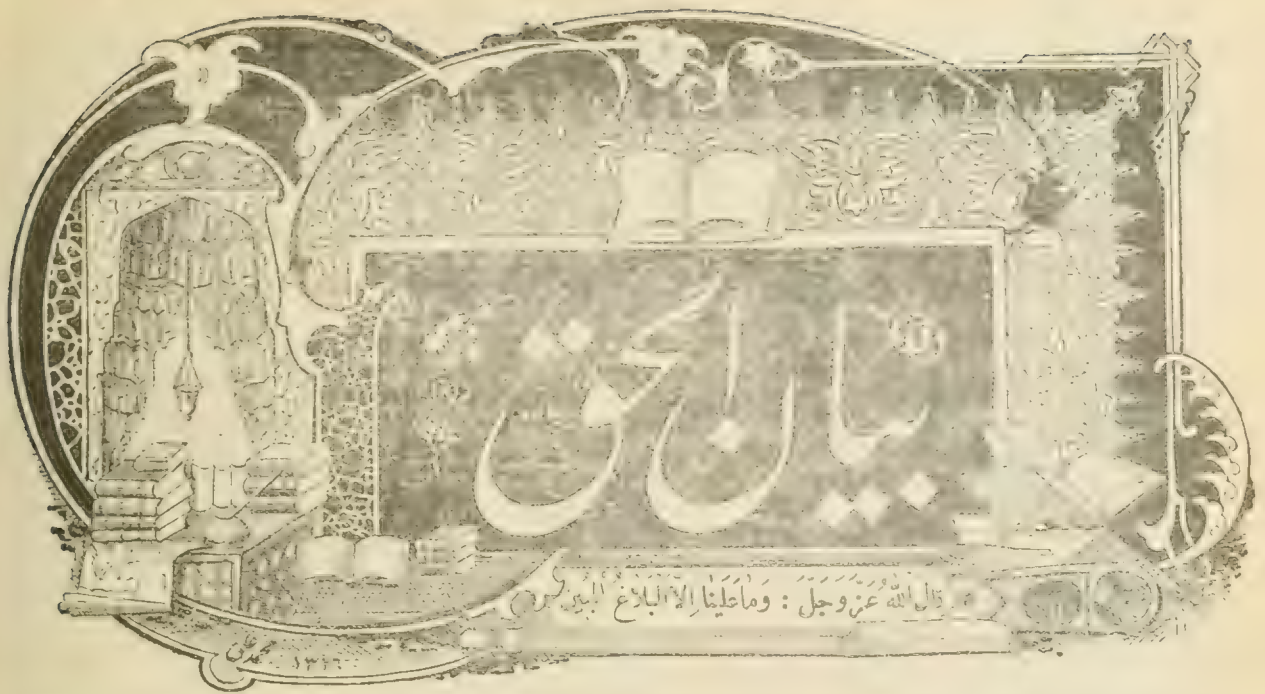
درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اكثر مقالاته آیات كریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلكده بولنلماسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

بازار ایرتسی كونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

مجلهٔ احكام عدلیه‌مزه روا كوریلان مؤاخذه‌یی مدافعه

مابعد

موسیو ماندلستام جنابلرینك اعتراضاتندن بریسی‌ده مجله‌نك (١٩٧ ، ٢٠٠ ، ٢٠٥ ، ٢٣٧ ، ٢٣٨) ماده‌لرینه عائددر . لكن بو ماده‌لرك قواعد اساسیهٔ حقوقیه نقطهٔ نظرندن ماهیت اصلیه‌لرینه دائر بر اعتراض سرد ایدلمیور . یالكز مواد مذكوره‌نك ایجابات عمومیه‌سی طولاییسیله ارضك وحیوانانك محصولاتی قبل‌الادراك بیع ایتمك جائز اوله‌مدیغنه یعنی مواد مذكوره‌نك نتائجندن برینه اعتراض ایدیلیور .

شمدی بركره موادمذكوره‌نك موقع حقوقیلرینی، ثانیا نتیجهٔ معترض بهانك شایان قبول اولوب اولمدیغنی تدقیق ایده‌لم .

مواد مذكوره شونلردر :

(١٩٧ مبیعك موجود اولمسی لازمدر) (٢٠٠ مبیع مشترینك معلومی اولمق لازمدر) (٢٠٥) معدومك بیعی باطلدر . مثلا بر اغاجك هیچ بلورمه‌مش اولان میوه‌سنی صاتمق باطلدر) (٢٣٧ حین بیعده تسمیهٔ ثمن لازمدر بناءً علیه مبیعك بهاسی ذكر اولنماز ایسه بیع فاسد اولور) (٢٣٨ ثمنك معلوم اولمسی لازمدر .)

كوریلیوركه مواد مذكوره ایكی اساسه راجع اولیور :

بریسی بیعده مبیع دنیلان شیئك موجود ومعلوم اولوب معدوم اولمامسی ایكنجیسی ثمنك معلوم بولنمسیدر .

بیعه عائد قواعد حقوقیه‌ده عجبا شو ایكی اساس قبول ایدلملیمیدر ایدلمامليمیدر ؟ سؤالنه ویریله‌جك جواب مسئله‌مزی حل ایتمش اوله‌جقدر .

هركسك بیلدیكی وهر قانون مدنینك قبول ایتدیكی برشی وارسه اوده عقد بیعك مبیع ایله ثمنی مبادله‌یه راجع بر قول ویاخود فعل اولمسندن عبارت اولدیغی جهتله عقد بیعك ركنی اولمق اوزره مبیع وثمن دنیلان

ثمن شيئك لزومى بديهى بولنديغى كبى مبيعك ركنيتى داها صريح اولديغى‌ده وارستهٔ اشتباهدر .

شوحالده بر بيعه موجود ومعتبر ديه بيلمك ايچون موضوع وركنلرينك موجود ومعتبر وبوركنلر اوزرنده حكم بيعك قابل تطبيق بولنمسى لزومنى هانكى عقل ومنطق انكار ايده‌بيلير .

اكر مبيع ايله ثمن ايكيسى بردن معدوم اوله‌جق اولورسه ايكى يوقدن بروار ميدانه كتيرمك وصوكره اويوقلر اوزرنده بر اثر موجود كوزتمك عجبا ارزوى مجردله دكل قوت بشريه‌نك هيئت مجموعه‌سيله حيز امكانه كله‌جك شيميدر ؟ . . .

مبيع ايله ثمندن بريسنك معدوم بولنديغى صورتده ايسه ينه عين حال جاريدر . چونكه بر وارايله بريوقك هيئت مجموعه‌سى برشى موجود اوله‌مامقله برابر وارايله يوق آره‌سنده تصور اولنان مبادله‌نك دخى اساسى اوله‌ميه‌جغندن بو صورتده معامله بر طرفك تبرعندن عبارت قاله‌جغنده‌ده اشتباه ايديله‌مز .

بناءً عليه بديهيات قبيلندن اولان شو مقدمات ايله بشقه ادله ايرادينه حاجت قالمقسزين اكلاشيليوركه معدوم اوزره وارد اولان عقدى واضع قانونك براعتبار مجرديله موجود فرض ايتمك علم حقوقى كيفيات نفسانيه اوزره مرتب ومحيل بر سلسلهٔ شعريه تلقى ايله‌مكله قابل اوله‌بيلير .

اوت مقاولات بشريه‌نك موجودات اوزرنده‌كى روابط ومناسبات معنويه‌يه اجراى تأثير ايده‌بيله‌جكى شبهه‌دن آزاده‌در . فقط اقوال بشريه ايله نفس موجودات ومعدوماتك ماهيتلرينى تبديل ايتمك محالدر . بوممكن اولسه ايدى انسانلر لافدن نه‌لر ميدانه كتيررلردى قواعد فقهيه‌مزده اعيانده اسقاط جارى اولمز مسئله‌سى بو حقيقتدن منبعثدر . ديمك اوليوركه بيعده مبيع وثمنك موجوديتى لزومى انكار اولنه‌ميه‌جق حقائقدندر شو قدركه بو مطالعات معدوم مطلق حقنده طوغريدن طوغرى‌يه ثابت اولمقله برابر حالاً يعنى اثناى عقدده معدوم اولان برشيئك ماضى‌ده ويا استقبالده موجود اوله‌بيلمسى نقطهٔ نظرندن ياپيله‌جق بيع شايان ملاحظه اولمق لازم كلير .

مثلا ماضى‌ده موجود ايكن اخيراً معدوم اولان بر مالى موجوديتى زماننده‌كى ماليتى اعتباريله بيع‌وشرا ايتمك بعض احوالده تجويز اولنه‌بيلمشدر . بوراده هم موجوديت وهم معدوميت ايكيسى‌ده محققدر . كتب فقهيه‌ده بيع بالاستجرار نامى ويريلن وهر كون بقاللردن عطارلردن المقده اولديغمز اشيايه دائر بولنان بو بيع جائزدر . التى آى اول بقالدن آلوب استهلاك ايتديكمز مالك پازارلغنى بوكون ياپوب پاره‌سنى‌ويريورز وبوكون معدوم بولنان برشى صاتون آلمش اوليورز .

فقط بيع او معدومك ماضى‌ده‌كى وجود محققى زماننه مضاف اولديغيچون بوكا بيع معدوم اطلاقى پك طوغرى اوله‌ماز .

مع مافيه بوكبى بيعلر امر واقع حالنده خصوصات عاديه‌ده جريان ايتمكله برابر اساساً پك مقبول اولميوب مضرت اقتصاديه‌سيده بديهى بولنديغندن اموال عظيمه‌ده بوبيعك جريانى برقانون مدنينك منع ايلمسى البته موافق اولور .

بوكون معدوم اولان بر شيئك بالآخره استقبالده‌كى موجوديتى اعتباريله بيع ايديلوب ايديله‌مامسى جهتنه كلنجه ـ كه ماندلستام جنابلرينك ارض و حيواناتك محصولاتنى بيع ايتمك ايسته‌ملرى بو قبيلدندر ـ بوخصوص قوانين مدنيه‌ده بيع معدوم نامى آلتنده موضوع بحث اولمغه سزاواردر .

بوكون يوق اولان بر شيئك برآى ويا بر سنه‌صكره موجود اوله‌بيلمسى نظر اعتباره آلندقده كوريليركه بونده‌ده برموجوديت وبر معدوميت حالى واردر . معدوميت حالى نظر اعتباره آلنيرسه معدوم مطلق كبى

بیعی جائز اولمامق و موجودیت حالی نظر اعتباره آلنیرسه بیع بالاستجرارده‌کی کبی بیعی تجویز ایدلمك مناسب اوله‌جغی وارد خاطر اولور .

شو حالده طرفیندن بری ترجیح ایدلمك ایچون بر سبب آره‌مش اولسه‌ق بوراده بیع مستقبلده‌کی موجودیت اوزرینه اوله‌جغی نظر اعتباره آله‌رق وجود طرفنی ترجیح ایتمکده خاطره کلیر .

حالبوکه بوراده موجودیت و معدومیت قسم سابقده اولدیغی کبی مسافه‌ده دکلدر . بوکون معدومیت محقق فقط استقبالده‌کی موجودیت مشکوکدر بر اغاجك هیچ بلورمه‌مش اولان میوه‌سی بوکون قطعیاً معدومدر . بر ایکی آی صکره بو میوه‌لر موجود اوله‌بیلیر موجود اولورسه مال متقومده اولور لکن بو میوه‌لر تمامك احتمالی‌ده بولندیغی کبی بتدیکی حالده کیفیت و کمیت اعتباریله‌ده نه اوله‌جغی‌ده مشکوکدر . عالمده هیچ بر وقت محققه قارشو موهوم و مشکوکك رجحانی اوله‌میه‌جغندن بونلرك بیع معدومه الحاقی تردد اولنه‌میه‌جق خصوصاتدندر .

بونلرك معدومیتلری اعتباریله هیچ کیمسه تجویز ایده‌میه‌جکی کبی مشکوك اولان موجودیتلری اعتباریله فرض ایدله‌جك بیعکده قاردن فرقی یوقدر . موجودیت مالیه‌لری متحقق اولمیان شهرده معاملات تجاریه‌یه کیریشمه‌نك جهت اقتصادیه‌ده‌کی مضرتلری نه‌قدر بیوك اولدیغی قابل انکار دکلدر . ذاتاً قمارك مذمومیتی‌ده بو نقطهٔ نظردندر .

محصولات حیوانیه‌نك قبل الادراك بیعی شریعت اسلامیه‌نك ظهورندن اول ازمان جاهلیه‌ده جریان ایلردی . اووقتلری طبقی ماندلستام جنابلرینك ارزولری کبی احوال حکمران اولوردی . ارباب ثروت فقرانك احتیاجندن بالاستفاده حیوانلرینك انسالنی بیله اللرندن آلمغه و آنلری دائما بر اسارت اقتصادیه التنده بولوندرمغه متهالك ایدیلر . اووقتلر اغنیا ایله فقرانك حالی شمدیکی اوروپالیلرله عثمانلیلرك حالنی اکدیرردی . مع مافیه بر چوق ارباب ثروت دخی بوکبی معاملات آرقه‌سنده محو اولوردی. مضامین وملاقیح یعنی بابالرینك صلبنده آنالرینك قلبنده بولنان حیواناتك بیعی باطل ایدوکنه دائر شرف وارد اولان احادیث شریفهٔ محمدیه بو بیوعی منع ایلدی . ارباب احتکارك مستقبله معطوف اولان احتراصات استیلاجویانه‌لرینه سد چکلدی . بناءً علیه شریعت اسلامیه بیع معدوم حقنده پك بدیهی اولان قواعد حقوقیه ایله بو مسائلی تنویر وتحکیم ایلدی . ماندلستام جنابلرینك اورته‌یه سوردکلری بو مسئله‌لر بوکونکی ترقیات مدنیه‌نك ایجاباتی دکل بلکه ازمان جاهلیه‌نك اعادهً احیا ایتمك ایسته‌دکلری متروکاتی بولندیغیچون اعتراضات مذکوره بونقطه‌دن مجله‌یه شین دکل شان بخش ایتسه کرکدر .

هم نه حاجت بومثللو معدومك بیعی مضرات اقتصادیه حسیله قارله نصل مترادف ایدوکنی آکلامق ایچون ممالك عثمانیه‌ده اعشار التزاماتی کوسترمك کافیدر ظن ایدرم . بوکون اعشار التزامی یوزندن مملکتمزده محو اولان ارباب ثروتك حد و حسابی یوقدر . بونی عثمانلیلر بالتجربه بیلیرلر. زواللی اهالینك بیله‌رك بیلمیه‌رك آتلدقلری بو تهالك خانهٔ غرامتده اوغرادقلری فلاکتلر هپ مشکوك العاقبه اولان بیع معدومك نتیجه‌سیدر. مملکتمزده اعشار التزامی یالکز حکومتك منافعی نقطهٔ نظرندن تعقیب ایدلمکده ایسه‌ده بو بابده حکومتك دخی کار ایتمدیکی نظریات اقتصادیه‌یه واقف اولانلرك معلومیدر .

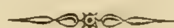
والحاصل معدومك بیعی حقنده‌کی قواعد خصوصیه‌مز سوز کوتورمیان اساسلری احتوا ایتدیکی و مجله‌نك مواد مذکوره‌سی ایسه بونی بیان ایلدیکی جهتله ماندلستام جنابلری دخی مواد مذکوره‌یی نظریات حقوقیه اعتباریله جرحه قیام ایده‌مامشلردر . آنجق ممالك عثمانیه‌ده اوروپانك مقاولات اقتصادیه‌سنه براز منافی کوردکلری

ایکی نتیجه‌یی ایلرویه سورمشلردرکه آنلرده هر زمان جدیت و حقیقتك رد ایده‌جکی شیلردن عبارتدر .

مع مافیه مواد مذکوره‌نك بعضلری قودسیویلده‌ده صراحة موجوددر .

مابعدی وار

کوچوك حمدی

مجلس مبعوثان علمیه انجمننجه تعدیلاً قلمه النان

محاکم شرعیه وحکام شرع قانونی لایحه‌سی

اسباب موجبه مضبطه‌سی

برملتك ، برحکومتك حق حیاتی ؛ حیات حق ایله قائمدر . حق وعدلدن انحراف ایدن جمعیتلر تاریخ عالمده دائما ممات واندراسه محکوم اوله کلمشلردر . او کیلرده آنی وناکهان رونمون اولان غالبانه سطوتلر ، متحکمانه شوکتلر برق خاطف کبی پی درپی ارتسامات خیالیه‌یه منقلب اوله‌رق حقك تجلیات بقا فروزینه مغلوب اولمشلردر .

حق ؛ عالمده اضافات مجرده‌دن ، برطاقم معانیٔ اعتباریه‌دن عبارت اولسه‌یدی حکومتلرك ، متغلبلرك کیفیات نفسانیه‌لرینه کوره واقع اوله‌جق فرض وتخمینلر عین حق اولمق لازم کلوب تسویلات کیفیه‌سنی قانون حق بیلن حکومتلر البته حق حیاته مظهر اولورلردی. فقط حق ؛ کائناتك حقائق نفس الامریه‌سی میانه‌داخل برامر محقق اولدیغی جهتله آنك موجودیتی دخی موجودات سائره کبی برطاقم قوانین حقیقیه وبرچوق حقائق علمیه‌نك سلسلهٔ تناسقنه متفرع بولندیغندن عالمده هر هانکی برقوت حقی دیلدیکی کبی وضع وتبدیله قدرتیاب اوله‌من. تبدیل حقوق تبدیل حقائق کبی ممتنعاتدن معدود اوله بیلیر . بوسببه مبنیدرکه ایجاد واعدام حقوق قضیه‌سی حکومتلرك دائرهٔ صلاحیت واقتدارندن خارج اولوب هر حکومت مافوقنده‌کی بر قدرت تشریعیه‌نك امر ونهینه منقاد اولمق مجبوریتنده‌در . انکچون قوهٔ قانونیه‌نك تحت حکمنه کیرمین حکومتلر حکومت مشروعه اوله‌من .

ایشته بو نقطهٔ نظردن هیئت اجتماعیهٔ دولتك اول امرده ایکی رکنه انقسام ایتدیکی کورولور. لکن قوای قانونیه‌نك حکومتلر اوزرنده‌کی حاکمیتی دخی برحق اوله بیلمك ایچون قوای حکومتك ماهیتندن دها متعالی برحقیقتی احتوا ایتمسی ایجاب ایدر . قوای قانونیه مبانیٔ حقوقیه‌نك وضع وایجادینه قادر مافوق البشر برمنبعه استناد ایتمك وحقوق بشری تعیین امرنده قوای بشریه دکل حاکم کائنات اولان قدرتلره عرض افتقار ایتمك ضروریدر .

حقوق طبیعیه نظریاتی ایشته بوحکمتدن منبعث اولدیغی کبی شرایع منزله اساسلری دخی بواحتیاجك لوازمندن بولنمق دولاییسیله نظر اسلامده مبانیٔ علم حقوق قوانین سنة الله ـ یعنی قواعدوحکم طبیعیه‌ایله آنك مفسری اولان احکام منزله ـ اوزره مؤسس اولمغله انسانلرك قدرت تشریعدن حصه‌لری حادثاتك صور ظهورینه کوره او مبانی دائره‌سنده کشف واستنباط مسائلدن عبارت تلقی اولنور .

حاصلی حقك اصل وماهیتنه دائر وضع وتبدیل قوهٔ قانونیه‌نك حوزهٔ صلاحیتنه راجع اولوب حکومتلر یالکز هرحقی یرلی یرینه کتیرمك دیمك اولان احقاق حق واجرای عدل ایتمك وظیفه‌سیله مکلفدرلر . بناءً علیه حکومتلرك غایهٔ اصلیه‌سی احقاق حق قضیه‌سندن عبارتدر. حکومتلردن امید ویا اقتطاف ایدلمکده اولان معالیٔ مدنیه ، سعادت بشریه‌یه متعلق بر طاقم نتایج علویه آنجق احقاق حقوق امر مهمی اوزره ترتب ایده بیله‌جك ثمرات تالیه‌دن عبارت اولدیغی جهتله مشروع برحکومتك غایهٔ حقیقیه‌سی احقاق حق قضیه‌سندن بشقه برشی دکلدر .

شو حاله نظراً برحکومت احقاق حقوق امرنده اولا هیئت اجتماعیه اردسنده یرلی یرینه توزیع ایتمسی لازم کان حقلرك خارجاً وداخلاً سکتهوخللدن وقایهسی ضمننده ضبط وربط سیاسی یه ثانیاً خلل وتعرضه اوغرادیغنده اشتباه حاصل اولان حقوقك علاقهداران بیننده تدقیق ومحاکمهسیله ظاهره اخراجی ایچون فصل قضایه ثالثاً دوچار خلل اولدیغی کسب قطعیت ایدن حقوقی وضع اصلیسنه ارجاع ایله تنفیذ واجرایه مأمور بر قوهٔ عامله دیمکدر .

بوکون قوهٔ اجرائیه دیدیکمز بوقوهٔ عامله حق قانونی بتمامه محافظه ایدرك اشبو وظائف ثلثهده قطعیاً التزام قصور ایتمیهجك اولورسه ترقیات بشریه یه عائد هردرلو ثمرات مدنیه محفوظیت حقوقیه ایله بکام اولان افرادك تشبثات شخصیهلرندن طبیعتیله ظهوریافته اولور.

عهدهٔ حکومته مودوع اولان اشبو احقاق حق امریله بوکا متفرع وظائف عمومیه یه دائر صلاحیت قانونیهیه لسان شرعده ولایت عامه وسیاست عامه اطلاق اولنورکه بونلرك هیئت مجموعهسیله مقام تجلیسی امامت کبری اولوب حال ومصلحتك ایجابنه کوره مراتب اصلیهسندن هر بری ولایت، وزارت عنوانیله وکلای دولته توزیع وانقسام ایلر .

احقاق حقوقك سابق البیان مراتب ثلثهسی میاننده ولایت قضا ایروجه بر جهت امتیازی حائزدر . چونکه کرك ضبط وربط سیاسی وکرك تنفیذ واجرا ولایتلرنده ابراز سطوت وشوکته احتیاج درکار وبناءً علیه قوای مادیه لزومی امر آشکار اولدیغندن بونلر نوعاً متجانس عد ایدیلهبیلدیکی حالده قوهٔ قضائیهده یالکز قوای علمیه حکمران اولمسنه وقانون حقك غوامض ومعضلاتی بوراده هردرلو مداخلهدن آزاده اولهرق سلم وسکون ایله حل ایدلمك اساس بولنمسنهمبنی محافل قضا همان مناظرات علمیه محافلندن معدود اولهرق براستقلال نوعیبی تضمن ایلمکده وبو نقطهدن قوهٔ قضائیه مشروطیتده دخی بر قوهٔ ممتازه عد ایدلمکدهدر .

بوسببه مبنیدرکه تا ابتدای اسلامدنبری بلاد اسلامیهده ولاة امور بو اساسلری اکدیرهجق وجهله تعیین وترتیب ایدیله کلدیکی کبی حالاً ولایتمز ارکان حکومتنده بیله ولاة ایله حکام باشلیجه بر عنصر مهم تشکیل ایتمکده بولنمشدر .

خلاصه برحکومتده حکام ومحاکمك درجهٔ اهمیتنی تعیین ایدن امر ولایت قضانك شریعت ومشروطیتدهکی موقع عالیسی پك بیوك اولدیغی جهتله قوهٔ قضائیهسز اولهرق فرض ایدیلن مشروطیت نصل که مشروطیت اولمقدن چیقارسه قوهٔ قضائیهدن معرا فرض اولنان شریعت دخی عادتا مرتفع دیمك اولهجغندن قوهٔ قضائیه دیانت وشریعت اسلامیهنك روحی مثابهسندهدر.

سابعاً بحث اولندیغی وکتب فقهیهده مسطور بولندیغنه نظراً ولایت قضا انجق حقوقك حکماً حل وفصلنه منحصر اولوب سیاست عامهنك ایجابات سائرهسنه اصلا شمولی یوقدر . بناءً علیه حکام صفت حاکمیتلری نقطهٔ نظرندن انجق انشاء حکمه مأمور اولوب اجرا وتنفیذ وضبط وربط اموردهٔ قطعیا علاقهدار اولهمزلر . حتی بعض فقهانك بیاننهکوره اقامهٔ حدود بیله ولایت قضادن خارجدر . دینلیورکه حقوق شخصیه قبیلندن اولمیان امور جزائیه وتعزیریه دخی اهل ولایت قضادن بشقه اولدیغی جهتله بونلر ایروجه امر ولی الامره محتاجدر . بونکچون حضرت عمر اذن همایونلری شرفصادر اولمقسزین حداً وتعزیراً هیچ بر قتل اجرا اولنمامسنی تعمیماً امر بیورمشلردی .

ایشته ولایت قضانك مرتبهٔ اطلاقنده ماهیتی بوندن عبارت اولوب اطلاق شرعی اوزره بلا تعمیم ولا تخصیص نصب اولنان برقاضینك درجهٔ صلاحیتی اشبو دائره خارجنه چیقهمیهجغندن زائد اولهرق وقوع بولان فعل

وعملی طرف حکومتدن ایروجه اذن وتفویضه محتاج اولور . معمافیه امر قضا نفسنده واسع الحدود بر ولایت اولمغله برابر ایجابنه کوره مکاناً ، زماناً مصلحةً قابل تقیید اولدیغی کبی لدی الاقتضا قاضیلر وظیفهٔ قضا خارجنده بعض امور دخی تودیع اولنه‌رق ولایات سائره‌یه تشریك جائز اولور . بوبابده معیار حقیقی ایسه عرف وتعامل واقتضای مصلحتدر . معین الحکام بوخصوصی بروجه آتی نقل وتأیید ایلمشدر .

« اعلم ان عموم الولایات وخصوصها ومایستفید المتولی بالولایة یتلقی من الالفاظ والاحوال والعرف ولیس لذلك حد فی الشرع فقد یدخل فی ولایة القضاء فی بعض الامکنة وفی بعض الازمنة مایدخل فی ولایة الحرب وقدیکون فی بعض الامکنة والازمنة قاصراً علی الاحکام الشرعیة فقط فیستفادفی ولایة القضاء فی کل قطر ماجرت به العادة واقتضاه العرف وهذا هوالتحقیق فی المسئلة »

ایشته ابتدای اسلامدنبری قضاة ومحاکم حقنده ازچوق اختلاف عرف حاصل اولوب وظائف وتشکیلات ایله تعیین قضاة امرنده بعض تحولات میدانه کلمش ایسه‌ده حکومات اسلامیه‌دن هیچ بریسی قوهٔ قضائیه‌نك اهمیتندن ذهول ایتمامشدر .

معمافیه اصل ادارهٔ حکومتده هر نه زمان یولسزلق ظهور ایتمکه باشلامش ایسه عین زمانده حکام ومحاکمده سوء استعمال اویولسزلقلرك اك برنجی ثمره‌سنی تشکیل ایلمشدر .

قرن اولده قضاة اسلام امور حقوقیه وجزائیه‌نك هر ایکیسنده مأذون اوله‌رق منصوب اولدقلرندن محاکم حقوقیه وجزائیه متحد بولنوردی . حضرت ابی بکرك زمان خلافتنده حضرت عمر قاضی مطلق اولوب حضرت علی حضرت عثمان حضرت زید بن ثابت وظیفهٔ کتابت قضا ایله مشغول ایدیلر . حالبوکه ایلك دورهٔ خلافتده تماماً برسنه هیچ برکیمسه محکمه‌یه مراجعت ایتمامش ایدی . اوزمان افراد امتك تربیهٔ حق‌شناسیسی بودرجه متین اولدیغی حالده حکومتك قوهٔ قضائیه‌دن خلوی جائز اوله‌میه‌جغندن ینه محکمه‌لر آچیق وقاضی ارباب مصالحه منتظر بولنوردی .

شریعت اسلامیه‌ده محاکمه‌نك علنی اولمسی دولاییسیله محکمه‌لر بلده‌لرك مشهور ناس اولان مواقعنده بولندیرلمق احکام شرعیه ایجاباتندن اولدیغی وعین زمانده بیت المالده اقتصاد واجب بولندیغی جهتله محکمه‌لر وقتیله علی الاکثر اك بیوك جامعلرده عقد اولنور وهرکس جامع شریفده کمال خشوع وخضوع ایله محاکماتی بالاستماع قضاتك صواب وخطاسندن خبردار اولوردی ومسلم وغیر مسلم ارباب دعاوی سویاً جامع شریفده محاکمه ایدیلیرلردی . ووقتیله حکام شرع ، لزوم کوردکلری محلده عقد مجلس قضا ایده‌بیلملری وافادهٔ شفاهیه ایله استماع دعاوی ایتملری کبی بعض نقاطی اعتباریله زمانمز اصطلاحنجه عادتا صلح حاکملری طرزنده ایدی . اخیراً عهد حضرت علیدن بدأ ایله امویلرده عباسیلرده ، اندلسیلرده یواش یواش تخصیص وتنویع قضا باشلایه‌رق امور جزائیه وتعزیریه ایله امور حقوقیه آیری آیری محکمه‌لره تودیع اولنمغه باشلامشدی . وبودورلرده قضاتك معیار علمیسی مرتبهٔ اجتهاده وصولی اتخاذ ایدلدیکندن قضاة مجتهدیندن نصب وتعیین اولنورلردی .

حکومت عثمانیه‌نك مبدأ تأسسندن اعتباراً دخی امر قضایه دیکری قدر اهمیت ویرلمش اولوب اکثریا تقسیمات ملکیه‌یه تبعاً حدود قضا تعیین ایدلدکله برابر بعض خصوصاتده تشکیلات خصوصیه‌دخی تعقیب اولنمش ایدی . پای تخت سلطنت سنیه‌ده شیخ الاسلاملر مفتی الانام بولندقلری جهتله اصل قوهٔ قضائیه مرکزی قاضی القضاة اولمق اوزره تعیین اولنان ایلك اوکجه بر وثانیا روم ایلی واناطولی قاضی القضاتی دنیلان ایکی صدره مودوع اوله‌رق بونلر هم قاضیلرك نصب وتعیینه وهم ایروجه محاکماته مأمور بولنورلردی .

بیوك بلده‌لر قاضیلکلره و کوچوك بلده‌لرده قاضیلکلره مربوط اوله‌رق نیابتلره توديع اولنوردی . قاضیلر سنین عدیده مدارسه تحصیل علوم ایله اهلیتی مصدق واو وقتك الك مهم امتحانی اولان رؤس امتحاننده بالمسابقه حائز موفقیت اولدقدن صکره اون درجه اوزره مرتب اولان سلسلهٔ مدرسینی خیلی سنه‌لرده بالفعل تدریس علوم ایله بالاشتغال ترفیعاً قطع ایده ایده مولویته واصل اولمش وصیت فضل وعرفانی، سویهٔ اخلاقیه‌سی بین الانام تعین ایتمش بولنان ذوات فاضله‌دن تعیین اولنورلردی . حالا رتب علمیه میاننده مولویت رتبه‌سی دنیلان رتبه‌لر اووقتلر منصب قضا دیمك ایدی .

سابق الذکر رؤس امتحانه داخل اوله‌بیله‌جك درجه‌ده تصدیقنامه اخذینه نائل اولان ذوات دخی اوزمان دارالفنونلرینك یتشدیردیکی ارباب اقتدار علمادن بولندقلری جهتله بونلردن حسب القدر رؤس امتحانندن کیرو قالانلر ایسه هدر ایدلمسی تجویز ایدلمیان ذواتدن بولندقلرندن بوکبیلردن نائبلر انتخاب ایدیلیردی . بونائبلره همان صالح حاکملری دینه‌بیلیردی .

بواصول بیك تاریخلرینه قدر هیچ سوء استعماله اوغرامقسزین دوام ایدرك قضاة ونواب مغبوط العلم والاخلاق بولندیغی وحکومتجه‌ده بونلره اهمیت لازمه عطف ایدیله‌رك تحصیل وتربیه ومعیشتلرینه کما ینبغی اعتنا اولدیغی جهتله اوزمانلر دولت علیهٔ عثمانیه محاکمی روی ارضك محافل معدلتی عد اولنور وقاضیلر عفت واستقامتده مثل سائر تلقی ایدیلیردی .

مع التأسف صوکره‌لری تحصیل علومه اوقدر تشویق واعتنا ایدلمامکه وحیثیت نسبیه واضافیه‌یه کوره پاشازاده‌لره رتبهٔ علمیه توجیه اولنمق اصولی احداث اولنمغه باشلادیغی تاریخدن اعتباراً برطاقم نا اهللر مسلك علمیه‌یه انتساب ایدرك بر ایکی یوز سنه‌دنبری محاکم عثمانیه کوندن کونه ضعفنی ارترمغه وبوندن صکره مملکتمزده سوء استعمال ایچون برچوق قاضی حکایه‌لری ایراد اولنمغه باشلادی .

حکومت عثمانیه‌ده احقاق حقك الك مهم رکنی اولان امر قضا بو سوء استعماله معروض اولونجه بالطبع کتاب صحیفه‌لرنده منطوی قالان قوانین اسلامیه ارتق اجرای تأثیر معدلت ایده‌مز اولدیغندن افراد ملت حقسزلقدن شکایته باشلامش وحیات حقك بوصورتله ضیاعه اوغرامسی حکومتك حق حیاتنه تأثیر ایدوب بوخصوص اوروپا ایچون حکومتمزه بروسیلهٔ مداخله تشکیل ایتمش ایدی .

صوك زمانلره طوغری کویا بوکا چاره ساز اولمق اوزره تشکیلات عدلیه‌یه تشبث اولندی .

مابعدی وار

— اسلامده علوم وفنون —

« مقدمه »

ظهور اسلامدن اول قوم عرب آره‌سنده‌کی علوم ، علم نجوم ، علم انساب، تاریخ، کهانت ، طبابت ، شعر، خطابتدن عبارت ایدی ، بونلردن الك زیاده ابراز اقتدار ایتدکلری ایسه ، علم نسبله تاریخ ، شعر ایله خطابتدر.

اسلامك ظهوریله کندی وطنلری اولادندن بر ذاتك ـ کندی لسانلری اوزره ـ هیچ مألوف اولمدقلری حتی تصور ایده‌مدکلری برطرزده میدانه قویدیغی قرآن کریمی کورنجه عادتا شاشه‌لدیلر ؛ چونکه نه کاهنلرینك مسجع، مبهم سوزلرینه، نه‌ده شاعرلرینك مقفی ،موزون شعرلرینه بکزمه‌یه‌رك قدرت ادب وخطابتلرك نسبت قبول ایتمز بر صورتده فوقنده ، محیط تصورلرینك تماماً خارجنده ایدی .

نثره بکزر ؛ فقط کوردکلری نثرلردن دکل ،

شعری آکدیریر؛ آنجق بیلدکاری شعرلرك طرزینه، طورینه تماماً مغایر، خیالاته طالماز، باطله میل ایتمز، صوك درجه لطیف، فوق‌الغایه معنیداردر، بلاغتی او قدر علوی، اسلوبی او درجه بدیع که شاعرلکلرینه خطیبلکلرینه، تاریخشناسلقلرینه اعتماد واعتزازلریله برابر کندی سوزلری میاننده اوقدر خوش آینده، او درجه مؤثر، او قوتده متین سوزه تصادف ایده‌مدکلرندن کوستردیکی اسالیبه، احتوا ایلدیکی عقائده، احکام واخباره باقه‌رق جداً حیران اولدیلر.

بو جهتله عربلر اسلامه کلیر، کلز الك بیوك همتلری قرآن عظیم الشانی تلاوت وتأمل ایده‌رك احکامنی، لدنیاتنی آکلامغه مصروف اولدی؛ چونکه حیات دنیویه واخرویه‌لرینك او اساسه مستند وامر خلافتك او رکن رکین ایله مؤید ومشید اولدیغنی بیلمك معتقدات قلبیه‌لری جمله‌سندن ایدی، بو یولده اعمال افکار ایدلدکده ایکن بعض ایات کریمه‌نك معناسنجه آره‌لرنده اختلاف وقوعه کلدی، آیات بیناتك تبیین نکاتنده تأثیر عظیمی اوله‌جغی طبیعی بولندیغندن علیه الصلاة والسلام افندمزدن مروی احادیث شریفه‌نك بیلنمسنه لزوم کوریله‌رك فخر عالم افندمزدن بالذات استماع ایدنلرله، بالواسطه متسلسلا روایتده بولنانلره مراجعت اولندیغی صیره‌ده احادیث نبویه‌نك لفظ شریفلرنده ـ روایتلره نظراً ـ بعض تخالفلر کورولمکه باشلادی.

ایشته بو دورلو احادیث نبویه‌نك صحیح اولانلریله اولمایانلرینی تفریق ایچون سندلری وروات احادیثك تراجم احوالنی باشدن باشه تدقیقه قویولدیلر، بو مساعیء مهمه کندیلرینی طبقات محدثینی اوکرتمکه واحادیث نبویه‌نك فهمنه مدار اولان بر طاقم احوال ووقایعك ضبطنه سوق ایتدی.

ممالك اسلامیه کیتدکجه توسع ایده‌رك فتح اولنان بلاده ویرکو طرحنه لزوم کورلدی فقط بو خصوصی او بلده‌لرك عنوةً، اماناً، صلحاً هانکی صورتله فتح اولنمش ایسه صور فتح وضبطنه نظراً متفاوت اولمق لازم کلیردی، بو امر مهمك حصولی دور، دراز تحقیقاته لزوم کوستردی، ایشته بو تدقیقات نتیجه‌سنده ایدینیلان معلومات سایه‌سنده اسلامك تاریخ فتوحاتی دخی تدوین اولندی.

خلافت، ملوك امویه‌یه کچوبده شریعت غرانك تطبیق احکامنده براز لاقیدی ابراز ایدلدیکی آکلاشلنجه، علمای امت، مؤمنلر ایچون یکانه منوال نسج افعال دیمك اولان صدر اسلام رجالنك تراجم احوال ومناقب شریفه‌لرینی وعظ ونصیحت معرضنده یاد وتذکار ایله ناسی ایقاظ ایلمکه چالشدیلر که علمای اسلام حضراتنك بو تتبع وتوغللریله سیر نبی وتواریخ اصحاب وتابعین ضبط وحفظ اولندی.

قرآن کریم وسنت پیغمبریدن احکام الهیه‌یی استخراج ایتمك بونلری لایق اولدیغی وجهله تدقیقه محتاج اولدیغندن علمای دینك بیتمك، توکنمك بیلمه‌ین مجهودات موانع برانداز علم تفسیری میدانه کتیردیکی کبی، قرآن عظیم الشانك اسناد نقل وروایتی ایله قرآنك طرز قرائتده‌کی اختلاف، علم قرائتی تولید ایتمش وسنتك اسنادی ایله احادیث ومحدثینك طبقاتنی تفریق یولنده صرف اولنان غیرتلرله علم حدیث حصوله کلمشدر.

کرك کتاب، کرك سنتدن ـ صورت استخراجی بیلدیره‌جك بر طرز قانونیده ـ استنباط احکام ایچون زمانلرجه اشتغال ایدیله‌رك اصول فقه تدوین اولنمش، ومذکور احکامك ترتیب وتصنیفیله فروع فقه، عقائد اسلام حصوله کلمش، وحسب الزمان کوریلن لزوم اوزرینه علم کلام تألیف اولنمشدر.

قرآن کریم وحدیث نبوینك تلاوت وتدریسی خصوصنده اهل لسان اولمیان اهل اسلام مشکلات کورمکده اولدیغندن علم لغتی تدوین، قواعدینی ترتیب ایلمك لازم کلمش ایدی. بو مقصدك حصوله یکانه

واسطه اولان اشعار وامثال عرب تدقیق اولنمق ایچون اکثریسی اساساً عرب اولمایان اقوامدن اولمق اوزره بوزلرجه ارباب تدقیق بادیه‌لره دوکوله‌رك بدویلرله نیجه زمانلر اختلاط ایتمش واونلرك اشعار ؛ امثال واقوالنی نقل ایلمشلردر .

اشعارك فهمی خصوصنده بین الادبا اختلاف وقوعه کلمش وشعرلری مختلف صورتلرده روایت ایدنلر بولنمش، برده شعرلر آره‌سنده درجات بلاغتده تفاوت کورلمش اولدیغندن علمای کرام طرفندن اجرا ایدیلان تدقیقات عمیقه نتیجه‌سنده طبقات شعرا ترتیب واحوال قبائل ضبط اولنمشدر .

خلاصه صدر اسلامده علمای دینك مدار اشتغالی قرآن عظیم الشانه خادم اولان وعلوم اسلامیه نامی ویریلن علم دین ، علم لسان ، علم ادب اولمشدر .

قونیه‌لی : ع . عاطف

ـ استبداد ، مال ـ

مابعد

شمدی استبدادك مطلق ماله متعلق بولنان احکام طبیعه‌سنه ارجاع نظر ایده‌لم :

بر چوق احتیاجات الجاآتیله استحصال و ادخار اولنان مالی ، انسانلرك الندن مستبدلرك ، عمال واعوانك غصباً یاخود حجت باطله ایله سلب ایتملری سایهٔ امان استبدادده ! یاشایان ، آتی اویناتان حیله ـ کارلرك، سارقلرك فیرلداقلرینی چویرمه‌لری ، ملعنتلرینی اجرا ایلملری اسبابنی احضار وایجاب ایدن ، دائما ضیاعه تعرضه محکوم بروضعیتده بولندیران قوت ، عامل یکانه ، استبداددر .

تحصیلی پك چوق مشاق ومزاحمی اقتحامه وابسته بولنان مال ، ثمراتیله انتفاع اولنه بیله‌جکنه امنیت ایدلمامکله برابر ناصل خواهشله ، اقدام ایله اکتساب ایدیلیر ؟ ادارهٔ مستبده‌نك حکمران اولدیغی بردورده حفظ مال ، کسبدن دها کوجدر . چونکه ثروت مکتسبه‌نك موجودیتنی کوسترن کوچوك برائر ؛ صاحبی اوزرینه انواع بلایی دعوت ایتمکه کافیدر . بونك ایچوندرکه انسانلر دوراستبدادده اضطراری اوله‌رق نعمت الهیه‌یی اخفا ایدرلر ؛ غایت فقیر وبی وایه کوزوکورلر . ایشته بوسببه مبنیدرکه بونلر وامثالی حقلرنده « بردرهم آلتونی محافظه ایتمك ، برقنطار عقله محتاجدر ؛ عاقل ؛ ذهبنی ، ذهابنی ، مذهبنی اخفا ایدندر ، اسعد ناس اول فقیردرکه حکامی طانیمدیغی ، بیلمدیکی کبی حکامده کندیسنی طانیمز ، بیلمز » جمله‌لری ضرب وایراد اولنمشدر .

استبدادك احکام طبیعه‌سی جمله‌سندندرکه اغنیاء فکراً استبدادك اعداسی ، عملاً ایسه اوتاد یدرلر . زنکینلرده مستبده قارشی غریب برارتباط واردر . تذلیل اولنورلر . ینه مستبده تقرب ایدرلر ؛ قویون کبی بوتون مالملکلرندن تجرید ایدیلیرلر ؛ ینه مستبده عرض اشتیاق ایدرلر . بونك ایچوندرکه اغنیاسی کثیر اولان امده مذلت پایدار اولور .

فقط مستبد ؛ قویون جانواردن ناصل قورقارسه فقرادن‌ده اویله‌جه احتراز ایلر ؛ حتی ظاهراً کندیسنی فقرایه سودیره‌جك بعض حرکات رأفتکارانه‌ده کوسترکه بوندن مقصدی زواللی فقیرلرك یکانه مالکانه‌لری بولنان قلبلرینی‌ده غصب واسیر ایتمکدر . فقیرلر ایسه کوچوك قوشلر ، شاهیندن ، آتمجه‌دن ناصل قورقارلرسه مستبدلردن‌ده اویله‌جه سفیلانه ، خسیسانه برحالده قورقارلر . مستبدلرك انساندن باشقه برشی اولمدقلرینی انکار دکل، تفکر ایتمکه بیله جسارت ایده‌مزلر . صانکه محفظهٔ مغزلرینك ایچنده آنلرك جاسوسلری وارمش توهم ایدرلر ! بعضاً فقراده فساد

اخلاق بردرجه‌یه واریرکه نه‌صورتله اولورسه اولسون مستبدك خوشنودینی جلب ایده‌جك بر حرکتی فعلاً اتیان ایتمك مسرتلرینی موجب اولور .

مالك ستایشی حقنده دینلمشدرکه دنیاده اك بویوك حلال مشکلات؛ زمان‌ومالدر. کذلك دیمشلردرکه شرف؛ خون حماستله صیانت اولور ؛ عزو غلبه ایسه آنجق مال ایله متیسر اولور. اثرده وارد اولمشدرکه یدعلیا؛ یدسفلادن‌خیرلیدر ؛ غنی شاکر ؛ فقیر صابردن افضلدر .

اسکیدن ثروت عمومیه حائز اهمیت دکلدی . فقط بوکون محاربات ؛ فن ومال مغالبه‌سندن عبارت اولدیغندن محافظهٔ استقلال ایچون ثروت عمومیه‌نك اهمیت عظیمه‌سی واردر . ثروت عمومیه‌دن نصیبی اولمایان امم مأسوره ؛ جمعیت‌بشریه ایچنده کلیشی کوزل الدن اله کچن انعام مثابه‌سنده‌در .

مع هذا بر طاقم سرف و سفاهت احتیاجاتی مع زیادةٍ تأمینه کافل بولنان وسائط مالیه‌یه نائلیته قارشو حریت و شرفی محافظه ایده‌بیلمك شرطیله کفاف مقداری معیشته مالکیتی ایثار ایدن ارباب کمال وفضیلت ؛ حیات ادبیه و شریفه اوزرنده پك چوق آفتلر ، طغیانلر ایقاع ایتمه‌سی ملاحظه‌سیله افراط ثروتدن صوك درجه احتراز ایدرلر . احتیاجات انسانیه‌یی تأمینه کافی بر مقداردن فضله بولنان ثروتلرك اول امرده تحصیلی اوغورنده اقتحام اولنان تعب و مشقت ، ثانیاً محافظه‌سی خصوصنده چکیلن اضطرابات، ثالثاً صاحبنی و تد استبداده ربط ایتمسی پیش نکاه امعانه آلنه‌جق اولور ایسه انسان ایچون نفس الامرده سبب حضور و سعادت دکل ، مستوجب طغیان ونقمت اولدیغی آکلاشیلیر . لکن کفاف مقداری معیشته مالك اولانلر؛ دینلرینی اخلاق وشرفلرینی ممکن مرتبه محافظه ایده‌بیله‌جکلرندن امین اوله‌رق مطمئن ، مستریح بر حالده یاشارلر .

علمای اخلاق عندنده اصول مقرره‌دندرکه قاعدهٔ اقتصاده رعایت ایتمك شرطیله نه نقصانلغندن طولایی باعث تذلیل ، نه‌ده کثرتی سببیله‌مستلزم طغیان اولمیه‌جق صورتده برمعیشت متوسطه تأمینی کافل اولان برصنعت مفیده‌یه مالك اولمدقجه انسان ؛ انسان اوله‌ماز . ایشته (فازالمخفون) ، (اسألوالله الکفاف من‌الرزق) حدیثلرینك معانیٔ مندمجه‌سی ! بو نکته‌یه اشارت اولمق اوزره « غنی ؛ غنای قلبه مالك اولاندر . غنی ؛ حاجتی آزاولاندر . غنی ، انسانلردن‌مستغنی بولناندر » جمله‌لری ایراد اولنمشدر . بعض حکماده ، « هر انسان طبیعتیله فقیردر . مامملکی نسبتنده نقصانی ، احتیاجی واردر. مثلا بوکون‌اون‌لیرایه مالکسه کندیسنی‌دیکراون لیرایه دهامفتقر کورور ؛ بیك‌لیرایه مالکسه دیکر بیك لیرایه احتیاج حس ایدر . ایشته (لوکان لابن آدم وادیان من ذهب لابتغی الیه ثالثا ولایملأ جوف‌ابن‌آدم آدم الا التراب) حدیث شریفنك معناسی !

علمای اخلاق ؛ استحصال مال خصوصنده وضع ایتمش اولدقلری بوقبیل اصول تزهید کارانه ایله‌انسانلرك بوتون ، بوتون کسب وتحصیلدن اجتناب ایتمه‌لرینی دکل ، بلکه وادیٔ کسبك طرق مشروعه وطبیعیه‌یی تجاوز ایتمه‌مسنی تعلیم وتلقین ایدیورلر . لکن‌مستبدلرك اهم مقاصدی هرنه صورت ووسیله ایله اولورسه‌اولسون رعیه‌نك مالك غنا وثروت اولمسیدر . حتی غربیون طریق اکتسابده ملتلرینه اعانه بیله ایدرلر. شرقیون ؛ دکل معاونت ایتمك ، خاطرلرینه بیله کتیرمزلر . ایشته استبداد غربی ایله استبداد شرقینك جملهٔ فروقندن بریده بودر . بریده استبداد غربی غایت محکم ، پایدار، نفس الامرده اشد اولمقله برابر ظاهراً ملایم کورونور ؛ استبداد شرقی غایت اضطراب آور ، سریع الزوالدر . لکن پك مزعج صفحاتی احتوا ایدر .

حسین حازم

پاپادیه

تراب ایچنده ، عدمده شهور وایامی
سکون ایله کچیریر ، صوکره بر قوام حیات
کلیر ، طبیعتك اصراری ، خاكك ابرامی
ویریر اوزهرهٔ بی تابه درلو تأمینات
ظهور ایدر شغفی بر بدیعه حالنده
فقط کدورتی وار منجلی مآلنده

آچار بش اون کون ایچون ، امتداد عمری بودر !
اوت ! بومدت ایچنده کولر کدرلنه‌رك
مقاومت ایده‌من حکم موسمه دوکولور
آچلدی ، کولدی ، دوام ایتدی ، اولدی ، بیتدی دیمك
یازیق زمینه سرلمش‌ده صولمش الوانی
قالیر قیریق دوکوك آنجق حشیش اغصانی

یازیق ، یازیق ، دیبورز پر تأثر وپرحیف
بزمده صانکه نه‌در ؟ بر خیال وارلغمز
یارین کلیر بزده بلکه آتشین بر صیف ،
بر احتراق اجل اویله مضمحل قالیرز
اوت نبات ایله بر فرقی وارسه انسانك
رهینی قالماسیدر امتداد فردانك

کیدر امانیٔ ماضی وحال ، هیچی‌یه
بتون امیدمزك ملتجاسی فردادر
یارین عموم زماندن امان اولورسه دیه
مغیبات ضمیری ایدرده در خاطر
زمانه ترك ایدرز ؛ چونکه اوکده آتی وار
بشر ختام حیاتن بتون بو حسله آرار !

قونیه‌لی : ع . عاطف

نوای غرام

« عارف سامی مولانا جامی قدس سره حضرتلرینك مدینه یولنده نظم ایتدیکی :

محمل رحلت ببند ای ساربان ! کز شوق یار
میکشد هردم بر ویم قطره های خون قطار

مطلعلی ترجیع بندندن خلاصهٔ مترجمدر . »

ای ساربان ! قالق ، محملی دوه‌یه یوكله‌ت . بر آن اول یوله چیقالم . زیرا اشد نار اولان آتش انتظار ایله یانیورم . افتراق یاردن دموع خونینم روی زردمده توالی ایدییور. الله عشقنه اسباب سفری چابوق حاضرلا که آرزوی دلدار سینه‌مدن صبری ؛ دیده‌مدن خوابی ، قلبمدن قراری ازاله ایتدی . بنی او قدر مشغول ایدییور که تدبیر وتصرفه قدرتم قالمدی. ای رهبر سعادت! شو دشت هول افزاده اختیار واراده‌می سنك قبضهٔ حکمکه تسلیم ایدییورم . بن اویله بر رهروم که جانانك رشتهٔ محبتی کردن اشتیاقمده اولدیغی حالده اشترمست کبی بیخودانه کیدییورم هم کمال شوقدن اویله پای کوبان ودست افشان کیدییورم که باصدیغم طاشلر ، ازدیکم دیکنلر ، چیکنه‌دیکم قوملر ؛ ایاقلرمك آلتنه سربلمش خالیلر ، شهراهمه سرپیلمش کل یاپراقلری کبی نرمین ولطیف کلیور .

هرکسك ناقه‌سی هدیه اولمق اوزره تحف وتفاریق یوكله‌نمشدر . بن ایسه بوعاطل دوه‌یه بیندیکمدن یوك آلتنده قالمش کبی اولدم . عادتا دوه بکا بار اولدی . هر آدیم آتیلدقجه اوکمده‌کی دوه‌نك قوم اوزرنده قالان ایزلری بنم ایچون مرایای وجه مقصود اولییور. چونکه دیار دلداره برقدم دها یاقینلاشمش بولونیورم . ای نادیٔ بوادی ، ای خروش عشقه بادی اولان ساربان ! بوکیجه دوه هیچ یورومیور ، محمل اصلا قیملدانمیور :

الم یأتهم انباء من بات بعدهم
وفی قلبه نار الاسی تتضرم

كبي براتين حزين ايله تغنی يه باشلا. بلكه تاب وتحملی كسيلن ناقه يكيدن شوقه كليرده كوی جانانه بر آن اول واصل اولورز .

آمان يارب ! بونه حال ؟ هر بری يوزلرجه دوه‌دن مركب درت بش قطار سيار . هر دوه‌نك اوزرنده بر ، ايكيشر محفه قورولمش ، اونلرك ايچنده ينه بر ، ايكی دانه عاشق محمدی. ايشته بر قافلهٔ حافله كه دارالسلام طيبه عازمی . بركاروان سودا كركی متاع سودا حاملی . صره صره بر بريله باغلی اولان دوه‌لر چينغراقلريله بر آهنك روح نواز تشكيل ايديورلر دوه‌جيلرك مشلحنی آرقه‌سنه ، كفيه‌سنك اوجلرينی اوموزينه آتمش ؛ تخته قينلی ، ايكری قيلينجی حمائل واری بويننه آصمش اولدقلری حالده اوقودقلری غراميات جان سسلرينه قاريشديروب آرالرندن كچدكلری جبال متسلسله‌يه عكس ايتديريورلر. بدر منيرايسه بوراحلهٔ سعادتك خاك پاينه يوزسورييورمش كبي انوارينی پای انداز ايده‌رك رهكذارينه شعله فشان اوليور . آرا صيرا صبری توكنمش ، آرامی قالمامش برباش ، محفه‌دن اوزانوب دوه‌جی‌يه :

ای ساربان مشفق ! هيچ اولمادكمی عاشق ؟
آهسته رولك ايتمه رحم ايله‌يوب بوزاره
بن دردمند عشقم ، بر يرده قيلمام آرام
تا واصل اولمايجه سر حد كوی ياره
استرحامنده بولونيور .

بوقدر اسباب وجدی كوروبده جذبه‌دار اولماق كرانجانلقدن نشأت ايتمزمی ؟ ناقه بيله عظمت جثه‌سيله برابر جانان ايله منزلنك ذكرينی ايشيدنجه روز كار كبی سريع السير اولييور ،

عجبا ليلا چادرندن چيقوب صبايه قارشی سينه كشامی اولدی كه نجد واديسندن كلن نسيم ، بوقدر عنبر شميم اسيور .

اوخ ! نه لطيف رايحه ، نه بوی جانبخشا ! نجددن كلن بو رايحه بنم وجد عاشقانه‌می آرتيردی . ای بوی جانانی مشام اشتياقه كتيرن صبا ! بنی نجد واديلرينه كوتورمك ايچين رهبرم اول . نجد ، بر قطعهٔ مرغوبه دركه منبع لطف واحساندر . زيرا منزل جاناندر . آب وهواسی رعنا ، موقع لطيفی دلكشادر .

آه ! ای حقيقتجويان ! دمندن بری نجد ، نجد ديه سويله‌نوب طوريورم . اصل مرامم وسالب آرامم يثرب طيبدركه مغرب خورشيد احسان ، يعنی خوابگاه محبوب سبحاندر. آه صد آه كه بو اوزون يول بيتميور بر ثانيه‌سی سنه‌لره معادل اولان فرقتله كچن ايام وليال ، نه زمان منتهیٔ بزم وصال اوله‌جقدر ؟

يارب ! عجبا نه وقت زمين مشكين مدينه‌يه يوز سوروب اوشوق ايله دنيا وعقبابی اونوتدقدن صوكرا آستان ملائك پاسبان محمدی‌يه لب تبجيلی وضع ايده‌جكم؟ او عتبهٔ سنيه‌ده اهدای صلاة وسلام وعرض عبوديت واحترامدن صوكرا « ای اعظم عظام ، ای مفخر كرام! حضور اقدسكده يوزلرجه صلاة وسلام اوقويورم بوندن مقصدم بر دفعه اولسون طرف مجرم پناهكدن (وعليكم) جواب جانبهاسنی آلمقدر » ديه‌جكم . بعده بروجه آتی اعتذار واستشفاعه جرأتياب اوله‌جغم ، ياشفيع المؤمنين ، ای رحمةً للعالمين ! ايكی قات اولمش صيرتمله طاشيديغم بريوك كناهی باب شفقتماّبكه كتيردم. خجالتمدن يوزم قاره اولمغله برابر شيخوختمدن صاچم صاقالم آغارمشدر . عنايت ايله‌ده شو آق صقالمه مرحمت بويور. بر چوق سنه، طريق هدايت رفيقكده بولوندم ديبه‌مم . بن اوكمراهم كه شمدی يوله كلدم وشهراه استقامته هنوز توجه ايتدم قاطع طريق اولان شيطان ايله دشمن دين بولونان نفس هوا اطرافی آلمشلردر . بونلرك هجمات طاقت شكنلرندن بناء عاطفتكه التجا ايديورم .

ای حبيب خدا ! كونش ذراتك جانبنده نصل انجذاب

حاصل ایدرسه بنم دل بیمارمده خورشید جمالکه اویله منجذب اولمشدر .

بن ده هم، آهنك عشق اولدم بوتون ذرات ایله
ذره‌دن کمتر ایسه‌م حدمجه عشقم یوقیدر ؟

ذره ، کونشی سویورم دیه بیلیرسه بنده ناچیزانه بوادعاده بولنورم . دعوامده‌ده ، عجزمی ، افتقارمی ، بیکسلکمی ، درویش داریش اولدیغمی اشهاد ایدرم . ای رؤف ورحیم اولان نبی کریم ! جرأت کستاخانه‌م اعتذاره یوز براقادیسه‌ده دیکر برکستاخلق اولمق اوزره خارستان طبیعتدن تنظیم ایلدیکم چورچوب‌ده متی اولان شونشیده‌یی خاك پای رسالتکه تقدیم ایدیورمکه بوحال فردوس برینه بر آووچ اوت کتیرمك قبیلندندر .

بکا بودولت عظمی ، بوسعادت کبری کافیدرکه شبکهٔ سعادتکك سدهٔ مبارکه‌سنه رومال نیاز اوله‌رق استدعای شفاعتده بولنیورم .

طاهرالمولوی

عالم اسلامیت

چین مسلمانلری

[۱]

قال سیدالانبیاء صلی الله علیه وسلم اطلبوا العلم ولو بالصین

بر سنه اولیورکه چینك پایتختی اولان (پکین) مفتیسینك حج شریف مناسبتیله درسعادتی زیارت ایتمش وخاقان مخلوع ایله ملاقاتی وقوع بولمش ایدی . شایان تأسف احوالدندرکه چین ایمپراطوریله صورت رسمیه‌ده ملاقات ایدرك مظهر توجه حکمداریلری اولان بویله بر ذات محترم ایله علمای کرامزدن هیچ بر فرد کوروشه‌مه‌مشدی . چونکه دور سابق حمیدینك ایجابات سیاستی کرهٔ ارضك هر هانکی بر قطعه‌سندن مرکز خلافت اسلامیه‌یه کلن زوار کرامی مابین قرناسندن ماعدا ذوات ایله پیدای مناسبت ایتمکدن منع ایدردی . یالکز عبدالحمیدك « تلطیفات شاهانه‌لری » مسافرین فخامی اعزاز ایچون وافی ایدی . چونکه دال قاوو ـ قچیلرینك بیانات اطراکارانه‌لرنجه عبدالحمید بتون مسلمینك تمثال عرفان وتقواسی ایدی ! ادارهٔ سابقه‌نك شو حرکت مستبدانه‌سندن الکزیاده متأثر اولان صنف علما ایدی .

علمای ، جهت جامعهٔ محمدیه ؛ چار اقطار جهانده بولنان اخوان دینك احوال خصوصیه ومحلیه‌لرینه دائر معلومات ایدینملرینه سائق بولندیغندن بویله کندیلکندن مرکز خلافتی زیارت ایدن زوار مسلمینه آغوش مؤاخاتلرینی آچه‌جقلری بر امر طبیعی ایدی . افسوس که مشار الیهم حضراتی بر دورلو بو آرزوی صمیمیلرینه موفق اوله‌میوردی . بو حالی مشاهده ایدن زوار کیم بیلیر نه کبی حسیات ایله متحسس اولدقلری حالده مملکتلرینه عودت ایدرلردی ! بزده مجاهدین امتك همت بلندلریله استرداد اولنان حریت سایه‌سنده انشاالله فی‌مابعد مرکز خلافت اسلامیه‌مزی زیارت ایدن اخوان دینمز حقنده لازم کلن مآثر مؤاخات ومهمان‌نوازی‌یی ایثار ایدر وبو صورتله روابط محمدیه‌نك تحکیمنه موفق اولورز .

خاطرلرده قالسه کرکدرکه (پکین) مفتیسی پایتختمزه کلدکلرنده چین مسلمانلرنجه قرآن عظیمك اصول قرائتی تعلمه احتیاج بولندیغنی عرض وبیان ایده‌رك شیخ الاسلام اسبق جمال الدین افندینك زمان مشیختلرنده مفتیٔ مشار الیه حضرتلرینه ترفیقاً ایکی عثمانلی حافظ چینه اعزام ایدلمشلردی .

تأیید روابط اسلامیته بر مقدمه تشکیل ایدن بو ایلك مناسبت بزم ایچون قیمتدار بر خاطرهٔ فاخره عد ایدلمکه شایاندر .

چینه‌دین اسلامك بدایت دخولی وصورت انتشاری

تاریخ اسلامك صحائف مشعشعه‌سنی اشغال ایدر . بیك دورلو
مزاحمه ، حتی قتل عاملره معروض قالمقله برابر ینه بو
کونه قدر اهالئ اسلامك موجودیتلرینی محافظه‌یه‌همده
مشعشع و متزاید بر صورتده محافظه‌یه موفقیتلری شبهه
سزدرکه بو دین مبین الهینك برمعجزهٔ باهره ، برحجت
ساطعه‌سیدر .

محرر عاجز چینه اسلامیتك کیفیت دخولی حقنده‌کی
معلوماتی آنجق چین مسلمانلرینك تاریخ نویسلری
طرفندن قید وضبط ایدیلن وثائقه دسترس اولمقله ایدینه
بیلدم . برده ، بو بابده لوندره‌نك (برتش میوزم)
و (واتیقان) موزه‌لرنده مطالعه کذار عاجزانم اولدیغی
اوزره وقتیله چینده نسطوری هیئاتلرینك تعالیم وانتشار
مذهب نسطوری حقنده سریانئ قدیم اسانیله یازلمش
آثار و تواریخدن خیلی استفاده ایتدم . بو اثرلرك برچوق
یرلرنده چینده‌کی مسلمانلر حقنده اعطای معلومات ایدلمشدر
چینده مسیو نرلك صفتیله خیلی زمان بولنمش اولان
مستر (غلبر والس) ك راپورندن معلومات آتیه‌یی اخذ
و اقتباس ایده‌رك انظار قارئینه وضع ایدیورم :

« چینه اسلامیتك تاریخ مبدأ دخولی عهدکزین
پیغمبریده واقع اولمشدر . چین مسلمانلرینك تاریخلری
افاده ایتدیکی اوزره پیغمبر ذیشان افندمز حضرتلری
اوز عموجه‌سی یاخود دایسی اولان حضرت [وهاب ابن
ابی قبحه] یی تاریخ هجرتك آلتنجی سنه‌سنده ، تاریخ
میلادینك (٦٢٧) ی اثناسنده مبیتلرینه بعض اصحاب
دها ترفیق ایدرك چین ایمپراطوری [طعای طصونغ]
نزدینه اعزام بیورمشلردی . هیئت مرخصهٔ مسلمین
مدینهٔ منوره‌دن حرکت ایدرك اوزمان چینك مقر حکومتی
اولان [صنغان] ده ایندکلرنده عظیم براحترام وتشریفات
ایله حضور ایمپراطوری‌یه قبول ایدلمشلردی . »

شایان دقتدرکه کسرای ایران و بیزانس قیصری
نامهٔ همایون حضرت رسول اللهی رد ایتدکاری برزمانده
عین رسالهٔ فیض اسالهٔ پیغمبری‌یی او معظم ومحتشم چین
ایمپراطوری کمال احتفال و ادبله قبول ایدرك وضع هامهٔ
مباهات و شکران ایلمشیدی . بو نقطهٔ دقیقه‌یه حکمت
تاریخیه‌دقیقه شناسانی‌ایله علم مقایسهٔ ادیان متخصصلرینك
بالخاصه نظر عبرتلرینی جلب ایدرم . کسری و قیصر
آز بر زمان ظرفنده جالس اولدقلری اورنك زرینی ،
باشلرنده‌کی اکلیل مرصعی خلفای محمدیه‌یه ترك ایدرك کندیلری
فنایه کتدیلر ! فقط چین عنایت باری ودین محمدی‌یه
کوستردیکی توجه احترامکاری ایله الیوم درت یوز ملیونی
متجاوز بر دولت فخیمه اولدیغی حالده محافظهٔ شان
و موجودیت ایلمشدر . ! کیم بیلیر ؟ بر کون کلیرده
توفیق سبحانی وسایهٔ فیض رسالتپناهی ایله انوار شعشعهٔ
اسلامیت بتون چینه توسع و نفوذ ایدرك چین اهالیسی
نصیبدار شرف اسلام ایدر . بو مستبعد دکل ، بلکه‌ده
قریب الحصول‌در .

مسلمات تاریخیه‌دندرکه خطهٔ عربستانده نور تمدن وانسانیتك ،
نیر تابان هدایتك شعاع اولینی رونما اولدیغی زمانده
ایران آتشپرستلك اعتقاد سخیفنده پویان ، آوروپا غشاوهٔ
جهالت وضلالت آلتنده نهان ایدی . فقط چینده ،
عین زمانده محتشم [طعانغ] سلالهٔ ایمپراطوریه‌سی
سایه‌سنده ترقیات مدنیه ظهور ایتمکه باشلامشدی .

چین تاریخ وقایعنك اك پارلاق اك محتشم دورینی
[طعای طصونغ] ك عهد سلطنتلری تشکیل ایتدیکی
ادعا اولنمقده‌در . حقایق قرآنیه وحکمیات اسلامیه‌نك
حکمدار مذکور اوزرنده اجرا ایتدیکی تأثیرات حسنه
سایه‌سنده‌درکه بو درجهٔ کمالی بولمشدی . حتی مملکتك
تاریخ وقایعنده مشارالیه « ازهرجهت مکمل حکمدار »
دیه تعریف وتوصیف اولنمشدر : — « نجابتده ، فتوحاتده ،
عدالتده ، تهذیب اذواقیاتده ، ادبایی استصحابده اشتهار
ایلمشدی . »

مابعدی وار

عبدالاحد داود

اینه‌گولدن تلغراف :

در علیه‌ده دیرکلر اده‌سنده بیان‌الحق اداره‌ٔ علیه‌سنه

سلانیك جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌سنه عرض شکران

مشیخت علیا ومعارف نظارتندن آچیق مکتوب ایله اولان استرحام عالیلری عاجزلرینی احیا ایدرجه‌سنه ممنون ایتدی. تشکیلی ایله مفتخر بولندیغمز جمعیت اسلامیه‌نك عنوان جلیلنه یاقیشان، او جمعیت محترمه‌دن انتظار اولنان انجق بوکبی خدمات مقدسه‌در . وظیفه‌سنه مقابل هیچ بر مکافات وتشکر انتظارنده بولنمدیغی قطعیاً معلومم اولان جمعیت مبجله‌لرینه قارشو تشکرات صمیمیه‌می عرض ایتمامك دخی دست اختیارمده اولمدیغنی بیان ایله کسب مفخرت وهادیٔ مطلق حضرتلری تأثیراتی حلق ایلسون دعاسیله تزیین لسان مخالصت ایلرم .

الحاج
محمد

متفرقه

سلانیك جمعیت علمیه‌سی طرفندن وارد اولوب کچن نسخه‌مزه درج ایتدیکمز آچیق مکتوب اوزرینه مقام معلای مشیختپناهیجه تشبثاتده بولنلدیغی استخبار ایدلمشدر .

مکتب نوابدن نشئت ایتمیان و مجلس حکام حضورنده علی‌الاصول امتحـانی اجرا ایدلمیان نوابدن ایکی هفته ظرفنده مکتب نواب معلمینی معرفتیله اجرا ایدیلان امتحانده اون اوچ ذاتدن دردی اثبـات اهلیت ایتمکله اسامیلری بروجه آتی درج اولنور .

قره‌بیغا ناحیه‌سی نائب سابقی طلعت افندی

همشین « « « محمد «

خندق « « « مصطفی «

سیلوار « « « توفیق «

— بر مسابقه —

« اینه‌گولده مقیم سرای بوسنه‌لی الحاج محمد » افندی طرفندن طلبهٔ علومه بر خدمت ناچیزانه اولمق اوزره « بیان الحق »ك آلتی آیلق آبونه بدلی کوندریله‌رك بیت آتینك قواعد صرفیه ونحـویه‌یه تطبیقاً حلی ایله شیوهٔ لسان عثمانی‌یه موافق برصورتده ترجمه‌سی وتحلیل ترجمه‌یی‌الك ای‌یاپانلره آلتی آیلق نسخه‌لرك ویریلمسی تکلیف اولنمشـدر . بزده مع‌التشکر بونی قبول ایده‌رك بیتك تحلیل وترجمه‌سنی موقع مسـابقه‌یه وضع ونهایت ورقهٔ تحلیلیه‌نك اون بش کونه قدر اداره خانه‌مزه کوندریلمسنی رجا ایلیورز .

ایشته بیت :

اراقب لوحاً من سهیل کانه
اذا مابدا من آخر اللیل یطرف

تصحیح

کچن هفته انتشار ایدن نسخه‌نك ۱۱۸۳ نجی صحیفه‌سنك صاغدن ۲۹ نجی سطرنده واقع « اوچ غروش » ، « اوچ بیك غروش » و ۱۱۸۸ نجی صحیفه‌نك اونجی سطرنده‌کی « هوادارانده » « هوادارنده » اوله‌جق و ۱۱۸۹ نجی صحیفه‌نك برنجی سطرنده‌کی « قدری » کلمه‌سی چیقاریله‌جقدر .

مدیر مسئولی : محمد منیر   محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد　　　بیان‌الحق　　　عدد — ٦٠

بازار ایرتسی　فی ١٠ جماذی‌الاول سنه ١٣٢٨.　و فی ٦ مایس سنه ١٣٢٦

جمعیت اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مكتب قضاة معلملرندن
كایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
١٢٠٠٦٠ فرانق
٦،٣٠ «

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اكثر مقالاته آیات كریمه واحادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلكده بولنلماسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحاب فیلدن

— حفر زمزم —

مابعد

اوچ کون دوام ایدن حفریاتدن صوکرا طوپراقدن رطوبت کورونمکه وبر طاقم طاشلر ظهور ایتمکه باشلادی حضرت اسماعیل طرفندن زمزمك تعمیقی اوزرینه قونولان بو طاشلرك تظاهری ، عبدالمطلبی بلند آواز ایله تکبیر کتیرمکه سوق ایتدی . داخل حرمده‌کی پوتلری تیترەتن بو تکبیری ایشیدنلر اورایه طوپلاندی تشبثنك حسن نتیجه‌یه منجر اولماسندن عبدالمطلبی تبریك ایتمکله برابر « مادامکه بوقویو جدمز اسماعیلکدر . هپمزك بوکا مشترك اولماسی لازم کلیر ! » داعیه‌واهیه‌سنه قالقیشدیلر .

عبدالمطلب ، صوینەن هرکسی مستفید ایده‌جکی بو قویونك کندینه منحصر قالاجغنی ، چونکه حفرنده قومی، طرفندن مظهر معاونت دکل ، دوچار ممانعت اولدیغنی سویله‌دی . مدعیلر ، بونی قبول ایتمه‌دیلر . ایش اوزادی . یکی بر منازعه باش کوستردی . نهایت بو دعوایی فصل ایچون بر حکمه لزوم کورولدی . عبدالمطلب تعیین حکمی دعواجیلرك رأینه براقدی . شام طرفلرنده ساکن (بنوسعدبن هذیم) ك کاهنه‌سنی حکم اولمق اوزره قبول ایتدیلر . عبدالمطلب وبعض اتباعی ایله مدعیلردن بر قاچنك منزل ابی سعده کیدرك کاهنه‌یه فصل دعوی ایتدیریلمه‌سی قرارکیر اولدی .

« بو قادینك کهانتده ید طولاسی اولوب حین وفاتنده کهنهٔ مشهوره‌دن (شق) (۱) ایله (سطیح) ی (۲)

---

[۱] شق : شینك کسریله ایکی یاریلمش نسناسنك بر پاره‌سنه دینور وبر کاهن معروف اسمیدرکه (نوشروان) زماننده ایدی . نیم وجود انسانی بر طرفه هیکل ایدیکه بر الی بر ایاغی وبر کوزی وار ایدی . قاموس ترجمه‌سی

[۲] سطیح ، دائر نوشروانك رؤیاسی مبحثنده معلومات ویریله‌جکدر .

جاب ایده‌رك آغیزلرینه توکوره‌ك صورتیله اونلری استخلاف ایله‌دیکی بعض کتابلرده مندرجدر . »

قویویی ناتمام بر حالده بیراقوب یوله چیقدیلر . اثنای سفرده اوزون اوزون چوللردن کچمك لازم کلیوردی‌که :

دکل یریر قوراقلقدن زمینی چاك چاك اولمش
صوسزلقدن لب عطشانی آچمش هلاك اولمش

صورتنده زمین چاکیده‌سی شفاه متعطشه کبی آیریلمش وتراب بی آبی قلوب قاسیه مثالی تحجر ایله‌مش اولان بو چوللرك قطعی دکل ، تخطری بیله اك وقلر ـ حالاده اولیا ـ سیاحینی توحیش وتدهیش ایلردی .

بر ادیب اعظمك تصویر ایتدیکی کبی یورویه‌رك دکل شدت حرارتدن اریبوب‌ده آقه آقه کیدن بو قافله‌نك سبب سیاحتی اولان عبدالمطلب ایله رفقاسنك یولده هر قطره‌سی جوهر حیات صاییلان ـ صویی توکنمش وتاب تشنگیدن طولوملرینك درونی کبی دیللری ، داماقلری قورومشدی .

تأثیر آفتاب ایله قاوورولمش برحالی دیینده‌کی قیزغین قوملره‌برای استراحت نزول‌ایدیلدیکی صیراده عبدالمطلب مدعیلرندن بر مقدار صو طلبنده بولوندی. مخاصملر ، اخلاق کریمهٔ عربه نسبتله غریب حتی اغرب‌صاییلاجق بر حرکته جرأت ایتدیلر. حفر زمزمله اروای حرمی تعهد ایله‌ین عبدالمطلبه ورفقاسنه برقطره صو ویرمدیلر. یانمزده‌کی صو آنجاق بزم حیاتمزی ادامه‌یه کافیدر . اوندن سزه حصه آییرمق بزم ایچون عادتا انتحار ایتمکدر مآلنی لاقیدانه بر طرزده سویله‌دیلر . صانکه بالاخره ایقاع ایدیلان فجیعهٔ کربلانك مرتبلرینه نمونهٔ مفسدت اولدیلر ودرس ملعنت ویردیلر .

بوندن مقصدلری عبدالمطلبی عجزه دوشورمك وطلبلرینه موافقت ایتدیروب کری دوندورمکدی . چونکه کاهنه‌یه مراجعت ایده‌رلرسه اونك حقلی چیقاجغنی وحقك هر زمان وهر یرده عالی اولاجغنی بیلیورلردی .

عزمنده ثبات واستحقار حیات ایله تزیین ذات ایله‌مش اولان عبدالمطلب ، شو رد لئیمانه اوزرینه رفقاسیله مشاوره ایتدی . کندیسنه مطیع قالاجقلرینی ولازم کلیرسه تشنه لب اوله‌رق یولنده اولمکدن‌چکینمه‌یه جکلرینی سویله‌دیلر . عبدالمطلب آرقه‌داشلر ! منزل مقصودمز داها پك اوزاق ، کلدیکمز وکیده‌جکمز یوللرده تمامیله چوراق . صویمز کبی تحملمزده‌توکندی ایلرله‌مك امکانی اولمادیغی کبی کری دونمك احتمالیده یوق . شوراده متعطشانه اوله‌جکز . جسدلرمزی وحوش وطیورمیه دیرمه‌مك ایچون هنوز قوتمز وارکن کندیمزه برر مزار قازالم . اول اولانی صوکرایه قالان دفن ایتسین . باری یالکز برمز طعمهٔ سباع اولسون دیدی .

رفقاسی شو امره اتباع ایتدیلر . مزراقلریله ، قلیجلریله چالیشه چابالایه مرحمتسز کوکلر کبی قاس قاتی اولان زمینی براز اویا بیلدیلر . برر حفیره آچدیلر وفراش احتضارنده ورود موتی بکله‌ین خسته‌لر کبی مزارلرینك کنارینه اوطوردیلر .

نه لوحهٔ محیره ، نه منظره مؤثره که : شام‌غریبانك آفاقه ظلمتبار ، انفسه دهشت نثار اولدیغی ، صو بولمق امیدی دکل ، مشاهدهٔ سراب ایله تسلی‌یاب اولمق‌امکانی قالمادیغی ، حتی اونی مشاهده ایده‌جك کوزلرك منبع دموعی قورودیغی بر چولده ایکی‌یه آیریلمش بر قافله منزل اتخاذ ایتمش . اکثریتی تشکیل ایدن فرقه ، پینده قوشدیغی املاك حقسزلغیله برابر ـ چول حیاتنه کوره رفاه ایچنده بولونویور . خرماسنی سویقنی یه‌مش ، اوستنه‌ده صوینی ایچمش . کیمی‌ده وه‌سنك تویلی وجودینی کندینه بالین استراحت یاپمش ، کیمی قوملرك اوزرینه سردیکی رداسنه اوزانوب (یالیل) نغمات

متکرر دسیسه‌لیمانه ، لیلاسنه اسماع تحسساته‌قاقیشمش.
اقلیتی حصوله کتیرنلر ایسه : صوسزلغك ویردیکی حرارت ومرارتدن دوداقلری یاریلمش ، اکثریتك مغایر حمیت حرکاتندن قلبلری یارالانمش . بر تشبث نومیدانه اوله‌رق اللریله قازدقلری مزارلرك اوجنه اوطورمشلر ، اطرافده‌کی ظلمتك تکاثفیله کندیلرنده‌کی ضعفك تزایدندن ـ حسرت آب ایله حباب دنیا تخیل ایدیله‌بیلن نجوم مینایی بیله کوره‌مه‌مکه باشلامشلر . جناح موتك ، باشلرینه سایه انداز اولماسندن اول پرده پوش حیات اولمق ایسته‌یورلرمش کبی ردالریله استتار ایتمشلر ، صانکه هنوز اوله‌دن کفنه صارینمشلر .
نفوس متعطشه‌سندن :

یأسله اول رتبه اولدم که مماتك مائلی
کورسه‌م آغوشه آلیردم شوق ایله‌عزرائلی
اویله بیزار حیاتم بن‌که ترجیح ایلرم
بویله بر عمر توانفرسایه مرك هائلی
خاطر پژمرده‌می احیاده ایتسه ایسته‌دم
نفخهٔ عیسی ایله فیض دم جبرائلی
عاشق آسودکیٔ موتم آرتق ای حیات !
اولما الله عشقنه دلدارمك سن حائلی

و انفاس متقطعه‌لرندن :

چشمان من ای مرك ! بسویت نگرانست
داروی مریضی‌تو که آن دشمن جانست
خمکشتهٔ افسوس حیاتم تو ، خدارا
برهان‌که مرا زندکیم بار کرانست

ما‌آلی دویولان بو کفنپوشان آراسندن بری ـ که عبدالمطلب ایدی ـ بعث بعدالموتی آندیرر بروضع ایله آیاغه قالقدی ، نفخهٔ ثانیه‌یی اخطار ایدر بر سسله :
— آرقه‌داشلر ! بوراده‌اوطوروب اولومی‌بکله‌مه‌نك عجزدن باشقه بر شی اولمدیغنی آکلادم . بناءً علیه اولکی فکرمدن رجوع ایدیورم . قالقك . بوراده اوطوروب اوله‌جکمزه هر برمز دوشونجه‌یه قدر یوله دوام ایده‌لم . بزه کوره محال اولان شیلر قدرة‌الله‌یه نظراً ممکندر . بلکه جناب حق بزی سیراب ایله‌جك بر منبع حیات احسان ایدر . دیه‌رفقاسنی قالدیردی .
مخاصملر ، قارشیدن شوحالی سیرایدییورلردی فرقهٔ عبدالمطلبك حرکتنی کورنجه اونلرده آیاقلاندیلر . عبدالمطلب ، دوه‌سنه بیندی . بر ایکی آدیم آتینجه پای اشترك تماسك بر زمینه باصدیغنی کوردی درحال آشاغی‌یه آتلادی وقلیجنك اوجیله اوراسنی اشدی . طاش پارچه‌لریله قوم دانه‌لری آراسندن صاف بر صویك قاینادیغنی کوردی . جدینه زمزمی احسان ایدن الله ، حفیدینی‌ده چولده بر منبعله اروا ایله‌یوردی .

نه صانعسك که صنعك سنك ایچندن آب ایدرپیدا
درخت خاردن کامنجهٔ سیراب ایدر پیدا
نه‌کونه مستحیل امر اولسه ایجادین مرادایتسه‌ك
کمال حکمتك فی‌الحال اکا اسباب ایدر پیدا

الله اکبر ! اوت . عبدالمطلب‌ده بوتمجیدایله زبان محمدی‌یی ترطیب ایتدی . رفقاسی‌ده تکبیرینه اشتراك ایله‌دیلر . او ایصسز چول ، آوازهٔ تکبیری عکسلریله آفاق دوردا دوره قدر کوتوردی . ظلمات لیال ایچنده نبعان ایدن بر صو باشنده طوروشی ایله چشمهٔ حیاتك کنارنده خضرك بولونوشنی تنظیرایله‌ین عبدالمطلب رفقاسنه‌ایچروب کندی‌ده ولیسی اولدیغی او منبعدن خصماسنی‌ده محروم براقمق ایسته‌مدی
« هلموا الی‌الماء فقد سقانا‌الله » نداسیله احسان آلهی اولان او ، صویه معارضارینی‌ده چاغیردی. کملکه ایلکله مقابله کوستردی . چونکه (یمنعون‌الماعون) اولانلردن دکلدی .
فرقهٔ مخالفه شوحمیت وانسانیتی کورنجه‌عبدالمطلبك علویتنی تسلیم ایتدیلر . اساساً حقلی اولدیغی وکندیلرینك حس منفعتله حقسز بردعوایه قیام ایله‌دکارینی سویله‌یه‌جك قدر انصافه کلدیلر .

(تالله لقد آثارك الله علينا) اعترافنى خاطره كتيرن « قد والله قضى لك علينا ياعبدالمطلب ! والله لانخاصمك فى زمزم ابداً . ان الذى سقاك الماء بهذه الفلاة لهو الذى سقاك زمزم . فارجع الى سقايتك راشداً » جمل اعتذاريله عبدالمطلبك كنديلرينه مرجح اولديغنى وزمزم حقنده ابديا اونكله مخاصمه ده بولنميه جقلرينى اقرار وتعهد ايلديلر.

شو تعهد اوزرينه آرتق كاهندن استيضاحه محل قالماديغندن هپ مكهٔ مكرمه يه دونديلر .

طاهر المولوى

مابعدى وار

اخلاق

دن

مابعد

مدنيت حاضره نك پروزلرندن عد ايتديككمز دار السفاهه لر ، سفاهتلر ، بيلهم نه لردر ؟ پروز عد ايدلمكدن زياده زمانمزده مملكتك زينتى ، شرفى اعتقاد اولنيور بز بوبابده سويلنه جك سوزى زائد كورمكله برابر اسبابنى ؛ مضرتنى خلاصه ايتمكده برلزوم كوربيورز. اوروپا مدنيت حاضره سى آز چوق بوعلتك مبتلاسيدر. بوعات انلرى كركى كبى استيلا ايتمش تخليص كريبان ايده بيلمك ايچون پك بيوك همتلره محتاجدر . برقومك بر مملكتك الك زياده وقايه سى ، محافظه سى لازمكلان افرادى كنجلرى ، خاهلريدر. بركنجى كندى حالنه براقوب ده ايستديكى تلده چالسنه ، ايستديكى صحنه ده اوينامسنه مساعده ايتمك نه قدر بيوك بر دوشونجه سزلك اولديغنى اعتراف ايتميان بر قوم وار ايسه اولسه اولسه ينه بز اوله جغز . كچنلرده احمد مدحت افنديك نشر ايتديكى بر مكتوبده بو زمينده سرد مطالعه دن ، كنجلريمزك تهذيب اخلاقه چاره تحريسندن عبارت ايكن نه جوابلر آلديغنى ده كوردك كه : بو ، انسانلرك مستعد سفاهت اولدقلرينى ، بويله بر امر بديهى يى انكار ديمك ايدى . مع هذا بوكا مقابل ديكر طرفدن بو فكر مقبولى استحسان ايدوب تشكرله مقابله ايدنلرده بولندى بز بوبابده احمد مدحت افنديك فكرينه تماميله اشتراك ايتمكله برابر نقطهٔ نظريمز دها واسع بر مقياسده دركه : بز هم او كنجلره هم ده اوكنجلرك عودت ايده جكى مملكته أجيقمدن كنديمزى آله ميز . او كنجلره أجيرز چونكه : بولندقلرى مملكتده هم تعالينك هم ده سفاهتك بتون قپولرى أچيقدر اولجه كورديكى بر تربيه ايله ياخود ذكاى فطريسيله اخلاقنى محافظه ايدنلر باشمزك تاجيدر . يا عكس حالنده — كه بو احتمال اغلبدر — اوكنجه أجيمقدن زياده مملكته أجيرز. چونكه: او آدم بو مملكته عودتنده مكمل بر اوروپا مدنيتى كوردم دعواسيله كله جك بزده أنى أوروپا كورمش ديه كنديمزه مقتدابه عد ايده جكز فقط نه لره طوغرى سوروكلنه جكمزى ده اونونميه لم .

فضله اوله رق بزده ماضيدن قطع علاقه دوشونجه سى وار . وقتيله فرانسزلر ماضيدن قطع علاقه يى دوشونمشلر اسكى آدملرينى ، اسكى خويلرينى ، اسكى اسملرينى ، حتى اسكى دينلرينى — كه آيين سماوى يرينه بر آيين عقلى وضع ايتمشلر — براقمشلر ، دها طوغريسى براقمق ايسته مشلر ، فرانسز شاعرلرى خياللرنده بيوته بيلدكلرى قدر بيوتدكلرى وفقط فعله چيقاميه جغنى دوشونه مدكلرى برادره يى وجوده كتورمك ايچون قرشولرنده كنديلرندن متمدن بر قوم كورمدكلريچون يالكز عقللرينه ، دها طوغريسى خياللرينه كووه نمشلر ، تطبيق ايتمك ايچون بر چوق انقلابانه اوغرامشلر . نهايت بر چوق شيده ماضيدن قطع علاقه ديه باربار باغردقلرى حالده ينه اكثر احوالده صولدن كيرى اولمشلر . بزده ده ماضيدن قطع علاقه دوشونجه سى وار ، فقط قارشومزده يالكز

بر فرانسه دکل بتون اقوام غربیه ایله ژاپونلرده وار . بز شو دوشوندیکمز قطع علاقه خصوصنده نه یالکنز ادراکمزه نه‌ده یالکنز اواقوام متمدنه‌یه اتباعی کوزه آلیرسه‌ق بو خصوصده ایبدن ایی‌یه یاکینه‌جغمزی بیله‌لم . وبرده او ماضیدن قطع علاقه مسئله‌سنده حد اعتدالی اونوتمیه‌لم وبویله‌جه ماضیدن قطع علاقه ایده‌لم . فقط نه‌دن قطع علاقه ایده‌جکنز ؟ دها طوغریسی هانکی شیلری براقه‌جغز ؟ فرانسزلر کبی مفرطانه هر شیئمزی . . دیرسه‌ك بو ، یاکلشدر . چونکه فرانسزلر بو فکرك پك آجی نتیجه‌لرینی کوردکاری حالده برچوق براقدقلرینه ینه عودت ایتدیلر . یاپه‌مدیلر . مع هذا آز چوق بزده کوردك وحالا کورمکده‌یز . بر مملکتی بویله مفرط فکرلره تسلیم ایده‌رك راحتنی ، آسایشنی هرج ومرج ایتدیرمك شعار انسانیت اولمدیغنی‌ده دوشونه‌لم . شو ایکی دوشونجه‌یی بربرینه مزج ایله نه کندی مملکتمزی ، اخلاقمزی ، عاداتمزی بسبتون فنا بیله‌لم نه‌ده آوروپاده هرنه کوررسه‌ك ایی‌در اعتقادنده بولنه‌لم .

شوراسنی انکار ایده‌میزکه : بزمده براقه‌جق شیلریمز واردر . بزم اوروپانك قولاغی دیبنده بوقدر کیری قالوب‌ده بوکون هرنه‌ده اولورسه اولسون اوروپایه احتیاجمز بو حقیقتی بزه کوستریور بونی‌ده ظن ایدرم هیچ برمنکر یوقدر . بونی انکار ایده‌مامکله برابر اوروپاده کوردکلریمزك کافه‌سنی‌ده ایی دیه تلقی ایتمه‌ملیدر . فنالقلری ترك ایده‌لم ایده‌لم اما . . نه‌یی ترك ایده‌لم ؟ اشته بو سؤالك جوابی ، فکرلرك اختلافنه کوره مختلف چیقیور ده ایش بوراده صعوبته دوچار اولیور . ایی دوشونیلرسه عقلمز ، دینمز بزه فنایی فنا ایوبی ایو اوله‌رق کوسترمشدر . شو حالده اخلاق نقطهٔ نظرندن اوروپادن مملکتمزه نقل ایدیله‌جك هیچ برشی یوق دیمکدر . بناءً علیه اخلاق ملیمزده ــ که شرع شریفه موافق اولان اخلاقمز ــ بز کندی دردیمزه چاره‌یی ینه کندیمزدن

آرامالیز » هزار تأسفلرکه : بزده اخلاقسزلق عدایدیلان برشی اوروپاده بر مدنیت سوسی کیه‌رك عادات مستحسنه صیره‌سنه کچیورده عادات ملیه‌مزی کولکه‌ده براقیور . مثلا بزم مملکتده «خورا» دنیلان بر اویون کویلیلر ، جاهللر طرفندن یاپیلیور . فنا اولیور بوشی بوشنه یورلمق معناسنده قالیورده اوروپاده علاوه ایدیلان بر طاقم سفاهتله برابر « دانس » سوسنی کیه‌رك کوزل اولیور . اشته مدنیت پروزلری دیدیکمز بو وبونك امثالی دینمزله ، اخلاقمزله اصلا مناسبتی اولمیان شیلری اوروپادن کلمش اولمسیله قبول ایدیبویرمك مملکتمزده سفاهته ، اخلاقسزلغه یول آچه‌جغی وارستهٔ ایضاحدر .

م . ض

— اسلامده علوم وفنون —

« مقصد »

اهل اسلام ، اسلامیتك ایلك دورلرنده هنوز انتباه حاصل ایتمش ، ترقی وتکامله خطوه‌زن اولمغه باشلامش بر جمعیت حالنده ایدی ، افراد مسلمین اووقت عربلردن عبارت اولوب دینك اساسی قرآن کریم ومدار تأییدی اولا جناب حق صوکره رسولی ، دها صوکره او زمان اسلامه کلمش اولان ذوات کرام ایدی .

قرآن مبین ، کتب منزله‌یی نسخ ایلدیکندن قرآن کریمدن باشقه کتب سماویه‌دن هیچ بری مطالعه اولنمازدی . مسلمینه : اهل کتابی نه تصدیق ، نه‌ده تکذیب ایدك ، اونلره خطاباً بزه ، سزه طرف الهیدن تبلیغ اولنان کتابلره ایمانمز واردر ، هپمزك معبودی بردر . دییك مآلنده اولان شو « لاتصدقوا اهل الکتاب ولاتکذبوهم وقولوا امنا بالذی انزل الینا وانزل الیکم والهنا والهکم واحد » حدیث شریفیله طوته‌جقلری مسلك تعیین اولنمشیدی .

حتی علیه‌الصلاة افندمز بر کون حضرت عمرك (رضی‌اه عنه) توراته دائر برشی مطالعه ایتمکده اولدیغنی کوره‌رك اثر غضب وجه سعادتلرنده رونما اوله‌جق بر حالده صیقلمش و : بالذات حضرت موسی برحیات اولسه بو کون بکا اتباع ایتمکدن باشقه احتمالی یوقدر دیمك اولان « لوکان موسی حیا ماوسعه الا اتباعی » لفظ شریفیله منع ایتمشلردر .

قوم عرب ، اسلامك اوائل ظهورنده فتح بلاد ، نشر دین وادارهٔ امور حکومتله مشغول بولنوب تسخیر ایلدکلری ممالکه نسبتله عدداً پك آز اولدقلرندن عالی قبوله دعوت ایلدکلری قرآن عظیم الشاندن باشقه علوم وفنونه دائر هیچ برشی ایله اشتغال ایتمکه زمان بولامامشلردر ، اونلر دائما امور عسکریه واداریه ایله اشتغال ایلر ، واولاد واحفادلرینی ، نشر دین ، حفظ رعایا ، وفتح ممالك خصوصلرنده فوائدی درکار اولان آته بینمك ، سلاح قوللانمق کبی لوازم حربیه وتسخیر قلوب ایچون شعر وخطابته تشویق ایدرلردی .

عربلر ، بلاد وامصاره داغیلوب هر درلو مهالکه قارشی دونمز بر عزم ، مصمم بر اقدام ایله ایلریله‌یه‌رك دکز سفرلری اجراسنی دخی ذهناً قرارلاشدیرمش اولدقلرینی حس ایدن امیرالمؤمنین عمر (رضی‌الله‌عنه) : اولا دکزده صوده یوزمه‌یی ، آته بنمکی اوکره‌دك ، شایع اولان امثال عرب ایله اخلاقه خدمت ایده‌جك اشعاری روایته تشویق ایدك معناسنه اولان : « علموا اولادکم السباحة والفروسیة وروّوهم ماسار من المثل وحسن من الشعر » قولیله دکزده سیر وسفره دائر لزوم کوریلان معلوماتی ایدنملرینی اخطار ایتمشلردر .

قرائت خصوصنده قراء اختلاف ایدوب‌ده لغت عربك ضبطنه لزوم کوریلنجه عربلر حسب الملکه قواعد لسانی تعلم وحفظ الفاظدن مستغنی اولدقلرندن بو خصوص ایله اشتغال ایدنلر ، عن‌اصل عرب اولمیوب لسانه احتیاجلری طبیعی اولان اهل اسلام اولمشدرکه خلیللر سیبویه‌لر ، اخفش ، فارسی وزجاجلر هپ بوقبیلدن علمای کرامدر بو میانده اساساً عرب اوله‌رق اصمعی کبی نادراً بعض اهل لغت وارباب ادب دخی یتشمشدر .

قرآن کریمك جمعندن صوکره بین‌المسلمین ایلك تدوین اولنان ، علم تفسیر اولوب بونك‌ده برنجیسی هجرت نبویه‌نك یوز دورت سنه‌سنده وفات ایدن (مجاهدبن جبیر) ك تفسیریدر ، ایکنجی درجه‌ده تدوینه لزوم کوریلن علم ایسه تاریخدرکه بونك دخی برنجیسی اولمق اوزره (وهب به منبه) ك تاریخیله (محمد بن مسلمك) کتاب المغازیسی کوستریلکده‌در .

دها صوکره‌لری هجرت نبویه‌نك قرن ثانیسی اواسطنه طوغری حدیث وفقه کتابلری تألیف اولنمشدرکه مکه‌ده ابن جریج ، بصره‌ده سعید بن ابی عروبه ، کوفه‌ده ابوحنیفه ، شامده اوزاعی ، مدینهٔ منوره‌ده امام مالك کبی بر چوق ذوات کرام حضراتی بویولده تألیفات مهمه ایله مشغول اولمش مؤلفات اسلامیه‌نك بو قسمی کوندن کونه تکثر وانتشار ایتمکه باشلامشدر .

قونیه‌لی :
ع : عاطف

مجلس مبعوثان علمیه انجمننجه تعدیلاً قلمه‌النان

محاکم شرعیه وحکام شرع قانونی لایحه‌سی

اسباب موجبه مضبطه‌سی

مابعد

اولا محاکم جزائیه ومحاکم تجاریه تفریق اولندی اخیراً او زمان حکومتك قانون مدنیسی اولان فقه موجبنجه حل وتعیین احکامنده هرنه دنسه تعامی وتکاسل

ایدیلن بعض مسائله دعاوئ نظامیه عنوانی ویریله‌رك
حاکم مشترك اصولیله محاکم حقوقیهٔ نظامیه تشکیل
ایدلدی . بونك اوزرینه مملکتده بری مشترك بری
منفرد ؛ منفرد اولدیغی قدر متروکیت وپریشانیسی ملتزم
ایکی نوع محاکم حقوقیه ظهوره کلدی او وقتدنبری ارزو
ایدیلان انتظام عدلی یرینه قوهٔ قضائیه‌ده بر تذبذب فعلی
رونما اولدی . بو تشکیلات بر تجدد اولمق اعتباریله
شایان تقدیر ایدی فقط بو تجدد بر حس وطن پرورانه
وبر نیت خیرخواهانه وکار شناسانه ایله وقوعه کلمش
اولسیدی ایلك خطوهٔ تجدد قوهٔ قضائیه‌نك تحویل
ماهیتی ومحاکم مملکتك تشتیت وتشویشی صورتیله دکل
یکانه هدف اعتراض اولان نقطه‌لرك ازاله‌سنه واصل
آلت منفرده بولنان حکومت غیر مشروعه سوء اداره‌سنی
رفعه نصب نظر ایتمك طریقیله آتلمق لازم کلیردی .
مع التأسف کویا اوروپایه بر وسیلهٔ مدافعه اولمق وینه
نتیجه اعتباریله احقاق حقده‌کی کشمکش ادامه ایدلمك
نقطهٔ نظرندن حرکت ایدلمش کبی تشبث اولنان تشکیلات
مذکورده‌ده روح مملکت تمامیله تقدیر ایدلمدیکی جهتله
خیلی سنه‌لردن بری تشکیلات عدلیه مملکته تعمیم
ایدیله‌مه‌دن قالدی . محاکم نظامیه‌یه صرف ایدیلان همتلرك
نصفنی بیله محاکم شرعیه‌یه منا ب کورمك طرفی التزام
اولنه‌رق تنظیم وترقی او نقطه‌دن باشلامش اولسیدی شبهه
یوق‌که محاکم نظامیه وشرعیه‌نك نقطهٔ تلاقیسی تعیین ایدیله‌رك
حرکت اولنور وبالنتیجه محاکم مملکتده یکنسق اوله‌رق
تحقق ایدردی . مملکت عثمانیه‌نك بالجمله اقطارنده
موجودیتی حسبیله اعماق حسیاته نفوذ ایتمش بولنان
محاکم شرعیه بر طرفدن حکومتجه قوانین مملکتدن
سیلنمسی مطلوب ایمش کبی عطف نظر اصلاح وصرف
همت ترقیدن محروم ایدلمکله محکوم بولندیغندن حکام
وکتبه‌سی لایقیله توظیف ایدلمیوب حاصلات ایله اداره
ایدلمك دیکر طرفدن قضاة ونوابك قدرت علمیه وسویهٔ
اخلاقیه‌لرینه دقت اولنمیه‌رق سلك قضایه بر چوق نا
اهللر طولدیرلق ایله قالمیوب نواب شرع دوائر حکومتك
عادتا هر درلو وظائفندن علاقه‌دار ومسئول طوتلق
وعین زمانده وظیفهٔ قضائیه‌لرنده مجازات ومکافاتلرینه
اهمیت ویرلمامك طولایسیله برحاله کتیرلمك ایسته‌نلدی که
کویا ایچندن اولمش کبی کندی کندینه افکار عمومیه‌نك
نظر احترامندن همان دوشوویره‌جك ایدی . لکن وطن
عثمانینك ترقئ سعادتنده ذوق یاب اولنلرك معلومی
اولدیغی وجهله بو تصورك امکانی فرض اولنسه بیله بونك
قلب طبیعتله حین حصوله کتیرلمسنه چالیشلدیغی اعصار
مدیدده وطنك قان اغلایه‌جغی متحقق ایدی .

کرچه سلطان مجید زماننده معلمخانهٔ نواب کشاد
اولنوب اهلیتلی نواب یتشدیرلمك و ١٢٩٠ تاریخارنده بر
حکام شرع نظامنامه‌سی یاپیله‌رق سلك قضا بر انتظامه
ربط اولنمق ارزوسی کوسترلمش ایسه‌ده هر ایکیسیده
احتیاج حقیقی‌یه توفیق ایدلمامش اولمغله برابر دور اخیر
استبدادك استیلای شأمتی بونلریده بسبتون حکمسز
براقه‌جق درجه‌ده اجرای تأثیر ایلدیکندن قوهٔ قضائیه‌مز
هر جهتله فلاکت واضمحلال ایچنده قالدی . شو قدر
دنیله بیلیرکه بو دورلر ایچنده یالکز مجله جمعیت
جلیله‌سنك اثر همتی اولان قانون مدنیمز قوهٔ قضائیه‌مز
نامنه بر وسیلهٔ ابتهاج تشکیل ایده بیلیردی وجمعیت
مشارالیهانك ادامه‌سیله تشکیلات عدلیه‌مزك اکمالنه قدر
او همته مراجعت اولنمش اولیدی عثمانیلر بوکون پك
منتظم بر قوهٔ قضائیه‌یه مالك اولورلردی .

روح حیات سیاسیه‌مز اولان قانون اساسی بو نقاط
نظرك هیچ برینی نظر دقتدن دور طوتمیوب محاکم
فصلنده کرك محاکم شرعیه وکرك محاکم نظامیه‌یه اهمیت
لازمه ایله عطف نظر ایدرك حیات مشروطیتمزك
قوامنی تعیین ایتمش اولدیغندن للّه الحمد اعلان مشروطیت
ایله شو اسباب فلاکته ختام ویرلمش اولیوردی . ایشته

بو نقطهٔ نظردن دائرهٔ مشیخت انقلابی متعاقب محاکم شرعیه وحکام شرع قانونی لایحه‌سنی تنظیم ایتمش وطرف حکومتدن کچن سنه مجلسمزه تودیع ایدلمش ایدی . کرك لایحهٔ مذکوره‌نك اهمیتی الجاآتی وکرك مجلسك مشاغل سائره‌سی ایجاباتی اوله‌رق علمیه انجمنانجه هنوز تعدیلاتی اکمال اولنوب مجلس عالی‌یه عرض اولنه‌بیلدی .

لایحهٔ مذکوره حقنده اجرا ایدیلان تعدیلات خیلیجه مهم اولمقله برابر اسباب موجبه‌سی قسماً مرتبهٔ بدیهیاتده بولندیغی ایچون اولبابده بروجه آتی بعض مطالعات عمومیه ایله اکتفا اولندی شویله که :

حکومتك لایحه‌سی اوچ فصل اوزرینه مرتب اولوب برنجیسی درسعادت ایکنجیسی طشره محاکم وحکامی اوچنجیسی طشره محاکمی کتبه‌سی ونواحی نوابی حقنده ایدی . ایکنجی فصل خیلی مواد عمومیه‌یی دخی محتوی بولنیوردی .

اشبو لایحه‌نك روحی طشره تشکیل محاکمنی ولایاتك شمدیکی تقسیماتنه توفیق ورتبه ایله توجیه قضا اصولنی طشره حکامندن رفع ایله برابر استانبول محاکمنده ینه ابقا واستانبول محاکمنده قاضیلردن بشقه برر مشاور ومعاون دخی بولندیره‌رق قسماً حاکم مشترکه تقریب ایتمك ومکتب قضاتدن مأذون اولمیه‌رق داخل سلك قضا اوله‌جقلری براز تقیید ومعزولین علمیه صندوقنك تشکیلنه قدر قاضیلری اوچر سنه مدتله تعیین واوچ قساماتك توحیدیله مخالفات عمومیه قسامالغنی احداث واناطولی قاضی عسکرلکنی اسکداره نقل واناطولی وروم ایلی عسکرلکلری وظائفنه محاکمك استینافاً رؤیتی وظائفنی یکیدن تحمیل ودرسعادت محاکم جزئیه‌سندن بعضیلرینی لغو ایتمك کبی اساسلری احتوا ایدیوردی .

انجمنجه اولا لایحهٔ مذکوره التی فصل اوزرینه ترتیب اولنوب برنجی فصلده مواد عمومیه وایکنجیده تشکیلات محاکم و اوچنجیده احکام قضاة دردنجیده قضاتك مجازاتی بشنجیده مکتب قضات التنجیده کتبه و نواحی نوابی موضوع بحث ایدیله‌رك مواد قانونیه‌یه بر انتظام ویرلدی .

معلوم اولدیغی وجهله حکام و محاکم حقنده قوانین بر قاچ نقطه‌دن مطالعه اولنیور بر قسمی محاکمك تشکیلاتی و حکامك تعیین و مجازات و مکافاتنه ایکنجیسی اصول محاکمه‌یه اوچنجیسی قضاتك تقید و اطلاقی اعتباریله و ظائفنه دردنجیسی حکمك استناد ایده‌جکی قوانین حقوقیه‌یه متدائردر .

شمدی‌یه قدر محاکم شرعیه‌نك اشبو قوانینی قوانین تاملیه قبیلندن کتب فقهیه‌ده ارجح و مفتی به اولان اقوال اوزرینه جریان ایدیور . و آنجق مجلهٔ جلیله احکام حقوقیه‌نك بر قسمنه عائد بر قانون حالنده طوتولیور . و طشره حکامنك اصول و تعیین و ترفیعنه دائر بر نظامنامه موجود بولنیوردی . اشبو موضوع بحثمز اولان قانون تشکیل محاکم ایله حکامه متدائر اولمق اوزره قلمه آلنمش اولمغله هنوز اصول محاکمات ایله قوانین سائره‌یه احتیاج باقی قالمشدر .

ایشته برنجی فصلی تشکیل ایدن مواد عمومیه‌ده قانون اساسی‌یه کوره محاکم شرعیه‌نك وضعیتی و محاکمك تقسیماتی نظر اعتباره النمش وبوبابده تشکیل ولایات قانونیله یقینده تحوله اوغرامسی ملحوظ اولان تقسیمات حاضرهٔ ملکیه‌یی تمامیله اساس اتخاذ ایتمك موافق اوله‌میه‌جغی کبی هنوز ناقص اولان تشکیلات عدلیه‌نك دخی اساس اتخاذی غیر موافق اوله‌جغندن هر زمان ایچون قبول ایدیله‌جك تقسیمات ملکیه‌یه منطبق اوله‌جق وجهله اقسام ومراتب محاکم وکذلك صنوف حکام تقسیم ایدیله‌رك بر طرفدن محاکم شرعیه‌نك تشکیلات اصلیه‌سندن مباعدت ایدلمامش وبرطرفدن آبروجه انتظام بخش اولنمشدر .

بوكا متفرع اوله‌رق رتب اعتباریه‌یه كوره تعیین قاضی كبی غیر مشروع بر حال كلیاً برطرف ایدیلوب رتب علمیه‌نك حین احداثنده‌كی مقصد واساس دائره‌سنده مناصب قضا صنوفنه كوره برر رتبه‌یه تابع طوتیله‌رق رتب سائره‌نك دخی اصلاحنه بر اساس قونلمشدر. مشاور اساسی دخی حاكم مشترك تقریباً دكل نوع مصلحته توفیقاً قبول اولنه‌رق هم طشره واستانبولك تفریقی برطرف ایدلمش وهم بودجه نظر اعتباره النه‌رق بر مشاور ایله اكتفا قلنمشدركه اصول محاكمات شرعیه‌ده بیان اولنه‌جق علنیت محاكم قضیه‌سی ایله محاكماتك امنیتی محافظه ایدیله‌بیله‌جكندن مشاورلرده شهود الحكم نصابنه لزوم كورلمامشدر.

وبونلره متفرع بعض مواد تالیه مواد عمومیه‌یه درج اولنمشدر.

ایكنجی فصلده ایسه استانبول وطشره محاكمنك صورت تشكیلی كوسترلمش اولدیغندن استانبولده لغو ایدیلان محاكم جزئیه لغو ایدلدیكی كبی ایوبك دخی تقسیمات ملكیه‌ده موقعی اولمیه‌جغندن استانبول محاكم ملحقه‌سنه ادخالی قبول ایدلمشدر.

انجق بوراده انجمنمزی اك زیاده اشغال ایدن مسائلدن بریسی اناطولی ویا روم‌ایلی قاضی عسكرلرندن برینك وبرده محكمهٔ تفتیشك الغاسی ممكن اولوب اولمیه‌جغی قضیه‌سی اولمشدر.

مابعدی وار

عالم اسلامیت

چین مسلمانلری

[۲]

مشار الیهك عهد سلطنتنده دنیانك اك مترقی، اك متمدن مملكتی بولنان چینده بیوك مكتبلر كشاد ایدلمش، وایالات دفعه اوله‌رق امتحان ومسابقه اصولی دخی اوزمانده وضع اولنمش ایدی وبیك اوچ یوز سنه‌یه قدر دوامده ایلدی. اوزمان ایران وبحر خزر ایله همجوار بولنان چین دولتی آسیای وسطاده دخی بر چوق مملكتلری احتوا ایدیوردی. بونك ایچون حكمدار مشارالیه بیانن دولتی صولت وتجاوزاتدن محافظه فكرینه مبنی داخل وخارجده بولنان بر چوق قبائل اترا كیه‌ایله منا سبات دوستانه‌ده بولنمق بولتیقه‌سنی دولك سیاستی ایچون الزم كوریوردی. ترك عشائرینه امتیازلر ویردی.

سربستیٔ مذاهبه مساعده ایتمك كبی علو جناب كوستردی. ذاتاً سرای حكمداری بتون جهانك ادبا و فضلاسنه كشاده ایدی هر طرفدن حكما، علما ناشرین دین پایتخته مسافرت و تردد ایدرلردی.

حضرت وهاب رفقای كرامی ایله برابر الیوم [شنصی] دینیلان ایالتده كائن [صنغان] ده، مقر حكومته واصل اوله‌رق طرف ایمپراطوریدن اعزاز بیورلدقدن ماعدا كندی دینلرینك نشر وتلقینی خصوصنده سربست براقیلدی. حتی حقلرنده لازم كلن معاونتده دریغ اولنمدی. ایشته بو سایه‌ده چین موحدلرینك براثر قیمتداری اولمق اوزره [قانتون] ده برجامع شریف انشا اولندی. بر انكلیز پروتستان مسیونری بو بابده بروجه آتی یازیور: « ایلچی وهاب حضرتلری چینده برقاچ سنه اقامت ایلدكدن صكره عربستانه عودت ایلمش ایدی. لكن همشیره زاده‌سی اولان سید كائناتك ارتحال ایتمسی اوزرینه ـ بو ارتحال كه هان وهابك عربستانه وصولندن برقاچ آی اول وقوع بولمش ایدی ـ یاالقصای شرقده‌كی مقدمات مشكورهٔ ارشادیه‌یی استكمال و نشر انوار دین مقصدیله یاخود دیكر بر سببه مبنی بتكرار عربستانی ترك ایدرك چینه رجعت ایلدی. دیار غربتده نشر دینه سعی و اهتمام ایدن و عائلهٔ نبویه‌یه منسوب اولان شو غیور،

علوی همم مسلمان ٦٤٣ تاریخ میلادیسنده حیات دنیویه ایله قطع علاقه ایدرك اعلای علیینه انتقال بیوردی. تربهٔ شریفه‌لری [قانتون] شهرینك بیوك شمالی قپوسنده اولوب الیوم زیارتکاه مسلمیندر . قانتونده‌کی جوامع و مساجد میاننده بالخاصه، ایکی جامع شریف واردرکه آنلرك ایلك انشاسی ـ بر قاچ تعمیراته اوغرامشدر ـ حضرت وهاب جانبندن اجرا قلنمشدی . الیوم دخی بو ایکی جامع شریف موجود و زیارتکاه مؤمنیندر . بریسنه چینلیلر (مربع پاغودا) دیرلر. [قانتون] ه کیدن هرسیاح شو جامع برلامعی مطلقا زیارت وسیرایدرلر.» حضرت وهابك چینده‌کی موفقیاتی اهالیٔ مکه ومدینه‌یی بیوك بر مسرته القا ایلمشیدی . ایکنجی عزیمتنده بر چوق حفاظ و وعاظ ایله تجار عرب مشار الیه حضرتلرینه ترفیق ایدلدی. بوسایه‌ده اقصای شرقه یول آچیلمش اولدی . اسلاملر بالخاصه عربلر براً کاروان ایله آسیای وسطانك طرق قدیمه‌لریله و بحراً ایسه ایران خلیجندن و مصردن چینه طوغری پی‌درپی کیتمکده دوام ایتدیلر .

مابعدی وار

عبدالاحد داود

ایرانك وضعیت حاضره‌سی

بر ایکی هفته‌دن بری سن‌پترسبورغدن ترشح ایدن، آژانسلر طرفندن انکلیز غزته‌لرنده نشر اولنان روایاته نظراً ایرانك احوال حاضره‌سی پك فنا بروضعیتده ارائه اولنمقده‌در. ایران حکومتی بوکون طام طاقیر دنیله‌جك درجه‌ده بوش بر خزینه وواردانی پك ضعیف برمالیه نظارتی ایله نه یاپه‌جغنی بیله‌میه‌رك انکشت بردهان حیرت طورمقده اولدیغی کبی حلی صوك درجه‌ده مشکل اولان بر استقراض مسئله‌سی قارشوسنده بولنیور . انکلتره وروسیه دولتلری طرفندن وعد اولنان اقراضات ایسه او قدر آغیر وشدید شرائط آلتنده تکلیف اولنیورکه عادتا ایرانك استقلالنی تهدید ایدیور . بوندن دولاییدرکه ایران قابینه‌سی تکلیف واقعی رد ایدرك بر طرفدن داخلدن ، دیکر طرفدن‌ده آلمانیادن بر استقراض عقد ایتمك تشبثنده بولنیور. ایشته مشکلات بورادن باشلایور . انکلتره ایله روسیه حکومتلری متحداً ایران قابینه‌سنه بر نوطه ویره‌رك کندیلرندن بشقه دیکر بر حکومت ایله امتیاز معامله‌سنك اجراسنه ویاخود استقراض عقدینه مساعده ایتمیه‌جکلرینی بیلدیرملری اوزرینه مجلس وکلا نائب السلطنه حضرتلرینه استعفا نامه‌لرینی ویرمشلر ایدی. لکن مجلس مبعوثان تهدیدات اجانبه قولاق آصمه‌یه‌رق قابینه‌نك ابقاسنی مصراً طلب ایتدکلرندن وزرا بتکرار موقعلرینی اشغال ایتمکه قرار ویردیلر . آلمانیا ایرانك بر دولت مستقله اولدیغنی بالتصدیق معاون بر دوست صفتیله ایرانه طرق حدیدیه انشاآتی واقراضات کبی خصوصاتده معاونته آماده بولندیغنی وعد ایلدی . اشته بوسببه مبنیدرکه روسیه خارجیه ناظری قونت ایزوولسکی اوروپایی کزییور . وبوندن مقصدی ایسه آلمانیانك شوتشبثنی عقیم براقمقدن عبارتدر دنیلیور .

درسعادت جرائد یومیه‌سندن برقسمی ماهیتی سیاه فام بولنان شوحوادثی شایان اعتماد تلقی ایده‌رك ایرانه دائر پك بدبینانه واسف آور برطرزده مقاله‌لر نشر ایلدیلر . « اقدام ، تصویر افکار ، صدای ملت » رفیقلرمزك حسن نیت وخیرخواهلقلرنده ذره قدر شبهه‌مز یوقدر. حتی جرائد مذکوره‌نك عثمانلی خارجیه نظارتنك نظر دقتنی جلب ایتمك مقصدیله یازدقلری کلمات متألمانه‌ده هپ ایران وایرانلیلره قارشی عثمانلیلرك برورده ایتمش اولدقلری مخالصت وتمنیات خیرخواهانه‌اثری بولندیغی‌ده

مسلمدر . فقط بو خصوصده ایرانك احوال عمومیه‌سی
وبحران حاضرك ماهیتی براز دور ودراز تدقیق ایدیلیر
ایسه کوروله‌جکدرکه او قدرده اندیشه‌یه سبب یوقدر .
ایران قورتولدی ! ایرانی محو وپریشان ایده‌بیله‌جك
یکانه قوت انکلتره وروسیه دولتلری دکلدر . چونکه
بویله برملاحظه‌یی شایان قبول کورمك بالخاصه انکلتره‌یی
ظلم وتحکم ایله اتهامی مستلزم اولور . حالبوکه انکلیز
قومنك افکار معدلتکارانه‌لری، حسیات حریتپرورانه‌لری
عالمجه معلومدر . ایرانی محو ایده‌بیله‌جك قوت یالکز
دیو استبدادك تمادئ بقاسی واو کذب وشیطنت مخترعی
محمد علی‌نك کسرالر اورنکنده دوام سلطنتی قضیه‌سی
ایدی . المنة لله که بوکون ایرانك بودشمن اعظمی کمال
قهر وفضاحتله جالس اولدیغی تخت سلطنتدن خلع
وملکتدن نفی وطرد اولندی .

فی‌الحقیقه تا (١٩٠٠) سنه‌سنده ایرانده منفعتپرستانه
بر مسلك تعقیب ایدن روسیه وانکلتره دولتلری بینلرنده
برنوع ائتلاف عقد ایده‌رك ایرانك امور نافعه ومالیه‌سی
حقنده اساس ائتلاف اولمق اوزره اون سنه برمدت
کچمه‌دن دیکر هیچ بردولته نافعه امتیازاتی ویرلیه‌جکنه
دائر طهران قابینه‌سندن قطعی وعد آلمشلردی. یدی سنه
صکره یعنی ١٩٠٧ سنه‌سی اغستوسك ٣١ نده لوندره
وپترسبورغ حکومتلری دیکر برائتلاف عمومی دها عقد
ایده‌رك تایدی سنه‌دن بری زمینی احضار وترتیب ایدلمش
اولان ایران استقراض مسئله‌سنی دخی قطعی برشکلده تحدید
وتعیین ایلشلردی . ایکی قومشو ودوست حکومت
بینلرنده اقراضات مقدارینك دخی بالمناصفه اجرا اولنمسنی
تحت قراره آله‌رق ایرانك امور مالیه وواردات نافعه‌سنی
قونترولاری آلتنه آلمق اساسنی قورمشلردی .

کچن سنه آغستوسده لوندره‌ده طبع ونشر اولنوب
بالمس قرالی ایکی پارلمنتو مجلسلری اعضاسنه توزیع ایدیلن
ولوندره خارجیه نظارتیله طهران و پترسبورغ انکلتره
سفارتخانه‌لری میاننده ایرانه دائر اولمق اوزره جریان
ایدن مخابرات رسمیه‌یی محتوی بولنان (بیاض کتاب) که
غایت مفصل و معلومات بخش براثردر . بو اثر مطالعه
کذارم اولدی . انکلیز جرائدی ایله‌ده اولدقجه
آشنالغم وار . انکلیزلردن و انکلیز پولتیقه و حسیاتندن
بحث ایدن بر ذات کیم اولورسه اولسون ، انکلتره‌ده
برقاچ سنه اقامت ایتمکله برابر برپارچه‌ده انکلیزلرك حیات
عائله و تربیهٔ ملیه‌لرینه کسب وقوف ایتمش بولنمسی ایجاب
ایدر . یوقسه فرانسز کتابلرندن یاخود دیکر منابعدن
معلومات آلمق صورتیله انکلیزلر حقنده بیان مطالعه
ایدن بر عثمانلی محرری مطلقا محاکاتنده اصابت ایده‌مز
ذکر ایتدیکمز « بیاض کتاب » ده بتون انکلتره ـ ایران
معاملات سیاسیه‌سنده خارجیه ناظری سر ادوارد غره‌ی
و طهران ایله سن پترسبورغ سفیرلرینك انکلیزلره
یاقیشه‌جق بر مسلك ثابت و مستقیم اوزره حرکت
ایلدکلرینی ارائه ایدیبور . شاه مخلوع بالدفعات درت
یوز بیك لیرا استقراض ایتمك تشبثنده بولندی . ومکرراً
اعادهٔ قانون اساسی‌یی اعلان ایده‌جکنی وعد ایتدی .
قونت ایزوولسکی ، روسیه خاجیه ناظری مصراً
انکلتره قابینه‌سنه مبلغ مذکورك اقراض ایدلمسنی
تکلیف ایلدیکی حالده سیر ادوارد غره‌ی حضرتلری
تامجنتلمن برانکلیز صفتیله « خایراوله‌مز ، وعدینی ایفا
ایدوب ادارهٔ مشروطه‌یی اعاده ایتمدکچه شاهه هیچ پاره
ویرلیه‌جکدر » دیدی ! حتی ، شاه اعلان مشروطیت
ایتمش اولسه‌بیله ، ملت طرفندن انتخاب اولنان مبعوثان
اجتماع ایتمدکچه بش پاره ویرلیه‌جکنی مکرراً تبلیغ
ایلدی .

انکلیز خارجیه ناظری طهران و پترسبورغ سفیرلرینه
« حال حاضرده شاهه پاره اقراض ایتمك استبدادك
تأییدی و مشروطیتك محوی اسبابنی احضار ایده‌جکدر »
مألنده بیاناتده بولندی . بو کتابك مطالعه‌سنی توصیه

ایدرز تا که حقیقت آکلاشلسون انکلیز حکومتی
زمامدارانی نه‌قدر خیرخواه‌درلر . طوغروسی محمدعلی‌نك
بوتون قوای استبدادیه‌سنی کسر ایدن قوتك انکلیز
تضییقی اولدیغی مذکور آق کتابك مطالعه‌سندن معلوم
اولور. ایرانلیلر مدنیت ومشروطیته نائل اوله‌بیلمك ایچون
بوقدر فدا کارلقلر یاپدقدن و بوقدر قانلر دوکدن صکره
بتون انکلیز قوم اصیلانك توجهنه مظهر اولمشلردر .

ایرانك تاریخ ملی وسیاسیسنده مهم بر نقطه‌یی
تشکیل ایدن بر وقعه‌یی بر وجه زیر اجمالاً [آق کتاب]
دن اقتباس ایدرك بورایه قید ایدیورز ۱۹۰۸ تشرین
ثانیسنك برینده طهرانده « باغ شاهده » مشروطیت
علیهنده اولمق اوزره عظیم بر نمایش واجتماع وقوع
بولمش ایدی . علما طرفندن اصول مشروطیتك عادات
واحکام اسلامیه‌یه مغایر اولدیغنه دائر ـ هم ایالات وهم
پایتخت علماسی طرفندن ـ بر بیاننامه شاه سابقه تقدیم
ایدلمشیدی . محمد علی دخی بو عرضحاله جواباً علی
الفور بر بیاننامه نشر ایده‌رك قانون اساسینك احکام
قرآنیه‌یه مخالف اولدیغنی فرمان ایلدی . بونك اوزرینه
صوك درجه جدته کلن انکلیز ایلچیسی روس ارقداشیله
بالذاکره شاهدن درحال ملاقات طلب ایلدیلر شاه
سابق ایله انکلیز ایلچیسی میاننده وقوع بولان مکالمه‌نك
جریانی بر وجه آتی خلاصةً ترجمه ایدیورم .

« سیر ج . بارکله‌ی سیر ادوارد غره‌ی‌یه [طهران
۱۵ تشرین ثانی ۱۹۰۸]
افندی! کچن جمعه ایرتسی کونی اوچ درت ناظرلرك یعنی صدر
اعظم و وزیر جنك امیربهادر کبی ذاتلرك تحریکاتی ایله باغ شاهده
وقوع بولان اجتماعده ایالاتدن مشروطیت علیهنده ارسال
قلنان تلغرافنامه‌لر قرائت اولندی وبعده نمایشچیلر شاهه
پارلامنتو اصولنك احکام اسلامیه‌یه مخالف اولدیغنه دائر
بر عرضحال ویردی شاه دخی بر منشور ایله مطالبنی
قبول وترویج ایتمش اولدیغندن درحال روس آرقداشمله
مشاوره ایده‌رك خصوص مذکور ایچون شاه ایله ملاقات
ایتمکلکمزه قرار ویردك . روسیه سفیری چهارشنبه
کونی شاه ایله کوروشدی بن ایسه ایرتسی کون
اعلیحضرت ایله ملاقات ایلدم . »

« شاهه دیدم که شو خصوصی ملاقاتی استرحام ایتمکدن
مقصدم بحران حاضردن بحث ایتمکدن عبارت ایدی .
لکن بالخاصه ذات شهانتپناهیلرینی تأمین ایتمك ایسترم که
بتون آمال جدیه‌م ذات شاهانه‌لرینك ومنافع حقیقیهٔ
ایرانیه‌نك محافظه‌سنه خدمت ایتمکدر .

« ذات حضرت حکمداریلرینه معلوم اولدیغی اوزره
بیوك بریتانیا ایله روسیه دولتلرینك ایرانده اتخاذ
ایلدکلری اساس اصلی ایرانك امور داخلیه‌سنه
مداخله ایتمه‌مکدن عبارتدر . بو قاعدهٔ اصلیه‌دن ابدا
انحراف اولنمیه‌جقدر . فقط همجوار ودوست اولمق
صفتیله ایکی دولتلر دائما ایرانك ترقی وتکاملی صالح
ومسالمت دائره‌سنده آرزو ایتمکله برابر بو مملکتده
نفیسندن مناسبتمز اولدیغی ایچون حکومت شاهی‌یه
تقویت ونصایح خیرخواهانه ویرمکی روس آرقداشمله
برلکده وظیفه عد ایدرز . بناءً علیه قویاً امید
ایدرم که رفقیم ایله برلکده دول متبوعه‌مز طرفندن
آلدیغمز تعلیمات و اوامر اوزرینه ایرانك شو مدهش
بحران ایچنده بولندیغی بر زمانده عرض ایده‌جکمز
رأی ونصایح دوستانه ذات حضرت حکمدارلرینك
مظهر قبولی اوله‌جقدر . بزه وارد اولان معلوماته کوره
پایتختده وایالاتده اهالی عظیم بر غلیان وهیجان ایچنده
بولنیور اعلیحضرت کندی قومنه اعادهٔ ادارهٔ مشرو-
طه‌نك تأسیسنی وعد ایتمشدر . هم شو وعد کمال تمکین
وصراحتله ایکی دولت مواجهه‌سنده وقوع بولمشدر .

مابعدی وار

عبدالاحمد داود

———

ردی علی مافی القول الجید من الردی

مابعد

۱۸۱

قفی قبل التفرق یا ضباعا

ولایك موقف منك الوداعا

« ضباعة علی طریق الترخیم تاسی خذف اولەرق منادی واقع اولمشدر . الفی اطلاق ایچوندر . »

القول الجید

بو بیت شو اهدالفیه میاننده ذکر اولنوب بونکله منادای مرخمك حالی وقفده علی الاکثر محذوفی عیناً اعاده ویا تعویض ایتمك قاعدەسی اوزرینه استشهاد اولنمشدر .

۱۸۲

فانك لاتبالی بعد حول

اظبی کان امك ام حمار

« قائلی خداش بن زهیردر . »

القول الجید

کتاب سیبویهدەده بیتك نسبتی بویولەدر . حال بوکه ابوتمام مختار اشعارالقبائل نام کتابنده بونی ثروان بن فزارەیه نسبت ایلمش وشرح شواهد رضیده انك اوزرینه بناء کلام ایدلمشدر . صکره عسکری ، کتاب التصحیفنده بوبیتك قائلی زرارة بن فزوان اولمق اوزره کوسترمش ولکن بواسمده بر شاعر نه ابن حجرك اصابەسنده نەده جمهرةالانسابده بولنەمامشدر . بونلری نقلدن مقصد عاجزانەمز ابیات مستشهدەنك قائللرینه نسبت خصوصنده من القدیم ائمهٔ ثقاتك کلماتی بیننده تخالف اکسیك اولمدیغنی ومسائل یقینیەدن اولمیان بوکبی اموردن طولایی مؤلف بعض مواقعده یاپدیغی کبی آغزینی طولدیره طولدیره شارح علامەیی تخطئەیه حق اولەمیەجغنی عرض ایتمکدر . بونلر ایچون ایلریده دها کسدیرمه بر طریق ایلەده مدافعه ایدیلەجکدر .

**
*

شاعر ، خلافت حضرت عثمانده (رضی الله عنه) عبدالله بن هوزه اولادینك بر زاغارلرینی آلمش وطلبلری وقوعنده انلرك والدەلرینی قذف ایتمش یعنی عن وزنا ایله سب ایلمش ایدی .

القول الجید

والدەلری حقندەکی قذفی تفسیره لزوم کوردکدن صکره زناء معزوك استرداد اولنان کلب ایله اولدیغی ، غرابتی جهتیله شایان بیاندر . کماقال من جملة ابیات :

وامکم لاتترکوها وکلبکم

فان عقوق الوالدین کبیر

وقال عثمان رضی الله عنه ماعرف فی العرب افحش ولاالأم منك فانی مارأیت احد رمی بکلب غیرك وانی لاظنك لو کنت فی زمن النبی صلی الله علیه وسلم لنزل فیك وحی .

۱۸۶

ثم انصرفت وقداصبت ولم اصب

جذع البصیرة قارح الاقدام

اصابتدن اصابت فعلیه مراددر . (حاشیەدن) سیالکوتینك اصابتك بومعناسی کتب متداولەده بولنمدیغنی دیمسی تحقدر . اساس البلاغەده زمخشری اصابت سهمك ذکرندن صکره ومن المجاز اصاب فی رأیه ورأی مصیب دیمشدر .

القول الجید

اصابت ایچون سیالکوتینك کتب متداولەده بولنمدیغنی دیدیکی معنی جرح معناسیدر . اساس البلاغەدەکی اصابت سهم ایسه جرح بسهم معناسنه اولمق لازم کلدیکندن مؤلفك بونقلی اصابت فعلیه تعبیری قدر مجملدر [۱]

[۱] هله مؤلف اساسدەکی معانیٔ مجازیەیی نقلده کندیسی ایچون بیلمم نه استفاده تصور ایتمشدر .

سيلكوتى حاشيه‌سنده اصابت ايچون معانئ كثيره ذكر اولنمشدركه او مياننده نيل و (رسيدن) معنالرى دخى واردر. ايشته اساسده‌كى اصابت سهمده بو معنالردن عبارت اوله‌جقدر .

١٨٧

« صكره بن دشمنلرمدن كام الوب انلرى جرح وقتل ايتديكم هيچ بر كيمسه طرفندن قتل اولنمديغم حالده دونر كايرم كه متانت قلبيم كالده واقدام وجسارتم تازه چاغنده‌در ديمكدر . »

القول الجيد

هيچ كيمسه طرفندن قتل اولنمديغم حالده دونر كايرم تعبيرى صوغوقدر . متانت قلبيم كالده قولى‌ده بعد القلب حصوله كلان قارح البصيره لفظنك ترجمه‌سى اوله‌جق ايسه‌ده اصلنه مطابق دكلدر . چونكه بصيرت ، متانت قلبيه ايله وقدم معناسنه اولان قروح ، نقصان مقابلى اولان كمال ايله ترجمه اولنه‌من . (قرح البصيره) رأى پيرى ايله تفسير اولنمليدر . بونك بعد القلب مقابلى بولنان جذع الاقدام‌دن‌ده عزم جوانى مقصود اولوب بوصورتله شاعرك ميدان حربدن مظفرا عودتى اثناسنده محاربه‌يه هنوز باشلايانلره مخصوص اولان برخواهشله دونه‌رك ذره قدر اثر تعب وملال حس ايتمديكنى وآنجق معلومات تجربيه‌سنه برقات دها وسعت كلمك صورتيله برنوع تبدل عارض اولديغنى سويلمك ايستديكى اكلاشيلير .

١٨٧

ومن يك امسى بالمدينة رحله
فانى وقيار بها لغريب

« حال جزمده تونك سقوطى كان فعلنه خاص اولديغى مقتضيده ميندر . »

القول الجيد

مؤلف مذكور قاعده ايچون بيوك بر مأخذ كوستريبور .

« تقدير كلام ومن يك امسى منزله بالمدينة فقد حسنت حاله فلست مثله الخ »

القول الجيد

ظاهر اولان (ولست مثله) در .

١٨٩

نحن بما عندنا وانت بما
عندك راض والرأى مختلف

« قائلى فحول شعراى جاهليه‌دن قيس بن الخطيم‌در. عمرو بن امرئ القيس الانصاريه دخى عزو ايدنلر اولمشدر . »

القول الجيد

قيس بن الخطيم عصر رسالتپناهيده بولنمش حتى حافظ ابن حجرك اصابه‌ده ذكر ايتديكى وجهله نائل شرف اسلام اوله‌مامش ايسه‌ده فخر عالم صلى الله عليه وسلم افندمز ايله كوروشمش اولديغنه نظراً شعراى جاهليه‌دن دكل مخضرميندن اولمق لازم كلير . قيسك عصر سعادتحصر اسلامه ادراكنى اعتراف ايله برابر مدينهٔ منوره‌يه هجرت سنيه وقوعندن اول حال جهالتده اوله‌رق آخرته كيتمش اولديغنه دائر مؤلفك سويلديكى سوز شاعرك مخضرميندن معدوديتنه مانع دكلدر. چونكه مخضرمين، دور جهالت واسلامه ادراك ايدن شعرايه اطلاق اولنور . بالفعل شرف اسلام ايله مشرف اولمق شرط دكلدر. طبقات شعراده محضا دور ادراك معتبر اولديغنه مبنيدركه فرزدق وجرير معاصرى بولنان اخطل، نصرانى اولديغى حالده شعراى اسلاميه‌دن معدوددر . مؤلفك بيتى قائله نسبت خصوصنده‌كى ترجيحى‌ده معاهد التنصيص ه تبعا واقع اولمش ايسه‌ده عبدالقادر بغدادينك شرح شواهد رضيده‌كى تدقيقاتنه نظراً بوترجيح، ترجيح المرجوح حالنده بولنمشدر . عبدالقادر قيس بن الخطيم ايله عمرو بن امرؤالقيسك عين وزن وقافيه‌ده اولان قصيده‌لرينى سرد وايراد

ایدەرك بیت شاهدی عمرولك قصیدەسی میاننده كوستردكدن صكره بو بیتك قیسه نسبتی بین القصیدتین تخلیط وقوعنه حمل ایلشدر .

مفهوم بیت معلومدر . انجق [وانت بما عندك راض] قوانده‌كی مخاطبك كیم اولدیغی مجهولدر .

القول الجید

مخاطب بالای قصیدەده :

یامال والسید المعمم قد
یطرؤ فی بعض رأیه السرف
خالفت فی الرأی كل ذی فخر
والحق یامال غیر ماتصف ..
یامال والحق ان قنعت به
فالحق فیه لامرنا نصف

صورتلریله منادای مرخم حالنده تكرر ایدن مالك بن عجلاندر . شعرك ناطق اولدیغی اختلاف رأی ایسه مالك بن عجلانك بحترنامنده‌كی كوله‌سنی قبیله‌ٔ اوسه منسوب بر آدم اولدیرمكله مالكك قصاصدن واز كچدیكی تقدیرده جاهلیەده دیة العبد اولان بش دوەیه راضی اولمیوب بونك ایكی قاتی اولان دیت تامه طلبنده اصرار ایتمسی اوزرینه اره‌لرنده ظهور ایدن حرب اثناسنده حربدن واز كچیله‌رك مالكك كندی قومندن اولمق اوزره طرفینك انتخاب ایدەجكی بر حكمك رأیله فصل مسئله‌یه موافقت رجا ایلمش وحكم تعیین اولنان عمر بن امرئ القیس دیة المولی ایله حكم ایتمش ایسەده مالكك بوكا كما فی السابق راضی اولمیه‌رق حربه دوام ایتمك جهتنی التزام ایلمش اولمسندن عبارتدر كه بونك اوزرینه اوس ایله خزرج اره‌سنده یكرمی سنه محاربه امتداد ایتمش واك نهایت حضرت حسانك پدری ثابت بن المنذرك حكمیتیله

واوزونجه برطاقم شرائطله غائله‌ٔ وغی باصدیرلمشدر . مؤلفك بالخاصه اشعار وادبیاته تعلق اولان وقایع عربیه‌یه وسعت وقوف دعواسیله متناسب اولمیان شو كلامی شایان استغرابدر .

١٩١

رمانی بامر كنت منه ووالدی
بریئا ومن اجل الطوی رمانی

« علی قول ماقبلی شویله‌در :

دعانی لصا من لصوص وما دعا
بها والدی فیما مضی رجلان

خصم لص بن لص [١] دیه‌رك شاعرك پدرینی دخی رمی ایتمش اولمغله شاعر بو قولیله [رمانی : بیتی] هم كندینی وهم پدرینی تبرئه ایتمك ایسته‌مشدر . »

القول الجید

مؤلفك روایت ایتدیكی ماقبل بیته نظراً شاعرك خصم زباندرازی كندیسنه خیرسز اوغلی دیه‌مشدر . حال بوكه شاعر كندندن زیاده پدرینی تبرئه‌یه چالیشیور . بو ، تبرئه‌دن اكلاشیلیور دینلسه شاعرك « دعانی لصا » دیه‌رك علیهنده‌كی تفوهاتی حكایه ایلدیكی حالده بو جهتی قاله آلامسی مناسب اولماز .

مابعدی وار

مصطفی صبری

---

[١] ابن كلمه‌سنك الفی حذف علمین بیننده وقوع ایله مشروطدر . مؤلف بو شرطدن ذهول ایتمشدر . كندیسنك مسلكنجه بو كبی احوال مرتب سهوینه حمل اولنه‌ماز .

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمود بك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — ۱۰ نجی جلد بیان الحق عدد — ٦١

بازار ایرتسی فی ١٤ جمادی الاول سنه ١٣٢٨ و فی ١٠ مایس سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کاپسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

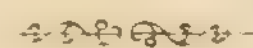
استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦٠ غروش
آلتی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ٦ »

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقاله‌ده آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلەرق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

مجلهٔ احکام عدلیه‌مزه روا کوریلان مؤاخذه‌لی مدافعه

مابعد

قود سیویلک «١٥٩١» نجی ماده‌سنده « ثمن مبیعك بين العاقدين تعيين وتوصيفی لازمدر » دنیلیور .

شوحالده قود سیویلده ثمنك وصف ومقدارینك معلومیتی اساس مجله‌یه مغایر اولمدیغی حالده مجله‌ده معلومیت ثمن شرط ایدلمش اولمسندن طولایی وقوع بولان اعتراضك نه مقصدله اولدیغنی تقدیر ایتمك مشکل اولیور .

اوت ثمن مجهول ایله وقوع بولان بر بیعك عاقدین اره‌سنده اوزون اوزادی‌یه منازعاتی موجب اوله‌بیله‌جکی جهتله انتظام وصلاح امور انام ایچون موضوع اولان قوانینده بوکبی اسباب منازعه‌نك قبول ایدلمسی هیچ بر وجهله جائز اوله‌میه‌جغندن عقد بیعده معلومیت ثمن لازمدر .

ثمن بویله اولونجه مبیعده بو حکمتك کوزه‌دلمه‌سنی هیچ بر عقل تجویز ایده‌مز حالبوکه مبیعلرده اثمان کبی مقادیر اعتباریه ملاحظه ایدیله‌ماه‌سی واثمانك وسائل ووسائط قبیلندن بولنمسی دولاییسیله مبیعك معلومیتی بالطبع عیننده ارانمق لازم کلیر .

عینی معدوم اولان برشیئك معلوم اوله‌میه‌جغی وبالفرض اولدیغی صورتده بیله قطعیاً تراخیٔ طرفینی تأمین ایده‌جك ومنازعه‌یی برطرف ایلیه‌جك بروضعیتده بولنه‌میه‌جغی ده بسیط ادراك ایله اکلاشیله‌جق مواددن اولدیغی ایچون بیع معدوم هیچ بر وقت دولاندیریجیلق ماهیتندن آیریله‌مز . انسانلر اره‌سنده بیع معدوم اوزره بنای معامله ایتمك ایسته‌ینلر واو صورتله احتیاجات بشریه‌دن بحث ایدنلر ایشته بویله معاملات سفایه‌دن کندیلرینه بر حصهٔ احتراص چیقارمغی خوش کورنلردن عبارتدرکه بوکبیلر احتیاجات مدنیه ایله ارتکابات مدنیه‌یی تفریق ایتمیانلردر. بیع معدومده کرچه حاجت بشریه‌نك تعلق ایتدیکی شیلر واردر .

بو نقطه‌دندركه عقد سلم تجويز ايدلمش واستصناعده بوكا ترديف اولنمشدر. مع مافيه بزده عقد سلم ياپيله‌جق شى دخى موجوده تقريب ايديله بيلك بر حالده بر طاقم شرائط مخصوصه‌يه تابع طوتلمشدر . عقد سلم بيله سرمايه‌دارانك منافعى نقطهٔ نظرندن فوائد كثيره‌يى محتوى اولمغله برابر حقيقى ارباب احتياج اولان وصحابت مدنيه‌يه دها زياده محتاج بولنان اصحاب سعى وعملك ، زراعك ، فقرانك اسارتنى مستلزم اوله‌كلديكندن حقيقى بر نظر مدنيتله باقيله‌جق اولورسه عقد سلم دخى شيوع وتعميمى ترويج ايديله‌ميه‌جك معاملاتدن اولديغى كوريلير .

فقه اسلامينك بوكبى صحائف جزئيه‌يه صيغديرلمسى محال اولان بر چوق دقائق حقوقيه‌سى واردركه بونلر بعضيلرينك فكرينه بيكانه اولديغى كبى نظريات حقوقيه‌يى دائما بساطتله مطالعه ايتمك ايسته‌ينلرده مبهم كورينور .

مجله‌مزده عقود ومقاولاتك بر چوق وجوه ايله تدقيق ايدلمش اولمسى تنقيد اولنمق ايسته‌نيلير . بز شبهه ايتميزكه هر شيده بساطت احوال ابتدائيه‌دن اولديغى جهتله بوكون عقود ومقاولات اساسنى پك دوشونمك ايسته‌ينلر مراتب ابتدائيه‌يى درجات تكامله ترجيح ايتمك وضعيتنده بولونمش اولدقلرندن تكامل مدنيلرينك هنوز فقه اسلامينك سوق ايتمك ايستديكى مدنيته واصل اوله‌مديغنى تقدير ايتمكدن عاجز بولنيورلر .

اوروپانك ماضيسينه نسبتله مدنيت حاضره‌سنى وبو كون شعبات علوم وفنونه مصروف اولان همت جديه‌سنى بز نظر تقديردن دور طوتمز وبر چوق شيلرينى كندمزه المق ايچون هردرلو ارزودن كيرو طورمز ايسه‌كده مدنيت حاضره‌يى اقصاى كماله كلمش بولمق شويله طورسون بر چوق اوچورومارينى ، خيلى عيوب حقيقيه‌سنى كورمكدنده كندمزى الهما قدده حقلى يز .

حريت ، مساوات وعدالتى نقرات مقامنده ياد ايدن بر مدنيت بوكون هيأت اجتماعيه‌نك قيود حريتنى تزييد ، ابواب شهواتنى كشاد ايتمك جهتنه طوغرى عازم اولمقده بولنديغى ايچون بر جهتدن تطازلات اقتصاديه‌يه ميدان ويردرك سرمايه‌دارانه دكرندن زياده اهميت ، ضعفاى انامه حقلرندن پك دون برهمت عطف ايتمك صورتيله نظام اجتماعى‌يى موازنه‌سز حاللرده سوروكله‌يوب كوتورمكده بولنديغندن اوروپا هر دورسنده انقلابات اجتماعيه تزلزلاتنه معروض اوله‌كلمكده‌در . حالبوكه بزم قانون مدنيمز مدنيت حقيقيه غايه‌سنه طوغرى جريان نقطهٔ نظرندن هر عصرك احتياجات حقيقيه‌سنى نظر دقته المغى التزام ايلديكى كبى هردرلو احتراصاتنه‌ده احتياج حال وزمان معلسنى ويرميوب قوتلردن زياده حقوق ثابته‌يى ، عواقب امورى لزومى قدر تقدير ايده‌ميه‌رك حمايته قانونه مفتقر اولان بشريت عاجزه‌يى مدافعه ايلديكندن نه سرمايه‌دارلرك حس احتكارينه نه‌ده سرمايه‌سزلرك غليان قسمت جويانه‌سنه ميدان ويرميه‌جك بر ماهيته مالكدر .

ايجاب حالى دوشونور لكن استقبالى حاله مخاصم ياپمامق ايچون اكا حصر نظرده ايتمز . هم حالى ، هم استقبالى نظر دقتده طوتار . ديه بيليرزكه سوسياليستلرك اوروپاده بر خيلى انقلابات ايله موفق اولمق ايستدكارى غايه‌لر بزده بالفعل موجود بولنه‌بيلير .

شو سوزمدن فقه اسلامينك سوسياليزمه مستند اولديغى اكلاشلمسون : بن ديمك ايسته‌يورمكه اوروپا مدنيتى قيصرلق ، فئوداليته ، اريستوقراتيق ، دموقراتيق ، سوسياليست ، قومونيست كبى حاللردن برينه منحصر اوله‌رق اثبات موجوديت ايتمكده اولديغى ايچون دائما بر طوردن ديكر طوره انقلابات عظيمه ايله انتقال ايدر . مشكلات چكر . فقط طبيعت بشريه‌نك بونلردن برينه انحصارى اولميوب اصل مدنيت حقيقيه بونلرك محصله‌سى اوزره سير ايده‌جكندن مدنيت

اسلامیه‌نك حقیقتی ایشه بو وادیده جریان ایلك لازم کلمکله فقه اسلامی دخی هر هانکی بر زمانده بونلرله قابل تماس بر وضعیت ایچنده‌در . هر هانکی برینك حد تجاوزینی سده جالیشیرق هیئت اجتماعیه‌یی دائما سالم بر حالت روحیه ایله سعادته سوق ایتمکه اوزه‌نیر. شو حقیقتی تقدیر ایده‌بیلمك ایچون ماندلسام جنابلرینك اعتراضاته کوز کچیریویرمك بیله کفایت ایدر .

مابعدی وار

کوچوك حمدی

تاریخ اسلام صحائفندن

— حفر زمزم —

مابعد

عبدالمطلب بعدالعوده حفر زمزمه دوام ایتدی . براز صوکرا بئر زمزمدن بر طاقم قلنجلر وزرهلر ایله آلتوندن مصنوع ایکی دانه کیك هیکلی ظهور ایله‌یه‌رك حقیقتده کنز الهی اولان اوچاه مبارکك صورتاده بر کنجینه اولدیغی آکلاشیلدی .

بو سلاحلر ، بنی جرهمك آلات حربی ، کیکلر ایران شهزاده‌لرندن ـ اولوب شهنامهٔ فردوسی‌ده تفصیل ایدلدیکی اوزره مشهور (رستم زال) ایله ایتدیکی بر محاربه‌ده قبل المیلاد ۵٤۹ تاریخنده مقتول اولان ـ (اسفندیار) ك کعبه‌یه هدیه‌سی ایدی که مکه‌دن اجلا ایدیلن جرهمیلر طرفندن زمزم قویوسی طولدورولدیغی وقت اورایه آتیلمشدی .

شو دفینه‌نك انکشافی ، قوم قریشك یکیدن شماتت مداخله‌سنی موجب اولدی . عبدالمطلبدن کوردکاری مکارم انسانیه اوزرینه زمزم ایشنه مداخله ایتمیه جکلرینه سوز ویرنلر بیله عهدلرنده طورامیورلر ، حرص وطمعك بورودیکی کوزلرینی سلاحلرله کیکلردن آییرامیورلردی .

اموال منکشفه‌نك تقسیمنی ایستین اشراف ، آرزولرینی عبدالمطلبه تبلیغ ایتدیلر ، عبدالمطلب ، خلاف انصاف اولان شو طلبی رد ایله برابر بیت شریف کندی وافراد سائره نامنه قرعه کشیده‌سنی وکیمك نامنه نه چیقارسه اوکا ویریلمه‌سنی تکلیف ایله‌دی . راضی اولدیلر کیکلرله زرهلر وقلنجلری ایکی‌یه آییروب کعبه ، عبدالمطلب ، قریش ناملرینه قرعه چکدیلر هرکسك قلبی چارپارق ، نفسی کسیله‌رك تماشا ایتدیکی بو پیانقوده کیکلر کعبه‌یه ، سلاحلر عبدالمطلبه اصابت ایتدی . طمعکار معارضلر بو دفعه‌ده خائب وخاسر قالدیلر . عبدالمطلب کیکلری زینت مقامنده بیت شریفك قاپیسنه آصدی وسلاحلری لدی الحاجه افراد قریشه توزیع ایتمك اوزره خزینهٔ کعبه‌یه صالادی :

آرتق بلا معارض دوام ایتدیکی حفریات ختام‌پذیر اوله‌رق شبهات آراسندن حقیقتك انجلاسی کبی بئر مبارکك آب مصفاسی کوروندی تشنه لبان حرم او مقدس صودن تسکین حرارت ایله‌دی عبدالمطلبك شرف وشانی‌ده شو مناسبتله بر قات دها آب وتاب کسب ایتدی و (ساقی الحجیج) عنوان عالیسنی بحق قازاندی

آرادن سنه‌لر کچمشدی که باب کعبه‌ده معلق بولونان کیکلرك ایندیریلوب حرم شریفدن قالدیریلمش اولدیغی بر صباح کورولدی وسرقت ایدیلمش اولدقلری آکلاشیلدی.

چالانلر ، تشکیل ایتدکاری عالم آبك مایهٔ اشواقی اولان شرابك توکنمه‌سی اوزرینه اونلری ، شامدن مکه‌یه کلش بر قافله‌یه کوتوروب صهبا ایله مبادله ایدن بر طاقم سرخوشلر ایدی .

حقیقت میدانه چیقنجه عبدالمطلب وعبدالله بن جدعان کبی اشراف قریش ، سارقلردن بعضیسنی النی کسمك صورتیله تجریم ایتدیلر . بعضیسی فرار ایتمك

طريقيله جزادن قورتولدی قاچان وقورتولانلر آراسنده عبدالمطلبك اوغلی ابو لهبك ده بولوندیغی روایت ایدیلیر.

طاهر المولوی

— اسلامده علوم وفنون —

قطعهٔ حجازیه، شمالاً وجنوباً کندیلرنده کتابتك وجودینی کوسترر بر چوق آثار براقان اقوام عرب ایله محاط اولدیغی حالده ظهور اسلامدن بر عصر اولنه کلنجه‌یه قدر حجاز طرفلرنده یازی یازمه‌نك معلوم اولدیغنه دلالت ایدر اثره تصادف ایدیله‌مه‌مشدر.

اقوام مذکوره‌دن اولمق اوزره یمن طرفلرنده حمیریلر (مسند) حروفیله یازی یازار، وشمالی جهتلرنده (انباط) قومی حروف نبطیه ایله اجرای کتابت ایدرلردی، دین اسلامك ظهورندن براز اول قطعهٔ حجازیه‌دن بعض کیمسه‌لر برای تجارت شام وعراق طرفلرینه کیده‌رك اورالرده بر مدت قالمقله یازی یازمق اصولنی اوکرنمش وممالکتلرینه عودت ایتدکاری زمان لسان عربی نبطی، سریانی حرفلریله یازمغه باشلامشلر وبعض کیمسه‌لرده بونلردن تعلم ایلمشلردر.

اشبو حروف نبطیه وسریانیه حجازلیلرده فتوحات اسلامیه‌نك نهایتلرینه قدر دوام ایتمش وکیده‌رك نبطیدن خط نسخی، سریانیدن‌ده خط کوفی حصوله کلمشدرکه قرآن کریم ونصوص دینیه خط کوفی ایله یازیلیر، مراسلات ومکاتبات عادیه‌ده خط نبطی قوللانیلیردی. مؤخراً خط نسخیدن ثلث، تعلیق، ریحانی یازیلری انشعاب ایتمشدر.

یازی بو صورتله بلاد حجازیه‌ده کسب معروفیت ایتمکه باشلامش وظهور اسلام زماننده ایجه ایلریله‌مشدی او وقت اکثری کبار اصحاب کرامدن اولمق اوزره عمر بن الخطاب، علی بن ابی طالب، طلحة بن عبیداه، علاء بن الحضرمی، ابوسفیان ابن حرب (رضی‌الله عنهم) کبی بعض ذوات اصول کتابته واقف ایدیلر، برچوق کیمسه‌لر دخی بونلردن اوکرنه‌رك او زمانه قدر صدور قراء وحفاظده محفوظ بولنان قرآن عظیم الشان خلفای راشدین زماننده جمع اولنمشدر.

او وقت قرآن کریمده حرکه و نقطه یوق ایدی، اهل اسلام کیتدکجه تکثر ایده‌رك عرب اولمیان مسلمین ایچون قرآن کریمك تلاوتی خصوصنده صعوبت کورلدیکندن حرکه وضعنه لزوم حس اولنمش و آلتمش‌طقوز سال هجریسنده ارتحال ایدن (ابوالاسود الدؤلی) طرفندن – یعقوب رهاویدن بالاقتباس – فتحه، کسره، وضمه‌یه علامت اولمق اوزره حرفك اوستونه، آلتنه، اوکنه برر نقطه وضع ایدلمك صورتیله حرکه قونلمشدر، اصل قرآندن اولدیغی آکلاشلمق ایچون‌ده حرکه مقامنده وضع اولنان نقطه‌لر باشقه مرکبله وضع ایدلمشدر.

بر مدت بو طرزده دوام ایتدکدن صکره عبدالملك بن مروان زماننده عراق امیری بولنان حجاجك امریله (نصر بن عاصم) طرفندن بربرینه بکزه‌ین حرفلر یکدیکرندن تفریق اولنمق ایچون بعض حروفه نقطه وضع اولنمش، کیت کیده حس اولنان لزوم اوزرینه بوکونکی حروف معجمه حصوله کلمشدر.

امویه حکومتنك اواخرینه قدر یازی اکثری انجه دریلر اوزرینه یازلیردی، هارون رشید زماننده وزیر اولان (جعفر برمکی) کاغد اوزرینه یازمغی احداث ایلمش بو صورتله کاغد تعمم ایتمکه باشلامشدر.

قونیه‌لی: ع عاطف

مجلس مبعوثان علميه انجمننجه تعديلاً قلمه الينان

محاكم شرعيه وحكام شرع قانوني لايحه‌سی

اسباب موجبه مضبطه‌سی

مابعد

خزينهٔ جليله‌نك مصارفنی تقليل ايتمك اخص مقاصد اولديغيچون بونلردن هيچ اولمازسه برينك لغوی جهتی دوشونولدی .

اول امرده محكمهٔ تفتيش اوقافك لغويله وظائفنی يا محاكم سائره‌يه توزيع ويا اناطولی وروم‌ايلی قاضی عسكرلكلرينه توديع ايتمك جهتی تصور اولندی .

فقط بو خصوصده نظر دقتدن دور طوتيله‌جق بر مسئله وار ايدی‌كه قبول ايديله‌جك اصولك موجب مشكلات اوله‌رق ناسی اضرار ايتامسيدی . محكمهٔ تفتيش اوقافك وظائفنه مراجعت اولندقده بروجه آتی كورلدی .

مسقفات ومستغلاته دائر معاملات

مساكن وعقارات وقفيه‌يه تصرف حقنده شخصين بيننده وقوع بولان محاكمات .

شخص ايله متولی وقف بيننده تصرف حقنده محاكمات .

شخص ايله متولی بيننده رقبهٔ وقف حقنده محاكمات .

متوليلر بينلرنده كذلك رقبهٔ وقفه متعلق محاكمات .

مقاطعه واجارهٔ مؤجله وكدكارده ملك كراسنه ونقود موقوفه ربح ملتزمنه متعلق اشخاص ومتوليلرله اشخاص بينلرنده محاكمات مستغلات اوقافك تقسيمی ومهايئه صورتيله تصرف حقنده محاكمات .

جهاته متعلق معاملات

درسعادت وولايات سائرده بولنان بالعموم جهات وقفيه‌نك توجيهی ايله برات عاليلرينك اعطاسيچون مقتضی اعلاملرينك تنظيمی اصحاب جهات بينلرنده محاكمات .

اصحاب جهات ايله اوقاف متوليلری ويا اوقاف نظارت جليله‌سی بيننده جهات ووظائفه متعلق .

شاغردن اولان جهاتك مشروط اولان وظائفك قلتنه مبنی مساغ شرعی اوزرينه خلاف شرط واقف ضم وتزييدی شرط واقفده مذكور اولميان ووقفك شعائرندن بولنان جهاتك مساغ شرعی‌يه بناءً مجدداً توجيهيله وقفی طرفدن ووظيفه‌نك تخصيصنه ووظيفه‌نك برات عالی‌يه درجنه دائر مقتضی .

اصحاب جهاتك ثابت اولان مساوی وترك خدمتلری اوزرينه عزللريله يرلرينه ديكرلرينك تعيينی وبرات عالی اعطاسی .

معاملات متفرقه

سندات اداره‌سنجه قيدی بولنميان ويا بولونوبده قيدی مشوش اولان عقارات وقفيه حقنده تصرف سندی اعطاسيچون تحرير عتيق وجديد دفترلرندن وويركو اداره‌لرندن وعقارك منسوب اولديغی محله‌وقريه اهاليسندن تحقيقات اجراسيله صحيحاً متصرف اولديغی ثابت اولانلرك تصرفی ايچون سند خاقانی اعطاسی ويا خرد طرف وقفدن محلولاً ضبطيله استغلالی حقنده مقتضی اعلامی .

قديماً اوقاف داخلنده بولنان قريه‌يه مخصوص مرعانك محلنجه بالمحاكمه تخصيصنك ثبوتنه وياخود تحقيقات اجراسيله جهت اختصاصی تحقق ايتمسيله قيود خاقانی‌يه مجدداً ويا قيد عتيقی اوزرينه تصحيحاً باقلم توقيعی قيد اولنمق اوزره توقيعی افندی‌يه خطاباً فرمان عالی صدوری استرحامنه دائر مقتضی .

اراضيسی اراضئ اميريه‌دن اولان برقريه وياقصبه‌ده واقع بر جامع شريف ويا مدرسه ومكتبه مخصوص اوله‌رق تعالاً طوغريدن طوغری‌يه وقفلری طرفندن

تصرف اولنه‌کلان اراضینك تعاملنك ثبوتنه دائر ویریلان اعلامك تصدیقندن صکره کذلك قیود خاقانی‌یه مجرداً باقلم توقیعی قید اولنمق وزره توقیعی افندی‌یه خطاباً فرمان عالی صدوری استرحامنه دائر مقتضی .

مسقفات ومستغلات اوقافك وقفلرینك شروطنه ومسوغات شرعیه‌سنه کوره استبدالنه واجارتین ومقاطعه ربطنه اذن همایون استرحامنه دائر مقتضی .

استبدال حقنده اذن همایون صدورندن صکره صحت ولزومنه حکمی حاوی حجت شرعیه تنظیمی .

متولیلر ایله خزینهٔ اوقاف همایون بیننده اوقاف ملحقه محاسبه‌لرینك تدقیق وتصدیقی .

متولیلر ایله نظارت ویاخود مرتزقه بیننده ظهور ایدن اختلاف اوزرینه حسابلرینك رؤیتی ومحاکمه‌لرینك فصل وحسمی اوقاف همایون نظارتی دوائردن ایجابات شرعیه استفسارینه دائر مذکره ودرکنارلر اوزرینه تنظیم اولنان مقتضی ودرکنارلر مستغنی عنه اولان خیرات اوقافك اصول شرعیه‌سی دائره‌سنده نوعندن اولان دیکرینه صرفی حقنده مقتضی .

بر کیمسه‌نك بشقه بشقه اوقاف وخیراتندن برینك غله‌سندن دیکرینك مصالحنه صرفنه دائر مقتضی .

خیرات ومبراتده استعمال اولنان هرنوع منقولاتك فروختی جوازینه دائر مقتضی .

تخصیصات قبیلندن اولوب جامع شریف مدرسه ومکتب کبی برمصرف شرعی‌یه سلاطین عظام حضراتی طرفلرندن بر جهته تعیین اولنمش اولان اوقاف وارداتنك موقوف علیهنك ومصرفندن فضله‌سنك مصرف شرعی اولان دیکر وقفه تخصیصنه دائر مقتضی .

وقتیله خزینهٔ اوقافدن ضبط اولونوبده اداره اولنمقده ایکن مشروط له متولیسی ظهور ومشروط له اولدیغی شرعاً ثبوتنه مبنی وقفك خزینه‌دن فکیله مشروط لهنه تسلیمنه دائر اعلام .

اوقاف مضبوطه‌دن اولوبده امام مؤذن معلم کبی ویا فضلهٔ غله‌سی اولا مشروطه اولان خزینه‌دن اخذ و استیفا ایدلمش بولنان غله‌نك مشروط لهنه اعطاسی حقنده مقتضی .

صو یوللریله بئر بالوعه وکاریزلرك تعیین مسافه‌سی حقنده مقتضی .

اصحابی بیننده پك چوق منازعات اوزرینه شرعاً حل و فصل اولنوب حکم اعلامه ربط اولنمش اولان دعواده دوائر شرعیه و رسمیه‌یی اشغال ایدن و شری ثابت اولان محکوم علیهك بعدما دعواسنك عدم استماعی ایچون امر عالی اصدارینه دائر مقتضی .

شمدی‌یه قدر وظائف مذکوره‌نك بدایةً واستینافاً محکمهٔ تفتیش اوقافده رؤیت ایدلمکده اولدیغی کورولنجه دعاوی وقفیه کبی تدقیق قیود اعصاره متوقف دعاوینك بر محکمه‌ده بوقدر کثرتی البته تراکم معاملاتی انتاج ایده‌جکندن بونك چارهٔ تخفیفنی بولمق هر حالده لازم کورلدی .

اشبو دعاوی‌یی محاکم مختلفه‌یه سویاً توزیع ویا آناطولی روم ایلی محکمه‌لرینه تودیع ایدیویرمك تصور اولندقده استانبولده اوقافك کثرتیله برابر دعوالرك بعضاً یکری اوتوزبیك لیرا بالکه دها زیاده مبالغی احتوا ایتمسنه نظراً بونلرك عادی معاشلی حکامه تودیعی سوء استعماله سببیت ویره‌جکی کبی اساسده ممکن اوله‌میه‌جغی تظاهر ایتدی . چونکه بونلردن بر دعوانك رؤیتی اوقاف نظارتنك مصرف و محاسبه و جهات دائره‌لرنده خیلی قیودك تحریسنه متوقف اولمسی و بونلرك بالمخابره تسویه‌سی بسبتون تعطیل محاکماتی انتاج ایلیه بیلمسی جهتیله محکمهٔ تفتیشك اوقاف نظارتندن فکی قابل اولمدیغی و شو نقاط نظردن وظائف مذکوره‌نك آناطولی و روم ایلی‌یه تودیعی دخی ممکن اوله‌میه‌جغی تظاهر ایتدی . آنجق دعاوی مذکوره‌نك استینافنی و کذلك مهایه

و فراغ دعوالرینی بشقه بر محکمه‌یه نقل ایتمکدن بشقه
چاره قالمدی بوندن طولایی هم محکمهٔ تفتیش الك مهم
بر محکمه اولمق اوزره ابقا ایدلدی و هم وظائفی قسماً
تخفیف ایدلمش اولدی .

آناطولی وروم‌ایلی قاضی‌عسکرلکنه کلنجه بونلردن
برینك الغاسی ظاهر حاله نظراً ممکن کبی کورندیکی
ایچون بهمه حال برینك لغوی چاره‌سی ایچه تحری
ایدلدی بو خصوصده لغو ایچون بعض اسباب بسیطه
رونمون اوله‌بیلیوردی . ظن ایدیلیورکه قاضی عسکر
اسمنك دلالت ایده‌جکی بر معنی اعتباریله بو محکمه‌لرده
بر ایش قالمامشدر بناءً علیه قالدیرلمیدر .

مقدمه‌ده ده بیان اولندیغی‌وجهله قاضی‌عسکرلر قاضی
القضاة صفتنی احتوا ایتملرینه نظراً دخی بو وظیفه‌نك
مجلس انتخاب و مقام مشیخته نقل ایدلمش اولدیغی دخی
اسباب الغادن معدود اوله‌بیلیوردی .

فقط انجمن عالمیه بو خصوصده احقاق حقوق
مصلحت مهمه‌سنك ایجابی‌ده نظر دقته آلدی واقتضای
مصلحته کوره موجودیتی ایجاب ایدن برمحکمه‌نك تاریخ
عثمانی ایله همزمان اوله‌رق کلن بر مقامك محافظه‌سنه
لزوم تحقق ایدییورسه مشروطیتمزی بویله برتخریبدن
وقایه ایتمك وجوبنی‌ده دوشوندی ایشته بونقطهٔ نظردن
حکومتك لایحه‌سنده کوستریلن استیناف کلمه‌سی تدقیق
ایدلدی . کورلدی‌که بواستیناف‌محاکم عدلیه‌ده استیناف
دیمك اولمیوب عندالتمییز اعادهٔ محاکمه‌سی اقتضا ایدن
دعاوینك یکیدن رؤیتی دیمك اولیور بر محکمه‌ده
لدی‌الرؤیه نقض ایدلمش اولان بر حکمده علاقه‌دارلك
او محکمه‌دن نقل دعوا استدعاسنده علی‌الاکثر واقع
اوله کلمکده اولمسنه وبناءً برین بوکبی دعاوی ایچون
بالخاصه کثیرالمصالح اولان بلادده برمرجع معین تعیین
ایدلمك لازم کورلمسنه مبنی روم ایلی محکمه‌سنك مرجع
استیناف اولمسی قبول‌ایدلدیکی حالده بومحکمه‌نك یالکز
درسعادت محاکمنك مصالحنی یله رؤیته کافی کله‌میه‌جکی
تحقق ایلدی چونکه استیناف وظائفی بو محاکمه اشبو
قانون موجبنجه یکیدن تحمیل اولنان وظائف اولدیغی
کبی مخالفات عمومیه و محکمهٔ تفتیش اوقاف و استانبول
قاضیلکی و ملحقاتی اولان داود پاشا محمود پاشا و ایوب
و غلطه قاضیلکی وملحقاتی اولان یکی کوی ، قاسم پاشا
و مقری کوی ، کوچك چکمجه و اسکدار قاضیلکی ،
ککبوزه قارتال ، آطه‌لر ، بکقوز محکمه‌لری‌که بیوك
کوچك اون بش محکمهٔ شرعیه ایله ولایاتدن دخی
لدی‌الاقتضا کله‌جك استیناف دعوالری‌که بر محکمه‌یه
حصر اولندیغی صورتده غیرقابل اجرا بروضعیت آلمقله
قالمیوب عبادالله ایچون مشکلات کثیره‌یی ایجاب ایتدی .
حتی یالکزوظائفی یوقاروده تعداد اولنان‌محکمهٔ تفتیش
ایله‌مخالفات عمومیه قسملرندن وارد اوله‌جق دعاوی یله
بر محکمه‌یه صیغمیه‌جق درجه‌ده اولدیغی لدی التفکر
ظاهر و نمایان اولدی .

شو حقیقتلر کورلمسی اوزرینه هم آناطولی وهم
روم ایلی محکمه‌لری موجود اولمه‌یدی احداث ایدلمسی
درجهٔ وجوبده بولندیغندن بونلرك دائرهٔ قضالری بتون
اناطولی و روم ایلی‌یه شامل اولمق اوزره تشکیللری
قرارکیر اولدی .

آنجق طشره استینافلرینك بالذات درسعادته جلبی
دخی محال اوله‌جغندن بو جهتك مراجعت اوزرینه
تدقیقات شرعیه قراریله بالحواله اشبو محکمه‌لرده رؤیتی
و متبایننك یا طشره‌ده آرزو و استدعا ایدیلن محله ویا
ینه عین محکمه‌یه حواله‌سی موافق کورلدی .

برده بعدالحکم دفع دعوانك مسموع اوله‌جغی
مجله‌ده مسطور اولدیغی حالده اعلامات کسب قطعیت
ایتدکدن صکره بونلرك استماع ایدیله‌مامکده‌بولندیغی
و بو یوزدن بر چوق حقوق ضایع اولمده ایدوکی نظر
دقته آلندقده کرچه بو قپونك آچلمسی قسماً تزویره

و قسماً تعطيل اجرايه يول ويره‌جكي وارد خاطر اولمش ايسه‌ده بوكبي دفعه‌لرك كسب قطعيت ايدن اعلامك اجراسنی تأخير ايتمامك شرطيله و تزويری سد ايده‌جك صورتده تدقيقات لازمه‌سی اجرا ايدلمك ويا ارادهٔ سنيه محاكميه اذن ويرلمك كبی شرائط ايله حواله‌سی تقديرنده بو محكمه‌لرده رؤيت اولنمسی دها مناسب وموافق كورلدی .

و بو مثللو مواد هر نقدر اصول محاكماته عائد ايسه‌ده بالاستطراد بو قانونده مجملاً ذكری تنسيب ايديله‌رك بر مادهٔ مخصوصه وضع ايدلدی . طشره محاكمی ايسه هر هانكی بر زمانده اساساً ولايت ولوا وقضا درجاتندن اشاغی قالەمیه‌جغی و بونلرده بعدما نواب ايله اداره اولنيوب با ارادهٔ سنيه منصب قضا ايله اداره اولنمق وكتبه و خدمه‌سی او نسبتده توظيف ايدلمك لازم اولديغی كبی بعض ولايات مهمه مراكزنده برر مشاوره دخی لزوم بولنديغی استخدام ايديله كلن باب نائبلرينك اقتضاسيله تعيين ايلديكی جهتله شو دائره‌ده تشكيل ايدلمشدر .

اوچنجی فصلده قضاتك تعيينی موضوع بحث اولوب بوراده اك شايان دقت جهت صلاحيت انتخاب ايله قضاتك موقت اولوب اولمامه‌لری مسئله‌سی آشكاردر .

تعيين قضاتی مقام مشيختك تنسيب مطلقنه براقق اوته‌دنبرو پك چوق سوء استعماله سببيت ويرن موادن اولديغی جهتله مركزده بعض قاضيلردن ماعداسنك تعيينی تعامل وجهله مجلس انتخاب حكامك قراريله مشروط قلنمشدر .

حكام شرعك غير موقت تعيين ايدلملری اوته‌دنبرو هر طرفجه آرزو ايديلن موادن اولديغی حالده موجود حكامك قادرودن فضله بولنمسی حسبيله لدی التعيين آچيقده قاله‌جق معزوليت معاشی ويرمك ايجاب مصلحتدن اوله‌جغی بديهی بولنديغندن ومعزولين علميه صندوقی بولنمديغی جهتله بونك اعطاسنه امكان تصور ايديله‌مديكندن حكومتك لايحه‌سنده شمديلك اوچ سنه مدتله تعيينلری قبول ايدلمش ايدی . لدی التفكر حال حاضرده مكتبدن مأذون وسابق حكام شرع نظامنامه‌سی موجبنجه مأذون حكمنده بولنانلر بوكون قادرويه تماميله كافی كله‌مدكلری محقق اولديغی واكثر نوابك خارجدن يتشمش بولنديغی نظر دقته النه‌رق مأذون ومأذون حكمنده بولنانلر بعدما غير موقت تعيين اولنوب غير مأذونلرك صنوف قضاتدن برينه داخل اوله‌بيلملری ايچون مكتب نوابدن مأذون بولنانلرك وقتيله ويرمش اولدقلری امتحانی پروغرام موجبنجه ويرملری شرطی درميان ايديله‌رك اولبابده بر صورت معقوله ومنتظمه‌ده قضاتك تنظيمنه بروجه حقانيت غيرت ايدلمشدر .

انجق مأمورين حكومتدن بولنان بو قضاتك خرج راهدن محروميتلری موافق اوله‌میه‌جغی بديهی وعكسی حالده فائده يرينه ضرر ملحوظ اولوب برچوق حكامك بلاد بعيده‌يه كيده‌مه‌ملری ضروری اولديغندن غير موقتلره خرج راه اعطاسی دخی تنسيب ايدلدی .

شو قدركه وقتيله مكتب خارجنده مسبوق ومستخدم عنوانيله قبول ايديلان حكامك قسم اعظمی بلاد بعيده‌يه حكام بوله‌بيلمك قابل اولمامسی نقطهٔ نظرندن ضروری اوله‌رق قبول ايدلمش اولدقلری نظر اعتباره النه‌رق بو خصوص قسماً حق ترفيع ايله تأمين ايدلمش وينه امكان حاصل اولمزسه غير مأذونلرك اصول سابقه وجهله نيابتله موقتاً تعيينلرينه مساعده اولنمشدر . وشو اساسه متفرع بر خيلی مواد وضع وتعديل ايدلمشدر .

دردنجی فصلده ايسه حكامك مجازات لايقه‌سنی ويرمك وظيفهٔ ومسئوليت ايجابندن اوله‌رق انتظام امور ايچون اهم كورلديكی جهتله بو خصوصده بر خيلی مواد نظر دقته النه‌رق شرع شريفك ايجاب ايتديكی جزالرك اعطاسی قرارلاشديرلمشدركه مواد مذكوره‌نك مطالعه‌سی اسباب موجبه سردينه لزوم كوسترميه‌جكدر .

ايشته شوقدرجق مطالعات عموميه اسباب موجبه

حقنده بر ملاحظهٔ اجمالیه بخش ایده بیلمکه کافی
کله‌جکندن تفصیلات زائده‌دن بالاحتراز فصول آتیه
ایچون بیان مطالعه‌یه لزوم کورلدیکندن وقانون مذکورك
سریعاً تطبیقنه اشد لزوم بولندیغندن بر آن اول مجلس
عالیجه مذاکره وقبول بیورلمسنی عرض وتکلیف
ایلرز .

ادبیات

مناجات

الهی ! سن شکسز ، شبهه‌سز معبود بالحق‌سین .
صانع موجود ، خالق پرجودسین . برسین ، بیوکسین.
شریکك نظیرك یوقدر . مکاندن منزه ، نقصان صفتلردن
بریسین وارلغکه ، برلککه ، بیوکلککه ، الوهیتکه ثرادن
ثریایه قدر بالجمله اشیا ، کافهٔ موجودات ، بتون کائنات
شهادت ایدر . جهان پرستشکارکدر . حال عسرده‌ده
زمان یسرده‌ده ملجأ و پناهم یکانه مراجعتکاهم آنجق
سنسین .

یاربی ! سن غفورالرحیم‌سك . بن عاجز برمخلوقکم.
کرچه وعد و امان الوهیتکی و عهدوپیمان ربوبیتکی
هیچ بر وقتده فراموش ایتمدم . دائما اوامر و نواهیٔ
سبحانیه‌که تماماً ، حرفیاً کردندادهٔ انقیاد اولمغه‌چالیشدم
فقط سکا قارشو کیم بیکناهلق دعواسنده بولنه بیلیرکه
بنده اویله بر ادعای واهی‌یه قالقیشه‌یم ؟ اکر اغوا آت
و اغفالات شیطانیه‌یه قاپیلوبده نفس اماره ولو امه‌مك
آرزولرینی اجرا ایله مجرم وباغی و رضای جلیلکه
مخالف حرکاته مجاسرتله مذنب و عاصی اوله‌رق اتقیای
امت صره‌سنه کچه‌مدیسه‌م حالم‌نصل اولور ؟ یاربن حضور
الهیه‌که نه یوزله کیدرم ؟ الك بیوك قورقوم بنی قپوکدن
طردو اذلال‌ایده‌جك‌اولورسه‌ك نه یاپارم ؟ کیمه‌یالواریرم؟
معینم ، شفیعم کیم اولور ؟ عذاب احتراقکه نصل تحمل
ایده‌بیلیرم .

خداوندا ! مال و بنوندن‌فائده اوله‌میه‌جغی برکونده
ذوق آشنای عفوك اولمق ایسترم . روز عرصاتده ، اول
یوم لاینفعده بابا اوغلدن اوغل بابادن عذاب و عقابی
دفع و رفعه قادر اوله‌مدقلری و ذراته وارنجه‌یه دکین
بالجمله مخلوقاتك نفسی ... نفسی ... دیه ناله و فغان
ایلدکلری وویلرله نبیلرك بیله واله وحیران قالدقلری
او هول محشرده‌فریادیمه حوالهٔ سمع واعتبار ایده‌جك،
امداد رسم ، دستکیرم اوله‌جق یالکز سن‌سین .

کردکارا ! سن ارحم‌الراحمین‌سك . بن روسیه ،
کناهکار برقولکم . ذنوب کذشته‌می درخاطر ایتدکجه
چشمانم یاش یرینه قانلرصاچیور. سیئات سابقه‌می‌درپیش
ایلدکجه بر کیمسه‌سز بلازده‌لك و فلاکتدیده‌لك خانه‌نی
کبی سینه‌م‌شرحه شرحه اولیور کیجه‌لرم کوندوزلرم آه
و انینله کچیور . خسته‌یم ، پریشان خاطرم ، مکدرم
داغدارم ، غربت زده‌یم انیس محرمم یوق . لطف
شاملکدن بشقه نالش قلبمی ، شوزش درونمی تسکین
و تسلی و اقناع ایده‌جك بر شی تخیل ایده‌میورم .
هر آن و زمان امید وار عون و عنایتك ، محتاج کرم
و مرحمتك ، ملتجیٔ سایهٔ صیانتك و مفتقر عفو
واحسانکم. فکرمی،وجودمی، روحمی اوغرکه، یولکه،
حصر ووقف ایتمش بر بندهٔ صادقکم . محبتکده صوك
درجه‌یه قدر ثبات ایلکه مع‌القسم قرار ویرمش برعبد
مخلصکم ، ذاکرکم ، حامدکم ، ساجدکم . صغر سنمدن
بو آنه دکین بیله‌رك بیلمیه‌رك غفلتله بندن صادر اولان
بیوك کوچك کناهلرك کافه‌سنه خلوص قلب ایله توبه
ایدوب ایشته خاضعانه حلقه‌زندر انعامك اولدم .
خاشعانه حضور الهیه‌که کلدم . شانکه یاقیشان بنم کبی
بر مقر سیأت و خطیأتی مظهر غفران ایلك، ضلالتدن
قورتارمق عقابکدن آزاد ایلك دکلیدر ؟

معبودم ! بيك ييل آتش عدالتكله يانسه‌م ، دوز خنشين بولنسه‌م يينه سندن حبل اميدم منقطع اولماز . بر كون كليرالبته سزاوار التفاتك ، شايان اجرومثوباتك، لايق مكافاتك و نائل مغفرتك اولورم . سنى تقديس ايدن ابرار امت عشقنه ، بيت معظمك ، قرآن كريمك ، لوح محفوظك حرمتنه شفاعتخواه رسولم بنى آندنده محروم ايتمه .

صانعم ! مرض موت بنى بالين و فراش اضطراب و احتضاره سروب ملك الموت ياقه‌مه صاريله‌رق ، مرغ اجل باشمه چوكه‌رك انجامكار شعلهٔ حياتم منطفى وروز جزاده حسنات و سيأتمك مكافات و مجازاتى درك ايتك اوزره وزن اعمال ايچون محكمهٔ كبراى الهيه‌كده قوريلان ميزان عدالتكده ، او اوان هول رسانده ، اوموقف محاسبه‌ده سرائر و كبائر مخفيه‌م دفتر اعمالدن برر برر ميدان علنيه چيقاريله‌رق يوزيمه چارپلديغى بر صره‌ده معين مهربانم اول . خباثتله مألوف ، فسق وفجورله دمكذار اولمش ايسه‌م بنى دركات سجينه بانيرمه . او قبر تارى بكا برحفرهٔ نار ايله . فوق جحيمه قوريلان صراطدن كچر ايكن پاى اعوجاجمى تيتره‌دوب بنى حفرهٔ نيرانه‌دوشيرمه . افعال سيئه‌مى اعمال حسنه‌يه قلب و آخر عمرمى ايمانله ختم ايده‌رك او قرانلق مزارى بكا بركلزار فرحفزا قيل . درجات عليينه صعودمى ، روضهٔ جنانه دخولمى نصيب و ميسر ايله .

خالقم ! حسرتكشكم . مطلب اقصى و اعلاى دل انجاز وعدك و تماشاى جمال پاككدر . سنى دلخواهم اوزر كورمك، طوبه طوبه‌سير ايتمك شوقنده ، آرزو-سنده‌يم . ارنى ... استدعاسنده‌يم . آرتق افتراقكه ، هجرانكه تحمل قالمدى . حال پرملالمه مرحمت ايله. لطف بيور . لن ترانى ... ديميوب تجلى قيل . بن بيچاره‌يى و اصول و فروعمى و سالكان شريعت غراى احمديه‌يى انعطاف نظر شفقتكله مغفور ، يعنى (شريف) ضعيفكله برابر بيكس و بيوايه و جداً محتاج حمايه قالمش اولان منسوبين اهل قبله‌يده محمدى اوله‌رق حشر و نشر ايله آمين .

سلطان سليمده دباغ يوزلى

محمد شريف

عارف سامى مولانا جامى قدس سره حضرتلرينك مشهور بر غزليله مألاً ترجمه‌سى :

كى بود يارب كه رو در يثرب وبطحا كنم
كه بمكه منزل وكه در مدينه جا كنم
بر كنار چاه زمزم بركشم يك زمزمه
وز دو چشم خونفشان آن چشمه‌را دريا كنم
صد هزاران دى درين سودا مرا امروز شد
نيست صبرم بعدازين كامروزرا فردا كنم
يارسول‌الله بسوى خود مرا راهى نماى
تاز فرق سر قدم سازم زديده‌پا كنم
آرزوى جنةالمأوى برون كردم زدل
جنتم اين بس كه برخاك درت مأوى كنم
خواهم ازسوداى پابوست نهم سرور جهان
يابپايت سرنهم ، ياسردرين سودا كنم
هردم ازشوق تو معذورم اكر هرلحظهٔ
جامى آسا نامهٔ شوق ترا انشا كنم

عجبا نه‌وقت حرمين شريفينه عزيمت وكاه مكه‌ده ، كاه مدينه‌ده اقامت شرفنه نائل اولاجغم ؟ نه زمان ، زمزم شريفك كنارنده عاشقانه بر زمزمه چكه‌رك خون افشان اولان كوزلرمله او بئر معلايى همحال دريا ايده‌جكم ؟

(يارين يوله چيقه‌ارم) ديديكم بر چوق كونلر ، ايشته بوكون و بوكونه نسبتله دون ، اوبركون اولدى . آرتق بوكونى ده‌يارينه براقه‌جق صبرم قالمدى. يارسول‌الله !

بنی جانب مغفرت جانبکه جلب ایله . آیاقلریله دکل ، باشمله . کوزمله بو اوزلانارق ، سورونه‌رك کله‌یم .

جنت هوسنی ، جهنم قورقوسنی قابمدن چیقاردم . نیم نگاهجنیم ، خاك آستانکی کندیمه مأوی اتخاذ ایتمکدر .

اقدام شریفه‌کی اوپمك آرزوسیله دنیایی طولاشمق املنده‌یم . یا پای رسالته باش قویوب یوز سوره‌جکم ، یاخود بو اوغورده جانمدن ، باشمدن واز کچه‌جکم .

یاحبیب‌الله : اوصاف جلیله‌کی قبل احصا اوله‌مادیغنی بیلدیکم حالده هرلحظه‌نائرهٔ شوق و محبتکی انشاد و بو وسیله ایله نام بلند اقدسکی یاد ایتمك ایستیورم . اشتیاقك شدتندن ایلرو کان شو کستاخلغ نزد رسا- لتپناهکده معذور کوره‌رلسون .

طاهر المولوی

ایتدم درغنایتکی یاعلی ! مأب
باب رجاده بر قولکم ایله فتح باب
ایلر نگاه مرحمتك خاکی کیمیا
بن خاك پایه بر نظرایت یا ابا التراب !

ای بضعهٔ شاه دوسرا حضرت زهرا
وی خامسهٔ آل عبا حضرت زهرا
اولادلرکك باشی ایچون طاهره لطف ایت
محشرده شفاعتله ایا حضرت زهرا

طاهر المولوی

قطعات

مهتاب ایدیور ساحهٔ اکوانی سمنفام
قالمش یالکز قلب حزین تیرهٔ آلام
ایله شو سیه‌بختی فروزندهٔ اشواق
ای منزل (والنجم) ایا خالق اجرام

کلستان (انا افصح) ده لعلك غنچه بر کلدر
اوکا دلبسته اولمشدر دل پرناله بلبلدر
فراقك خارشیله حزنه مستغرق دل زارم
مدد ای فخر عالم ! وصل ایله شاد ایله‌یوب کولدر

عالم اسلامیت

چین مسلمانلری

[٢]

مسیونرلرك دائما حیرتلرینی جلب ایدن نقطه مسلم تجار واصنافك نشر وتعمیم دین خصوصنده ابراز غیرت ایتملریدر . دنیانك نره‌سنده اولورسه اولسون هرمسلمان تاجری ، حتی بر کوله بر خدمتکار ، قونوشدیغی کیمسه‌لرده دائما دیننك علویتندن بحث ایده‌رك انی قبول ایتدیرمکه چالیشیر . شو حقیقتی محرر عاجز دخی بالدفعات مشاهده ایتمشمدر. مسلمان تاجرلری مشتریسیله کسب انسیت ایدر ایتمز دین کزین محمدیدن،اسلامیتك علویتندن بحث ایدرك‌غیرمسلم اولان مشتریسنك علویتی پك باهر بولنان اسلامیتی قبول ایتمك خصوصنده نیچون تردد ایتدیکلرینه بردرلوعقل ایردیره‌مدکارینی تعجبلرله افاده ایلر .

عرب بازرکانلری یالکز شرقه‌طوغری دکل بوتون

اقطار جهانه یورودیلر . روسیه‌نك اوغیرقابل مروراولان [وولغا ، طونه ، ودنیپر] نهرلرینك کثیف اورمانلرندن کچه‌رك بالطق دکزی سواحلنه ودها شماله طوغری کیدوب [غوتلند] جزیره‌سنه قدر مواصلت ایلدیلر . اورادن عنبر کتیره‌رك آق دکز حوالیسنده ساکن اولان اقوامك بازار تجارتلرنده صاتارلردی . شو وثایق ذکر اولنان انهار وابحارك کناروجوارنده بولنمش اولان عرب مسکوکاتی وسائر آثاردن استخراج اولنمشدر .

براسلام فرائض وشعائر دینیه‌یی تعلیم وایفا ایتمکله برابر عین زمانده تحصیل علم وکمال ایله‌ده مأموردر.

عالم وفاضل اولان بر مسلم هم امام ، هم خطیب ، همده واعظ اوله‌بیلیر . ایشته بوفضیلت اسلامیه سایه‌سنده درکه تجارلرده علما کبی دینك انتشارینه خدمت ایلمشلردر .

اسلامیتك قوت وسطوتی اودرجه کماله واصل اولمشیدی که [۷۵۵] تاریخ میلادیسنده ، یعنی [۱۳۷] سنهٔ هجریه‌سنده حضرت وهابك چینه ایلك وروددن صکره ایمپراطور [هصوان ـ طصونغ] اوزمان بغدادده خلیفه بولنان ابو جعفردن استعانهٔ عسکریه‌ده بولنمشیدی . اول وقت چینك شمال غربی حدودنده بولنان قبائل اتراکیه وعشایر تاتاریه بالاتحاد قیام ایده‌رك حکومت متبوعه‌لرینه قارشی لوای عصیانی رفع ایتمشلر ایدی . شو عصیان وقیامك دفع وازاله‌سی ایچون بیوك بر اردو ترتیب اولنه‌رق باش قوماندانلغنه ینه ترك جنسندن بولنان [آلوشان] تعیین اولندیغی حالده عصاة اوزرینه اعزام ایدلمشیدی . فقط اوراده باش قوماندان معیتنده بولنان اردو ایله بالاتحاد اعلان استقلالیت ایده‌رك ایمپراطورك موقع سلطنتنی تهدیده باشلامسی اوزرینه ایمپراطور ، خلیفهٔ مسلمیندن معاونت طلب ایتدی .

خلیفهٔ مشارالیه درحال درت بیك عرب وبرقاچ بیك ایرانیلردن مرکب برقوهٔ عسکریه ترتیب واحضار ایدرك ایمپراطوره معاونت ایتمك اوزره سوق ایلدی .

حکمدار مشارالیه تأمین غالبیت ایتدکدن صکره امدادینه شتاب ایلین قهرمان مسلمان عسکرلرینه مکافاةً برچوق بخششلر وامتیازلر ویره‌رك چینده مسکن اتخاذ ایتملرینه وچین قیزلرینی تزوجه مساعده ایتدی .

چینده وبالخاصه پایتختده مسلمان عسکرلری چینلیلرك حسن توجهلرینه مظهر اولمشلر ایدی . اشته شومساعده وامتیازلر سایه‌سنده درکه بیدربی کلن اسلاملر چین اشراف واصلای خاندانلنه منسوب اولان نسوان ایله ازدواج ایده‌رك دینك بو درجه انتشارینه وسیله اولدیلر !

دیکر طرفدن دکز طریقیله اسلام بازرکانلری چینك تجارت محللرینه متمادیاً کلمکده ایدیلر . ایکی بچق عصر قدر اسلامیت پارلاق برصورتده چینده توسع وانتشار ایتدی . لکن اسلامیتك توالی ایتمکده بولنان مظفریات جهانگیرانه‌سی عالمی اندیشه‌یه دوشورمش وبالخاصه یکی تأسس ایدن سلالهٔ ایمپراطوریه‌یه‌ده بیوك برتلاش ویرمشدی .

مسیو نر (والش) دیورکه « چین لیمانلرینه کلن مسلمان تاجرلرك حقوقی شهبندرلری طرفندن محافظه ایدیلیردی . لکن [۸۵۰] تاریخ میلادیسنده [قانتون] ده وقوعه کلان بر عصیانده اسلام ، نصرانی ، یهودیدن مرکب اولمق اوزره یوز یکرمی بیك بوقدر نفوس قتل ایدلمشدی که بو مقتولینك قسم کلیسی اسلام شهداسی تشکیل ایدییوردی . »

چینلیلر من القدیم منزوی وخودپسند برقوم اولدقلری جهتله اجانبه ، بالخاصه ادیان خارجیه‌یی نشر ایدنلره قارشی دائما روی نفرت کوسترلر . بوندن برقاچ سنه

اول آمریقای شمالیده شیقاغو [۱] شهرنده مجموع «ادیان کونکره» [۲] سنده چیندن کلان [قونفوس] دینی مرخصی شوافاداتده بولنمش ایدی: ــ «معلومدرکه برطاقم قواعد جدیدهٔ دینیه‌یی نشر ایتمك اوزره اجنبی برمملکته داخل اولان آدم کندی ذاتی اومملکت اهالیسندن دها عالی عدایدر واوملت وقومی دینسزلکله اتهام ایتمك شائبه‌سندن آزاده اوله‌ماز»

[قونفوس] چینلیلرك اك مقدس بیلدکلری برذاتدر. بوذات حضرت مسیح [ص.ع] دن بشیوز بوقدر سنه اول ظهور ایده‌رك برچوق کوزل قواعد اخلاقیه وضع ایتمش وبالذات اهالی‌یی ارشاد ایتمش ایدی. اك مشهور قاعدهٔ اخلاقیه‌سی شو دستوردن عبارتدر: ــ «حقکده یاپیلماسنی آرزو ایتمدیکك معامله‌یی سن‌ده دیکرینه یاپمه» بودستور انجیلده‌ده موجوددر. اشته بوقاعده‌یه اتباع ایده‌رك چینلیلر نه کیمسه‌نك مذهبنه تجاوز ایدرلر، نه‌ده باشقه‌لرینك تجاوزاتنی تجویز ایلرلر.

بناءً علیه چینلیلر بابالرینك، دده‌لرینك طریقت ومسالکلرندن اصلا انحراف ایتمامك ارزوسنده‌اولدقلری جهتله سائر اوادیانك تجاوزاتنه‌میدان‌ویرمامك عزمنده‌درلر.

مابعدی وار

عبدالاحد داود

ایرانك وضعیت حاضره‌سی

مابعد

حالبوکه کچن جمعه ایرتسی وقوعاتی او وعده مخالف بولنیوردی. یوم مذکورده مسموعاتمزه نظراً برقاچ یوز کشی وزرالك شوتدابیله مشروطیت علیهنده نمایش اجرا ایتمك مقصدیله باغشاه‌ده طوپلانمشلر؛ علماجانبندن‌ده ذات شاهانه‌لرینه مشروطیت اداره‌نك عدم قبولی خصوصنده برعرضحال تقدیم ایدلدیکنی ایشتدك.

روس رفیقم ایله برلکده: مملکتك محقق دشمنلری اولان ناظرلرك طرفندن ترتیب ایدلمش اولان شو نمایشلرك ــ که اصلا ایرانیلرك افکار وحسیاتنه ترجمان دکلدر؛ ساخته‌در. ــ مواعید سابقه‌کزی نقض ایتمکه سببیت ویرمیه‌جکنی جداً امید ایدرز.

مملکت آرتق اغتشاشات وسؤ استعمالات وغصب ومظالمدن بیقمش اوصانمش برحالده اولدیغندن صبرسزلقله مواعیدکزك سرعتله حصوله کلمسنی بکله‌مکده‌در. اهالی‌یی تسکین ایتمکه ایکی حکومت وعدکزی اتمام ایتمکدن باشقه برچاره بولامیورز. وعدکزی ایفا ایتمیه‌جك اولورسه‌کز، بز کوریورزکه نتایج وخیمه ملحوظدر. وبونك مملکت ایچون پك مهلك وفلاکت آور اوله‌جغی‌ده غیر قابل انکاردر.

معروضاتمز ختامه رسیده اولمدن مقدم برشی دها عرض ایتمکه اجتسار ایلیورز. تبعهٔ شاهانه‌لرندن برچوق آدملر واردرکه جرائم سیاسیه ایله متهم اولمق سببیله آیلرجه زندانلرده بلامحاکمه دلسوز برحیات ایله چوروبوب ازیلمکده‌درلر. شو بیچاره‌لرك حال اسف انکیزلرینی پیش رأفت حکمداریلرینه عرضه جرأت ایلرز.»

صکره سیر بارکلهٔ دیبورکه:

روس ایلچیسندن بو لسانه مشابه سوزلری اولکی کون ایشتمش اولان شاه جوابنی حاضرلامق ایچون ایی فرصت ووقت بولمقله برابر کندی مرتجع مشاورلرندن دخی پك کوزل بردرس آلمش اولدیغی آکلاشیلدی.

شاه بالذات مشروطیت طرفداری اولدیغی

---

[۱] نه‌دن [شیقاغو] یازلسین ؟ [۲] congres نه‌دن «کونکره‌ی دکل‌ده قونغره اولسون؟ دوغریسی «کانکریس» در.

سويلیه‌رك ؛ باقیکز نه‌قدر بیوك بر فرق واردر . ۱۹۰٦ سنه‌سنك نهایتنده حکومت مشروطیتك علیهنده واهالی لهنده بولندیغی حالده بوکون بالعکس مشروطیتی ایسته‌ین حکومت وآنی رد ایدن ایسه اهالیدر ! » دیدی اثنای مکالمه‌ده انکلیز سفیری شاهك بتون تأثیرات والقاآت کاذبانه‌سنی بر بر جرح وردایدرك دیدی‌که : — « ذات شاهانه‌نك شو فکرلرینه اشتراك ایده‌میه‌جکمدن دولایی معذورم: تبریزلیلرك قیامنك مشروطیت اداره‌یی استرداد ایتمك ایچون اولماسی ، بلکه عادی بر قبیله عصیانی تلقی بویورلمسی دوغری اولمه‌سه کرکدر . زیرا پارلامنتو تخریب اولندقدن صکره درعقب تبریزلیلر سلاحه صاریلارق حکومته قارشو قیام ایلدیلر . بناءً علیه بالاده عرض ایلدیکم وجهله تکرار ایدیورم‌که مملکتده سکونت وآسایشی اعاده وتأمین ایتمك چاره‌سی یالکز وعدکزك ایفاسی ایله برابر تبریز اهالیسنه عفو عمومینك اعلاننه وابسته‌در . » دیدی

بتون بو مخابرات رسمیه‌ده ایکی همجوار حکومتك ناظرلری ایله سفیرلری دائما شاهه انصاف وعدلی توصیه ایتمکدن امتناع ایتمدکلری کبی مخاطبلری اولان او بدبخت وعنود حکمدار دخی یالانلر ایجادندن واغفالاتندن کیری طورمادی . بو کشمکش اوزون بر مدت سورد‌کدن صکره سپهدار وسردار اسعد حضراتی طرفندن نقض یمین ایدن وبیکناه قانلر دوکن مستبد وظالم محمد علی‌یی شرعاً خلع وحکماً مملکتدن نفی ودفع ایتدیلر .

شمدی اصل مسئله‌یه کله‌لم . عصرلردن بری آسیای وسطی‌ده وبالخاصه ایران قطعه‌سنده شدتلی بر رقابت تعقیب ایتمکده بولنان روسیه وانکلتره دولتلری بالاخره بر ائتلاف عمومی عقد ایلدیلر . بو عقد نامه‌ده ایرانی اوچ منطقه‌یه تقسیم ایتمشلردرکه ۲۵ نیسان تاریخنده [دیلی تلغراف] غزته‌سنده ترسیم اولنان ایران خریطه‌سنه نظراً « مناطق نفوذیه » شویله تعیین اولنمشدر : بغداد حدودینه یقین اولان [خانکین] شهرندن بر خط جنوب شرقه دوغری تمدید اولنه‌رق ایرانك [اصفهان] ، [یزد] کبی ایکی مهم شهرلرینی احتوا ایتدکدن صکره شمال شرقه دوغری [خراسان] ایالتنی محتوی اوله‌رق روسیه‌نك ترکستان — آفغانستان حدودینه قدر واصل اولان منطقه روسیه دائرهٔ نفوذینه ترك ایدلمشدر .

انکلتره‌نك منطقه‌سی ایسه [بندر عباس] دن [کرمان] و [برجاند] ه واورادن افغانستان حدودینه قدر تمدید اولنان بر خطدن عبارتدر .

« بی طرف منطقه » یالکز خلیج فارسی احاطه ایدن حوالیدن عبارت کبی برشی . بو خریطه‌یه بر کره عطف نظر ایدیلیرسه کوریله‌جکدرکه شو « بی طرف منطقهٔ نفوذ » ایرانك روس وانکلیز منطقه‌لرینی ایرانك شرق جهتندن تا غربده بولنان بغداد ولایتی حدودینه قدر تماماً تفریق ایدیور : یعنی ایرانك هیچ بر نقطه‌سنده بو ایکی دولتك دائرهٔ نفوذنده‌کی خطه‌لر یکدیکرینه تماس ایتمیور . بو ایسه حدوثی ملحوظ بولنان منافع اقتصادیه وتجاریه اختلافاتنك هر احتماله قارشی منعنی تأمین ایده‌جك بر تدبیر سیاسی دیمکدر . بو مقاسمه‌ده انکلتره دولتی دخی بر طرفدن افغانستان ایله بلوجستان حدودینی تحت تأمینه قویمقله برابر دیکر طرفدن خلیج فارسی دخی عالمه مسدود بر حالده براقیور . زیرا بندر عباس لیمانی ایران کورفزینك اناختاری‌در . بناءً علیه خطهٔ عمان ایله بندرعباس اراسنده‌کی هرمز بوغازی انکلتره‌نك ایکنجی بر [باب المندب] نی تشکیل ایدر . سوق‌الجیش نقطهٔ نظرندن هندستانه اولان تعلقی جهتیله بندر عباس دخی بیوك بریتانیا ایمپراطورلغنك شرق

[جبل الطارق] ی در بوصورتله مذکور ایمپراطورلغك مؤسسلری اولان انکلیز رجال دولتی غایت ماهرانه وبصیرتکارانه دورانه‌رق بر چوق زماندنبری روسیه ایله مبارزهٔ سیاسیه‌ده بولندقدن صوکره بیوك بر مظفریته نائل اولدیلر .

چونکه ائتلاف مذکور موجبنجه ایران کورفزی ایله بحر عمان صولری انکلیزك ید تصرفنه کچیور . حتی بوندن بر قاچ سنه اول لوردلر قماره‌سنده اوزمانده خارجیه ناظری اولان لورد [لانزداون] شو افادات تهدیدکارانه‌ده بولنمشدی : — « هر هانکی بر دولت اولورسه اولسون ایرانك سواحل جنوبیه‌سندن برقارش طوپرق بیله آله‌جق اولورسه انکلتره حکومتی بتون قوتیله مخالفت ایده‌جکدر ! »

دور رقابتده روسیه دولتی بوقبیل تقسیم « دوائر نفوذیه » یه اصلا میل ورضا کوسترمیوردی . بالعکس کوك برنده ایران کورفزینه قدر اینمه‌سی فکرنده مصر بولنیوردی بناءً علیه بتون بو مقاسمهٔ نفوذ پلانلرنده یالکز انکلتره حکومتی قازانمش اولیور . اقصای شرق صولرنده اولدیغی کبی هند بحر محیطندن دخی زواللی روسیه! محروم براقیلدی .

مابعدی وار

عبدالاحد داود

متفرقه

مکتب قضاتدن نشئت ایتمیان ومجلس انتخاب حکام حضورنده علی‌الاصول امتحانی اجرا ایدلمیان نوابدن ایکی هفته ظرفنده مکتب مذکور معلمینی معرفتیله اجرا ایدیلان امتحانده یکرمی بر ذاتدن یدیسی اثبات اهلیت ایتمکله اسامیلری بروجه آتی درج اولنور .

زبید قضاسی نائب سابقی محمد مواهب افندی
بنی‌صعب » » » بدرالدین »
طبریا » » » عبدالله ندیم »
قنیطره » » » عبدالله بشیر »
بئرالسبع » » » محمد رشید »
حسن‌منصور » » » علی رضا »
قاضی‌کوی ناحیه‌سی » » احمد نجیب »

اخطار

اولکی هفته تحلیل وترجمه‌سنی موقع مسابقه‌یه وضع ایلدیکمز « بیت » ه دائر آلمش اولدیغمز ورقه‌لرك کثرتنه‌مبنی تمامیله تدقیق ایدیله‌مه‌مش اولدیغندن مسابقه‌یی هانکی ورقه صاحبنك قازانمش اولدیغنی کله‌جك هفته انتشار ایده‌جك اولان نسخه‌مزله اشعار ایده‌جکز .

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد بیان‌الحق عدد — ۶۲

بازار ایرتسی فی ۲۱ جماذی‌الاول سنه ۱۳۲۸ و فی ۱۷ مایس سنه ۱۳۲۶

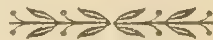
جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز:
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر:
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول:
مکتب قضاة معلملرندن
کاملی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ »

ممالك اجنبیه ایچون :
۶۰ ، ۲۰ فرانق
۳۰ ، ۱۰ »

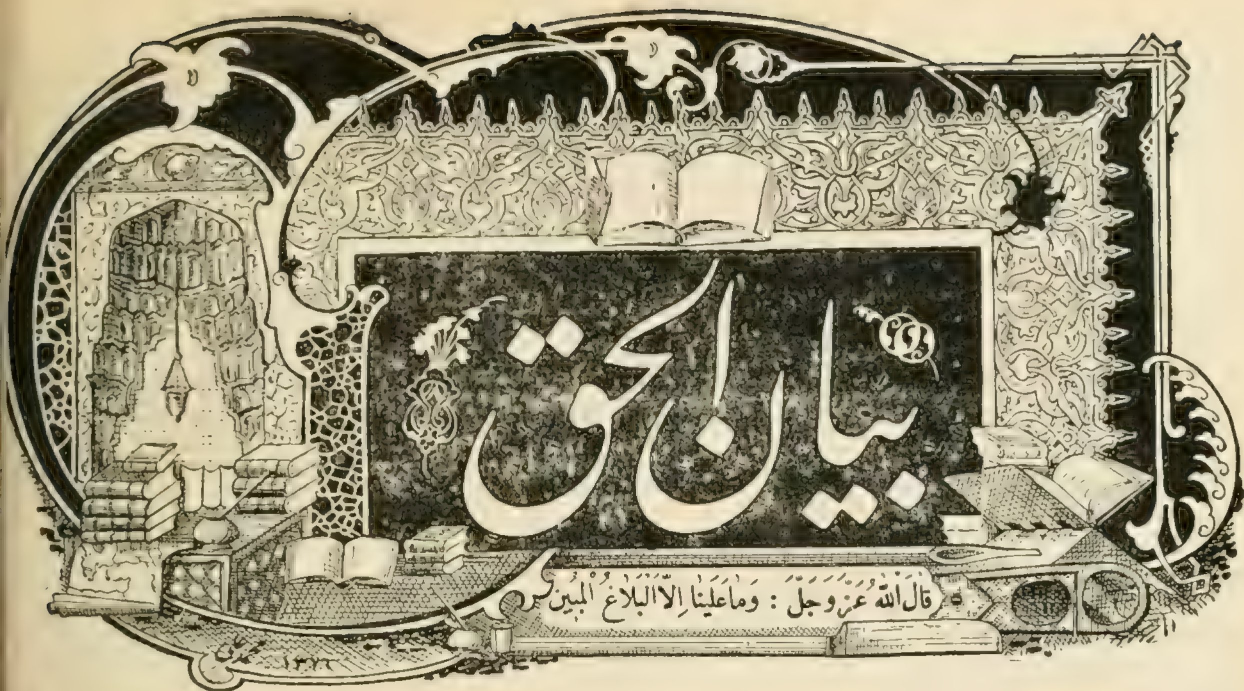
درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور.

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی كونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحاب‌فندن

اولاد عبدالمطلب :

حفر زمزم اثناسنده یكانه اوغلی حارثدن باشقه مظاهری بولونمایان عبدالمطلبك سنه‌لر كچدكجه اولادی وبناءً علیه اعوانی چوغالدی . بش دفعه وقوع بولان تزوجندن اون اوچی اركك ، آلتیسی قیز اولمق اوزره اون دوقوز دانه چوجغی دنیایه كلدی كه زوجانیله تولید ایتدكلری بنین وبناتك اسامیسنی بروجه آتی یازییورز :

(فاطمه بنت عمرو بن عائذ) دن : عبداه، ابوطالب زبیر، عبدالكعبه ایله ام حكیم ، امیمة ، بره ، اروی عاتكه ، (هاله بنت اهیب) دن : حمزه ، مقوم ، حجل یاخود جحل [۱] غیداق ایله صفیه .

(بنت نتیله جناب) دن : عباس ، ضرار ، قثم

(صفیة بنت جندب) دن : حارث

(ابنی بنت هاجر) دن : ابولهب

ابن كیسان وامثالی علمای انساب بو صورتی قبول وروایت ایتدكلری حالده بعض مورخین عبدالمطلبك اون دانه اركك اولادی اولدیغنی ادعا وعبدالكعبه ایله مقومك كذا غیداق ایله حجلك برر شخص اولدیغنی وقثم نامنده فرزند عبدالمطلب اولمادیغنی سویله‌یه‌رك اثبات مدعا صددنده بولونمشلردر . اعمام پیغمبریدن زمان بعثتی ادراك ایدنلر : حمزه ایله عباس وابو طالب ایل ابولهبدن عبارت اولدیغی جهتله سائرلرینه دائر مأخذلریمز

[۱] الحجل : بالفتح والكسر وسكون الجیم خلخال وبوقاغو جمی احجال وحجول كاور ودخی دوه یاوریسنك صغاری ویقال : الحجل بیاض الیدین والرجلین الجحل : بالفتح جكركه كبی بر بیوك آریدر چجن یره دوشه قنادلرین كر طورور یعسوب كبی ودخی بیوك قربه سقای عظیم كبی .

الغیدق والغیداق : واسع ویومشاق نعم كبی ورجل كر وایوخوبلی كیمسه وبالغ اولمدق اوغلان وكار دیدكاری جانورل یاوروسی .   اختری .

تفصیلات لازمه و یرمیورسه‌ده حارثك اکر اولاد عبدالمطلب اولدیغی، قثمك چوجقلغنده وفات ایتدیکی، حجلك آدی (مغیره) غیداقك نامی (مصعب) یاخود (نوفل) بولوندیغی، رسول اکرم افندیمزله برای تجارت یمنه کیدن زبیرك سخاوت وشجاعتله کسب اشتهار ایلدیکنی یازیور .

زبیرك (١) کرم وشجاعتنه دائر (سیرة‌الحلبیه‌ده) ده شویله بر فقره واردر :

مشهور ابوسفیانك باباسی وعبدالمطلبك دشمن دوست نماسی اولان (حرب بن امیه) قریش اراسنده نافذالکلام بر آدم اولدیغندن هرکس خاطرینی صایار، احترامنده بولونور، حتی سوقاقده تصادف ایدرسه، طورور اوکا یول ویریردی . برکون مکه خارجنده داربریول اوزرنده کیدرکن آرقه‌سندن بر بدوی یتشدی . برمدت ایزینه باصارجه‌سنه تعقیب ایتدی ایسه‌ده اوکنده کینك مشی متعظمی بدوینك جانی صیقدی. ایکی آدیمده سوزولوب حربك اوکنه کچدی وخطوات سریعه ایله یورومکه باشلادی .

بدوینك شوحرکتنی مناسبتسزلك تلقی ایدن امیه، بلکه بنی بیلمیورده اونك ایچون اوکمه کچمشدر خولیاسیله نخوت وعظمتنی تسلی ایتمك ایسته‌دی و بن، حرب بن امیه‌یم دیه ارقه‌سندن سسله‌نوب بدوی‌یی چویرمك تشبثنده بولوندی لکن آتیلمش اوق کبی پرواز ایدرجه‌سنه کیدن بدوی دونوب باقمق وامیه‌نك تلاش عظمت پرستیسنه کولمکله مقابله ایتدی .

متعظم حریف، بوخنده‌نك امارهٔ تزییف اولدیغنی آکلادی واوست پرده‌دن بن سکا مکه‌ده کوستریرم ! دیه باغیردی .

یولده کندیسنده قالان غلبه‌نك مکه ده خصمی طرفنه کچه‌جکنی بیلن بدوی بر مدت بلدهٔ طاهره‌یه کیرمدی ایسه‌ده برکون اورایه کیتمکه مجبور اولدی . مدخل شهره کلنجه : بنی حرب بن امیه‌نك ید تجاوزندن کیم قورتاره‌بیلیر ؟ دیه صوردی . خاندان عبدالمطلبه مراجعتنی توصیه ایتدیلر . ملاذالخائفین اولان خانهٔ عبدالمطلبه برکیجه یاریسی کیدوب قاپی‌یی چالدی . زبیر بن عبدالمطلب قارداشی غیداق ایله هنوزاوطورویوردی قاپینك چالندیغنی ایشیدنجه برادرینه :

— یاد خالت ایتمك، یا برشی ایسته‌مك، یاخود قارنی طویورمق ایچون بری کلمشدر . بو وقت کلنك حاجتی نه اولورسه اولسون قضا ایدیلملیدر . دیه‌رك قاپی‌یی آچدی .

عربستان کونشنك بینلر اوزرنده‌کی فیض غلیاننده‌میدر نه‌در ؟ بادیه‌نشینانك وحجازك همان هپسی کبی خدایی نابت بر شاعر اولان بوبدوی‌ده زبیری کورور کورمز

لاقیت حرباً فی‌الثنیة مقبلا
والصبح ابلج ضوءه للباری
فدعا بصوت وا کتنی لیروعنی
ودعابد عوته یرید فخاری
فترکته کالکلب ینبح وحده
واتیت اهل معالم وفخار
لیثا هزبرا یستجار بقربه
رحب‌المنازل مکرما للجار
ولقد حلفت بمکة وبزمزم
والبیت ذی‌الاحجار والاستار
ان‌الزبیر لمانعی من خوفه
ما کبرالحجاج فی‌الامصار

بیتلرینی انشا وحرب بن امیه‌نك الندن قورتارلمسنی رجا ایتدی . زبیر بدوینك مطلبنی اسعاف ایله‌یه‌جکنی وعد ایله برابر اوه آلوب قارنی طویوردی .

---

(١) برده زبیر بن العوام واردرکه رسالتمآب افندیمزك عمه‌سی صفیه‌نك اوغلی اولوب عشرهٔ مبشره‌دن وحواری رسول‌اللهدندر رضی‌اللّه عنه

ایرتسی کونی بدوی حرم شریفه کیرمشـدی طوافـه باشلایه‌جغی اثناده حرب بن امیه اونی کوروب قوشدی اولانجه قوتیله بیچاره‌یه بر توقات ایندیردی . ایکنجی سیله‌یی اورمق ایچین النی قالدیردیغی زمان شهاب ثاقب کبی پارلایان برقلیجك لمعـانی کوزلرینی قاشـدیردی دونوب باقنجـه زبیر بن عبدالمطلب سـل سیف ایدرك وزرینـه یورومکده اولدیغی کوردی النی ایندیروب طـابانلرینی قالدیرمقدن باشـقه چاره بولامدی . درت نعله کیدرکی حضور عبدالمطلبه چیقنه‌جه‌یه قدر قوشدی وزبیرك الندن تخلیصنی اسـترحام ایتـدی . عبدالمطلب پدرندن موروث اولان تکنه‌طرزنده برچاناغی اوزرینه قاپاتمق صورتیـله امیه‌یی صاقـلادی . برمدت صکرا شـولطیفه‌یه ختـام ویروب چاناغی قالدیردی صچاقدن تزله‌مکله برابر قورقودن تتره‌ین امیه‌یه : هادی چیق . دیدی امیه ؛ امان نصـل چیقـایم ؟ یدی دانه اوغلك طیشاریده طورویور . دیه اورادن آیریلق ایسته‌مه‌دی . عبدالمطلب ، رداسنی امیه‌نك اوموزینه آتارق سـالماً اوندن چیقاردی .

بعثت رسول‌اللهه‌یتیشنلردن ایکیسنك ایمانی وبرینك کفر وعدو انی متفق اولوب بردانه‌سنك ایمان وکفرنده اختلاف ایدلدیکی صـیراسی کلینجه یازیلاجغی کبی والد ماجد پیغمبری بولنان حضرت عبداللهك احوالی حقنده مقالهٔ مخصوصه ایله معلومات ویریله‌جکدر .

بنات عبدالمطلبه کلنجه : منظومهٔ پروین کبی حیره ساز ناظرین‌اولان‌بوالتی همشیره قدرت نظم‌ایله‌شهرتشعار برر فریدهٔ روزکار ایدی . هر بری تاج المخـدرات بولونان بوکرائم جلیله‌نك پدری اولدیغندن (ابوالشا ـ عرات) لقبیله فخر ومباهاته کسـب اسـتحقاق ایله‌ین عبدالمطلب صوك زمانلرنده کوزلرینه عمی طاری اولمش وسـنی یوز یکرمی‌یی تجاوز ایله‌مش اولدیغی بر صیراده ـ وفاتمده سویله‌یه‌جککز فغاننامه‌لری حیاتمده انشـاد ایدیکزده بن‌ده ایشـیدیم . دیه قیزلرندن برر مرثیه ایسته‌مشدی . شاعره‌لر :

فراقکله جهاندن رحلتم بر آهه قالمشدر
کل ای روح روان کل که ایشم اللهه قالمشدر

حالنده بولونان پدرلرینك امل واپسینی افا وبرر مرثیه انشـا ایتدیلر . حقیقةً حزین وعادتا قابی برر انین اولان بو منظومه‌لری ، فاضـل محترم حاجی ذهنی افندی حضرتلرینك (مشـاهیر النسـا) ده‌کی مختصر ترجمه‌لریله شورایه نقل ایدیورز .

ام حکیمك مرثیه‌سی :

الایاعین جودی واستهلی
وبکی ذا الندی والمکرمات
الایاعین ویحك اسعدینی
بدمع من دموع هاطلات
وبکی خیر من رکب المطایا
اباك الخیر تیار الفرات
طویل الباع شیبة ذی‌المعالی
کریم الخیم محمود الحیات
وصولاً للقرابة هبر زیاً
وغیثاً فی‌السنین الممحلات
ولیثاً حین تشتجر العوالی
تروق له عیون الناظرات
عقیل بنی کنانة والمرجی
اذا ما الدهر اقبل بالهنات
ومفزعها اذاما هاج هیج
بداهیة وخصم المعضلات
فبکیه ولاتسمی لحزن
وابکی مابقیت الباکیات

(ابیـات مرقومه : عبدالمطلب جنابلرینی عطـا و مکرمت ودارات و ثروت وعلو وهمت وکرم طبع و حسن سیرت وصلهٔ رحم وقرابت وملاحت و وجاهت

وقوراق سنه‌لرده‌کی رحمت آسا خلقه‌پرارلق وحرب وستيز ظهوريله متزاقله بری برينه کچديکی هنکاملرده آرسلانلر کبی ايش کذارلق و بونلرله برابر کوزلری اعجاب ايدر درجه‌ده کوزللك وبنی کنانه ايچنده ممتازلق وظهور شر وشورده ومقاومت مشکلات ودفع وبلا ومخاطراتده آنلره ملجأ و ملاذلق مثللو مکارم ومحاسن ايله تعريف و توصيف ايدرك کوزينه خطاباً : بويله بر آدمه آغلا و ياغمورلر کبی چاغلا و حزن والم سببيله آغلامقدن اوصانميوب باقی اولدقجه سائرلری‌ده آغلات ديمکدن عبارتدر .)

اروی [١] نك مرثيه‌سی

بكت عينى وحق لها البكاء　　على سمع سجيته الحياء
على سهل الخليقة ابطحى　　كريم الخيم نيته العلاء
على الفياض شيبة ذى المعالى　　ابيك الخير ليس له كفاء
طويل الباع املس شيظمى　　اغر كأن غرته ضياء
اقب الكشح اروع ذى فضول　　له المجد المقدم والثناء
ابى الضيم ابلج هبرزى　　قديم المجد ليس له خفاء
ومعقل مالك وربيع فهر　　وفاضلها اذا التمس القضاء
وكان هو الفتى كرماً وجوداً　　وبأساً حين تنسكب الدماء
اذا هاب الكماة الموت حتى　　كأن قلوب اكثرهم هواء
مضى قدماً بذى رأى حسيب　　عليه حين تبصره البهاء

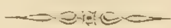
(بونلردن برنجی و ايکنجی بيتلر « بنم کوزم بحق آغلادی شول صاحب سماحته‌که حيا خلقتلی و نازك طبيعتلی شريف المنشأ و کريم الخصله ونيك نيت بر ذاتدر » مآلنده اولوب اوچنجی بيت نفسنه خطاب ايله پدرينی اشسز و اقرانسز بر صاحب شان اولمق وصفيله توصيفدن و اسملرينی تصريحدن عبارتدر . چونکه (شيبه) تعبيری عبدالمطلب حضرتلرينك حين ولادتلرنده باشلرنده برقاچ بياض قيل کورلمسی اوزرينه وضع اولنمش نام وياخود لقبلريدر . آندن آشاغيکی ابيات دخی « پدرم شيبه بويلی بوصلی و فصيح سوزلی وپارلاق يوزلی و اينجه بللی وغايت اوزره ملاحت ولطافتلی بر ذات اولوب ذل وظلمی اصلا قبول ايتمز ومجدوشرفی کيمسه‌يه پوشيده اولماز . کنديسی بنی مالك بن النضر بن کنانه‌نك پناهی و سيد قريش اولان فهر بن مالك بن النضر بن کنانه خلقنك آب رويی ومدير اموريدر . قوی القلب اولمقله قانلر آقديغی و اولوم بهادرلری قورقوتديغی وقتلرده‌بيله اصلا فتور ايتميوب اظهار جلادت و رأينده اصابت ايدر . باقديغك وقت اوزرنده کوزللك و روشنالك کوررسك . مآليله عبدالمطلبك اوصاف ومحاسنی تعداددن عبارتدر) .

[١] حارث بن عبدالمطلبك کريمه‌سی وبنی اکرم افندمزك عمزاده‌سی اروی واردرکه معاويه‌نك اثنای سلطنتنده شامه کيتمش ومشاراليه ايله ، کنديسنه بد معامله ايدن عمرو بن العاصی ومروان بن الحکمی فنا حالده بوزمشدر .

صاحبهٔ مرثيه اولان اروی ايله قاريشديريلماماليدر .

مابعدی وار

طاهر المولوی

— اسلامده علوم وفنون —

اهل اسلامك دين ودنياسی قرآن کريمك وجودينه متوقف ، اونك ايسه باشليجه حفظ وابقاسی جمع وتدوينه محتاج اولديغندن بو خصوص لزومی درجه‌سنده تقدير اولنمش واو نسبتده اهميت ويرلمشدر .

قرآن عظيم الشان اويله دفعةً نازل اولميوب عليه الصلاة افندمزك دعوته مأمور بيورلديغی زماندن روح رسالتپناهيلری جسد هايونلرينه وداع ايلديکی کونه‌قدر کذار ايدن يکرمی سنه ظرفنده ايجاب ايدن احواله کوره قسم ، قسم نزول ايتمشدر .

رسول اکرم افندمز هر نازل اولان آيت ويا سورهٔ جليله‌يی نزولنی متعاقب تلاوت ايلدکچه کتاب وحی

انجه دریلر ، دوز طاشلر ، اینلی کمیکلر اوزرینه یازارق ضبط ایدرلردی ؛ بوجهتله فخر رسالت افندمز اون بر سنهٔ هجریه‌سنده ارتحال دار بقا بیوردقلری زمان قرآن مبین هم یودرلو الواح اوزرنده هم‌ده قراء نامی ویریلان اصحاب کرامدن بعض ذواتك صدورنده محفوظ ایدی .

فخر کائنات (علیه ازکی التحیات) افندمزك عهد همایونلرنده قرآن عظیم الشانی اك زیاده ازبر ایلمکه اعتنا ایدن ، باشده علی بن ابی طالب اولدیغی حالده سعد بن عبید ، ابوالدرداء ، معاذ بن جبل ، زید بن ثابت ، ابی بن کعب (رضی الله عنهم) کبی اکابر اصحاب ایدی .

علیه الصلاة والسلام افندمز ارتحال ایدوبده ابو بکر الصدیق (رضی الله عنه) مقام خلافته کلنجه دین اسلامك بقاسنی پیغمبر ذی شان افندمزك برحیات اولمسیله قائم ظن ایدن بعض طرفلر خلقی ارتداد ایتمش و اوزرلرینه سوق اولنان قوهٔ عسکریه‌دن بر چوق تلفات وقوعه کلمش ؛ حتی او صره‌ده ظهور ایدن یمامه محاربه‌سنده انجلرندن یدییوزی قراء اولمق اوزره بیك ایکیوز قدر اصحاب کرام شهید دوشمش اولدیغندن مدینهٔ منوره پك زیاده متأثر اولمشدر .

ایشته او تأثیر عظیم نتیجه‌سی اولمق اوزره حضرت عمر (رضی الله عنه) اهلنك بو یولده وفاتیله بعض آیات کریمه‌نك ضایع اولمسی در پیش ایده‌رك قرآنك جمع ایدلمسی لزومنی خلیفهٔ رسول ابو بکر الصدیق حضرتلرینه بیان ایتدیکی زمان مشار الیه تردد ایده‌رك : پیغمبرك بالذات یاپمدیغی و یاپلسی حقنده بزه بر توصیه‌ده بولنمدیغی ایشه نصل تشبث ایدیم معناسنه اوله‌رق « کیف افعل امراً لم یفعله رسول الله ولم یعهد الینا فیه عهداً » بیورمش ایسه‌ده عمر بن الخطاب تکرار ایده‌رك نتیجه‌ده اقناع ایلمشدر .

بونك اوزرینه خلیفه حضرتلرینك امریله وحی کاتبلرندن زید بن ثابت طرفندن اصحاب کرام نزدنده مضبوط اولانلرله سورهٔ توبه کبی یالکز بر ذاتك ضبط ایتمش اولدیغی اجزاء شریفه ، صدور قراءده محفوظ اولانلره تطبیقاً جمع ایدلمشدر .

اشبو امانت ، تاریخ ارتحالی اولان اون اوچ سال هجریه‌سنه قدر خلیفهٔ رسول الله نزدنده ودیعه اوله‌رق قالمش ، حضرت عمر رضی الله عنه خلافتی در عهده ایلدیکی زمان مصحف قرآنیه‌یی‌ده تسلم ایلمشدر . هجرت نبویه‌نك یکرمی اوچنجی سنه‌سنده عثمان بن عفان رضی الله عنه مقام جلیل خلافته کلنجیه قدر مصحف شریفه امیر المؤمنین عمر بن الخطاب نزدنده قالمش بعده ازواج پیغمبریدن حفصه رضی الله عنها یدنده محافظه اولنمشدر .

حضرت عثمان بن عفانك دور خلافتنده حذیفة بن الیمان حضرتلری آذربایجان سفرنده بولندیغی زمان بین المسلمین بعض آیات کریمه‌نك قرائتی خصوصنده « بنم قرائتم سنککندن مرجحدر » طرزنده اختلاف یوز کوسترمش اولدیغنی کوره‌رك مدینهٔ منوره‌یه عودت ایتدیکی وقت حالی خلیفه‌یه خبر ویرمش و اوکی الممدیغی تقدیرده نتیجه ایی اولمیه‌جغنی بیلدیرمشدر ؛ حتی بونکله‌ده قناعت ایتمیه‌رك : یهودیلر ، نصرانیلر کبی کتاب الله حقنده اختلافه دوشمه‌دن بو امتك امدادینه یتیش ! دیه‌جك قدر وارمشدر .

بونك اوزرینه خلیفهٔ مسلمین حضرت عثمان رضی الله عنه زوجات مطهراتدن حضرت حفصه‌یه مراجعت ایده‌رك بر قاچ مصحف یازلدقدن صکره ینه اعاده اولنمق اوزره مصحف شریفی کوندرمه‌سنی بیلدیرمش اوده موافقت ایده‌رك تسلیم ایلمشدر . خلیفه حضرتلریده عثمان بن زید بن ثابتی ، عبدالله بن الزبیری سعید بن العاصی ، عبد الرحمن بن الحارثی چاغیره‌رق مصحف قرآنیه‌یی جمع ایله بر مصحف شریف یازمه‌لرینی ، قرائتلری خصوصنده قرآنك محفوظاتنه مراجعت ایتملرینی امر ایتمش وزید

بن ثابت ایله اردلرنده اختلاف ظهور ایده جك اولورسه — قرآن کریم لغت قریش اوزره نازل اولدیغندن — قریش لغتی اوزره یازمه‌لرینی آیریجه تنبیه ایتمشدر .

ذوات مشارالیهم دخی خلیفه مؤمنینك تنبیهی وجهله حرکت ایده‌رك مکه‌یه ، بصره‌یه ، کوفه‌یه، شامه کوندرلمك اوزره درت مصحف یازلمش ، ایکی نسخه‌ده مدینهٔ منوره‌ده بری خلیفه‌یه ؛ دیکری اهلنه عائد اولمق اوزره ابقا ایدلمش وخلیفه نزدنده قالان نسخهٔ شریفه‌یه (امام) نامی ویرلمشدر .

بو امر مهمك ایفا اولندیغی اوتوز سنهٔ هجریه‌سندن اعتباراً اهل اسلام شهرلرده بو مصاحف شریفه‌دن استنساخ ایده‌رك آز برزمان ظرفنده بر چوق نسخه‌لر میدانه کتیرمشلردر .

قونیه‌لی : ع عاطف

اخلاق

دن

مابعد

اول و آخر اعتراف ایتدیکمز ، ایده‌کادیکمز بر حقیقت ، فقط آجی بر حقیقت وار ایسه اوده حال حاضره‌مزك محتاج اصلاح اولمسیدر . اوت بونی انکار ایدنلر کندیلرینی کوره‌میه‌جك درجه‌ده کوته‌بین اولانلرمزدر. فقط نه‌مزی اصلاح ایتملی‌یز ؟ هانکی نقصانمزی تلافی ایتملی‌یز ؟ بوکا و بر ایله‌جك یکانه جواب : اخلاقمزی ..در. چونکه بر قومك اخلاقی کوزل اولمزسه هیچ بر زمان او قوم تعالی ، ترقی یوزی کورەمز . او قومه نه دینی، نه ملتی ، نه‌ده حکومتی ظهیر اولمز . هانکی دین ایله متدین ، هانکی قومه منسوب اولور ایسه اولسون . دائما حقیر، هر یرده ذلیل اولور . هر درلو سعادته رهبر اولدیغی بوکون — دوستلریمزك دکل — دشمنلرمزك اعترافیله ثابت ایکن حضرت پیغمبر « ان الله اختار لکم الاسلام دیناً فاکرموه بحسن الخلق والسخاء فانه لایکمل الابهما » بیورمشلر و دین اسلامك کمالی ، دارینده کافل سعادت اوله بیلمسی منحصراً سخاء ایله حسن اخلاق ایله اوله‌بیله‌جکنی تصریح بیورمشلردر . شو حاله نظراً حسن اخلاقه مقارن اولمیان بر دیانت واسطهٔ سلامت اولمق شویله طورسون عندالناس معززاولان قدری یار و اغیار نظرنده — نته‌کیم اولدیغی کبی — بر طاقم سوء تعرضه دوچار اولور . بو حقیقتی اثبات ایچون ایران شاه سابقی محمد علینك استبداده بر قوت اولمق اوزره ایران علماسندن بعضیلرینك اصول مشروطیت حکم قرآنه مغایر اولدیغنه دائر بیاننامه‌سنه اعتماد ایتمسی نیجه کیمسه‌لری قوشقولاندرمش ، دین و قرآن علیهنده بر طاقم نابجا تعرضه سبب اولمش وحالا اولمقده‌در . فقط زواللی دین یالکز بوکون دکل دور خلفادن صکره عالم اسلامه شین ویرن بر طاقم ظلمه‌نك هر وقت آلت استبدادی اولمش ، هر برینك دین پرده‌سی آرقه‌سندن اویناديغی اویونلر ینه کندی اتهاملرینك براتی اولمشدر . بو ، بویله اولمقله برابر حکومات اسلامیه هیچ بر زمان — تمام معناسیله دکل ایسه‌ده — نیم مشروط بر حالده قالمقدن قورتلمامشدرکه : اوده احکام شرعیه‌نك — تطبیق ایدلمدی ایسه بیله — دائما مطاع اولمسی حسبیله‌در .

شمدی اخلاق حسنه‌یی اله آله‌لم : عجبا ملت اسلامیه‌یی بر طاقم ظلمه‌نك ایدئ اعتسافنده ایکیل ایکیل ایکله‌دن واسطهٔ عدالتك فقدانمی ایدی ؟ یوخسه احکام شرعیه‌نك بر طاقم اخلاقسزلره بازیچه اوله‌رق تطبیقدن محروم طوتلمسی‌می ایدی ؟ بر کره ماضیمزه عطف نظر ایده‌لمده استقبالی آکا کوره حاضرلایه‌لم . تمام اون اوچ عصردنبری عالم اسلامك کچیردیکی دوره‌لری همان بعضیلری مستثنا اوله‌رق قسم کلیسی شونك بونك استبداديله کلمش کچمش ، آز وقتده آسیا ، آفریقایی

طولدیره‌رق اوروپایه قدر اوزانان مسلمانلر ، نیجه‌زمانلر بر درنك طوته‌میه‌رق اسارتلره،سفالتلره دوچار اولمشلر . عجبا بویله بیوك بر ملتك اوزرنده اجرای تأثیر ایدن نه ایدی ؟ شبهه‌سزکه اخلاقسزلق ایدی .. دیمك‌که عمومیت ایله اخلاقسز ایدی . حاشا بوكا هیچ بر وقت اعتقاد ایتمم . یالکز اخلاقسز اولانلری او وقتك ظلمه‌سنه قوةالظهر اوله‌رق عقله ، خیاله کلین هیچ بر شرع و قانونك قبول ایتمیه‌جکی شیاری بی‌پروا اجرا ایتملری ایدی . مع هذا علمای اسلامیه بو کبی ظلمه‌نك احوالنی تنقیددن هیچ بر زمان حتی دور حمیدیده بیله چکنمامشدر . و بو سببله هیچ بریسی پایدار اوله‌مامشدر . شو ماضی ایله استقبالی بر مقایسه ایدهلم : دیبورزکه ماضیده بر طاقم منفعتپرستان استبداده ، ظلمه‌قوةالظهر اولمشلر، شرع‌شریفك احکامنی اجرادن اسقاط ایتمشلر. دور مشروطیتده‌ده بو منفعتپرستلك ، تملق اصوللری دوام ایدر ، زمامداران اموردهده حسن نیت بولنمزسه ، منفعتی اوغورنده هرشیئ فدا ایدنلرده آنلره یاردمجی چیقارلر ایسه او وقت مشروطیت ایله استبدادك آره‌سنده‌کی فرق یالکز کاغد اوزرنده قاله‌جغندن ماضی کبی استقبالده محو اولوب کیده‌جکنده شبهه ایدیله‌من .

انسانلر فطرةً تحکمه ، تغلبه مائلدرلر . هانکی بر شخص ، بر فرقه ، بر حکومت یا حقیقةً استبدادك اعادسنه قالقیشه‌جق اولورسه یاخود صورةً مشروطیت پرور کورونوبده حقیقتده‌بر قوتك تأثیریله‌وضع ایدیله‌جك قوانینده اجرای تأثیر ایدرسه ویاخود قوانینك صورت تطبیقنی سوء استعماله اوغرادر ایسه ، او زمان ملت کندیسنه دوشن بر وظیفه‌یی یاپمق ، یاپه‌بیلمك اقتدارینی حائز بر عرفانه ، بر حسن نیته ، بر حسن اخلاقه مالك اولملیکه او استبداد اژدرینك دها تورمه‌دن قفاسنی قوپاره‌رق اجرای تأثیرینی منع ایده‌جك جسارت وبسالتی کوسترملی . دها طوغریسی اویله بر قوتك الیله قازانیله‌جق بر طاقم شیلردن کندیسنه‌ده بر حصه افرازینه قالقیشه‌رق او قوته تذلل ، تنزل کوستره‌میه‌جك قدر بر مزیته مالك اولملیدر .

شو نظریه‌لری یازارکن عبدالحمید استبدادی ، کیمارله قوت آلدیغی پیش ملاحظه‌یه درحال کلیور و دیورکه بر شخص نصل اولورده قوجه برملتك اوزرنده بوقدر بر سوء تأثیر حصوله کتیره‌بیلیر ؟ اوت جواب .. سنك و بنمله .. چونکه بر ملت میمونلر کبی کندیسنده بر مزیت کوره‌مدیکیچون هر کوردیکنی تقلیدده ، تلکیلر کبی هر قوته تملقه قالقیشمق تنزلنده بولونورسه کندوسنده حق وباطلی ، عدل وظلمی طارته‌جق ، آکلایه‌جق قدر بر عرفان کوره‌من یاخود کورورده ظلمه ، حقسزلغه قارشو کوز یومارسه هیچ بر زمان او ملتدن تعالی ، ترقی کوزه‌دیله‌میه‌جکی کبی او ملتك عاقبتی‌ده هر وجهله محو اولور .

ایشته شو سرد ایدیلان نظریاتدن آکلاشیلیورکه بر مملکتده مشروطیتك یرلشمسی عدالتك بحق تأمینیله اوله‌بیله‌جکی کبی تأمین عدالتده اهالیسنك کوزل بر اخلاقه مالك اولمسیله اولور . طوغری بر تعبیر ایله ملت کندی قارشوسنده حق‌وعدالتی تأمین‌ایده‌جك،ظلم وغدری‌قالدیره‌جق‌حسن نیته مالك برحکومت کوره‌بیلملی. حکومت‌ده کندی قارشوسنده سراپا احوالنی تنقید ایده‌جك، هیچ بر یولسزلغه کوز یومیه‌جق مترصد بر ملت کورملی که حق وعدل بو صورتله قوت بوله‌رق اوملت آرتق حقوقنی‌صیانت‌ایدلمش نظریله کورملی. بربری علیهنده شخصیات ایله اوغراشمقدن واز کچملی کندی تعالیسنه ، ترقیسنه چالیشمه‌لی . یوخسه عدالت تأمین ایدیله‌میان ، منافع شخصیه کوزه‌دیلان برمملکت هیچ بر زمان ذلتدن، مسکنتدن قورتیله‌ماز . شو حالده هر شیدن مقدم اخلاقمزی تصفیه‌یه بر لزوم کورملی‌یز . هرکس کندینی کوره‌بیلمك ایچونده لایقلی برتحصیله ،

بر معارفه الك زیاده بزم منجئ حقیقیمز اولان اخلاق اسلامیه‌مزك قدر ومزیتنی ادراك ایله او یولده بیوك كوچك بر تربیه‌یه محتاج اولدیغمزی آكلاملی‌یز .

بر مرضك تداویسی اولاً مرضك تشخیصنه متوقف اولدیغنی اعتراف ایتمك لازم كلیرسه بزده كندیمزده‌كی مرضك اولا تشخیصنه چالیشملی‌یز . نه‌دندر ؟ كه : یوقاریدن بری سرد ایتدیكمز ، كوستردیكمز احوال نابجایه معروض قالیورزده كندیمزی ذلتدن ذلته سوروكلیه‌جك درجه‌ مسكنته دوچار اولیورز . بونك حقیقتنی آرارسه‌ق شاعرك :

لقد هاج الفراغ علیك شغلا
واسباب البلاء من الفراغ

دیدیكی كبی ایشته دردیمزی بوشلقده ، تنبللكده ، عطالتده بولورز. حقیقی دردیمزده بودر. برطرفدن كوچوكلریمزی تعلیم وتربیه ایله یتشدیرمكه ، برطرفدن‌ده بیوكلریمزی ایش كوستره‌رك یوله كتیرمكه چالیشیرسه‌ق دردیمزی آكلامش و تداوی ایتمش اولورز . یوخسه یمك ، ایچمك ، عائله كچندرمك مجبوریتنده بولنان اهالی‌یی ـ ایش كوسترمدن ـ قلوبلرده ، مكتبلرده اوقوتمق ایله تهذیب اخلاقنه چالیشیرسه‌ق پك بیوك یا كیله‌جغمزی آكلاملی‌یز. هركسك دردینی بربیلماملی‌یز.

م . صه

طلبهٔ علوم اخوانمزله حسبحال

حیات علمیه‌مزك ادوار مشعشهٔ ماضیه‌سنه ارجاع نظر ایده‌رك بر تدریج هابطانه ایله حال حاضره دوغری اینوب كلدیكمزده پیش نكاهمزده تجلی ایده‌جك اولان صفحات ولوحاته قارشی عجبا ناصل برموقع ووضعیت اخذ ایتمكده اولدیغمزی بیلمم دوشونویورمی‌یز ؟ دوشونسه‌ك بیله تعقیب ایده‌جكمز خط وحركتك درجهٔ استقامتنی تعیین خصوصنده اصابت ایده‌بیلیورمی‌یز ؟

اخیراً وكلای محترمهٔ ملتدن صادر اولان بر قرار مشكوركه حیات موجودیت وتحصیلیه‌مزه برروح نوین بخش وافاضه ایلمشدر . ـ مسلكمزك كچیرمش اولدیغی، هنوز كچیرمكده بولندیغی صفحاته عائد اولمق اوزره حسبحال طرزنده بر قاچ سوز سویلمك زمینی احضار ایلدیكندن بو مناسبتله انی بر وقتدنبری ذهنمی اشغال ایتمكده بولنان دوشونجه‌لرمی ، انظار اخوانه عرض ایتمك ایسترم . فقط حق ناچیزانه‌مزده شوصورتله تجلی ایلین توجهات نجیبهٔ ملیه‌یه قارشی وجیبهٔ محمدت ومنتكذاری‌یی عرض وایفا ایتمك اعتقادمجه اقدم وظائف بولندیغندن بوتون رفقای مسلك نامنه شوراجقده لازمهٔ شكرانی ادا ایتمه‌دن زمین مصاحبه‌یه كچه‌میه‌جكم .

تاریخ اسلام وعثمانی‌یه عطف نكاه ایده‌جك اولورسه‌ق كورورزكه علمك تحصیلنی آمر بولنان ، سربستیٔ انتشار وتمثلی اساسلرینی وضع وتأمین ایلین دین جلیلمزك قواعد وتعالیم علویه‌سی بوتون حكومات اسلامیه‌نك اس قوانیننی تشكیل ایلدیكندن قرناً بعد قرن اریكهٔ خلافت وسلطنتی تزیین ایدن حكمداران عظام حضراتی هپ بو اساس متینه توفیق حركت ایتمش ، علمك فیض بی انتهاسندن افراد ملتی نصیبدار ایلمك جهتنه كیتمشدر . بوكون آنجق بوهم علویه‌نك آثار مبروره‌سندندركه هنوز لایقیله فهرست اسامیسنی بیله مطالعه واحاطه ایتمكدن عاجز بولندیغمز مخلدات علوم ساحه آرای وجود اولمش ، كتبخانهٔ ملیمزی بحق تزیین ایتمكده بولنمشدر .

قرون وسطاده علمك ، او نور مبین الهینك دماغ متفكر شرقده زرین ایزلر براقدیغی ، نورانی یوللر آچدیغی ، قلوب بشریه‌ده حس انسانیت وفضیلت اویاندیردیغی ادوار ذهبیه‌سنده ، بالخاصه خلفای امویه

و عباسیه زماننده یتیشن و هر بری بر ملت ایچون مدارمفخرت اولان اجلهٔ محدثین ، ائمهٔ مجتهدین ، اعاظم علمای دین ، افاخم حکما وارباب فنون ؛ غربك عین زمانده علمه قارشی آلمش اولدیغی وضعیت معلومهٔ متوحشانه ، ایقاع ایتمکده بولندیغی مظالم مشهورهٔ خونریزانه ایله قارشیلاشدیرمق صورتیله پیش نظردن کچیریلهجك اولورسه اسلافك ، مقدرات ملی للرینه آلمش اولان ارباب حل وعقدك ناصل برعزم وهمتله، ناصل بر سعی واهتمام ایلهساحهٔ موجودیتده خطوه انداز تکامل اولدقلری اك مؤثر وعبرت آمیز بر لوحهٔ انتباه شکلنده جلوهگر اولور . هله وقتیله خاندان آل عثمانینك شجرهٔ طیبهٔ علمیهیه افاضه ایتدیکی روح عنایت وهمت سایهسنده ملك وسیع عثمانیده جابجا رکز اولنمش برر اعلام مخلدهٔ علویه شکلنده وفقط بوکون ادوار مشعشعهٔ ماضیهسنه نسبتله بی روح ، فلاك زده بر سیمای رقت پرور حالنده نمایان اولان مدارس علمیهنك ارائه ایتمکده بولندیغی لوحه ؛ دهازیاده جالب انتباه وعبرت دکلیدر ؟

یا دورهٔ اخیرده حیات مدارسمزك المش اولدیغی شکل ووضعیت غریبانه ؛ بر شباب محتضرك دم واپسینی قارشیسنده بولنمق قدر مؤثر دکلیدر ؟

نه غریب حالتدرکه بو قدر لوحات مؤثرهقارشیسنده بولندیغمز حالده اسباب انحطاطمزی لایقیله تحری وتدقیق ایدرك برعزم موانع براندازانه ایله تلافیٔ مافات ایتمك شمدی یه قدر هرنه دنسه متیسر اولمامش . لکن بوقدر الیم برانحطاط مدید ، مشئوم براستبداد عنوددن صوکرا کندی کندینی چکوب چویرهرك استقبال منورك ناچیز برر خادملری اوله بیلمك لیاقتنی حائز بر نسل علمی یه مالکیت بزم ایچون ینه شایان شکراندر .

فکر عاجزانهمجه عالمده صلاح وصلاحك ، حق ومعدلتك ، حریت وفضیلتك ، فن ومعرفتك تأمین جریان وتقررینه وقف حیات ایتمش اولان نسل علمینك بویله محروم عنایت وتصاحب ، خدایی نابت بر حالده براقیلمسی حکومات سابقهمزك اك زیاده حائز اهمیت اسباب انحطاطیهسندن بری اولسه گرکدر . دورسابقده نفوس زائدهدن عد اولنمق درجهسنده اهمیتدن اسقاط ایدیلمك ایستنیلان بونسل نافع ؛ علوم وفنون حاضرهدن ده حصهدار ایدیلمك صورتیله یتشدیریلمش اولسه ایدی ملت نجیبهمزك احوال اجتماعیه وسویهٔ دانش وبینشلری بو درجهٔ انحطاط وپریشانی یه سقوط ایدرمیدی ؟ یا او استبداد مشئوم ؛ علمك صولت قاهرانهسنه قارشی بوقدر اوزون بر مدت پایرجای مقاومت اولهبیلیرمیدی ؟ بوکون بو ملتك کوزینی آچهجق ، سویهٔ عرفانی یوکسلتهجك احوال اجتماعیه وخلقیهسنی تنظیم وتهذیب ایدهجك برهیئت نافعهیی ینه بورطوبتلی ، مخرب حیات دیوارلر اردسنده ، قسوت انگیز قبهلر آلتنده یتیشهن طلبهٔ علوم ، شبان وطن تشکیل ایدهجکدر . ایشته بو دقیقهیی پیش نظر اهمیت واطلاعدن دور طوتمهرق دست عنایت وهمتی بو نسل نافع علمی یه اوزاتمق صورتیله ابراز توجه بویوران وکلای ملته ، حکومت حاضرهٔ مشروطهیه شوراجقده بتکرار عرض شکرانی وجائبدن عد ایدیورم .

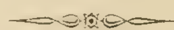
شمدی مقدمات مبسوطه ایله تلمیح ایتمك ایستدیکم حقیقتی تصریح ودوغریدن دوغری مرجع مشار الیهنه توجیه ایدرده دیرمکه :

ای فردوس دانشك شباب منوری ! ای جهان علمك کوکبهٔ درخشانی ! ای درسخانهٔ عالمك مخاطب مستعدی ! بوکون عهدهٔ همتکزه مودوع اولان وظیفهنك آغیرلغی ، علویتی ، بونکله برابر اسلافك اولایوت ، حیرترس عقول همم و مساعیسنی دوشوننکز ، دوشوننکز ، دوشوننکزده ناصل بر پروغراملهٔ ، ناصل بر اجتهاد تامله طریق ترقیده خطوه انداز اولمق ایجاب ایدهجکنی تقدیر ایدکز ! سزه بوخصوصده ارائهٔ طریق ایدهبیلمك حدم دکلدر . ذاتاً مقصدده بر حسبحالدر .

آنجق ایکی کلمه‌جك عرض ایده‌بیلمکلکمه مساعده
بیورکز : ساحهٔ تحصیلده مقصدی ، غایه‌یی اونوتمامق ،
تدریسات استاذ ایله اکتفا ایتمه‌رك سعی خصوصی‌یی
الدن براقمامق . ایشته بو قدر .

اخی لن تنال العلم الا بستة
سأنبئك عن تفصيلها ببيان
ذكاء وحرص واجتهاد وبلغة
وصحبة استاذ وطول زمان

حسین حازم

ادبیات

قصیدهٔ فریده ترجمه‌سی

مقدمه

منتسب مفتخری بولندیغمز ملت معظمهٔ اسلامیه‌یی
وضع و تأسیس ایدن افضل الانبیا ، اکمل التحایا افندمز
حضرتلرینك محضا مستحصل بر معجزهٔ مخصوصهٔ
رسالتپناهیلری اولمق اوزره ظاهری وباطنی فیوضات
جلیلهٔ سبحانیه ایله منور وهربری بر صورتده ملت
مبجلهٔ مشار الیهانك حالاً انتشارینه استقبالاً بقا
و استمرارینه مجرد خواهش دینی و طبیعی ایله مفتخرانه
بر حالده خدمت ایتمکله مظهر اولان اعاظم علمای دین ،
افاخم ادبای مسلمین فرقهٔ ناجیه‌سنی تشکیل ایدن
والی الابد ابادی استفادهٔ ملیه‌یه تودیع ایلدیکی فنی ،
ادبی آثار متنوعه‌سنك دلالت بامر وسیله نصل بردهاتدن
اولدیغی تاخطهٔ ایراندن ، خراساندن ، بتون اقطار
جهانه قدر تصدیق ایتدیرن کملین ادبادن بریسیده آثار
شعریه‌سندن بر پارچه‌سنك حقیقةً دیکرینه ترجیح
ایدیله‌بیلمسی خارج امکان کورولمکله بین الادبا تمیز ایتمش
اولان مولانا. نورالدین عبدالرحمن جامی . حضرتلریدرکه
خراسانده واقع جام قصبه‌سی جوارنده بولنان (خرجرد)
قریه‌سنده هجرت نبویه‌نك (٨١٧) سنه‌سنده مهد آرای
عالم وجود اولوب هر آنده علوم ظاهره‌یی تحصیل
واکمال ایتدکدن صکره شیخ بهاءالدین نقشبندی
حضرتلرینك خلفاسندن سعدالحق والدین کاشغری‌یه
انتساب ایدرك علم باطندن ده احراز کالای عرفان، اقتباس
انوار فیض یزدان ایلمشدر . بناءً علیه عارف بالله مرشد
حقایق آگاه طانمش اولان مشار الیهك مجرد حق
عارفانه‌لرنده‌کی احترامات فائقه‌یی مشعر اولمق وبوسیلهٔ
حسنه ایله‌ده اخوان دینمزك استفاده امالنده بولنان
مبتدیلرینه عاجزانه برخدمت ناچیزانه‌ده بولونمق اوزره
بر کره لفظ سایسی‌ده معناسی کبی جداً نفیس اولان
بر (قصیدهٔ فریده‌سنی) من غیر حد ترجمه ایتمکه خامه‌ران
جرأت اولیورم .

بو جهتله سائقهٔ عجز و نقصان ایله وقوعه کتیرلمش
بولنان خطیاتمك عفوینی‌ده اقتدارمه دکل بلکه اساساً
مقصد خیره استناد ایدن بو جسارتمك نصل بر شوق
و سوق طبیعیدن منبعث اولدیغنی ، وبوکبی آثار
مبارکهٔ صوفیه‌نك حال اولمقسزین یالکز قال ایله تماماً
کشف و ایضاحی ایسه ذاتاً متعسر و بلکه متعذر بولندیغنی
تصدیق و تقدیر ایدن مطالعین کرامك لطفنه اعتماداً
غزته‌کزه درج ایداسنی تمنی ایدرم .

قارئلرکزدن

کمال الدین خربرتی

بسم الله الرحمن الرحیم

چو پیوند با وست میخواهی ای دل
زچیزی که جز اوست پیوند بکسل
مکش شهپر عرش پرواز خودرا
درین وحشت اباد آلودهٔ کل
ترا از روهٔ اوج عزت نشین خواند

توخوش کرده در مرکز خاك منزل
زمرزش جسم و آویزش جان
چنان کشتی از جوهر خویش غافل
کجارا بصد فکرت ازتن ندانی
زهی فکر قاصر زهی جهل کامل

ای کوکل ! اکر دوستك شرف قرب و اصالتی ایستیورایسه‌ك باری مشارالیهك غیری اولان هر برشیدن رابطهٔ مناسبتی قطع ایت . عرش الهی‌یه قدر طیرانه مساعده کوسترمه. بال لیاقتکی، شهپر استعداد فطرتکی، بو وحشت آباد سفلیده علائق باطله چاموریله بولاشدرمه. تجلیکاه عزت اولان بالای مسند رفعت، سنی بهر وقت دعوت ایتمکده ایکن سن ینه آلودهٔ خار وخاشاك اولان مرکز خاك مذاقی خوشنودانه بر حالده منزلکاه اتخاذ ایتمکی قبول ایدییورسك . مطلقا جسمك اختلاط ایتمسندن ، وروحك معلق برحالده بولنمسندن اولمیدرکه بویله کندی قابلیتکی ، نقد استعداد فطرتکی دست اعتبار و تقدیره آلمقدن غافل بولنیورسك . شویله که یوزلرجه تفکر ایتمك ایله روح عالی‌یی بدن عادیدن فرق و تمییز ایده‌میورسك. نه ناقص فکر نه کامل جهالت!

ماهدی وار

بر قطعه :

صفحه کردانیٔ قاموس حقیقت ایتمه
بولامازجا اوراده نکتهٔ بیجای وفا
اوکا فرهنك تخیلده بو معنا یاراشیر
مرغ عنقا دیمه‌در لفظ معمای وفا

حسب حال :

کوکل امید اقبالی عدم آباده کوندردی
اوکا فکر ترقی‌یی سلامت بادہ کوندردی
سرور کامرانی بر خطامی ایتدی بیلمم که
نفوذ غم بلا مدت اونی ابعاده کوندردی
سوچم نه‌یدی عجب که مستریح بی تعینکن
قدر بو دهر بر جوره بنی فریاده کوندردی
فلك اولمش ایکن آتشزنی بنیاد سامانك
شرار عشق دلسوزی قضا امداده کوندردی
دلی ، بخت زبونکش اول بلای جانه اوغراتدی
باقك بر بیکناهی ظالمی جلاده کوندردی
ناصیل خط سپهدر سرنوشتم که اونك حکمی
دکل کونه ، بنی بر محشر بیداده کوندردی
ینه کندی الله باغلاتوب ایدیٔ تسلیمم
بو قربانکاه عشقه اویله فوق العاده کوندردی
بنم بیر طریق ابتلاکه روح مجنونی
بوشب سوق محبت بندن استر شاده کوندردی
چکوب بر آه حسرت کعبة العشاقه طاهر ! دل
مدد کاریٔ مولانادن استمداده کوندردی
نظیره لطفن استرحام ایچین خامه‌م شو نوزادی
سود آسا سخن پیرای مادر زاده کوندردی

متصوفانه بر غزل :

یك دوقوندی بوکیجه زمزمهٔ نای بکا
دلفروز اولدی ینه هجر دلارای بکا
خاطره کلدی وصال عالمنك اذواقی
حال هجرانی ایسه اولدی غم افزای بکا
اوطوروب بر کیجه مهتابه مقابل یکدل
نکراندم بن او مه پیکره ، اول آی بکا
جان مشامنده ایدی نفخهٔ (انی اجد)

چونکه اولمقده ایدی زلفی سمنسای بکا
هانی اول دم ، هانی اول عالم وصل خرم
ایله‌دی شمدی بو ماتمکده‌یی جای بکا
مطربا ! پیروی اول ساز درونک آرائق
سوز دلله ایدرك نفخهٔ همهای بکا
مظهر فیض (جلال) اولماز ایسەم ای طاهر
ورد تسبیح زبان اولمالیدر وای بکا

طاهر المولوی

—

ردی علی مافی القول الجید من الردی

مابعد

عجبا اوبیت : دعانی یاص ابن اص .. » طرزنده‌می ایدی ؟.

*
* *

« اجل بدلنده جول دخی مرویدر جول قیونك آلتندن اوستنه قدر اولان دیواری وهرجانبی دیمکدر. روایت اولایه کوره ردالعجز علی الصدر قبیلندن اولور . » القول الجید

بوخصوصده روایت اولی ایله روایت ثانیه‌نك فرقی یوقدر . عجبا مؤلفك روایت ثانیه‌یه کوره عجزده بولنان رمی ایله صدرده بولنان رمیك معنالری متحد اولمامق جهتنی‌می دوشوندی ؟ حال بوکه اویله اولسه بیله ردالعجز علی الصدرده اتحاد معنی لازم دکلدر . چونکه ردالعجز علی الصدرك محسنات لفظیه‌دن بولندیغی وامثلهٔ مشهوره‌سندن بریده (سائل اللائیم یرجع ودمعه سائل) اولدیغی معلومدر .

۱۹۳

ان محلا وان مرتحلا
وان فی السفر اذ مضوا مهلا

اعشای اکبرك سلامة بن یزید حقنده نظم ایتدیکی قصیده ابیاتندندر . » القول الجید

بیت شاهد ، قصیده‌نك مطلعیدر .

۱۹٤

لیبك یزید ضارع لخصومة
ومختبط مما تطیح الطوائح

لیبك بکادن امر غائب مجهول ویزید نائب فاعلدر . ضارع ذلیل معناسنه اوله‌رق مقدر یبکیه فعلنك فاعلی اولمق اوزره مرفوعدر . القول الجید

لیبك‌ده صیغهٔ معلوم اوزره‌ده بر روایت واردر . حتی عسکری واصمعی کبی ائمهٔ ادب مجهول روایتنی بالکلیه انکار ایدرك نحاتك تغییراتندن عد ایتمشلردرکه بوکا کوره یزید فعل مذکورك مفعولی وضارع فاعلی اوله‌رق بیتده جهت استشهاد قالماز . معمافیه مجهول روایتنك تکرر اسناد جهتیله ابلغیتی منکر دکلدر . فعل ، مجهول اولدیغی حالده دخی یزیدی منادی وضارعی نائب فاعل اعتبار ایدرك حذفه کیدیلمه‌مك اوزره بر توجیه دها واردر . ای یزید سنك وفاتکله سکا دکل فقرا وضعفانك حالنه اغلانسون دیمك اولور .

۱۹٦

اوکلما وردت عکاظ قبیلة
بعثوا الی عریفهم یتوسم

همزه یا تقریر یاخود نفسی توبیخ ایچوندر. القول الجید
مقام تفاخرده توبیخ محتاج ایضاحدر

« خضم معجمتین وبالتشدید فتحتین ایله عنبر بن تمیم اسمیدرکه طریقك کندی قبیله‌سیدر . » القول الجید

۱۹۷

معجمتین وبا لتشدید فتحتین ایله تعبیری غریب ومشوشدر . معجمتینك فتحی وثانینك تشدیدی ایله دینلمك مقصودی افاده ایده‌بیلیردی . بر ده ۱۹۵ نجی صحیفه‌نك هامشنده‌کی (خضم اسم عنبر بن تمیم ابو قبیلة الشاعر [طریف]) عبارەسنه نظراً بوراسی یاخود بورایه نظرا اوراسی مستدرکدر »

*
* *

لایألف الدرهم المضروب صرتنا

لکن یمر علیها وهو منطلق

« الدرهم المضروب فاعل وصرتنا مفعولدر . عدم الفت صره جانبندن اولمق ایچون اعرابك عکسی التزام اولنمیلیدر . » القول الجید

لکن (لکن یمر علیها ..) قولیله یك ملائم اولمیه جغنی ده اونوتمامالیدر .

۱ ۲

ولو دامت الدولات کانوا کغیرهم

رعایا ولکن مالهن دوام

ولوطار ذوحافر قبلها

لطارت ولکنه لم یطر

[هامشدن] شرحینك بو بحثنی امعان لازمدر . بو ایکی بیتده و (لوکان فیهما آلهة الا الله لفسدتا) آیتنده اولدیغی کبی زهیرك شو :

ولو ان حمدا یخلد الناس خلدوا

ولکن حمد الناس لیس بمخلد

قولنده دخی استثناء نقیض مقدم انتاج نقیض تالی ایلمشدر . خلافا لما اشتهر فی المنطق . وکذا قول (حیات) المذکورة فی کتاب مشاهیر النساء :

ترك غم جهان بکن تازحیات برخوری

هرکه غم جهان خورد تازحیات برخورد

القول الجید

مؤلف بومقامده وظیفه سنی سائرلرینه قارشو اجرای نصیحته حصر ایدرك کندیسی بونکه اصلا عامل اولمامشدر . چونکه شرحینك بو بحثنی امعان ایتمك شویله طورسون علی العاده مطالعه ایتمك همده ابعاد تدقیقاتنه طوغری اوقدر ایلریلهمیوب بیتینك الك یقین اطرافنه مصادف اولان کلماته بر کوز کزدیرمك بو بیتلرله زهیرك بیتنده استثناء نقیض مقدم انتاج نقیض تالی ایلدیکنه قائل اولمق کبی خطیئاته دوشمه مك ایچون کفایت ایتملی ایدی . شارح علامه : معرینك [بیت اولك قائلی] مقصدی استدلال واستنتاج دکلدر . اکر ویله اولسه نقیض مقدمی استثنا ایدرمیدی چونکه بو استثنانك منتج اولمیه جغی مقررات منطقیه دندر دیه عادتا صوت رفیع ایله ندا ایدیور .

معرینك مقصودی استنتاج اولمدیغنه کلامنك شکل منتج اوزره بولنماسی دلیل اولدیغی کبی خلافی تقدیرنده دول سائره نك دولت ممدوحه سنه اتباع ورعایا اولمدقلرینی اثباته چالیشمق کبی نه یاپدیغنی بیلمینلره مخصوص بر حرکتده بولنمش اوله جغی جهتله صدد شعرینك بوکا اصلا وقطعا مساعد اولمدیغی میداندەدر . کذلك بیت ثانیده استنتاج ، سرعت سیری مدحوثنا اولنمق ایسته نیلن فرسك وچمادیغنی اثباته چالیشمق کبی غریب بر مقصد تعقیب ایلدیکنی کوسترر . مؤلفك ، ایلریده : « فهم فحاوی اشعارده حظ قلیله مظهر اولمق علمانك مخصوصاتندندر » طرزنده بر سوزینه تصادف اوله جقدر . حالبوکه ایشته کندیسنك ارزو ایتدیکی وجهله بو مسئله منطقیه جهلی وار ایکن شعرك معناسنی نه ایچون شاعرك عکس مقصودی اوزره اکلایور ؟ شعری کوزل اکلامه مه عاملی مدار اولورمش جهلی ؟ .

مؤلف قاعدهٔ منطقیه یی بیلیور لکن بو بیتلره استناداً اوقاعده یی جرح ایتمك ایستیور دینلمك صورتیله مدافعه ایسه دها زیاده جرأتکارانه اوله جغی جهتله بز بوکا احتمال ویرهمیورز . ازت زمانمزده علوم افرنجیه ایله تربیهٔ دماغ ایلین ادبامزدن منطقك اهمیت قاطعه سنی درك وتقدیر ایده مینلره راست کلدیکم واردر . لکن مؤلف عالم اسلامده متداول فنون ایله تربیهٔ فکر ایتمش اولانلردندر . هر احتماله قارشو حقیقت مسئله یی ده عرض ایده لم :

منطقیون ، اقیسهٔ استثنائیه ده مقدمك عینی ایله تالینك نقیضندن بشقه سی منتج اولماز دیدکدن صکره

ارتق او ، اویله‌دره وبعض موادده تالینك عینی ویامقدمك
نقیضی منتج اولمق احتمالی یوقدر . چونكه انتاج قیاسی،
تعریفندن‌ده اكلاشیله‌جغی اوزره استلزام طریقیله اوله‌جقدر .
شو حالده اكر بر شكل ، منتج ومستلزم ایسه هر یرده
اولمق والا هیچ بر یرده اولمامق اقتضا ایدر . چونكه
بعض موادده تخلف كرك استلزامه منافیدر . دیمك
انتاج دنیلان شی یا كلی اولور یاخود هیچ اولماز .

مؤلفك تكثیر شواهد مقصدیله مشاهیر نسادن
بر بیت نسوی فارسی نقل ایتمسی‌ده خیلی كولنج برشی
اولمشدر .

برده لو كان فیه آلهة . . . ایت جلیله‌سی لاجل
الانتاج استثناء نقیض مقدمی حاوی ظن ایتدیكی ابیاتك،
طرز واسلوبنده اولمدیغی وبوفرق مطولده مصرح اولدیغی
حالده آتیده او بیتلرك آره‌سنده ذكر ایتمسنه تعجب
اولنور . صكره آیتده نتیجه نقیض تالی اولدیغنه كوره
سماوات وارضینك عدم فسادینی اثبات ایچون سوق
ایدلمش اولمسی لازمكلور . بو عدم فساد ایسه محسوس
ومشاهد اولدیغی كبی خلافنه قائل بولنمادیغندن اثباتنه هیچ
بر لزوم واحتیاج مس ایتمز . آیت مشار الیها علم كلامده
معروف ومشهور بولنان برهان تمانعك مأخذی اوله‌رق
وحدانیتی یعنی علی القاعده یمنی نقیض مقدمی منتجدر .

الحاصل مؤلفك بو مقامده بروجه آتی كوستردیكی
آثار ذهول جدا شایان اهمیتدر .

اولا شارح علامه‌نك كلامی حقنده اك زیاده دقت
وامعان توصیه ایتدیكی بر نقطه‌ده كندیسنك عادته
هركسدن زیاده دقتسز وبیخبرانه داورانمسی .

ثانیاً شارحك تصریحاتندن‌ده قطع نظرله ابیات
مذكوره‌نك برقیاس منتج تشكیل ایده‌میه‌جكلرینی مقتضی
اولان قاعدهٔ منطقیه‌یی بیلمه‌مسی ویاخود — دها غریب
اولمق اوزره — بوبیتلرله او قاعده‌یی نقض وجرحه
قالقیشماسی .

ثالثاً انتاج نه دیمك اولدیغی ومقتضاسنی هنوز
اوكره‌نه‌مش اولمسی .

اوت انسان ایچون هرشیئی بیلمك ، هیچ یاكلامق
قابل دكل ایسه ده بونلر بر مالك مارقه‌سنده‌كی بوزونلمه
بكزه‌ین یاكلشلقلردركه رأس المال معلوماتی بودرجه‌لرده
مشوش اولان بر ذاتك تفتازانی كبی مفاخر ملیه‌مزك بش
آلتیوز سنه‌لك شان وشرفنی استخفاف ایتمسی تعجب
اولنه‌جق شیلردندر .

رابعاً ابیات مذكوره‌نك انتاجنه سیاق شعری
دخی مساعد اولمامسی .

خامساً : (لو كان فیه آلهة) آیت كریمه‌سی ایله
ابیات مذكوره ارهسنده‌كی فرقی ادراك ایتمه‌مسی .

سادساً بوفرقك ینه شرحدن اعانتی توصیه ایلدیكی
یرده مصرح بولنمسی .

سابعاً : آیتده نتیجه نقیض تالی اولدیغی تقدیرده
معلوم وغیر منكر بر شی اثبات اولنمش وفائده‌سز برشی
ایچون سوق ایدلمش اولمق لازم كله‌جكنی اكلامامسی .

ثامناً آیتك برهان تمانعه مأخذ اولدیغی مبین اولان
مبحث كلامیدن ذاهل بولنمسی .

مؤلفی بو اعتراضاتك بعضیسندن قورتارمق اوزره
طرفندن بالفرض شویله براعتذار درمیانه محل یوقدر:
« ابیات مذكوره‌ده علی خلاف ما اشتهر فی المنطق
استثناء نقیض مقدم انتاج نقیض تالی ایلمشدر » قولندن
مقصود منطقیون ایله عربیه‌نك بو بابده مسلكلری متحد
دكل دیمكدر . نصلكه شرطیه‌لرده حكم ، مقدم ایله تالی
اره‌سنده یاخود تالیده اولمق خصوصنده دخی شارح
علامه‌نك رأینه كوره حال بو منوال اوزره‌در .

چونكه عربيه‌ شرطی جزانك قیدی كبی استعمال ایده‌بیلیر.
كذلك (لو) ی موقع استنتاجده دكلده انتفاء الثانینك
علت خارجیه‌سی انتفاء الاول اولدیغنی اكلاتمق ایچون
استعمال ایدر . یعنی بو خصوصلرده مسالك عربیه
مسالك مناطقه‌یه مغایر اوله‌بیلیر. فقط ایشك ایچنه انتاج
واستنتاج كیرنجه بحث مطلقا منطقه عائد اوله‌جغندن
آرتق عربیه‌نك مسالك انتاجی باشقه‌در دنیلمك عربیه‌نك
منطقی باشقه‌در دیمك كبی موجب خنده برشی اولور .

ولو وضعت فی دجلة الهام ولم تفق
من الجرع الاو القلوب خوال

« شارح علامه بیتك سیاق وسباقندن ذهول ایله
ظاهرنه قصر نظر ایدرك : یصف تأسفه علی مفارقة
بغداد وشوق ركائبه الی ماء دجلة » دیمشدركه دیوان
شعره مخالفدر . »

القول الجید

حاشیهٔ شریفه‌دن مقتبسدر .

٣٠٣

بو مآله كوره لو كلمه‌سی معنای اصلیسندن خارج
اولمامقله استشهاده محل یوقدر .

القول الجید

بوده حاشیهٔ شریفه‌دن مأخوذدر .

مابعدی وار

مصطفى صبری

مجلس مبعوثان مذاكراتندن :

اسعد افندی (عكا) — مختصراً بر قاچ سوز
سویلیه‌جكم ، قابینه‌یه قارشی برافشاآت مهمه‌ده بولنه‌جغم :
كرید مسئله‌سنك ظهورندن بری كریدده‌كی مظالم اسلاملری
غلیانه كتیرمشدر . حكومت مستبده زماننده شامده ،
مصرده بین العلما مخابرات خفیه جریان ایتدی . اوزمان
ویریلن قرارده علمای اسلامیه طوپلانه‌رق مكه‌ده ملت
اسلامیه‌نك وضعیتی حقنده مقررات اتخاذ ایدیله‌جكدی .
حكومت بونی خبر آله‌رق منع ایتمشدی وكرید مسئله‌سنده
حقوق اسلامیه وعثمانیه‌نك محافظه اولنه‌جغنی تأمین
ایلمشدی . كچن سنه‌دنبری بو كرید مسئله‌سی ظهور
ایتدی . قابینه ولایانه حقوق عثمانیه‌یی محافظه ایده‌جكنی
بیلدیرییور . بنم معروضاتم وجهله مدینه‌ده ، منبع الدین
اولان بو بلدهٔ طاهره‌ده اون بیك بدوی رسول الله قبرینه
كله‌رك یمین ایتمشلردر . یا كرید یا اولوم . كرید الی الابد
ملت عثمانیه‌نك اوله‌جقدر . (آلقیشلر) اكر بو هفته
بوكا حكومت قرار ویرمزسه علمای اسلامیه قرار
ویرمشدر . بتون علمای اسلامیه‌یی طوپلایه‌رق قابینه‌نك
الندن سنجاق شریفی آله‌رق حقوقنی مدافعه ایده‌جكدر .
یوقسه بر اسلام مبعوثنه كرید مجلسنده توقاد اورولمسنی
اسلاملر یوتمز . (آلقیشلر) « اقدام »

اوچ هفته مقدم موقع مسابقه‌یه وضع ایتدیكمز
بیتك تحلیل وترجمه‌سنه عائد اولمق اوزره وارد اولان
اوراق تدقیق ایدلدكده « بروسه طلبهٔ علومندن الحاج
محمد ناجی » امضالی ورقه ؛ اوراق وارده میاننده
برنجیلكی احراز ایتمش اولدیغندن محمد ناجی افندی
برادرمزك آبونه‌یی آلمق اوزره ادارخانه‌مزه آدرسلرینی
بیان ایتملرینی رجا ایلرز . بیت مذكوره دائر اولمق اوزره
وارد اولان اوراق كثیره ایچندن « قوش اطه‌لی حافظ
حسین ، بروسه‌لی احمد رشدی ، سعردلی حافظ مصطفى
افندیلر » ده تحلیلات صرفیه ونحویه جهتلرینی مطلوبه
موافق صورتده ایفا ایتمشلرسه‌ده ترجمه وحاصل معنایی
تحلیلات ایله مناسب بر صورتده یاپه‌مامشلردر . مع مافیه
كوسترمش اولدقلری اقتدار هر وجهله جالب فخر
ومساردر . « بیان الحق » ایلریده بویولده مسابقه‌لر
ترتیب ایده‌جكدر .

مدیر مسئولی : محمد منیر   محمودبك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی　فی ٢٨ جمادی‌الاول سنه ١٣٢٨　و فی ٢٤ مایس سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦٠ غروش
آلتی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ١٠ »

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفتەلق غزتەدر .

دین اسلامده هدف مناقشه اولان مسائلدن

موسیقی

اذاکان رب الدار بالدف مولعا
فشیمته اهل الدار کلهم لرقص

کرك طوغریدن طوغری مخارج مخصوصۀ فطریه وکرك آلات وادوات صناعیه واسطەسیله اجرا ایدیلن نغمات موسیقیەنك انواع وصور مختلفەسنه کوره حرمتنه، کراهتنه وحتی جوازینه دائر احکام واقوال شرعیه موجود اولدیغی معلوم بولنمقله برابر هر حالده دین اسلامك ، موسیقی‌یی صورت مطلقەده قبول ایتمکدن ، بوکا قارشی تماماً نظربی قیدی ایله باقمقدن مجتنب کورونمکده اولدیغی ده معلومدرکه ایشته بزده اصل بوایکنجی نقطه حقنده یعنی دین اسلامك ، موسیقی‌یی بلاقید وشرط تجویز ویاتحسین ایتمەرك بوکا قارشی ولوقسماً بروضعیت احترازیه اخذ ایتمکده اولمسنك سر وحکمتنه دائر بیان مطالعه ایدەجکز .

ذوق آشنایان معرفت نزدنده بیوك برقیمت روحنوازی‌یی حائز اولان بوصنعت نفیسه حقنده شریعت غرانك شو معاملۀ منتقدانەسی نغمات موسیقیەنك نشوۀ تأثیرینی تقدیر ایدەمین بعض طبایع قاسیه اصحابنك حاله قیاس اولنمق اصلا جائز دکلدر . بلکه دین اسلام موسیقینك طبعه نەقدر خوش کلدیکنی ، اعصابمزی نه درجەلرده غیجیقلادیغنی بزدن زیاده تقدیر ایتدیکی ایچون بوکاقارشی لاقید قالمغی موافق کورمیور . ذاتاً الك طاتلی ، الك ذوق آورشیلرده موجوداولان الك کیزلی محاذیری کشف ایتمك خصوصنده دینمز غایت مستثنا برچشم بینایه مالکدرکه بوده بین الادیان علو منزلتنه شهادت ایتمکدەدر . اویله یا بردین سماوی ، بشری کندی عقللریله اکلایەمایەجغی حقایقه ایصال ایتمیدرکه شان هادیانەسیله متناسب اولسون .

ایشته موسیقی اولا مالایعنی ایله اشتغال قبیلندن اولمق حسبیله مشغولیت شکلنده برعطالدرکه قماربحثنده دخی بیان ایدیلەجکی وجهله عطالتك بونوعنده یعنی

انسانلر ایچون برایش صیردسنه کچمش بوناتلرنده مندمج اولان عطالت مضاعفه دیمزلك نعار ذقتندن کیزلنه‌مه‌مشدر .

ثانیاً موسیقیدن النان لذت ، ایدیلن استفاده درین برمعنای هوا پرستی یه راجعدر . دین اسلام ایسه کرك عطالتك وکرك هوا پرستلکك خصم یکانه‌سی اولدیغی جهتله بونلری صاقلاندقلری ایما دغیز مأموله‌ده آرایوب تعقیب ایتمك وظائف مهمه‌سندندر .

موسیقینك عطالتی احتوا ایلدیکی پك کوچلکله تسلیم اولنه‌جغنه رغماً انظار دقیقه بوخصوصده هیچ تردد ایتمز . چونکه برکره موسیقی ایچون برنفع اخروی تصور اوله‌ماز . دنیاجه ایسه قارن طویورماز تعبیرینه ماصدق اوله‌جق صورتده فائده‌سزدر . فقط موسیقی سایه‌سنده مثلا اوروپاده تأمین معیشت ایدن وبلکه ثروت عظیمه‌یه نائل اولان بوقدر خواننده‌لر ، سازنده‌لر موجود اولدیغی حالده بونك منافع مادیه‌سنی انکاره‌نصل جسارت اولنور ؟ دیمکده قبله ایدیلسون . چونکه تأمین معیشت ، حیثیت انسانیه‌یه نقیصه ایراث ایتمیه‌جك صورتده اولمدقچه استراحت وجدانیه‌یی کافل اوله‌مدیغی ایچون نظر اعتباردن ساقطدر .

لکن بزده سرد ایلدیکمز نظریاتده غرابتدن غرابته انتقال ایدییورز . . بونك تنقیص حیثیت نره‌سنده ؟ ینه عجله بیورلمسون . . انسانلری غایة الغایة اکلندیرن بنون صنعتلر طبع سلیم نظرنده صنایع خسیسه‌دن معدوددر . بوکبی صنایع اربابنك پای اقتدار واشتهارینه نثار ایدیلان آلقیشلره احترامله ، ایکه استرحامه باقیکز . بواحترامله ، استرحاملر طرفی مقابلدن برریزهٔ حیثیت قوپارمق وبوضرری بالای ایتمه‌مك اوزره حسن مفخرتی اوقشایه‌رق ایقاع ایلك معناسنه اولدیغی ایچون دریغ ایدیلمز . . جوهر عصمتندن اختلاس ایدیلك ایسته‌نیلن قادینلره قارشی‌ده پك‌چوق اوضاع احترامیه کوستریلر .

خواننده‌لك وسازنده‌لکده موجود اولان شو (اکلندیرمك) نقطهٔ نظرندن قیزلرینه چالغی اوکرتمش اولمقله مباهی کورنین ابوینك عقلنه وحرمت نسوان مسئله‌سی اك معزز قواعدندن عد اولنان اوروپا مدنیتنی تقلید لوازمندن اولمق اوزره دست ازدواجنه طالب اولدیغی قیزك چالغی بیلمسنی آرزو ایدن بکارك حالنه تعجب ایتمك لازم کلیر . برقادینك ، زوجنی اکلندیره‌بیلمك اقتدارینه مالکیتی معایبدن دکل مفاخردن اولمسی اقتضا ایده‌جکی وچونکه قادینك ، زوجنی رفاقتیله ممنون ومسعود ایتمسی کندیسی ایچون بروظیفهٔ طبیعیه اولدیغی مقام اعتراضده سویلنه‌مز . چونکه رفاقتیله منسعود اولمق ، اکلنه‌بیلمك متقابل برمنفعتدر . شوحالده چالغی بیلمك شریطه‌سنك قادین طرفندن ارککه قارشی درمیان اولنمق ومزایای رجلیه‌سنه کووه‌نن برزوجك چالغی چالمسنی بیلمدیکیندن طولایی قیمت زوجیه‌سی نقیصه‌دار کورینك نه‌قدر غریب ونه‌قدر کولنج کله‌جکی تصور بیورلسون .

خواننده‌لره وسازنده‌لره نسبة بسته‌کارلر بردرجه‌یه قدر یوقاریده ایضاح ایدیلن ذلت خفیه‌دن آزاده کبی کورینورلرسه‌ده یکدیکری سایه‌سنده محافظهٔ رواج ایده‌بیلن بوصنعتلر بربرینك نیك وبدینه آز چوق اشتراك ایتمکدن قورتولماملری لازم کله‌جکی کبی شوراسی‌ده محسوسدرکه اساتذهٔ علومك ساحهٔ تدریسنده یوکسلن امواج وقار وافتخاره بدل اساتذهٔ بسته‌کارانك محیط تعلیمنده خفیف مشربلکی اشمام ایلاین برهوای خلاعت انتشار ایدر . (قرقدن صوکره ساز چالمق) نه دیمك اولدیغنی البته تقدیر ایدرز . آنك ایچوندرکه مثلاوکلادن برذات حقنده ولواك نفیس اك مصنع برشرقی‌یی تعلیم ایتمك مخل حیثیت وکندیسندن اویله برشیٔ استرحام بیوك برجرأت عد اولنور . حال بوکه علوم وفنون تدریساتی بیوك کوچك هرکس حقنده مدار ازدیاد شان وشرف اولمق ایجاب ایتمزمیدی ؟

بربسته‌کارك ثنا کردانی حضورنده باغیروب چاغیرمق

خفت ومذلتنه دوشمکسزین هنوز بالجمله آثار موسیقیه
حقنده قابل تطبیق اولمیان نوطه‌اصولی سایه‌سنده کندی
حجرهٔ تنهائیسنده نشرآثار ایده‌بیلمسنی درمیان ایتمك
ایسه بوخصوصده برچارهٔ تستر بولنمش اولمقله تسلی
قبیلندن اوله‌جغی جهتله بزه‌جواب اولمق شویله طورسون
مدعامزی ضمناً تسلیم یرینه کچر .

موسیقی ایچون یوقاریدن بری تشریحنه چالیشدیغمز
محاذیر بونکله تأمین معیشت ایدن صنوفه عائد اولوب
کندی کندیلرینی و یاخود احبابنی اکلندیرنلریله کافه‌سنك
مستمعینی حقنده عطالت محذوری تشریح احتیاجندن
مستغنی بروضوح ایله نمایاندر .

موسیقی دیکله‌ینلر بو مدتده جمعیت بشریه ایچون
برشیٔ یاپمش اولمیوب یالکز برخیلی پاره‌لرك برچوق
جیبلردن چیقه‌رق برجیبه کیرمسنه یاردم ایتمش اولورلر.
صوکره بوپاره‌لرك مقابلنده بوآدملر نه آلمش اولیورلر ؟
هیچ !.. باقیکز : برقوندره‌جی سزه پاره‌کز مقابلنده
بر قوندره ویرر .. فقط سزده اوقوندره‌یی کیر ،مثلا
دکانکزه کیدرسکز.. بالفرض کتاب صاتارسکز ..
هم کندیکز قازانیرسکز همده برطرفدن اوکتابلرك
مندرجاتندن مملکتده علوم وفنون اوکرتیرسکز. کتابك
طابعنه ، مرتبنه ، مؤلفنه ، کاغدینی اعمال ایدن‌فابریقه‌یه
پاموغنی استحصال ایدن زراعه ودیکرطرفدن قوندره‌نك
کوسه‌له‌سنی یاپان صنعتکاره ، حیوانی یتشدیرن‌اینکجی‌یه
قازاندرمش اوله‌رق برچوق منافع متسلسلهٔ اجتماعیه‌یه
خدمت ایتمش اولورسکز .. لکن موسیقی‌یه کلنجه
اونك‌ده آلات‌وتفرعاتنی‌احضار ایدنلرله آلات‌مذکوره‌یی
سامعهٔ تقدیرکزه قارشی استعمال‌ایدنلرمستفید اولدقلری
حالده بوسلسلهٔ استفاده ارتق سزده منقطع‌اولور .

سزك پاره صرف ایدرك موسیقی دیکله‌مکز برآرابه
طوتارق تنزه ایتمکزده بکزتیله‌مز. چونکه بوصورتله
آرابه‌جی‌یه قازاندردیغکز کبی کندیکزده صحةً ایده‌جکز
استفاده ایله هانی اوسلسلهٔ احتیاجات بشریه‌نك برجزء
متممی اولان ایشکزه دها کوزل چالیشیرسکز ..
و آرابه‌جه‌ارباب‌تنزه‌ایچون‌حاضر بولنان آرابه‌ز اوقات‌سائره‌ده
طوغریدن طوغری‌یه ایشلرینه کیدنلر حقنده‌ده مدار
تسهیلات اولور . الحاصل تنزه باشقه موسیقی دیکله‌مك
باشقه‌در . بوکون هوانك یمك وایچمك درجه‌سنده بر
غداء مهم اولدیغی وتبدیل هوا وصایای صحیه‌نك منتهاسی
بولندیغی،قدر بر خسته‌نك موسیقی دیکله‌مسنده‌ده لزوم
طبی کوستریرسه بوکا بالطبع برشی دیمز .. فقط تداوی
بالموسیقی تعبیری یقین زمانلرده ایجـه مأنوس بر ترکیب
حالنه کلمکله برابر هنوز رجته ایله موسیقی دیکلدیکی
ایشیدیلمه‌مشدر .

شمدی کلمهٔ موسیقینك متضمن اولدیغی معنای
هوا پرستی‌یه :

اهتزازات موسیقیه ایله مشبوع بر هوای مسکرك
جریاننه معروض اولانلر عجبا هانکی نوع احتساساتك
تحت تأثیرنده بولنیورلر؟. بونکله حاصل اولان تأثرات
خیلی متنوع اولوب برغریبه آلام اغترابی ، بر یتیمه
بیکسلکنك اجیسنی ، برخسته‌یه خزان احتضاری ،
برپیره خرابیٔ عمرینی ، وبعضاده برسرمست اقباله
سعادتنك طرب مرقصنی احساس ایدرك ؛ خلاصه
محزونك یأسنی وممنونك نشوه‌سنی آرتدیره‌رق شئون
ووقایع عالمك رنك اصلیلرینی براز دها قویولاشدیرمسی
وانسانلرك وقایع مذکوره‌یی حدود اعتدال خارجنده
استقبال وتلقی ایتملرینه سببیت جهتیله بالخاصه تأثیرات
کئولیه‌یی آ کدیرر . هله شو تعداد اولنان صورتلرك
بوسبتون فوقنده اوله‌رق حسیات ، عاشقانه‌یی تحریك
ایتمسی وارده‌که ارتق بوجهت موسیقینك سحر بیانی
ایچون بر معنای مطابقی متابه‌سنده‌در . بوندن ناشیدرکه
مکلف بربزم موسیقینك ساغر ودلبر لازم غیر مفارقی
حالنده بولنور . نته‌کم اك مهم ، اك عریان اسرار عشق

وسودا اولا شعروثانيا موسيقى كسوه‌لرى آلتنده ـ بعض نسوانك تستر ايدركن كنديلرينى دها جاذبه‌دار بر صورتده كوستردكارى كبى ـ برقات دها آچيله‌رق موقع اعلان واعترافه وضع اولنور ... ياخود خلجان اشتياق ايله لسان عشاقده تركب ايده‌مين كلمات محبت بو ايكى مقياسك روابط ناظمه‌سى سايه‌سنده بر شكل تعين اخذ ايدر . بونكته‌لره مبنيدركه مثلا : بن بر كوزلك عشقندن صباحلره قدر اويوياميورم يانيورم، چيلديريورم ديه‌كه صيقيلان برآدم بو مضمونى شعر وموسيقى قوتيله على ملأ الناس باغيره باغيره تبليغ وافاده ايدرسه كستاخلق ايتمش صاييلماز. هله آغزندن ازدواج كلمهٔ مشروعه‌سنك ايشيدلمسى بيله استكثار اولنان كنج قيزلركزمانمزده اولديغى كبى كلين اولمق ايچون اقتضا ايدن اسباب تكمليه‌دن معدودتى اعتقادينك بخش ايتديكى جسارت وصلاحيتله الك درين ، الك واضح جمل عاشقانه‌يى علنا تمشق ايتملرينه ، قيزلرينى عقل وحكمت وحزم وبصيرت دائره‌سنده بيوتمك ايسته‌ين ابوينك محاكمه‌سى ناصل مساعد اولور بيلمم ؟... عصر اخير حكماسندن بعضيلرينك : كنج قادينلر ايشسز براقيليرلره كنديلرينه باشقه ايشلر بولمق ايچون دوشونورلر ديديكنه كوره چالغى ايله مشغول اولان قادينلراوكى دوشونجه‌لره طوغرى مفكره‌لرينى چكوب كوتوره‌جك مقاومتسوز بر رهبر بيله بولمش اولورلر .

لكن تخيلات عشق وسودا فنا بر شيميدر ؟ ... عشق قدر حسيانه رقت وعلويت وانسانه ملكيت بخش ايدن هانكى شى واردر ؟ . . او درجه‌ده‌كه بو حال اربابنك يانيق قلبلرندن قوپان انين تفاخره قولاق ويرمه‌مك ، كوز ياشلريله همجريان اولان سيلاب مدافعاتك اوكنه طورمق ممكن اولماز . پك طوغريدر اما ينه بو نازك ومعزز مسئله قدر سوء استعماله قابليتى اولان بر شى‌ده يوقدر . . او حالده‌كه خواجه نصرالدين افندى مرحومك : باشكزدن عشق وعلاقه كچديمى ؟ سؤالنه جواب اوله‌رق بردفعه كچيور ايدى اوزرمزه آدم كلدى ديديكى قدر واردر . على الخصوص عشق وسودا قارشيلقسز اوله‌مديغى حالده نسوان حقنده خيلى معيوب كورينور. حتى بر اركك يالكز كنديسنى سون بر قادينى تعزيز ايده‌بيلير . . بوندن باشقه هيچ بر قادينك هيچ بر اركك حقنده عشق وسوداسنى معذور كورمديكى كبى اولكى قادينه‌ده اولكى اركككدن ماعدا انسانلر طرفندن بر قيمت وحيثيت ويرلمز .

موسيقى حقنده سرد ايديلن شو مطالعاتدن شعرك الك لطيف قسمنى تشكيل ايدن تغزل حقنده‌ده بر فكر استحصالى پك قولايلاشمشدر. مدحيه وهجويه قسملرى ايسه برنجيسى على الاغلب دالقاووقلق وايكنجيسى على العموم عيبجولق اولمغله پك ايى برشى دكلمردر . حكم ومواعظ نوعندن اولان اشعاره كلنجه بزده برشى ديمز . . نته‌كيم شعر حقنده فكر اسلامى جيدينه جيد ورديسنه ردى ديمكله تلخيص ايدلمشدر .

ايشته معارف نفيسه‌نك بلكه انفسى بولنان شعره قارشى‌ده‌متردد برنظرله باقيلمسنك سببى فنالغنك ايلكنه غالب اولمسيدر. حتى تحصيل علوم وفنون هنكامنده برطالبك شعره انهماكى حايلازلق آثارندن عد اولنه‌رق عصر اخير مدنيتده‌دخى پك خوشنودلقله تلقى ايدلمز. شعرك رأس المالى نه‌دن عبارت اولديغى شاعرلرك كنديلرى طرفندن اعتراف اولنه‌رق :

سرمايهٔ شاعران توكنمز
دنيا توكنير يالان توكنمز

دنيلمش .

واونلرك هنوز بوكبى اعترافاته ياقلاشمدقلرى بر دورده : (يقولون مالا يفعلون و الم ترانهم فى كل واد يهيمون) طرزنده‌كى بيانات قرآنيه ايله مسلككلرى طانتديرلمشدر . مع مافيه شعر ، تشحيد اذهان وتزييد

معلوماته مدار اولمسی جهتیله موسیقی یه قیاس قبول ایتمیه جك
صورتده حائز اهمیتدر .

موسیقی بحثنه نهایت ویرمه‌دن شونراسنی سویله‌یه‌لم که
اگر بونك حسیات اوزرنده اجرا ایده‌جکی تأثیرات
بر نوع غذای روحانی حالنده مطلقا انسانلر ایچون
لازم ایسه دین اسلامده تلاوت قرآن مسئلهٔ مهمه‌سی
بو احتیاجی دها عالی بر صورتده کافل بولنمقده‌در .
نته‌کیم تلاوت قرآن اثناسنده تغنی مستحب اولدیغی ده
بونی مؤیددر . انجق بوراده شایان دقت بر نقطه
واردرکه اوده قرآن اوقونورکن تغنی ایتمك برطرفدن ده
مذموم اولمسیدر . یعنی حال تلاوتده تغنی بعضا احادیث
شریفه ایله توصیه ایدلمشدر . فقط علماء شریعت تغنی
ایله تلاوت علیهنده بولنورلر . مسئله هر ایکی تغنی بیننی
تفریق ایله حل اولنور :

تغنی قرآنك قواعد تجویدینی اخلال ایدر . ویا
موسیقی یه تطبیقاً یاپیلیرسه مذمومدر . . قارئك حسن
طبیعتی نسبتنده اجرا ایده‌جکی الحان لطیفه ممدوحدر .
نغمات موسیقیه اساس مقصود وبالذات اوله‌رق قرآنی
اوکا آلت اجرا اتخاذ ایتمکدن توقی ایچون صورت
مذکوره صوك درجه‌ده معقولدر . بوندن ناشیدرکه
موسیقی دائره‌سنده بسته‌لنن آثار واشعارك کفته‌لری بحق
اکلاشیلمایوب مجرد قیمت صناعیه‌لرینی تقدیر ایدیلیر؛
وتقسیم نامی ویریلن اصوات موسیقیه‌ده بر درجه‌یه قدر
معنی اکلاشیلیرسه‌ده بونك ایجاب ایتدیردیکی نواقص
صنعتك آره‌ده‌کی هی‌هی‌لرله اتمامنه مجبوریت حاصل
اولورکه بالطبع بوکبی احوال ، قرآنده وقوعی تجویز
اولنور شیلردن دکلدر .

برده حسن طبیعت وقابلیت صنعتدن محروم بر
آدمك موسیقیسی‌ده دیکله‌نمز . . بومزیتی حائز اولانلره
کلنجه دقت ایدیلیرسه الحان طبیعیه‌لری مکتسبهٔ
موسیقیه‌لرندن دها لطیف ومؤثردر . . مدعامز استغراب
ایدلمسون . . . نیجه مشاهیر حفاظ بیلیرزکه معلومات
موسیقیه‌لرینی ایلری کوتوردکدن صکره تلاوتلرنده اولکی
قدر حلاوت وبکارت قالمامشدر . حاصلی موسیقی طبیعی
موسیقی مکتسبدن دها قیمتدار اولمق لازم کلیر . چونکه
بونلردن برنجیسی ایجاب محض اولدیغی حالده دیکری
الحان مستعمله‌یی تقلیددن عبارت قالیر . بو مقامده بر
دلیلمز دها وار : بر ملتك موسیقیسندن دیکر ملت
لذت آله‌مایوب اونکده کندی موسیقیسنه مجلوب اولدیغی
کوریلیور . . دیمك که موسیقینك تأثیری خصوصیتی
نسبتنده اولیور . شو حالده بر آدمك لحن طبیعیسی
موسیقی مایسنك دخی فوقنده اوله‌رق موسیقی شخصیسی
دینلن اولور .

مصطفی صبری

تاریخ اسلامك صحائفندن

اولاد عبدالمطلب :

مابعد

(امیمه) نك مرثیه‌سی

لاهلك الراعی العشیرة ذوالفقد
وساقی الحجیج والمحامی عن المجد
ومن یؤلف الضیف الغریب بیوته
اذ ماسماء الناس تبخل بالرعد
کسبت ولیداً خیر مایکسب الفتی
فلم تنفكك تزدد یاشیبة الحمد
ابوالحارث الفیض خلی مکانه
ولایبعدن فکل حی الی بعد
فانی لباك مابقیت وموجع
وکان له اهلاً لما کان من وجدی

سقاك ولى الناس فى اقبر ممطراً
وسوف ابكيه وان كان فى اللحد
فقدكان زيناً للعشيرة كلها
وكان حميداً حينما كان من حمد

« آگاه اولك كه عشيره‌تك راعى وحاميسى وحجاج بيت‌اللهك ساقيسى ومجدوشرفك محافظ ومحاميسى فوت اولدى [۱] دخى شول ذات والاجنابكه كوك‌كورله‌ديكى يعنى قوراقلق وقيتلق اولديغى وقتلرده بيله (دكل بيلدكلرينى) غرباى مسافرينى كنديسنه خانكى ايدردى . (بعده بطريق الالتفات پدرينه خطاباً) ياشيبةالحمد سن دها سن صباوتكده ايكن يتيشمش ييكيتلرك كسب وتحصيل ايلدكلرى خير ومعاليى استحصال ايتدك واكتساب معاليده دائما متزايد ومترقى اولدك . (بعده ينه غيبته عدول ايله) ابوالحارث الفياض يرينى بوش براقدى . بعيد كورلمسونكه هر صاحب حياتك منتهاسى موت ومفارقتدر . بن آرتق باقى اولدقجه بكاده والم اكندريم ومحبتم حسبيله بنم بو الم واضطرابم حقنده بجا وشايسته‌در . قبركده سنى جناب حق رحمت ايله اسقا ايلسون . بعدما كنديسى لحدده اولسه‌ده بن اكا اغلايه‌جغم زيرا عشائرك كافهٔ زيب وزينتى وهرمستوجب مدح ومحمدت اولان مواضعك ممدوح خجسته سيرتى ايدى . » .

(بره) نك مرثيه‌سى :

اعينى جوداً بدمع درر	على طيب الخيم والمعتصر
على ماجد الجد وارى الزناد	جميل المحيا عظيم الخطر
على شيبة الحمد ذى المكرمات	وذى المجد والعز والمفتخر
وذى الحلم والفضل فى النائبات	كثير المكارم جم الفجر
له فضل مجد على قومه	مغير يلوح كضوء القمر
اتته المنايا فلم تشوه	بصرف الليالى وريب القدر

« اى كوزلرم آقيت اول آقيجى يانلرى پاككنهاد وولاتژاد ومبذول الامداد وجميل المنظر وجليل القدر اولان شيبة الحمده كه مجد ومكرمت وعز ومفخرت صاحبى اولوب نوائب وشدائد وقتنده حلم وفضيلتى وبرچوق مكارم ومفاخرى اولمق حسبيله كنديسنك قومى اوزرينه بالوضوح شرف ومزيتى واردر . حيفا كه كنديسنه دور دهور وامر مقدور ايله اولوم كلوب چاتدى وتجاوز ايتمه‌يوب اصابت ايلدى » .

(صفيه‌نك) نك مرثيه‌سى :

ارقت لصوت نائحة بليل
على رجل بقارعة الصعيد
ففاضت عندذلكم دموعى
على خدى كمنحدر الفريد
على رجل كريم غير وغل
له الفضل المبين على العبيد
على لفياض شيبة ذى المعالى
ابيك الخير وارث كل جود
صدوق فى المواطن غير نكس
ولاشخت المقام ولاسنيد
طويل الباع اروع شيظمى
مطاع فى عشيرته حميد
رفيع البيت ابلج ذى فضول
وغيث الناس فى الزمن الجرود
كريم الجد ليس بذى وصوم
يروق على المسود والمسود
عظيم الحلم من نفر كرام
خضارمة ملاونة اسود
فلو خلد امرؤ لقديم مجد
ولكن لاسبيل الى الخلود
لكان مخلدا اخرى الليالى
لفضل المجد والحسب التليد

« ايكى اولكى بيتلر (افتادهٔ خاك ممات اولمش برذات

[۱] ترجمه‌لر حاجى زهنى افندى حضرتلرينكدر .

اوزرینه کیجه‌لین نوحه کرماتم اولان برخاتونك‌سندن اویقوسز قالەرق کوزلرمدن انجو دانه‌سی کبی یاشلر یناغمه دوکلدی) مآلیله پدرینك کافهٔ وفاتی وقوع بولمش‌ده عادت عرب وجهله اوزرینه ماتم اولنمقده بولنمش اولدیغی افاده‌دن عبارت اولوب ابیات باقیه دخی پدرینك عالی تبارلغیله برابر صاحب جود وکرم وعشیرتی ایچنده مطاع ومحترم اولدیغی وکوزل یوزلی وکوسترشلی وهرکس حقنده منفعتلی وعیوب ونقائصدن بری وجد بجد عالی وسامی وهردرلو مکارم ومحاسنی حاوی بولندیغی بیانیله (شـاید مجد موروثیله انسـان دار دنیاده مؤبد اولمق لازم کلسه بنم بابام اوته‌دنبروحائز اولدیغی‌شرافت اصلیه‌سی سببیله ابدالاباد باقی‌وبی‌زوال‌اولور ایدی ولکن دنیاده بقا ایچون برطریق یوقدر) مآللرنده‌در » .

(عاتکه) نك مرثیه‌سی :

اعینی جوداً ولا تبخلا
بد معکما بعد نوم النیام
اعینی واستعبرا واسکبا
وشوبا بکاء کما بالتدام
اعینی واستخرطا واسجما
علی رجل غیر نکس کهام
علی الجحفل الغمرفی النائبات
کریم المساعی وفی الذمام
علی شیبة الحمد واری الزناد
وذی مصدق بعد ثبت المقام
وسیف لدی الحرب صمصامة
ومردی المخاصم عندالخصام
وسهل الخلیقة طلق الیدین
وف عدملی صمیم اللهام
تبنك فی باذخ بیته
رفیع الذؤابة صعب المرام

« بالادن درت بیت کندی کوزلرینه خطاباً (ای دیده‌لرم اشکریز ماتم اولوب اغلایك وسینه‌زن شیون اولوب چاغلایك . شول ذات خجسته خصاله‌که هنوز پیرافتاده دکل بلکه کمال قوت وکفایتدن شدائد جهانه مقاومتجه لشکر بیکران حکمنده‌در . مسـاعیسی جمیل ووقع وحیثیتی حمایه‌یه همتی جزیلدر) مآلنده اولوب باقی ابیات اربعه دخی عبدالمطلب جنابلرینی (شیبةالحمد) لقب مادحیله یادی وحق والالرنده خاقه‌مقاومت‌وصدق واستقامت وسخا وشجاعت وعلوشـان ومنزلت اوصاف ممدوحه‌سنی ایرادی متضمندر » .

عمات پیغمبری اولان بنات عبدالمطلبدن (اروی) ایله صاحبهٔ رؤیا (عاتکه) نك اسـلامی اختلافلی اولدیغی حالده (صفیه) حضرتلرینك ایماننده اتفاق ایدلمشدر . مشار الیها ایلك دفعه اوله‌رق (حرب بن امیه) نك وابوسفیانك برادری ازغنی (حارث)ه وارمشدی .

اونك وقوع وفاتیله (خدیجهٔ الکبری) رضی‌الله عنها حضرتلرینك برادری (عوام بن خویلد) طرفندن تزوج ایدیلدی . (زبیر) و (سائب نامنده ایکی اوغلی دنیایه کلدی ، برقاچ سـنه ظرفنده (عوام) وفات ایتدیسـه‌ده صفیه بردها ازدواج ایتمیه‌رك یتیم قالان چوجقلرینك تربیه‌سیله مشغول اولدی .

فصاحت وبلاغتله اشتهار ایتدیکی کبی مآثر بسالتله‌ده نام آلمشدی . فی‌سبیل‌الله جهاد ایدن نسوان مسلمینك برنجیسـیدر . (غزوة الاضطراب) دەنیلان خندق وقعه‌سنده مدینهٔ منوره‌یی دشمن عسکری محاصره ایدنجه قادینلر حصارلره قاپانمشدی صفیه حضرتلری‌ده سـائر قادینلر وچوجقلرله برابر شاعرنبوی (حسان بن ثابت)ك حصارنده بولونیوردی . حتی صاحب حصارده حماسیات وادیسنده آتوب طوتدیغی حالده میدان کارزاره چیقوب قولیاتنی فعلاً اثباته اجتدار ایده‌مه‌مشدی .

جناب صفیه قفسه قاپانمش دیشی بر ارسـلان کبی حصارك اوزرنده دولاشدیغی صیراده دیوار دیبلرنده

دشمن بر یهودینك كزیندیكنی كوردی وحسانی
چاغیروب : دیشاری چیق، شوحریفی تپه‌له. شایدقومنه
خبرویررسه اركككارمزك دشمن قارشیسنده بولنماسندن
بالاستفاده بورایه هجوم ایدرلر. دیدی حسان ،كندیسنه
مالایطاق كان بوتكلیفه طوس‌طوغروبر جواب ویردی ،
بو ایشك رجلی اولمدیغنی سویله‌دی.

صفیه ، حسانك اركككنه یاقیشمایان اعتذاری
اوزرینه برصوپا یاقالایوب دیشاری یه فیرلادی ویهودی یی
خاك هلاكه سردكدن صوكرا ایچری یه كیردی .
حركت سردانه‌سنی حیرتله تماشا ایدن حسانه :
هایدی باری شو حریفك اوزرنده‌كی سلاحلری
آل . دیدیسه‌ده حسان اوكاده جرأت ایده‌مه‌دی

حضرت صفیه ، جناب عمرك خلافتنه قدر یاشامش
ویكرمنجی سال هجریده مدینه‌ده وفات ایتمشدر. رضی
الله عنها وارضاها وفات پیغمبریده سویله‌دیكی مرثیه‌لر
جمله‌سندن اولان ابیات آتیه‌سی ترجمهٔ مذیله سیله
(مشاهیر النسا) ده مندرجدر :

الا یارسول الله كنت رجاءنا
وكنت بنابرا ولم تك جافیا
وكنت رحیماً هادیاً ومعلماً
لیبك علیك الیوم من كان باكیا
فدی لرسول الله امی وخالتی
وعمی وخالی ثم نفسی ومالیا
فلوان رب الناس ابقی نبینا
سعدنا ولكن امره كان ماضیا
علیك من الله السلام تحیة
وادخلت جنات من العدن راضیا

« یعنی یارسول الله سن بزم امید افتخارمز ایدك
وبزه هربار محسن ومكرم اولوب حقمزده روادارجور
وستم دكل ایدك . بزی اسیركر وتعلیم وتربیتله طریق
وحقیقتده رهبرلك ایدر ایدك ارتق بوكونكی كونده سكا
آغلایان آغلاسون . ثم انام وتیزم وعمم ودایم بعده
كندیم وجمله وارم رسول‌اللهه فدادر . اكر حق تعالی
حضرتلری پیغمبرمزی بزه ابقابیوروه‌یدی بختیار اولوردق
ولكن حقك امری نافذ وماضی وحكم تقدیری نصل
سبق ایتمش ایسه او وجهله جاریدر . یانبی‌الله سكاجناب
حق جانبندن تلطیف وتحیت اوله‌رق صلات وسلام
اولسون وذات بركزیده صفاتك دلخواه منیفك اوزره
جنات عدنه ادخال بیورلسون .

طاهرالمولوی

— اسلامده علوم وفنون —

عثمان بن عفان (رضی‌الله عنه) ك دور خلافتنده
قرآن كریم جمع وتدوین ایدیله‌رك بعض بلاداسلامیه‌یه
مصاحف شریفه كوندریلوب اورادن‌ده دیكر بلاده
انتشار ایتمكله هر بلده‌ده قرائتك صحتنه اعتماد اولنور
قارئلره مستند خصوصی بر قرائت شایع اولمشدركه
بونلردن صورت ادا ورواتی تواتر واشتهار ایدن یدیسی
تقرر ایلمش كندیلرینه (قراء سبعه) نامی ویرلمشدر ،
بعضیلری بو قرائتك عددینی اونه ابلاغ ایدر .

مذكور قرئتلرك اربابی مدینهٔ منوره‌ده نافع بن ابی
رؤیم ویزیدبن‌القعقاع مكه‌ده عبدالله بن كثیر ، بصره‌ده
ابو عمر بن العلاء ایله یعقوب‌الحضرمی ، شامده عبدالله
بن عامر ، كوفه‌ده عاصم بن ابی‌النجود ، حمزه بن
حبیب‌الزیات ، علی‌الكسائی ، خلف‌البزار حضراتیدركه
جمله‌سنك قرائتی اهل‌اسلام عندنده‌مقبول وممدوحدر .

قرآن كریمی تلاوت وحفظ ایلمك اسلام ایچون بر
وجیبه اولوب بالخاصه اوائل اسلامده بوخصوصه صوك
درجه اعتنا ایدلدیكندن اوامر ونواهیٔ قرآنیه قلوب
اسلامده یر طوتمش والفاظ شریفه‌سی شعرا وادبانك
لسانه ارتسام ایلمش ، قرآن عظیم‌الشان شرعده ،

دينده ، لعتده ، انشاده برمرجع عمومی حالنه كلمشدر .
اساليب قرآنی خطبه لرنده ، مخابره لرنده اقتباس ايده رك
ميدانه كتيردكلری آثاره بر چوق آيات كريمه درج
ايتمشلردر .

اسلامه كلن اقوام ، عرقاً ولساناً واقليماً بربرندن
متباعد اولمقله برابر اداب وتعاليم قرآنيه اخلاق
واطوارلرينه تماماً تأثير ايده رك قرآنك الفاظ ونصوص
جليله سيله يالكز علوم شرعيه ده دكل ، علوم لسانيه ده
سيله استشهاد ايتمشلردر ؛ بوجهتله مؤلفاتك بر چوغی
آيات جليله ايله ترصيع وتزيين ايدلمش ، يالكز
سيبويهك كتابنده مدار استشهاد اولمق اوزره اوچيوز
آيت ذكر اولنمشدر . آيات جليله يه مشغوفيت اودرجه يه
واصل اولمشكه بونلرله مزين اولميان مقالات خطب
بلغا نظرنده پك سونوك بر شكل آلمشدر .

قرآنك تلاوت وحفظيله كثرت اشتغال نتيجه سی
اوله رق آره لرنده آيات كريمه دن بر كلمه ، بر حرف
سويلنه جك اولسه نه ديمك ايستنلديكی درحال آكلاشيلير
واكثر بو صورتله بر كلمه ويا بر حرف ايله بر آيت
ويا بر سورهٔ جليله يه اشارتله اكتفا اولنوب سامعين
طرفندن ده آكلاشيليردی .

بو قبيلدن اولمق اوزره مرويدركه مشهور سلطان
محمود غزنوی مركز خلافت اولان بغداده كی خليفهٔ
اسلامدن اسمنك خطبه ده ذكر اولنمسی ونامنه آلتون ،
كومش سكه ضرب ايدلمسی طلب ايتمش وخليفه
طرفندن موافقت كورمه مسيله : «ايستهمم بغدادك طاشنی ،
طوپراغنی فيللر اوزرنده غزنه شهرينه نقل ايده بيليرم »
جمله سنی حاوی اوله رق كوندرديكی تهديد آميز برنامه يه
خليفه طرفندن ويريلن جوابده بعد البسمله (ا ، ل ، م)
اشارتلری كورلمشدر .

سلطان محمود اشارتلرك حلی خصوصنده متردد
بولنديغی بر صيره ده ورود ايدن ابوبكر قهستانی يه
مراجعت اولنمسيله مشار اليه طرفندن : « سلطان محمود
خليفهٔ اسلامی فيللرله تهديد ايتمش ، اوده وقتيله مكه يی
تخريبه يلتنن اصحاب فيلك صورت پريشانيسنی مصور
بولنان (الم تر كيف فعل ربك باصحاب الفيل) سورهٔ
جليله سنه اشارت اولمق اوزره (ا ، ل ، م) حرفلرينی
يازمش . » ديه حل اولنه رق سلطان محمود غزنوی
نادم اولمش ومقام ادب واحترامه عودت ايتمشدر .

اهل اسلام قرآنك حفظ وكتابته صوك درجه
اهتمام ايده رك بعض آيات كريمه يی آلتون ، كومش ،
فيل دیشی لوحه لر اوزرينه مختلف يازار واطرافنی
ايكارله بالتزيين ، جدارينه ، مجالسلرينه آصارلر ،
خلفای اسلام دخی كندی اللريله مصحف شريف
يازه رق جوامع شريفه يه براقير . بو صورتله تيمن وتبرك
ايدرلردی .

عليه الصلاة افندمز دعوته مأمور بيورلديغی زمان
آيات وسورهٔ جليله يی اوقودقجه ـ كندی لسانلری
اوزره نازل اولديغندن ـ عرب قومی قرآن كريمی
مفردات وتراكيبله آكلار مشكلاته تصادف ايتدكلری
وقت پيغمبر ذيشان افندمزدن صورارلردی ، رسول
اكرم افندمزده آيات كريمه نك مجمل اولانلرينی بيان
ايدر وناسخ ، منسوخ اولانلرينی بيلديريردی ، اصحاب
كرام اشبو بيانات هايونی ضبط وحفظ ايده رك تابعينه ،
اونلرده تبع تابعينه نقل ايتمشلردر .

ممالك اسلاميه توسع ايده رك احكام وقوانينه لزوم
حس اولنجه قرآن كريم احكام مذكوره يه مأخذ
اولمش اولديغندن آيات كريمه نك تفسيرينه اعتنا كوندن
كونه آرتمش قراء ومفسرين استخراج احكام خصوصنده
مسلمينك مرجع عموميسی اولمشدر .

اشبو تفاسير قرآنيه قرن اولك اواخرينه قدر
شفاهاً نقل اولنمش و ـ يوقاريلرده سبق ايتديكی وجهله ـ
ايلك تفسير يوز درت تاريخنده ارتحال ايدن مجاهد
حضرتلری طرفندن تدوين اولنمشدر ، مشار اليهدن
صوكرا ايكيوز يدی ، اوچيوز اون سنه لرنده وفات ايدن

واقدی وطبری زمانلرینـه كلنجه‌یه قدر پك چوق
مفسرلر ظهور ایتمشدر ؛ آنجق بو تفاسیر میانه‌سنده تشیلات
نوعندن اولمق اوزره بعض خرافه‌لر درج اولنمش یالکز
ابن عطیه ، قرطبی ، زمخشری کبی بعض ارباب تدقیق
اثرلرینی او ورلو افسانه‌لردن تجرید ایلمشلردر .

قونیه‌لی :

قونیه‌لی : ع عاطف

حیات علمیه‌یه بر نظر

كچن اقشام متفكر بر رفیق مسلكله آفاقی بعض
شیلر قونوشورکن زمین مصاحبه مملکتمزده بر ، ایکی
سنه‌دنبری هان هر یرده ، هر محفلده موضوع بحث
ومقالی تشکیل ایتمکدن خالی قالمیان مطبوعاته انتقال
ایتدی . « الحدیث ذوشجون » دیرلر . بو مناسبتله
سلسلهٔ مصاحباتمز ، كچن هفته « بیان الحق » ستونلرنده
یازدیغم « طلبهٔ علوم اخواتمزله حسبحال » عنوانلی مقالهٔ
ناچیزانه‌یه منعطف اولدی . هر ایکیمزده‌ده موضوع
بحثمزه دائر بر حس متشوقانه اویانمشدی . حسبحال
طرزنده خیلی شیلر قونوشدق . نهایت رفیق ذی‌علم
حیات علمیه‌مزه متعلق اولمق اوزره دوشوندیکمز
حسبحاللرك مصاحبه طرزنده انظار متفکرینه عرضنی
آرزو بویوردیلر . محرر عاجزده حصول اندهاء ، تزاید
شوق وغیرته مدار اوله‌بیلیر ظن وامیدیله ایلدیکم بو تمنیٔ
صمیمیی من غیر حد ایفا ایتمك ارزوسیله العرض
حسبحاللری ، دوشونجه‌لری وضع ساحهٔ انتقاد ایلیورم .
آنجق کمال اخلاص وحسن نیتله اجالهٔ خامه ایلدیکمدن
قارئین کرام حضراتنك امین بولنمالرینی عرض وبیان
ایله نظر اشمئزازی جلب ایده‌بیلمسی محتمل بولنان شو
مطالعاتك حسن نیت ووجدانمك مساعد اولمیه‌جغی بر
طرزده تفسیر وتلقی اولنمامسنی بالخاصه استرحام ایلرم .

بوكون حیات علمیه‌مزك ادوار شعشعهٔ ماضیه‌سنه
نسبتله ناصل بر موقع ووضعیت اخذ ایتمکده اولدیغنی
لایقیله تعیین وادراك ایتمك ایچون بوتون صفحات
تاریخیه‌سنی نظر تدقیق وتشریحدن كچیرمك لازمدر .
تاریخك صحائف مخلده‌سنی قاریشدیردیغمزده پیش نگاهمزه
تجلی ایده‌جك اولان حقیقت ؛ آجی‌ده اولسه تسلیم
واعتراف اولنمالیدرکه حیات علمیه‌مزك محصول مساعیٔ
ماضیه‌سی اوله‌رق ساحه آرای انتفاع اولان آثار
مخلده‌یه نسبةً حیات متأخره وحاضره‌سنك ثمرات
همی هیچ مثابه‌سنده‌در . خلفای امویه وعباسیه
دورلرنده ، حتی براز دها صوکرالری حجازده ، عراقده
مصرده ، عجمستانده ، بخاراده ، اندلسده یتیشن متبحرین
علما ، دهات حکما ، متخصصین فنون ایله ممالك عثمانیه‌ده
ظهور ایدن اجلهٔ علما ، متوغلین فنون برمیدر ؟
عبدالقاهر جرجانی ، محمود زمخشری ، یوسف سکاکی کبی
ائمهٔ ادب وبلاغت ، فرزدق ، جریر ، متنبی ، معری
بحتری کبی بلغای شعرا ، سیبویه ، خلیل کبی ائمهٔ
نحاة ، فارابی ، ابن سینا ، الکندی ، ابن رشد کبی اجلهٔ
حکما فخرالدین رازی ، امام غزالی ، سعدالدین تفتازانی ،
سیدشریف جرجانی ، سیوطی کبی متبحرین علوم ، جابر ،
طغرائی ، جلدکی کبی متخصصین علوم طبیعیه ، الحاصل
بوتون شعبات علوم وفنونده حائز رجحان بولنان اکابر
علما . اعاظم حکما عجبا هانکی دورده ، هانکی حکومت
اسلامیه‌نك حوزهٔ اداره‌سنده نشأت ایتمشدر ؟ بوقدر
فحولینه قارشی بز عثمانلیلرك مدار مفخرتی بولنان
ابوالسعودلر ، ابن کمال‌لر ، ملا خسرولر ، ملا فناریلر ،
کلنبویلر بیلمم ناصل بر موقع اخذ ایده‌بیلیرلر ؟ یاقرن
اخیر علما وحکماسی بوقاریکی صنفلردن صوکرا هانکی
صنفی تشکیل ایده‌بیلمك لیاقتنی حائزدرلر ؟

ایشته شو نقاط معروضه پیش نگاه انصافدن كچیریله‌
جك اولورسه حیات علمیه‌مزك موقع حاضری پك کوزل
تعیین ایدر .

كمال خلوص ايله اعتراف ايتملى يزكه حيات علميه مزك
دكل نسل حاضرى ، انسال متقدمه سندن برچوقلرى ده
ساحهٔ جهد وهمتده اسلاف كرام حضراتندن پك چوق
كيرى قالمش، حتى براثر تجدد كوسترملرندن واز كچدك
آنلرك چيزدكلرى دائرهيى ، خط اساسىيى بيله تعيين
و تعقيبه موفق اوله مامشدر .

اون برنجى ، اون ايكنجى قرن هجرى علماسنك ده
تحت اعترافنده بولنان بو آجى حقيقت متفكرين نسل
حاضرىيى خيلى دوشونديرسه كركدر. وسائط ترقى وتكاملك
اعصار متقدمه يه نسبت قبول ايتميه جك درجه ده سهل
الاستحضار بولنديغى قرن اخيرده حيات علميه يه طارى
اولان ضعف وانحطاط عجبا نه دن نشأت ايتمشدر؟ بوكون
برمرض محقق قارشيسنده بولنديغمزى ادراك ايديورزده
بيلمم نه دن چارهٔ مداواتى دوشونميورز، ياخود دوشو -
نه ميورز. هم بومرض اوقدر حاد اوقدر حائز اهميتدركه كرهٔ
ارضده متمكن بولنان مليونلرجه اهالئ اسلاميه يى
استيلا ايدن ضعف وفتور عامه ده سبب كوستريليور .
شمدى بونك كيفيت مداواتى نه يولده اوله بيلير ؟ قواعد
مقررهدندركه برمرضك دفع وازالهسى آنجق اومرضك
سببنى ، عامل مؤثرنى تعيين وتقدير ايله ممكن اوله بيلير.
اوحالده دوشونهلم . قوجه برعنصر مهمى عصرلردنبرى
دائما وادئ انحطاطه دوغرى سوروكليوب كوتورن عوامل
ومؤثرات نه در ؟ محيطك تأثيريمى ؟ انسال متأخرهنك
فقدان اقدامات ومساعيسيمى؟ طرز تتبع واصول تحصيلك
سقامت جريان وعقامت انتاجيمى ؟ سربستئ تدريس
وتدرسدن، سربستئ مطبوعاتدن محروميتمى؟ علمه قارشى
رغبات عموميه نك انقطاعيمى ؟ اهل علمك كوشه نشين
تجاهل واستتار اولمريمى ؟

بوقسه شاعرك وقتيله تصوير ايتديكى :

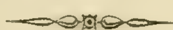
« لو صارفى صدر المناصب فاضل
ماضاع فى صف النعال افاضل

هـذا زمان ذل فيـه عزيزنا
ذو النقص فى رأس المراتب كامل »

كيفيتيمى ؟

ايشته بونلر وامثالى مطالعهلر بر طاقم استفهامات
تشكيل ايدركه ولو توهمات قبيلندن اولسون هرذهن
متفكره لائح اوله بيلير . متفكرين عصرك نظر انصاف
وانتباهنى بو نقطه يه دعوت ايدهرك موضوع بحثك
تدقيق وسبر، مرضك تعيين وتقديرى كيفيتلرينى رأى
رزين منصفانه لرينه حواله ايلرم. وبويله بر بحثى آچديغمدن
دولايى كتابخانه برحركته اجترا ايله توصيف اولنمقلغه
مستحق كوريله جك اولسهم بيله بوندن متأثر اولمق شويله
طورسون ينه حسن نيتمله متسلى ومفتخر اوله جغمى
عرض وبياندن كندمى آلهمم .

صبرى حازم

ادبيات

بر غزل :

قبهٔ افلاكى ايكله تمزمى بر آوازهسى
ساز رقت بخش قلبك نالهدر آغازهسى
آسمانكير اولمامق قابلميدر سوز درون
آه شكواى تحسردر اونك پايازهسى
اويله بر كشورستان ياقهدر جان مالكنى
كشورستان قلوبك فاتح دروازهسى
اويله بر فرمانروا آمركه دل اورنكنه
رشتهٔ جاندر كتاب حكمتك شيرازهسى
اويله بر سلطان قاهركه علو قدرينك
بعد بين المشرقين اولماز كمين اندازهسى
عشقدر عنوان عالمكيرى كه واردر اونك
طاهر آسا هر دقيقه بيك اسير تازهسى

طاهر المولوى

بر تصحیح :

قارئین کرامك خاطر نشانی اولسه کرکدرکه (بیان الحق) ك ٦١ نجی نسخه‌سنده آثار کمترامدن بولونان :

ایتدم در عنایتکی یاعلی ! مأب
باب رجاده برقولکم ایله فتح باب
ایلر نکاه مرحمتك خاکی کیمیا
بن خاك پایه برنظر ایت یا اباالتراب

نیازی مندرج ایدی .

اخیراً دارمجه‌دن آلدیغم بر مکتوبده حق عاجزانه‌مده بر چوق کلمات التفاتکارانه ابذال اولوندقدن صکرا استغاثهٔ مندرجه‌نك صوك مصراعی موضوع بحث ایدیلیورو « سلیقهٔ عربیه اطلاعی اولانلرجه‌ده معلومدرکه حرف تعریفله (اباالتراب) تعبیری تحقیر و تزییفی و حرف تعریفسز (ابا تراب) جمله‌سی مدح و تشریفی اشعار ایدر. بوجهتله حضرت علی رضی الله عنه افندمز حقنده معارضی اولان حضرت معاویه مقام استحقار و استهزاده مخالف حدیث شریف رسول مجتبی اوله‌رق (اباالتراب) تعبیرینی اختیار و استعمال و حضرت سرور کائنات صلی الله تعالی علیه وسلم افندمز ایسه (ابا تراب) خطاب جمیلی ایله کندیلرینی تلطیف وابجال ایدر ایدیلر » ده‌نیلیور .

بز بو عنوان تعظیمك ، ایکنجی سنهٔ هجریه‌ده وقوعه کلان غزوهٔ عشیره‌ده جناب حیدری بر خرما آغاجنك سایه‌سنه اوزانمش و صاچی صقالی طوپراغه بولانمش اولدیغی حالده اویقویه دالمش بو حاللری اوزرینه ذات اقدس رسالتك حضرت امامه ویردکاری بر کنیه اولدیغنی بیلیور، فقط التفات پیغمبری‌یی (قم یااباالتراب) صورتنده تخطر ایله‌مکده اولدیغمزدن :

کاکوثر کبی کلیر بوندا یاعلی دینسه نشوه‌یاب اولورم
ایله‌مم چرخه سرفرو اما خاك پای (ابو تراب) اولورم

قطعه‌سیله :

اولمق اوزره خاك پای (بوتراب)
دیر کوکل : یالیتنی کنت تراب

بیتنده کوردیکی اوزره (ابوتراب) و (بوتراب) هیئتنده قول الانیلان بو تعبیری (ابوالتراب) شکلنده‌ده استعمال ایدیله‌بیلیر ظن ایدییوردق .

صاحب مکتوبك اخطاری اوزرینه تدقیقاته لزوم کوردك (روضة الاحبابی) ی آچوب « عمار بن یاسر رضی الله عنهما دیرکه : غزوهٔ عشیره‌ده علی بن ابی طالب ایله بر خرما آغاجی کولکه‌سنده و قومسال برزمینده اویومشدق . حضرت فخر عالم ، باش اوجمزی تشریف ایله بزی اویاندردیلر وعلی‌یه خطاباً (قم ابا تراب) بیوردیلر » دیمك اولان « عمار بن یاسر رضی الله عنهما کویدکه در غزوهٔ عشیره من و علی بن ابی طالب درپای درخت خرمایی بخواب رفته بودیم در زمینی ریکستان. حضرت بر بالین ما آمدومارا بیدار کرد ویا علی کفت : قم ابا تراب » عباره‌سنی اوقودق .

صوکراده (سیرة الحلبیة) یی تتبع ایتدك. اونده‌ده « اوراده ، یعنی غزوهٔ عشیره‌ده رسول اکرم حضرتلری ، جناب علی‌یی عمار بن یاسر ایله اویقوده و توزه طوپراغه بولانمش اولارق بولدیغندن (ابوتراب) کنیه‌سیله تکنیه بویوردی وقدم شریفیله اویاندروب (قم اباتراب) دیدی . » مآلنی افاده ایدن « وکنی صلی الله علیه وسلم فیها علیاً بابی تراب حین وجده نائما هو و عمار بن یاسر وقدعلق به التراب فایقظه علیه الصلاة والسلام برجله وقال له : قم ابا تراب » فقره‌سنی کوردك صدق افاده‌سی بویله عربی وعجمی ایکی شاهدك بیاناتیله مؤید بولونان مصحح محترمه ، کمال اخلاص ایله تشکر وذهابمز کبی مصراع مبحوث عنهی‌ده :

بن خاك پایه بر نظر ایت یا ابا تراب

طرزنده تصحيح ايله‌ديكمزى عرض ايدرز .

چون ملائك كوى لاعلم لنا
دست بر كيرد وما علمتنا

منطوقنجه بيلمدكلرمزى اوكرنمك ايچين بيلمه‌دكلرمزى اعتراف ايتمه‌دن هيچ بر وقت چكينميه‌يز . بوكا بناءً ديرزكه : اعلاملك تبديل وتغييرى جائز اولماديغنى بيلديكمز حالده صاحب مكتوبك بيان ايتديكى « حرف تعريفله (ابا التراب) تعبيرى تحقير وتزييفى وحرف تعريفله (ابا تراب) جمله‌سى مدح وتشريفى اشعار ايدر » قاعده‌سنى بيله‌ميورز مصحح فضالمز بو جهتى‌ده لطفاً ايضاح بيورورلرسه ذات فضيلتلرينه قارشى حس ايتديكمز شكران محمدت برقات داها كسب قوت ايليه‌جكدر .

طاهر المراوى

— لاحقه —

« سيرة الحلبيه » (ابو تراب) ك كيفيت تكنيه‌سنى يازدقدن صوكرا شو معلوماتى‌ده ويريور :

رسول اللهك ايقاظى اوزرينه قيام ايدن جناب على‌يه حضرت پيغمبر « الا اخبرك باشقى الناس اجمعين عاقر الناقة والذى يضربك على هذا (ووضع يده على قرن رأسه) فيخضب هذه (ووضع يده على لحيته) يعنى : سكا خبر ويره‌يم‌كه بتون انسانلرك اك شقيسى صالحك دوه‌سنى سكيرله‌ين ايله (دست شريفلرينى سر مرتضايه وضع ايدرك) سنى بورادن اوروب (مبارك اللريله لحيهٔ على‌يى مسح ايله‌يه‌رك) بونى قانه بوياياندر . بيورديلر .

روايت اخرايه كوره حديث شريفك الفاظى « اشقى الاولين عاقر ناقة صالح واشقى الاخرين قاتلك » رمعناسى « اولكيلرك اك شقيسى ناقهٔ صالحك عاقرى سنك قاتلكدر » اولمق اوزره شرفسنوح ايتمشدر .

ديكر بر روايته نظراً صلى اله عليه وآله وسلم افنديمز حضرت امامه : اشقى الاولين كيمدر ؟ ديه صورمشلر ، جناب على : عاقر ناقه‌در . جوابى ويرمش . تكرار « اشقى الاخرين كيمدر ؟ سؤالى وارد اولمش . بوكاده بيلميورم . ديه مقابله ايتمش او وقت رازدان ما اوحى عليه افضل الصلوة والتحايا افنديمز ، جناب حيدرك تپه‌سنه اشارتله : سنى بورادن اوراندر . بويورمش .

شو اخبار نبوئ اعلام نبوتدن معدوددركه هجرتك قرقنجى سنه‌سنده عيناً وقوعه كلمشدر .

سنهٔ مرقومه رمضاننك حلولنده (كوفه) ده بولونان حضرت امام ، بر كيجه حسنين ايله برادرزاده‌سى واوكى مخدومى اولان عبدالله بن جعفرك نزدنده افطار واثناى افطارده اوچ لقمه ايله اكتفا ايله‌مه‌سنى اعتياد ايتمشدى .

شهر مباركك اون يدنجى كيجه‌سى اوزونجه مدت سمايه باقيور و : الله حقيچون ليلهٔ موعوده‌م بوكيجه‌در ديوردى . وقتاكه سحر وقتى اولدى ومؤذن طلوع فجرى اعلان ايتدى . حضرت ، مسجده متوجهاً دارالامارده‌دن چيقدى . حين خروجنده اوده بسله‌نيلن قازلر باغيرمغه باشلاديلر » اهل بيتى ، اونلرك سسنى كسمك ايستدى جناب على : بيراقك ، اونلر مرثيه خواندر . ديوب مسجده عزيمت و (الصلاة الصلاة) نداسيله جماعتى ايفاى نمازه دعوت ايتدى . او صيراده (عبدالرحمن بن ملجم المرادى) اسمنده‌كى خارجى ، ارقه‌دن هجوم ايدوب ـ رسول اللهك تعريف ايتديكى اوزره ـ حضرت امامك تپه‌سنه خنجرينى صاپلادى . جماعت مسلميندن برى اوستنه اتديغى بر اورتو ايله ابن ملجمى حركتدن ساقط بيراقدى ملعونى طوتوب باغلادقدن صوكرا العينك قبيله‌سى اولان (بنومراد) ى اعدام ايتمك ايچين خليفهٔ مجروحدن استيذان ايله‌ديلر جناب امام مساعده بيورمادى (اولورسه‌م قاتلى‌ده اولديرك ، ياشارسه‌م جريحه مقدارى قصاص اجرا ايدرم) ديدى . قاتل ؛

محبسه طیقیلدی. مجروحده ایکی کون صوکرا شهیداً ارتحال ایله‌دی.

قبل الانتقال حسن، حسین ومحمد بن الحنفیه حضراتنی فراش احتضارینك كنارینه جلب ایله اولا حسینه:

— متینانه حرکت ایتمه‌کزی، دنیا طلبنده بولونماماکزی حطام دنیا ایچون غمناك اولماماکزی، سبیل الـهیده لوم وطعنه‌دن احتراز دائما طوغری سویله‌مکزی وصیت ایده‌رم دیدی. صوکره اوغلنه توجیه خطاب ایده‌رك:

— قارده‌شلرکه نه دیدیکمی ایشتدك وسکاده عین صورتله وصیت ایدرم برادرلرکه تعظیم ایله‌مه‌کی واونلرك رأیی خلافنه بر ایشده بولونماماکی ده آیریجه توصیه ایلرم. دیدکدن‌صوکرا ینه حسینه دونه‌رك شو سوزلری سویله‌دی:

— سزه‌ده محمدی توصیه ایدرم اوده سزك قارده‌شکزدر. اوکی برادرکز ایسه‌ده بابا کزك اوغلیدر بیلیرسکزکه پدریکز اونی سوه‌ردی. بوندن صوکره دنیا کلامی ایله مشغول اولمادی. ذکرالله ایله اشتغال ایده‌رك آخر کلامی کلمهٔ توحید اولدی. کرم‌الله وجهه ورضی‌الله عنه‌وارضاه محمد بن‌الحنیفه صودوکوب حسین ایله عبدالله بن جعفر نعش مبارکنی غسل ایتدیلر. حضرت حسنك امامتیله نمازی قیلندی وکیجه وقتی دارالاماره‌یه دفن اولوندی. خارجیلر. تعرض‌ایتمه‌سین دیه قبر شریفنه علامت قونمادی.

دفنك ختامندن صوکرا قاتل علی اولان ابن ملجم لعینی‌ده قصاصاً اعدام ایدیلدی: علیه مایستحق.

چین مسلمانلری

مابعد

[٤]

[طمای طصونغ] دین مسیح ومحمدی‌ده حائز اولدیغی احاطه‌سیله «حکیم کامل» عنوانی آلان [قونفوسیوس] ك کتب سته‌سنده وضع ایتمش اولدیغی احکام اساسیه‌یه مغایر بر شی بولمادیغی ایچون ایدی‌که هم اسلاملرك همده نصرانیلرك نشر دین ایتملرینه مساعده ایلمشدی. ایمپراطور غایت عالم ومنورالفکر اولدیغی جهتله بو اوچ دینك اساسلری هپ کلمهٔ توحید ایله اخلاق حسنه واعمال صالحه اوزرینه وضع اولنمش بولندیغنی لایقیله اکلادی. ذاتاً ده بویله‌در. زیرا مدققین ادیان عندنده مسلمانندرکه مسیح، قونفوسیوس، بودا اصلا ادعای الوهیت ایتمدیلر وکندیلرینك دیکر انسانلر کبی مخلوق اولدقلرینی اقرار ایلدیلر اشته یالکز کهنه وره‌بانین طرفندن احداث ایدلمش اولان «تئولوغیه» یعنی علم لاهوت بو اوچ دین توحید قرینه باشقه بر کسوه ویرمشدر. عالم نصرانیتدن تجرد ایتمش اولان او بیوك نسطوری فرقه‌سی بو زمانلرده آسیاده نشر وتوسیع دین خصوصنده او قدر موفقیاته نائل اولمش ایدی‌که کلدانی دنیان سریانی لسانی استانبولدن نصارای چینیه‌یه قدر لسان رسمی اوله‌رق قبول ایتدیردی. نسطوریلر اسکی کلیسالرك یعنی قتولیك واورتودوقسلرك حضرت مریم [ص.ع] ك «والدة‌الله» اولدیغنه دائر اعتقادلرینی ردایدن برفرقهٔ نصاری‌در. نسطوریلرك کلیسا ومعبدلرنده بر اوفاق اخشاب خاچدن باشقه برشی بولنماز یعنی رسم وهیکل کبی اصنامی هیچ طاشیمازلر. بونلرك تئولوغیه‌لرنده مسیحك الوهیتی مسئله‌سی بویله مشتبك و ترکیبی بر طرزده تعریف اولندیغندندرکه عادتا مخالفلری یعنی بالاده ذکر اولنان کلیسالر طرفندن «کافر»، «منکرین الوهیت مسیحیه» تعبیرلریله تقبیح اولنمشلردر.

٦٣٥ تاریخ میلادیسنده کلدانی وآثوری نسطو- یلرینك پطریقی عالم عیسوی‌ده شهرت قازانمش اولان راهب [آلافن] ورفقاسنی [طمای طصونغ] ایمپرا-

طورینك زیارتنه کوندردی. راهب مشارالیه حکمداره کلدانیجه « استرانکیلو » خطیله غایت لطیف ومذهب یازلمش اولان کتب مقدسه‌یی تقدیم ایلدی. بعده ایمپراطور طرفندن پك زیاده اعزاز اولنان آلافن کتب مقدسه‌یی آرزوی حکمداری‌یه امتثالاً چین لسانته ترجمه ایده‌رك سرای ایمپراطوری کتبخانه‌سنه اهدا ایلدی.

آلافن بافرمان ایمپراطوری [صی‌نغان] ده برمعبد انشا ایده‌رك کمال سربستی ایله مذهبی نشره غیرت ایلدی.

بتون شو وقایع تاریخیه نسطوریلر طرفندن ۷۸۱ تاریخ میلادیسنده [۱۰ × ۵] قدم حجمنده بر مرمر طاشی اوزرنده چینجه وکلدانیجه حك وتحریر ایدلمش و ۱۶۲۵ ده برایسوعی یعنی ژزویت مسیونری طرفندن کشف اولنمش اولان بر مهم اثردن استخراج ایدلمشدر. ۱۶۲۵ ده [شانس] ایالتنك پایتختی اولان [شانغ آن] یاخود سیانفو شهرینك خارجنده بر بنانك تملی قازمقده بولنان عمله طرفندن اشبو اثر نفیس میدانه چیقارلمشدی. ایمپراطور درحال شو جسیم لوحه‌نك سیانفو معبدینه نقل ووضعنی وبر[قوپیا]سنك کتبخانهٔ ایمپراطوریلرینه کوندرلمه‌سنی امر ایلدی.

اثر مذکورك کشف وترجمه‌سی کیفیتی اوروپالیلره خبر ویرن بر ژزویت مسیونری اولمش ایدی.

اسلاملر ایله نسطوری خرستیانلر دینلرینی چینده سربستجه نشر ایتدیلر. بو خصوصده شایان دقت بر نقطه وارکه اوده بوایکی دینك عین ایمپراطورك اذنی ایله وعین مساعدات وتسهیلات ایله چینه دخولی کیفیتیدر. ایکیسی‌ده اوراده پك ترقی ایتدی. بتپرستلرك [پاغودا] دیدکاری معبدلری قارشوسنده جامع ایله کلیسا انشا ایدلدی عربجه وکلدانی لسانلری چینك بیوك شهرلرنده تکلم ایدلمکه باشلاندی.

عبدالاحد داود

مابعدی‌وار

متفرقه

مکتب نوابدن نشئت ایتمیان ومجالس حکام حضورنده وقتیله امتحانی علی‌الخصوص اجرا ایدلمامش اولان نوابدن ایکی هفته ظرفنده مکتب قضاة معلمینی معرفتیله اجرا ایدیلان امتحانده اون یدی ذاتدن سکزی اثبات اهلیت ایتمکله اسامیلری بروجه آتی درج اولنور.

سلط	قضاسی	نائب سابقی	عبداللطیف افندی
صلخد	«	«	محمدضیاءالدین «
بعلبك	«	«	عبدالقادر «
التون‌طاش ناحیه‌سی	«	«	محمدوجیه «
قره حیط	«	«	حسن‌فهمی «
چبوق آباد	«	«	مصطفی «
اکدیز	«	«	حازم «
خادم	«	«	عبدالرحمن «

— مخابرهٔ علنیه —

مکتب حقوق‌منتهی‌صنف طلبه‌سندن یوسف حیدر، مکتب حقوق اوچنجی صنف طلبه‌سندن نجیب‌الحکیم افندیلره:

کوندرمش اولدیغکز ورقهٔ استیضاحیه‌نك جوابنی کله‌جك هفته انتشار ایده‌جك اولان « بیان‌الحق » ده اعطا ایده‌جکمزی وعدوبیان ایلرز.

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی فی ٥ جماذی‌الاخری سنه ١٣٢٨ و فی ٣١ مایس سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ١٠ »

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلماسی رجا اولنور .

درسعادت
محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

— اسلامده علوم وفنون —

اهل اسلام ایچون قرآن کریمده بیان بیوریلان احکام الهیه‌یی کرکی کبی آکلامق وموجبنجه عامل اولمق لازم کلنجه الك زیاده عرض احتیاج ایتدکاری وسائطك بری ، وبلکه باشلیجه‌سی رسول اکرم (علیه الصلاة والسلام) افندمزك احادیث نبویه‌سی اولمشدر که اونلری ایلك اوکجه فم سعادتلرندن ایشیدوب حفظ ایدنلر اصحاب کرام حضراتیدر .

مسلمین ، بر آیتك معناسنی فهم ایتمك خصوصنده دوچار مشکلات اولدقلری وقت مدار انکشاف اولمق ایچون احادیث شریفه‌یه مراجعت ایدرلردی ؛ حال بوکه فتوحات اسلامیه ، حافظه‌سنده برچوق احادیث نبویه بولنان ، بالکده باشقه‌لرینك ایشیتمه‌مش اولدقلری حدیث شریفلرله تفرد ایلمش اولان اصحاب ذوی الاحترام حضراتنی اقطار بعیده‌یه سوق ایتمش اولدیغندن هر بلدده بولنان طلاب احادیث دیکر بلاد اسلامیه‌نك قسم اعظمنی دور ایده‌رك احادیث شریفه اخذ وتلقی ایتمکه مجبور اولمشلردر .

حضرت عثمان (رضی الله عنه) ك شهادتنی مؤدی اولان حادثهٔ مؤسفه‌دن صوکره اهل اسلامدن برچوق کیمسه‌لرك اخلاقنده بیوك بر تبدل وقوعه کلمشدر . مسلمین آره‌سنه فتنه کیرمش ، ایلری کلن بعض ذواتی خلافت ادعاسنه قدر سوق ایتمشدر ؛ بو جهتله هر فرقه کندی مدعاسنی اثبات ایچون — حضرت صدیقك مقام خلافته کلدیکی زمان روایت ایلدیکی (الأئمة من قریش) حدیث شریفنك انصار اوزرنده کوستردیکی تأثیر مهمی بیلدکارندن — استخراج ادله وتحری احادیثه بذل اعتنا ایتمش ، مقصدینه موافق حدیث شریفه دسترس اوله‌میانلرده او یولده بعض سوزلر تصنیع فخر کائنات افندمزه اسناد ایتمك کبی بر جرأتده بولنمشلردر .

بوندن طولایی علیه الصلاة والسلام افندمزدن

روايت ايدلمكده اولان احاديث شريفه‌نك تدقيقنه وصحيح اولانلرينك ، موضوع ومصنع بولنانلردن تفريقنه لزوم كوريله‌رك صوك درجه صرف مقدور ايله احاديث شريفه‌يه دائر بر چوق مؤلفات ميدانه كتيرلمش وبو واسطه ايله احاديث مرويه مراتبه تقسيم اوله‌رق : صحيح ، حسن ، ضعيف ، مرسل ، منقطع ، معضل ، شاذ ، غريب كبيناملر ويرلمش وبكديكرينه رجحاني بيان اولنمشدر .

احاديث نبويه‌نك تدقيقي ايلك عصرلرايچون احاديث شريفه‌يي حفظ ايله محفوظاتي مصدر اصلي احاديث اولان رسول اكرم افندمزه ارجاع ايله قابل اولنه بيلوردي كه بوكا (اسناد) نامي ويريليردي .

زمانلر كچه‌رك روايت اوزادقجه اسنادتسلسل ايتمشدر . ايشته بونك تصحيح وضبطي ، ثقات ايله غيريسني تفريق ايچون محدثيني تدقيق ايلمكي انتاج ايلمش بوصورتله : صحابه ، تابعين ، تبع تابعين ، مجتهدين ، حافظين ، ناقدين شارحين كبي طبقه‌لر شكيل ايديله‌رك بويولده برچوق آثار وجوده كتيرلمشدر .

بلاد مشهوره اهاليسي طرق اسناد اعتباريله مختلف ايديلر ، شويله‌كه : اهل حجازك طريق اسنادي ديكرلرينككندن دها بالاتر ، دها متين ايدي ؛ چونكه اونلر عدالت وضبط كبي شروط نقلده استقلاله مالك ايدي . طريقت حجازيه‌نك سندي صحابه‌دن صوكره هجرت سنه‌نك ١٧٩ سنه‌سنده وفات ايدن امام مالك ودها صوكره مشار اليهك شافعي ، ابن حنبلي كبي اصحابيدر ، محدثين ايچندن ايلك حديث كتابي تأليف ايدن ذات ، امام مالك ياخود ابن جريج‌در .

بوندن صوكره حفاظ احاديث طرق واسانيده اهتمام ايلمش و ٢٥٦ ده ارتحال ايدن امام المحدثين محمد بن اسماعيل البخاري حضرتلري كله‌رك (صحيح) نامنده‌كي اثر كزيني ميدانه كتيرمش و ٢٦١ تاريخ هجريسنده وفات ايدن مسلم بن الحجاج النيسابوري (المسند الصحيح) تسميه ايلديكي اثر مهمني تأليف ايتمش ، بو ايكي اثر عالي‌يه (صحيحين) نامي ويرلمشدر .

دها صوكره‌لري ٢٧٥ تاريخنده عازم آخرت اولان ابوداود ، و ٢٧٩ ده ارتحال ايدن ترمذي ، و ٣٠٣ سنه‌سنده وفات ايدن نسائي ايله ، ٣٨٥ تاريخ هجريسنده ارتحال ايدن دار قطني كبي محدثين يتيشه‌رك صحيحيني ياخود بونلر ايله امام مالكك (موطأ) ني جمع ايلمش ونا لرينه نسبت اولنان مؤلفات مخلده‌يي ميدانه كتيرمشلردر بونلره (كتب سته) نامي ويريلير .

قونيه‌لي :

ع . عاطف

غفلت بشريه

انسان نه قدر غريب برحالت روحيه‌يه مالكدر . تادم نشأتندن اعتباراً حياتك نه‌قدر مؤثر وعبرت آميز شؤن ووقايعنه معروض اولور ، هر كون ، هرساعت ، حتي هردقيقه نيجه تجليات وانقلابات كونيه‌يي سيروتماشادن برآن بيله آزاده قالمازده ينه بيلنمز ناصل بر سر عجيبدركه ديدهٔ بصيرتي باغلانير ؟ سرهوادارنده برروزكار لاقيدي هبوب ايدر . صانكه كوزي اوكنده جريان ايتمش اولان اوقدروثائق ؛ سجل حياتندن سيلنمش‌ده نظر كهنده مدار انتباه اوله‌جق نه برلوحهٔ عبرت بخشا ، نه‌ده فانوس حافظه‌سنده شؤن ماضيه‌يي اخطار ايده‌جك بر شعلهٔ رهنما قالمش ! هم ماضينك او آجي صفحه‌لريني قاريشديرمق ، مؤلم دوره‌لريني تذكر ايله‌مك نه‌سنه‌لازم ! استقبال انديشه‌سي بيله قيدنده دكل . مادامكه حال حاضر رونقدار ومساعد . آرتق انديشهٔ آتي ايله بي حضور اولمق زائد .

« عيش ونوش ايله بوكون آ كه غم فرداني
سكا اصمارلاديلرمي بويالان دنيايي »

بوكون اسباب طرب مهیا ایكن حظوظات نفسانیه‌یی، آمال عاجله‌یی استیفا ایتمه‌مك قدرده احمقلق متصورمی ؟ تصوراتی قوه‌دن فعله اخراج ایتمك خصوصنده مانع‌ده یوق . او حالده دم ، بودم ، ساعت ، بو ساعت دیه‌رك امكان مساعد اولدیغی قدر لذائذ حیاتیه‌دن اخذ نصیب ایتمك لازم .

ایشته بوقدر عبرت آمیز شؤون ونوائب دهریه‌یی پك یاقیندن سیروتماشا ایتدكدن صوكرا بشریت ؛ سعادت ظن اولنان بر سراب مخیلك ویردیكی نشوهٔ اغفال واطمئنان ایله سلسلهٔ تصورات وآمالنی براز دها تمدید ایده‌رك نخل عمرینك، معشوقهٔ وجدانی اولان مالكانهٔ معیشت وخزینهٔ ثروتنك هر آن ایچون محافظهٔ طراوت وموجودیت ایده‌بیلمسنه قائل اولور . آمال سفاهت پروانه‌سنی اجرا خصوصنده بوتون حدود معززه ومحظوره‌یی چكینه‌یوب چكمكدن چكینمدیكی كبی حركت واقعه‌سنی ابنای نوعنه متفاخرانه آكلاتیر . حتی بوندن بر نوع ذوق وحظ دویار . زواللی نفسنه قارشی بیله نه قدر ظالمانه طاورانمقده اولدیغندن خبردار اولمدیغی حالده مظهر امهال صمدانی اولماسنه مغرور اوله‌رق ثروت ومسعودیتنك بقا ودوامندن ، قیامتك عدم قیامندن امین اولمق درجه‌سنده وادیٔ غفلتده پویان اولور . حتی « ظن ایتمم یا بو قدر ثروتم ، مالكانه‌م فناپذیر اولسه ، قیامت قوپسه بیله ینه ای ضعفای بشر ! ای كروه حامدین! آخرتده‌ده سزدن دها مرفه ومسعود بر حیات طیبه‌یه مظهر اوله‌بیلیرم » ادعای غریبنی بیله درمیان ایتمك جرأتندن كندینی آله‌ماز .

چونكه ظن ایلركه جناب حق ؛ كندیسنه اوقدر ثروت ونعمتی استئهال واستحقاقنه بناءً ویرمشدر . نره‌یه كیتسه او نعم جلیله‌ده برلكده كیدر؛ هیچ آیرلماز. لكن بشریت بو ظن وذهابنده نقدر یاكلدیغنی هیچ دوشونمیور . آن نشأتدن دم احتضاره قدر كذران اولان صفحات حیاتیه بر عجز مطلق ایچنده چالقانمق محكومیتندن قورتیله‌مدیغی حالده انسان كندیسنده بویله لایموت برقدرت وقوت تصور ایتمك نه‌قدر بویوك برائر غفلتدر . مكوناتك خالق اعظمی ؛ انسانلری اویله سلمه‌السلام باشی بوش برحالده بیراقیرمی ظن اولونیور؟ ناچیز بر نطفه‌دن قوچه بر نسخهٔ كبرای انسانیت خلق ایدن قدرت بالغه‌یی تفكر ایتمیانلر بو غافلانه روشك سیئه‌سنی موتك ، قیامت صغرانك آن قیامنده ادراك ایدرلر .

فنا پذیر اولمق احتمالی خاطر وخیاله كتیریلك ایستنیلمین نازنین وجودلر ، ثروتلر ، نعمتلر ، قدرتلر بر كون كلیر عدم آباده كیدر . مظهر امهال یزدانی اولانلرده عاقبت دست قهار قدرته كچر . دنیاده هیچ بر قوت قارشیسنده تتره‌مین ، بویون اكمه‌ینلر حضور حق وعدالت مطلقه‌ده اویله خائب وخاسر سرنكون اولورلر. او زمان بتون حاجزلر ، حاجبلر آرادن قالقار . انكاره مجال قالمیه‌جق صورتده حقائق انكشاف ایدر .

ایشته بوتون بشریتك حضور عظمتنده تتره‌دیكی بودم دهشت وحیرتده یاپیله‌جق تلهفلر ، تحسرلر، دیزلره اورملر ، « یالیتنی كنت تراباً » یولنده تمنیٔ محاللر هیچ فائده ویرمز . دست معاونتی اوزاته‌جق ، اخذ ثاره قیام ایده‌جك اعوان وانصارده اله كیرمز . اوراده سلطنت قاهره ، انجق ذات اجل واعلایه مخصوصدر. آكا قارشی قویه‌جق هیچ برقوت تصور اولنه‌ماز . اوراده غافللر سیئهٔ غفلتلرینی ، ظالملر ، جزای ظالملرینی چكه‌جكدرلر.

دنیاده دیدهٔ بصیرتنی حجاب غفلت وبهمیت بورومش، احتراصات نفسانیه‌یه اسیر دوشمش اولان كتلهٔ مؤسفه انسانیت ، بر آن ایچون اولسون بر كون كلوب‌ده بویله بر حقیقت مدهشه قارشیسنده تتره‌مك حسنی خاطره كتیرمش اولسه ایدی غیای هلاك وخسرانه منتهی اولان

وادئ ضلال وغفلتده بودرجه پویان اوله‌بیلیرمیدی ؟
لکن هیهات ! ! الناس نیام اذا ماتوا انتبهوا

حسين حازم

اخلاق

دن

مابعد

هرکسك دردینی بر بیلمیه‌لم !.. دیدکده دردیمزك
تداویسی اوغورنده صرف ایدیلان بعض مساعی‌یی ـ که
اهالی‌یی ، جاهل اهالی‌یی قلوبلرده ، مکتبلرده اوقوتمغه
اعتراض یوللی برسوز ایله ـ انکار داعیه‌سنده بولندق .
اهالینك اکتساب معرفت ایتمسنه جزئی اذعانی اولان
برآدم معارض بولنمز . بولنورسه معارفك قدرینی ،
علویتنی اکلامامش اولور . فقط دردیمزی ایی تشریح
ایده‌لم که : درمانه‌ده اوصورتله دسترس اوله‌لم. انسانلرك
محتاج اولدیغی شیٔ نه‌در ؟ اوت .. معارف‌در. معارفدن
اول‌ده وسائط معیشته محتاجدرلر هیچ بر زمان قارنی
طویورمقدن ، عیالنی کچیندیرمکدن عاجز اولان برآدم
تحصیل معارف ایده‌مز . آنجق تحصیلی ؛ معیشتنی بر
بشقه‌سی درعهده ایدن کمسه‌لر ، یاخود تحصیل ایچون
قاصه‌سنه برسرمایه آییره بیلان ، یاخود آز بر سعی ایله
معیشتنی تأمین ایدوب‌ده تحصیل ایچون برزمان آرتیره‌بیلانلر
یاپه بیلورلر . مع‌التأسف بزده بوقسم اهالینك ده اوقدر
تحصیل هوسلری یوقدر . قالدیکه فقرا اهالیمز کویلرده
بر چفت اوکوزك آرقه‌سنده کندیسی ، قاریسی ، اوغلی ،
قیزی اون ایکی آی کیجه‌لی کوندوزلی چالیشدیغی حالده
کچینه‌میورده نهایت چفت اداره‌سنی عائله‌سنه حواله ایدرك
کونده اوچ غروش تزانمق ایچون استانبول ، ازمیر کبی
بیوك شهرلره جانلرینی کوچ آته‌بیلیورلر . بونه‌دن ؟
وسائط نقلیه‌نك فقداننذن ! اثبات ایچون اوزاغه
کیتمیه‌لم . مرکز سلطنتك قولاغی دیبنده قسطمونی!
سیواس ولایتنی اله آله‌لم‌ده کوره‌لم . بریسی اورمانلریله
دیکری‌ده واسع اراضیسیله مشهور اولان بوایکی مملکت
خلقی مملکتك منابع طبیعیه‌سندن استفاده‌دن بسبتون
محروم اولمغله برابر بوزواللی اهالی مملکتلرنده برکت
زیاده اولورسه بردرلو پریشانلغه ، برکت اولمزسه بشقه کونا
پریشانلغه دوچار اولیورلر . شویله‌که : بو مملکتلرده
برکت زیاده اولدیغی او کوزه‌لم محصولات انبارلرده چورور
کیدرده بر قیمتنی کمسه آلماز حتی بویله زمانلرده ارباب
زراعت حرمنلرینی بیك درلو مشکلات ایله میدانه
کتیره بیلورلر . برکتسزلك یوز کوستردیکی زمانده
بو بیچاره‌لرك یوردلرینی ترك ایتمکدن ، هربری برطرفه
طاغیله‌رق سدرمق چاره‌سنه باقمقدن بشقه چاره‌لری قالماز .
فقط بو بیچاره اهالیمزك سنه‌لردنبری ـ بویله برحاله ـ
دیشندن طرناغندن آرتیره‌رق ویردکاری ملیونلر ،
او زواللیلرك دردلرینه ، احتیاجلرینه ، یوللرینه صرف
ایدلسه ایدی کیم بیلیر او خرابه‌زار آناطولی‌ده نه
معموره‌لر کوره‌جکدك . هیهات که اولمدی . حالا اولمیور .
اوله‌میه‌جقده‌می بیلمم ؟ بر مثال اوله‌رق قونیه‌نك
اسکی حالیله شمدیکی حالنی بر کوره‌لم ! اوچیوز اوچ
قحطنده او برکتلی مملکتده آچلقدن اولنلر چوق
بولندی . فقط اوچیوز درتدنصکره شمندوفر کلنجه‌یه
قدر یوز یکرمی قیه‌لك برکیله بغدای قرق غروشه
تنزل ایتدی‌ده کویلیلر ، بسبتون زراعتی ترك ایتمك
درجه‌سنه کلدیلر شمدی ایسه او شمندوفر سایه‌سنده
برکتدن استفاده ایتدکاری کبی قحط زماننده اقطار
جهاندن امدادلرینه یتشیلور . قسطمونی ولایتك اوتمز
توکنمز اورمانلری کوزیمز اوکنده طوررکن ینه
قوللاندیغمز اوروپا کراسته‌سیدر . قسطمونی اورمانلری
بر طرفدن مدهش حریقلر ایله دیکر طرفدن
باقمسزلق ، اصوله رعایتسزلك یوزندن خراب اولوب

کیدرکن اومنابع طبیعیه‌دن استفاده‌ایده‌میه‌رك استانبولك
بودرومارنده یاتمغه‌محکوم اوله‌رق اوچ‌بش غروش‌قزانمق
ایچون یدی یاشندن یتمش یاشنه قدر استانبوله دوکیلان
خلقه‌اوقومق یازمق‌اوکرتمه‌ك نه‌چیقار ؟ دهاطوغریسی
اوقویه بیلورلرمی ؟

شو سطرلری یازمقدن مقصدم اسکی دردلریمزی
تازه‌له‌مك ایچون بر حسبحال دکلدر . چونکه درد
تازه‌له‌مك ایچون سویلنمز چاره‌سی آرانمق ایچون
تکرار اولنور . شوحالده قباحت کیمده‌در ؟ بونی
آرامق ایجاب ایدرسه بن بو قباحتی اهالی‌یه ویره‌مم
چونکه معارف ، صنایع نه‌در آنلر بیلمزلر اوت
قباحت ، بیوك قباحت زمامداران اموریمزده ،
زنکینلریمزده، ارباب نفوذیمزده‌در ، زمامداران اموریمز
یاتمش بیقلمش بر خرابه‌زار ایچنده واله وحیران
برحالده « تردد » دن تردده خلیادن خلیایه قوشیورلر .
خیالاته قاپیلوب مفکره‌لرنده بیوتدکاری انتظامی
بر درلو موقع تطبیقه وضع ایده‌میورلر .

معذوردرلر چونکه مملکته بیوك خدمت ایتمك
استیورلر ، فقط کوچکندن‌ده محروم قالیورلر . مثلا
چرچر حریق محلنی مکمل بر حاله قویمق ایچون بر
حریطه ایکی سنه‌ده یاپیله‌مز . فقط فقرای اهالی‌یی کیم
دوشنور ؟ . قونیه‌ده ولایت مجلس عمومیسی اجتماع
ایدر قونیه ایله مرام آره‌سنده‌کی یولك یاپیلسنه باقار .
کویلیلر کیمك نه‌سینه ؟ . فقط مالیه ناظریمز اهالی
چوقجه سودیکندیمیدر نه‌در ؟ بوسنه محصولات برکتلو
اوله‌جق دیه سوینیر . بوقدر باری‌دوشندکارینه تشکر
ایتملیدر . زنکینلریمزه کلنجه بو آدملر اوچ بش سنه
صکره قزانیله‌جق قزانجه آلشمامشلر . بر آره‌یه کلوب
شرکت تشکیلنی اوکرنمامشلر . اك طوغریسی کندی
منفعتلرینی دوشونمکدن بشقه بر شیئی دوشونمامشلرکه
شو دردلریمزك هیچ اولمزسه یوزده برینه باری برچاره

أراسونلر احتمال‌که : اراسه‌لرده اللرینه کچمیه‌جك یا ؟ .
ارباب نفوذیمزه کلنجه : طوغریسنی سویلیه‌لم بزه
اوروپادن اعلا موده‌لر ، مکمل اسرافلر ، کوزل
اکلنجه‌لر کتوریورلر ایش نامنه بر شیئ یوق .
یامعشرالناس ! سویلیك . طوغریسنی سویلیك بزه
اوروپادن کلنلر نه کتوردی ، تیاترولریمز چوغالدی ،
موسیقیمز ، چالان چاغیرانلریمز تکمل ایتدی ،
وه‌لوسیپدلر چوغالدی بونلری کیم کتوردی ؟ دیه بر
سؤالده خاطره کلز دکل . فقط یازق او مملکته‌که
یالکز اویونی ، چالغیسی ، اکلنجه‌سی تکمل ایدییورده
ایش نامنه اورته‌ده برشیئی یوق .

بزم محیط عرفانمز ، حالاً ، خلقاً ، معیشةً ایکی
مملکتك ، ایکی قومك براوله‌میه‌جغنی ادراك ایده‌جك
قدرده واسع دکل‌که: هیچ مدنیت، تکمل نامنه‌اوروپادن
برشی نقل ایده‌میورز . هیچ اولمزسه اسکی اقتصادیمزی
اسرافه ، اسکی ملیتمزی فرنکلکه باری تبدیل ایتمه‌لم
دیه دوشونه‌لم .

بز هر نصلسه کندی کندیمزه برشیئ یاپه‌میه‌جغمزی
دوشونیورزده جانمزی فرانسه‌یه آتمه‌یه آنلری تقلید
ایتمکه قوشیورز . تقلید دیدیسه‌ك — انلرك تکملاتنه
باقمق، اوکرنمك دکل‌ها ! — اوروپاده‌کی عوام اهالینك
عادات اخلاقتجه کتمکی کندیمزه بر شرف بیلیورز .
فقط دوشونمیورزکه اوروپالیلر بالخاصه فرانسزلر بو
اسرافاته ، بو سفاهتاره انهماك ایتدیلرده‌می زنکین
اولدیلر . یوقسه زنکین اولدقدنصکره‌می بو حالاره
دوچار اولدیلرده تدریجی بر تدنی‌یه یوز طوتدیلر ؟ بزم
آوروپا کورمشلریمز هر شیئك ایوسنی اوروپاده فناسنی
کندیمزده ظن ایدرلر. زواللی تورکلك نه بیوك قباحت
ایمش ؟ الهی ! . . ترك اولمق قباحت . ساده ترکجه
سویلشمك . ترك اخلاقیله بیومك قباحت. بو، بویله‌ده
بزی نیچون ترك یراتدك !.. عجبا بو ترکلکك هیچ

ماضی‌یه ، حاله عائد بر شرفی ، بر مزیتی یوقیدر . حالبوكه بز بو فكرلری اوروپادن آلوب كندی علیهمزه صرف ایتمكده‌یز. اوروپا اقوام مدنیه‌سی ایچندن سفاهته انهماكله تمیز ایدن یالكز فرانسزلری كندیمزه رهبر ایتدیكمزده أنلرده‌كی قومیت غیرتنی باری اوكرنسه‌كده، انلر ملیتی ، قومیتی محافظه‌یه نصل چالشیورلر كورسه‌كده بزده كندی كندیمزه ملتمزی ایاقلر آلتنه آله‌جق قدر بركیمسه‌یی تحقیر صیره‌سنده تركلك ایله اتهام ایده‌جك قدر تذلل، تنزل كوسترمه‌سه‌ك. بلكه كندیمزه برموجودیت ویرمه‌نك چاره‌سنی أراسه‌ق! . . . اوت بوكا برچاره خاطریمه كلیور . بر فرانسز لطف ایتسه‌ده بزده‌كی مناخر مایه‌یی یازیویرسه اشته‌او وقت كندیمزی كورورز بونكله برابر بزده اخلاقك اساسی نه قومیته ، نه‌ده اعتیاده عائد دكلدر . آنجق اخلاق حسنه‌یی بزه دین مبین پك كوزل ارائه ایتمشدر . ایشته شو آجی حقیقتلر ایستر سوء نیته، ایستر تعصبه حمل ایدلسون بزجه حقیقت حال بوندن عبارت اولوب بزم جاهل اهالیمزك بر الینی طوته‌جق كمسه : بولنمیور دیمك اولیوركه

یازدن آدم یتشمیور یاخود یتشیورده بز بكنمیورز شو ایكی شقك اولكیسنك طوغری اوله‌بیله‌جكنی بز ادعا ایدییورز الله ویره بز یاكاش فكرده بولنمش اوله‌لم‌ده شوغریب ماتی‌راه سلامته چیقاراجق ارباب عقل وتدبیر بولنمش اولسون .

م . ص

بر مباحثه‌نك نتیجه‌سی

آتی البیان مسئله‌ده حق وحقیقتك بیان بیورلمسی جمعیت علمیه‌نك علمای اعلامندن مسترحمدر .

[العرب] نامنده درسعادتده انتشار ایدن غزته‌نك اون برنجی نسخه‌سنده صاحبی محمد عبیدالله افندی طرفندن زیرده مندرج عباره‌لر یازلمشدر :

ان اكبر مرشد في الاسلام هو النبي عليه الصلاة والسلام كان يحمل كتاب الله في يد والسيف في اليد الاخرى فكان اذا رأى من لا يقبل الحق الذي يدعوه اليه في الكتاب ارغمه بالسيف] یعنی اسلامك مرشد اعظمی اولان پیغمبر ذیشان علیه الصلاة والسلام افندمز حضرتلری بر النده كتاب الله دیكر النده قلنج اولدیغی حالده خلقی ایمانه دعوت ایدردی كتاب ایله دعوت ایتدیكی حقی قبول ایتمینلری قلنج ایله قبوله اجبار ایدردی .

مومی الیهك غزته‌سنه درج ایتدیكی بو مسئله كتب افرنجده دین اسلام حقنده مدار طعن وتزییف اولمق اوزره كندیلرنجه سرد اولنان ادله‌نك الك قوتلیلرندندر حالبوكه كتب دینیهٔ اسلامیه‌ده بویله بر مسئله قطعیاً ذكر اولنمدقدن ماعدا بونی رد ایدر یوللو خیلی نصوص ودلائل قویه موجود اولدیغندن عبیداه افندی طرفندن یازیلان اشبو عباره‌نك كتب افرنجدن همان حرفیاً نقل وترجمه اولنمش كبی كورونیور زیرا اوروپالیلر دین اسلامك محبت وبرهان ایله قائم اولمیوب سیف وسنان قوتیله یعنی جبر واكراه ایله انتشار ایتدیكی زعمنده اولوب اشبو زعم باطللری مصرده ، هندده بعض علما طرفندن رد اولنمش ومعرض استدلالده [لا اكراه في الدين] [ولوشاء ربك لآمن من في الارض كلهم جميعا افأنت تكره الناس حتى يكونوا مؤمنين] ، [وما انت عليهم بجبار فذكر بالقرأن من يخاف وعيد] آیات قرأنیه‌سنی ایراد وقبول جزیه‌یی دخی مثال اولمق اوزره ارائه ایلشلردر .

شو نصوص قرأنیه‌یه وعبیدالله افندینك ذكر ایتدیكی عباره‌یه نظراً حق وحقیقتك هانكی طرفده اولدیغی یعنی عبیداه افندینك بیاناتمی طوغرودر یوقسه رد ایدن علمانك ردیمی طوغرودر ؟ بوراسنك استفتاسنه مجاسرت اولنور . بوده اكر عبیداه افندینك بیاناتی طوغرو ایسه ارشاد ایتدیكی بو طریقه سلوك ایله حضرت پیغمبره

بومسئله‌ده اقتدا ایتمك ایجاب ایدرمی ؟ چونكه بوجمله‌دنصكره غزته‌سنده عیناً زیرده مندرج شوعباره‌لر كورلمشدر .

[یامعشرالمرشدین المكلفین بوظیفة الارشاد] [لقدكان لكم فی رسول‌الله اسوة حسنة] آیت كریمه‌ده‌كی [اسوة حسنة] جمله‌سنی عبیداه افندی یاكاش اوله‌رق [قدوة حسنة] صورتنده یازمشدر یعنی : [ای ارشاد وظیفه‌سیله مكلف اولان مرشد وناصحلر ! رسول كبریا افندمز حضرتلرینك اعمالنده سزك ایچون بر قدوة حسنه واردر] بوندنصكره اسلامده خلفا وامرا وسائره‌دن ظهور ایدن بتون مرشدینك بومسلكه سالك اولدقلرینی بیان وعبارلری بوصورتله ارشاده دعوت ایلمشدر بزایسه تاریخده بوقولی تأیید ایدر نه‌بر صراحت، نه بر دلالته تصادف ایده‌مدیكمزدن وظیفهٔ ارشاده تصدی ایدن بوذاتك ادعاسی وجهله خلیفهٔ مسلمین ایله امرا ومرشدلرینك قرآنی قبوله ناسی قلنجله اجبار ایتملری لازم كلیرمی ؟ بوراسنك‌ده لطفاً بیان وایضاح بیورلمسی مسترحمدر .

اشته بونغمه‌یی مشاهیر علمادن اولدیغی ایشیدیلان بر ذاتدن برنجی دفعه اوله‌رق دارالخلافة الاسلامیه‌ده ایشیدییورز . بوعجیب بیانانك انتقادنی الحق اسمی مسماسنه مطابق اولان [بیان‌الحق] جریدهٔ فریده‌كزك صحیفه‌لرنده كورمك وعبیداه افندی بیاناتنك درسعادت علماسی طرفندن اجماع سكوتی‌یه مشابه بر حاله مظهر اولدیغی ظنی تولید ایتمامك ایچون اشبو سؤالی تقدیمه مجبور اولدق چونكه ! مقام مقام بیاندر مقام سكوت دكلدر [واذا اخذالله میثاق الذین اوتوا الكتاب لیبیننه للناس ولایكتمونه] بومسئله بوكونكی كون مدار بحث وجدال اولمش اولدیغندن اشبو سؤالمزله اكا ویریله‌جك جوابك رساله‌كزه درجنی رجا ایدرز جواب ویرلمدیكی حالده سكوتكز عبیداه افندی بیاناتنك واجب الاتباع بر حقیقت اولدیغی اوزره طرف عالیكزدن تصدیق ایدلدیكنی تلقی‌یه مجبورز افندم .

فی ۲۰ جمازی‌الاول سنه ۳۲۸

مكتب حقوق اوچنجی صنف شاكرداندن مسیحی قتولك
نجیب‌الحكیم

مكتب حقوق منتهی صنف شاكرداندن مسلم
یوسف حیدر

بیان‌الحق

دین اسلامك اساسی رفق وملایمت ووعظ ونصیحت ایله دعوت ایتمكه مستنددر یعنی (لا اكراه فی الدین) آیت كریمه‌سندن دخی مستبان اوله‌جغی وجهله بركمسه‌یی اسلام ایچون جبر شرعا جائز اولماز آنجق اسلامیتی تكلیف ودین اسلامك علویتنی بیان ایله دعوت ایتمك مشروعدر نته‌كیم (ادع الی سبیل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة) و (ولاتجادلوا اهل الكتاب الا بالتی هی احسن وقل للذین اوتوا الكتاب والامیین أ اسلمتم فان اسلموا فقد اهتدوا وان تولوا فانما علیك البلاغ والله بصیر بالعباد) آیت كریمه‌لری بویله امر ایدییور .

حضرت پیغمبرك جناب حقدن بدایة تلقی بیورد- دقلری امر سفك دمادن توقی واحتراز ایتمك ایدی . لكن اخیراً كفار قریشك ایقاع ایتمك ایسته‌دكلری فساداوزرینه پیغمبرمز (اذن للذین یقاتلون بانهم ظلموا) آیت كریمه‌سیله حربه مأذون وكفار قریشك تجاوزاتنه قارشی (فان قاتلوكم فاقتلوهم) (وقاتلوا المشركین كافة كما یقاتلونكم كافة) آیت كریمه‌لریله تدافعی جهاده مأمور بیورلمشدر .

دهاصوكره كفار مكه‌نك مسلمینی اسلامیتدن رجوع ایتدیرمك ایچون ضرب وقتل ایله اكراه ایدوب فتنه وفساد ایقاعنه سببیت ویرمكده دوام ایتملرندن ناشی (قل للذین كفروا ان ینتهوا یغفرلهم ماقد سلف وان یعودوا فقد مضت سنة الاولین وقاتلوهم حتی لاتكون فتنة ویكون الدین كله لله فان انتهوا فان‌الله بما یعملون

بصیر) و (وقاتلوا ائمة الکفر) و (کتب علیکم القتال)
و (قاتلو فی سبیل الله) و (فاقتلوا المشرکین حیث وجد
تموهم) آیت کریمه‌لریله تجاوزی حربه مأذونیت
ویرلمشدر اشبو آیات قرآنیه‌دن اجتهاداً استنباط مسئله
ایلیان علمادن ثوری وابن شبرمه مشرکین ایله جهاد
کندیلری طرفندن بدء ومباشرت ایدلدکجه اسلام اوزرینه
واجب اولمدیغنی واکثر علما ایسه بعض شروط وقیود تحتنده
ابتداءً جهاد ایتمك فرض کفایه اولدیغنی بیان ایتمکله برابر
شاید نفیر عام وقوعنده یعنی بلاد مسلمیندن برینه تجاوز
وقوعنده اعدایی قهر وتدمیر ایتمك ایچون اوزاق ویقین
کوریلان لزوم واحتیاجه مبنی الی سلاح طوتان مسلمانلرك
حربه قوشمسی، حتی سلاح استعمال ایده‌بیلن قادینلرك
بیله زوجلرینك رضاسنه باقیه‌رق جهاده اشتراك ایتملری
فرض عین اولدیغنده بتون علما متفقدر .

محاربه نتیجه‌سنده بر بلده‌نك فتحنه مظفریت حاصل
اولنجه اهالیسی ایکی شیدن برینی قبولده مختاردر :
بریسی اسلامیت دیکری تابعیت ! یعنی کندی دینلرنده
قالمقله برابر دنیایه متعلق احکامده قوانین اسلامیه‌یی
قبول ولازمکلان ویرکویی اعطا ایتمکدرکه بوکا لسان
شرعده جزیه تسمیه اولنور . مطلقا اسلام اولمق ایچون
بر کمسه‌یه جبر واکراه ایتمك شرعا غیر جائزدر .
جزیه‌یی قبول ایدنلره اهل ذمت اطلاق اولنور . حقلر-
نده فقهاء کرام (فلهم ما للمسلمین وعلیهم ما علی المسلمین)
عباره‌سیله بیان وتفصیل ایلدکلری اوزره هرهانکی دین
ومذهبده اولورسه اولسونلر دینلری محفوظ ؛ ماللری ،
جانلری ، عرضلری ، اسلامك مالنه ، جاننه ، عرضنه
مساویدر . ایشته حضرت پیغمبر وخلفاء راشدین وائمهٔ
مسلمینك طوتدقلری یول بویله‌در ومجتهدین وعلمانك
بیاناتی دخی بو مرکزده‌در . حضرت عمرك قدسی
فتحنده غیر مسلملره یاپدیغی معامله وسلطان سلیمك
زنبیللی علی افندیدن طلب ایتدیکی فتوایه قارشی آلدیغی
جواب هرکسجه معلومدر .

آنجق بالاده ذکر اولنان حکم شرعیدن بر قسم مستثنادر که
اوده مشرکین عربدر . بونلرك وقت سعادتده آشوری
درجه‌ده ایقاع ایلدکلری فتنه وفساد ایله برابر معجزات
نبوتی پك یقیندن مشاهده ایتمش اولملری دولاییسیله
کندیلری ایچون هیچ بر جهت معذرت قالمامش اولمسی
کبی اسباب سائرهٔ مقبوله‌دن ناشی اسلامیتلری مطلوب
اولدیغندن جزیه‌لری قبول ایدلمیه‌رك هرحالده اسلام اولملری
مقتضیدر . بو حکمك عرب وعجمك اهل کتابیله ملل
سائره‌سنه قطعیاً شمولی یوقدر . برده یوقاریده عرض
اولندیغی وجهله بلاد مفتوحه غیر مسلملرینك تابعیت
وقوانین اسلامیه‌یی قبوللری حقنده بر جبر واردرکه
اونكده سببی دین اسلامك یالکز تعبدی واخروی
بر دین اولمیوب معاملات وسیاسیات دنیویه‌یی دخی
جامع بر حکومت اولمسیدر .

حکومت ایسه هم حکمت همده قوت اساسلرینی
نظر اعتباردن دورطوتماز . ایشته (العرب) غزته‌سنك
سیاق کلامی قرینه‌سیله (بر النده کتاب وبر النده قلنج)
سوزندن مقصدی‌ده بو اولملیدر .

ایرانك وضعیت حاضره‌سی

مابعد

(۳)

ایرانی بویله کیفی وپرواسز بر صورتده اوچ منطقه‌یه
انقسام ایتدیرن حالت عجبا هانکی تاریخلی ۱۹۰۰ می ،
۱۹۰۷ می تاریخلی ائتلافنامه‌لرله تقرر ایتمشیدی؟ ۱۹۰۰
سنه‌سنده‌کی روسیه‌ایله ۱۹۰۷ سنه‌سنده‌کی روسیه آراسنده
غیر قابل قیاس بر فرق اولدیغی هرکسك بیلدیکی بر
قضیهٔ بدیهیه‌در . بوندن اون سنه اول ذروهٔ قدرت
واحتشامده بولنان روسیه دولتی دکل بویله بر ائتلاف
احتمال که ائتلاف تکلیفنی بیله حیثیته منافی بر استحقار

عد ایلردی . فقط مانچوریا محاربانده آلمش اولدیغی هزیمت ضربه‌لرینك تأثیر مخربیله پترسبورغ قابینه‌سی ایچون انکلتره‌نك تکلیفاتنی قبول ایتمکدن باشقه برچاره قالمامشدی . ایشته ایشك ماهیت حقیقیه‌سی بوندن عبارتدر . ائتلافنامهٔ عمومی اسکیدن اوروپاده و آسیاده آمال استیلا ایله سرمست اولان روس رجال دولتنك یك‌ده خوشارینه کیده‌جك بر معامله اولمسه کرکدر . لکن مسئله بوراده بیتمیور . ائتلافنامهٔ مذکورك کرك بوندن اون سنه ، کرك اوچ سنه اول اولسون ، حتی ایستر روسیه ممنون اولسون ایستر اولماسون ایرانه تعلق ایدن جهتنی تدقیق ایتمك ایجاب ایدر . ائتلافی وجوده کتیرن اسباب بر کره کشف وتحری ایدیله‌جك اولورسه ایران مسئله‌سی کندی کندینه حل ایدلمش اولور دیمکدر . اول امرده هر درلو فنالغه مصدر اولان حکمدار سابق ایله عونهٔ ملعونه‌سنك اداره‌سزلکی ، مظالمی یوزندن ایران چورویوب کیدیوردی . بر مملکتده‌که عدلیه ومعارف یوقدر ، هیچ بر شکل حکومتی حائز اولمایان بر ادارهٔ مستبده ایله اداره اولنیور ؛ بتون دوائرنده رشوت وارتکاب کمال شدتله حکمفرما اولیور . طبیعیدر که بویله بر مملکت ودولت هدف اولدیغی مظالم و تعدیات یوزندن ایر ، کچ انقراض ومقاسمه‌یه محکوم اولور .

مشهور لورد سالسبیری بوندن بر قاچ سنه اول اویالدزلی لوندره‌نك [کیلدهال] شهر امانتنده بتون سفرا واشراف بلده حضورنده ایراد ایلدیکی بیوك بر نطق سیاسیده شو مألده افادات حکیمانه‌ده بولنمشدی . « قوانین مساوات وعدالت ایله یعنی اصول مشروطیت ایله اداره اولنمایان حکومتلرك ، ملتلرك انحطاط وانقراضه دوغری کیده‌جکنی تاریخ کوستریور . استبداد ومطلقیت ایله اداره اولنان ملتلر ؛ جهل ومظالم ایچنده پویان اولمقده ، مسکینانه برحیات ایله چورومکده‌درلر . »

بو نطقنده چین ، واسپانیا ، ایران ، ترکیا لورد سالسبیری‌نك هدف تلمیحنی تشکیل ایدییوردی .

اشته ایران شو معاملهٔ بدبختانه‌یه دوچار اولدیغی زمانده دهشتلی بر ظلم واستبداد ایچنده یوارلانیور وغایت دربدر بر حالده ایکلییوب طوریوردی . بویله بر مملکتك بوقبیل معامله‌یه هدف اولمسی ایسه برامر طبیعی ایدی ، بناءً علیه ایرانیلر انکلتره‌نی شو رفتارندن طولایی تقبیح ایتمامللیدرلر . انکلتره قان دوکمه‌یی سومز ، روسیه ایله مدهش بر محاربهٔ خونریزانه‌یه کیریشمکدن ایسه ائتلافی ترجیح ایتمسی البته حقلی ایدی . چونکه احواله کوره تدابیر اتخاذ اولنور .

لکن بوکون کنج ایران دیرلدی . بعض بدخواهانك تصنیع ایلدیکی شایعات ردیئه‌یی برطرف ایتمکله برابر دیه بیلیرز که ایران قابینه‌سنی تشکیل ایدن وزیرلرك کافه‌سی اوروپا دارالفنونلرندن مأذون ، ممتاز ارباب دانش وبینش اولمقله برابر غایت ناموسکار وحمیت پرور وصوك درجه‌ده فداکاردرلر . پك مشکل ونازك بر موقعده بولندقلری حالده عالم دیپلوماتیقه‌یی حیرته براقه‌جق بر درجه‌ده ، بصیرتکارانه بر طرزده امور دولتی اداره‌یه بذل همت ایتمکده‌درلر . معظمات اموری الك نافع بر یولده تسویه ایدن ذواته حسب الحمیه احترام ومحبت لازمدر . بوکبی نجبایه قارشی کین وعداوت بسلمك ایسه دنائت طبعی کوسترر احوالدندر . طهرانده بوکون سپهدار وسردار اسعد کبی حریت قهرمانلری ، صنیع الدوله کبی حمیت مجسمه اطلاقنه سزا رجال واردر ! کوچوك ، بیوك بوتون ایران آرتق انتباه حاصل ایتمش اولدقلرندن مشروطیته ، وطنه محب وصادقدرلر . ادوار سابقه‌ده یالکز شاهك فکری ایله مملکت اداره ایدیلیردی . شمدی ایسه اون بش یکرمی ملیون نفوسك افکاریله اداره اولنیور . بوقدر کنج ایرانیلرلری اشتیاقات وطنیه‌لرندن وجانلرندن زیاده سودکلری دین وملیتلرندن بویله هنوز بر طفل نورسیده کبی یورومکه

باشـلادقلری بر دەدە محروم ایدەجك نەقـدر غدار ، بی امان بر حکومت تصور اولنورسه اولنسون انکلتره بوکا طبعاً وتربیةً مساعد وطرافدار تلقی اولنەمز . بوکا هیچ شبهه یوقدر . انکلتره قطعیاً ایرانك وایرانیلرك دوستیدر . بو محادثت ایسه برامر مجبوری کیبدر . چونکه قوتلی ومترقی بر حکومت مشروطهٔ ایرانیه بیوك بریتا ـ نیانك اخص تمنیاتندندر . مادامکه ایران اویاندی وامور داخلیەسنی اصـلاح ایتمکه باشـلادی آرتق انکلیزلردن یاردیمدن باشقه بر شی بکلەمەملیدر ؛ مضرت وتهلکه او جواردن کلەمز . علم سیاسی نقطهٔ نظرندن باقلیرسـه روسـیه حکومتی دخی ایرانك تکاملی وترقیاتنی آرزو ایتمسی ایجاب ایدر ؛ زیرا اوسـایەده برچوق اختلافات دولیـەدن منبعث مزاحم ومهالکدن تخلیص کریبـان ایتمش اولمقله برابر چوق منافع اقتصادیه وتجاریەیەده مالك اولەبیلیر .

بنـاءً علیه کنج ایرانك بوکون تمـامیت ملکیه واسـتقلالیت کاملەسـنی محافظه ایدەبیلمسی بوتون جهان مدنیتك امید ایلدیکی بر حالتدر . کوته بینلر ومتوحش ایرانیلر انکلترەدن قورقاملیدرلر . زیرا انکلتره بوکون حائز اولدیغی او عظیم ثروتی ، مکنتی واوستندن کونش غروب ایتمیان بی مانند بر ایمپراطورلغی ایچون لا اقل یوز اللی ملیـون مسـلمان انکلیزلره بر آز مدیون اولدیغنی البته تصور ایدەجکدر . بریتانیا ایمپرطورلغنده مسلم عنصرك نەقدر حائز نفوذ واهمیت اولدیغنی هرکسدن زیاده ینـه لوندره قابینەسی تقدیر ایدر . بونك ایچون انکلتره بوتون عالم اسـلامی جریحەدار ایتمـك فکریله ایرانك ترقیات مسالمت جویانەسنه قارشی ایقاع مشکلات ایتمز اعتقادندەیز .

عبدالامیر داود

ردی علی مافی القول الجید من الردی

مابعد

٢٠٦

فان تکونوا براء من جنایته
فان من نصر الجانی هو الجانی

« تقدیر کلام فان تکونوا براء من الجنـایة مبـاشرة فلسـتم فی الواقع کذلك فانکم نصرتم الجانی ومن نصر جانیاً فقد جنی دیمکدر . »

القول الجید

تقدیر کلام غایت معنا سز اولمقله برابر شارح علامەنك تمهیداتندن غافلانه بر صورتده یازلمشدر :

اولا (فان تکونوا براء من الجنایة مباشرة فلستم ...) قولنـدن (فان تکونوا براء من الجنایة مبـاشرةً فلستم فی الواقع براء من الجنایة مباشرة) معنـاسی تبادر ایدرکه بونك نەقدر لغو وبی معنا برسوز اولدیغی ظاهردر .

ثانیاً (فانکم نصرتم الجانی ومن نصر جانیـاً فقد جنی) عبارەسی شارحك بیاناتنی کورن یاخود آکلایان بر ذاتدن صادر اولەماز . چونکه شـارح : (ای هو هو یعنی ان الناصر للجانی والجانی سیان علی معنی ان هذا ذاك وذاك هذا ولم یرد ان من نصر الجـانی فقـد جنی جنایة) دیەرك جانی ایله معینی هو هو تعبیرینه ماصدق اولەجق صورتده یکدیکرینك عینی اولوب یوقسه جانی یه معاونت ، اوده بر جنایت اولمق درجەسـنده قالمدیغی مقصود شاعر اولمق اوزره آکلاتمغه چالیشیور . غریبی بوکه مؤلف شعر مذکور ایله استشهاددن اصل مقصود اولان بو نقطەیی شارحك تصریحاتنـدن صوکره دخی فهم ایتمدیکی حالده صـورت اسـتشهاددن ناصل بحث ایدیور ؟

٢٠٩

وان سنام المجد من آل هاشم
بنو بنت مخزوم ووالدك العبد

حسان بن ثابت حضرتلرینك ابو سفیان بن الحارث بن عبدالمطلبه ردیه اولمق اوزره سویلدیکی اشعاردندر . مشار الیه قبل الاسلام حضرت پیغمبری هجوه تصدی ایتمشدی . [بو بیت ایله] مهجو اولان ابو سفیان دخی پیغمبر افندمزك عمزاده‌سی اولمقله آل هاشمدن ایسه‌ده والده‌سی مخزومیه دکلدر افندمز حضرتلرینك والدهٔ محترمه‌لری آمنه رضی الله عنها زهریه و پدرلری اولان حضرت عبداللهك والده‌لری فاطمه بنت عمرو بن عائذ بن عمران بن مخزومدر . ابوسفیانك پدری اولان حارث بن عبدالمطلبك والده‌سی ایسه سمراء بنت جندب بن حجیر بن رئابدر .

القول الجید

شرف مخزومیتی حائز اولوب اولماملقله تقابل فخر عالم صلی الله علیه وسلم ایله ابوسفیانك پدرلرینك والده‌لری آره‌سنده باشلادیغنی کوسترن تتمهٔ کلامنه نظرا : « ابوسفیان دخی پیغمبر افندمز حضرتلرینك عمزاده‌سی اولمقله آل هاشمدن ایسه‌ده والده‌ی مخزومیه دکلدر» سوزی پك یوللو دکلدر . چونکه سباق کلامنده ابوسفیانك کندی والده‌سندن بحث یوقدر [١] « پدرینك والده‌سی مخزومیه دکلدر یاخود بو جهتله پدری [وحتی کندیسی] مخزومی دکلدر » دیسه مناسبت آلیردی .

٢١٠

« اکرچه ابوسفیانك اب وجدنده رق اولمیوب عبدلفظی عبدالمطلب نامنه تلمیحدن عبارت ایسه‌ده ... »

القول الجید

بو استدراکده پك واضح برخبط واردر . چونکه بو تلمیحدن حائز سنام المجد اولان ابناء بنت مخزومك دخی عین تأثیر ایله متأثر اولمسی اقتضا ایدر . زیرا عبدالمطلب نامی هرایکی شعبهٔ هاشمیه‌نك آیریلدقلری نقطه دکل برلشدکلری نقطه‌دور . حال بوکه حضرت حسانك بیت مذکوری انشاد ایتملری: (یارسول الله أئذن لی فی ابی سفیان) دیه‌رك بوکا جواباً : (کیف بقرابتی منه) بیورلمسی اوزرینه : (والذی اکرمك لاسلنك منهم کما تسل الشعرة من الخمیر) دیدکدن صوکره واقع اولمشدر . مؤلفك سویلدیکی تلمیحه نظراً حضرت حسان ، هجوده نسب نبوی‌یی‌ده تشریك ایتمش وتعهد ایتمش اولدیغی بو نازك وظیفه‌یی حسن ایفا ایده‌مه‌مش اولور .

کلهلم ، بو (والدك العبد) قولنك توجیهنده صحیح مسلم شارحی امام نووی شویله دیمشدر :

عبدالمطلب اولادندن عبدالله وزبیر وابو طالب فاطمهٔ مخزومیه‌دن وحضرت حمزه هاله بنت وهب بن عبد مناف وحارث ایسه سمیه بنت موهبدن تولد ایتمش اولوب ایشته بو موهب بنی عبد منافك کوله‌سی اولمق جهتیله ابوسفیانك پدری حارثه والده‌سنك پدری طرفندن عبدیت بولاشمشدر . نته‌کم بیت شاهدك مابعدنده حضرت حسان شویله :

ومن ولدت ابناء زهرة منهم
کرام ولم یقرب عجائزك المجد

دیه‌رك زهره‌دن ذکری سبق ایدن هاله‌یی قصد ایتمکله عبدالمطلبك ازواجندن ابتدا فاطمهٔ مخزومیه اولادینی وثانیاً اولاد زهره‌یی برر موقع رفیع استثنایه چکمش وابو سفیانك پدرینی یالکزجه براقشدر .

امام نووی ابو سفیانك والده‌سنده دخی رقیت بولندیغنی بیان ایدرك بو صورتله ایکی طرفدن توارث ایدیلان شرفسزلکه :

ولم یقرب عجائزك المجد

قولیله اشارت اولندیغنی سویلیمشدر .

ایشته رجال وانسابه وقوفسزلغك مؤلفده کوریلن شو صورتی ایلریده :

[١] حتی شو جهتله بو بیتك حقنده فخر عالم افندمزك والده‌لرندن بحث دخی زائددر

بسيف ابى رغوان سيف مجاشع
ضربت ولم تضرب بسيف ابن ظالم

بيتنك شرحنده شارح علامه يه عزو ايديلن وقوفسزلغه قطعياً بكنزه ميه جكى انظار تقديرده هويدا اولمق لازم كلير . چونكه بوراده كى وقوفسزلق اك بيوك برقرينهٔ مذكره نك قيامنه رغماً اك مهم بر شعبهٔ نسبيه ده واقع اوليور .

استطراد

ابوسفيانك، فخر عالم افندمز حضرتلرينى ذكر اولنديغى وجهله كوجنديرمسى شرفياب اسلام اولمه دن اول وقوع بولەرق آندن صوكره ايسه (الاسلام يهدم ماقبله) فحواى جليلى اوزره خاطر رسالتپناهيده كنديلرينه عائد هيچ برغبار اغبرار قالمامش اولمق طبيعيدر . صحابى مشار اليه وقعهٔ حنينده اوغلى فضل و برادرى ربيعه ايله برلكده اولەرق معيت جهانقيمت رسالت پناهيدن آيرلميان اصدقاء تسعه ميانده بولنمشلر وسيماجه رسول اللهه مشابهت شرفنى حائز اولان بختياران خمسه دن عداولنمشلردر وقد نظمهم الشيخ فتح الدين محمد ابن سيد الناس :

لخمسة شبه المختار من مضر
ياحسن ماخولوا من شبهه الحسن
لجعفر وابن عم المصطفى قثم
وسائب [١] وابى سفيان والحسن

مصطفى صبرى

تأثر وتعزيت

« صداى ملت » غزته سى مدير مسئول وسرمحررى احمد صميم بكك كچن جمعه كيجه سى ساعت ايكى راده لرنده باغچه قپوسنده برشخص لئيم ومجهول طرفندن قورشونله قتل واتلاف ايدلمسى حس انسانيتله متحسس اولان قلبلرى دلخون ومتأثر ايتمشدر. مقتول مرحومك عائلهٔ كدر ديده سنه، خويشان واوداسنه بيان تعزيت ايلرز . جناب حق روح علبين پروازصميمى، بحبوحهٔ فردوسيله بكام بيورسون آمين .

مدارس علميه حقنده مجلس مصالح طلبه دن قلمه آلنه رق شوراى دولتجه لدى التدقيق موقع اجرايه وضعى خصوصنه مجلس خاص وكلا قراريله بالاستيذان ارادهٔ سنيهٔ حضرت خلافتپناهى شرفصدور ايدن مدارس علميه نظامنامه سيدر

برنجى باب

مدارسك صورت اداره سى

فصل اول

مدارسك هيئت اداره سى ومدرسلرك وظائفى

برنجى ماده: استانبول وطشره لرده بولنان مدارسدن هربرينه مخصوص مصدق بر دفتر بولنور اشبو دفتر مدرسه نك عدد حجراتى نسبتنده عدد اوراق مشتمل مطبوع ومجلد اولوب محاكم شرعيه سجلاتى كبى هر صحيفه نك باش طرفى استانبولده مجلس مصالح طلبه نك وطشره لرده مفتيلرك مهرلريله تختيم وزيرينه ثابت مركبله عدد اوراقنى مبين رقم وضع ايله بر شرح يازيلوب ينه مهر رسمى ايله تختيم اولنور .

ايكنجى ماده : مادهٔ سابقه ده محرر دفترك بالاسنه

---

[١] سائب بن عبيد كه امام شافعينك جد عاليلريدر

مدرسه‌نك نام وشهرتی وبانیسی وسمت شهوری وواقفی
وشرائط وقفیه‌ایله متولیسی کیم اولدیغی واوقاف مضبوطه
ویا ملحقه ویا مستثنا اوقافدن بولندیغی درج ایدیلور .
عمارتی وار ایسه نه‌دن عبارت اولدیغی واصحاب حجره
وملازمینه مخصوص تعیینات وتخصیصاتی وار ایسه ماهیت
ومقداری تصریح اولنور واقف ویا شرط واقفی معلوم
ومعین اولمدیغی تقدیرده تعاملی نه وجهله ایسه انك
وحجرات مدرسه‌نك عددینك وهر حجره‌ده قاچ طلبه‌نك
اسکانی مشروط اولدیغنك ومدرسه‌ده‌کی موجود طلبه‌نك
دخی کوسترلمسی لازمدر .

طلبه وملازمینك اسامیسی مدرسه‌یه قدم دخول
اعتباریله دفترك بر صحیفه‌سی بر شخصه تخصیص ایدیلوب
باش صحیفه‌لری مدرس وبوابه مخصوص اولمق اوزره هر
طلبه‌نك وملازمینك تذکرهٔ عثمانیه‌سی وآشی شهادتنا-
مه‌سی کورلدکدن صکره مدرسه‌یه قدم دخوللری
اعتباریله اسمی وکنیه‌سی وپدرینك اسمی ومملکتی وسنی
واوصاف ممیزه‌سی وتاریخ دخولی منتظماً تحریر اولنور
دفترك ملاحظات خانه‌سنه دخی هر طلبه عائد وقوعات
کونی کوننه قید وثبت ایدیلور وبو قیدلرده حك وسلنتی
جائز اولمیوب دفترك محافظه‌سندن وقیدلرك بو صورتله
لایقیله اجراسندن مدرس ایله بواب مشترکاً مسئولدرلر
طلبه‌دن ارزو ایدنلر اشبو دفتری کوره بیلور .

اوچنجی ماده : استانبولده مجلس مصالح طلبه‌ده
وطشره‌لرده مفتیلرك نزدنده عموم مدارسك قیودینی
جامع اساس دفتری طوتیله‌جق واشبو دفتره مدارسده
واقع اوله‌جق تبدلاته دائر لازم القید اولان وقوعات
کونی کوننه تاریخ وقوعیله قید واشارت اولنه‌جقدر.

دردنجی ماده: طلبه‌دن بری مدرسه‌یی ترك ایتدیکی
ویا عسکر ویا فوت اولدیغی تقدیرده وقوعاتی تاریخیله
برابر ایکنجی ماده‌ده مندرج بولنان مدرسه دفترینه قید
اولنمغله برابر پوصله‌یه دخی عینیله تحریر اولنوب زیری
مدرسه‌نك بوابی ومدرس افندی طرفندن مهرلنه‌رك
اساس دفترینه یازلمق اوزره مجلس مصالح طلبه‌یه کوندر-
یله‌جك ومجلس مصالح طلبه‌جه معاملهٔ قیدیه‌سی بالاجرا
اشبو پوصله او نه‌یه مخصوص طوربه‌ده حفظ اوله‌جقدر.

بشنجی ماده : مدرسلرك مقتدر درسعاملردن واحوال
مدارس وطلبه‌یه واقف ارباب اهلیتدن بولنمه‌سی شرطدر
میعادنده محلول اولان حجره‌لری مستحقلرینه اعطا
وطلبه بیننده ظهور ایدوب حکومتجه مداخله‌یی
وقانوناً بر معامله‌یی موجب اولمیان اختلاف وشکایتی
تعامل قدیمی وجهله حسن صورتله فصل ورفع
ومدرسه‌نك طهارت ونظافتنه نظارت ایتمك وجماعتله
ادای صلاة ایتدیرمك وطلبه‌نك درسلرینه چالیشملرینی
تنبیه واخطار ایلك مدرسلك جملهٔ وظائفندندر .

آلتنجی ماده : بوابلر مدرسه‌نك طهارتنه دقت
ومدرسه‌نك تیمور باش اشیاسی وار ایسه حفظ وقدوله
وتعیینات وتخصیصاتی وار ایسه بونلری عرف معلومی
وجهله کتیروب اصحابنه توزیع ایتمك وایام ولیالیٔ
تحصیلیه وتعطیلیه‌ده جما قپوسنی معین وقتلرده آچمق وقپامق
ویبانجی ومجهول الاحوال اشخاصك مدرسه‌یه دخولنی
منع ایتمك وبر حادثه وقوعنده درحال مدرسه اخبار
کیفیت ایتمك وبر جرم وقوعنده فاعل ویا مظنونك
فرارینه میدان ویرمیوب همان ضابطه‌یی خبردار ایلك
وفاعل جرمك اخذ وکرفتنه معاونت ایتمك وبین الطلبه
ظهور ایدوب مدرسه بیانه حاجت کوریله‌میان اختلافاتی
رفع ایلك وظائفیله مکلفدر وظیفه‌لرنده تکاسلی کوریلان
بوابلر عزل اولنورلر .

یدنجی ماده : من القدیم کمر تعبیر اولنوب عمارتلره
مأمور اولان موزعلرك وظیفه‌لری شروط اوقافده
معین وتعاملاً معلوم اولدیغی وجهله حرکت ایتمکدر
خلافنده حرکت ایدنلرك اخراجیله یرلرینه مستقیم اولان
دیکرلری انتخاب وتعیین اولنور .

سكزنجی ماده : مدارسده منحل اولان حجره‌لر الاقدم فالاقدم قاعده‌سنه رعایتله هرسنه محرم‌الحرامك اوننجی كونی وقت ظهره قدر ملازمیندن حاضر بولنان مستحقینه تخصیص اولنور .

طقوزنجی ماده : حجره‌لرك توزیع وتخصیصی زماننده حاضر بولنه‌میوب اوطه‌سی دیكرینه ویرلدكدن صكره كلانلره اوطه اعاده اولنمز كندیسی باش ملازم اعتبار اولنور وبعده محلول اولان حجره‌یه مستحق اولور وكذلك بلا رخصت ترك تحصیل ایله اون بش كون طشره‌یه كیدنلرك اوطه‌سی باش ملازمه اعطا وعودتنده كندیسی باش ملازم اعتبار اولنور .

اوننجی ماده : بلا عذر تام بر مدت تحصیل زماننده حاضر اولمیان ملازمینك درجه‌سندن التی‌ونصف مدت تحصیل ظرفنده بولنمیان ملازملردن اوچ درجه تنزیل وتأخیر ایدیله‌رك ایكی سنه متوالیاً نصف مدتده حاضر بولنمیانلر برتحصیل مدتی حاضر بولنمامش عد اولنور .

اون برنجی ماده : بلا مأذونیت طشره‌یه كیدنلرله ختام مدتده توزیع وقتندن اولجه حاضر بولنمیانلرك وعلی‌الاطلاق بر مأموریته تعیین اولنانلرك وامامت وخطابت وقیملق كبی مدرسه‌ده بیتوتته ودرسه منتظماً دوامه مانع اولور صورتده خارجده صاحب وظیفه اولانلرك حجره‌لری مستحقینه ویریلور .

اون ایكنجی ماده : بالفعل تدریس ایله مشغول ویا مجیز بولنان ذواتك مدرسه‌ده مقیم بولنسون بولنمسون حجره‌لری عهده‌لرنده ابقا اولنور .

اون اوچنجی ماده : تدریس ایله مشغول ایكن ویاخود بعدالاجازه وفات ایدن مدرسینك اوطه‌لری كیجه‌لی كوندزلی مدرسه نشین ودرسلرینه مداوم‌ومقید طالب علم اولان اولادینه تخصیص واعتبار اولنور .

فصل ثانی

طلبه‌نك صورت قید وقبول وآداب ووظائفی وبوكا متفرع مواد حقنده‌در .

اون دردنجی ماده : سنی اون بشدن دون واو توزدن افزون اولان كیمسه‌لر مدارسه قید وقبول اولنماز

اون بشنجی ماده : مدارسده طالب تحصیل اولوب سناً شایان قبول اولنلر بر مكتب شهادتنامه‌سی ویاخود اودرجه‌ده اولملق اوزره بر اهلیتنامه ابرازینه مجبوردر .

اون التنجی ماده : سن قبولك ابتداسنده بولنوب یدنده شهادتنامه ویا اهلیتنامه‌سی اولمیانلرك قرآن كریمی ختم ایتمش اولمسی وشروط واركان صلاة كبی علم حاله واقف اولمغله برابر اون بشنجی ماده‌ده محرر اولدیغی وجهله شهادتنامه ویا اهلیتنامه درجه‌سنده قبول امتحانی ویرمه‌لری مشروطدر . سن عسكری‌یه تقرب ایلمش ویاخود داخل اولمش بولنانلرك تركی ویا عربی قرائت ومبادیء علم حساب ایله صرف نحو كبی سنه‌نه كوره مقدما علومی كورمش بولنمسی قید وقبولك شرائطندندر انجق اون‌بش یاشندن دون وشروط سابقه ومقدمات مشروحه‌یی كورمامش بولنان بر طالب دیار اجنبیه‌دن كلمش اولور ویاخود بولندیغی قریه‌سنده هنوز مكتب ویا مدرسه بولنمدیغی تحقق ایدرسه قرابت نسبیه وصهریه‌سندن بولنان پدر ودایی وبرادر وعمی‌وانشته‌سی كبی اقرباسندن مدرسه‌ده كرك صاحب حجره وكرك ملازمهٔ مقید بولنان بر ذاتك نزدنده اسكان واقامتی جائز اولور . بو حالده سن مشروطه حدینه بالغ وواصل اولنجه‌یه قدر قیدی اجرا اولنمز طشره‌لرده اكمال تحصیل ایدوبده بعض مرتبه توسیع معلومات ایچون كلانلر منتهی سنندن مستثنا اولوب مدارسه قبول وقید اولنورلر .

اون یدنجی ماده : مأذونیت الورق برای تبدیل

هوا وياخود لمصلحة طشره‌یه كیدن اصحاب حجره هركيم اولورسه مدت مذكوره ظرفنده اوطه‌لری آخره ويرلز.

اون سكزنجی ماده : اعذار سابقه‌یه مستنداً مأذونيت طلبنده بولنانلر كرك ملازم وكرك اصحاب حجره‌دن مدرس اولسون ويا مجيز بولنسون على‌الاطلاق كيده‌جكی يرلره قرب وبعدی نسبتنده بر آيدن برسنه‌يه وديار اجنبيه‌ده بولنانلره برسنهٔ كامله مأذونيت ويريلور بالاخره اعذار مشروعه‌لری تمادی ايدنلرك عذرلری محلی مضبطه‌لرينه‌مستند اولديغی صورتده مقدما اعطاقلنان مأذونيت مدتی‌صورت مناسبه‌ده تمديد اولنور ويدلرينه مأذونيت وتمديدورقه‌سی ويريلور .

اون طقوزنجی ماده : برمدرسه‌ده‌ساكن ملازميندن اولوب يكی تدريسه بدأ ايدن منتخب مدرسينه اوطه دوشونجيه قدر ممكن‌ايسه مستقلاً مناسب براوطه‌تخصيصی جائز اولور .

يكرمنجی ماده : برمدرسه‌يه قيد اولنوب لكن اوته‌دنبرو مدارسجه تعاملاً معتبر اولان لااقل بركيجه بيتوتت كبی برحق دخولی بولنميه‌رق ديكر برمدرسه‌ده بلاقيد داخل وساكن بولنان برطالبك قيد مذكورينه نظر اولنميوب بلا قيد داخل وساكن بولنديغی مدرسه‌ده ملازمتی اعتبار اولنور وبوحالده حين استحقاقنده محلول اولان حجره كنديسنه اعطا اولنور . اشبو ماده‌نك حكمی‌نظامنامه‌نك تاريخ نشرينه قدر مقيد بولنان طلبه حقنده جاری اولوب نظامنامه‌نك تاريخ نشرندن صكره بر طالبك قيدی هانكی مدرسه‌ده ايسه اوقيده اعتبار اولنه‌رق مدارسده مقيد اولميان طلبه‌نك ديكر مدرسه‌يه دوام ومسافرتنه مساعده اولنميه‌جقدر .

يكرمی برنجی ماده : بالاشتراك صاحب حجره‌بولنان ذات تدريس ايله مشغول اولوب رؤس همايونه نائل اولمش ايسه شريكندن محلول وقوعنده شرط وقف ويا تعاملنه مخالف اولمديغی تقديرده مذكور اوطه‌مستقلاً كندوسنه توجيه اولنور .

يكرمی ايكنجی ماده : مدرسه داخلنده وقتيله انشا اولنوب كوشك تعبير ايديلان محدث اوطه‌لر ملازملره مخصوصدر .

يكرمی اوچنجی ماده : مذكور محدث اوطه‌لری كندی اقچه‌لريله انشا ايدنلر برحيات اولوب بالذات ساكن اولدقجه كنديلرينه مداخله اولنمز ايسه‌ده حق سكنالرينی بروجه ايله اخره دوز ايده‌مزلر وبوحالده نفس مدرسه‌دن حجره الەمز شوقدركه كوشكی ملازمينه ترك ايدرسه اومدرسه‌دن حجره‌يه مستحق اولور .

يكرمی دردنجی ماده : كندی حجره‌سندن‌غيری برحجره‌ده‌ی مدرس وبوابه دانشمقسزين وانلرك اذن ومعلوماتی اولمقسزين آچوب كيرن كيمسه‌لرك اصحاب حجره‌دن ايسه حجره‌سی النه‌ن النه‌رق باش ملازم‌اعتبار اديلر واكر ملازميندن ايسه ملازمتی ايكی درجه‌تنزيل وتأخير ايديلور .

مابعدی‌وار

زبدة الفصوص
فی
نقش‌الفصوص

شيخ‌الاكبر محی‌الدين عربی حضرتلرينك خلاصهٔ فصوص‌الحكمی حاوی اولان نقش‌الفصوص نامنده‌كی اثرك شارح مثنوی اسماعيل حقیٔ انقروی مرحوم طرفندن قامه آلنان ترجمه‌سی اولوب بوكره صورت نفيسه‌ده طبع ونشر ايدلمشدر مطالعه‌سنی عرفای امته توصيه ايده‌رز .

مدير مسئولی : محمد منير

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد　　بیان الحق　　عدد — ٦٥

بازار ایرتسی فی ١٢ جماذی الاخری سنه ١٣٢١ وفی ٧ حزیران سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦٠ غروش
آلتی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ١٠ «

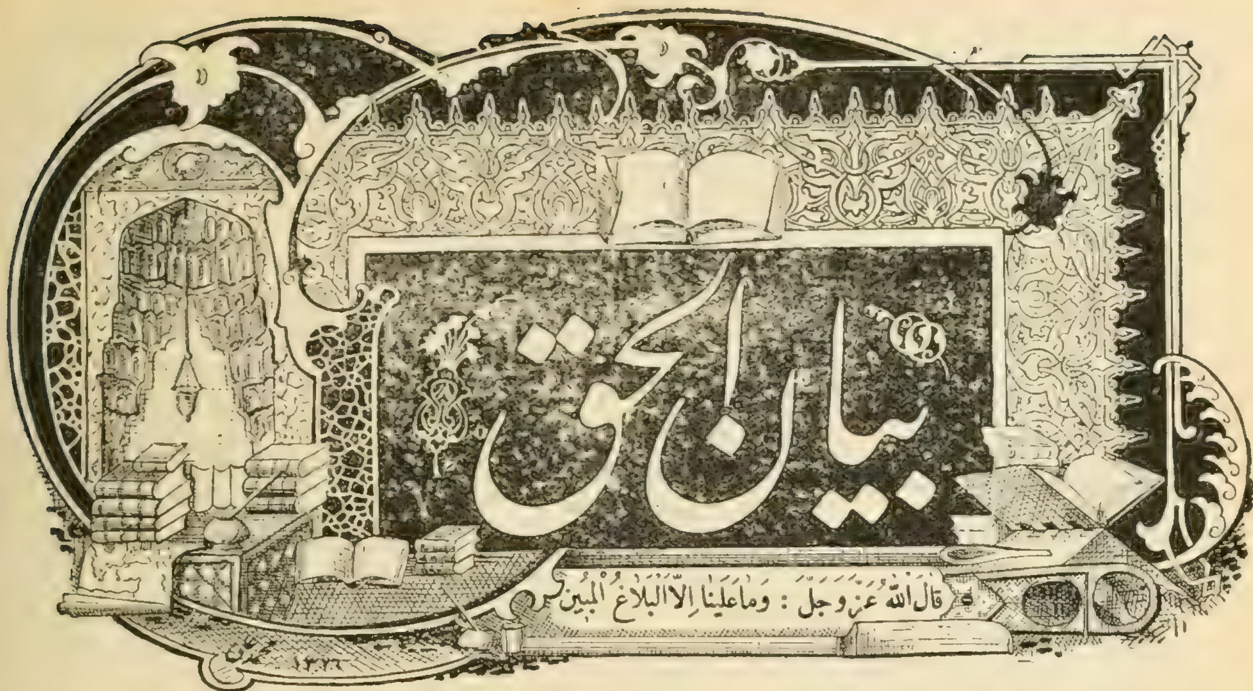
درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاتده آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آله‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحاب افندن

والد ماجد پیغمبری :

میلاد عیسانك تخمیناً ٥٤٥ نجی سنه‌سی صلب کریم عبدالمطلب ومشیمهٔ فاطمه بنت عمرودن بر ولید معالی بدیدك ظهوری بلدهٔ مقدسهٔ مکه‌یه بر فیض جدید بخش ایتمشدی . مبتدای اسلامك خبر مقدمی وذات اقدس رسالتك والد مکرمی اولا بو معصوم کزینك لوحهٔ پیشانیسی ، جبین عبدالمطلبده لمعان ایدن نور درخشان محمدینك مطلع الفجر ثانیسی بولنیوردی .

پدر مکرمك سائر اولادینه ابذال ایتمه‌دیکی بر شفقت فوق‌العاده‌نك سایهٔ حمایه‌سنده و (عبدالله) نام بلند ومحتشمی آلتنده بویوین بو مخدوم نجیب ، بنی هاشمك زبدهٔ مفاخری وعبدالمطلبك فرزند عاشری اولارق یتشدی . کرم وسماحتیله ، شرف واصالتیله ، شجاعت وبسالتیله اشتهار ایتدی .

یکرمی اوچ ، یکرمی درت یاشلرینه کیردیکی وحفر زمزم وقعه‌سی اوزرندن اوتوز سنه کچدیکی صیرلرده عبدالمطلب ، بر رؤیا کوروب ربالبیته ایتدیکی نذرك ایفاسی کندیسنه اخطار ایدیلدی . اوتوز ییل اول وزمزمی قازدیغی اثناده « اون دانه اولادم اولورسه برینی حضور کعبه‌یه قربان ایده‌یم » دیدیکنی اونوتان عبدالمطلب ، بر قوچ قربان ایلیه‌رك امر منامی‌یی انفاذ ایتمك ایسته‌دی ، فقط رؤیا تکرر ایده‌رك کسدیکندن داها بیوکنی قربان ایتمه‌سی کندیسنه سویلنیور ؛ بر صیغیر ، بر دوه کسدیکی حالده « داها بیوکنی ، داها بیوکنی ! » دنیوردی .

عبدالمطلب « دوه‌دن داها بیوك نه اولابیلیر ؟ » دیه صوردی . « اولادکدن بری ! » جوابی ویریلدی . تیتره‌یه‌رك اویانوب نذر سابقنی خاطرلادی . صباحلاین اوغللرینك هپسنی چاغیروب ـ جدکزینی حضرت

ابراهيمى آنديرر بر افاده ايله ـ مسئله‌يى اونلره آكلاتدى . جناب ذبيحك وارث اتمى بولونان اولاد عبدالمطلبدن هر برى ، كنديسنه تماميله اطاعت ايده‌جكلرينى وايفاى نذر ايچون فداى جانه حاضر بولوندقلرينى سويله‌ديلر .

بيچاره پدر ، جمله‌سنى آلوب پيشگاه بيته كوتوردى . ايشى (سادات كعبه) يه آكلاتوب اولادى نامنه قرعه چكديردى . غريبدركه الك زياده سوديكى عبداللهك نامنه قرعه اصابت ايتمش وسوكيلى اوغلى ـ جد كريمى كبى ـ ذبحه محكوم اولمشدى .

§

ابوالانبيا حضرت ابراهيمك اوغللرى اسماعيل واسحق عليهم الصلاة والسلامدن هانكيسنك (ذبيح) اولديغنه دائر مورخين اراسنده اختلاف واردر .

بعض سيرنويسان ، اسحقك ذبيح الٰهى اولديغنى كتابلرينه يازمشلر ، بعضلرده بوعنوانك صاحبى آنجاق اسماعيل اولاجغنى ادعا ايتمشلردر .

فقط قرآن ، حديث وتاريخ دلالتيله قول اولك شايان اعتماد اولماديغى ويهوديلردن مسلمان تاريخلرينه بلا تحقيق انتقال ايتمش خرافات اسرائيليه جمله‌سندن بولنديغى ثابتدر .

قرآناً ثابتدر :

جناب حق كلام قديمنده (فبشرناه بغلام حليم) بويوروب اسماعيلى حلم ايله توصيف ايدييور عجبا اللرينى رشتهٔ تسليمه باغلاته‌جق وبوغازينى تيغ برانه اوزاته‌جق قدر تسليميت كامله كوسترمكدن بيوك حلم اولابيليرمى؟

بنه قرآن كريم ، قصهٔ ذبحدن صوكرا (وبشرناه باسحق نبياً من الصالحين) نظم جليلى ايله حضرت ابراهيمك تبشير ايديلديكنى خبر ويرييور . شوده وقعهٔ ذبحك ولادت اسحاقه تقدمنه دليل ديكر اولمازمى ؟

حديثاً ثابتدر :

بنى اصيل افنديمزك (بن ذبحنه تشبث ايديلمش ايكى ذاتك اوغلى‌يم) مآلنده اولان (انا ابن الذبيحين) قول بليغيله غزوهٔ احدده اعداى دينه ميدان اوقودقلرى معلوم وذات اقدسلرينك مفخر سلالهٔ اسماعيل بولوندقلرى امر مجزومدر .

رسول كريم افنديمزه بر اعرابى مراجعت ايده‌رك بلده وعائله‌سنك دوچار قحط اولديغندن بحث و (فعد على مما افاءالله عليك يا ابن الذبيحين) ديمه‌سنه عليه الصلاة والسلام حضرتلرينك متبسمانه وكريمانه مقابله بويورد قلرى‌ده (مستدرك حاكم) ده مرويدر .

تاريخاً ثابتدر :

حضرت اسماعيل جناب ابراهيمك اكبر اولادى اولوب جاريه‌دن تولد ايتمه‌سى اوزرينه (ساره) نك قيصقانمه‌سندن والده‌سيله مكه‌يه كتيريلمش وبالاخره وقعهٔ ذبح مكه جوارنده‌كى (منى) ده جريان ايتمشدر . اكر ذبيح الله حضرت اسحق اولسه‌يدى ذبح وقعه‌سى‌ده طبيعى شام طرفلرنده جريان ايتمش بولونوردى .

(ذبح اسماعيل) جداً بروقعهٔ شاعرانه اولديغندن طرف عاجزانه‌مدن نظم ايديلمش و (صراط مستقيم) رسالهٔ سنه درج اولونمشدى . بحثمزه مناسبتى بولونديغندن بورايه‌ده بروجه آتى يازييورز .

بعض دم ترتيل ايدوب نظم كريم (كوثر) ى
بر تفكر ايلرم حكم جليل (وانحر) ى
ذوق فكرت حال استغراقه شوق ايلر بنى
برمحير لوحه‌دن بيناى سوق ايلر بنى
لوحه اما رؤيتى آتشزن ادراك اولور
عقل حكمت پيشه سير دهشتندن چاك اولور
لوحه اما كبرياى خالقك برلوحه‌سى
نامهٔ اسرار اهل قربتك برصفحه‌سى
لوحه اما كه اولوب حيرتفزا افكارمه
انجلا ايلر شويولده ديدهٔ بيداره‌مه :

قوملو بر وادی که صحنی ریزه‌سنك وفرشی خار
جانبینی دوش بردوش تعالی کوهسار
بلکه مرئی طاغلردن موضع بیت خدا
سطح ریکستانی لکن پای مردمدن جدا
جلوه کاهی اولمامشدر فیض معموریتك
حال نا آبادی حالا یادکاری خلقتك
ایتمه‌مش بر کوشه‌سنده کیمسه منزل اختیار
آنده بر مهمان سائردر سموم بی‌قرار
سایهٔ خشکنده یوق بر جرعه ، یا بر قطره آب
بلکه خاك سینه چاکی کورمه‌مش ظل سراب
هرشکاف بهن عطش آلودی کویا بردهان
ریزش باران ایچون اولمش کشاد آسمان
اهتزاز باد ایله سنك جبالی اکلیور
کندی ساکندر او افغان حزینی دیکلیور
ایتمه‌ده کهسارینك آرذنده خورشید اختفا
ایلیور صحننده برشام غریبان ابتدا
حزن تنهائیسی آرتیرمه‌ده حزن مسا
صانکه اولمش سرتسر بر بقعهٔ مقبر نما
ساکن وساکت اولان هرذره‌سنده یوق حیات
غالبا خاموش موت اولمش بو یرده کائنات
یالکز آفاق تنکی ایله‌مکده پرصدا
نالهٔ قلبه ، انین روحه بکزه‌ر برصدا
برصدا اما ایکی‌دلدن خروشان اولماده
انعکاس کریه بخشای خروشان اولماده
بر صداکه : یابنی اذبحك ماذا تری
بر صدا : روحی فداك انت افعل ماتشا
بر صدا : مأمورم اولادم ! سنی ذبح ایتمکه
بر صدا ! ممنونم اللهم شهیداً کیتمکه
بر صدا : اوغلم ! اطاعت ایتمه‌سی برداغ دل
بر صدا : لکن بابا ! عصیانی‌ده قابل دکل
بر صدا : یاوروم ! وداع ایت والد دلبندکه
بر صدا ! حقك حلال ایت ای پدر ! فرزندکه

بر مغیلان سایه‌سندن ایتمه‌ده عکس سماع
بویله‌جه بر نوحهٔ سوز شفزا ، بر اوداع
ظاهر اولمقده باقنجه چشم حیرتپروره
سس‌کان جانبده دهشت بخش دل برمنظره :
دست وپایی رشتهٔ تسلیمه باغلی بروجود
ایله‌مش پیشانیٔ تکریمنی وضع سجود
اون ایکی ، اون اوچ یاشنده غیر بالغ برچوجق
بیشه‌زار قربه برشبل الاسد ، بر یاوروجق
عین وحدت بینی سد ایتمش جهان آفاقنه
قلب حق اندیشنی ربط ایله‌مش خلاقنه
خاك تیره اوزره یاتمقده وجود اکملی
صانکه خاورده عمود صبح صادق منجلی
وجه صفوتپروری الودهٔ رمل وتراب
اغتراب ایتمش کبی برقوملی چولده آفتاب
سویلیور صولغون لبی اولمشده مشتاق ممات
« اقتلونی یا ثقاتی ان فی قتلی حیات »
تیتریور فوق سرنده تیغ آتشبار ایله
بر مکرم پیر فانی کندینی اجبار ایله
قصد مجبوریسی ایتمش کول کبی سیماسنی
وجهی آندیرمقده رنك لحیهٔ بیضاسنی
برطرفدن چارپیورکن قلبی اولادم ! دییه
برطرفدن عازم اولمش اوغلنی ذبح ایتمکه
بر الین افتاده‌نك قویمش جبین صافنه
بر الین وضع ایلمش شمشیر بی انصافنه
چشم شفقتله باقارکن پرده‌کی معصومنه
سیف جوهر داری یاقلاشدیرمه‌ده حلقومنه
دست لرزاننده سیف وچشم کریاننده یاش
عزمنه قارشی دلنده بر انین جانخراش
ایکله‌تیرکن سینهٔ آفاقی، صدر انفسی
شویله بر معنایی افهام ایلمکده ناله‌سی
که : اکر مانعسه اولادم الٰهی! خاتمه
ایشته بن چکدم قیلیچ اول مانع قربته

عالم ارتانه اعلان ايلەمشكن وجدنى
ايستەمز اصلا خليلك قيد اثنينيتى
ناره دوشمكدن صيانت ايتمەمشدم كنديمى
شيمدى‌ده ذبح ايلرم بردانەجك فرزندمى
عشق فياضك ياقاركن قلب مهر آبادمى
بن چكينمم كسمەدن بر سوكيلى اولادمى
حجت ايذانى اولسون امرڭى تجيلمك
قطع حلقومنده تكبيراتم اسماعيلمك
تك سر مقطوعنه كيسين شهادت افرين
وارسين اولسون سربريده اوغلى بر پيغمبرك
تك تأخر ايتمەسين انفاذ فرمانك سنك
وارسين اولسون بر قوزم راهكده قربانك سنك
ذبحنه اولادينك عزم ايتدى آرتق والدى
ايشته بسم‌الله اكبر اول الٓهى! شاهدى

§

جستجو ايلر كبى دستنده بر راه كريز
عزم ابراهيمه تابع اولميور شمشير تيز
سنك خارايى ايدەركن ضربەسيله چاك چاك
كسميور اول كردن پر نورى تيغ هولناك
ايدىٔ پر رعشەتشديد ايلدكجه مالشى
حس ايديلكده او كردن اوزره سيفك نالشى
كه: بكا قطع ايتمكى امر ايليور عزم خليل
مانع قطعى بوكا اولمقده فرمان جليل
قبضهٔ پرزورخات طورما بردم كس دييور
دست قدرت سيرمى توقيف ايدوب كسديرميور
كسمەمك امرين بكا ويرمكده معبود ملك
تيغ چوبينم اكر اولسەم‌ده سرتاسر چليك

§

شيوهٔ تقديره قارشى غرق حيرتكن خليل
بر سماوى كبش ايله اولمقده نازل جبرئيل
كه: سكا صد مژده اى پيغمبر عاليجناب
ايتدك ايفاى وظيفه ايلەمه آرتق شتاب
ارتباط حب غيرى سينەدن كسدك يتر
ايسته برقوچ اولماسين قربان قوزوك محزون پدر!
اتخاذ فديه ايله اوغلكه اولسون مبين
سر (ان صدقت) ايله معناى (نجزى المحسنين)
نور پاك احمد مختارى حامل بر جبين
اولمامق لازمدر البت بويله موضوع زمين
دست تسليميتدن قيل كشاده بنديمى
قالديروب يردن قوجاقلا محترم فرزندكى
سوزش فرقتله ياتمقده زواللى مادرى
آل كوتور اولادينى بكلەتمه آرتق هاجرى

طاهر المولوى

— اسلامده علوم وفنون —

مابعد

اسلاميت، بر حكومت حالنه كلنجه ارباب امور، زير ادارەلرنده بولنان خلقك احوال شخصيه ومعاملات مدنيەلرنده مرعى‌الاحكام اولەجق بر قانونه احتياج كوردرك قرآن كريم وحديث نبوى‌يه مراجعت ايتمش وبو ايكى مأخذ مهمدن استخراج ايلدكلرى قانون مشروع ايله ادارهٔ حكومتى تنظيم ايتمشلردر.

بيوك حكومتلرك حالى هپ بويلەدر، يونانيلرك بيوك بر دولت صاحبى اولمسى پك آز بر مدت دوام ايتمش اولديغندن قوانين وضع ايتميوب بتون فكرلرينى فلسفەيه ويرمشلردر، روماليلر ايسه دولت اسلاميه كبى مملكتلرى توسيع ايتمش، سلطنتلرى امتداد ايتمش، شوكتلريله ايلريلەمش اولديغى ايچون قوانين وضعنه لزوم كورمشلر؛ فقط نظامات مذكورەنك تكمل ايدەبيلمسى بر دولت حالنده تشكل ايتدكلرى تاريخدن اون بش، يكرمى قرن صوكره ميسر اولمشدر.

اهل اسلام ، قانون شرعینك مأخذی اولان قرآن عظیم‌الشان واحادیث پیغمبرینك حفظ وتدریسنه صوك درجه اهتمام ایلدكلرندن هنوز ایکی ، اوچ قرن مرور ایدر ایتمز شریعت اسلامیه‌یی بومأخذلردن استخراج ایدوب نشردین وتأسیس حکومت خصوصلرنده ابراز ایلدکاری سرعت فوق‌العاده ایله احسن‌القوانین دینیله‌جك برصورتده تنظیم ایلشلردر .

مسلمین ، بوشریعت الهیه‌یی رسول اکرم افندمزك عهد همایونلرنده فم سعادتلرندن شفاها تلقی ایدرلردی ، ارتحال پیغمبریدن صوكره اهل اسلامك انظار عمیقه‌سی قرأن وحدیثه مصروف اولمش ، قراء کرام حضراتی ایلك فقهاء وحملهٔ شریعت غرا صنفنی تشکیل ایتمش اولدقلرندن احکام وفتاوی خصوصنده مرجع مسلمین اولمشلردر .

ایلك فقهای کرام ، صحابهٔ اولین درکه بونلرك ارجحی ، صیره‌سیله خلفای راشدین ، عبدالرحمن بن عوف ، ابی بن کعب ، عبداه بن مسعود ، معاذ بن جبل ، عمار بن یاسر ، حذیفه ، زین بن ثابت ، سلمان ، ابو الدرداء ، ابو موسی‌الاشعری حضراتی اولوب بونلردن صوكره فقه شریف تابعینه انتقال ایلشدر .

تابعین عظام حضراتندن یدی ذات‌که سعید بن المسیب ، ابو بکر بن الرحمن ، قاسم ، عبداه عروه ، سلیمان ، خارجه (رحمهم‌اه) در بونلر مدینهٔ منوره‌ده جداً طانمشلردر ، بعض مورخلر فقهای تابعینك عددینی اونه ابلاغ ایلشلر ، ایشته عالم اسلامه فقه شریف بو ذوات کرامدن انتقال ایتمشدر .

صدر اسلامده فقه ، قرائت ، تفسیر ، حدیث دردی بر علم صاییلور دی صوكره لری هربری ایلریلیه‌رك مستقل برر علم اولمشدر ، بونلردن فقه ، عزل ونصب ، مجازات وعفو کبی امور مهمه‌نك موقوف علیهی اولدیغندن مسلمین نظرنده هپسندن زیاده حائز اهمیت ایدی .

عربه محبتله مشتهر اولان بنی امیه‌دن خلفا وملوك اسلامیه ، فقهای مدینه‌نك کندی خلافتلرینی رد واهل بیته انجذابلرینی بیلدکاری حالده ینه انلرك رأینی آلمدن خصوصات مهمه‌یه قرار ویرمزلردی ، عباسیلر ، اهل فرسك معاونتیله نائل موفقیت اولدقلرندن اهل مدینه‌یه لزومی قدر تمایل کوسترمه‌مشلردر .

خلیفه منصور دها ایلری کیده‌رك مسلمینك انظار احترامنی حرمیندن تحویله تشبث ایتمش اولدیغندن حرمین اهالیسی فقهای مدینه‌نك پیشواسی اولان امام مالك حضرتلرینه مراجعت ایده‌رك منصوره اولان بیعتلرینك ترکنه فتوی آلمش واولاد علیدن (محمد بن عبداه) ه بیعت ایتمشلردر .

خلیفه منصور ، محمد بن عبداه ایله خیلی زمان اوغراشدقدن صوكره تغلب ایده‌رك اهل مدینه‌یی قهراً بیعت ایتدیرمش و او وقت مکه والیسی بولنان عمجه‌سی (جعفر بن سلیمان) واسطه‌سیله مشار الیه مالك حضرتلرینی صویوب قامچی ایله دوکدیرمکه جرأت ایتمش ایسه‌ده حضرتی سوزندن چویرمکه موفق اوله‌مامشدر .

قونیه‌لی :

ع : عاطف

اخلاق

دن

مابعد

تاریخ اسلامك ادوار مختلفه‌سنده از چوق ترقیلرده تدنیلرده کورلدی . فقط اولجه ده یازدیغمز کبی ایلك شعشعه‌سنی کوستره‌جك صکره‌دن هیچ بردوره تصادف ایدیله‌مز . عجبا اوموفقیتلر نه‌دندی ؟ صکره‌کی خسرانلر نیچوندی ؟

عجبا اولجه عالم اسلامه قارشو دشمنلر اويوردى ده يالكز مسلمانلرمى اويانيق ايدى يوقسه اومسلمانلرنى بشر اراسنده خارق العاده يرادلمش بر انسان دكلده انساندن ده بيوك برمخلوقمى ايديلر ؟ شو سؤاللرى ايراد ايدركن تاريخ اسلامك شانلى صحيفه‌لرى ، سونوك دورلرى كوز اوكندن بر بر كچيور. كچيورده پارلاق دورلرده‌كى مظفريتلرى هپ اخلاق ممدوحه ايله مشحون، انهزام زمانلرينى‌ده اخلاقسزلغه محكوم ومديون بوليورز بدايهٔ اسلامده باشلايان مظفريتلر ، آز چوق كچيريلان غائله‌لره رغماً تاهارون الرشيدلر ، مأمونلر دورينه قدر اوزايان تعالى وترقيلر نه اولدى‌ده صكره‌لرى مبدل تدنى وخسران اولدى ؟ اندلسده‌كى حكومت امويه پيره‌نه طاغلرينى آشارق بتون اوروپايى زير زير ايتمكله قورقو توركن صكره‌لرى دوچار اولدقلرى مذلت عجبا نه‌دندى؟

تا تركستان وطنى‌دن بيك درلو قورقولر ايله قاچه‌رق اناطولينك بركوشه‌سنده بر يايلاق برقيشلاق طوته‌بيلن « ارطغرل » خاندانى نصل اولدى‌ده بوقدر ترك دره بكلرينى ، روم تكفورلرينى بر بر تميزله دكدن صكره اوروپايه‌ده كچه‌رك يالكز روما ايمپراطورلغنى دكل بتون اوروپايى دهشتلره خشيتلره دوشورديلر قانونى سلطان سليمان زماننده غربى اوروپاده اسپانيوللر هندستانده پورتكيزليلر فرمانلرينه انقياد ايتديلرده ينه نه‌دن اودورده انحطاطمز باشلدى . ايشته بونلر بوحقيقتلر آجى‌ده طاتلى ده اولسه كم نه‌ديرسه ديسون نه علم ايله نه‌ده ثروتله مظفر اولديلر نه‌ده جهل ايله فقر ايله مغلوب اولديلر . بتون مظفريتلره سبب اولان اخلاق حميده بتون انهزاملرى موجب اولان اخلاق ذميمه ايدى. شوراسنيده اونوتميه‌لم كه جاهل برقومده اخلاق اخلاقسز بر قوم ده ده قوت آرايه‌لامز . اصل سويلك ايستديكمز شى اخلاقسزلق اولورسه جهل ايله علمك مساوى اوله‌جغى جهتيدر . حتى « شيطانك‌ده ملائكه‌يه خواجه‌لق ايتديكى » برمثل مشهوردر بر قوم نه قدر علم وعرفانه مالك اولورسه اولسون اخلاقسزلق ايله متهم اولدقجه تعالى يرينه تدنى ظفر يرينه خسران كورر . انسانلر نصل اخلاقه، اخلاق حميده‌يه محتاج ايسه‌لر او اخلاقى كوستره‌جك بر قانونه‌ده احتياجلرى واردر . قانون تمدن ، اساساً بر قومك اخلاقنى تهذيبدن اخلاقسزلرينى تأديبدن بشقه هيچ برفكر ومقصده مبنى تأسيس ايدلمز . اوحالده بر « قوم اخلاقنى تهذيب ايتدكجه تعالى ايدر ، ترقى ايدر » قاعده‌سنى اونوتمامقله برابر مجرد علم وعرفانك تهذيب اخلاقه مدار اوله‌جغنى ادعا ايدنلره ديرزكه: جهلك ام الرذائل اولديغى بزجه مسلمدر . فقط هرعالمك اخلاقى تهذيب ايتمسى لازمكلسه ارباب علم وهنردن هيچ براخلاقسزلق صدور ايتمامسى ايجاب ايدردى . حالبوكه حيل ودسائسك مكر وشيطنتك اكثريسى اوقومش يازمش، فقط اخلاق نه‌در اوكرنمامش، كورمامش كمسه‌لرده مشاهده اولنمقده اولديغنى كمسه انكار ايده‌مز. اويله ايسه هرشيئك كنديسنه مخصوص برقانونى ، برعامى، برجهت تحصيليه‌سى واردر . اوت برقانون لازمكه: انسانلرك حركات وسكناتنى بتون برقيد آلتنه آله‌رق ايوسنى فناسندن تفريق ايتسون ايو ، هرقومه هرشخصه نسبتله ايو اولسون . فناده كذالك فنا اولسون .

هله شو صره بزم ايچون بو حقيقتى درك ايتمك صوك درجه لازمدر. چونكه تجدد ، دورنده بولنديغمز ايچون ايسته‌رزكه همان هر شيئمزى يكيله‌يه‌لم . فقط كمه بقالم‌ده يكيله‌يه‌لم بيله‌ميورز هرحالده اوروپايه بقاجغز. عجبا يا كليه‌جقمى‌يز ؟ ايشته بوراسى دوشونيله‌جك نقطه‌در . دوشونمكدن ايسه دوشونممك دها زياده‌جه ايشمزه كلديكيچون أوروپاده عادت اولان هر شيئك ايولكنه حكم ايتمكدن كيروطوره‌ميورز حتى اوقدركه : أوروپاده هر شيئ سربستدر ايشته حقيقتده حر اونلردر . بزده‌ده بويله اولسون ديمكدن كنديمزى آله‌ميورز . دو-

شو نمیورزکه : ولو هر ایشلری ایو اولسون بز نصل اولورده او ملیونلرله اویناپان قومه کندیمزی بکزتمکه چالیشیورز . اوروپاده بر محلدن بر ترن قالقدیغی زمان برنجی موقعنده اوتوره‌بیله‌جك بش اون دانه لورد ، بانکر بوله‌بیلیر . بو لوردلر ، بانکرلرده ینه او برنجی موقع ایله بزم مملکتده اوچنجی موقعدن دها اوجوز کیده‌بیلیرلریا ! .. بز آنلره نسبت ایدلدیکمز کبی بزده برنجی موقع ایچون آدم بولنماملق لازمکلیرکن اوچنجی موقع ایله کیتمکه کیم تنزل ایدر . هیچ قوری تخته‌یه اوتوریلیرمی ؟ برده کندیلرینی جهان مدنیته پارمقله کوستردن ژاپونلری دوشونەلم . آنلر اوروپایی ، آمریقایی بزدن بیك قات زیاده بیلدکلری حالده شمندوفرلری عادتا بزم آناطولینك کوی اوطه‌لرینه بکزرمش . هر واغونك طیشاروسنده آیاق قابی چیقارمغه مخصوص بریر بولنیورمش . واغونلره کیررکن ایاقلرنده‌کی - پارلاق قوندوره‌لری دکل - اوزری حصردن قایشلی نعلینی چیقاره‌رق ذاتاً اوطه ایچی کبی دوز اولان واغونك ایچریسنه هر کس دیز دیزه باغداش قوره‌رق اوتورورلر ایمش . بو بویله اولمقله برابر شمندوفرلرك سرعتی ، مکملیتی اوروپایه فائق . ژاپونلر ، اسکی عادات ملیه‌لرینی - اوقدر تمدنه رغماً - محافظه‌یه صوك درجه چالیشیورلر . اکثر خانه‌لرك دوشه‌مه‌سی اوتدن معمول حصرلردن ایمش . حتی یصدیق یرینه اکثریسی اورته‌سی براز چوقورلاندیرلمش اغاج قوللاندقلری‌ده سویلنیور . بز شمدی اوروپایه باقوبده آنلرده هر کوردیکمزی ایو دیه تلقی ایتدیکمز ایچون آنلر ایله بوی اولچوشمکه چالیشیورز . فقط نرده ؟ یمکده ، ایچمکده ، کزمکده سفاهتده .. دوشونمیورزکه : آنلر بتون هفته چالیشیورلر هفته‌ده برکون نه یاپه‌جقلر ایسه یاپارلر . بز ایسه بتون کون ذوق وصفا عالمرنده کزه‌رك پدریمزدن قالانلری‌ده محو وافنا ایتمکه چالیشیورز . سعی و غیرتده انلره بکزر

هیچ بر یریمز یوق اوحالده بر قومه بکزمکله ترقی‌تمدن اوله‌جغنی ایی آکلایه‌لم و بیله‌لم کندی ایلکمزك الك اولکی چاره‌سی اخلاقمزك تهذیبی جهتیدرکه : هر قوم کندیسنه مخصوص بر فلسفه ایله اولادینی تربیه‌یه چالیشیورکه ایو بیوسون ایو تربیه اولسون . بزده کندیمزه مخصوص بر فلسفه ایله حرکاتمزی تقییدده چالیشه‌لم الده‌کی قانون لایتغیر اولان قرآن کریم بزم‌هر درلوسعادتمزی کافلدر بناءً علیه نه اوروپایه باقمغه نه ژاپونه کیتمکه حاجت قالماز . ایشته بزم اخلاقمزی تصحیح ایده‌جك شیئ دینمز ، دینمزی اعلا ایده‌جك شیئ‌ده اخلاقمزدر . حسن اخلاق ایسه هریرده هرزمانده بر اوله‌جغندن دردیمزك چاره‌سنی ینه کندیمزده بوله‌جغز متدین اولدیغمز دین بزه اعتقادات ، معاملات جهتلرینی کوستردیکی کبی اخلاقده‌ده کوسترمشکه : اخلاق اسلامیه اختلاط وسائره ایله مختل اولمسون . اخلاق اسلامیه او دین مبین رابطه‌سنه استناداً بر صورتله فناپذیر اولمسون . چونکه بر قومك الك قورقولی زمانی ترقی ایدەرك اطراف ایله اختلاطی زیاده‌لشدیکی زماندر . یوقسه بر قوم ترقی ایتمش دیه عاقبتی هردرلو مهلکه‌دن مصون اوله‌مز .

م . صو

ایرانك وضعیت حاضره‌سی

مابعد

[٤]

ملك وملتلرینی پنجهٔ خونین استبداددن قورتاردقدن صکره قهرمانان احرار ؛ امور داخلیهٔ مملکتی باشدن باشه واصول مشروطیته موافق برصورتده اصلاح وتنظیم ایتمکه باشلادیلر . لکن بو عزم مجاهدانه‌لری اوکنده نه‌لر کوردیلر !

اوته‌دن بری ریاکارلغه آلیشدیرلمش اولان مجتهدلر، آخوندلر وبوتون عمامه داران، کسوهٔ زهد وتقوایی لابس بولنانلر؛ شاهلری حقنده — نعوذ بالله — مقام الوهیته چیقاره‌جق درجه‌ده تعظیم وستایش کوستریورلردی. علمای ایرانیه مملکت وملتلرینه وبالخاصه دین محمدی‌یه قارشی هیچ بر وقت عفو اولنه‌میه‌جق جرائمده بولنمشلردر. علمای ایرانیه؛ اسلامیتك اتحاد وتعالیسنه هیچ برخدمت ایتمدیلر.

آخوندلر؛ ایرانك اك بیوك دشمنلری اولمشلردی. زیرا، ایرانده، تورکیا کبی خلیفه وشیخ الاسلام یوق ایدی.

اوراده علما اجتهاد ایدرك حقایق وشرایع اسلامیه‌یی کوستردکاری حالده مادی هیچ برنمونهٔ عمل وقبول ابراز ایتمدیلر.

ایرانده برمجتهد، یاخود متنفذ برعالم وسیدچقوب‌ده حکومتك مظالمنی پروتستو ایتمك اوزره بربیاننامه نشر ایتمش اولسه درحال اهالی شهرك بوتون دکانلرینی قاپاتیر؛ فلان مجتهد، [آقاسید] بویله امر ایتمش دیه هردرلو عصیان وجدالی ایقاعه مهیا بر حاله کلیر؛ «یاعلی!» نعره‌سیله اطرافی ولوله‌یه ویره‌بیلیردی. ایشته بویله نافذ بر موقعه مالك اولدیغی حالده علمای ایرانیه ادارهٔ مستبده‌یی ییقمق اوزره هیچ بر تشبث احرارانه‌ده بولنمادی. یعنی، دیمك ایستیورم‌که ایران مجتهدلری صفویلرك زماننده‌بری وظیفه‌لرینی بحق ایفا ایتمدیلر وبناء علیه‌هر درلو امرلرینه منقاد ومطیع اولان معصوم ملت ایرانیه علمانك قیدسزلغی دها طوغریسی وظیفه‌ناشناسلغی یوزندن تدریجاً دوچار فلاکت وانحطاط اولدی!

بز حقیقتلری تشهیر ایتمیه‌جك اولورسه‌ق تاریخ ودینك مؤاخذه‌سندن یاقه‌یی قورتارامایز.

استبدادی قلع ایدن کنج ایرانیان میاننده نه بر مجتهد، نه بر سردار، نه‌ده عساکر وار ایدی. حتی ارباب ثروت یوقدی. عسکرلر، قوماندانلر، ارباب ثروت علی الاکثر مشروطیتك علیهنده ایدیلر. محمدعلی شاهك کوستردیکی مقاومت وعادده هپ بو یوزدن ایدی. لکن ایرانیلر آز اولمقله برابر جداً دکرلی، ایش کذار آدم یتشدیردیلر، آوروپایه کیدن ایران صبیانی اوروپا دارالفنونلرنده تحصیل کوردکدن صکره کربلایه یاخود باشقه مدارس علمیه‌یه‌ده کیده‌رك علوم عالیهٔ دینیه‌یی‌ده کسب ایتدکدن صکره ولایتلرینه کله‌رك حریت ومساوات فکرلرینی وبالخاصه اصول مشروطیتی اهالی‌یه اکلاتدیلر. اشته بو فکرلری منور ومتفنن علمای نورسیده ایدی‌که اهالی‌یی ارشاد ایلدیلر.

مشروطیت اداره‌یی، منافع عظیمه‌سنی آکلاتدیلر. ایرانی وایرانیه‌لری ایی بیلمك ایچون اوراده یاشامق واوزون مدت اونلرك احوالنی وحسیاتنی آکلامق ایجاب ایدر. بر قومك حیات معنویه‌سی دین واك مرشدلری‌ده علمادر. کرهٔ ارضك هیچ برقطعه‌سنده ایرانیلر قدر عوام ایله علما آراسنده روابط صمیمه موجود اولدیغی کورولمامش دینیلسه مبالغه ایدیلمش اولماز. ایرانیلرك منلایه، آخونده وبالخاصه مجتهدین واولاد رسوله اولان مخالصت واحترامری واقعا مفرط بر درجه‌ده‌در. فقط بویله‌ده اولمالی‌در. بر ملت‌که علماسنه رعایت واطاعت ایتمزسه هیچ صاغلام برمسلکه صاحب اوله‌ماز. رهبرسز، مرشدسز یاشایان ملت یولنی شاشیرر. سرسری، دیوانه کبی نره‌یه کیتدیکنی‌بیلمز. هلاك واضمحلاله محکوم اولور. دنیاده بختیار او ملتدر که علماسی عالم، فاضل، مجاهد، حمیتمند، خادم منافع عمومیه‌در. بونك ایچوندرکه دائما معلمین ووعاظ دینیه‌یه قارشی حرمت ورعایت واجبدر. علما پیغمبرلرك ورثه‌سی‌درلر. ملل اسلامیه بو کون ایی ومعلوماتلی علما یتشدیرملی‌در. امت محمدیه باشقه دورلو ترقی وتعالی ایده‌مز. هر نه‌قدر مکاتب ومعارف تعمیم

ایدیلرسه ایدلسون ایشك ایچنده علمانك پارماغی ، نفوذی بولنمادیغی بتون اوکسب ایدیان عرفان وفنون دینسزلکه ، فرانماسونلغه ، اخلاقسزلغه سائق اولور . ایرانیلر؛ عالملری، مجتهدلری جاهل ، ریاکار ، متغافل اولدقلری، مدنیه جاهل وسرکردان قالدیلر . لکن منور الافکار پیشوالر یتشدیردکدن صکره طریق سلامت ومدنیت حقیقیه یه طوغری یورودیلر .

درسعادتده کی تجار واصناف ایرانیه یه بر کره عطف نظر ایتملی. بونلر نه قدر دیندار. چالشقان ، تازه ، وقارلی ومتین آدملردر . اك زنکین بزرکانلری ایله اك فقیر اشکنجیلری آراسنده بر رابطهٔ اخوت وبر حس ملیت مشهوددر . هیچ بر ایرانلی بوش کزمز، دیلنجیلك ایتمز . هپسی ده بر ایش پیشنده دائما چالیشیور. سرمایه سزلره زنکینلر غایت آز برفائض ایله پاره اقراض ایدرلر . بورجنی انکار ایدن بر عجم پك نادردر . هر کس [انجمن سعادت] و [وانجمن برادران ایرانیان] ك فعالیت وفداکارلقلرینی کوردی . اشته بوقوم عتیق ونجیب من القدیم علماسی ایله برلکده یاشامش وبرلکده یاشایه جقدر . دائما ارتباط ، دائما تماس . تحصیل ایتمکده اولدقلری علوم وفنون جدیدده بو روابطك ترصین وتقویه سنه خدمت ایتمکده در . ایشتدیکمزه کوره طهران مجلس مبعوثان رئیسی وقابینه اعضاسی صلحای زماندن عد اولنه بیلیر آدملردن ایمش اخلاقی بوزوق یاخود جاهل ومنفعتپرست اولان هیچ برکیمسه مجلس ملی ده اثبات وجود ایده مز . زیرا ایرانده حریتی قلنج ایله قازانان ملت ایدی؛ اهالی ایدی. بناءً علیه مبعوثلری انتخاب ایدن ملت هردرلو تهدید وتضییقدن آزاده وپرواسز اولدیغی کبی دیندار ایدی . اوراده هیچ برلوجه ویا بر جمعیت خفیه موجود دکلدر . قابینه یی اسقاط واصعاد ایده بیلمك اقتدارینی حائز اولان قوت آنجق پارلامانتودر . ایران پارلامنتوسی ارقه سنده مظاهرت ملیهٔ محمدیه دن وبناءً علیه معاونت روحانیت پیغمبریدن باشقه بر قوت یوقدر. فرانماسوناق انتریقه لری، لوجه لری ، یهودی پاره لری او عزیز مسلمان مملکتنده ایش دقیقه بیله آرام ایده مز ، ایتمسی تجویز اولنماز . اوراده شریعت اسلامیه بتون احکام علویه وباهره سیله بویله مظهر ومقروبلی وجودلری مسلمانلرك ایچندن چیقارمشدر .

مسلمانلر ایچون، ایرانیلر ایچون مایه العمل اولان دستوراساسی قرآندر. وقرآنه مغایر برقانون ونظام ایله عمل غیر قابل وجائزدر . بتون جهان شاهددرکه محمدعلی نك جنایت لاتحصی سی میاننده اك چیرکینی طهران غزته لرندن برینك سرمحررینی وحشیانه برصورتده اعدام ایدیلمسی تشکیل ایدر ملت اونی ابدیاً عفو ایتمدی. لکن او بدبخت محرری اولا علناً محاکمه ایلدیلر وصکره ده آصدیلر اولدردیلر . ملعون شیخ فضل اللهدن فتوای شرعیه آلدقدن صکره ظالم وانتقام جوشاه زواللی محرری اولدوردی حتی نعشنی کوپکلره یدیردی . بونی اونوتمایان ملت شیخی دار آغاجنه چکدی وشاهی مملکتدن نفی ایتدی . مداخلهٔ اجنبیه قورقوسی اولماسیدی عدالتك پنجه سندن البته اوده قورتولمایه جقدی. بوندن برقاچ کون اول طهرانده حکومتك برپارچه جق حریت مطبوعاته تجاوز ایتدیکی مشهود اولور اولماز بتون پایتخت اهالیسی ایاغه قالقدی پارلامانتو هیجانه کلدی : نهایت ارباب قلم سربست براقلدی .

انجق شوراسی شایان قید وتذکاردرکه ایرانده سربستئ ادیان وحریت کلام اولمقله برابر احکام وقوانین برهیئت علمیه جانبندن تدقیق وقبول ایدلدکجه دین ومذهب خصوصنده هرمحررك عقلنه کلان شیئ یازمسی قلم یوروتمسی تجویز اولنماز. امید ایدرزکه ایران حکومت عاقله سی بومسلکنده دوام وثبات ایدر وجناب حق دخی موفقیت کامله احسان بیورور . اومبارك کلی، بلبل لی ایران طوپراغی اوفردوسیلری، سعدیلری ، حافظلری

یتشدیرن خطهٔ فارسی ابدیاً لوجه‌لر ایله خائنلر ایله ملوث اولماز .

اشته بوقدر اخلاق ممدوحه وذکای فطری‌یه مالك اولان برقوم‌راه ترقی وتعالی‌یه قدم‌نهاده اولدیغی برزمانده درت‌طرفدن موانع ظهور ایدیور. لکن امین اولالم‌که ملت ایرانیه شومسلك دیندارانه سنده ثبات ودوام ایتدکجه تصورات واجرا آتنده قطعیاً موفق اوله‌جقدر موانع موقتدر ، وزمان اونلری تدریجاً امحا ایده‌جکدر.

عبدالامیر داود

مابعدی وار

ادبیات

استغاثه :

ای کشور عرفانه اولان شاهنشاه
قیل حال پریشانمزه عطف نکاه
ای شاه کروه عرفا مولانا
کلدك در احسانکه شیئاً لله

§

خاك قدمك مس وجود اکسیری
فیض همتك قوس قضانك تیری
ذاتکده اولان اهل غرامك پیری
کلدك در احسانکه شیئاً لله

§

هرلحظه‌ده تیر ذکره آماجز
طاهر کبی برهمتکه محتاجز
دلخسته ، دزون شکسته ، زار وعاجز
کلدك در احسانکه شیئاً لله

طاهر المولوی

کریدایچون سیواسده عقد اولنان متینغ‌ده علمادن برذات طرفندن ایراد اولنان نطقدر

وطن دینلنجه اناطولیسنی، روم‌ایلیسنی ، عربستانی، اطه‌لری، عمومنی، هیئت مجموعه‌سنی بروجود بیلملی‌یز بر وجودك برپارچه‌سی کسیلسه ایسترسه الك اوفق پارچه‌سی اولسون دیکر اعضا جمله‌سی بردن سیزلر ، آجیشیر اولورسه هپسی بر اولور . یاشارسه هپسی بر یاشار معلومدرکه نقصان اعضا ایله یاشامق اولمکدن دها فنادر ایشته عثمانلی وطننك برمهم عضوی‌ده کریددر بوکون کریده تعرض اولنیور کرید کیدرسه یارین نوبت مفارقت دیکر بر عضومزه دها کله‌جکدر . نعوذ بالله سرایت ایده ایده عثمانلیلق محو اوله‌جقدر . مسلمانلق ایسه ای مسلمانلر ، قرداشلر بوکون عثمانلیلق ایله قائمدر عثمانلیلق قالقارسه اسلامیت فاسده‌می ، هندده‌می نره‌ده پایدار اوله‌جق بوکون اقوام اسلامیه‌نك الك ذی‌حیات عضوینی طاشیان دولت علیهٔ عثمانیه‌در عثمانلیلق ایله مسلمانلق اویله ممتزج بروجود درکه قان ایله طمار کیبیدر برینك محوی دیکرینك‌ده محوی دیمکدر بوکون کرید مسلمانلرینه ایدیلان حقارت بزه دکیلدر بزه دکل دینلورسه یارین‌ده بزه اوله‌جق دکیلدر ایشته بوحقیقتی حمد اولسون بوکون عموم مسلمانلر وحتی مذاهب سائره‌یه منسوب جمله عثمانلیلر ادراك ایدرك سایهٔ شریعت ومشروطیتده بورایه طوپلانمشلردر .

کرید عصرلردنبرو یوز بیکلرجه مسلمان قانیله یوغورلمش ، تا صدر اسلامده فتح ایدلمش بر جزیرهٔ مبارکه‌در حالبوکه کسری دولتیله محاربه‌ایدن صحابهٔ کرام کسری اقلیمندن بر چوال طوپراغی آرقه‌لرینه الوب‌ده بتون‌الکانك فتحی قدر متیمن کورمشلر ایدی اسلافمزك، اجدادمزك بو حاللری معلومدر بزده آنلرك اخلاف واحفادی‌یز کرید کبی بر آطه‌یه دکل وطنمزك برطاشنه

مقابل بتون وارلغمزی ویریز اوکده کیدن ایسه هر وقت علمادر ، اسلامیتك ، عثمانلیلغك ، تا اولندن برو هانکی بر ملحمه اولسه اوکده علما ایدی هر موفقیت علما ایله اولمشدی دور استبدادده اك زیاده ازیلان علما ایدی مشروطیتك ظهور واعلاننه اك زیاده خادم اولان علما ایدی ۳۱ مارت وقعه سنده علمانك تلقینات دینیه سی اولماسه ایدی هرج ومرج وطنه نهایت ویرملك ممكن اوله میه جقدی . بزده کرید ایچون و حتی اك اوفاجق بر عثمانلی کویی ایچون بتون ملتی ارقه سنه دوشوروب یا شهادت یا غازیلك دیه تکبیر آلوب کیده جك علمادر یاشاسون علما ، یاشاسون خلافت کبری ، یاشاسون عثمانلیلق وار اولسون کرید والله الموفق .

سیواسدن :

مصطفی تقی

یکن نسخه مزده مندرج مدارس علمیه نظامنامه سنك مابعدیدر

یکرمی بشنجی ماده : فرائض دینیه یی ترك واهالی اعتیاد ایدن و کذلك صباح واقشام مدارس وجوامع شریفه درسنی ترك ایدن ومسکرات استعمال ایلدیکی تحقق ایلین ویاخود قهوه خانه لرده اضاعهٔ اوقات ایدن طلبه نك مدرسلری طرفندن اجرا اولنه جق تنبیهات اوزرینه تکرری حالنده قیدلری ترقین اولنور وعلی الاصول درس وکالتی مقامندن ویریلن اوامره اطاعت ایتمیان طلبه نك هر حالده قیدلری ترقین اولنور .

یکرمی آلتنجی ماده : سرقت وفعل شنیع کبی افعال ممنوعه یه جرأت ایدنلرك مدارس سائره یه ده قبول ایدلمامك اوزره قیدلری ترقین ایدیلور .

یکرمی یدنجی ماده : زمان تحصیلك تصادف ایده جکی فصول اربعه حسبیله تعطیل کونلری ایچون تعیین اولنه جق مدت وزماندن غیری ایام ولیالی ساعاتنده البته یتقامق وکوروانی باتیردی ایتمك واحوال وحرکاتیله ارباب مطالعه ومذاکره نك ذهنی تشویش وخواب وراحتنی اخلال ایدر صورتده اصول وعادات قدیمهٔ مدارسه مغایر حال وحرکاتده بولنان کیمسه لره اوچ دفعه مدرسلر طرفندن تنبیهات اجرا ایدیلور وبو مثللو احوال غیر لایقه یی اعتیاد ایدرك متنبه اولمیه جغی اکلاشیلان طالبك حجره سی یدندن النه رق باش ملازم اعتبار وملازمیندن ایسه درجهٔ ملازمتی اوچ درجه تنزیل وتأخیر وینه متنصح اولمدیغی صورتده قیدی ترقین اولنور .

یکرمی سکزنجی ماده : طلبه نك موافقت طرفین ایله مقید اولدیغی مدرسه دن دیکر مدرسه یه ویاخود او مدرسه ده کی اوطه سندن دیکر بر اوطه یه نقل وتحایشلری جائز اولور انجق شوحالده طرفینك موافقتلری ومدرسلرك اذن واجازتلری شرطدر .

ایکنجی باب

طلبه نك کیفیت تعلیم وامتحانی بیاننده اولوب ایکی فصلی محتویدر

فصل اول

اصول تدریس وتعلیم ایله تعیین اولنان درسلرك بیاننده در

یکرمی طقوزنجی ماده : هر سنه مدت تحصیلك طقوز آی فرض وتقدیری طلبهٔ علومك مدت مذکوره ده ضرورت واحتیاجلرینك دفع وازاله سیله امر معیشتلرینك تهوین وتسویه سی شرطنه معلق اولمغله شمدیکی حاله کوره تعطیل عمومی رجب شریفك بدایتندن شوال المکرمك اون بش وذی الحجه غره سندن یکرمیسنه قدر ووقت حصادده جهت وموقعنه کوره بر ماه مدت تعطیل عمومی زمانی اعتبار اولنور .

اوتوزنجی ماده : مدارسده اوته دنبری تدریس

اولنمقده بولنان درسلره ضم وعلاوه‌سی لازم کلان فنون ایله ترك وتبدیلی اقتضا ایدن شروح وحواشینك یرلرینه اخصر وانفع اولان آثارك وضع وقبولی وعلاوه اولنان فنونك تخمیناً بش سنه ظرفنده علی التدریج رحلهٔ تدریس وتعلیمه وضعی مقرردر.

اوتوز برنجی ماده: آیریجه تنظیم اولنه‌جق جدوللرده کوستریله‌جکی وجهله جمعه کوننده‌ن ماعدا ایامده یومی اوچر درس ومن القدیم جوامع شریفه‌ده صباح اقشام تدریسی معتاد اولان درسلرك کالاول جوامع شریفه‌ده وبوکره ضم اولنان فنونك دخی قبل الظهر وبعد الظهر کبی اوقات مناسبه‌ده تعیین وتنسیب ایدیله‌جك درسخانه‌لر وسائر مواقعده اکمال واتمامی لازم کلور هر سنه‌نك درسلری زیرده‌کی جدول مخصوصنده کوسترلمشدر.

جدول

برنجی سنه درسلری

(علم صرف) امثله، بنا، مقصود، نزهة الطرف فی علم الصرف، تعلیم متعلم، تعلیم قرآن، تجوید، خط املا، مختصر حساب، صرف عثمانی قواعد فارسیه.

ایکنجی سنه درسلری

(علم نحو)، عوامل، اظهار، فقهدن مراقی الفلاح تعلیم قرآن، قواعد الاعراب، شذور الذهب، فارسی‌دن کلستان، حساب واملا قواعد عثمانیه.

اوچنجی سنه درسلری

(نحو)، مغنی اللبیب، ویا ملاجامی، شافیه، فقهدن ملتقی، وضع، حساب، مبادیٔ هندسه، انشا.

دردنجی سنه درسلری

نحوی اکمال، شافیه، ملتقی، علاقه، ایساغوجی، مختصر جغرافیا، هندسه، انشا، جزری.

بشنجی سنه درسلری

فناری، معانی مختصر، علم العروض والقوافی، علم فرائض، جغرافیای عمومی، جبر، کتابت.

آلتنجی سنه درسلری

(علم منطق)، شمسیه مع القطب، معانی مختصر، قصیدهٔ برئه، بانت سعاد، معلقات، علم القرائه، حکمت جبر، کتابت عربیه، اصول ترجمه.

یدنجی سنه درسلری

قطب، شرح عقائد نسفی، اصول فقه‌دن شرح منار، شرح وجیز، آداب مناظره، مقامات حریری، حکمت جدیده، هیئت، کیمیا، موالید.

سکزنجی سنه درسلری

شرح عقائد نسفی مع خیالی، مشارق الانوار، شرح المنار، شرح الوجیز، اصول حدیث، مقامات حریری، اصول صك، تاریخ اسلام، قوزموغرافیا، هیئت، موالید.

طقوزنجی سنه درسلری

حکمت سعدیه، مشارق الانوار، تفسیر بیضاوی دیوان حماسه اصول حدیث، سیر، تاریخ عمومی، جغرافیای عمومی.

اوننجی سنه درسلری

جلال مع کلنبوی، ملل نحل، ومختصر فصل، تفسیر بیضاوی، تحفهٔ اثنی عشریه، اظهار الحق، سیر، تاریخ عمومی، جغرافیای عمومی.

اون برنجی واون ایکنجی سنه درسلری

هدایه، صحیح بخاری، یاخود صحیح مسلم، تفسیر بیضاوینك اکمالی، «اون برنجی سنه‌ده مفصل تاریخ عثمانی وعمومی ومفصل جغرافیای عثمانی وعمومیده تدریس اولنور.»

فصل ثانی

طلبه‌نك سنهٔ تحصیلیه امتحانلری ایله اهلیت امتحانلری بیاننده‌در

اوتوز ایکنجی ماده: اشبو درس جدولنده محرر

وعلی التدریج موقع تعلیم وتدریسه وضعی مقرر بولنان علوم وفنوندن هر سنه تعطیل عمومیدن مناسب زمان اول عموم طلبهٔ علوم مکتسبات علمیه‌لرندن امتحان ویرمکه مجبوردر .

اوتوز اوچنجی ماده : امتحانك زمانی وکیفیت اجراسی ومواقعی ومیزلرك انتخابی مجلس مصالح طلبه وطشره‌ده مفتیلرك ریاستلری آلتنده تشکل ایده‌جك جمعیات علمیه طرفلرندن تعیین وترتیب ایدلور .

اوتوز دردنجی ماده : امتحانی حیز قبولده اولان طلبه‌نك یدلرینه ترفیع صنف ایلدکلرینی مشعر برر تصدیقنامه ویریلور .

اوتوز بشنجی ماده : مکلف اولدیغی درسلردن لااقل ایکی فنك امتحاننده موفق اوله‌میان طلبه‌نك بولندیغی سنه‌ده ابقاسیله علی التوالی اوچ سنه امتحانی قبول اولنمیانلرك قیدلری ترقین وخسته‌لق کبی اعذار شرعیه‌یه مستنداً امتحانده بولنه‌میانلرك سنهٔ آتیه‌ده امتحانی اجرا اولنور .

اوتوز آلتنجی ماده : بر ویا ایکی درسدن عند الامتحان مطلوب درجه‌یی احراز ایده‌میانلرك سنهٔ آتیهٔ تدریسیه ابتداسنه قدر اکمال امتحانی طلب‌حقلری واردر شوقدر وارکه بو ایکنجی امتحانده‌ده موفق اوله‌میانلرك تکرار اکمال امتحانی طلبه صلاحیتلری قالماز .

اوتوز یدنجی ماده : مدرسلك وظیفه‌سنه اهلیت امتحانی علوم ادبیهٔ عربیه ، علوم طبیعیه وریاضیه ، منطق ، فن مناظره ، کلام ، فقه واصول فقه تفسیر وحدیث واصول حدیث ، تاریخ اسلام ومفصل تاریخ عثمانیدن اجرا اولنور .

اوتوز سکزنجی ماده : ذیل مشایخی سلاطین عظام جوامع شریفه‌سی جمعه واعظلکی امتحانلری تفسیر بیضاویدن عباره کوستریلوب بر آیت جلیله تفسیر ایتدیرلدکدنصکره مدرسلك امتحاننه مشروط فنلردن مناسب ولازمی وجهله اجرا اولنور .

اوتوز طقوزنجی ماده : مفتیلك امتحانلری درر ویا هدایه کبی کتب فقهیه‌نك بریسندن عباره کوستریلوب صرف نحو منطق فن مناظره کلام فقه فتاوی فرائض واصول صك وانشا وحسابدن اجرا اولنور .

قرقنجی ماده : الای مفتیلکی امتحانلری درر وهدایه کبی کتب فقهیه‌نك بریسندن عباره کوستریلوب تجوید علم صرف نحو منطق عقائد فقه اصول فقه فرائض املا وانشا حساب سیر وتاریخ اسلامدن اجرا اولنور .

قرق برنجی ماده : طابور امامتی امتحانلری حلبی ویا مراقی الفلاحدن عباره کوستریله‌رك تجوید صرف ونحو فقه تاریخ اسلام املا وانشا وحسابدن امتحانلری اجرا اولنور وبو امتحانلرده ابراز اهلیت ولیاقت ایدنلره مجلس مصالح طلبه‌دن یدلرینه برر شهادتنامه اعطا اولنور.

قرق ایکنجی ماده : نظامنامه‌نك اشبو اهلیت امتحانلرینه عائد اولان ماده‌لری تاریخ نشرندن اعتباراً علی التدریج تطبیق اولنه‌جق واول تاریخه قدر امتحانلری اصول سابقه وجهله اجرا اولنه‌جقدر .

اوچنجی باب

متفرقات بیاننده‌در

قرق اوچنجی ماده : حضور همایون درس شریفی مخاطبلکنه انتخاب اولنه‌جق ذواتك تدریسه مباشرتلری مبدأ اتخاذ اولنه‌رق اولوجهله امر تعیینلری اجرا اولنور ومخاطبین میانندن مقرر تعیین اولنه‌جق ذواتك

اهلیت وکفایتی نظر اعتباره آلهرق اصول مقررهوجهله ترجیح وتعیین ایدیلور .

قرق دردنجی ماده : دوسعامورکرسی مشایخنه توجیه اولنه‌جق تدریس ووعظ وتلاوت کبی جهاتك توجیهی قدم واهلیته وشرط واقفه وشرط واقف اولمدیغی حالده تعامل قدیمنه توفیقاً اجرا اولنور . طالب اولان ذواتك تعددی حالنده بینلرنده مساوات بولنوبده هیچ بروجهله مرجح بولنمدیغی تقدیرجه قرعه کشیده ایدیلور .

قرق بشنجی ماده : شروط واقفین هر حالده مرعی‌الاجرا وواجب‌الاتباع اولدیغندن صحیح بخاری وصحیح مسلم وشفاء شریف وهدایه قرائتی کبی توجیهی امتحانه مشروط بولنان جهتلرك توجیهی مشروطوقفیه موجبنجه اجرا اولنور .

قرق آلتنجی ماده : کرك درس جدولنده مندرج فنون وکرك تدریس ایچون انتخاب اولنان کتب فنیه وکرك امتحان وسائره حقنده بر وجه بالا بیان اولنان مواد ایلروده کوریله‌جك تجربه‌لك ایجاب واقتضاسنه کوره تعدیل اوله‌جقدر .

قرعه امتحانلری حقنده حربیه نظارتیله قرارلشدیریلان موادذر

قرق یدنجی ماده : طلبهٔ علومك برنجی سنه قرعه امتحانلری :

صرف نحو قرائت ترکیه فقه حساب حسن‌خط

ایکنجی سنه قرعه امتحانلری : صرف نحو قرائت ترکیه فقه حساب حسن‌خط

اوچنجی سنه امتحانلری : نحو منطق املا وانشا فقه حساب

دردنجی سنه امتحانلری : نحو منطق املا وانشا فقه حساب

بشنجی سنه امتحانلری : منطق فقه املا وکتابت حساب

آلتنجی سنه امتحانلری : منطق فقه املا وکتاب وحسابدن اجرا اولنور

وهرسنه‌نك درجهٔ تحصیلنه نظراً ترتیب اولنه‌جق اشبو امتحانلرده‌کی درسلردن دردنجی‌یه‌قدر اوتزنومرو بشنجی ایله آلتنجی سنه درسلرینك‌ده اون ایکیشرنومرو اعتبار اولنه‌رق هر سنه‌نك مجموع تام نومروسی آلتمش عددینه بالغ اولور واشبو مجموع نومرونك اس میزانی برنجی وایکنجی واوچنجی ودردنجی سنه‌لر امتحاننده مجموع نومرونك ثلثی اولان یکرمی ، بشنجی وآلتنجی سنه‌لر امتحاننده ایسه نصفی اولان اوتوز نومرو اس میزان اعتبار ایدلدیکندن بووجهله طلبه‌نك هر درسدن احراز ایده‌جکی نومرولر سنه‌لرینه نظراً بوعدده بالغ اولمزسه عسکر ایدیلیر .

قرق سکزنجی ماده : هر سنه ترفیع صنوف امتحانلری بش سنه‌یه قدر تطبیق واجرا ایدیله‌جکندن واشبو امتحانلرده جهت عسکریه‌دن دخی ممیز صفتیله مأمور مخصوص بولندیریله‌جغندن بعدما آیریجه قرعه امتحانلرینه احتیاج قالمیه‌جقدر بناءً علیه قرق یدنجی ماده‌نك حکمی موقتدر .

۱۶ صفر سنه ۱۳۲۸ وفی ۱۳ شباط سنه ۱۳۲۵

مدارس عامه نظامنامه‌سنك ایكنجی ماده‌سنه توفیقاً تنظیم اولنه‌جق دفترك بالاسی اشبو نمونه وجهله تحریر اولنه‌جقدر

ملاحظات
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

متفرقه

مكتب نوابدن نشئت ایتمیان ومجالس انتخاب حكام حضورنده علی‌الاصول امتحانی اجرا ایدلمیان نوابدن ایكی هفته ظرفنده مكتب نواب معلمینی معرفتیله اجرا ایدیلان امتحانده اونبر ذاتدن سكزی اثبات اهلیت ایتمش اولمغله اسامیلری بر وجه آتی درج اولنور

كلاس ناحیه‌سی نائب سابقی	احمد توفیق	افندی
اولوبورلو قضاسی « «	احمد حازم	«
ناسلیج « « «	صالح	«
اقطاع « « «	سعدالدین	«
معان « « «	محمد علی	«
جمیدیه « « «	صادق	«
راشیا « « «	حسن	«
جبده « « «	محمد امین	«

كمال العصمة

كچن سنه مقالات عالمانه‌لریله (بیان‌الحق) ی تزیین بویوران ابن‌الامین محمود كمال بك افندی اخیراً مورخ شهیر فندقلیلی عصمت افندی مرحومك ترجمهٔ حالنه متداثر اولمق اوزره حجماً كوچك ، فقط اهمیت نقطهٔ نظرندن جداً بویوك وقیمتدار براثر قلمه آلمشلردر. بر اسلوب لطیف ادیبانه ایله یازلمش اولان اثر مذكورك مطالعه‌سنی عرفای قارئینه توصیه ایله كمال بك افندی‌یی شو همت مشكوره‌سندن دولایی تبریك ایلرز .

تصحیح

٦٣ نجی نومرولی نسخه‌مزك ۱۲٦٤ نجی صحیفه‌سنك ایكنجی ستوننك ۲۲ نجی سطرنده‌كی (غزوة الاضطراب) (غزوة‌الاحزاب) اولمق اوزره‌تصحیح اولنور .

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

ایكنجی سنه — اوچنجی جلد بیان‌الحق عدد — ٦٦

بازار ایرتسی فی ١٩ جماذی‌الاخری سنه ١٣٢٨ وفی ١٤ حزیران سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مكتب قضاة معلملرندن
كایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لكی ٦٠ غروش
آلتی آیلغی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ١٠ »

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اكثر مقالاته آیات كریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلكده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحاب کرام افندیلر

والد ماجد پیغمبری :

مابعد

عبدالمطلب ، نامنه قرعه اصابت ایدن اولادینك الندن طوتوب مشفقانه ومستفهمانه بر نظرله یوزینه باقدی . رضای پدری تحصیل ایچون فدای جان ایتمه‌دن چکینمه‌ین جناب عبدالله ، النی چکمك ، ایاغنی دیره‌مك دکل ، بر عزم متین ایله باشنی اکوب بوینی اوزاتدی .

کسیله‌جك اوغلندن زیاده لرزان اولان بیچاره پدر ، ثمرهٔ حیاتنی سوق ایتمه شویله طورسون ، عادتا تعقیب ایله‌یه‌رك حرم شریف داخلنده‌کی قربا نکاهه قدر کوتوردی .

اوراده وداع واپسینی ایفا ایچون سوکیلی یاوروسنی قوجاقلادی . خونین بر رنك آلان کوزیاشلریله — قینالانمش کبی — ایصلانان وجه‌اللهی اوپدی ، قوقلادی . او ، مطیع اولادده باباسنك النی اوپدکدن صوکرا ایاقلرینه طوغرو اوزاندی . مشتاق ممات اولان لسانی :

بستهٔ حبل رضادر دست وپایم شوق ایله
بر اشارت غمزهٔ جلاده قربان اولدیغم
روح اسماعیله اولسون غبطه بخشای ابد
کشتهٔ سیفك اولوب پایکده غلطان اولدیغم
رشك ایله ویرسین روان پاك یحیایه خروش
شاهراه وصلکه خونابه‌افشان اولدیغم

دیدیکی صیراده باباسنك بیزار حیاتی اولان زبانی‌ده :

نذرمی ایفا ایچون راهکده ای رب مجیب
شاهد اول ، حبل‌المتین روح ودلدر کسدیکم
ایشته قربانخانهٔ قربتکده صدق ایله
شیرزادمدر الٓهی ! قوچ دکلدر کسدیکم

فریادینی ایدییوردی .

مأيوس پدر ، آغلايان كوزلريني ، تيتره‌ين اللريله سيلوب باقمغه قيامديغي او منور يوزه صوك دفعه اولارق بر دها باقدقدن صوكرا ، كوكسندن آييرمق ايسته‌مديكي اورأس شريفي جسم لطيفندن تفريق ايتمك ايچـون قلينجني قالديردي . فقط (مانع) صفت الـٰهيه‌سنك مظهر تامي دينه بيله‌جك بر نجه ، بيلكندن ياقالايوب اوسيف صارمي الندن آلدي .

بويد عليانك صـاحبي ، عبداللهك دايلرندن (مغيرة بن عبداه بن عمرو بن مخزوم) ايدي كه اينشه‌سنك وفاى نذرى ايچون همشيره‌زاده‌سني ذبحه تشبث ايتديكني خبر آلمش ، صيانت ربانيه كبي يتيشـوب يكمني قورتارمشدي .

(مغيره) نك شـو منع مصيبي صناديد قريشك‌ده مداخله‌سـني موجب اولدي . عبداللهي زمين ذبحدن قالديروب عبدالمطلبك اطرافني آلديلر (قريشـه بدعت سـيئه بيراقمق ايسته‌مزسـه‌ك عزمكدن فراغت ايت . (چنبر) ده‌كي (قطبهٔ كاهنه) دن اسـتفتا ايده‌لم . بلكه ايفاى نذرده باشـقه چاره واردر . بوخصوصده بوتون مالملكمز كيده‌جك اولـه‌دن عبداه ايچون فدا ايلرز » ديديلر .

عبدالمطلب‌ده بوتكايفه رضا كوستردي . برقاچ كيشي درحال يوله چيقوب خيبره واصـل وكاهنه‌نك نزدينه داخل اولدي .

(قطبه) مسـئله‌يي آكلايجه يارين كلك جوابني ويره‌يم . ديدي ايرتسي كوني كيتديلر . كاهنه ، سزده ديت نه‌قدردر . ؟ ديه صوردي اون ده‌وه‌دز . ديديلر . اويله ايسـه عبداللهه مقابل ، اون دەوه قويك وقرعه چكك . ده‌وه‌لره اصابت ايدنجه‌يه قدر عدد جمالي اونر اونر آرتيرك . چاره‌سني كوستردي . مستفتيلر ، مسروراً عودت وعبدالمطلبه، اشراف قريشه تبليغ كيفيت ايتديلر . همان ، ده‌وه‌لر احضـار وقرعه كشيده‌سـنه ابتدار ايديلدي ده‌وه‌لر يوزه بالغ اولونجه ـ اوچ دفعه تكرار ايديلمك شرطيله ـ قرعه اونلره اصـابت ايتدي جناب عبداه ذبحدن قورتولدي ، عبدالمطلب‌ده ، ده‌وه‌لري قربان واهالئ مكه‌يي اطعام ايده‌رك نذريني ايفا ايله‌مش اولدي .

بعض مورخين (عبدالمطلب ذبحه تصدي ايتديكي اثناده اوغلي عباسك كلوب قارده‌شـني باباسنك الندن قورتارديغني) ادعا ايتمشلرسه‌ده ادعالري طوغرو دكلدر . چونكه او اثناده حضرت عباس هنوز ايكي ياشـلرنده ايدي كه ولادت پيغمبريدن اوچ ييل اول طوغمشدي . ايكي ياشنده‌كي برچوجغك ، برادريني پدرينك قلنجيندن تخليصه چاليشماسي طبيعيدركه محالدر . مشـار اليهك ؛ « بن اوچ ياشلرنده ايدم كه ولادت سنيه وقوع بولمشدي . بركون نبي اكرم حضرتلريني كتيرديلر وبكا : قارداشكي اوپ . ديديلر . بن‌ده وجه سـعادتي تقبيل ايله مشرف اولدم » ديمه‌سي‌ده سوزمزك صحتني تأييد ايدر .

مابعدى وار

طاهر المولوى

— اسلامده علوم وفنون —

علوم قرآنيـه ، عراق وايران جهتـلرنده‌ده بر سرعت فوق‌العـاده ايله انتشـار ايلديكندن او خطه‌لر اهاليسي آره‌سـنده دخي فقه وفتوى تدرس ايدر نيجه ذوات ظهور ايلمشدي ؛ فقط احاديث شريفه اوطرفلرده قطعهٔ حجازيه‌ده اولديغي قدر منتشر بولنمديغنـدن حفظ حديث خصوصنده اختصاصلري زياده‌اولان اهل‌مدينه‌يه احتياجلري دركار ايدي .

عراق وايران طرفلرنده‌كي مسلمينك اكثريسـني ارباب علم وتمدندن اولديغي ايچون‌قرآن كريم واحاديث نبويه‌دن استخراج احكام خصوصنده قياس فقهي‌يه دها

زیاده اعتماد ایده‌رك سنن شریفه‌یه شدتله متمسك بولنان
مدینهٔ منوره فقهاسنه مخالفت ایتمشلردر .

بو صورتله فقهای کرام حضراتی ایکی‌یه آیرلمش ، برینه اهل حدیث ، دیکرینه ارباب رأی دینلمشدر ، برنجی قسمك رئیسی امام مالك (رحمه‌الله) درکه بونك انصاری ، اهل حجاز ایله سفیان ثوری حضرتلرینك اصحابی ایدی ، بوذوات کرامك مسلکی ، احکامی نصوص اوزرینه بناء ایدوب رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) افندمزه اسناد اولنان برخبره دسترس اولدقجه قیاس جلی ویاخفی‌یه میل ایتمه‌مکدر ، ایکنجی قسمك رئیسی ، ابو حنیفه نعمان بن ثابت (رحمه‌الله) اولوب بونك‌ده انصاری محمد بن الحسن ، ابو یوسف القاضی ، زفر بن هذیل ، حسن بن زیاد ، ابن سماعة ، ابو مطیع البلخی وسائر فقهای عراق ایدی ، مشار الیهم حضراتنك مسلکی ایسه اصول اجتهادی ایلری کوتوره‌رك اخبار آحاد اوزرینه بنای احکام ایتمه‌مکدر .

امام مالکدن صوکره کندی مذهبی اصحابندن (محمد بن ادریس الشافعی) ظهور ایتمش ، وعراق طرفلرینه سفر ایده‌رك ابوحنیفه حضرتلرینك اصحابندن خیلی زمان استفاضه ایتمش ، نتیجه‌ده اهل عراق واهل حجاز مسلکلرینی مزج ایله متوسط بر مذهبه سالك اولمش ومقتداسی اولان امام مالك حضرتلرینه برچوق احکامده مخالفت ایلمشدر .

دها صوکره ینه مذهب مالکی‌یه منتسب اولانلردن (احمد بن حنبل) یتیشه‌رك امام اعظم ابوحنیفه حضر- تلرینك اصحابیله ملاقات ایتمش واجتهادی نتیجه‌سی اولمق اوزره دردنجی بر مذهب اختیار ایلمش ، اشبو حنفی ، مالکی ، شافعی ، حنبلی مذهبلری امصار وبلاد اسلامیه‌نك قسم اعظمنده انتشار ایتمشدر .

قرآن ، حدیث وفقهك خلافت اسلامیه‌جه حائز اولدیغی اهمیت عظیمه‌یه مبنی خلفای مسلمین قراء ، محدثین وفقهایه صوك درجه احترام ایدرلر ، وعادلانه اجرای خلافت ایچون نه‌کبی برخط حرکت اتخاذ ایده‌جکلرینی ، شروط عدالتك نه‌دن عبارت اولدیغنی علما وفقهادن استفسار ایدرلردی .

بو قبیلدن اولمق اوزره عمر بن عبدالعزیز ، مقام خلافته کلدیکی زمان حسن بصری (رحمه‌الله) حضر- تلرینه بر نامه یازه‌رق امام عادلك نه‌کبی صفتلری حائز اولمسی لازم کله‌جکنی سؤال ایتمش ومشار الیه طرفندن ویریلن جوابده بر خلیفه‌یه لازم اولان اوصاف مهمه مفصلاً بیان ایدلدکدن صوکره اوزون اوزادی‌یه اجرای نصح اولنمش ومذکور نصایح جمله‌سندن اولان : (امیرالمؤمنینه : الله تعالی حدودی ، خبائث وفواحشی منع ایتمك ایچون امر ایتمش ، بناءً علیه اوفق القلر حدودك اجراسنی درعهده ایدن ذاتدن قطعیاً صدور ایتمه‌مك لازم کلیر ، دوشون ، موتی وماورای موتی‌ایو دوشون !) مآلنده‌کی سوز عمر بن عبدالعزیزی مهم بر انتباه وتیقظه دعوت ایلمشدر .

ینه بویولده مضبوطات تاریخیه‌دندرکه : حدت وشدتیله مشهور اولان خلیفهٔ منصور بر کیجه کعبهٔ معظمه‌یی طواف ایدرکن (عمر و بن عبید) ك ظهور ایدن بغی وفساددن حرم شریفده شکایت ایتدیکنی ایشیده‌رك کیمدن ایتمکده اولدیغنی کندیسندن صورمش ، اوده جواب اوله‌رق یوزینه قارشی صرف کندیسندن واجرای حکومت خصوصنده ایقاع ایلدیکی مظالمدن شکایت ایلدیکنی صریح بر افاده ایله بیان ایتدکدن صوکره اویله آجی نصیحتلر ایتمشدرکه منصور آغلامقدن دیکله‌مکه مقتدر اوله‌مامشدر .

علمانك اخطارات مصیبه‌سیله خلفانك بویله آغلامقدن کندیلرینی آله‌مدیغی چوق دفعه‌لر وقوعه کلمش ، بودرلو نصایح نخوت وشدتلرینی موجب اوله‌جق یرده بالعکس تعظیم واحتراملرینی تزیید ایلمشدر .

قونیه‌لی :

ع : عاکف

ادبيات

استبداد ايكلتيلرندن

جهانه قارشی‌روحمك حدودی يوق ، ملالی وار
حياته نفرت ايتديرر المی انفعالی وار
مزاردر فراش استراحتم ، كه فكرمك
جهالت وتحكم زمانه‌دن كلالی وار
نه‌اولدی ؟ آدم اوغلنه دكيشديمی ؟ طبيعتی
علو طبع وهمتك اساسی يوق ، خيالی وار
يرنده يللر اسمه‌ده محاسن‌ومكارمك
بنای ادميتك سوركلی بر زوالی وار
حزين اولورسه چوقميدر ؟ خلاصهٔ تأثرم
نشيدهٔ غمينمك آجيقلی بر مألی وار

٣١٥

طوغری سويله‌ميورمی‌يم

چوقمی آرتارسه آرزوی ممات
آغلارم ، پرعذابدر بوحيات
ازدحام بلايه جكوه‌كهم
هيچ بسلرمی‌يم ؟ اميد نجات
بيتمز البته انفعالاتم
وار ايكن بنده انجذاب ثبات
مسلكم ، طوغريمی ، دكلمی ؟ باقلك
فيض قرآنله ايلرم اثبات
كيمسه‌مظلوم اولورمی؟ اولسه اكر
بشريتده ميل حسنيات

٣٢١

نصوح افندی زاده :

ع . ضيری

ردی علی مافی‌القول‌الجيد من‌الردی

٢١٠

جاؤا بمذق هل رأيت الذئب قط

« بو روبة‌بن عجاجك اراجيزندندر . »

القول الجيد

شواهد الفيه شرحی عينده بونی امام مبرد ذكر ايدوب راجزينی تعيين ايتمديكی وصيغهٔ تمريض ايله قائلی عجاجدر دی‌ين اولديغی مسطوردر. شارح شواهد رضی عبدالقادر بغدادی‌ده رواتدن هيچ بريسنك بونی قائلنه نسبت ايتمديكنی وعين صيغه ايله عجاجه نسبت ايديلديكنی حكايه ايتمشدر . ديمك كه مؤلف اوقول ضعيفی آلمق ايسته‌مش فقط باباسی ايله اوغلنی تفريق ايده‌مه‌مشدر .

٢١٤

ثالثة تشرق الدنيا ببهجتها
شمس الضحی وابواسحق والقمر

شمسك وقت ضحايه تخصيصی اواوان كونشك كمال ظهوری زمانی اولمسندندر .

القول الجيد

اوان كبی طوغريسنك لسانمزده استعمالی پك شايع اولميان كلمه‌لره بر رنك مأنوسيت ويره بيلمك ذوق سليمه محتاجدر . بوكلمه بر تركيب اضافی داخلنده بولنسه وياخود زمان ايله موقعلری مبادله ايدلسه‌بوقدر صغوق دوشمزدی .

*
* *

مفهوم بيت : وقت ضحاده اولان شمس ايله ابو اسحق المعتصم برده قمر اوچ شيدركه دنيا انلرك نور ورونقيله ضياد اولمقده‌در ديمكدر . ثلثه لفظی مقدم خبر وشمس الضحی مؤخر مبتدا اولوب . . . »

القول الجيد

بو خبری تأخير ايله شمس الضحی وابو اسحق والقمر ثلثة ديمك آز وچوق مستدرك اولور. نتهكم

مؤلفك ذکر ایتدیکی مفهوم بیتده محسوس اولان برودت بوكا شاهددر . شعرده مبتدایه تشویق ایله‌برابر نظر دقته آلنمش اولان بو نکته محافظه اولنمق ایسته‌نیلدیکی صورتده ترجمه‌یه اوج شی واردرکه . . . دیه‌رك ابتدار ایتملیدر . اما بوكا كوره ترجمه ایله اصلك جهت اعرابیه‌سی متساوی اولمیه‌جقمش . . نه ضرری وار ؟ چونکه شاعرك آكلاتمق ایسته‌دیکی معنایی ترکجه‌ده بویله افاده ایدرز .

۲۱۷ و ۲۱٦

ولو شئت ان ابکی دما لبکیته
علیه ولکن ساحة الصبرا وسع
و اعددته ذخر الکل ملمة
و سهم المنایا بالذخائر مولع

« محل شاهد مشیتك قان اغلامق کبی بر امر غریبه تعلق جهتیله مفعولنك مذکور اولمسیدر . مفهوم بیتین : اکرمیت ممدوحم اوزرینه قان اغلامق دخی ایسته‌سه‌م آغلایه بیلیرم فقط ساحهٔ صبرم پك واسع اولدیغندن یالکز یاش اغلیورم . بن انی دوچار اوله‌جغم هر درلو مصائب وشدائده قارشو ذخیره و آلت مدافعه ایدنمشدم حال بوكه سهام قضا بتون بویله پشت وپناه اوله‌جق ذواته افتاده‌در . »

القول الجید

یاش اغلامق غرابتده قان اغلامقدن کیرو قالیور . برده ذخائر لفظی تخصیصه اوغراتیلمقله حکم کلام غیر مسلم بر حاله کلمشدر . سهام قضا پشت وپناه اوله‌جق ذواته نه‌دن افتاده اولسون دینلمك ایچون بر مانع یوقدر . ذخائر ذوات مذکوره‌یه تخصیص ایدیلمیه‌رك علی الاطلاق نفائس مدخره معناسنه حمل ایدیلسه کلام ، اسیرکنن کوزه چوب باتار مثلنك قوتنی حائز بولنه‌جقدی .

۲۱۸

« الحقایق اسمیله حدیثدن حاصل ایتمکده وطبع ونشرینی ارزو ایتمکده اولدیغم . . . . »

القول الجدید

حاصل ایتمکده اولدیغم تعبیری بوراده پك یاقیشمیور .

۲۱۹

« حادث امر عظیم وشدائد دهر دیمکدر . »

القول الجید

حادث شدائد دیمك اوله‌ماز .

۲۲۱

الی الملك القرم و بن الهمام
ولیث الکتیبه فی المزدحم

« همام عظیم الهمة وسید ذی‌شان معناسنه‌در . بو هرنه قدر ممدوحك پدری اوصافندن ایسه‌ده ابلغ‌وجهله کندیسنه راجعدر . »

القول الجید

بو سوز كمال ترددله قبول اولنور .

* * *

« مزدحم اسم مفعول بنیه‌سیله محل ازدحام معناسنه اوله‌رق معرکه‌مراددر . »

القول الجید

مزیداتده اسم مفعول ومصدر میمی واسم زمان ومکان بر وزنده اولدیغی حالده بو بنیه‌نك اسم مفعوله تخصیصی بلا مخصصدر . مزدحمك اسم مفعول بنیه‌سی اوزره اولمسی اسم مفعول‌اولمسی دیمکدر . والالفظی‌اسم مفعول ومعناسی اسم مکان اوله‌رق دال ایله مدلول بیننده مطابقت بولنمامش اولور .

۲۲۲

انا الذائد الحامی الدمار وانما
یدافع عن‌احسابهم انا اومثلی

« مفهوم بیت : بن حامی حقیقت ومدافع نقض ومذمت بر مردم قومك شرفلرینی انجق بن وبنم کبیلر مدافعه ایده‌بیلیر یعنی کندی شرفمزی حقیله بز بیله‌بیلدیکمز ایچون ینه بز قورییه بیلیورز . »

القول الجید

(حامئ حقيقت) ده‌كی حقيقت سجع ايچون انتخاب ايديلمش كبيدر يعنی . . ايله باشلايان علاوه‌ده نشوۀ تمدحی خيلی بوزيور. چونكه شاعر شرف قوميسنك سائرلرنجه مجهول قالمسنه راضی اولماز . زيرا بو حال قومی ايچون نقيصه‌در . برده بو علاوه‌يه نظراً بيتده‌كی قصر اقوام سائره‌يه قارشو واقع اولمش بولنه‌رق قومزك شان وشرفنی اغيارمز مدافعه ايده‌مز دينلمش اولوركه معناسز برشی اولمقله برابر شاعرك مصراع اولده‌كی تمهيداتنه‌ده مخالفدر .

فرزدقك مقصودی قومزك شان وشرفنی بن وبنم كبی ارباب اقتدار مدافعه ايدر طرزنده بر معنی اوله‌رق اشعارنده دائما كنديسيله مبارزۀ لسانيه‌ده بولنديغی جريره تعريضاً : بزم قبيله‌مزده سنك كبيلرك حصه‌سنه سكوت دوشر مدافعۀ شان وشرف اصحابنه ترك ايديلير بو جهتله ساحۀ مفاخره‌يی بوش بولوب‌ده قارشيكه چيقه‌جق كيمسه يوق ظننده بولنمه بن بوراده‌يم ديمك ايسته‌مشدر . نته‌كيم روايت اولنديغی وجهله فرزدق حج شريفده بين الباب والمقام بعدما كيمسه‌يی هجو ايتمه‌مك و قرآن كريمی حفظ ايدنجه‌يه قدر كنديسنی سلاسل و اغلاله القا ايتمك اوزره خدا حق ايله معاهده ايتمشدی. بصره‌يه عودتنده يمينی يرينه كتيرمكله مشغول ايكن نساء بنی مجاشع جريرك زبان هجو وتعرضنه تحمل ايده‌ميه‌رك فرزدقه مراجعتله: جرير قوم و عشيرتكك قادينلرنده عرض وناموس براقمادی سنك كبی شاعرمز اوله‌جغنه هيچ اولميه‌يدی طرزنده مؤاخذه‌لرله فرزدقی قيشقيرتديلر. بونك اوزرينه فرزدق باغلرينی سوكه‌رك بر قصيده انشا ايتمشدركه ايشته بيت شاهدكده او قصيده ابياتندن بولنمسی تصوير معنی خصوصنده بزم سوزمزی تأييد ايدر ، وقبله :

فان يك قيدی كان نذراً نذرته
فمابی من احساب قوم من شغل

٢٢٣

لا اشتهی ياقوم الا كارها
باب الامير ولا دفاع الحاجب

« الا كارها قولی استثناء مفرغدر . لا اشتهيه علی حال من الاحوال الاعلی كراهة ديمكدر . »

القول الجيد

سيد شريف حاشيه‌سنده ديركه : بر شیء اشتها ارادتی مستلزم دكلسه استكراهه منافی اولماز . شو حالده زهاد نظرنده‌كی لذات محرمه كبی بر شيئك عينی زمانده هم مشتهی هم مكروه اولمسی ممكندر . ناصلكه برشيئك اراده ايدلمسی‌ده مكروهيتيله اجتماع ايده‌بيلير . مرضانك كوجلكله تناول ايلدكلری ادويه كبی . واكراشتهانك اراده‌يی مستلزم اولديغنه حكم ايديله‌جك اولورسه بوكا كوره اشتها ايله كراهة بينی جمع، تقرب ومذات كبی اختلاف جهتينه محمول اوله‌رق حقيقتده مشتهی، قرب امير ومكروه، بو يولده معروض اولنان مذلتدن عبارت اولور.

شواهد رضی شارحی عبدالقادر ده‌ديركه: سيد شريفك شو تحقيقنه بناءً شراح حماسه‌دن بعضيلرينك : « كارها فعل مقدردن حال اوله‌رق لا آتيه الا كارها ديمكدر يوقسه لا اشتهی دن حال دكلدر چونكه شهوت كراهته منافی اولديغندن شاعر بر شیء هم مشتهی هم‌ده كاره اوله‌ماز » قولنك سقوطی ظاهر اولور .

ايشته مؤلف حسب الوظيفه بيتك تحليل معناسی اثناسنده عبدالقادر بغداديدن زياده كنديسنه يقين اولان مذكور تحقيقات شريفه‌يی نقل ايتمه‌لی هم‌ده شروح حماسه وامثالی آثاره نسبتله وجودينی استثقال ايلديكی تلخيص اطرافنك عبدالقادر كبی كنديسنك تعظيمات فوق العاده‌سنه مظهر اولان ذوات نظرنده‌كی اهميتنی آكلاملی ايدی . اوت عبدالقادر. القول الجيده نسبتله بر بحر بيكران اولان شرح شواهدينك بك چوق محللرنده تلخيص اطرافنك وبالخاصه مطولك تدقيقاتنه عرض احتياج ايتمكدن چكنمز .

۲۲٤

كان لم يمت حي سواك ولم يقم
على احد الا عليك النوائح

« نوائح اولویه نوحه ایتمك ایچون طوپلانان قادین معناسنه اولان نائحه‌نك جمعی اوله‌رق لم يقم فعلنك فاعلیدر فاعل مؤنث حقیقی اولوب ده فعلندن جدا دوشدیكی صورتده فعلك تذكیر وتأنیثی جائزدر : حضرت القاضی امرأة وحضرت القاضی امرأة كبی . » القول الجید

نوائحك فعلنده اداة تأنیثك بولنمامسی بو صورتله توجیه یك یوللودكلدر. چونكه بوكا كوره فعل مذكورك جدا دوشمسه تأنیثی لازم ایدی معناسی آكلاشیلیر وبو معنی مؤلفك بر قاچ سطر آشاغیده ذكر ایتدیكی (قامت النوائح على فلان) مثالنك شكلیله تأیید ایدر بو ایسه طوغری دكلدر. قال الله تعالى وقال نسوة فی المدینة امرأة العزيز الآية .

فاعلندن جدا دوشمك مسئله‌سی مفرد ویا تثنیه حالنده بولنان فواعل مؤنثه حقنده سویلنیر بروجه اولدیغی كبی فصل ایله برابر ینه اداة تأنیثی بولندرمق ده اولادر . چونكه فاصله‌نك تذكیر وتأنیث خصوصنده معنوی بر تأثیری اوله‌میوب محضا كلامك طول پیدا ایتمسنه قارشی اوفاجق بر اختصار اجراسنه وسیله اوله‌بیلمكدن عبارتدر. كلهم جمع مؤنثلره اسناد اولنان فعللرده اداة تأنیثك تركی فاصله وقوعنه متوقف اولمامق وهم ده ترك طرفی راجح اولمق اوزره بر وجه آتی معللدر :

جمع مؤنثلرده تأنیث اصلی وحقیقیدن باشقه (كل جمع مؤنث بتأ ويل الجماعة) قاعده‌سی ایجابیله برده تأنیث تأویلی بولنور وبو ایكی نوع تأنیثدن برنجیسی ایكنجینك طریانیله نظر اعتباردن ساقط بر حاله كلمش اوله‌رق شو صورتله جموع مؤنثهٔ حقیقیه غیر حقیقی مؤنثلر حكمنده بولنمش اولور . بیاناتمز كافیه شارحی رضینك تصریحاتنه مستنددر . اوتا-ان عرب مقتضب مؤلفنك ظن ایتدیكندن دها عمیق بر فلسفه‌یه مالك اولدیغی بیلنملیدر .

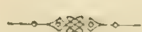
∴

« قیام نوائح بالفعل واقع اولسون اولمسون عرف عربجه موتدن كنایه اولمشدر . »

القول الجید

بوراده معنای كنوی مناسبتسزاولور. چونكه بو ، ایكنجی فقره‌نك دخی معنی برنجینك عینی وتكراری اولمسنی استلزام ایدر [۱] فلان طويل القامة وطويل النجاد دینلدیكی زمان حس اولنان مناسبتسزلك مدعامزه شاهددر .

مصطفى صبری
مابعدی وار

روسیه مسلمانلری — ودوما مجلسی

روسیه ممالكنده مسلم ، خرستیان ، موسوی ، اهالینك بازار كونلری یوم تعطیل اتخاذ ایلرینه دائر دومایه، یعنی مجلس مبعوثانه برلایحه‌ویرلمش، مذاكره‌سنه‌ده باشلانمش . اثنای مذاكره‌ده اسلام مبعوثلرندن میرزا داتیكفك : بایراملر ، انسانلر ایچون ایشدن ال چكمك دیمك اولمیوب بلكه تكری‌یه قوللق ایچون آیرلمش بركون اولدیغندن خرستیانلرك عبادت كونلرینی عموم ملتلره تخصیص ایتمك برحقسزلق اوله‌جغی كبی بولایحه ۱۷ تشرین اولده امپراطورك ویردیكی بیاننامه مفادینه ده مخالف اوله‌جغندن عدالتسزلكدر » یوللی نطقی مؤثر برصورتده دكلنمشدر . هله مبعوث مومی

[۱] كنایه‌لرده معنینك ایكیسی‌ده مراد اولدیغی متعارف ایسه‌ده مقصود بالافاده یالكز معنای كنوی اولوب معنای اصلینك مراد اولمسی ایسه لفظی اورایه حملدن مانع بر قرینه موجود اولمامقدن عبارتدر .

الهك : وقتیله استبداد ، جهالت زمانلرنده بیله تاتار
حکمدارلرینك زیر حکمنده اولان روسلره بویله کران
کله‌جك برتکلیفده بولنمدیغنی ، والیوم ترکیاده خرستیان
ملتلری بایراملرنده حر وفاعل مختار اولدقلرینی ، مشروطیتدن
مقدم روسیه‌ده مسلمانلرك بویله برتضییقاته دوچار
اولمدقلرینی ، خرستیانلغك کندیسنجه مقدس اولان
کونلرینی خرستیان اولمیانلره زور ایله قبول ایتدیرمکه
راضی اولمیه‌جغنی افاده ایدن سوزلری پك مفاخرانه
فقط پك سوزشلیدر . بومسئله اورنبورغ مسلمانلرنجه
پك کران کله‌رك شهر تیاتروسنده بر متنبغ عقد ایتمشلر
علمادن ، تجاردن ، کنجلردن برچوق کشیلر مسئله‌یه
متعلق نطق ایراد ایدرك آرالرنده تقرر ایدن مواد
اورنبورغ ، قریم ، قفقاسیه مفتیلرینه وقفقاسیه
شیخ الاسلامنه بیلدیرلمش انلردن بوبابده لازمکلان معاونت
طلب اولنمشدر .

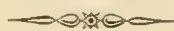
بزه کلنجه : روسیه دوما مجلسنه بویله برتقریرك
ویرلمسنی استبعاد ایتمزسه‌کده مشروطیت پرور تجینن ،
حقوق ملیه‌سنه صاحب ، حریت وجدانیه‌سنه مالك ،
سربستی ادیانه رعایتکار بر ملتك مجلس ملیسنده بویله
تقریر همان رد ایدلیوب‌ده مجلس مناظره‌یه قونیلمسنی
کوردکجه کندیمزی حیرتلر ایچنده بولیورز . واقعا مسئله
ظاهراً بسیط ، اوقدر بسیطدرکه : ایام تعطیله‌نك عموم
ملتلر طرفندن متفقا برکونده یاپیله‌رق مشترکا تجارت ،
مشترکا استراحت ایتمکدن عبارتدر . فقط معناً پك اهمیتلی
پك دلخراشدر . چونکه ایشك ایچنده حریت ملیه ،
حریت مذهبیه‌یه تعرض ، تجاوز وار . عجبا موسیولره
درتبیك سنه‌دنبری مقدس بیلدکاری یوم سبتك ترکیله
انلره پازاری قبول ایتدیرمك ممکن اولورمی ؟ ممکن
اولسه رضالریله اوله‌بیلورمی ؟ . مسلمانلره سز جمعه
وبایرامکزی اونودکده کاك بزمله پازاری طانیه‌لم دیمك
آنلرجه پك محترم و « عیدالمؤمنین » اولان برجمعه‌یی ،
بر بایرامی ، دینی برکونی جبراً ترك ایتدیرمك دیمك
اولمزده یا نه اولور ؛ ممالك اسلامیه‌ده حریت دینیه‌سنه
آداب ملیه‌سنه تعرض شویله طورسون کندیلرینه بخش
اولنان امتیازات مذهبیه ایله‌ده آروح ، تمیز ایدن خرستیان
وطنداشلریمز الله ایچون کندیلری سویله‌سونلر لسان
ملیسنه ، آداب دینیه‌سنه برتعرض وقوع بولیورمی ؟ کرید
اطه‌سندهکی روملرك عجبا عثمانلیلر الندہ بولندقلری
مدتجه لسانلرینه عادتلرینه آیینلرینه برخلل کلمش‌دهمی
الحاق !! الحاق !! دیه باغیرییورلر ؟ . وقتیله فرانسزلر
ایلك مشروطیتی تأسیس ایتدکاری زمان تجدد ! تجدد !
بتون اسکی نامیلرینی ، عادتلرینی ، آیینلرینی ، کونلرینی ،
آیلرینی دکشدیرمك ایستدیلر هم‌ده ایستیان کندی
کندیلری ایدی . هیچ بر مذهب اوزرنده دیکر دین
ومذهبك تغلبی ، تسلطی اندیشه‌سیده یوق ایدی .
یاپه‌بیلدیلرمی ؟ ینه یورطی ، اسکی یورطی ینه پازار ،
اسکی پازار . اسکی عادتی باخصوص آداب دینیه‌یی مطلقا
زوری زورینه ترك ایتدیرمك دوکیلن قانلره ، آصیلن
دیپلوماتلره ، تبعید ایدیلان رهبانلره رغماً ممکن
اوله‌میه‌جغنی ، اولسه بیله فائده یرینه مضرت تولید
ایده‌جکنی فرانسزلرده آکلادیلر . روسلرك ، مسلمانلره
« سز کندی بایراملرکزده بیله بایرام یاپمیورسکز »
دیه تعرضلرینه کلنجه : مسلمانلقده بایرامك ، یاخود جمعه‌نك
قدسیتی ، او کونلرده ایشی کوجی ترك ایله ذوق وصفا
سیر وسفاهتده بولنمق اولمیوب آنجق اوکونه مخصوص
عباداتی ، آدابی یرینه کتیرمك آرالرنده حب وموالاتی
آرتیرمق ایچون بربرلرینی زیارت ایتمك ، بربرلرینك
حال وخاطرلرینی صوروشدیرمق دها بوکا بکزر انسانیتله
اسلامه متناسب افعالده بولنمقدن عبارتدر . بونکله برابر
ایسترسه اوکونلر استراحت ایدرك تعطیل اشغال ایدر .
ایستمزسه اوکونلرده‌ده ایشیله کوجیله مشغول بوله‌بیلیر .
« لارهبانیة فی الاسلام » قضیهٔ مبجله‌سی اسلامك شانی

اعلا ایدن قضایادندر . شوراسی اونودلمش اولمسون که : جمعه کونی جمعه اذانندن نمازك ختامنه قدر جمعه نمازی قلنان برمحلده آلیش ویریش شرعاً ممنوعدر . بوقدر . بشقه یوق !!

اصل وظیفه‌مزه کلنجه : حریت ملیه‌لرینی بویله بو یولده مدافعه ایدرك قوتك حقه غلبه ایتدیکی برزمانده بر مکانده ینه حقی هر کسه طانتمق ، هر کسه طویورمق چاره‌لرینه اوغراشان ، سنه‌لردنبری روسلرك او آغر تحکملرینه رغماً بویله اویانوب ده کندی موجودیتلرینی بتون عالم اسلامه کوستره‌رك عبرتلر ، غیرتلر بخش ایدن - باشده او محترم مبعوث داینکف اولدیغی حالده - دین قرنداشلریمزك بوغیرتلرینه تشکرلر ایدرك جدی ، صمیمی سلاملرمزی کندیلرینه اهدا ایدرکن کوزلرمزدن اشك سرور دوکیورز . ودییورز که الهی ! سن بیوکسك ! قادرسك ! اقطار جهانده حریت ملیه‌سی ایاقلر آلتنده قالان سائر دین قرنداشلریمزی ده بونلر ، بوجدی ، بوغیور مسلمانلر کبی اویاندر ! اویاندرده کندیلرینه کلسونلر یوکسلسونلر ، اعتلا ایتسونلرده اسکی عمرانلك باتمش ، چوریمش انقاضی اوزرنده بر نشانه‌دن برشیئی قالمیان بخارالر ، خوارزملر ، سمرقندلر ، کاشغرلر اسکیسی کبی ینه مرکز علم وعرفان ، مهبط فیوضات سبحان اولسون !

بایزید درسعاملرندن

م . صفوت

کرید مسئله‌سی وانکلیز سیاستی

حکومت مشروطهٔ عثمانیه‌مزی ، بوتون افکار ملتی اشغال ایتمکده بولنان کرید مسئله‌سنك آلمش اولدیغی صفحاته قارشی « بیان الحق » شمدی‌یه قدر بیان فکر ومطالعه ایتمدی . چونکه رجال سیاسیه‌مز حسیات وافکار عمومیهٔ ملیه مظاهرتیله غایت متانتکارانه برمسلك تعقیب ایتدیکی جهتله مسأله‌نك آرزوی عمومیٔ ملته موافق بر شکلده فیصلپذیر اوله‌جغندن امین بولونیوردی . خارجیه ناظرمزك مجلس مبعوثان کرسیسنده اعطا ایلدیکی ایضاحات رسمیه‌ده ممنونیت بخش برحالده ایدی . لکن « بیان الحق » ده ده بوکون افکار عمومیه‌یی اشغال ایدن بومسئلهٔ مهمه‌یه دائر برقاچ سوز سویلمکی مناسب کوردك . وطن معززمزك بر جزء مهم وقیمتداری بولنان کرید جزیره‌سی اوزرنده‌کی حقوق حاکمیتمزی محافظه خصوصنده هر درلو فداکارلغی اختیار واقتحامدن چکینمیه‌جکمز کبی کرك داخلی ، کرك خارجی بر غائله ظهورنده علمای اسلامیه‌نك قابینه‌مزه مظاهرت ایده‌جکی ده بر امر بدیهیدر .

بوتون جهان سیاست بیلملك ایجاب ایدر که حکومت عثمانیه ؛ خلافت کبرای اسلامیتی‌ده حائز بولندیغندن کرهٔ ارضك الك مهم قطعه‌لرنده متمکن بولنان اوچیوز اللی میلیون اهالیٔ اسلامیه اوزرنده دیناً ، سیاسةً صاحب حکم ونفوذدر . چونکه اسلامیت جهت جامعهٔ علویه‌سی کرك اقصای شرقده ، کرك منتهای غربده بولنسون افراد مسلمینی اویله متین براساس ورابطه ایله یکدیکرینه ربط ایتمشدرکه انفکاکی غیر قابلدر . بر حالده که جسم واحد مثابه‌سنده بولنان عالم اسلامیتك هرهانکی برعضو ویا جزئنه عارض اولان رخنه‌دن ، مرضدن عین نسبتله بوتون افراد مسلمین متأثر اولور .

خصوصیله که حکومت عثمانیه‌مز بوکون اوردای مشئوم استبداددن تجرد ایده‌رك جامهٔ مشروع مشورت ومشروطیتی تلبس ایتمش اولدیغندن مرکز خلافته قارشی پك صمیمی وغیر قابل تزلزل برمربوطیت منجذبانه حسی اویانمشدر . آرتق عالم اسلام حاصل ایتمش اولدیغی انتباه سایه‌سنده دین جلیلمزك احکام اساسیهٔ سیاسیه‌سندن بولنان اتحاد

ومظاهرت وجوبنى ادراك ايتمش اولديغندن بر عصردنبرى
اوروپاليلرك شرق مسئله‌سى پرده‌سى آلتنده اويناديقلرى
روللره قارشى آرتق لاقيد قالميه‌جقدر؛ كرهٔ ارضك هرهانكى
جزئنده اولورسه اولسون اسلاملره ياپيلان حقسزلغى پروتستو
ايده‌جك، ضياعه اوغراتيلمقده دوام ايديلان حقوق
مشروعه‌سنى آرايه‌جقدر.

هر ذرهٔ خاكى حميتلى، مجاهد اجداد شجاعت
نهادمزك خون شهادتيله بوغورولمش اولان «كريد»
مزده حقوق حاكميتمزى، زواللى مسلمان قرداشلرمزك
بوتون حقوق مشروعه‌سنى مدافعه خصوصنده قابينه‌مز
پارلامنتومز، ملت نجيبهٔ عثمانيه‌مز متحددر. بوكون
شهباريق يونانليلره قارشى ملتمزك كمال دقتله تطبيق
ايتمكده بولنديغى «بويقوتاژ» تحريم معامله‌سى صيانت
حقوق خصوصنده نه درجه‌لرده متانت فداكارانه كوستره
جكمزك بر برهان باهريدر.

دول اربعه كريد اوزرنده‌كى حقوق صريحهٔ مشروعه‌مزى
بحق حمايه ايتميورلر. كچنلرده بر مجار غزته‌سنك
يازديغى كبى مالطه، ياخود قبريس آطه‌لرندن برى
كريدليلرك تركيايه قارشى ياپدقلرى حركت عصيانكارانه‌يه
اجترا ايتمش اولسه، ياخود مثلا ماداغسقار، تونكين
اهاليسى فرانسه‌يه قارشى، ياخود جاواليلر، صوماتراليلر
فلمنك حكومتنه قارشى بويله برجرأت عصيانكارانه‌ده
بولنسه، ياخود قافقاسيه، فنلانديا اهاليسى روسيه‌يه
قارشى بو قبيل بر حركت محقرانه‌يه اجتسار ايتسه‌ايدى
عجبا مسئله‌نك آن حدوثندن اعتباراً يكرمى درت ساعت
كچمه‌دن دول مشار اليهم تأديباته ابتدار ايتمزلرميدى؟
او حالده اللرنده بر وديعه بولنان كريد يونانليلرينه قارشى
نيچون مساعده‌كارانه بر وضعيت آليورلر. دول حاميه‌نك
بو خصوصده تجويز ايتدكلرى تراخى‌يه، متردد كورونن
مسلكلرينه نه معنى ويره‌لم.

كچنلرده آوروپا غزته‌لرنده هيجان آور شايعه‌لر
دوران ايتدى. كويا يكى انكلتره قرالى بشنجى ژورژ
ملك مشروعمز اولان كريدى دايسى بولنان يونان
قرالنه بخش ايده‌جكمش! فى الواقع هر عقل سليم صاحبى بو
قبيل شايعه‌لرك؛ خبرلرك صحتنه ايناتمادى. لكن انكلتره‌نك
كريد مسئله‌سنه قارشى آلمش اولديغى وضعيت مترددانه
هركسى دوشونديردى. حتى فرانسز غزته‌لرى متحد-
اللسان اوله‌رق انكلتره قابينه‌سنك تعقيب ايتديكى مسلك
مترددانه‌دن دولايى آوازهٔ شكايتى يوكسلتدى.

فقط شايستهٔ شكراندر كه غلادستون پيرولرى اولان
انكليز وكلاسنك امال خصوصيه وسياست كيفيه‌سى
جريانه قاپيلوب كيتمكده اولان كريد مسئله‌سنك حل
وفصلى خصوصنده انكليز قابينه‌سنك تعقيب ايتمك
ايستديكى مسلك ووضعيت مترددانه‌يى الك اوكجه هم ده
بزدن زياده هيجانه دوشمش اولان انكليز محافظه‌كارانه
فرقه‌سى تنقيد ايتدى.

حقوق عثمانيه‌نك كاملاً محافظه اولنمسنى مصرانه
طلب ايتدى. نهايت بر خيلى مناقشه دن، انديشه‌لر
اظهارندن صوكرا انكلتره خارجيه ناظرى سير ادوارد
غره‌ى جنابلرى پارلامنتوده كرسىٔ خطابته چيقه‌رق
كريد مسئله‌سى حقنده بيانات مهمه‌ده بولندى. تركيانك
اجزاى متممه‌سندن بولنان كريد جزيره‌سنده كى
حاكميت وحقوق عثمانيه‌نك محافظه اولنه‌جغنى، الحاق
مسئله‌سنك قطعياً تحت مذاكره‌يه آلنميه‌جغنى، كريدك
شكل اداره‌سنك صورت قطعيه‌ده حل وتعيينى خصوصنك
تركيانك انضمام رأيى ايله اوله‌جغنى واستاتوقوجه
منافع عثمانيه‌يه منافى ومغاير هيچ بر تبدل تجويز
ايديلميه‌جكنى غايت صريح بر لسان ايله سويليه‌رك عالم
سياسياتى تسكين ايتدى.

سير ادوارد غره‌ى بو نطق مهمنده كريدليلره پك

بیوك بر اخطارده بولندی . « کریدلیلر دول حامیه سایه‌سنده مختاریته نائل اولدیلر . بنا برین دول حامیه‌یه برآز تشکر ایتمك ایجاب ایدر ایکن شرق قریبده نائرهٔ حربی اشعال ایتمك فکرینی پرورده ایدییورلر . کریدلیلر تکلیفاتمزی قبول ایده‌جك اولورلرسه حر ومستریح یاشایه بیله‌جکلردر . عکس تقدیرده حال حاضرده‌کی سربستیلرینی ، حضور واستراحتلرینی‌ده غائب ایده‌رك کندی کندیلرینی لوم وتقبیح ایده‌جکلردر » دیدی .

انکلیز محافظه‌کاران فرقه‌سی ناشر افکاری اولان ، ترکلرك محبی بولنان « ستاندارد » غزته‌سی سیر ادوار غره‌ی‌ك مذکور نطقنه دائر ، برباش مقاله نشر ایتمشدر که شوراجقده خلاصةً ترجمه ایدیورز :

« انکلتره قابینه‌سی بتکرار غلادستونك ترویج وپرورده ایتدیکی او منطقسز محبت یونانیه ، مجنونانه بر حالده ترکلره معادات پولتیقه‌سنه رجعت ایتمك آرزوسنده بولنیور حس و تلقیسی پارس ، برلین ، ویانه وبالخاصه درسعادتده مشهود اولدی . بوکون غیر قابل انکاردر که قابینه‌ده اپیجه غلادستوناق اثری موجوددر . علی‌الخصوص قابینه‌ده ایکی خودپسند اعضا واردر که او بیوك آدمك بتون افکار ونظریاتنه حدندن فضله اهمیت ویرییورلر . قویاً امید اولنور که آرتق مستر غلادستونك او مضر افکار ونظریات عمومیه‌سی بردها رجال سیاسیه‌مزده رونمون اولمیه‌جقدر . غلادستون ؛ حرکات واجراآت عمومیه‌سنك هیچ بریسنده امور شرقیه‌ده کوستردیکی اداره‌سزلك قدر مضر برحرکت کوسترمه‌مشدی . ملل شرقیه حقنده حقیقی بر فکر وقوف ایدینه‌مدیکی جهتله هم کندیسی اغفال اولندی . هم‌ده لیبرال فرقه‌سنی اضلال ایتدی . ایشته اویله سطحی نظرانه بر پرنسیب سیئه‌سی اوله‌رق یونانیلره فوق‌الحد بر توجه واعتماد کوستردی. ترکلرك نفرت وبرودتنی جلب ایلدی. بر حالده که برآز عقل ومنطقدن‌ده تجرد ایده‌رك سائقهٔ حدتله بوتون بیزانس ایمپراطورلغنك حقیقی وارثلرینه تودیع ایدیلمسی تکلیفنده بیله بولندی . حالبوکه اونك حقیقی وارثلر تلقی ایتدیکی ملت ؛ نه تاریخاً نه‌ده علم‌ملل نقطهٔ نظرنده ثابت دکلدر. بوتون شرق خریستیانلرینك اورتودوقس ویونان لسانیله تکلم ایتملری ظننده متولد بر غلط محاکمه سوقیله یونانیلره قارشی کوسترمش اولدیغی غریب توجهلر یوزندن باشمزه کلمدك بلالر قالمادی . ترکلر و بوتون عالم اسلام ایله آره‌مزده دوام ایدن مباعدت وبرودت مدیدیه سبب اولدی . بزم ایچون شایان اسفدرکه صوك ایکی هفته ظرفنده صاحب نفوذ مسلمانلر بتکرار اثر برودت ومباعدت کوسترمکه باشلادیلر . حتی یکی ترکیانك مؤسسلری بیله حقمزده ابراز ایتمش اولدقلری مخالصت ومخادنت اثرلرینی آزالتیورلر . بزم درسعادتده رقیبلرمز واردر . بونلر بر [آنغلو - ترك] اختلافی چیقارمغه حصر مساعی ایدیورلر . سیر ادوارد غره‌ی‌ك سویلدیکی کبی ترکلر حقوق صریحه ومشروعه‌سندن فضله بر شی ایسته‌میورلر . لکن هیچ برحقه استناد ایتمیه‌رك قوری بر ادعاده بولنان یونانیلر بیلملیدرلرکه کریده مختاریت ویریلدیکی زمانده ینه تحت تابعیت عثمانیه‌ده بولنه‌جق ویونانستانه قطعیاً التحاق ایتمه‌مك شرط قیلنه‌جقدر . دول حامیه مکرراً وصراحةً بوشرطه رعایت ایده‌جکنی باب عالی‌یه رسماً تبلیغ ایتمشدر . دول حامیه نوطه‌لر ، پروتوقوللر ایله اوغراشه‌رق وقت غائب ایتمکدن ایسه هرآن نائرهٔ حربك اشتعال ایتمسنك محتمل بولندیغنی نظر دقته آلملی ، مسئله‌یی حل ایدوب بیتیرملی‌در .

« ستاندارد » جریده‌سنك شوسوزلری جداً مقرون حق وشایان تقدیردر . امید ایدرزکه دول حامیه آرتق

تجویز تراخی ایتمه‌رك مسئله‌یی صورت قطعیه‌ده حل ایده‌رك صلح ومسالمت عمومیه‌یی محافظه‌یه اهتمام ایلر .

ع . داود

چین مسلمانلری

[٥]

قونفوسیزم دین وفلسفه‌سی

بیكارجه سنه‌دنبری چینده حكمفرما اولوب سائر اقوام ومللجه مجهول ومخفی قالمش اولان چینلیلرك دین وفلسفه‌لری دنیلن [قونفوسیزم] ه دائرده قارئین محترمه‌مزه بر آز معلومات ویرمك فائده‌دن خالی اولماز صانیرم .

انجق استطراد قبیلندن اولمق اوزره معارف ناظر فاضلی امرالله افندی حضرتلرینك بر تشبث خیر خواهانه‌سنی بوراده بر لسان تبجیل وتبریك ایله ذكر ایتمه‌دن كچه‌میه‌جكم . « تاریخ اسلامیت » عنواننده هولاندا مستشرقیوننده‌ن (دوزی) نامنده بر ذات طرفندن یازلمش اولان اثری رد ایتمك اوزره معارف نظارتنده درت بش ذاتدن مركب بر هیئت تشكیل ایدلدیكنی ایشتدم .

دوغریسی شو همت دیندارانه شایان تبریكدر . لكن بر نقطه واردر كه اونی خیر خواهانه بر نیتله ناظر مشارالیهه عرض ایتمكه اجتسار ایلیورم. اولا [دوزی]نك اثری اسكی واهمیتسزدر. انكلیزجه فرانسزجه وآلمانجه لسانلریله اسلامیت علیهنده غایت مهم ویكی اثرلر نامدار مستشرقلر طرفندن وضع ساحهٔ انتقاد ایدلمش اولدیغی حالده یالكز « دوزی » نك اثر معهودینك نه‌دن دولایی انتخاب ایدلدیكنی بر درلو آكلایه‌میورم .

ثانیاً هیئت مذكوره‌یی تشكیل ایدن اعضادن اوچ ذات طانیرم كه بونلرك علوم دینیهٔ اسلامیه‌ده‌كی اولان وقوف واقتدارلری شایان تقدیردر . لكن السنه وادیان غربیه‌ده اولان معلوماتلری كان لم یكن دنیله‌جك درجه‌ده اولدیغنی سویلیه‌جك اولورسه‌م ظن ایدرسه‌م بر حقیقتی سویلمكله مشار الیهمی مدح ایتمش اولورم . ذوات مشار الیهم آنجق بر هیئت تدافعیه اوله‌بیلیرلر. ادیان ومذاهب خرستیانیه وموسویه‌یه تعلق ایدن مسائلك شرح وحلی جهتلری قطعیاً اقتدارلرینك فوقنده بر كیفیتدر .
مثلا : فرضا بوهیئت اعضاسندن برینه [نبوت] یاخود [وحی والهام] حقنده بر موضوع ویریله‌جك اولسه بونی خرستیانلرك [Inspiratio و Revelatio] تعبیر ایتدكلری « كشف الهی » و « انفاح روحانی » ایله بیلمم ناصل تطبیق ومقایسه ایده بیله‌جكلردر .

صرف تركجه لسانیله ترجمه ایدلمش اولان انجیل وتوراتی اویله سطحی نظرانه اوقومقله خرستیانلغك ادیان ومذاهبی اكلاشیله‌ماز . بوكون نصرانیت یالكز بر دین دكلدر .

احكام اساسیه‌سندن انشعاب ایده‌رك اوقدر مختلف ، متفرق جریانلر آلمشدر كه بو عنوان آلتنده ادیان مختلفه مندمجدر . بناءً علیه خرستیان ادیان ومذاهب متعدده‌سنك علم كلام یعنی [تئولوغیه] سنی تحصیل ایتمك ایجاب ایدر.

مادام كه حسن نیت و غیرت دینیه كوستریلیور وپاره‌ده صرف اولنیور . او حالده هیئت مذكوره میانه بر مستشرقك ادخالی ضروریدر: زیرا اومستشرق، هر هانكی برمسئلهٔ مبحوث عنها حقنده خرستیانیت وموسویلك نقطهٔ نظرندن هیئتی خبردار ومستفید ایلر . آنجق اووقت هیئت مذكوره مفید بر اثر میدانه كتیره‌بیلیر .

[عالم اسلامیت] ه متعلق اولمق اوزره بر مدتدنبری یازدیغم ناچیز مقاله‌لرده ادیان سائره‌یه دائر هیچ برمعلومات

ویرمیوردم . لکن بوندن صکره ایچنده دین اسلامك تعمم و انتشار ایتدیکی ملت و قومك دیننندن دخی بحث ایتمکی مناسب بولیورم . بونك ایچون‌درکه شو مقاله‌مله چین فلسفه و دیننه دائر بعض معلومات مختصره‌یی انظار قارئینه وضع ایده‌جکم .

تاریخ ادیانده چین دینی غایت مستثنا بر موقعده بولنیور . ادیان سائره‌نك زمان ظهور وتأسسی آزچوق تاریخچه‌معلوم‌در . لکن قرق بیك سنه‌لك عمردمالکیتی ادعاایدن بر قومك دیننك تاریخ نشأت وظهورینی تعیین ایتمك اوقدرده قولای دکلدر . قرق بیك سنه‌دنبری یاشامقده بولنان بو قوم غریبك لسانی‌ده قرق بیك کلمه‌دن عبارتدر . هر کلمه‌سنك‌ده بر حرف وشکل مخصوصی واردر . بناءً علیه چین لسانی اوقویوب اوکرنمك ایچون قرق بیك حروفاتی احتوا ایدن الفباسنی اوکرنملی! بونکله‌برابر چینلیلرك کتب مقدسه ایله آثار [قلاسقیه] لرینی وبونلرك بی‌حساب تفاسیروشرحلرینی کمال صبر واقدام ایله مطالعه وتدقیق ایتملی‌درکه‌چینلیلرك دیننك نه‌دن عبارت اولدیغی اکلاشلسون . بوکتابلرك برقسمی نظریات فلسفیه وتدقیقات‌علوم فوق‌الطبیعه‌دن، دیکر قسمی ایسه منحصراً اخلاقدن باحثدر .

آلتی کتب مقدسه‌دن قونفوسیوس زماننده یعنی آلتنجی عصر قبل المیلادی‌ده یالکز درت اثر قالمش دها طوغروسی آثار قدیمهٔ مذکوره‌نك بر قسم مهمی احراق وامحاایدیلمش ایدی. متباقی اثرلر دخی غیر منتظم بر صورتله وقدیم چینجه لسانیله یازلمش اولمغله کیمسه اونلری اکلامغه مقتدر اوله‌مادیغی ایچون قونفوسیوس آنلری لسان جدید ایله درت کتابه ترتیب وتألیف ایلمش ایدی . بو درت کتب مقدسه هیئت مجموعه‌سی اعتباریله قونفوسیوسك دست تنظیم وترتیبندن چیقه‌رق عیناً وبلا تبدیل وتحریف بوکونه قدر محافظه‌ایدلمشدر.

چینك تاریخ معتبری ۳۳۲۷ تاریخ قبل‌المیلادیسندن وفیلسوف [فوهی] دن باشلایور . بو ذات وقایع تاریخیه‌یی اوزمانه قدر ایپ وایپلك عقده‌لرله ضبطایتمك اصولنی قالدیره‌رق حروفات وفن تحریری ایجادایلدی.

قونفوسیوس طرفندن تألیف وترتیب ایدیلن مؤلفات قدیمه‌یه چینجه [کینگ] دیرلر . اشته بو کینگلره دائر غایت مختصر اوله‌رق ایضاحات ویرهلم .

[ی . کینگ] بو اثرده [فوه ـ هی] اشیانك مبدأ وتشکلاتنك باحث اوله‌رق اثاری عددی علامتلر ایله بیان ایدیور . باشده [وحدت] ی تفریق ایدرك مظروف [—] بر چیزکی ایله اشعار ایتدیکی کبی [اثنینیت] ی دخی اورتادن ایکی‌یه آیرلمش بر خط [— —] ایله تفهیم ایدیور . « وحدت » سموات یعنی یلدزلر وضیاءدن عبارت اولوب فاعلیت ایله ذکوریت یاخود ابوت اساسنی تشکیل ایدر . اشته حکمای‌عربك [اباء علویه] تعبیر ایلدکاری اصله مشابه برفکر فلسفی. « تثنیه » یاخود « اثنینیت » که لاتینجه [Dualitas] تعبیر اولنور وکرهٔ ارض ایله قروظلماتدن‌عبارت اولوب انوثیت‌اصلی ایله مفعولیتی تشکیل‌ایدر . اشته بو،عربلرك [امهات‌سفلیه] نظریه‌سنه‌مماثل. هرشی‌ترکیب‌اجزا وقوا ایله تولدایلدیکی کبی‌تحلیل‌اجزا وقوا واسطه‌سیله‌ده نابدید وفنا پذیر اولور . تکوین ومحافظهٔ اشیاء قوانین عددیه اوزره قائم‌در. عدد یافرددر وتام ویاخودچفت وناقص. انسانلر یا عالی وفضیلتمند ؛ یاخود سفلی وصاحب سیئات‌درلر . قوانین سماویه‌یه رعایت ومطاوعت ایدن آدملر برنجی صنفدن اولوب مکافاته نائل اوله‌جقلردر . لکن قوانین ارضیه‌یه متابعت ایدن کیمسه‌لر ایکنجی صنفدن معدود اولوب دوچار مجازات اوله‌جقلردر . بو نظریات وخیالات فلسفیه‌یی چین کتابلرنده مطالعه ایدن بر آدم کندیسنی [فیثاغور] و [افلاطون] حضورنده

بولونيور صانير . زيرا مشابهت اوقدر قوى و آشكاردر .

[ى ـ كينگ] اثرنده الوهيت والله تصريح وتعيين ايدلمه‌مش كبى كورونيور ايسه‌ده شوراسى اعتراف اولنمليدركه بوكتاب بر طرفدن نا كامل وناقص‌در ديكر طرفدن دخى علامتلر آلتنده هنوز كشف ايدلمه‌مش بر چوق نكته‌لر وفكرلر مكتوم طوريور .

[شوكينگ] تقويم وقايعدن عبارت اولوب قونفوسيوس طرفندن طى وتصحيح اولندقدن صكره تأليف ايدلمشدر . بوكتاب وجود مطلق صراحةً وحتى مصراً بيان ايديور . كتاب مذكورده [كى تسو] بويوك فيلسوف [يو] يه سمادن وحى اولمش اولان « عقيدهٔ جليله » نك كندوسنه توديع اولديغى (وو ـ وانك) نام ايمپراطوره سويليور . طقوز احكام يعنى طقوز مقولهٔ اشيا واردر ديوركه آنلرى تعقيب ايدن اقوام سعادت سماويه ايله مسعود ومبارك اولورلر . بو احكامك بشنجيسى مركزدر . (١) عناصر خمسه يعنى صو آتش اودون ، معادن وطوپراقدن عبارتدر .

(٢) بش قواى فاعليه يعنى وضعيت ، لسان ، بصيرت ، سمع وتفكردن عبارتدر .

(٣) حكومتك سكز اساسلرى‌دركه بونلرده ارزاق ، ثروت ذبايح و آيينلر كبى شيلردن عبارتدر .

(٤) زمانه عائد بش شى يعنى سنه ، قمر ، شمس ، كواكب وهيئت عددلرى .

(٥) ذروهٔ ايمپراطورى يعنى مسلك حكمدارى‌يه عائد نظامات .

(٦) اوچ فضيلت .

(٧) شبهه‌لى دعاوينك يدى قواعد اوزره استنطاقى .

(٨) غرائب سماويه‌نك مطالعه‌سى .

(٩) بش بختيارلقلر ايله آلتى بد بختلقلر حقنده‌كى بيانات .

بو مهم كتابده تام روح وفلسفه‌يى مشاهده ايده بيليرز . بوراده ويالكز بو كتابده‌دركه بر اصول وحل واطلاق فلسفى كورولور . بركره تصور ايتملى كه فلسفهٔ يونانيه هنوز هيچ باشلامه‌دن چينده فلسفه بر (ميتود) يعنى اصول وتحليل واطلاق اوزره ترتيب ايدلمش‌ايدى . بو كتابك دخى غايه‌سى تماماً اخلاقى ودينى‌در .

ديكر (كينگ) لره كلنجه خيلى مهم ومعلوماتى جامع‌در . لكن بونك تفصيل وايضاحنه جريده‌مزك صحائفى مساعد دكلدر . (شى — كينك) منظومه‌ياخود ابيات كتابى : — (لى — كينك) آيين كتابى : — (يو — كينك) ترنم وتغنى كتابى : — (چون ـ سيو) فصل بهار وصوك بهار : —

بر چوق ارباب تدقيق صوك كتابى كتب مقدسهٔ قديمه‌دن عد ايتمزلر . زيرا اونك بالخاصه قونفوسيوس طرفندن انشا وايجاد ايدلديكنى ادعا ايديورلر .

(لى — كينك) ايله (يو — كينك) كتابلرى چوقدن برى غائب ونا بديد اولمشلردر .

بالاده ذكر اولنان كتابلر بر چوق علوم ومعارفى حاويدركه عين زمانده ديكر ملتلرده امثالى بولنمق غير قابل امكان ايدى .

بويله منتظم واطلاع ايله ترتيب ايديلن فلسفه ودين اخلاقى هيچ بريرده موجود دكلدى . بوكتابلرك صوك يوز سنه‌دنبرى اوروپاليلر تدقيقاتنه باشلاديلر . وفقط حالا تماميله محتوياتنى بحق ميدانه چيقاره‌مديلر . چونكه اوقدر كوجدر .

سكزنجى عصر قبل‌الميلادده چينده‌بيوك برفيلسوف ومرشد دين ظهور ايتدى . بو ذات [لاعوتسو] الوهيتى بويله‌تعريف‌ايديور . [عقل] ازلى [واحد] ى ايجاد ايلدى . واحد [ثانى] يى ، ثانى [ثالث] ى

وثالث کائناتك کافه‌سنی وجوده کتوردی . باقدیغك وفقط کورمدیکك شیئی [ی] ایله تعبیر اولنور . دیکله‌دیکك وفقط ایشیده‌مدیکك شیئی [ه] ایله‌تسمیه اولنور . ال ایله تحری وتفحص ایتدیکك وفقط مس ایده‌بیله‌مدیکك شیئك آدی [وه] دو ادراك بشرینك فوقنده اولان شو اوچ وجود ، ینه بر وجوددر اوچ دکلدر . بونلرك برنجیسی اوچنجیسندن نه زیاده منوردر ونه‌ده فضله ظلمتلی‌در ؟

بو عجیب وغریب فکر دینینك چینده حضرت مسیحدن سکز یوز بوقدر سنه اول ظهور ایتمه‌سی موجب حیرتدر . بتون توراتده وتحریرات دینیهٔ مصریه وآنوریه‌ده بو کبی بر عقیده ونظریه موجود دکلدر .

شمدی [لاعو – تسو] نك شو اوچ علامتلری برلشدیریله‌جك اولورسه [ی ه وه] نام عبرانیلرك [یهوه] اسم مبارکی‌در ! ! !

بو نظریهٔ فلسفیه فیثاغور وبالخاصه افلاطونك او دها ودماغ ذهیسنده نمایان وحتی ترویج اولنمش ایدی . ایکنجی واوچنجی عصر میلادی‌ده مصرده‌کی [نووو – پلاطونیلر] بو فکری ترویج و التزام ایله [فیلو] نامنده بر فیلسوفك « عقل » یاخود « حکمت ازلیه » یه [لوغوس] ه دائر یازمش اولدیغی نظریاتی واوندن اقتباس اولنمش وبر ید مجهوله طرفندن [انجیل یوحنا] نامیله یازلمش اولان انجیلك ابتداسنده درج ایدیلن بابده « فی البدء کان کلمة ، وذلك الکلمة کان عندالله ، والکلمة کان الله » مشاهده ایدرك نصرانیتك تثلیثی تشکیل ایلدیلر . اقانیم ثلثه عقیده‌سنك – ولو باشقه برشکلده بولنسون – مبدأ ومنشئی [لاعو – تسو] ده بولورز »

بو فکر عرب حکمالرینی دخی خیلی اشغال ایتمش ایدی . واحد واحدی انتاج وخلق ایلر ، حالبوکه کثرت موجودات واردر ، دیه‌رك مسئله‌نك حلنه اوغراشدیلر . ایشته هرکسك معلومی اولان ابن سینانك بوبابده‌کی اس نظریاتی !

عبدالاحد داود
مابعدی وار

کمال العصمة

کچن سنه مقالات عالمانه‌لریله (بیان‌الحق) ی تزیین بویوران ابن‌الامین محمود کمال بك افندی اخیراً مورخ شهیر فندقلیلی عصمت افندی مرحومك ترجمهٔ حالنه متدائر اولمق اوزره حجماً کوچك ، وفقط اهمیت نقطهٔ نظرندن جداً بویوك وقیمتدار براثر قلمه آلمشلردر . بر اسلوب لطیف ادیبانه‌ایله یازلمش اولان اثر مذکورك مطالعه‌سنی عرفای قارئینه توصیه ایلرز .

زبدة الفصوص
فی
نقش الفصوص

شیخ الاکبر محی‌الدین عربی حضرتلرینك خلاصهٔ فصوص الحکمنی حاوی اولان نقش الفصوص نامنده‌کی اثرك شارح مثنوی اسماعیل حقیٔ انقروی مرحوم طرفندن قلمه آلنان ترجمه‌سی اولوب بو کره صورت نفیسه‌ده طبع و نشر ایدلمشدر مطالعه‌سنی عرفای امته توصیه ایدرز .

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

بازار ایرتسی　فی ٢٦ جماذی‌الاخری سنه ١٣٢٨　وفی ٢١ حزیران سنه ١٣٢٦

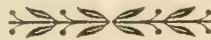
جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کایسلی منیر

مندرجات

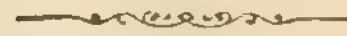

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلنی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ١٠ «

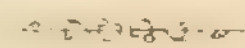

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاتده آیات کریمه واحادیث نبویه درج‌ایدلمش بولندیغی نظراعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجااولنور .

درسعادت
محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحایفندن

والد ماجد پیغمبری :

مابعد

جناب عبدالمطلب ، وقعهٔ ذبحدن صوکرا حضرت عبداللهی اولندیرمك و اوغلی کبی طوروننی‌ده سومك املنه دوشدی . نسوان قریش اراسنده مخدوم مکرمنه کفو اولابیله‌جك بر عفیفه آرادیغی صراده اسکی بر توصیه خاطرینه کلدی .

یمنه وقوع بولان سفرلرندن برنده رمز آشنای تورات بر یهودی خاخامی ایله کوروشمشدی . خاخام ، عبدالمطلبك سیمای نجابتندن بر شمس لایزالك مطلع منیر کمالی اولاجغنی فراستله استدلال ایله‌یه‌رك « سنك نسلکده نبوت وسلطنت کورویورم ، بونلری‌ده ایکی (عبدمناف) اراسنده مشاهده ایدییورم . مملکتکه عودتکده (بنی زهره‌دن) بر مخدره ایله ازدواج ایت » دیمشدی .

عبدالمطلب مکه‌یه ورودنده (قصی بن کلاب) ك برادری (زهره) نك اوغلی (عبدمناف) فرزند زاده‌سی (هاله بنت وهیب) ی آلدی ومشار الیهادن مقوم ، حجل ، غیداق ، حمزه اسمنده‌کی اوغوللریله صفیه نامنده‌کی قیزی دنیایه کلدی .

(هاله) نك عمجه‌سی (وهب بن عبد مناف) ك اون اوچ اون درت یاشنده بر کریمه‌سی واردی‌که شرف واصالت وعفت وملاحت جهتندن نسوان قریشك فریده‌سی ایدی .

(آمنه) [١] اسمیله بنام اولان بو عصمتپناهك

---

[١] مادر پیغمبرینك نام شریفی یازیلدیغی طرزده اولوب (امینه) دکلدر . مولد منظومهٔ مبارکه‌سنده‌کی :
« آمنه خاتون محمد آنه‌سی : اول صدفدن دوغدی اول دردانه‌سی » بیتنك یا کلش و (امینه) شکلنده طبع ایدیلمش اولماسندن تعمم ایدن بوغلط شایان تصحیحدر .

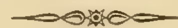
جناب عبدالله ايله تقارنى ، سماى اعتلاده قران سعدين والتقاء نيرينى بى فر بيراقاجق درجه‌ده پارلاق اولمقله برابر جبين عبداللهى تزيين ايدن نور مبينك صاحب حقيقيسنه آسلمنه‌ده بر واسطه تشكيل ايده‌جكدى . عبدالمطلب ، بو مطالعاته بناءً زادهٔ نجيبنك الندن طوتوب سيد بنى زهره اولان (وهيب بن عبدمناف) ك اوينه كتوردى وپدرينك وفاتى مناسبتيله عمجه‌سنك حجر حمايه‌سنده بولونان اودرهٔ يتيمه‌يى يعنى آمنهٔ كريمه‌يى زوجهٔ عبدالله اولمق اوزره طلب ايتدى . بعض مورخين ، سيده آمنه حضرتلرينك پدرى (وهب بن عبدمناف) ك او اثناده برحيات بولنديغنى وجناب عبدالمطلبك مشاراليهه مراجعت ايلديكنى ادعا ايتمشسه‌ده بز قول اولى ـ داها رقيق اولديغى ايچون ـ داها مناسب بوليورز . وهيب ، بوطلب موافقه ممنونيتله جواب مطابق ويرمكله همان اوراده نكاح عقد ايديلدى وكيجه‌سى شعب ابى طالب‌ده وليمه وزفاف اجرا اولوندى .

صباحلاين حجاز كونشى مكه‌نك طرف شرقيسنده‌كى جبال عاليه‌نك شواهقنى يالديزلاركن تجديد مطلع ايله‌ين بر ضياى غرايه قارشى بيتاب قالمشدى‌كه بو ضياى سرمدى ، جبهٔ عبداللهدن جبهٔ آمنه‌يه انتقال ايدن نور جهان فروز محمدى ايدى .

ينه اوصباح انشراحى تيتره‌ين كوكلرى وآغلايان كوزلريله قارشيلامش بر طاقم حزين سيمالر واردى‌كه جناب عبداللهك شرف ازدواجنه مظهر اولامايان ومظهريت علياسندن سيده آمنه‌يه غبطه ايله‌ين قريش قيزلرى وقادينلرى ايدى .

مابعدى وار

طاهر المولوى

— اسلامده علوم وفنون —

عربلر ، لسانلرينك نحوينى تدوين ايتمه‌دن مقدم دكل ، دها ظهور اسلامدن اول بيله هربولده ، هرزمينده شعر سويلر وكنديلرينه مخصوص پنارلرنده يوزلرجه خلقى حيران ايده‌جك درجه فصيحانه خطبه‌لر ايراد ايدر ، مناشدات ومراسلات خصوصلرنده فوق‌العاده بر قدرت كوسترلرلردى ؛ ملكهٔ لسان كنديلرنده بر حال طبيعى ايدى ؛ ذاتاً انسان ، لسانك نحوينى سوز سويله‌كى اوكره‌نيركن الده ايدر ؛ چونكه نحوى بيلمه‌دن افادهٔ مرام قابل اوله‌ماز ؛ يالكز مادرزادى اوليان بر لسانى اوكرنمك باشقه‌در او وقت نحو ؛ اولسانى اوكرنمكى تسهيل ايده‌بيليرسه‌ده تماماً تأمين ايده‌مز .

لسانك نحوى او لسان ايله متكلم اولانلر ايچون احوال طبيعيه‌دن اولديغندندركه اقوام متمدنه ، لسانلرينك نحوينى تاريخ موجوديتلرندن عصرلرجه صكره تدوين ايتمشلردر ؛ آنجق هر حالى ، هر طوريله بر فوق‌العاده‌لك ابراز ايدن عربلر ، بو لسانلرينك ضبط وتدوينى خصوصنده دخى ملل متمدنهٔ سائره‌قدر كجيكمه‌مشلردر ، معانئ قرآنك ضبطنده‌كى دقت اهتماملرى ، بر دولت حالنده تشكل ايتدكلرى تاريخدن ياريم عصر صوكره لسانلرينك نحوينى تدوين ايلمكه احتياج حس ايتديرمشدر .

عربلرك تدوين نحوده ابراز ايتدكلرى سرعت ، فتح ممالك ونشر دين خصوصلرنده آتدقلرى خطوات سريعه‌دن ايلرى كلمشدر ، چونكه اوفتوحات عظيمه ، فتح ايلدكلرى قطعات اهاليسيله اختلاط ايتملرينى استلزام ايتمش ، بو اختلاطده لسانلرينك فصاحتدن فساده ، تدنى‌يه يوز طوتمه‌سنى انتاج ايلمش اولديغندن خلق ، لسانك نحوينى اهمال ايتمكه باشلامشدر ، بو حالك بالخاصه قرآن كريم تلاوتى اثناسنده ظهورى ، بلاد اسلاميه‌ده بولنان واليلرك كوجنه كيده‌رك لسانلرينك نحوينى ترتيب ايلمكى تسريع ايتمشدر .

لسان عربك نحوينى ترتيب ايدن ذات ، (ابو اسود دؤلى) اولديغى متفق عليهدر ، مشاراليه اعاظم تابعيندن اولوب على بن ابى طالبك (كرم الله وجهه) شرف صحبتيله مشرف اولهرق كنديلريله برلكده (صفين) محاربه‌سنده بولنمش ، بصره‌ده توطن ايده‌رك آلتمش طقوز سال هجريه‌ده ارتحال ايتمشدر .

نحو عربينك لسان سريانيدن آلنمش اولمسى احتمالى قوتليدر ؛ چونكه سريانيلر ! تاريخ ميلادك بشنجى قرنى اواسطنه طوغرى لسانلرينك نحوينى ترتيب ايلمش واو يولده بر چوق آثار ميدانه كتيرمشلردى ، عرب قومى عراق طرفلرنده سريانيلر ايله اختلاط ايده‌رك اونلرك آثارينه مطلع اولمش ، نحو سريانيى تقدير ايتدكلرى ايچون كندى لسانلرينى دخى او منوال اوزره نسج وترتيب ايلمشلردر ، ايكى لسان آره‌سنده‌كى قرابتدن باشقه اقسام كلامك هر ايكى لسانده نسق واحد اوزره اولمسى ولسان عربك نحوينى عراقده سريانى وكلدانيلر ايله اختلاطلرى اثناسنده ترتيب ايلمش اولملرى بو احتمالى تقويه ايتمكده‌در .

ابو اسود دؤلى حضرتلرينى بو ايشه مأمور ايدن ذاتك حضرت على (رضى الله عنه) اولديغى مروى اولمقله برابر عراقين واليسى (زياد بن ابيه) اولمسى‌ده روايت اولنيور ، دينيوركه بركون افراد اهاليدن برى مشار اليه والى‌يه رفع شكايت ايچون مراجعت ايله : پدرمز ، وفات ايده‌رك اولادى اولمق اوزره بزى براقمش معناسنى افاده ايتمك ايچون (اصلح الله الامير توفى ابانا وخلف لنا بنون) طرزنده غلط بر عباره ايله سوزه باشلامش وبو حال ، ايلريده بر چوق محاذير توليد ايده‌بيله‌جكى ايچون والى صوك درجه متأثر اوله‌رق لسان سريانى‌يه وياخود اولسانك نحوينه مطلع اولان ابو اسود حضرتلرينى دعوت ايتمش وبو امر مهمى ايفا ايتلرينى تكليف ايلمشدر .

مشار اليه بو صورتله نحو عربيى ترتيب ايتمكه باشلامش وكنديسندن صوكره بصره وكوفه علماسى اتمام ايلمشلردر ، ابو اسود دؤليدن (عنبسة بن معدان) اخذ علم ايتمش اوندن صوكره ميمون الاقرن ، عبدالله الخضرمى ، عيسى بن عمر ، خليل بن احمد ، نحوئ شهير سيبويه صيره ايله برى برندن اخذ ايده‌رك نحو ، اخلافه بونلردن انتقال ايتمش وسيبويه‌نك (الكتاب) اسمنده‌كى اثرى اكثر نحويونك مأخذ مستقلى اولمشدر .

قونيه‌لى :
ع . عاطف

رؤس امتحانى

درس وكالت عليه‌سنك ، مجاز طلبهٔ علوم افنديلرك درت سنه‌دنبرى ديده‌دوز انتظار بولنديغى رؤس امتحاننك اجراسنه مباشرت اولنه‌جغنى رسماً اعلان بويورمسى اوزرينه بو بابده خاطر عاجزانه‌مزه سانح اولان بعض مطالعاتى فائده‌دن خالى اولماز فكر و اميديله اولياى امور حضراتنك انظار دقتنه عرض ايتمكى مناسب كوردك . معلوم اولديغى اوزره اخيراً اجرا ايديلان رؤس امتحانى يالكز بر عباره اوقوتمقله كچيشديرلمش ، و بوكره غزته‌لرده منظور اولان اعلان رسميده كيفيت امتحان بيان ايدلمه‌مش اولديغندن علاقه‌دار ذهنلرى ايبدن ايى اشغال ايتمكده بولنان بو مسئلهٔ مهمه‌يى شكلاً ايكى نقطهٔ نظردن ملاحظه ايتمك ايجاب ايدييور .

برنجيسى : عجبا امتحانلر ؛ دور حاضرده‌ده يالكز بر عباره ايله كچيشديريله‌جكمى ؟ يوقسه آدم عقللى برشئ ياپيلاجقمى ؟ جملهٔ مردده‌سنده مندمج بولنان استفهام معنيدار .

ايكنجيسى كيفيت امتحانك بيان ايدلمه‌مسنده‌كى حكمت ومصلحت ،

شق ثانی‌یی ، پك ده اوقدر نظر امعانی جلب ایده‌جك بر ماهیتده بولمدیغمز ایچون اوزون اوزادی موضوع بحث ایتمك ایسته‌میورز . آنجق شوقدردی‌یه بیلیرزکه کیفیت امتحانده بیان ایدیلمش اولسه ایدی اذهان علاقه‌دارانی اشغال ایتمکدن خالی قالمایان شبهه‌لر ، ترددلر ازاله ایدیلمش اولوردی . لکن بیلامیز ؛ بالکه درس وکالت علیه‌سنك بو خصوصده دوشوندیکی بر حکمت ومصلحت وارددره آنك ایچون کیفیت امتحانی بیان ایتمیور .

شق اوله گلنجه : بو ، غایت مهمدر . حتی دی‌یه بیلیرم‌که اداره مستبده ایله ، اداره مشروطه آره‌سنده‌کی فرق عظیمی بیان وتشریحه گیریشمك درجه‌سنده مهمدر .

معلوم اولی الابصار اولدیغی اوزره دور سابق ؛ آره‌لرنده دائمی برحرب وجدال حکمران اولان شیاطین استبداد وفرشتگان علم وهنر فرقه‌لرندن برنجیسنك مروج وحامیسی ، ایکنجیسنك طرفدار محو وانقراضی ایدی .

بونکچوندرکه دورسابقده صنادید جهل واستبداد ؛ فرازعز وقدرتده عظمت نمون ، اصحاب علم وحریت ایسه حضیض قهروذلتده سرنکون ایدی . احتیاجات عصریه ایله متناسب برصورتده ملتك سویهٔ عرفانتی یوکسلتمك حس واملی برآن ایچون اولسون مخیله‌سندن بیله کچمدیکی حالده دور سابق مجرد ینه خلقك کوزنی بویامق ، انتشار معارفه طرفدار کورونمك ایچون بر طاقم دارالتحصیللر آچار ، اوراده اوقودن بعض شیلر تعلیم ایتدیردکدن صوکرا پك سطحی برر امتحان ایله اولاد وطنی تکمل ایتمش کوستره‌رك مادی مکافاتلرله ، مأموریتلر ، معلملکلر ، مدرسلکلرله تلطیف ! ایتمك جهتنه کیدردی .

لکن او ظلام جهل واستبداد ییرتیلوب‌ده افق مملکتمزده صباح الخیر علم ومعدلتك طوغمسی اوزرینه زواللی ملتمزك حالی ، سویهٔ عرفانی ، احتیاجات ضروریه‌سی نظرده دکرکی کبی تعین ایتدی . آرتق طرز اداء وتحصیل باشقه بر وادئ مشروع ومفیدده جریان ایتمدکجه ترقینك ، تلافئ مافاتك غیرقابل اولدیغی آکلاشیلدی هاتف هدایت ؛ صماخ تردد آکینمزه :

ترجو النجاة ولم تسلك مسالکها
ان السفینة لاتجری علی الیبس

ترانهٔ نصیحت نشانه‌سنی زمان ، زمان اسماعه چالیشدی طوردی . کوندن کونه نقصانلرمزی ادراك ایتدك . ترقینك ، تلافئ مافاتك چاره‌لرینی آراشدیردق . اول امرده نظرمزه معارف یوقسزلغی چارپدی . هرهانکی صنف ومسلکه مراجعت ایتدی ایسه‌ك مطلوب درجه‌ده آدم بولمق ایچون دوچار مشکلات اولدق . بونك اوزرینه برطرفدن مملکتمزده علوم وفنونك ترقیسی ، دیکر جهتدن طرز تحصیلك تهذیب واصلاحی خصوصلرینی پیش نگاه دقته آلدق ، نه‌درجه‌لرده موفق اوله‌بیلدیکمزی بیلمم . فقط بویولده ایی تشبثلرده بولندق .

صنوف سائره‌یی شویله برطرفه براقه‌لم‌ده مسلك علمیمزی نظر دقتدن کچیره‌لم . عجبا بوقدر غیرتلره ، تشبثلره رغماً نه‌لره موفق اولدق . شمدیلك — دیلم ده وارمیوریا — هیچ دکلی ؟ اوحالده یکانه امیدمز استقباله انعطاف ایدییور . لکن استقبالك نه‌لر تولید ایده‌بیله‌جکنی دوشونمك‌ده لازم دکلی ؟ مقدمات موضوعه‌نك هردرلو خللدن سالمیتی تسلیم اولندیغی تقدیرده نتیجه‌ده یوزده یوز موفق اوله‌جغمزدن امین اوله‌بیلیرز . قارئین کرام حضراتنی بیلمم . لکن عاجزلری سالمیت مقدماتدن اوقدر امین دکلم . وایشته بو اجتهاد فکریدرکه شو سطرلری یازمغه ، رؤس امتحانی حقنده عاجزانه برقاچ سوز سویلمکه سائق اولمشدر .

رؤس امتحانندن مقصد ؛ اجازت آلمش ، اکمال نسخ ایتمش اولان طلبهٔ علوم افندیلرك اوقومش اولدقلری علوم متنوعه‌دن نه درجه‌لرده حصه‌دار فیض

ومله بولندقلرني آكلامقدر . بالخاصه مدرسه لك ،
رؤس امتحاننده آرانيلمسي لازم كلن بر جهت وارسه
اوده طالبك ملكهٔ علميه سني ، قدرت استنباط وسرعت
انتقالني ، سلاست تقرير وبياني تقدير و تميز ايتمكدر .

موضوعي ، غايتي ادراك اولنمادن هرهانكي برعلمدن
اولورسه اولسون پاپاغانكاري ازبرايديلن قواعدومسائل
هيچ بر شيئه ياراماز . بويولده اكال نسخ ايدنلر ؛
شرحسز، حاشيه سز بر كتابي نه آكلار، نه ده آكلاته بيلير .
طبيعيدركه بوقبيل تحصيل كورمش اولان طلابده هرهانكي
برمبحث علمي يه دائر اولورسه اولسون برمطالعهٔ مخصوصه
ايراد ايده بيلمك مزيتي مفقوددر .

زوائده، بي فائده، منطقسز تعليلات لفظيه يه ، پاپاغان
كاري تعريفات ازبرجيلكنه عطف اهميت ايده رك اساس
مقصدي آكلامامش ، اوقوديغي علمه دائر ملكه ايدينه-
مامش ، يالكز قواعد وتعريفات ازبرجيلكي ايله اخذ
اجازت ايتمش بولنانلردن جهان معرفت نه استفاده ايدر .
ايشته بو ؛ بر دقيقهٔ مهمه دركه اثناي امتحانده نظر دقته
آلنامق آتئ معارف مملكت ايچون خسراني موجبدر .

قلبه لي مرحومك، حافظ سيدك حاشيه لريله بر چوق
امتحان رساله لرينه مراجعت ايده رك طوپلانيلان بي لزوم
اسئله ايله اجرا ايديله جك امتحان هيچ بر وقت بر
طالبك اهليت واقتدارني تعيين وتقدير اهميتني حائز
اوله ماز . لاعلى التعيين بر كتابدن بر بحث ارائه ايديله رك
طالبه او بحثك تقرير وايضاحي تكليف اولنمالي ؛ لدى-
الايجاب مفردات الفاظه دائر سؤاللر توجيه ايديلملي ؛
كافي كورلديكي تقديرده باشقه بر فنه دائرده عين طرزده
امتحانه چكيلمه لي ؛ مطالعه ايچون كافي درجه ده بر
مهلت ومساعده ويريلملي .

امتحان تحريراً اجرا ايديلديكي تقديرده ايسه بحثك
لسان عثمانی‌يه عيناً ،ياخود توضيحاً ترجمه سيله او بحثه متعلق
اولمق اوزره غايت مناسب بر صورتده ، صددك خارجنه
چيقمامق شرطيله ايراد ايديلن اسئله يه جوابلر اعطا
ايديلمسي تكليف اولنمسي ، بونك ايچونده طالبه ايسته-
ديكي اثره مراجعت ايتمك حقي ويريلملي .

تحريري امتحان سهولت اجرايه، طلبه نك كنيش ،
كنيش دوشونه بيلمسنه ، دها منتظم جوابلر اعطا
ايلمسنه مدار اولمق ، لسان عثماني وطرز بيانده كي اقتداري
ارائه ايتمك كبي محسناتيله شفاهي امتحانه مرجحدر .
دور مشروطيتده مرامني افاده ايده جك قدرده الي قلم
طوتمايانلرك مدرسين كرام ميانده بولنملري خيلي بويوك
نقيصه تشكيل ايدر صانيرم .

كمال خلوص وحسن نيتله سرد اولنان شو دوشونجه لر ؛
نزد حقيقتپرورانده برجاي قبول بولورسه محرري ايچون
نه موطلو .

منتسبين علميه دن
بر

اخلاق
دن
مابعد

برقومك الك قورقولي زماني ، ترقي ايتديكي زماندر.
بوحقيقتي انكار ايدنلر ترقينك يالكز ايولك صفحه سني
كوزدن كچيرمش ، حقايق تاريخيه يه واقف اولمامش ديمك
اولور .

تاريخشناسان ، ايي بيلورلركه : تاازمنهٔ قبل التاريخيه-
دنبري توسع، ترقي ايدن نيجه قوم كلمش كچمش، بولندقلري
دوره نسبتله تمدن ايتمش ، نتيجه ده الك اوفاق برقومه
زبون اوله رق محوونابود اولمش كيتمش ، هيچ برينك
اوتكاملي دوام ايده مامشدر. حتي دائما كوچكلرك بيوكلري
قورد كبي محو ايدوب بيترمسي ، بيوكلرك كوچيلوب
محو اولوب ، كوچكلرك بيومسي ، بر قانون الهي
صردسنه كچمش ، وبوكاده قانون طبيعت بويله اقتضا ايدر

كبي معناسز بر حكم ويرلمش . برزمان كرهٔ ارضك الك مهم برقسمنى اشغال ايدرك يان يانه طوران قيصر، كسرى حكومتلرى عجبا قانون طبيعت اقتضاسيله‌مى درت بچق عرب قبيله‌سنك النه بازيچه اولديلر ؟ بريسنك تاجى ، تختى باشنه كوچدى . ديكر ينكده مالكنك نصفندن زياده سى همان بر اون ايكى سنه ظرفنده الندن چيقدى ؟ شمدى بز بوكا قانون طبيعت بويله اقتضا ايدرده بويله اولدى » مى ديه‌لم ؟ يوقسه بونده بشقه‌جه بر سبب مى آرايه‌لم؟ واقعا انسانلر بولندقلرى حال وموقع نه‌قدر ايو اولورسه اولسون اوحالدن اوصانه‌رق دها بر بشقه درلوسنه نائليته برميل طبيعيلرى واردر . فقط بوميل طبيعى هيچ برزمان عقل باشده بولندقجه الده‌كى نعمتى ازاله‌يه سوق ايده‌جك قدرده دلى‌جه‌سنه يوكسله‌مز ، قوتلنه‌مز . هرحالده محافظه كارلق انسانلر ايچون الك قوتلى ، الك ايى بر دستوردر .

بناءً عليه ياعربلرده ياخود قارشيلرنده‌كى اقوامده بر حال وار ايدى كه : بويله احوال فوق‌العاده‌نك ظهورينه سبب اوليور .

واقعا آسيا قطعه‌سنده يان يانه طوران كسرى ، قيصر حكومتلرينك نظرنده عربلرك ، قبائل عربك هيچ اهميتى يوقدى . كرچه عربلرك‌ده يمنده اولدقجه قوتلى برحكومتى وار ايدى‌كه آنلره ملوك حمير دنيلور ملوك حمير منقرض اولدقدن صكره حبشلر بحر قلزمى آشارق يمنه‌ده تجاوز ايتمشلر صكره كسرى نوشيروان يمنه عسكر سوق ايدرك حبشيلرى يمندن طرد ايله صنعاده بر والى بولندير‌ه‌رق يمن قطعه‌سى‌ده ايرانيلر النده بولنيوردى حتى «سيل العرم» وقعه‌سنده مملكتلرى خراب اولان « مأرب » اهاليسندن ازد ، بنى جذام ، بنى طى ، بنى لخم يمندن چيقه‌رق اطرافه ياييلمشلر ازديلر برقسمى « يثرب » مدينهٔ رسول اللهده قالديلر انصار كرام اولان اوس ، خزرج انلردر . ديكر قسمى عمانده عمان حكومتنى اوچنجى قسمى‌ده شامك جنوب شرقيسنده يرلشه‌رك نصارا دينى قبول ايله « غسان » حكومتنى تشكيل ايتديلر . بنى جذام ايسه « ينبع » و « ايله » حواليسنده يرلشه‌رك قيصر روم طرفندن اوزرلرنده بر حاكم بولنوردى . « بنى طى » شعوب كثيره‌يه انقسام ايله پك متفرق برحالده ايديلر . « بنى لخم » بلاد عراقه يرلشوب « حيره » حكومتنى تشكيل ايتمشلردى . بلدهٔ مأربك خرابندن صكره اطرافه طاغيلان شو قبائلك تشكيل ايتدكلرى حكومتلردن يالكز « عمان » حكومتى مستقل ايسه‌ده اهميتى يوقدى .

ملوك غسان ايسه قيصر حكومتنك ـ روما ايمپراطورلغى ـ برواليلكى حكمنده ايديلر عراقده‌كى حيره حكومتى‌ده كسرى ـ ايران حكومتى ـ نك تحت تابعيتنده اولوب مستقل دكل ايدى . شو خلاصه‌دن اكلاشلديغى وجه ايله قيصر وكسرى حكومتلرى ميدانى بوش بوله‌رق زمانلرينه نسبتله خيلى ترقى ايتمشلر فقط ترقى ايتدكجه احوال روحيه‌لرينه يواش يواش انحطاط عارض اولمقده ايدى . كسرى حكومتى موقعنك اقتضاسيله زنكينلكده پك ايلرى كيتمش ، اهاليسى‌ده آز سعى ايله چوق نعمته نائل اولمش بولدقلرندن ايش ، كوچ مشغوليتى اولمديغى ايچون بر زمانلر سفاهتى اودرجه ايلر يلتمشلردى كه كنديلرى ايچون براضمحلال پك اشكار كورينوردى . ايرانك مشهور حكمدارلرندن اولان « انوشيروان » قومنك اوغرايه‌جغى ورطه‌يى درك ايله پك چوق دوشنور وبر درلو بو كورينن اضمحلالك اوكى النمسى قابل اولميه‌جغنى اكلايه‌رق قومنى ايقاظ ايچون بر چوق تدبيرلرده بولنمش ايسه‌ده ايران حكومتنك زوالى كنديسنجه وقت زوالده كونش كبى اكلاشلمش ايديكندن كندى زماننده بارى وقوعبولمامق ايچون صوك درجه عدل وحقانيته چالشير فقط اهاليسنك حالى كورن نوشيروان آرتق

آل ساسانك ، حكومت ساسانیه‌نك نهایت بولدیغنه حكم
ایتمكه باشلامشدی حتی ولادت محمدیه كیجه‌سی كوروب
سطیح نام كاهنه تعبیر ایتدیردیكی رؤیاسندن كندیسندن
صكره اون درت حكمدار كله‌جكنی اوكرنمش و آل
ساساندن اون درت حكمدار كلوب كچنجه‌یه قدر نیجه
قرنلر كچمك لازمدر . دیه متسلی اولورمش . فقط
ایش اویله چیقمدی واقعا نوشیرواندن صكره اون‌درت
حكمدار كلدی كچدی « یزد جرد » ایله نهایتلنن ایران
حكومتی هجرتك ۲۹ نجی سنه‌سنده حضرت عثمانك
خلافتی اوانده یتمش سكسان سنه ظرفنده بسبتون
منقرض اولدی بتدی .

روما حكومتی ایسه آق دكزه بزم كوچك كول
دیه‌جك درجه‌ده اطرافنی ضبط ایله دنیانك اك كوزل ،
اك دلنشین ، اك منبت یرلرنده یشایه‌رق اجرای حكم
ایتدكاری برصره‌ده قومنه عارض اولان فساد اخلاق
سببیله اوغرایه‌جقلری بر اضمحلالی كشف ایدن روما
ایمپراطوری قسطنطین اهالی‌یی اعتیاد ایتدكاری اخلاق
سیئه‌دن كچیرمك ایچون میلاد عیسانك ۳۱۰ نجی
سنه‌سنده كندیسی دین عیسایی قبول ایله مملكتده‌كی
هرج‌ومرجی یاتشدیرمق ایسته‌مش ایسه‌ده بسبتون موفق
اوله‌مدیغندن فساد اوجاغی مقامنده بیلدان روماشهرینی
ترك ایله قسطنطنیه ـ استانبول شهرینی یكیدن بنا ایده‌رك
پای تختنی استانبوله نقل ایتمشدر .

فقط روما مملكتنك ذاتاً باشدن چیقه‌رق بردرلو
یوله كلیه‌جكنی وهله روما شهریله اختلاط اولدقجه
اخلاقك دوزلیه‌جكنی اكلایان « تئودوسیوسی » ممالك
شرقیه اخلاقنی باری محافظه ایچون مملكتنی ایكی‌یه
آییره‌رق شرق وغرب روما ایمپراطورلقلرینی ایكی
اوغلنه ویرمش غربی روما اهالیسی اخلاقسزلقده دها
ایلری واره‌رق مذهبجه « ریمپاپایه » تابع اوله‌رق
قتولیك مذهبی احداث ایتدیلر . والحاصل : ارالرنده
روماشهرندن نبعان ایدن اخلاقسزلق كتدكجه چوغاله‌رق
نهایت كندیلرینی جرمانلرك یداستیلاسنه كچیردی غربی
روما ایمپراطورلغی اخلاقسزلق یوزندن بو صورتله
محو اولدی كیتدی . وقتیله مركز مدنیت اولان رومه
شهری جرمان وحشیلرینك استیلاسی اوزرینه جهالت ،
وتعصبه مركز اولدی اسكی حضور وراحتلری بسبتون
بوزلدی متعصبلر مملكتك هردرلو وسائطنی الده ایده‌رك
بردرجه عاقل اولانلر شیطان ایله الیش ویرشده
بولنور دیه اتهام اولنور درلو درلو جزالره چارپدیریلیر
ایدی . بك كوزل اولانلر چوق چركین اولانلر
شیطان ایله اتفاق ایتمش صاییلور ایدی هله قوجه‌قاریلر
كیجه یاخود صباح ایركن سوقاقه چیقامزلر آتش
یاقه‌مزلر ایدی چونكه بوكبی شیلر سحربازلق
صاییلوردی روما اهالیسی اسكی قوت وملكتك ایچنده
راحت یاشاركن بولندقلری سربستیدن استفاده ایله
اخلاقسزلغی ایلری كتوردیلر ایسه صكره‌دن زمانه
یراشن جرمانلر اخلاقسزلقله سوء استعمال ایتدكاری
اوسربستی‌یی باشلرینه طاركتیره‌رك انواع مظالمه دوچار
اولدیلر كندیلرینی قورتارمق ایچون هیچ بر واسطه‌یه
مالك دكلاردی . واقعا رهبان كروهی آیینلرینی لاتین
لسانی اوزره اجرا ایتدكارندن لاتین لسانی اوزره
یازیلان آثار یونانیه‌یی مطالعه ایده‌رك برشیٔ استحصال
ایده‌بیلرلردی ایسه‌ده اریستوت ، سقراط بقراط كبی
حكمانك آثارینی مطالعه‌لرنده خرستیانلغك احكام
اساسیه‌سنه موافق بولمدیلر خرستیانلغه تطبیق ایده‌جكمز
دیه مذكور آثارده برطاقم تعدیلات یاپدیلر بو صورتله
طوتمش اولدقلری « اسقولاستیك » اصولی بسبتون
تدنی‌یه ، انلری سوق وبرزمان افكارعمومیه‌یی « كفر »
یساغیله حبس ایده‌رك اهالی‌یی ترقیدن منع ایله سفالتدن
بر درلو اهالی كندیلرینی قورتاره‌مدیلر .

بایزید درسعاملرندن

م . صفوت

صراط مستقیم رفیقمزك ۹٤ نومرولی نسخه‌سنده کوریلان بر مقاله اهمیت مندرجاتنه مبنی ملخصا بر وجه آتی درج اولنور :

اوروپاده طلبه‌مز

استانبولده نشر — عشرت علنیه

طلبه‌مز ایچنده حسن اخلاق ایله تمیز ایتمش ومملکتی حقنده حسن نیت پرورده ایلکده بولنمش اولان ذوات محترمه‌نك وجودینی ایشتمك ارباب صداقتك قلبنه بر فیض انشراح بخش ایلمکده‌در . فقط تخالف طبایع حسبیله ایچلرنده بعضلرینك کندیلرینی حسن اداره ایده‌میه‌رك مع التأسف آداب شرعیه واخلاق ملیه‌مزه منافی حرکاته جرأت ایلدکلرینی ، ازجمله بولندقلری محللرده شابقه ایله رسم آلدیره‌رق بو طرفه کوندرمکده اولدقلرینی ایشیدیبورز . بوده مملکتك ترقی وتعالیسنی دوشوننلرجه ، طلبه‌مزك تحصیللرندن استفاده امید ایدنلرجه الم عظیمی موجب اولیور . شو حال اسف اشتمال واقع ایسه حکومتك بالاده بیان اولنان قضیهٔ مهمه‌یی اصلا نظر اعتباره آلمامقده ، طلبه‌نك احوالنی مراقبه‌یه مأمور ذواتك دخی وظیفه‌لرینك لایقیله ایفا ایتمامکده اولدقلری آکلاشیلیور . اوروپاده علوم وفنون متنوعه تحصیل ایتمش ، فقط کندیسنده اخلاق وآداب ملیه‌دن اثر قالمامش ، قومیتی ضایع ایتمش اولان کنجلرمزدن ملت نه کبی بر خدمته انتظار ایتملیدر ؟ افرادندن بولندیغی ملتك حقوق وحیثیتنه وحسیات وعادات موضوعه‌سنه رعایت اولان بر کنج او ملتك علامت فاخره‌سی دیمك اولان او سرپوشی چیقاره‌رق شابقه ایله کزمز .

بو بابده‌کی مسلك لاقیدی عجبا هانکی سیاست وهانکی حکمت ایله قابل تألیفدر ؟ یوقسه تحصیل ایچون اولسون ، مأموراً اولسون اوروپایه کیدن اهل اسلامك سرپوش ملیلرینی براقه‌رق شابقه استعمال ایتملرینی تجویز ایدر بر حکم شرعی وارده بزمی بیلمیورز ؟ الحاصل حکومتمز دین وملتك مرضیسنه قطعا موافق اولمیان احوال وحرکاتی منعه ومتجاسرلرینی تأدیبه مقتدر دکلسه ، آوروپایه طلبه اعزامندن فراغت ایده‌لم‌ده اولادمزك مملکتمزده اکتساب هنر ومعرفت ایتملری هر نه‌یه متوقف ایسه آنی استکماله چالیشه‌لم . ملت مقدراتنی تودیع ایلیه‌جکی اللرك بویله فنا بر حالده یتشدیکنی اصلا تجویز ایتمز . کنجلرمزی دین خصوصنده بویله ضعیف ومبالاتسز کوردکجه انسانده طوغریسی مات اسلامیه‌نك ترقی وتعالیسی امیدی قالمیور .

زمانمزده خصوصات دینیه‌ده جهالت عادتا ظرافت عد اولنه‌رق دیانت جلیلهٔ اسلامیه‌نك حقائقنه وقوفله اشتغال عبث کوریلیور . اوت دینده جهالت او درجه‌یی بولمش که شعائر جلیلهٔ اسلامیه‌یه منافی بر حرکتی کوریلن کیمسه‌یه بر مقتضای امر الٰهی قول لین ایله معروف امر اولنمق ایستنلسه بونی حریت شخصیه‌لرینه تجاوز عدیله اعتراضاته ومعروفی امر ایدن ذات حقنده بر طاقم تفوهاته قیام ایدرلر . مثلا مرکز خلافت اسلامیه اولان استانبولده حتی دوائر رسمیه‌دن بعضلرنده رمضان شریفده علناً نقض صیام مع التأسف کورولیور رمضان شریفده اقلامه قهوه پیشیرن قهوه‌جی‌یی بحق منع ایدن پولیس مأمورینك حرکت واقعه‌سی حریته منافع عد ایدیله‌رك بر چوق اعتراضات ومناقشاته سببیت ویریر . حریتی بو درجه مطلق صورتده تفسیر ایده‌جك قدر جهالت کوسترن اسلاملره آچیامق قابلمی ؟

موسم مناسبتیله مکاتب اسلامیه‌جه بر چوق تنزهلر یاپیلیور . ازجمله برهان ترقی منفعتنه یالوه‌یه اجرا ایدیلان سیاحتده وقوعه کتوریلان احوال غیر مشروعه جداً باعث تأسف وتأثردر . مکتب تنزهلرنده قوریلان عشرت تراژه‌لرینك معصوم اولاد وطنك اخلاقی اوزرنده حاصل ایده‌جکی سوء تأثیراتی تعداد

ایتمکه لزوم کورهمم . هله بوکبی حالات مؤسفهیه قارشو دوائر عائدهسنجه کوستریلن طور لاقیدی‌یه نه‌قدر حیرت ایدلسه آزدر .

آداب واخلاق عمومیه‌یی محافظه ایتمك وبونی مخل هرکونه حرکتی منع ایلمك وظائفی جمله‌سندن دکلیدر ؟ یوقسه ضابطه‌مز معصوم مکتب چوجقلری آره‌سنده مخدرات اسلامیه اورته‌سنده الحاصل علناً عشرت ایدن برکیمسه‌یی اوحالندن منع ایتمکی ـ حریت شخصیه‌سنه تجاوز عدیله ـ مناسب کورمیورده منفعت عامی فدامی ایدییور ؟ عمومه مخصوص محللرده علناً عشرت منع ایدلسه حکومتك بوحرکتی هانکی شریعته هانکی قانونه هانکی مدنیته مغایر دوشر ؟ عالم انسانیته بوندن بیوك خدمتمی تصور ایدیلور ؟

شریعت جلیلهٔ محمدیه‌نك مخدرات اسلامیه ایچون تعیین بیوردیغی تستر بوکون نه‌حاله کلمشدر . قادینلرمز ایچون بك بیوك فخر وشرف بخش ایدن اشبو تستر ماده‌سنك حسن محافظه‌سنه‌دقت ونظارت ایتمك کیملرك وظیفه‌سیدر ؟ اوروپاتربیه‌سیله مفتخر منورالفکر بعض عائله رئیسلرینك قادینلرینی تستره دعوت ایتمه‌جکلری درکار بولندیغندن بونلری حکم جلیل شرعی‌یه رعایته دعوت وجیبه‌سی حکومته وعلمایه ترتب ایتمزمی ؟

قادینلرمزك قیافتلری هله سیر محللرنده ارککلر ایچریسنده دوشوب قالقملری اوقدر چرکین منظره تشکیل ایدییورکه دینه محبتی، رعایتی اولان برقسم اهل اسلام ایام تعطیلیه‌ده تنزهه چیقوبده مغایر مرضی احوالی کوروب متأثر ودلخون اولمقدن ایسه اونده امرار وقت ایتمکی ترجیح ایدییور .

صدده کلهلم : اوروپایه طلبه اعزامی شو صره‌ده منافع مملکت نقطهٔ نظرندن واجب کوریلیورسه طلبه‌مزك اوروپاده آداب واخلاق ملیه‌مز دائره‌سنده حرکت ایتملرینی تأمین ایده‌جك جدی تدابیر اتخاذی حکومت ایچون فرضدر . هرسنه اخلاق ومسلکلری لایقیله اکلاشیلامامش یوز طلبه کوندرجکمزه حقلرنده تحقیقات عمیقه اجرا ایدلمش ؛ نتیجه‌ده حسن حال وحرکتی وآداب وعادات اسلامیه‌یه رعایتی تحقق ایتمش اون طلبه اعزام ایدهلم . اوروپادن کله‌جك یوزلرجه طلبه‌نك نرده استخدام ونه‌صورتله ترفیه ایدیله‌جکلرینده ملاحظه اولنملیدر . مملکتمزك حال حاضر اجتماعیسی عجبا اوروپایه چوق طلبه اعزامنه مساعدمیدر ؟ اوروپادن کله‌جك هنر ومعرفت صاحبی کنجلرمزك کافه‌سی ایچون خدمت دولته کیرمکسزین تأمین معیشت اولنه‌بیلمسی قابل اوله‌جقمی ؟ دقتلی انتخابلر نتیجه‌سنده اوروپایه کوندرلمش اولان طلبه‌مز ایچنده‌ده مغایر مرضی احواله جرأت ایده‌جك اولانلر بولنورسه بونلر [حمیت ودیانتندن امین بولندیغمز] ناظرلری طرفندن واقع اوله‌جق اشعار اوزرینه مخصصاتلرینك قطعیله درسعادته جلب اولنملیدر .

بویولده اتخاذ اولنه‌جق تدابیرك تأثیرات حسنه‌سی کوریلور اعتقادنده‌یم هرحالده اوروپایه کوندرملك اوزره اوصاف مطلوبه‌یی حائز طلبه بوله‌بیلمك ایچون اول امرده مملکتمزده‌کی مکاتبی اصلاح ایتمك ، علوم دینیه درسلرینه اهمیت ویرمك ، هیئت تعلیمیه‌یی علماً واخلاقاً اوصاف لازمه‌یی حائز ذواتدن تشکیل ایلمك ایجاب ایدییور . مکتبلرمز ایچون دیندن باحث ترکجه یازلمش جدی اثرلر آرامق اقتضا ایدرکه طرابلس شام علماسندن حسین جسر افندی طرفندن تألیف ایدیلوب استاد محترممز مناسترلی اسماعیل حقی افندی حضرتلرینك ترجمه وشرح ایلدکلری رسالهٔ حمیدیه نام کتاب مستطاب بومقصدی لایقیله تأمین ایدر. دیانت جلیلهٔ اسلامیه حقنده مباحث عقلیه ومسائل نقلیه‌یی محتوی بولنان کتاب مذکور مکاتب ومدارس اسلامیه‌ده دستور تعلم اتخاذینه بحق شایاندر . بونك غایت اعتنا ایله تدریسنه صرف مساعی اولنمسی واجبدر .

بيان الحق

اوروپايه كيدن عثمانليلردن بعضيلرينك شبقه كيدكلري [او]ته‌دنبري سويلنمكده‌در. يالكز بوكا دائر بر قاچ سوز [س]ويلمك ايسترز. فقط بونك بر جهت شرعيه ودينيه‌سي واردركه آندن بحث ايتميه‌جكز.

اولا مسلم وغيرمسلم كنجلرمزه صورارزكه بر عثمانلي اوروپاده كرك تحصيل وكرك مصالح سائره ايچون بولنديغي [ي]رده مليتني، تركلكني، عثمانليلغني محافظه ايچون شبقه‌مي كيملي يوقسه فسمي؟ بالطبع فس كيرسه قوميت ومليتنده ثبات ايتمش وكنديسني عثمانلي اوله‌رق كوستر-[م]ش اولور. اوته‌دنبري كوريليوركه هر هانكي ملت [ا]فرادندن بري ملل سائره ممالكنه كيتديكي وقت ملي [س]ربوشلريني تبديل ايتمامشلردر.

فرنكلر؛ ممالك اسلاميه‌يه ايلك دخوللرنده شبقه‌لريني، [ص]قاللريني، البسه‌لريني عادات مليه‌لري اوزره ابقا ايدوب [ا]صلا تغيير وتبديل ايتمامشلر. واسلاملردن او شكلده [ا]نسان كورمينلرك نظر استغرابنه وچوجقلرك حقارتنه معروض [او]لدقلري حالده اصلا فتور كتورميه‌رك كيمنك صقاللك [ا]وره‌سي وكيمنك كنارلري تراش اولديغي وهر ملت [ك]نديسنه مخصوص شبقه‌لريني لابس بولنديغي حالده اسلاملر [ا]ره‌سنده طانمشلر. چوق اوزاغه كيتميه‌لم. اليوم بر [ا]نكليز فرانسه مملكنه كيتديكنده عادات واخلاق مليه‌سني [ا]نلره بكزتمك ايستمز. شبقه‌سني صقالني انكليز عاداتنه [م]وافق صورتده ابقا ايلر.

ژاپونلر اوقوجه ژاپون اولادلري آوروپايه تحصيله [كي]تدكلرنده عادات مليه‌لريني قطعا ترك ايتمديلر. عفت ناموسلريني محافظه ايلديلر. آوروپانك صنايعه، معارفه [م]تعلق علومني تحصيل ايدوب مملكتلرينه عودت ايتديلر. [ب]يليورز بزه نه اولمش كه عادات مليه‌مزي براقه‌رق [ا]وتورمامزي، قالقمامزي، مأكولاتمزي، ملبوساتمزي ويرا [آ]وروپاليلره بكزه‌تمكه بر تمايل كوستريورز.

كنجلرمزك آوروپاده شبقه كيدكلري صحيح ايسه بو، ايكي شيئه حمل اولنمق لازمكلير. بريسي هر خصوصده فرنكلشمكي آرزو ايتمك، ايكنجيسي آوروپاده فس كينلر نادر اولديغندن بر حقارته معروض اولمامق ايچوندر. برنجي شقه احتمال ويره‌ميز. چونكه كندي مليتني ترك ايدن كمسه‌دن دها آلچق تصور اولنه‌مز. اولسه اولسه حقارته معروض قالمامق ايچون اوللي. لكن آوروپا كبي حريت ومدنيتده پك ايلرويه كيتمش اولان بر مملكتده ظن ايتميزكه بر عثمانلي سرپوش مليسني كيديكندن طولايي دوچار حقارت اولسون. حتى بعض تجارلرمز فس وصاريقله لاجل التجاره آوروپايه كيدوب كليورلرده دوچار تعرض وحقارت اولميورلر.

في الحقيقه بر كمسه كورلمدك بر البسه ايله بر مملكته كيدرسه هر كسك نظر دقتني جلب ايدر. فقط تمادي ايتدكجه، چوغالدقجه هر كس آليشير كسب اعتياد ايدر. زمان استبدادده آوروپايه برچوق ترك وعثمانلي اولادلري كيتمش ايدي اكر سرپوش مليمزي، عادات واخلاقمزي آوروپاليلره طانتديرمامشلرسه تأسفلر ايده‌رز. وهيچ اولمازسه بوندن بويله مسلم وغيرمسلم آوروپايه كيده‌جكلري سرپوش مليلريني محافظه ايدرك آوروپاليلره ترك وعثمانلي قومنك علامت فارقه‌سني كوسترملريني كنج اولادلريمزدن بكلرز.

رابع خلفاى راشدين امام علي والد زين العابدين افندمزك
فرزندار جمندي

جناب محمده نصيحتي

نور عين علي! كيزلي وآشكار مرآت ذاتك خوف الهي ايله انجلا پذير، ظاهر وباطنك اوصاف منجيهٔ عبوديتله مستنير اولسونكه فضيلت تقوى بودر. واصل منزل نجات اولمق ايسترسه‌ك بوشاهراه سعادته سالك

اول . حال رضا وغضبده زبور لسانك كلمهٔ حق اولسون مسالك اكابر بودر . احتیاج وعدم احتیاج حالكده قصد وهمتدن خالی قالمه . عالی همت اول . علو همت اربابنی واصل اقصی الآمال ایدر. نتیجهٔ تكاسل سفالتدر ، سفالت ایسه اك بیوك نقیصهٔ انسانیتدر . خزینهٔ فطرت بشریه‌یه ودیعهٔ دست قدرت اولان جوهر بی همتای انسانیتی بویله رزیلهٔ سفالتله نقیصه‌دار ایتمك قدرت فاطره‌یه قارشی كفران نعمتدر . متكاسل اولمه . هر امرده احراز موفقیت؛ ایثار نقدینهٔ غیرته متوقفدر. موفقیت؛ مكافات سعی وغیرت، سعی وغیرتده ثمرهٔ قصد وهمت دكلمیدر؟ دور شادی وكدورتده بر ایشله مشغول اولمكه لازمهٔ بشریت بودر . دوستلرك حقنده كوستردیكك معامله‌یی دشمنلرك حقنده‌ده رایكان قیل. هر حركتك قانون عدالته موافق اولسون ، هر حال وكارده مقدرات صمدانیه‌یه عرض سینهٔ مطاوعت ایت. جلوه‌گر مرآت ظهور اولان اسراره سرادهٔ رضا اول. وظیفهٔ عبودیت بودر . عیوب نفسنی كورن ارباب بصیرت دیكرلرینك عیبلرینی كورمكدن صرف نظر ایدر . اصلاح نفس ایت . صالحیندن اول ، دست اتهامندن ابدی المصون عزت ایسترسه‌ك اختیار قناعت ایت . حال افتقارده متعفف ، حال غناده متشكر اول عفت فقرانك ، شكرده اغنیانك زینتیدر .

اوغلم خوان ! فانیٔ جهاندن نصیبدار اوله‌مازسه‌ك ده كردن آلود حلال اولمه . اعظم نعم الهیه‌دن بولنان عقله مالكسك . انسان ایچون اك بیوك زنكینلك عقل ، اك بیوك فقیرلكده حماقتدر . حضور قلب صفاسنه مالك اولمق تقسیم الهی‌یه لب بستهٔ رضا اولمغله اولور . زوال نعمتدن قطعاً محزون القلب اولمه .

كورمیورمیسین كه بو ابتلاخانهٔ بی ثباتده هر شی اختفا كزین زوال اولمقده‌در . حدوث ایله نشئه دار وجود اولان هر موجود دست سخت كیر فنادن قورتیله‌مز. تكبر جالب مذلتدر . متكبر اولانلر مذلت فطریه‌سنی اظهار ایدرلر . تواضع باعث رفعتدر . متواضع اولان رفیع القدر اولور . تحصیل اسبابده امهال ایتمه‌مكه سعی ایت . چوق كره امهال شاعد مقصوده موجب حسرت اولور . نعمت جهانبهای عافیت ایله شیرین مذاق اولمق التزام صمت وسكوت ایله حاصل اولور . نایحمل سویلمكدن احترازایله اقتضای حالده سوزی دائرهٔ كفایتدن چیقارمغه اهتمام ایت .

عافیت اون جزء فرض ایدیلیرسه طقوزی سكوت ایله بریسی‌ده مجالس سفهادن مجانبتله حاصل اولور . قوت قلب مرضنه مبتلا اولمامق ایسترسه‌ك قلوب باطله اصحابندن مجتنب اول . مجالس علمایه مداومتله نائل توقیر اول . لطیفه پردازلغی حد معروفندن تجاوز ایتدیررسه‌ك هدف تیر استخفاف اولورسن. جلب قلوبه راغب، عندالناس علو قدر ومنزلته طالب اول . التزام ایتدیكك مسلكده ابراز لازمهٔ ثبات ایت . ثابت اوله‌میان مستفیض اوله‌ماز . حمقا ایله هم بزم الفت اولمه . اوطائفهٔ بدبختدن دائما احتراز ایت . آنلر سنك منفعتكی بیله‌مدكاری جهتله منفعت یاپه‌جقلری یرده مضرت ایدرلر . یلانجیلرله اوطوروب قالقمه . او ادانیٔ بشر سكا اوزاق اولانی یقین ، یقینی‌ده اوزاق ایدرلر. محالی، ممكنی محال كسوه‌سندن كوسترلر . غنای قلب شرفی محارم الهیه‌دن اجتناب ایله حصوله كلور . غنی القلب اولمغی توصیه ایدرم تكرار ایدرم كه هر حال وكارده مقدرات صمدانیه‌یه عرض سینهٔ مطاوعت ایت . دور حیاتكده تصادف ایده‌جكك هر خیر وشری جناب حقدن بیل اوغلم !

ادبیات

نعت شریف

ای کزیده زبدهٔ آیات حق
وی جبین انوری مرأتِ حق
(من رأنی) رمزینه اولسون قسم
منجلی وجهکده نور ذات حق
نخل طوره ایلهمم عطف نظر
حضرتکدر روحمه میقات حق
بر کورون اولسون بو عین حسرته
رؤیتك عین تجلیات حق
بر ظهور ایت ظاهره اولسون عیان
سر نفی ومعنیٔ اثبات حق
(قف یصلی) التفاتندن اولا
روحکه هر لحظه تسلیمات حق

حضرت مولانایه :

تشنهٔفیضم کمال عطشله کلدم سکا
جرعه بخش اول آب حیوان معانی‌سنده در
خضر معنی ، عیسیٔ جانسك امان پیرم ! بنی
زنده قیل هب‌فیض عمر جاودانی سنده‌در

شمس تبریزی حضرتلرینه :

اویله بر خورشید معناسك که ای مهر کمال
سننه ظاهر اولدی نور عشق مولانا جلال
ذرهٔ ناچیزکم جذبه کله رقصان ایت بنی
الامان ای شمس عالمتاب چرخ لایزال

صدرالدین قونوی حضرتلرینه

ای صدر کبیر دین وملت
علامهٔ نکته‌دان وحدت
تربه‌کده نیازه طوردی طاهر
ایله اونی فیضیاب همت

طاهر المولوی

قصیدهٔ فریده ترجمه‌سی

مابعد

کمالات وهمی وراحات جسمی
میان‌تو ومقصد افتاده حائل
بودغبن فاحش اکر منع آید
زلذات اجل تراحظ عاجل
بر أطراف کلشن کشی جام روشن
بسمع قماری وصوت عنادل
نهٔ کوبی اکه که دزکام عیشت
دهد تلخیٔ عاقبت زهرقاتل
بنظارهٔ روی شاهد کشایی
نظرکین بودمهر ومه‌را مشاکل

وهمی برطاقم کمالات بیهوده ، جسمانی بر آلای استراحت زائده ، درکه ایشته‌سنك ایله متحسر حصولی بولندیغك مقصدك آره‌سنه پرده‌کش حیلولت اولمق اوزره دوشوب کیرمشدر. اکرحال حاضرده دسترس اوله‌بیلدیکك بونصیب قلیل دنیوی ، اولذات مستقبلهٔ اخرویه‌یه مانع طوتیلیر ایسه نه‌قدر فاحش بر صورتده آلدانلمش اولور باغچه‌لرك اطرافنده دائما قمریلرك الحانی ، بلبللرك صوت وفغانی ایله جام مصفای صهبایی چکیورسك. صانکه دماغ عیش وصفاکه عاقبت آجیلغنك زهر قاتل بخش ایده‌جکندن هیچ خبردار دکاسك ومبتلای محبتی بولندیغك محبوبك روی دلارامنی پارلاقلقده آی وکونشه مشابه ومشاکل بلله‌یه‌رك سیر ومشاهده‌سی ایچون بیوك بر نظر آچیورسك .

یکی پوست در خلط وخون کشیده
برد صبرت از جان وآرام ازدل
کنی عیش خود تلخ درجست جویش
که شکر دها نست وشرین شمائل
ززلف خم اندر خم پیچ وپچش
نهی دست وپای خردر اسلاسل

نمیدانی آیا که ناکاه نبینی
ازو کشت این خوبی ولطف زائل
کر اول پری بود اخر نماید
بچشم توچون پیکر دیو هائل

اخلاط اربعهٔ بدنیه وقان ایله برده اونلرك اوستنه چكلمش برده‌دن عبارت بولنان بنی آدم کوزلرینك براسی ، همان جانکدن صبر وسکوتی، کوکلکندن آرام وراحتی بتون سلب ایدییور . شویله‌که : مشار الیهی شکر کبی طاتلی آغزلی ، شیرین خویلودر دیه‌رك آرایوب آراشدیرمقده مظهر دائمیسی بولنــدیغك کندی عیش وصفای مسعودانه‌کی متصل آجی ایدوب زهرلیورسك . واونك بوکلی ، طولاشیقلی زلف وکاکلنــدن عادتا چیلدیرمشجه‌سنه کنــدی عقل ودرایتك ال وآیاغنه برطاقم جنت زنجیرلری قوییورسك . عجبا بو حسن جمالك بولطـافت حالك همان آز وقت ایچنــده اوندن زائل اوله‌جغنی بیلمیورمیسك ؟

حالبوکه اونك ــ اولجه پری کبی نه‌قدر یاقیشــقلی کوزل اولسه بیله ــ نهایتسنك کوزینه دیو کبی چیرکین وهائل کورینه‌جکی طبیعی وشبهه‌سزدر .

کنی کسب فضل وهنرتا فضولی
ترا ازفضولی کند نام فاضل
چه‌خیزد زفضلی که محروم دارد
ترا ارشناسای فصل مفصل
کراز شعر اشعار سازی شعاری
بود یکسر ازخلیهٔ ذوق عاطل
کهی مدخلی رانهی نام حاتم
کهی حاتمی راکنی وصف مدخل
وکر خامه دردست کیری زخامی
نویس سراسر سخنهای زائل
کنی نامهٔ خود سیه چون لئیمان
بوصف ادانی ومدح اراذل

نه بدوستی که از جنبش او
بود بهرهٔ مرد عض انامل

فضل وهنر کسب ایدیورسك که مجرد بر فضــول آدم ــ فضوللغی سائقه‌سیله ــ سکاده فاضل نامنی طاقشدیره . حالبوکه سنی کتــاب مفصــل کائناتك فصللرینه عرفان حاصل ایدنلردن محروم براقان فضیلتدن نه فائده ومنفعت قالدیریله بیلیر .

اکر تنظیم اشعاری شــعار اتخاد ایدرسه‌ك شبهه‌سز بر طرفندده ذوق حقیقی خلعتندن محروم ومعطل قالنیر . شویله‌که بعض زمان محضا الجای امید احسان ایله طمعکار مشهور : مدخل ، ه حاتم نامنی وضــع ایدر وبعضده حاتم کبی جداً کریم اولان بر ذاتی مجرد سائقهٔ بغض وعداوت ایله مدخل مرقومك اوصافنی طاقشدیره‌رق داخل ایلرسـك . وخامه‌یی اله آلنجه مجرد خاملق بلاسیله اساساً فانی وزائل باشدن باشه بی حاصل سوزلری یازارسك .

بناءً علیه دفتر اعمالکی ــ دائما آلچقلری وصــف ایتمـك، اراذل ناسی مدح وسـتایش ایله‌مك ایله ــ لئیم کیمسه‌لر کبی سراپا قارالارســك . بو جهتله حرکت کاتبانه‌سندن ، انسانك نصیبی ، یالکز پارمقلرك اوجنی الجای ندامتله ایصیرمقدن باشقه‌برشی اولمایان ال ، متصل قلم کبی کسلسون کسلمش اولسون .

کرانمایهٔ عمر نوشد صرف تاکی
نشینی ز تصریف ایام ذاهل
شوی محو ورنجورز انسانکه یکره
نبردی زافعال رهسوی فاعل
مکو حال ماضی‌که هرکز نبودی
یکی لحظه برموجب امر عامل
چه‌جوبی ز افعال خود رسم صحت
چودر حد معتل بود جمله داخل
زخردان نه‌نیکوست لاف بلاغت
مکن بوالفضولا نه‌ذکر فضائل

کرفتم کند دربیان معانی
کلام بدیع تو نسخ رسائل
نه‌آخر بمیزان دونان دوران
بود سحر سحبان کم از ژاژ باقل

مابعدی وار

کمال‌الدین حریری

زندانده بر ایکلتی - یاخود - حبسخانه‌ده کندی کندمه میریلدانمه

زمانك حکمی بویله : ظالمه امداد اولور پیدا
عدالت نرده ؟ بر مظلومه بیك بیداد اولور پیدا
آچیل ، چشم وطن ! بوم مصیبت نغمه کاهسین
نظرکاه خسارمده خراب آباد اولور پیدا !
ستون ذهن بشر صحرای نومیدیده پویاندر
آنکچون هر طرفده هرچه باد اباد اولور پیدا
باقان یوق .. دکله‌ین ، درد آکلایان برمرد عالی یوق
صماخ مرحمت یوق بوش یره فریاد اولور پیدا
صفای خاطرك کندی دکل عنوانی قالمشدر
صورارسه‌ك حال خلقی بیك دل ناشاد اولور پیدا
بو عصر بر مشقت ؛ اویله بر عصر جهالت کیم
تفیضیاتِ عرفانی استبعاد اولور پیدا
عطالتله سفالت ؛ همنشین روح ملتدر
مساعی پرورانی سوبسو ابعاد اولور پیدا
طوروب ، پای ثبات آتدقجه شهراه سلامتده
او آنده هر سراهکده بیك ایعاد اولور پیدا
حمیت ، استقامت حسنی ترویجه قالقیشسه‌ك
همان آثار دهشتناك استبداد اولور پیدا
نه ممکن جوهر ادراکی کوسترمك اسارتله
ظلام جوری قالدیر ! نور استعداد اولور پیدا
تجلی ایتسه بر دفعه ید بیضای حریت
کورورسین : ناکهانی بر استمداد اولور پیدا
قاپیلمه بر سوزه ظاهر پرستیدن کچ ارتق کچ
کیمی سوبلتسه‌لر ناموس مادرزاد اولور پیدا
چالیش ، تزیین انسانیته انسان کامل اول
صباح معرفتده رهبر ارشاد اولور پیدا
نه رتبه حکمفرما اولسه‌ده سودای استیثار
امیدك کسمه ، البت غیرت افراد اولور پیدا
محققدرکه : سورمز تا ابد اطوار غصبیه
یاقینده ، پك یاقینده دست استرداد اولور پیدا

۱۳۲۰

نصوح افندی زاده :

ع . ضیری

بیان‌الحق اداره‌ٔ علیه‌سنه

کچنده اقدام غزته‌سنده مندرج منتفك تلغرافنامه‌سی مطالعه کذار داعیانم اولمشدی . کویا نجد علماسنك وهابی مذهبنده اولمیانلرك قانلری، جانلری هدر کبی برقول جاهلانه‌یه جرأتیاب اولدقلری مع التأسف اخبار اولنیور . عاجزلری دور سابقده متباعدین سیاسیه‌دن اوله‌رق نجد نیابتنده والی آیه قریبده متصرفلق وکالتنده بولنوب احوال محلیه‌یه دائر وقوف ومعلومات تامه‌م اولدیغندن بوبابده بعض ایضاحات اعطاسیله شوخطانك تصحیحنه لزوم کوردم . شویله‌که لواء مذکور اهالیسی عقیده‌جه همان عمومیتله سنی اولوب ایچلرنده برازده شیعی واردر مرکز لواده بش عدد مدرسه موجود اولوب ایکیسنك مدرسلری اولان شیخ ابوبکر وعبداللطیف افندیلر حنفی المذهب درلر دیکر ایکیسنك مدرسلری شیخ ابراهیم وشیخ علی افندیلر شافعی دیکر مدرسه مدرسی شیخ محمد العمیری مالکی المذهبدر علماجه غلبه حنفیده، کثرتجه اهالی شافعیده‌در . یالکز نعائل محله‌سنده وهابی وار ایسه‌ده علماسی منقرض اولمشدر بناءً علیه بونلرده اما. احمد حنبلی مذهبنی تقلید ایتمکده درلر .

فریق عاکف پاشانك متصرفلغی زماننده جاسم الثانی آل سعودك تشویقیله باشنه اون بیك قدر حشرات طوپلایه‌رق مرکز اوزرینه کلمکده ایدوکی خبرینی استماع ایدن متصرف مشار الیه ترك مأموریت ایدمرك اورادن صاوشمغله بالضرور وظیفهٔ وکالت عهدهٔ عاجزانه‌مه

قالمشيدی . ايشته او علمانك تدابير وهمم جليلهٔ ديانت پرورياريله سايهٔ نصرتوايهٔ شريعتدهاوراده بولنان برطابور قوهٔ عسكريه ايله باغئ مومی اليهك جمعيتی دوچارهزيمت وپريشان ايدلدی .

شو وقعهٔنی عرض وحكايه‌دن مقصد نجدده بولنان علمانك‌همان عمومی اهل سنت وارباب صلاح وديانتدرلر بناءبرين علماء مومی اليهم حقلرنده اوكبی اشاعات شيمهٔ حميته‌باقيشماز عزويات قبيلندن‌اولديغی ادلهٔ فعليه ايراديله ثابتدر. بصره ايله نجد آراسی يوز اوتوز ساعت اولمسنه ومنتفك ايسه دها اوزاقده بولنمسنه مبنی اورادن مذكور تلغرافی كشيده ايدن‌مخبر بوقدر مسافه‌ده بولنان علمانك احوالنی ومغاير شرعشريف اقوالنی عجبا نه‌واسطه ايله كشف وتحقيق ايده‌بيلمشدر . دور استبداد ده اوراره خياثت‌ارتكاب ايدن ارادل كروهندن‌مأمورلر كوندريلوب بوجهتله نه اهالی اومأمورلرله ونه‌ده بونلر اهالی ايله تماس واختلاطده بولنمدقلرندن مأمورين مومی اليهم اهالينك وهابی اولديغی ظن وذهابنده بولنورلر ايدی حالبوكه اورا اهاليسی، علماسی كبی محب دين وشريعت واحكام شرعشريفه جداً منقاددرلر .

اعتقادلرنده اصلا بوزوقلق اولميان نجد علماسنه بوكبی خلاف شرع شريف احوالی اسناد ايتمك برغرض ويا خطا اثری اولمقدن بشقه برشيئه حمل ايديله‌مز .

فتواخانهٔ جليله‌دن

احمد اسلام

قره‌مرسل ضابطه مأمورينه بر تشكر

كچنلرده استانبولك راطب هوالرندن قورتيله‌رق براز صاف هوا ايله استراحت مقصدينه مبنی قره‌مرسله قدر بر تنزه ياپمش ايدم. تام قره‌مرسله اياق باصديغم دقيقه‌ده ايدی‌كه : غريب بروقعه‌يه‌تصادف ايتدم باشمدن اورلمشه دوندم شويله كه : ذاتاً طانيديغم و يك محترم بيلديكم قره‌مرسل مفتيسنی، اوفاضل شهيری، او پيرفانئ محترمی بر طاقم كنديني بيلمز نه‌اولدم؟ دليلری آرالرينه آله‌رق بر طاقم اداب اسلاميه‌يه ياقشمز و بر مفتينك حاليله غير متناسب اوضاع ايله ضابطه مأمورينه قدر كتوردكلرينی كورديكم، بعضيلرينك آغزندن«ارتجاع» لاقيرديلری ايشتديكم ايچون بالطبع شويله بر كناردن سيره قويولدم. نتيجه‌يه انتظار ايديوردم.

بر اراليق ضابطه‌طرفندن مفتی افندی كمال احترامله براقلديغنی كورديكم گبی سرورمدن سوينجمدن ايكنجی دفعه‌اوله‌رق اغلدم. نهايت ايشی‌تحقيق ايده‌رك! كلادمكه: مسئله شويله‌ايمش. قره‌مرسلده برمكتب منفعتنه‌براويون اوينانه‌جق ايمش. بيلتلرك صاتلق وظيفه‌سی قره‌مرسل جامع شريفی امام حريت پرورينه !! توديع ايدلمش. خواجه‌م صقاليله ! صاريغيله ! كيشه‌باشنده بيلت صاتمقده ايكن اورادن‌تصادفی مفتی افندی كچر وخواجه‌افندی‌يی كيشه باشنده او يون بيلتی صاتار كورنجه يك ياقشديره‌مديغی ايچون خواجه‌يه « سندن بشقه كمسه يوقمی بيلت صاته‌جق سكا ياقشمز » ديمسی بر ارتجاع تشكل ايتمش مفتی افندينك بو ارتجاعی اوزرينه مرتجعلره لايق بر حال ابله ضابطه‌يه قدر كتورلمش وحتی افاده‌سی‌ده ضبط ايدلمش فقط ايشك حقيقتنی اكلايان حقانيتپرور ضابطه مأموری مفتی افندی‌يی كمال احترام ايله براقيويرمش. بونی كورديكم كبی كنديمه كنديمه بو مملكتده طورمق جائز دكل ديه‌رك كتديكم واپور ايله عودت ايتدم فقط بر وظيفه قالدی. اوده اورا ضابطه مأمورينه كيده‌رك بر تشكر ايده‌جكدم هر نصلسه اوزاده ياپه‌مديغم ايچون شو امر خيره محترم بيان‌الحقك توسطنی استرحام ايلرم.

فی ١٠ حزيران سنه ١٣٢٦

اسكدارلی

محمد نوری

مدير مسئولی : محمد منير

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد　　بیان الحق　　عدد — ٦٨

بازار ایرتسی　فی ٤ رجب سنه ١٣٢٨　وفی ٢٨ حزیران سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ١٠ «

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحاف فندن

والد ماجد پیغمبری :

مابعد

حضرت عبدالله ، اوچ کون قدر پیرایه بخش حجله کاه اولدقدن صکره دیشاری‌یه چقدی . بیت مکرمی طواف ایچون حرم شریفه عازم اولدیغی صره‌ده (فاطمه بنت مرالخثعمیه) نامنده‌کی عذرایه تصادف ایتدی . بو ملیحهٔ مخدره ، یمنده (تباله) بلده‌سندن اولوب مملکتنده ایکن کتب سماویه‌یه مطالعه‌سیله مکه‌ده ولادت ایده‌جك بر معصوم مقدسك خاتم النبیین و رحمة للعالمین اولاجغنی اوکره‌نمشیدی . او کوهر کرانقیمتك صدفی و او شمس عالمتاب نبوتك مطلع الشرفی اولمق خولیاسیله شهر مبارکه هجرت ایده‌رك کهانته‌کی کمالی کبی عفت وجمالی ایله اشتهار ایلمشدی . شبان قریش آره‌سنده جناب عبدالله ، نظر دقتنی جاب ایتدیکندن اوزون اوزادی‌یه سیمای نجابت و اطوار اصالتنی تدقیقه باشلامش وبو محترم کنجك والد پیغمبری اولابیله‌جکنه ظن قوی پیدا ایتمشدی .

عبدالمطلبك رؤیاسی ویوز دوه مقابلنده عبداللهك ذبحندن خلاصی اوزرینه ظنی یقینه تحول ایلیه‌رك او کنجور نبوتك همخوابهٔ وصالی وجوهر جلیل رسالتك مخزن کمالی اولمغه قرار ویرمشدی .

شو قرار موجبنجه :

شعرمه قافیه ایتسه‌م نوله ماهی کاهی
بر وسیله آرارم آ کمغه عبداللهی

مآلنی دوشونن بنات عفتسمانك سردار جرأتکاری اولارق جناب عبداللهی فکراً اولدیغی کبی انظاریله‌ده تعقیبه قویولمشدی . حضرت عبدالمطلبك ولد مکرمنی تزویج ایچون سیدهٔ مکرمه آمنهٔ مطهره‌نك عمجه‌سی (وهیب) ك اوینه کوتوردیکی اثناده فاطمهٔ کاهنه ،

سایه کبی تعقیب ایتدیکی اووجود نادرالوجوده یتیشمش و تخلیصی ایچون فدا ایدیلن دوه‌لر مقداری ویرمك شرطیله نائل وصالی اولماسنی استرحام ایله‌مشدی .

لقد حکم البادون فی کل بلدة
بان لنا فضلاً علی سادة الارض
وان ابی ذوالمجد والسودد الذی
یشار به مابین نشز الی حفض

بدیعه‌سی طرزنده مقتدر انشاد بر شاعر بدیع مادرزاد اولان جناب عبدالله ، فاطمه‌نك شو طلبنه قارشی :

اماالحرام فالممات دونه
والحل لا حل فاستبینه
یحمی الکریم عرضه ودینه
فکیف بالامر الذی تبغینه

نظمیله مقابله ایده‌رك کاهنه‌نك آرزوسی ارتکاب حرام ایسه اولوم اوندن اهون اولاجغنی ، یوق مقصدی حلالی اولمق ایسه بوده آنجق نکاح ایله حصوله کله‌بیله‌جکی و پدریله برابر بولوندیغی جهتله دها زیاده قونوشمغه وقتی اولمادیغنی سویله‌مش وبالآخره فاطمه‌نك امل ایتدیکی سعادت حضرت آمنه‌نك نصیبی اوله‌رق :

اکر محول حال جهانیان ، نه‌قضاست
چرا مجاری احوال برخلاف رضاست
بلی قضاست بهرنیك وبد عنانکش خلق
بدان دلیل که تدبیرهای جمله خطاست
هزار نقش و برارد زمانه و نبود
یکی چنانکه درآینهٔ تصور ماست
کسی زچون و چرا دم نمی تواندزد
که‌نقشبندحوادث ورای چون‌وچراست
بدست ماچوازین حل‌وعقد چیزی نیست
بعیش ناخوش وخوش گر رضا دهیم سزاست

حقیقتی ظهوره کلمشدی .

جناب عبدالله ، تصادف ایتدیکی بومشتاقه‌یه طلب سابقنی اخطار ایله آرزو ایتدیکی صورتده منکوحه‌سی اولماسنی تکلیف ایتدی. فاطمه ایسه بو تکلیف واقع اولمازدن اول او سیمای نجیبه حصر نظر ایتمش وجبین عبداللهی تزیین ایدن نور مبینك تبدیل مجلا ایلدیکنی کورمشدی. کمال یأسله :

— یاعبدالله ! بن آرزوی نفسانی ایله سکا عرض وصال ایتمه‌مشدم . یوزکده کوردیکم برنورك انجلا کاهی اولمق قصدنده ایدم . فقط نه چاره‌که تدبیر شیوهٔ تقدیره توافق ایتمه‌دی . کچن کون بندن آیرلدقدن صکره نه‌یابدك ؟ دیدی .

جناب عبدالله ، اوکون (آمنه بنت وهب) ایله نکاحی‌و کیجه‌سی زفافی اجرا ایلدیکنی سویله‌دی . فاطمه، کندیسنجه قاره خبر تلقی ایتدیکی شو پیام سعادت انجامی ایشیدنجه :

انی رأیت مخیلة لمعت
فتلألئت بحناتم القطر
فسماتها نور یضیء به
ماحوله کاضاءة العجز
و رأیت سقیاها حیا بلد
وقعت به و عمارة الفقر
فرجوته فخرا ابوء به
ما کل قادح زنده‌یوری
لله ما زهریة سلبت
منك الذی سلبت وماتدری

نظم تحسر آمیزینی سویلکله برابر طلب سابقی ایچون‌ده (قد کان ذلك مرة فالیوم لا) دیدی‌که « اوبردفعه اولمشدی. لکن بوکون‌اولماز » مالنی‌افاده ایدن بوسوز ، بر فعل ایچون اظهار ندامت موقعنده ایراد اولنور ضرب مثل حکمنی آلمشدر .

بعض مورخین ، حضرت عبداللهه تکلیف وصال ایدن عفیفه‌نك (لیلی العدویه) اسمنده بر مخدره

اولدیغنی ، بعضلرینده (ورقة بن نوفل) ك همشیره‌سی
اولوب (ام القتال) ده نیلن (قتیله) یاخود (رقیة)
بولندیغنی یازمشدر .

جائزكه اونلرده عرض ازدواج ایتمش اولسونلر .

مابعدی وار

طاهر المولوی

اخلاق

دن

مابعد

ایشته هر ملتك تعالی دوره‌لری صنوف اهالی اوزرنده
بیوك ، بیوك تأثیرات اجرا ایتدیكیچوندركه ملتلرك
ادوار تعالیسنده نه‌قدر امید عز وسرور وارایسه آنك
برچوق درجه قوتنده اندیشهٔ اضمحلال مأمول وبلكه ،
محققدر .

كچن بندمزده مثال اوله‌رق ایراد ایتدیكمز ایرانیلر ،
رومالیلرك نصل مضمحل اولدیغنی واضمحلاله نصل
لیاقت كسب ایتدكلرینی مجملاً بیان ایتمك ایسه‌ده رومالیلره
عائد بعض تفصیلات قالمشدر . عرض اولندیغی وجهله
رومالیلر ، منبع روماشهری اولمق اوزره اعتیاد ایتدكلری
اخلاقسزلقلرك اوكنی آلمغه چالیشان قسطنطین ؛ اهالی‌یه
خرستیانلغی قبول ایتدیرمكه موفق اوله‌مدیغندن سلطنتك
پایتختنی دكیشدیرمكه مجبور قالدی فقط ینه اولمدی .
غربده كیتدكجه تزاید ایدن فساد اخلاق ، شرقده‌ده تأثیر
ایتمك قورقوسنه مبنی « تئودوسیوس » بسبتون شرقی ،
غربدن آییردی . بوصورتله شرق قرون وسطی نهایتنه
قدر بقا بولدی غرب ایسه توالی ایدن اخلاقسزلری
سببیله بردن بره اضمحلاله اوغرایه‌رق قرون اولی‌یه
بر خاتمه تشكیل ایتدی .

قرون اولی‌ده بیوك مترقی روما حكمدارلرینك
النده عز ورفاه ایله‌وقت كچیرن روما اهالیسی جرمانلرك
اللرینه دوشدیكی زمان مختلف ایكی سیاستك قهر تدمیرنده
یواش ، یواش ازلمكه محكوم ایدی . بریسی رومایی اشغال
ایدن « جرمانلر » ریاستی ایدی‌كه شمالی آوروپادن
كلوب‌ده رومادہ حكومت ایدن جرمانلر ، رومانك قدیم
اصول اداره‌سنه اصلا رعایت ایتمیورلر وكندیلرینه
مخصوص براصول ایله اداره اولنیورلردی . بالطبع بوندن
« روما افكار عمومیه‌سی متأثر اولمز دكلدی نه‌چاره‌كه رومادہ
اخلاق عمومیه‌نك بوزوقلغی ، واهالینك تنبللكی جرمانلرك
كندی فكرلرنده برقاتده‌ها ثباتی تأیید ایدردی . بوحاله
رومالیلردن آغزینی آچه‌جق كمسه بولنمدیغی كبی جرما-
نلرده رومالیلرك بویله براستعداد كسب ایتمسنه كلیاً مخالف
بولنورلردی . لكن مملكت اداره‌سندن عاجز اولان
جرمانلر اسكی رومالیلری ممنون ایده‌جك یالكز بر
واسطه‌یه رعایتكار ایدیلر . اوواسطه‌ده ذاتاً ذوق وصفایه
آلیشان رومالیلره درلو درلو اكلنجه‌لر ، اویونلر ،
وقادینلری پك سوسلی كزدیرمك وقیر اكلنجه‌لرنده
قادینلرینی حاضر بولندیرمق ، بالولرده مسخره قیافتنده
كزمك كبی نیجه سفاهتلرك اوكنی آچه‌رق اسكی
اهالی‌یی اویقدیررلردی بو خصوصده ایشلرینه پك ایی
كلیوردی . چونكه ذاتاً سفاهت مجلوبی اولان اخلاقسز
رومالیلر ، بوكبی اخلاقسزلقلری كوردیكی كبی هردرلو
اندیشه‌یی آرقه‌یه آته‌رق وارلرینی یوقلرینی اكلنجه‌لرده
بالولرده یمكدن بشقه برشی دوشونه‌مزلردی . حتی
رومالیلر اسكیدن كورمدكلری اكلنجه‌لره ، سفاهتلره
نائل اولدقلرندن چكدكلری ذلت ومسكنتی اونوده‌رق
حاللرندن پك ممنون بولنیورلردی .

زواللیلر دوشونمزلردی‌كه اوتنزهلره ، اواكلنجه‌لره
بتون كندیلرینی اونوتدیرمق ، كبری قویمق ، حتی
آكلامامق ، بر اوكرنجه‌یه نائل اولمامق ، دها طوغریسی
كندیلرینی آولامق ، طوزاغه دوشورمك ایچون بر

« اویمی » دینمکدن بشقه برشی دینیله‌مزدی . اشته بو اصول اك مستبد حکومتلرك اهالی‌یی اسکات ایچون قوللاندقلری یگانه بر اصول اولدیغی شرقی روما ایمپراطورلغنك اضمحلالی اسبابی صره‌سنده بیان ایدیله‌جکدر . بوصورتله چوجقلر کبی اویونلره ، اویونجاقلره آلدانان روماليلر بر بوجرمانلرك زیر سیاستلرنده بویله طانلی واسطه‌لر ایله آجی کونلر کچیرمکده‌لر ایدی .

برده حکومتك بویله ضعفندن بالاستفاده عموم خرستیانلردن بیوك بر دولت تشکیل ایتمك و او دولته قوماندا ایتمك فکرینی بسلیان پاپالرك سیاستی ایدی‌که : بونلرك اك بیوك امیدلری اهالینك جهالتنه وتعصبنه مبتنی ایدی . اکر کرك حکومتلرك و کرك پاپالرك تعقیب ایتدیکی سیاست بتون ممالك غربیه‌ده معارفك نشرینه حائل اولمش حتی پاپازلرك یونان فلسفه‌سی دیه صاچمه صاپان قوردقلری « اسقولاستیك » طرفدارلری علمك ، علمانك اك بیوك دشمنی اولوب بو اصول فلسفه‌یه معارض اولانلر کفر ایله اتهام اولنه‌رق منع ایدیلیر ایدی بونك ایچوندرکه قرون وسطاده بالخاصه غربده برچوق چرکین ، وحشی جاهلانه حرکتلره میدان آچلمش وبرچوق کناهسزلرك بیهوده یره قانی دوکلمش ، متمدن رومالیلرك قرون اولی‌ده یتشدیردیکی اخلاقسزلقلرك اکدیکی فساد عطالت وسفاهت تخملری بتون قرون وسطایی احاطه ایده‌رك بیك سنه‌یه قریب بر دوره‌یی لکه‌له‌مشدر .

شرقی ، رومه ایمپراطورلغنه کلنجه : غربی رومالیلرك اخلاق سیئه‌سنك سرایتنه میدان ویرمامك ایچون اتخاذ ایدیلان تدابیر سایه‌سنده بالقان واناطولی شبه جزیره‌لرنده ومصر قطعه‌سنده بیك سنه‌یی متجاوز حکومت ایتمش نه چاره‌که نهایت زمانلرده أنلرده اخلاقی بوزه‌رق غربی رومالیلرك باشنه کلان فلاکت قدر الیم فلاکته دوچار اولمدیلر ایسه‌ده صوك زمانلرنده اکلنجه‌لره ، سفاهتلره اوقدر طالدیلرکه هر درلو لذائذه قناعت ایتمیه‌رك کونده بش اون دفعه مکمل یمکلر یرلر وهر یمك یدکجه برنوع علاج ایله قولایجه استفراغ ایده‌رك دیکر بر یمك دها یمکه قالقیشیرلر وصباحدن اقشامه قدر حماملرده ذوق وصفا ایله وقت کچیررلردی .

اطرافدن مملکتلری اوزرینه واقع اولان تهاجمه قولاق آصمیه‌جق درجه برغفلته ، برتنبللکه طالمشلردی مزیت انسانیه نامنه هیچ برشیلری قالمامشیدی حکومت اداره‌سی ذوق وصفادن بشقه برشیء دکل ایدی اطرافده وقوعبولان تهاجمی اهالی کوردکجه حکومت علیهنه ایاقلانماق ایچون اهالینك خوشنه کیده‌جك درلو اویونلر اویونجاقلر ایجادندن چکنمزلردی حتی هرکس بیوك کوچك اویونجیلغی کندیسنه بر مدار افتخار بیلیردی بونك ایچوندی‌که اهالی ، مأمورین ، وکلا ، ایمپراطوره وارنجه‌یه قدر تیاترو صحنه‌لرنده اویونجیلق ایدرلر وهرکس طرفندن القشلانیرلردی . لکن بوشرقی رومالیلر بوسفاهتك جزاسنی یالکز کندی حکومتلری النده چکدیلر اضمحلاللرنده اهل اسلامك الینه کچن مملکتلر اهالیسی غربی رومالیلرك جرمانلردن کوردیکنی مسلمانلردن کورمامشدر .

مستبد حکومتلر اوته‌دنبری اهالی اوزرنده استدکلری کبی اجراآت یاپه‌بیلمك ایچون طبیعی‌درکه افکار عمومیه‌نك غلیانندن چکنمیه‌رك اجرا ایتدکلری ظلملرینی ، اسرافلرینی ، سفاهتلرینی اهالی‌یه کوسترمامك و آنلری کندیلرندن ممنون ایتمك ایچون اهالی‌یی اکلنجه‌لره سفاهتلره سوق و تشویق ایتمك اصولنی طوتمشلر . وبوصورتله ملتلرك باشنه طوغان قره کونلری بر دوکون و بایرام صورتنده کوستره‌رك ایستدکلری کبی ایشلرینی بجرمشلردر .

شو احوال اجمالیه‌دن آکلاشلدیغنه کوره اك مستثنا بر زمانده قارشولرنده هیچ بر رقیب کورمیان

و زمانلرينه نسبتله پك چوق ترقی ایتمش بولنان ایران و روما حکومتلری یالکز اخلاقسزلق یوزندن محو اولهرق ثروتلری ، قوتلری ، مملکتلری بر صورتله آنلره مددرس اولهمامشدر .

بو ایکی حکومت مستقله ، قارشوسنده هیچ بر دشمن کورمدکلری بر زمانده عربستانك بر قسمنده ، بردنبره ظهور ایدن فیض اسلام ایله بعض احوال نارواارندن صرف نظرله ذاتاً اخلاق بوزلمامش اولان عرب قوم نجیبی بردنبره آرالرندهکی نفاق و شقاق آرقهیه آتهرق پك آز بر زمان ظرفنده بیوك ایران وروما حکومتلرینی تارمار ایتمشلردر .

عربلر ، واقعا بدویلك حالنده معارف ، ترقی نهدر بیلمزلردی وکندیلرنده جهالت سائقهسیله بعض انسانلغه یاقشمیهجق حاللر یوق دکلدی . فقط عربلرك انسانلغه الك زیاده شان ویرهجك اوچ حاللری وارایدی که بو حالره مدنی ملتلرده پك آز تصادف اولنور شجاعت ، سخاوت ، سوزده ثبات ، اوت ایشته عربلرك شانی اعلا ایدن انلری یارم عصر ظرفنده شرقدن چین دمیر قپولرینه غربدن اندلسه ، فاسه قدر حاکم ایدن بو اوچ اخلاق فاضلهدرکه بو فضیلتلر اویونلر ، اکلنجهلر ، چالغیلره قادینلرله سفاهته آلیشان بر قومده قطعیاً بولنهماز . بولنور دیانلر حقائق تاریخیهیه ، احوال روحیهیه وقوفسزلق کوسترمش اولورلر .

عربلرده قادینلره قارشی ایکی حس واردرکه بو ایکی حس هیچ بر مدنی مملکت اهالیسنده بولنهمز برنجیسی بتون خانهلری خارجنده وقوعبولهجق امور ومعاملاتده قادینلرله تماسده بولنمامق وتقسیم اعمال قاعدهسنه رعایةً قادینلر مستقل او ایشلرینی ارککلرده مستقل خارج ایشلرینی یاپاروظاهرده قادینلره هیچ اهمیت ویرمزلردی . ایکنجی حسلری دهدنیاده عربلرك مالك اولدیغی الك قیمتدار برشیلری وارایسه اوده قادینلری ایدی که عرب قادینلری

ارککلری سایهسنده هیچ تعرضه دوچار اولمزلردی . وچوجقلرینی بویله برحس ایلهبیودهرك عرض وحیثیت محافظه ایدهجك دیه قیز چوجقلرندن زیاده ارکك چوجقلره عطف انظار دقت ایدرلردی بو سایهده هر ارکك آناسی قوجاغنده بر آرسلان اولهرق بیودیلر ویلان سویلك ، قورقاق بولنمق ، وار اولان بر شیئ وطنداشندن اسرکهمك کبی خویلردن چوجقلر صوك درجه صیانت ایدیلر نهایت بتون وارلغیله بر ارسلان اولوردی . شمدی بز بو حالره باقهلم ، برده آوروپا احوالنه بقالم ایکیسنی بربرینه قیاس ایله بوندنبویله آتهجغمز خطوهلری کوزمزك کوردیکی طرفه آتمغه چالیشالم .

بایزید درسعاملرندن

م . صفوت

موعظهٔ حسنه

قال الله عزوجل :

(ادع الى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن الاية)

قد سیت واهمیتی وارستهٔ قید بیان بولنان وظیفهٔ ارشادی بحق ایفا ایتمك نه قدر مشکلدر . اساساً هیچ برزمان ومکان ایله متید اولمدیغی حالده بزده علی الاکثر شهور ثلاثهده ، جوامع معینهده بر اعتنای مخصوص ایله ایفاسی معتاد وملتزم اولان بو وظیفهٔ نظیفه بالخاصه دور حاضرده او درجه مشکل الاجرا بر کیفیتدرکه هر واعظم دینلك بوکا موفق اولمسی متعذر دکلسهده متعسردر . چونکه معلوم اولدیغی اوزره یالکز دور اخیرده دکل ، اعصار سالفهدهده اکثریت اوزرهموعظه نامنه تألیف وایادیٔ وعاظه تودیع ایدیلن کتابلر ،

حتى بعض تفاسيرده داخل اولديغى حالده قصص اسرائيليه ، احاديث ضعيفه وموضوعه ايله مشحون بولنديغى كبى تعقيب ايتمش اولديغى هر هانكى برمبحث وموضوعه متعلق اولورسه اولورسون كافى درجه‌ده ايضاحات لازمه ومحاكمات سالمه‌يى‌ده محتوى دكلدر .

احاديث موضوعه وروايات ضعيفه‌يى تمييز وادراكه مقتدر اولميان ، دلائل عقليهٔ يقينيه‌يه ظاهراً مخالف دوشن بعض آيات واحاديثك تأويل ومحمل صحيحنى بوله‌ميان ، مسائل كلاميه وقواعد اصوليه ايله آشنالغى پك سطحى بولنان هر هانكى بر متصدئ ارشاد ؛ ذكر اولنان موعظه كتابلرندن اقتباس واستنباط ايتمش اولديغى بضاعهٔ ضعيفه ايله كرسئ وعظه چيقارده تلقينات وارشاداته اجترا ايدرسه مطلقا ترغيبات وترهيباتنده افراط وتفريط كريوه‌لرينه دوشمكدن قورتولاماز ؛ هيچ خبرى اولماديغى حالده يكديكرينه متناقض اولمق اوزره تبليغات ووصاياده بولنور .

جائزكه بعضاً بيلميه‌رك خلقى ارشاده بدل اضلالده ايده بيلير . بوكون نظريات وفلسفيات غربيه‌نك صنف شبابمزك دماغ متفكرنده خيلى تأثيرات اجرا ايتمكدن خالى قالمديغى دوشونوله‌جك اولورسه بو جهت ، يعنى ارشاده بدل اضلال ايتمك قضيه‌سى اغلب احتمالات اولمق اوزره نظر دقته چارپار .

بو نقطهٔ دقيقه‌يه صوك درجه رعايت ايتمك ؛ اولياى امور حضراتنه ترتب ايدن وجائبك اك بويوكلرندن برى اولسه كركدر . بو خصوصده كوستريلن اك كوچك بر اثر غفلت و تسامح يوزندن تلافيسى غير قابل نتايج وخيمه تولد ايتمك ملحوظ ، بلكه‌ده محققدر . هيچ استئهالى اولمديغى حالده كرسئ وعظى اشغال ايدن بر ناصحك آغزندن چيقان ايكى جمله ايله بر جماعت كبرانك حيات اجتماعيه و اخلاقيه‌سنك ، عقايد مركوزهٔ دينيه‌سنك خللدار اولمسى ، قلبلرنده دينه قارشى بر حس غيظ ونفرت تحصل ايتمسى مستبعد برشيميدر؟

ذاتاً تاريخك شهادتيله‌ده ثابت برحقيقتدركه بوكونكى محدثات غير مشروعه ، هپ نا اهللرك هر نصلسه رياست عامه‌يى احراز ايده‌رك يا بر اثر رياكارى اولمق ، ياخود بر منفعت خسيسه تأمينه معطوف بولنمق اوزره موعظه نامنه تلقين ايتديكى كلماتدن تحدث ايتمشدر .

سوزلرى خلقك ظواهر وبواطننده اجراى تأثير ايتمك قوتنى حائز بولنان اصحاب تبشير و انذاردن ، خطباى سياست آشنايلاندن، واعظلرك بواطن عامه‌اوزرنده‌كى حاكميت بالغه‌سى غير قابل انكاردر . برچوق قلوب معصومه‌يى، صاف اذهانى بوقبيل واعظلرك تلقينات جاهلانه‌لرينه معروض براقمق ، ملتك مقدراتنى ايادئ سياست وتدويرلرينه آلمش اولانلرك هر حالده تجويز ايتميه‌جكلرى بركيفيتدر . چونكه ملتك احوال روحيه ودينيه‌سنك تمثل ايتديكى شو شروفساددن ، زيغ ورداءتدن هركسدن زياده اولياى امور متأثر اولمق لازم كلديكى كبى مادةً ، معناً مسئوليت آلتنده قاله‌جقلرده ينه آنلردر .

عصرحاضرده واعظ ايچون فكر عاجزانه‌مجه طلاقت بيانه مالكيتله برابر نفسنده بر خيلى مكارم وفضائل جمع ايتمك لازمدر . حقى ، حق سوزى تبليغ وتوصيه ايتمك پك قولايدر . لكن آنى بر سمع قبوله ايصال ايده‌بيلمك جداً زور ومشكل بر كيفيتدر . واعظ ، هم حكيم اولمالى ، هم ده عوام ايله مناسبتده بولنملى .

جماعتك سويهٔ عرفان وقابليتنى لايقيله تقدير ايده‌رك آكا كوره برطرز تبيين اختيار ايتملى . لكن بوكا موفق اولمق جداً متعسردر . سويهٔ ادراك واستعدادى متفاوت بولنان بر جماعته قارشى نصل بر طرز بيان ، نصل بر موضوع انتخاب ايدلمليدركه تأثير مطلوبى اجرا ايتسون . ايشته بو نقطه‌دركه اوصاف وصلاحيت كامله‌يى حائز اولان واعظلرى خيليدن خيلى دوشونديرر . ممكن دكل ناصل بر اسلوب تلقين اختيار ايتسه ، هانكى زمين اوزره

سوزسويلمه‌ده ديكله‌مز . قارشيسنده خواهشكر اتعاظ ومشتاق سامعلر كورمك ايستركن جماعتك يواش ، يواش پاپوشلريني آلوب صاووشمقده اولديغي مشاهده ايدن بر واعظده هيچ نشوهٔ ارشاد قالبرمی ؟ كائناتك مصالحی بنمی‌يم ؟ نه‌لازم‌ديه‌رك يأس وتأثرله‌قطع كلامه ، ترك موقعه مجبور قالير .

هله استانبولده پاپوشلری اللرنده اولديغی حالده وقت كچيرمك فكرونيتيله مجالس وعظيه‌يی كزه‌رك قائماً نصيحت ديكله‌مك ايسته‌ينلره قارشی ايراد كلام ايتمكدن كنديني بيلن ، حكمت ارشادی تقدير ايدن واعظلر نه‌قدر صقيليرلر . مع مافيه خلقمزده غريب بر حالت روحيه واردر . جداً نافع بر زمين اوزرنده ايراد كلام ايدنلری ديكله‌مزلر . نره‌ده بر شكل ووضعيله انظر دقتی جالب ، قصه فروش ، ناقل غرائب خواجه كورورلر ايسه اونك باشنه طوپلانيرلر . بری طرفده جداً هر جملهٔ جميله‌سيله برر درر حكم و منافع اتحاف ايدن عالم ؛ بر قاچ جماعتله ، حتی تك باشنه قالديغی‌ده واقع اولور .

ايشته بوكون عمومی بر صورتده خلقمزده مشهود اولان بو حالت روحيه ، بواعتيادات مستوليه ؛ شمدی‌يه قدر واعظلری اصلاح و تهذيب ايتمه‌مك ، دها طوغريسی بو وظيفهٔ مقدسه‌يی اهلنه تفويض ايله‌مك يوزندن نشأت ايتمشدر . آرتق بونك حيات اجتماعيه‌مزده ، سويهٔ عرفان امت اوزرنده ايقاع ايتمكده بولنديغی خسارات عظيمه‌يه قارشی لاقيد قالمق قدر مضر بر غفلت وتسامح تصور اولنه‌ماز .

موقعی كلمش ايكن عرض ايده‌يم‌كه اوليای امور حضراتی بو وظيفهٔ معززه‌يی اهلنه توديع ايتدكدن صوكرا بر طاقم كنديني بيلمزلرك بعض محللرده مشهود اولديغی اوزره « ارتجاعه خدمت ايديور » يوللو وقوع بولان كفت وكولرينه‌ده مساغ كوسترمه‌مليدرلر .

چونكه عكس تقديرده « ادع الی سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن الاية » فرمان سبحانيسی ايفا ايدلمه‌مش اولور. صوكرا بوندن متولد مسئوليت معنويه‌نك بويوكلكنی ده دوشونمك ايجاب ايدر .

شو آيهٔ جليله‌دن مستنبط اولديغی اوزره سبيل حقه دعوت ؛ آنجق حكمتله ، موعظهٔ حسنه ايله ، جدال احسن ايله اجرا اولنمق لازم كليوركه بونلردن برنجيسی يعنی حكمتله ارشاد ، آز ، چوق حكمت و معرفتله علاقه‌دار بولونانلره ، ايكنجيسی ، يعنی كوزل سوزلرله ، اوكودلرله ناصحلك ، صاف قلب ، امی بولنان جماعت عامه‌يه ، اوچنجيسی ايسه متمرد دين وغلاته قارشی استعمال واختيار اولنمق مقتضای حكمت وسياست اولسه كركدر .

واعظلرده آرانيلمسی مطلوب اولان او صاف واحوالك الك مهم قسمنی اقوال مسرودة‌لرينی افعال مشهودة‌لرينك تكذيب ايتمه‌مسی تشكيل ايدر .

مقالنی لسان حال واعمالی تكذيب ايدن ناصحلر ؛ ناسه كلمات مرشدانه‌لريله هيچ برشی قازانديره‌مازلر . حتی « فلان شيئ اكل ايتميكز . چونكه سم قاتلدر . » توصيه‌سندن بولندقدن صوكرا علی ملاء الناس اوشیء ممنوعی اكل ايتمكله سخريه‌يه مستحق كورولن اطبا كبی استهزا لره‌ده هدف اولورلر . لكن عامل اولمامقله برابر امر بالمعروف ، نهی عن المنكر وظيفه‌سنی ترك ايتمك‌ده طوغری اولماز .

فساد كبير عالم متهتك
واكبر منه جاهل متنسك
هما فتنة للعالمين عظيمة
لمن بهما فی الدين قد يتمسك

حسين حازم

ادبیات

نعت شریف :

جبینك مطلع نور هدادر یارسول الله
فمك سرچشمهٔ آب بقادر یارسول الله
توجهکاه قرب قاب قوسینه حقیقتده
هلال ابرولرك قبله نمادر یارسول الله
لسانك ترجمان راز وحی الله (ما اوحی)
لبك كويندهٔ (انی انا) در یارسول الله
سن اول مهر جهانتاب حقیقتسك كه ذراتك
روان انبیا و اولیادر یارسول الله
سنك رخسار كندم كونكك شوقی ایله آدم
فراموشندهٔ (لا تقربا) در یارسول الله
سركويك قیاس ایتمشده كیرمشدر اكا ادریس
كه جاویدان جنات علادر یارسول الله
فراقكدن ایدی بی شبهه اشكی نوح نواحك
كه موجا موج طوفان بلادر یارسول الله
مكر كل رویكی یاد ایتمش ابراهیم اوحالنده
آنكچون نار ، كلزار صفادر یارسول الله
ظهورك كوش ایدوب نسل شریفكدن ذبیح الله
برای مژدكانه جانفدادر یارسول الله
آكا ردی پیر كنعان ذكر یوسفلهسنی ، یوقسه
سكا یوسفده عبد مشترادر یارسول الله
شرفیاب خطاب خاص اولمشكن كلیم الله
سكا امت اولوب حاجت روادر یارسول الله
عروج ایتدیسه چرخ چارمه عیسای روح الله .
قدومك نشره بر پیك سمادر یارسول الله
سنكدر فی الحقیقه خوان احسان نبوت كه
طفیلك انده جمله انبیادر یارسول الله
ظهور سر هستیدن مرایای تعینده
وجود اقدسك اقصی المنادر یارسول الله
علو شانكك آنجق بورتبه فهمی قابل كه
كمالی ذاتنكك بعداز خدادر یارسول الله
جهانه محض رحمتسك كه قلب مشفقك بالله
یم لطف وكرم ، كان عطادر یارسول الله
ینه سندندر امیدم اكرچه دفتر اعمال
بتون مسودهٔ حظه خطادر یارسول الله
تصاحب قیل ایكی عالمده طاهر بندهكی لله
سزای عاطفتدر ، بی نوادر یارسول الله
اولا اضعاف اصناف تحیات وسلام الله
روان پاككه هر لحظه صادر یارسول الله

طاهر مولوی

قطعه :

چشم وحدتبین ایله بر شب باقنجه عالمه
كندیمی ذرات ایله دمساز تهلیل ایلهدم
ایردی كوش جانمه تسبیح اشیا بن دخی
(سبح اسم ربك الاعلی) یی ترتیل ایلهدم

طاهر المولوی

سویلهشلرم

اقتدار عشقی قلب داغدارم سویلهسون
پیكر سیال اولان جسم نزارم سویلهسون
اشتیاقك قوهٔ تأثیر آتشناكنی
شرحه شرحه سینهٔ سوزشمدارم سویلهسون
اهتزاز روحمك آهنك حزن آمزینی
نظرهٔ چشم كبود دلشكارم سویلهسون
كوزلرمدن لاله رنكنده آقان سودامیدر ؟
رنك رخسار حیات افزای یارم سویلهسون
خون دیدهمله تراب قبرمی تحجیر ایدك
حالمی همدردمه سنك مزارم سویلهسون

درد هجرانك زوالی وارمی ، یاخود یوقمیدر ؟
ترجمانم ، چهرهٔ امید وارم سویله‌سون
شدت مقهوریٔ بی‌دربی آلامی
خامهٔ هرد محزنم ناله کارم سویله‌سون

١٣١٨

سودیکمه صورییورم

اغلایورسین حاله مأیوس حرمانم‌میسین ؟
لوحهٔ آلام حزنم ، یوقسه جانانم‌میسین ؟
بینمی سیال ایدرسین سوزش عشقك ایله
قلبمك سوداسیمی ، آتشزن جانم‌میسك ؟
افتراقکدر سبب نومیدیٔ شیرنکمه
زبدهٔ آمال روحم ، ماه تابانم‌میسك ؟
زهر غم آلود در هر آن هجرانك بکا
سویله : ای آرام دل دردمی ، درمانم‌میسك ؟
منکسف کورمکده‌یم مهر خیال نازکك
بر کموش آینهٔ حال پریشانم‌میسین ؟

١٣١٧

نصوح افندی زاده :

ع . ضمیری

قصیدهٔ فریده ترجمه‌سی

مابعد

جداً عزیز وذی قیمت اولان نقد عمر وحیاتك بیهوده یره مصروف ومبذول اولمقده‌در . شو حالده زمانك انقلابات عجیبه ، وتبدلات متعاقبهٔ غریبه‌سنه قارشو نه وقته قدر بویله غفلت عظیمه ایچنده اوطوره‌جقسك . خصوصا افعال ذاتیه‌ك وساطت مخصوصه‌سیله فاعل حقیقی طرفنه یول کوتورمدیکندن طولایی مطلقا حالاً نعمت عافیتدن محروم ، استقبالاً دخی بسبتون محو ومعدوم اولورسك .

انفعال متعاقب الامثال ماضیه‌نك بر آن عاملنك موجب امر و آرزوسی اوزره‌جاری اولمه‌سندن هیچ‌دهنکشای شکایت اولمه. چونکه بر کره کاملا معتل حدینه پای‌انداز دخول اولان کندی افعالکدن ارتق صحت وسالمیت رسمنی ناصل تحری ایدیبورسك . کوچك آدملرك فصاحتدن، بلاغتدن، لاف اورمه‌سی ایسه هیچ بروجهله ابی دکلدر . بناءً علیه امان فضولانه طاورانوبده ذکر فضایله قویله. هایدی فرض ایده‌لم که سنك کلام بدیعك بیان ومعانی علملرنده‌کی رسائل اثره وحاضره‌یی بالکلیه فسخ وابطال ایدیبورمش یادونان ابنای زمانك میزان تقدیر واعتبارنده سحبان تحریرك سحر کبی کلامی، باقل شهیرك ترهاتندن بیله دون اولمیه‌جقمی ؟

اصول وفروعت مسلم شداما
نکشتی باصل خود از فرع واصل
نشد کارکر درتو از فرط غفلت
حدیث اواخر کلام اوائل
ز آداب اهل کرم بحث کردی
ولی نیست دأب توجز منع سائل
ترادر طریق جدل نیست کامی
بجز هدم اوضاع ونقض دلائل
زمنطق مزن نطق کاندردو کیتی
نشد حل ازاشکال توهیچ مشکل
مبین نکشت ازحدود ورسومش
نه اجناس عالی نه انواع سافل
چونفس ترانیست رودرریاضت
زتحصیل علم ریاضی چه حاصل
مبین هیئات چرخ کردان که باشد
نجومش کهی بازغ وکاه آفل
فلك را چه کیری حساب مدارج
قمر را چه پرسی شمار منازل
خلیل الله آساز تأیید فطرت
جز آیات فاطر مخوان زین هیاکل

اگر قابلی فعل خود یکطرف نه
ببین نور فاعل عیان در قوابل
ببوی حدث چون جعل خو گرفتی
زمجعول ازان تشنوی بوی جاعل

اصول، فروع علملرینی استحصال و اکمال ایلدیککك هر کسجه مسلم اولمشدر. فقط نه فائده که فرعدن هنوز کندی اصلکه بیله واصل اولمغه مائل اوله‌مدك. باقسه‌ك آ. افراط غفلتدن، زیادهٔ جهالتدن اولملیدر که متقدمین عظامك کلامی، متأخرین کرامك حدیث پرانجامی — سنجه ولو جزئی اولسون — هیچ بر تأثیر حاصل ایده‌مدی.

حتی اهل کرم وسخانك آداب سمیحانه‌سندن بحث ایلدیککك حالده ینه سائللاری منع ایتمکدن باشقه بر شیٔ عادت ایدینه‌میورسك. جدلکارلق طریقنده ایسه ذاتاً دلائل موروده‌یی نقض ایتمکدن، اوضاع مسائل موجوده‌یی همان هدم وابطال ایتمکدن باشقه بر ایشلك یوقدر. علم منطقدن هیچ نطق ایتمه. چونکه سنك ایراد ایده‌جکك اشکال منطقیدن نه دنیاده نه‌ده عقباده هیچ بر مشکل حل اولونه‌مز. اوت علم منطقك حدود ورسومندن شمدی‌یه قدر نه اجناس عالی، نه‌ده انواع سافل کمالیله مرتبهٔ ظهوره گله‌مه‌مشدر. ذاتاً نفسکك یوزی سوی ریاضته تماماً متوجه اولمدقجه علم ریاضی‌یی تحصیلدن سنجه نه حاصل اوله‌جق. چرخ دوار بی‌قرارك هیئت وحرکتنی ده اصلا نظر اهمیته آلمه. چونکه اونك یلدزلری ذاتاً بعض زمان طلوع و بعض وقتده غروب ایتمکدن خالی قالمز. شو حالده فلکك حساب مدارجنی، قمرك منازل وابراجنی نیچون طوتوب صاییورسك. بلکه بوهیاکل حاضره‌دن — مجرد تأیید فطرت الهیه ایله — حضرت خلیل الرحمن کبی. انی وجهت للذی فطر السموات والارض . . . آیت جلیله‌سندن باشقه بر شی اوقومه. اگر فطرهٔ قابلیت کامله‌یی حائز ایسه‌ك سن کندی افعالکی بر طرف ایدوب فاعل حقیقینك اوقوابل موجوده‌نك چشم امعانکه تمایان اولقده بولونان نورمبین سبحانیلرینی گور؛ تماشا ایت. او اشیای مجموله‌دن جاعل حقیقینك رائحه‌سنی آلامدیغك شبهه‌سزدر که مجرد جعل وقاذورات کبی حدثلر قوقوسیله طبیعتلندیکندن نشئت ایدییور.

ببازوی همت بزن دست وپایی
بهم درشکن دام وبند شواغل
زاجرام واجسام سفلی چه جویی
بصوب اعالی گرای از اسافل
براور سراز جیب گردون گردان
ببین عرش را قدسیان گشته حامل
زهر سوستاده صفوت ملایك
گروهی مسیح گروهی مهلهل
یکی فوج دراوج قربت مهیم
زذات جلیل وصفات جلائل
یکی چون در طوق عزت مکرم
درایصال افضال واهب وسائل
چو طی گشت تیه حوادث در انجا
بملك قدمران بیك حمله محمل
زفقر محیط قدم منبسط بین
بوادیٔ امکان هزاران جداول
دران قلزم نور شو غوطهٔ زن
فروشوی خویشتن از ظلمت ظل
بود بحر وجدول یکی فی الحقیقة
دوی خواست از احولان سواحل
یکی خوان یکی دان یکی گو یکی جو
سوی الله والله زور وباطل
بشعر حقیقت کشد شعر جامی
فیاخیر قول ویا شر قائل

ال و آیاغنی برکره قوت بازوی همت ایله یکدیگرینه اورده حائل جولان عرفان اولان بو مشاغل طوزاغنی،

باغی بسبتون قیر. خلقة سفلی یارادلمش اولان بو اجرام
واجساد حاضره‌یه پای تعلق اولمقده نه ارایورسك .
دائما اسافلدن اعالی طرفنه متوجه ومائل اول بر کره
چرح دو اربی قرار یاقاسندن باش چیقاردوب عرش
عظیم رب کریمی تماشا ایدوب کورکه بر طرفدن برالای
قدسی ملکلر اونی حامل اولمش ، بر طرفدنده زمرهٔ
جلیلهٔ ملائکهٔ کرام ، دائما آیاق اوزره صفبستهٔ احترام
اوله‌رق قسماً تسبیح وتهلیل رب جلیل ایله اشتغال
ایلدیکی کبی اونلردن بر صنعت کزین علویت قرین‌ده
بالای مستعر قربیتی حائز اولمغله متصل ، ذات اقدس
وصفات جلیلهٔ الهیه‌نك بخش ایلکده بولندیغی مهابت
معظمهٔ معنویه سائقه‌سیله بیوك بر وله وحیرت ایچنده
قالمشدر . ذاتاً اونلردن بر جماعت مخصوصه‌ده احراز
ایلدکاری طوق عزتله بهر وقت محترم ، وجناب وهاب
کریمك توکنمز بتمز اولان فضل واحسان بی پایانی ،
مخلوقات موجوده‌سنه تدریجاً ایصال وتبلیغه وساطت
ایتمك خدمتیله ممتاز ومکرم اولمشدر . صوکره اوراده‌کی
صحرای فسیح الارجای حادثات ، تمامیله طی اولونه‌رق
واصل اقصی الغایات ، اولونجه همان محل عزیمتی برحمله‌ده
قدم ملکنه سور . وعالم قدمك بحر محیطی دیبندن
وادیٔ امکانه دوغری بیکلرجه جدوللر ، آچیلمش
اولدیغنی کور . متعاقباً او نور ابدی دکزنده تکرار
بتکرار طالغینج اوروب کندی نفس ناپاککدن ماسوی
ظلنی ظلمتنی یایقه . شوراسی تحقدرکه او جدول ، واو
بحر عظیم ومکمل ، حقیقتده بر شیدن عبارت ایکن
ایلك نظرده چشم ظاهر بینانه مشهود اولان شوحال
اثنیت محضا ساحلده غافل بولونان بر آلای شاش شاشقینلردن
نشئت ایتمکده‌در .

امان سن اویله غافل واثنینیته خواهشکر ومائل اولمه .
بلکه دائما متبصرانه حرکت ایدوب بر ذاتی چاغر ،
بر ذاتی بیل ، بر ذاتدن بحث ایت ، بر ذاتی طلب ایت
ارا ، اللهدن بشقه‌سی والله صرف یالان ، وحقیقت حالده
عین بطالاندر. ایشته جامی‌نك شعری انسانی بویله شعور
حقیقته دعوت ایدر چکر ، اوخ ، او نه خیرلی مناسب
قولدر کندیسی نه عجایب شرلی قائل‌در . . .

کمال الدین خربوتی

ایرانك وضعیت حاضره‌سی

(٥)

ایرانك وضعیت حاضره‌سی بزی جهانك « عمومی
پولتیقه » سی نظریاتنك مطالعه‌سنه سوق ایدیور . محرر
عاجز علم الادیان ایله فلسفیاته آز چوق ـ حدم
اولمیه‌رق ـ انتساب ایتدیکم کبی‌ده، تاریخ عالمده کوردیکم
تحولات وتبدلات سیاسیه وملیه‌ده فلك بنی « پولتیقه »
(Political Science) فننده اوقدر محروم براقادی.
بناءً علیه بو مقاله‌ده ملاحظات عاجزانه‌می انظار قارئینه
وضع ایده‌جکم .

ایراندن صوك ایکی اوچ هفته‌دنبری کلن حوادثك
شایان ممنونیت برحالده اولمادیغنی جرائدیمیه کوستریور.
طهرانده ارکان قابینه میاننده نفاق ظهور ایتمش ایمش ،
سپهدار ایله بعضیلری روسیه پولتیقه‌سنی تعقیب ایدیورلرمش.
مشهور ستارخانك سلاح آرقداشی باقرخان سپهدار ایله
تقی‌زاده ودیکرلرینك علیهنده برفرقه تشکیل ایدیورمش .
ستارخان ایسه اتحاد واعتدالی توصیه ایدیورمش . دیمك که
ایران پایتختنده نفاق واردر . بو ، البته شایان تأسف‌در .
حتی کچن هفته والده خاننده ایران اکابر واشرافی بو
نفاقك ازاله‌سی ایچون عقد اجتماع ایده‌جکلر ایدی .
لکن صوکرا تدبیر دیکره توسل ایلدیلر . روسیه
حکومتنك تعقیب ایتدیکی وفقط سیاسیات نقطهٔ نظردن
پك خطالی وحتی کندیسنك منافع آتیه‌سنه مضر اولان

خط حرکتی ایران رجال دولتنی تفرقه‌یه سوق ایلدی . لکن بو ظاهری نفاق وتفرقه‌نك ایرانك منفعتنه خدمت ایده‌جکی درکاردر .

روسیه حکومتی اوته‌دنبری اعتیاد ایتدیکی اوزره الیوم دخی ایرانه قارشی مخادنت وخیرخواهلق دکل بلکه متعظمانه ومحقرانه بر پولتیقه کوستریور .

بوکون روس رجال‌دولتی ایرانیلرك قلوب وحسیاتنی خون آلود ایلمشدر . هیچ بر ایرانلی یوقدر حتی دییه بیلیرم که هیچ بر مسلمان بولنمازکه روسیه‌دن ممنون اولسون . دنیاده الك آشاغی ایکی‌یوز ملیون متحد اهالیء اسلامیه‌نك قلبلرینی دلخون ایدن موسقوف قابینه‌سی عجبا طوغری وصاغلام بر پولتیقه تعقیب ایدیورمی ؟ فکر عاجزانه‌مه قالیرسه ، بو مسلك روسیه ایچون موجب مضرت اولمالیدر . اولا روسیه دولتی اسلاملر ایله اوغراشدیغی اثناده دیکر قوای مدهشه قارشوسنده بولندیغی‌ده تخطر ایتملی‌در . شرقده ژاپونیا وچین ؛ دول معظمه دکل‌دول اعاظم‌صره‌سنه قدم‌نهاده‌اولمقده‌درلر. پان جرمانیزم ایسه دیکر طرفدن برنجی درجه‌ده حائز مکنت بر قوهٔ بریه‌یی تشکیل ایدیور . روسیه بو ایکی قوای مدهشه اورته‌سنده بولندیغی برحالده ، شایان تأسفدرکه کنج‌ایرانی راحت براقیور ! روسیه بوکون ایرانی‌یوتاماز ، اوخلیا کچدی ! بونی‌ایی بیلملی‌در ایرانی بوقدر تعجیز واو زواللی فلاکتدیده قهرمانلری رنجیده وتحقیر ایتمکدن ایسه همان وجودلرینه هیچ بر لزوم اولمیان او سرخوش و [پیان] قازاق وسولداتلرینی مسلم بر مملکتدن کیرویه چکرك بر پارچه مسلمانلرایله مودت‌ایتمکه ابتدار ایتسه دهاایی‌یاپمش اولورفکرنده‌یز .

بوراده ، ایرانده مشهور بر مثلی حکایه ایده‌لم : بر افندینك باغنه‌اوچ خرسز کیره‌رك‌اوزوم ویمشك اقتطافنه دوام ایتمکده ایکن باغ صاحبی محل سرقته یتیشیر . خرسزلره ؛ نه‌یاپسون؟ بریسی [سید] دیکری [منلا] واوچنجیسی [باشی بوزوق] بر حریف « سلام علیکم ای‌محترم‌مسافرلرم » دیه افندی باغیرر . « افندی برادر سن سید سن ، بوباغده حقك واردر ، سکا بر دیه‌جکم یوقدر . حقکی آلمق ایچون کلدك ایسه‌ك اعلی ، کیر بو اوطه‌یه سکا لازم‌کلن حصه‌یی تخصیص ایده‌جکم » دی‌یه‌رك سیدی اوطه‌یه صوقار . منلایه ، جناب آخوند سزك دخی بوباغده برحق وحصه‌کز واردر . بز وعظ ومرثیه اوقویورسکز . بناءً علیه سزده شو اوطه‌یه تشریف بیوریکزکه حسابکزی کوره‌یم . » دیر . بعده‌نوبت باشی بوزوق خرسزه‌کلیر : آکاده « حریف سنك نه‌حصه‌ك اولمق احتمالی واردرکه باغمه کلدك ؟ » دیه‌رك ایی تپه‌لر . صکره‌سیده کلیر ، آکاده « اکر سن اولاد پیغمبردن ایسه‌ك بویله بر کیجه‌ده خیرسزلغه نه‌یه چیقدك ؟ » دیه‌رك اونی‌ده اولدقجه کوتکلر . بعده آخونده کلیر « سید خمس زکاته مالك‌در . باشی‌بوزوقده درزی وچاپقین‌در . سن ایسه مرثیه خوانلقدن برحقه مالکسك . بوکیجه‌ده خیرسزلغه چیقمانك معناسی نه ؟ دیه‌رك اونی‌ده خردو خاش ایدر .

شیمدی ، آچیق سویلیه‌لم ، دول معظمه‌دن‌بعضیلری عالم اسلامیته تجاوز ایتمك ایستیورلر کیمیسی سیدصفتنده، کیمیسی آخوند قیافتنده ، کیمیسی‌ده اچیقدن آچیغه اشقیا صورتنده . رقابت بین‌الملك بوکا مساعده ایتمیه‌جکی درکاردر. انکلتره اسلامیتدن‌معده‌سی هضم ایده‌میه‌جك درجه‌ده منافع بلع ایتمش اولدیغی حالده اسلامیته آرتق فضله تجاوزاته محل قالمادیغنی دوشونملی. روسیه‌نك ملیونلرجه مسلمانلری ازمش اولدیغی میدانده‌در. واختلال اخیرده ایسه اسلاملردن کوردیکی معاونتی درخاطر ایتملی‌در . اسلامیت دین ایله قائم‌در . بحق وحدانیت الوهیته قائل اولان بر دین طبیعی وعقلی وار ایسه اوده محمدیلکده‌در . بناءً علیه عدل واحسان

ایله حرکت ایدن مسلمانلغك الی یوم القیام باقی اوله جغنه
بتون مسلمانلق قانعدرلر .

روسیه ایرانك امور داخلیه‌سنه مداخله ایتمك حقنی
حائز دکلدر . تبریزده عساکر روسیه‌دن بر ضابط ویا
بشقه بری ثقة العلماء حضرتلرینك قوناقلرینه کیدرك
دین اسلامی در آغوش ایتمکله تشرف ایتدیکنی درمیان
ایدر . ضابط اصولاً کلمهٔ شهادتی اقرار ایله رسم
اختتان اجرا اولنور . بونك اوزرینه ایکی یوز بوقدر
روس قازاق ایله عسکر مجتهدك اونی هر طرفدن احاطه
ایدر مهتدی‌یی بوله‌مادقلری ایچون حرمه کیرمك ،
اونی آرامق وحشته‌ده تشبث ایدرلر. بو اثناده اهالیٔ
تبریز غلیانه کلیر . لکن والیٔ عمومی جناب مخبر
السلطنه اهالی‌یی سکونته دعوت ایدر . فقط روسلر
بر قاچ ایران ژاندارمه وپولیسلرینی دردست واسیر
ایدر : کیم بیلیر که مهتدی ایله روسیه پولتیقه‌سی میاننده
نه کبی انتریقه‌لر واردر ! روسیه حکومتی بوندن ماعدا
برده مخبر السلطنه‌نك عزلنی مصراً طلب ایدر . بو
قبیل تبریز وطهرانده اوینانیلان روللر بتون جهانك
معلومی‌در . روسیه هنوز مشروطیت حقیقیه‌یه نائل
اولمدی . اولنجه‌یه قدر ینه اختلال ظهوری ملحوظدر.
او تقدیرده ، روسیه مسلمانلری امور ووظیفه‌لرینی
بیله‌رك بردها کندیلرینه قیاس قبول ایتمیه‌جك درجه‌ده
آلچاق اولان او کیرلی وجاهل موژیقلره معاونت
ایتمه‌ملیدرلر .

بوتون جهان بیلملیدر که بوکون سپهدار سردار
اسعد ، تقی زاده ، باقرخان ، فرقه‌لر تشکیل ایدیورلر
ویکدیکرینه ممانعت کوسترمکده‌درلر . وبونك ایله برابر
قهرمان ایران اولان او « رستم » فردوسی [ستار]
اعظم اعتدال طرفداری‌در . بو ، روسیه‌نك آچیق
عداوت پولتیقه‌سی و انکلیزك کیزلی آمال مترددهسنه
قارشی ترتیب ایدیلان بر پلان‌در . بوبیوك ذوات ایرانك
نوردیده‌سیدر . آنلرجه وطن کندی وجودلرندن دها
قیمتداردر ، ، مخالفت واقعا موقتدر . بوده برسیاستدن
عبارتدر . روسلری کوچندرمك وقتی دها کلدی .
روسیه‌نك عساکری ایرانده بولندقجه البته که عثمانلی
عساکرینك‌ده اذربایجانك مهم نقاطنده اثبات وجود
ایده‌جکی درکاردر . بزم ایله ایرانلیلر آره‌سنده برحدود
مسئله‌سی واردر بو مسئله‌یی آنجق ایکی دولتین علیتین
تسویه ایده‌بیلیر . لکن روسیه‌نك نه ایشی واردرکه
قزوینه ، تبریزه وایران شهرلرینه عسکرسوق ایتسون ؟

روس عساکری ایرانك سکون و آسایشنه خدمت
ایتمك فکرنده دکلدر . ایرانده اختلال چیقارمق املنده‌ده
دیه بیلیرم که دکلدر .

روسیه‌نك غایهٔ آمالی [بغداد دمیر یولی] در .
ایشته انکلیز روس پولتیقه‌سی ! روسیه‌نك ایران حکومتنی
تضییق و انکلتره‌نك بوکا قارشی اوزاقدن ، بیطرفانه
بر حالده سیرایتمه‌لرندن یالکز بر معنی ، برنتیجه چیقار،
اوده ایران حکومتنی تحت انقیاده آلمقدن عبارتدر .
حالبوکه رجال ایرانیه ایشی ایی آکلامشلردر . بوکون
تورکیا دیرلدی ، افغانستان و هندستان مسلمانلریله
بوتون آفریقا مسلمانلری اویاندیلر . اسلاملر آرتق
اسیر اوله‌مازلر حقوق و مساواتی طلب ایده‌جکلردر .
اصول مشروطیت ایله اداره اولنان ایران مستبد روسیه‌نك
تحت تأدیبنه کیره‌مز . روسیه‌نك خفی آژانسلری ، مسموعاتمزه
نظراً هر برمملکت اسلامیه‌ده فتنه وفساد القا ایتمکده‌درلر ،
دلیل ایسه ایراندر . مسلمانلر ایچونده روسیه‌نك داخلی
ایشلرینه بوکبی اغتشاشات القاسی ایچون زمان مساعددر.
لکن دین اسلام بونی روا کورمز . بوتون عالم مدنیت
آکلامق ایجاب ایدرکه روسیه‌نك عساکری ایرانده
قالدقجه اوممالکتك رفاه و آسایشنه خدمت ایتمز . بلکه
اغتشاش وفتنه ایقاع ایدر .

شیمدی انکلیزلرك ایرانده‌کی پولتیقه‌سنه کله‌لم :

بوتون عالم اسلامیته تأمین ایده‌بیلیرم که لیبرال فرقه‌سی
زمام حکومتی الده ایتدکلری زمان اسلاملرك علیهنده
بسلدکلری آمالك ترویجنه خدمت ایتمکی غلادستونك
بقیهٔ عظامنه بر یادکار شکران اولمق اوزره تصمیم
ایتدکلری وارستهٔ اشتباهدر . اعلان مشروطیتدن بری
انکلتره حکومتی ترکیایه بحق هیچ بر معاونتده بولنمادی
بوسنه وهرسك کیتدی وبلغارستان کیتدی وکرید دخی
کیتمکده ایدی . نیچون ؟ زیرا لیبرال فرقه‌سی اسلامی
سور . طوغریسی‌ده بودر . لکن فرقهٔ محافظه‌کار
عالم اسلامیت ایله خوش کچینمك ایستر .

الیوم ایران دوستلغنی اوقدرده ادعا ایده‌بیله‌جك
حقوقه مالك اولمیان بو ایکی دولت انظار عالمده کندیلرینی
حقلی کوستریورلر . ایرانی بینلرنده تقسیم ایتمشلر فقط
او مقاسمهٔ نفوذیه دور سابقده وقوع بولدی . بوکون
ایرانده‌کی مشروطیت روسیه‌ده‌کی شورای دولته‌بکزه‌ین
دومادن دها آساسلی وحقیقی اولدیغنده کیم شبهه ایدر ؟
مستبد روس قازاقلری مشروطه ایرانك طوپراغنده ،
واویلا !

دولت عثمانیه ایچون ایرانك تمامیت ملکیه‌سی ایله
استقلالیت مطلقه‌سی برحیات وممات مسئله‌سیدر . ملت
عثمانیه حکومت سنیه‌دن بوبابده حساب صوراجقدر .
قومشومز ودینداشمز اولان اولاد ایرانی کوزلری
اوکنده بویله غدارانه برصورتله ایکی زبردستك پنچهٔ
آهنیننده اختناق ایتدیکنی کورن عثمانلی مسلمانلری
بالطبع بی‌طرف طوروب سیر ایتمیه‌جکلردر . یاایرانیلری
قورتارملی یاخود اونلر ایله اولملی باشقه درلو اولماز .
روسلرك بوکون ایرانه یاپدقلرینی یارین دیکر ممالك
مسلمه‌یه یاپمیه‌جقلرینی کیم تأمین ایده‌بیلیر ؟

بوخصوصده صرف برفکر ومطالعهٔ خصوصیه اولمق
اوزره سویلیورم . اوته‌دنبری انکلیز قومنه بسلدیکم
حسیات تقدیرکارانه‌یه رغماً ، ارتق قناعت کسب ایتمکه
باشلادم که (لیبرال) فرقه‌سی (Liberal Party)
زمام حکومتی الده ایتدکجه عالم اسلامیته کوز آچدیرمامق
ایستیور . انکلیزلر ذکی وحریت پرور برقومدر .
لکن مع الاسف اسلاملرك ترقی وتعالیسنی بردرلو جدی
برخواش وآرزو ایله کورمك ایستمیورلر مصری
اشغال ایدوب هندستان یولنی تحت تأمنه آلدقدن صوکرا
عبدالحمید ایله سیزلتیسز وانی کچینمك پولتیقه‌سنی تعقیب
ایتدیلر . بوکون ایسه تعقیب ایتدیکی امل وارسون ایران ایله
تورکیا دلکیر ومأیوس اولسونده یکانه هندوستان النده
قالسون .

مابعدی وار

عبدالاحد داود

بر ضیاع الیم

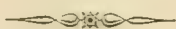
فحول رجال علمیه‌مزدن شیخ الاسلام سابق
اعیاندن صاحب منلا بك افندی انفاس معدودهٔ حیاتیه‌یی
اکمال ایده‌رك عازم دار آخرت اولمشدر .

مرحوم مشار الیهك خبر وفاتی مزیات علم وکمالی ،
فضائل علویه ونجابت فطریه‌سنی بیلنلر نزدنده عظیم
تأثرلرله تلقی اولنمشدر .

ابن خلدون مترجمی افاضل علمادن شیخ الاسلام
اسبق پیری زاده صاحب افندی احفادندن بولنان بوذات
ستوده صفاتك منقبهٔ سامیه‌سی حقنده نه دینلسه ینه
کمایلیق ایفا ایدیله‌مز . حائز اولدیغی بونجه اوصاف
ومزیات جلیله‌سندن یالکز ذاتنده جمع ایتمش اولدیغی
ایکی خصلت برکزیده‌سی هر حالده ذکره شایاندر .
استقامت رأی . سخاوت فطریه . (بیان الحق) مغفور
مشار الیهك نجل نجیبلری سلانیك والیسی ابراهیم بك
افندی حضرتلریله عائلهٔ کدر دیده‌سنه بیان تعزیت ایلر .

مرحومك « یکی غزته » رفیق محترممزده منظورمز اولان ترجمهٔ حالنی بورایه نقل ایدییورز :

محمد صاحب منلابك ، صدوردن پری زاده ابراهیم عصمت بکك مخدومی اولوب ۱۲۵٤ سنهٔ هجریه‌سنده درسعادتده تولد ایتمشدر . ۱۲٦۸ تاریخنده اون درت یاشنده‌اولدیغی حالده آناطولی قاضیعسکرلکی تذکره‌جیلك مأموریتنه داخل‌اولمش وبرسنه صکره انفصال ایتمشدر . ۱۲۷۵ سنه‌سنده مشیخت مکتوبی معاونلکنه ۱۲۷۸ تاریخنده مکتوبجیلغه ، ۱۲۸۰ ده ایوب قاضیلغنه ، ۱۲۸۱ ده ازمیر نیابتنه ، ۱۲۸۲ سنه‌سی شعبانك اون بشنده اوقاف نظارتنده تشکیل اولنان محکمهٔ تفتیش اعضالغنه ، ینه‌بوسنه دیوان محاسبات محاکمات دائره‌سنده مصالح عمومیه قسمی اعضالغنه تعیین اولنمش و ۱۲۸۳ سنه‌سی ذی‌القعده‌سنك بشنده عهده‌سنه مکهٔ مکرمه پایه‌سی‌توجیه اولنمشدر . ۱۲۸٤ سنه‌سنده دیوان‌محاکمات مالیه ، ۱۲۸۵ سنه‌سنده شورای دولت اعضالقلرینه ، ۱۲۸۸ تاریخنده‌طربزون حکام‌مفتشلکنه تعیین‌اولنمش ، فقط قبل‌العزیمه ادرنه‌حکام مفتشلکنه تحویل مأموریت ایتمشدر . ینه بوسنه دیوان تمییز ریاستی انضمامیله ولایت مذکوره‌نیابتنه ۱۲۹۱ دن ۱۲۹۲ سنه‌سنه‌قدر نوره‌قوب وسنهٔ مذکوره‌ده اسلمیه قضالری توجیه اولنمشدر . ۱۲۹۳ ده عساکر معاونه تجهیزجمعیتی وسنهٔ مذکوره‌ده شورای دولت اعضالغنه تحویل مأموریت ایتمشدر . بوسرده بوسنه‌هرسك قطعه‌سی اهالیسی ایچون تشکیل اولنان اعانه ونظامات اساسیه‌نك مذاکره‌سی وعساکر معاونه جمع وترتیبی ، اسکان مهاجرین خصوصاتی مأموریتلرنده بولندیغی کبی خزینهٔ مالیه‌ایله دوائر بیننده اولان حسابات ایله متنازع فیه اولان خصوصاتك رؤیتی حقنده‌کی قومیسیونلرده‌ده ایفای وظیفه ایتمش وزراعت اوطه‌سی اعضالغنده‌ده بولنمشدر . ۱۲۹۸ تاریخنده بالیکسر قضاسی و ۱۳۰۱ سنه‌سنده دخی عهده‌سنه آناطولی قاضیعسکرلکی پایه‌سی‌توجیه اولنمشدر. بالاخره شورای دولت محاکمات دائره‌سی رئیس ثانیلکنه تعیین اولنمش و ۱۳۰۳ ده تحقیق مأموریتیله حلبه کیتمشدر . ۱۳۱٤ شورای‌دولت تمییزمحکمه‌سی ریاستنه ، ۱۳۱۷ ده شورای مذکور ملکیه دائره‌سی اعضالغنه ۱۳۲۱ ده شورای دولتجه اجرا قلنان تنسیقاتده دائرهٔ مذکوره رئیس ثانیلکنه ، بو صرده هیئت اعیان اعضالغنه ۱۳۲۷ سنه‌سی ربیع‌الاولنك اون بشنده مقام مشیخت علیایه تعیین اولنمش ایدی .

اعلان

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد　　بیان الحق　　عدد — ٦٩

پازار ایرتسی　فی ١١ رجب سنه ١٣٢٨　وفی ٥ تموز سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

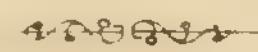
استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ١٠ «

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلماسی رجا اولنور .

درسعادت
محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحاب فندن

والد ماجد پیغمبری :

مابعد

ارهاصات سیدالسادات علیه و آله افضل‌الصلوات و اکمل‌التسلیمات جمله‌سندن اولمق اوزره منقولدرکه :

نور کزین محمدی‌نك جبین عبداللهدن جبهۀ آمنه‌یه انجلا بخش اولدیغی لیلۀ مبجله‌ده مکه وحوالیسنده بولونان پوتلرك هپسی اولدقلری یرده یوز اوستنه دوریلمش وصانکه « جاءالحق وزهق‌الباطل » حکم قرآنیسی اولجه ثابت اولمشدی .

(ولادت پیغمبری شب مقدسنده وقوعه کلن حالات فوق‌العاده میاننده‌ده پوتلر یره قپانمش وکویا او آندن اعتباراً دین مبین اسلامك پای استحقاری آلتنه اوزانمشدی .)

عالم امکانه رحمت رحمان اولان رسول‌اللهك رغبت نمای مشیئۀ وجود اولدیغی صراده قریش قومی قحط وضرورت ایچنده ایکن فیض وبرکته نائل اولدقلرندن اوسال عمیم‌النوالی (سنة‌الفتح والابتهاج) تسمیه ایتدیلر .

بوسنۀ مبارکه ایچنده وازدواجدن برقاچ آی صوکرا جناب عبدالله ، برای تجارت مدینه‌یه کیده‌جك بر قافله‌یه رفاقت ایتدی‌که هم پدرینك اوراده‌کی اقرباسنی کوره‌جك ، هم‌ده خرما آلارق مکه‌یه کتیره‌جکدی .

شهر مقدسه ورودنده (بنی عدی بن‌النجار)ه [۱] مسافر اولوب برقاچ کون اقامت ایتدی ، وا اسفا که آغیرجه خسته‌لنوب فراش اضطرابه دوشدی .

رفقای سیاحتی عودته مجبور اولدقلرندن عبداللهی اوراده براقدیلر ومکه‌یه کلنجه پدر مکرمنه اخبار کیفیت

---

[۱] بو (نجار) دینیلن آدمك اسمی (تیم) اولوب نجار آلاتندن کسرله کندینی سنت ایتدیکی ، یاخود کسرله بر شخصك یوزینی یارالادیغی ایچون (نجار) لقبیله اشتهار ایتمشدر .

ايتديلر . جناب عبدالمطلب ، حضرت عبداللهى آلوب كتيرمك ايچون بيوك اوغلى (حرث) ى ، ياخود — (اسدالغابه) نك نقلنه واصح رواياته كوره — (زبير) ى مدينه‌يه كوندردى .

زبير ، مدينه‌يه كلدى اما بر آيدن برى بستر نشين اولان قارده‌شنى حالت احتضارده بولدى . برادرينه بى فر قالان حزين نظرلريله وداع ايتدكدن صوكرا جناب عبدالله ، يكرمى بش يكرمى آلتى ياشلرنده بر كنج اولديغى حالده غريباً وفات ايله‌يه‌رك (دارالنابغه) دينيلن منزله دفن اولوندى كه ذات اقدس نبوى ، والدهٔ مكرمه‌سيله مدينه‌يى تشريف بويورديغى وقت بورايه نازل اولمش وبعدالهجره‌ده بو موقعى طانيوب (ايشته والده‌مك بنى كتيرديكى بوراسى ايدى) بويورمشدر . او محل مبارك آلان مدينهٔ منوره‌ده مشهور ومعموردر .

پس از مرك جوانان دل مجاناد
پس از كل درچمن بلبل مخواناد
بحسرت درزمين رفت آن كل نو
صبا براستخوانش كل دماناد
بتلخى رفت از دنياى شيرين
زلال كام درحلقش چكاناد
جزاى تشنه مرد آن در غريبى
شراب از دست پيغمبر ستاناد
دران عالم خداى از عالم عيب
نثار رحمتش بر سر فشاناد

« شيخ سعدى »

زوج عالى تبارينك خبر وفاتى مكه‌يه واصل اولنجه مفخر بنى آدمه يدى آيلق حامل بولنان سيده آمنه حضرتلرى :

عفا جانب البطحاء من آل هاشم
وجاور لحداً خارجاً فى الغماغم
دعته المنايا دعوة فاجابها
وما تركت فى الناس ابن هاشم
عشية راحوا يحملون سريره
تعاوره اصحابه فى التزاحم
فان تك غالته المنون وريبها
فقد كان معطاء كثير التراحم

مرثيه‌سنى سويله‌مشدركه فاضل محترم حاجى ذهنى افندى حضرتلرى بونى بروجه آتى ترجمه وايضاح ايتمشلردر :

« بطحاء مكه جانبى آل هاشمدن خالى قالدى . يعنى هاشميلر ايچنده آنك يرينى طوته‌جق اولمديغى جهتله آنلردن شخص منفرد اولان جناب عبداللهك فقدانيله كويا كه درون مكه بتون آل هاشمدن خالى قالمش اولدى . خانه‌سندن كفنلر واورتيلر ايچنده چيقه‌رق لحده كيتدى ، موتك دعوتنه اجابت ايتدى . فقط موت ، آنك يرينه بر مثلنى براقه‌مدى . نعشنى يوكلنوب كوتوردكلرى كون اصحاب ويارانى كثرت وازدحام اوزره الدن اله آلمقده ايديلر اجل آنى على الغفله اخذ واغتيال ايتديسه ناس اسف عظيم ايلسونكه عطاسى چوق رحيم وكريم بر ذات ايدى ديمكدر . آه .

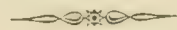
(عفا) كلمه‌سى اكرچه بر شى مندرس اولمق معناسنه ايسه‌ده بوراده (من) ايله استعمال اولنمسى قرينه‌سيله خالى اولمق معناسنى تضمن ايتمشدر . (بطحاء مكه) (اخشبان) تعبيرايتدكلرى (جبل ابى قبيس) ايله (جبل احمر) ميانندن عبارت اولوب قوم قريشك اكرم واشرف طاقمى اوراده ساكن اولوب آنلره (قريش البطاع) ديرلر ايدى . بر طاقمى‌ده خارجه قونوب آنلره‌ده (قريش الظواهر) تعبير ايدرلردى .

ايمدى حضرت آمنه « مكه‌نك بطحا جانبى آل هاشمدن خالى قالدى » ديمكله زوجى جناب عبداللهك هم هاشميلك همده قريش البطاحلق شرفلرينى جامع بر قريشى واجب التجليل اولدقلرينى اشعار بيورمش اولديلر . فلله درها » درتيم رسالت افنديمز پدر مكرمنك ارتحالندن

ایکی آی قدر صوکرا کهواره زیب شهود اولمشلر ویتماً طوغوب غریباً وفات ایده‌رك ایتـام وغربایه مرحمت واکرامی (ارحموا الیتامی واکرموا الغرباء فانی کنت فی الصـغر یتیماً وفی الکبر غریبـاً) حدیث شریفیله امر بویوران پیغمبر افنـدیمز والد ماجدلرندن (ام ایمن) اسمنده بر جاریه ایله بش رأس دوه‌یه وبر سوری قویونه توارث ایتمشلردر .

صلی الله علیه وآله وصحبه وسلم

طاهر المولوی

اسلامده علوم وفنون

اهل اسلام قرأن کریمی تفسیر ایتمك ایچون معانیٔ شریفه‌سنی ضبط ایتمکه ، اسـالیب عالیه‌سنی لایقیله فهم ایلمکه محتاج ایدیلر ، ایشته بو احتیاج ، عربك اسـالیب افاده‌سنی ، اشعارینی ، امثالنی ، اقوالنی تدقیق ایتملرینه لزوم کوستردی ؛ حال بوکه اوتدقیق ایده‌جکاری سوزلر ایچنده فصیح اولمیـانلری ، قانون بلاغته غیر موافق اولانلری بولنه بیلیردی ، بونك ایچون اوسـوزلر ، فصـاحتلرینی فوق العاده بر اهتمام ایله محافظه ایلمش بادیه عربلرینك سـوزلری اولمق لازمدی ؛ چونکه دور جاهلیتده قریش ، اونلرك الفاظ واسـالیبنی بکنیر ، اونی انتخاب ایدردی . قرآن عظیم الشـانده قریش لغتی اوزره نازل اولمشدی .

ایشته بونك ایچون علما وادبای مسـلمیندن بر جم غفیر ، بادیه‌لرینك اعماقنه قدر شد رحل ایده‌رك فصحای عربك اشـعار وامثالنی حده‌دن کچیریرجه‌سـنه تدقیق ایده‌رك طوپلادیلر ، معانیٔ الفاظی ، اسـالیب افاده‌یی طوغریدن طوغری‌یه صوروب اوکرنمك صورتیله افواه عربدن اخذ ایلدیلر ، لغت عربیه‌یی اك چوق نقل ایلدکاری قبائل اولا قیس ، تمیم ، اسد قبیله‌لری صوکره هذیل ، دها صـوکره کنانه وطی قبیله‌لرندن بعضـلری ایدی .

باشقه نه دیکر قبائلدن ، نه‌ده اقوام سـائره‌یه مجاور بر یه‌لرده سـاکن بداوت وحضارت اهلندن هیچ برشی نقل ایتمدیلر ، اهل مصره مجـاور اولان لخم وجذام واهل شامه جوار اولان قضاعه ، غسان ، ایاد قبیله‌لرندن ، کذلك نبط وفرس اقوامی ایله اختلاطده بولنان بنی بکر وبحرین طرفلرنده سـاکن اولوب هند وفرس اهالیسیله منا سـباتده بولنان عبدالقیس ، ازد ، عمان قبائلندن اخذ ایتمه‌مش وهند ، حبشه ایله اختلاط ایله‌ین یمنلیلردن ویمن تجاریله چوقجه اخذ واعطا ایدن بنی حنیفه وبنی ثقیفدن بر شی نقل ورروایت ایلمه‌مشلردر .

قبائلدن لغت واسلوب عربی نقل ایده‌رك کتابلرده ثبت ایدن واونی بر علم حالنه کتیرن یالکز بصره وکوفه علماسی ایدی ، بونلرك اك قدملیسی وحفظ وروایت اعتباریله اك موثوقی یوز اللی درت تاریخنده کوفه‌ده ارتحال ایدن ابو عمرو بن العلادر ، عراقده هجرتك قرن ثانیسـنده طلاب لغت وادبدن پك چوق ذوات ظهور ایتمشـدرکه بونلرك اك مشهوری ابو زید ، ابو عبیده ، اصمعی ، خلیل‌در ، بونلردن اوچ اولکیسی ابو عمرودن اخذ علم ایتمشدر .

ابو زید ، رواة احادیث ولغاتدن اولوب ایکیـوز اون درت تاریخ هجریسـنده وفات ایتمش وخیر الخلف اوله‌رق سـیبویهی براقمشـدر ، ابو عبیده ، عربك ایام وقایعنه ، اخبار وعلومنه اك واقف بولنانلردن اولوب هجرتك ایکیـوز طقوز سـنه‌سنده وفات ایتمشـدر ، اصمعی ایسـه اك زیاده لغت ، حفظ ونقد شعرده کسب رجحان ایده‌رك ایکیـوز اون اوچده ارتحال ایلمشـدر ، خلیل بن احمده کلنجه او علوم وفنونده جمله‌سـنه تفوق ایتمش علما وادبا طرفلرندن کندیلرینه (سید العلم والادب) لقبی ویرلمشدر .

بو ذوات كرام ، عربدن آلدقلری اشعار واقوالی اويله كلديكی كوزل قبول ايديورميوب صوك درجه تدقيق ايدر ومعانيسنی اينه عربدن صورار اوكرهنيرلردی ؛ چونكه قرأن كريمك تفسيری بونلره توقف ايديوردی ؛ اونك ايچون روايت ايتدكلری سوزلرده حديث روايت ايدر كبی اسناد متسلسل طريقنی اختيار ايدرلردی ، كنديلرندن اخذ علم ايدنلرده علی الاكثريه بومسلكی تعقيب ايلمشلردر ؛ چونكه برحديثك روايسی نصل عدل اولمق لازم ايسه قرأن عظيم الشانك تفسيرينه واسطه اولهجنی ايچون لغاتك راويلرينكده اوصفتی حائز اولمسی لازم عد ايدرلردی .

علما وادبا يتشديرمكده بصرهنك كوفهيه تقدمی واردی ، كوفهليلر بصرهليلردن اخذ علم ايتدكلری حالده ، ابو زيددن باشقه بصرهليلر كوفه علما وادباسندن بر شی اخذ وروايت ايتمهمشلردر بصره علماسنك اك مشهوری سيبويه اولديغی كبی ، كوفه علماسنك اك شهرتليسیده يوز سكسان ايكی سال هجريسنده وفات ايدن كسائيدركه امام قرا وساٸره بوندن اخذ علم ايتمشلردر .

بغداد شهری بنا ايديلنجهيه قدر بصره ايله كوفه علوم اسلاميهنك برر مصدر مستقلی اولمش ايسهده بغدادك بناسی ايدلمسی اوزرينه علم وادب اورايه كچمش وعباسيلردن كوردكلری احترام ومسافهجه قربيت حسبيله اكثر علمای كوفه اوشهر جديده نقل موقع ايتمشلردر .

بوصرهده درت مهم اثر تأليف اولنهرق بتون علم وادب اوكتابلرده جمع ايدلمشدر ، بونلر : ابن قتيبهنك (ادب الكاتب) ی ، امام مبردك (كامل) ی ، جاحظك (البيان والتبيين)ی ، ابوعلی القالينك (النوادر)ی در . ايشته بوامهات ادب صوكرهكی مؤلفاتك مأخذی اولمشدر

شعرای قبائل آرهسنده اولديغی كبی علمای بصره آرهسنده دخی برچوق مسابقه ومفاخرهلر اولمش ، مسائل ادبيه ولغويهنك برچوقلرنده اختلاف وقوعه كلمشدر ، بويولده وقوع بولان مناظراتدن اولمق اوزره شو مسئله مشهوردر : كسائی، بغداد ده هارون الرشيدك شهزادهسی امينه درس ويرير ايكن سيبويهده بصرهدن اورايه كلير ، مشار اليهك ورودنی خبر آلان شهزاده دعوت ايدهرك كسائی ايله سيبويهيی بر مجلسده جمع ايدر ، اثنای صحبتده كسائی مناسبتله امثال عربدن اولمق اوزره : زنبوری بال آريسندن دها زهرناك ظن ايدردم مكر آرهلرنده فرق يوقمش . ديمك اولان « كنت اظن الزنبور اشد لعاًمن النحلة فاذا هو اياها » مثلنی ايراد ايدر . سيبويهده مثل مذ كورك صوك جملهسی اويولده اولميوب (فاذا هو هی) طرزنده اولديغی ادعاسنده بولنور ، بونك اوزرينه طرفيندن دلائل عديده سرد ايديليرسهده قناعت بخش اولهمديغی ايچون لساننده كی فصاحتی محافظه ايتمش بر بدوی جلب ايديلهرك اونك موجبنجه حسم دعوی اولنمسنه قرار ويريلير .

جلب اولنان بدویيه شهزاده طرفندن كيزليجه مراجعت ايديلهرك حق ، سيبويه طرفنده اولديغی اكلاشيلير . ؛ فقط شهزاده خواجهسی كسائينك مغلوب اولمسنی آرزو ايتمديكنی بدویيه آكلاتمق ايسترسهده بدویدن : (اوصورتله سويلهمك خصوصنده لسانم بكا منقاداولماز ، صواب ، نه ايسه لسانمدن جاری اولهجقده اودر) جوابنی آلير .

بويله مسئله مشكللشنجه برچاره دوشونولوربدویيه باكاش سويلهدوبده صيقممق ايچون بری طرفندن (سيبويهشويله سويليور ، كسائیده شو فكرده بولنيور ، هانكيسی حقيقتدر ؟) طرزنده صورولوب بدویطرفندن كسائينك حقلی اولديغنی كلفتمزجه سويلنويرمسنه قرار ويريلير .

مجلس تشكل ايدهرك قرار خفی وجهله بدوينك رأينه مراجعت اولنور ، بدوی : حق ، كسائينكدر ، عربده بويله سوبلر، ديمكاولهرق (الصواب مع الكسائی

وهو كلام العرب) صورتنده جواب ويرير ، مسئله
حيله‌لى بر طرزده فقط كسائينك لهنده اولمق اوزره
حل اولنور ، كسائى ممنون اولورمى ، اولمازمى اوراسى
بيلنه‌مز سه‌ده هرحالده شهزاده‌نك آرزوسى يرينه‌كلير .
سيبويه‌ده ايشى آكلايه‌رق فوق‌العاده تأثر ايدر ،
اومملكتده طورمامغه قرار ويرير ، عجمستان طرفلرينه
چكيلير ، كيدر .

قونيه‌لى :
ع . عاطف

بيان‌الحق اداره‌سنه

هركسك معلومى‌دركه [الوردانى] نامنده برفدائى
مصرك باش وكيلى بطروس غالى پاشايى قتل ايلمش
ايدى . قاتل معهود فعل جنايتى ارتكاب ايلديكى آنده
دردست ايديلوب حضور محكمه‌ده جرمنى مفتخرانه
اعتراف ايتدى . محكمهٔ عدليه قاتلك اعدامنه حكم
ايلدى . مصرده عادت اولديغى اوزره بوكبى قرار
وحكملر براى تصديق مفتى‌يه حواله اولنديغندن بومسئله‌ده
حواله اولنمش ايدى . مفتى ايسه اهالينك حسياتنه
قاپيله‌رق ياخود باشقه تضييقات سائقه‌سيله اعدام حكمنى
تصديق ايتميوب خلاف شرع فتوى ويرديكندن بوبابده
[ده‌يلى تلغراف] غزته‌سى قاهره مخابر مخصوصندن
آلوب و ۷ حزيرانده جريده‌سنده نشر ايلديكى برمكتوبده
محتاج ايضاح وبيان بعض فقره‌لر كورلمكله بروجه آتى
خلاصةً ذكر ايدرم :

« مصرلى‌نك برحكومت غربيه‌نك اصول اداره‌سنى
ادراك ايتمكه نه‌درجه‌يه قدر عدم اقتدارى حائز اولديغى
پك آز برزمان ظرفنده وقوع بولان اوچ جرياندن
كوزلجه آكلاشيله‌جقدر . . سويش قنالى معاهده‌سنك
ردى ، بطروس غالى پاشانك اتلافى ومفتى‌نك قاتل حقنده
محكمه‌جه ويريلن حكم اعدامك عدم قبولى برر دليل
قطعى تشكيل ايدر بو اوچ مجنونانه حركات واقعه‌لك
ارتكابنه تشويق ايدن‌فكر، بر فكركه منتظم وقانونى
برحكومت مختاريه‌نك اصول اداره‌سنه تماميله مخالف‌در.
ديه‌بيليرم‌كه . بوفكر درجات مختلفه‌سيله برفكردركه .
دوغريدن دوغرى‌يه محمدى اولمقلغك نتيجهٔ تعليميه‌سندن
نشئت ايديور . محمدى اولانلر پيغمبرلرينى طانيدقجه
وبو اعتقادده دوام ايتدكجه بو اهالى‌نك برقوهٔ جبريه‌يه
مطاوعت ايتمكدن باشقه برشكل حكومتى آكلامغه قادر
اوله‌بيلمزلر . هرنه‌قدر شونى سويلمك عيب وچيركين
كورينير ايسه‌ده كورنسون ، لكن شرقليلرك اصول
ادارهٔ مشروطه‌يه دائر بسلدكلرى افكار وخيالاتى تدقيق
ومطالعه ايتمش اولان هر بر آدم بوحقيقتى قبول‌وتصديق
ايتمكدن عاجز قالاماز .

بر نمونه ومثال اولمق اوزره ، قارئينه يالكز بطرس
پاشانك قاتلى حقنده محكمه‌جه ويرلمش اولان حكم‌اعدامك
مفتى طرفندن عدم قبول وتصديقى بابنده ارائه ايديلن
سببلرينى‌مطالعه بيورملرى كفايت ايدر. جنايت فجيعه‌يه
قربان دوشن بطرس پاشا قبطى خرستيانلردن مشهور
برذات ايدى. بناءً عليه اوده ديكرلرى كبى حقيقى ويرلى
برمصرلى ايدى. قاتل آل قانلى ال ايله دردست‌اولنوب
اوزون وفقط حقانيتلى برمحاكمه‌دن صكره ايچنده نه بر
انكليز ونه‌ده سائر دول اجنبيه تبعهٔ منفوره‌سندن كيمسه
بولنماديغى حالده محكمه طرفندن اعدامه محكوم ايلدى .
محكمه‌نك دخى بوقرار حكمى ـ مصرده عادت اولديغى
كبى ـ تصديق وتنسيب اولنمق اوزره مفتى حضرتلرينه
توديع قلندى . مفتى بومملكتده شريعت اسلاميه‌يى بيان
واعلان ايدن بر ذات رسمى‌در . اهالى‌نك هيجانى سائقهٔ
مخوفانه‌سندن ياخود باشقه برسببه مبنى مفتىٔ مشاراليه
حكم اعدامك تصديقندن اجتناب ايلدى . ذاتاًمسلمانلر
[وردانى] نك اسلام شهيدى وقهرمانى اولديغنى آلقشلامقده

اولدقلرندن مفتی نك صرف وساده بر استشکالی اوقدرده شایان مؤاخذه اوله‌بیلمزدی . لکن حکم اعدامك اوچ سببه مبنی شرعاً غیر مقبول اولدیغنی رسماً اعلان ایلدی - برنجی سببده مفتی حضرتلری دیورکه : - جناب پیغمبردن لوورور ایله اجرا ایدیلان قتله دائر هیچ براحکام یا حدیث شریف وارد اولمدیغندن دولایی سلاح مذکور ایله اجرای قتل ایدن برمسلمانه جزای اعدامك تطبیقی شرعاً ممنوعدر. مفتی نك تهیه ایتدیکی شو طفیلانه کولنج شرح وبیانی بلاخنده وتبسم دیه بیلیرم که پك فنا بر شرح در . هیچ بر اعتراضه هدف اولمیان شو صاچمه شرح ، بلکه بالعکس، بر اسلام اولکه سنده جاری اولان قتل قانوننك عیناً تفسیری اولمق اوزره بوتون اهالی طرفندن قبول ایدلدیکنی کوروبده اسلامیتك مشروطیت اصولیله استحصال ایدیلان حریت ایله توافقی خصوصنده‌کی قابلیتنه معتقد اولان اك جدی آدملری دخی متأثر ومکدر ایده‌جکنه کافی بر دلیل تشکیل ایدر. بو برنجی سببده ایکی حقیقت موجوددر . اولا بر آدمی برفردی ناموس وشرفدن تماميله عاری ایدر. ثانیاً ، فعلاً بر دینك ابطال وفسخنه ضرورت کوستریور. ایکنجی سبب ایسه مصر مختاریتنی التزام ایدنلرك اصرار وآرزولرینی تماميله ازاله ایده‌جکدر. بونده مفتی دیورکه بر مسلمان دیکر غیرمسلمی اولدیررایسه . فعل مذکور نظر شریعتده قتل عد اولنماز وبناءً علی ذلك اسلامك اعدامی شرعاً جائز دکلدر . قبا عقل بیله مفتی نك مشوقلرینه مهدیلرینه شونی اوکرتملی ایدی که بویله جسورانه بر تقریر مصرك اجنبی تضییق آلتنده دها شدید صقیشمسنه بر وسیله تشکیل ایده‌جکی مسلمدر . زیرا بومناسبتسز تقریر مفادینه کوره ، شمدی شریعت مقدسه‌لرینی اجرا ایتمك اوزره مسلمانلره کندی مملکتلرنده مختاریت اداره ویریلیرسه او مملکتده ارتق خرستیانلر ایچون یشامق غیر قابل اوله‌جقدر . »

احوال حاضره‌ده بو عادتا قتله تحریکدن بشقه بر شی دکلدر . مفتی نك اوچنجی ویردیکی سبب کویا بطروس پاشانك اقربا وخصملری طرفندن اشتکا اولنمدیغی ایچون جانی شرعاً مستحق قصاص اولمیه‌جقمش . بو عجیب بهانه ومعذرتی ایجاد ایلدیکی زمانده مفتی نك فکری آرقه‌سنده نه کبی سوائق بولندیغنی کشف ایتمك کوجدر. افرادك حمایه‌سی ایچون حکومتك مداخله‌سی وآنلرك بالذات انتقامات خصوصیه‌لرینی آلمق بابنده‌کی تشبثاتك ممنوعیت شدیده‌سی اصول اجتماعیهٔ جدیده‌نك اك درین تملنی تشکیل ایدر صانیرم . »

مخبرك مقاله‌سی اوزوندر وماآلی ده معلومدر .

« دەیلی تلغراف » غزته‌سی دنیاده اك زیاده منتشر برجریدهٔ یومیه‌در . ایکی یوز اللی بیك بوقدر قارئینه مالك اولان بو منتقد انکلیز غزته‌سنده بویله برمکتوبك درجی واسلامیتك انظار جهانه بویله شکل سیاه ایله تصویر اولنمسی بزی صوك درجه‌ده دلسوز ایدیور . شایان دقتدرکه انکلیزلرك بر طبیعتلری واردرکه اوده غزته اوقوماق مراقیدر . فقط غزته‌نك محتویاتنده اك زیاده مطالعه‌سنی آرزو ایتدکلری شی شئون اجانبه یا وقوعات خارجیه‌یه دکل ، بلکه امور داخلیه‌وکندی ملت وامپراطورلغنه عائد مسائلدن عبارتدر . بوکون بوتون انکلیزلری دوشوندیرن بر مسئله وار ایسه اوده مصر احوالیدر . ناسیونالستلر ایله جرائد مصریه‌نك هیجان وفرط وطنپرورانه حرکاتی لوندره قابینه‌سنی ورجال دولتی اندیشه‌ناك ایدیور. بناءً علیه مکتوب مذکور ومصر مفتیسنك شو تقریری هر انکلیزك مسموعی اولمشدر.

اصول مشروطیته دنیاده بتون اسکی ویکی ادیاندن دها زیاده موافق ومساعد اولان بو دین مقدسمزك بویله جاهلانه بر صورتله مسلمانلرك مفتیسی طرفندن شرح وبیان ایدلمسی بزی اسفدن عاری ایدەمز. اون بش ملیوندن عبارت اولان مصر وسودان مسلمانلرندن

بريسی چيقوبده مقتبك شو بياناتی ردومؤاخذه ايتمه‌مسی بزم قلبمزی جريحه‌دار ايديور .

لله الحمد كه باب مشيخت عليای اسلاميه جانب عالی‌سندن تعيين قلنان مصر قاضی عسكری مداخله ايدوب مفتی‌نك فتواسنی رد ايدرك محكمه‌نك قرارينی رسماً تصديق ايلدی . اشته عاقل وعالم بر قاضی عسكرك ملت ودولته يابديغی بر خدمت كزيده ! قوجمان بر صدر اعظمی اتلاف ايدن بر جانی‌يی اعدام ايتدردی . شمدی جمعيت علميهٔ محترمه‌دن رجا ايدرم كه بو بابده بنم كبی بتون اسلاميتی بيان وسوءتلری مستريح قيلمق وممالكمزده ساكن ملل غير مسلمه‌يی ده مطمئن بيورمقله برابر (دهيلی تلغراف) غزته‌سنه قناعتبخش بر جواب اولمق اوزره استفتا ايلديكم سوأله بوتون ادله‌سی ايله برابر بر جواب اعطاسيله مخبرك اسلاميته عطف ايلديكی چركين حاللر ازاله ايدلسون .

ع . د

بيان الحق

(دهيلی تلغراف) غزته‌سنك قاهره مخبرينك شو مكتوبی بر قيمتی حائز اولەمز . چونكه بر فكر مخصوص اوزرينه يازلمش اولديغی اكلاشيليور بيك اوچيوز كور سنه دنبری برلكده ياشاديغمز ملل غير مسلمه صورت دائمه‌ده مطمئندرلر وبزم شريعتمزك احكامنی كوزلجه بيلدكلری كبی اجنبيلرده بيلورلر . مع مافيه مسئله‌يی بر وجه آتی ايضاح ايده‌لم .

حقوق شرعا ايكی قسمه منقسمدر بريسی حقوق شخصيه ديكری حقوق الله تعبير آخرله حقوق عموميه در . حقوق شخصيه صاحب حقك اقامه ايده‌جكی دعوی اوزرينه رؤيت ايديلور . حقوق الله شرعا جرم عد ايديلان بالجمله احواله تعلق ايدر وترتيب مجازاتی بر شخصك ادعا وطلبنه موقوف اولميوب طوغريدن طوغری‌يه حكومته عائددر .

جرم برشيئی يابمق وياخود ياپمامق اوزره شارع طرفندن امر ويانهی ايديلان معروف ويا منكرك خلافنده وقوعبولان حركتدر . بونك انواع واقسامی چوق اولوب بر قسملری حقنده شارع جزايی تعيين وتحديد بيورمشدر كه بوكا حدود الله تسميه اولنور ديكر جرملرك جزاسنك تعيين وتقديرينی اولی الامره تفويض ايلمشدر .

اولی الامر مصلحت عامه‌يه مبنی بالجمله جرايم مرتكبلرينی ايجابنه كوره ضرب ، حبس ، نفی ، اعدام ايله جزالنديرمغه شرعا مأذوندر بونك تحقيقات ومحاكاتی حاكم الشرع حضورنده اولمق شرط اولميوب بوخصوصده اميرده صلاحيتداراردر . بوكا لسان شرعده تعزير ديرلر تأديب معناسنه‌در .

احكام شرعيه‌ده برده سياست وادركه تعزير ايله لفظ مترادفدر . سياست قواعد شرع تحتنده داخل اولان هر شيده جائز اولور . اكا مخصوص بر نص شرعی ورودينه حاجت يوقدر زيرا شريعتك مداری بقای عالم ايچون مادهٔ فسادك حسمنه مبتنيدر . ايشته بوكا مبنيدركه ۱۲۷٤ تاريخنده تنظيم اولنان جزا قانوننامه سنك برنجی ماده‌سنده تعيين واجراسی شرعا امر اولی الامره عائد اولان تعزيرك تعيين درجاتنی اشبوقانوننامه‌نك متكفل ومتضمن اولديغی وانجق هر حالده شرعا معين اولان اولان حقوق شخصيه‌يه خلل كلميه‌جكی تصريح ايدلمشدر .

شمدی مقصده كچەلم قتل بر جرمدر وهمده اعظم جرائمندر بونده شرعا برحقوق شخصيه وبرده حقوق عموميه واردر .

حقوق شخصيه قصاصی موجب اولان قتلده قصاص موجب اولميان قتلده ديتدر . قتلده حقوق شخصيه دعواسی صاحب حقك يعنی ولی مقتولك اقامه ايده‌جكی دعوی اوزرينه حاكم الشرع حضورنده رؤيت ايديلور ورثه دعوی ايتمز وياخود بعدالدعوی فراغت ايدرسه

قاتل قصاص اولمق اوزره اعدام اولنەمز . ورثه قصاصی طالب ایکن امام ویا امیر عفو ایدەمز .

قتلده برده حقوق عمومیه واردر . چونکه قتلك اعظم جرایم واکبر کبائردن بولندیغی واخروی جزاسنك پك بیوك اولدیغی بالعباره مسلمه ومسلم ایله غیر مسلم بیننده شرعا عصمتده ثابت اولان مساواته مبنی بالدلالة غیر مسلمه شامل اولان (ومن یقتل مؤمنا متعمدا فجزائه جهنم خالداً فیها) آیت کریمه سندن مستبان اولور .

قتلده حقوق عمومیه جزا قانونمزك ١٧٠ نجی ماده سنده برکمسه نك تعمدا قاتل اولدیغی قانوناً تحقق ایلرسه قانونا اعدامنه حکم اولنور دیو بیان اولنیور . شو حالده برقتل وقوعنده شرائط قصاص موجوداولوبده ورثهٔ مقتول قصاص طلب ایدرلرسه قاتل قصاص ایدیلور بو صورتده هم حقوق شخصیه وهمده حقوق عمومیه استیفا ایدلمش اولور . شاید شرائط قصاص موجود اولماز ویا ورثهٔ مقتول طلب ایتمزسه اولبابده کی قاعدهٔ عمومیهٔ شرعیه وجهله قتلك نوعنه کوره جزاسنك تعیین وتقدیری ویامصلحت عامه یه مبنی عفوی اولی الامره عائد بولنور .

(ده یلی تلغراف) غزته سنك قاهره خبری قصاصك حقوق شخصیه دن اولمسنه اعتراض ایدرك « افرادك حمایه سیچون حکومتك مداخله سی و آنلرك بالذات انتقامات خصوصیه لرینی آلمق بابنده کی تشبثاتك ممنوعیت شدیده سی اصول اجتماعیهٔ جدیده نك اك درین تملی تشکیل ایدر » دیور مخبر ایوجه بیلملیدرکه اصول اجتماعیهٔ جدیده و ترتیب مجازات حقنده کی اوروپا نظریاتی احکام شرعیه ایله فرقلی برشی اولمیوب آندن مقتبسدر . اوروپا ارباب حقوقی نصلکه حق مجازاتك هیئت اجتماعیه یه عائد اولدیغنی قبول ایتمشلرسه شریعتمز دخی بویله امر ایدر .

معلومدرکه مجازات حق برینی بولمق قاعده سنه استناد ایدر و منفعت عمومیه ایچون استعمال ایدیلر بونکله زجر ومنع و اخذثار خصوصی و عمومی وانتظام عالمك محافظه سی تأمین و مجرمك جرمنه قارشو مقابله ایدلمش اولور (ولکم فی القصاص حیواة) آیت کریمه سی بو نقاطك جمله سنی جامعدر . بونده منفعت عمومیه نقطه سندن مادامکه هیئت اجتماعیه نك حقی واردر مقتولك ورثه سنك حقی بطریق الاولی اولور . آنجق ورثه بوحقی کندیلکندن استعمال ایتمز بلکه حکومت معرفتیله اجرا ایتدیرر . شاید بو حقی ورثه استعمال ایتمزسه هیئت اجتماعیه یعنی حکومت ترتیب مجازات ایده بیلور حق مجازاتك اساسی و مشروعیتی حقنده اوروپا ارباب حقوقی پك چوق اختلاف ایتمش اولدقلرندن بونلرك احکام شرعیه ایله مقایسه سنی بشقه بر مقاله ایله ایضاح و بیان ایده جکز .

کلهلم مخبرك دیکر اعتراضلرینه احکام شرعیه ده قصاص یالکز قتل عمدده لازم کلور . قتل عمدی فقهاء کرام (فالعمد ما تعمد ضربه بسلاح اوما اجری مجری السلاح) ایله تعریف و (لان العمد هو القصد ولا یوقف علیه الابدلیله وهو استعمال الآلة القاتلة) ایله تعلیل ایدییورلر . یعنی قتل عمد سلاح ویاخود سلاح مقامنه قائم اوله جق برشیله وقوعبولان قتلدر زیرا عمد قصد دیمکدر بوکا اطلاع آنجق دلیلی ایله اولور دلیل ایسه آلت قاتله نی استعمال ایتمکدر . ایشته بو تعریفده هرنوع سلاح داخلدر حتی وقت سعادتده ومجتهدین کرام زماننده قورشون اولمدیغندن متأخرین علماقورشونله اولان قتلك بو تعریفده بطریق الاولی داخل اوله جغنی بیان ایتمشلردر . لورور قورشونیله وقوعبولان قتلده قصاص لازم کله - جکنده کمسه تردد ایتمز .

فقهاء کرام کیملرك قتل ایدلمش اولمسیله قصاص لازمکله جکنی شو عباره ایله بیان ایدییورلر (القصاص

واجب بقتل کل محقون الدم علی التأبید اذا قتل عمداً ویقتل الحر بالحر والحر بالعبد والمسلم بالذمی) یعنی قصاص علی التأبید معصوم الدم اولان بر کمسه‌نك عمداً قتل ایدلمسیله واجب اولور . حر اولان بر کمسه حر اولان دیگر کمسه‌یی قتل ایدرسه قصاص واجب اولدیغی کبی حر اولان بر عبدی قتل ایدرسه ینه قصاص واجب اولور .

بر مسلم بر ذمی‌یی قتل ایدرسه عندالحنفیه کذلك مسلمك قصاصی واجب اولور . ایشته قصاص حقنده‌کی احکام شرعیه بوندن عبارتدر . مصر مفتیسنك بو مسئله حقنده ویرمش اولدیغی فتوانك متنی کورمدك آنجق مصر غزته‌لرینك بعضلرنده یازلدیغنه کوره مفتی شمدی‌یه قدر کندیسنه حواله ایدیلان واعدام حکمنی حاوی اولان اعلاملره یازمش اولدیغی شرحی بو اعلامده‌ده یازمشدر مفتینك اوته‌دنبری عادتی قصاص حقنده‌کی مسائل وشرائطی یازارمش یازدیغی شیلر بزم انفاً بیان ایلدیکمز مسائل شرعیه وبرده کتب فقهیه‌ده مثال اوله‌رق تعداد اولنان آلت قتللردر فقهاء کرام مثاللرنده سلاح مقامنه قائم اولان شیلری (کالمحدد من الخشب والزجاج والحجر والابرة ولیطة القصب والنار) دیو بیان ایدییورلر .

مفتی افندی شرائط قصاصك جمله‌سنی تعداد ایتدکدن صکره (وردانی) نك شرعا قصاصی لازمکلمیه‌جکنی سویله‌مش مخبر ایسه تعداد اولنان آلت قتللرده لورورك بولنمامسندن لورووله وقوع بولان قتلده وبرده بو حادثه‌ده قاتلك مسلم مقتولك غیر مسلم اولمسندن بر مسلمان غیر مسلمی قتلنده قصاصی لازمکلمیه‌جکنی استنباطاً آکلامش اولملیدر حالبوکه (وردانی) نك قصاصی لازمکلمیه‌جکنه دائر اولان سببی یالکز برشی تشکیل ایدر دیگر شروط قصاص فضله اوله‌رق ذکر ایدلمش اولیور اوده ولی مقتولك بر حاکم الشرع حضورنده اقامهٔ دعوی ایدرك حکم شرعینك صدور ایتمامسیدر . مفتی افندیدن سؤال ایدیلان جهت حقوق شخصیه قبیلندن اولان قصاصدر یوقسه حقوق عمومیه‌دن اولان اعدام دکلدر . بناءً علیه مفتی افندی قصاص ایچون بو یولده جواب ویرمکه مجبوردر .

مصر جنایت محکمه‌سنك اعدام حکمنی حاوی اعلامی حقوق عمومیه نقطه‌سندن شرع شریفك امیره ویرمش اولدیغی بر واسع صلاحیته مبنی اجرا اولنور مع مافیه امیر بو مثللو قرارلری شرعا اجرایه مجبور دکلدر دیلرسه حبسه تحویل ایلر ویاخود افکار عمومیه‌نك هیجانندن وفتنه وفسادك حصولندن قورقیلورسه عفو ایدر .

بر مخبر مومی الیه طرفندن یازیلان اشبو مقاله‌یی فکر مخصوصدن خالی وبی طرف یازلمش عد ایتمیز . چونکه مخبر بر مسلم بر غیر مسلمی قتل ایدرسه شرعا جزا اولمدیغنی وبناءً علیه مسلمانلره مختاریت ویریلورسه اوممالکده آرتق خرستیانلر ایچون یشامق غیر قابل اولدیغنی بیان ایدییور .

اکر مخبر مومی الیهك مقصدی غیر مسلملری تلاشه دوشورمك ومختاریت طلب ایدن اسلاملرك شریعتك طلبلرینه برمانعه تشکیل ایده‌جکنی عالم مدنیته آکلادمق ایسه بونده پك یاکلیورلر بیك اوچیوز سنه‌دنبری برلکده یاشادیغمز غیر مسلم وطنداشلرمز احکام شرعیه‌مزك نه اولدیغنی پك اعلا بیلورلر .

مومی الیه امین اولملیدرکه اسلامیتك انتشارندن بری کلش اولان حکمدارلرمزك هیچ برینك وحتی شرقی غربی تتره‌دن الك قوتلی اسلام حکمدارلرینك زماننده بیله بویله بر معاملهٔ غیر مشروعه‌نك اجراسنه قیام ایدلمامش وتوحید مذهب ایچون ملل غیر مسلمه‌نك دین اسلامی جبراً قبول ایتمسنی بر مقتضای سیاست موافق کوران وجهانکیر اولمق درجه‌سنه کلش اولان حکمدارلرمزدن بعضیلری ملل غیر مسلمه‌نك یا اسلامیتی قبول ایتملرینه ویا نفی وقتللرینه فتوی ایسته‌دیکی حالده شرع مأمورلرندن « معصوم الدم اولان بر غیر مسلمی

قتل ایتمك ویا قتلیله امر ایلمك شرعا غیر جائز اولوب قاتل و آمرلری حقنده قصاص لازمکلور » جوابنی آلمشلر و بومسئله صحایف تاریخه کچه‌رك کرهٔ ارضده موجود بالجمله اقوام نزدنده تعین وتحقق ایتمش اولدیغندن مخبر مومی الیهك تلویث ایتمك ایسته‌دیکی دین مبین محمدی وشریعت مطهره‌نك احکامی شرعا وعرفا هرکسجه معلوم بولنمشدر .

الکزیاده باعث استغراب اولان حال مخبر مومی الیه احکام شرع شریفك طوغری اولدیغنی وفقط افکار عمومیه‌دن قورقه‌رق مفتی افندی طرفندن تحریف ایدلمك ایسته‌نلدیکنی مقر ومعترف ایکن کندی زعمنجه مفتینك یاکاش اولان فتوی‌سنی شریعته واسلامیته بر لکه اولمق اوزره عموم مسلمانلره تشمیل ایتمسیدر . ایشته شو ایکی افاده‌سی اره‌سنده‌کی تناقض ادنا تأمل ایله آکلاشیلور .

مخبر مقاله‌سنك برفقره‌سنده اهالینك مخوف اولان هیجانی ویاخود باشقه برسبب مفتی مشار الیهك حکم اعدامك تصدیقندن اجتناب ایلمسنه برسبب تشکیل ایلدیکنی وذاتاً مسلمانلر (وردانی) نك اسلام شهید وقهرمانی اولدیغنی آلقشلامقده اولدقلرنی ومفتینك صرف وساده‌استنکافی اوقدرده شایان مؤاخذه اوله‌میه‌جغنی سویلیور . اکر حقیقت حال اویله ایسه شرائط قصاص موجود اولسه بیله قصاصك اجراسنده برمحذور وفتنه وفساد ظهوری ملحوظ اولنجه « رعیه اوزرینه تصرف مصلحته منوطدر » « ضرورتلر ممنوع اولان شیئی مباح قیلار » قاعده‌لرینه توفیقاً قصاصك امیر طرفندن تأخیری اقتضا ایدر .

فرض ایده‌لم که مفتی افندی فتوی‌یی بلا موجب یاکلش ویرمش شوحالده مسئولیت شخصنه عائد اولمق ویالکز کندیسی مؤاخذه ایدلمك لازمکلورکن مخبرك بونی دین محمدی وشریعت اسلامیه‌یه بر قصور اولمق اوزره اعلانی یك یولسز ومناسبتسزدر فقط بز مخبر مومی الیهك هرکس نظرنده یولسزلغی معلوم اولان تجاوزات واسناداتنی یالکز شخصنه عائد اولمق اوزره بر قصور عد ایدرك انکلیز قومنه تشمیل ایتمیز .

ادبیات

غزل :

ای شرار آه دل ! شمع شبستانم میسك ؟
یوقسه قندیل حزین بیت الاحزانم میسك ؟
روحمه بك قسوت افزا اولدك ای لیل سیاه !
باری بیلدیر منتهای آن هجرانم میسك ؟
صبری یاقدك ، ایله‌دك آرامی ای حسرت تباه
تیر دلدوزکله آرتق قاصد جانم میسك ؟
سن ده‌می انصاف ایدوب آه ایله‌دك افغانمه ،
ای فلك ! یا معکس فریاد وافغانم میسك ؟
سن ده‌می کرینده‌ٔ فرقتسك ای ابر بهار !
یا نظیره ساز اشك چشم کریانم میسك ؟
سن ده‌می بر مهرك اولدك سینه چاکی ای سحر !
یانمونه آور چاك کریبانم میسك ؟
سن نه‌دن اولدك خروشان بویله‌اشك ای غرام!
حبة السودای دلدن جوش ایدن قانم میسك ؟
سن نه‌دن مصبوغ خون فرقت اولدك ای کوکل !
عید وصله برحنا آلوده قربانم میسك ؟
ای تخیل ایتدیکم عیدوصال داستان !
آه ایله ا کمال انفاس ایتدیکم آنم میسك ؟
ایله‌دی ترك تدابیر وتداوی کوکله
ای تسلیٔ خرد ! مأیوس درانم میسك ؟
بویله درمان نا پذیرا درده اوغرتدك بنی
دشمن جانم میسك ای شوخ ! جانانم میسك ؟
خامهٔ طاهر ! نیچون بویله فغان ایتمکده‌سك
اهل عشقه ترجمان حزن وجدانم میسك ؟

طاهر المولوی

مولانا جامی قدس سره حضرتلرینك

بر رباعیسی

یارب ز دوکون بی نیازم کردان
وزافسر فقر سرفرازم کردان
اندر حرمت محرم رازم کردان
آن ره‌که بسوی تست بازم کردان

مآلا ترجمه‌سی :

الٓهی ! بنده‌کی هر دو جهاندن بی نیاز ایله
فنا ملکنده تاج فقر ایله کرد نفراز ایله
سکا واصل اولان شهراه فیضه سوق ایدوب یارب!
حریم قرب وحدتده بنی آکاه راز ایله

طاهر المولوی

نشیدهٔ مأیوسیت ـ یاخود ظلمدن بویله‌می

شکایت ایدیلر

بوظلم وغدرك الٓهی ! نهایتی یوقمی ؟
مقدرات حیات بشر بومی عجبا ؟
الی‌الابد قاله‌جقمی ؟ سفالته محکوم
بوعاجز انسانلر

§

تهاجمات جنود الم ایله مغموم
اولان قلوب بشرده امید ناپیدا
اوت ، اوت ! ابدیدر مسرتك عدمی
فجیع هجرانلر

§

لیال پرظلمات مدیدهٔ اکدار
نشاط صبحه بدل خاطرات حسیه

کثیف پرالمك سینهٔ خشیننده
کچر زمانلرمز

§

مماته منقلب اولدی حیات حسیه
یری دکلمی ؟ دنیلسه جهانه مقبره زار
تلاطم ایتمه‌ده درچهرهٔ حزینندن
دم روانلرمز

§

تکاثف طبقات وسیعهٔ احزان
بخار یأس ایله کوندن کونه تزاید ایدر
سمایه ، هرطرفه ، کائناته عکس انداز
نشیدهٔ غمدر

§

تألماته هدفکن بوعالم امکان
نصل اولور ؟ بیله‌مم شوق ایله تجلیساز
خلاصه : روح جهانی ایدن المپرور
انین ماتمدر

۱۳۱۵

انفعال نومیدی

اویله مأیوسم که: دردم هیچ درمان بیلمیور
چکمه‌مش جانان ، ندر آلام هجران ؟ بیلمیور
صورمیور : بادی ندر ؟ بیتابیٔ حزن آوره
ذوق سودا طویمامش ، تأثیر افغان بیلمیور
احتشام حسن عشق افزاسنه مغروردر
بیلمیور حیفا بو حالی روح کریان بیلمیور
غمزه‌سنده لمعه لمعه پارلایان پیمانه
کوکلم آلدانمقده ، استقبالی انسان بیلمیور
کورمیدم کاشکی چشمان سحر آمیزنی
ایشیلور هر جزء فرد قلبه مژکان ، بیلمیور
ایکلیور آلتون کمند التنده موجودیتم

قيمت حريتی زلف پريشان بيلميور
آرقسونمی ؟ مختتم هرلحظه اميده دوشوب
يوكسلير فرياد استمداء حرمان بيلميور
١٢ شباط ٣٢٠ جمعه ايرتسی
نصوح افندی زاده :
ع . ضيری

ايرانك وضعيت حاضره سی

(٦)

روسلرك ايرانده ياپدقلری حقسزلقلره قارشی

هيچ بر پروتستو هيچ براثر ناخوشنودی انكلتره قابينه سی طرفندن كوروبميور . ايرانی تضييق و حتی بوغمق تشبثنده بولنان روسيه ايله عادتا متحدالفكر اولديغی آكلاشيليور . بونلر هپ ايكی سببه مبتی در . اولا . انكلتره ليبرال فرقه سنك اوته دنبری اسلاميته قارشی بسلديكی عدم ممنونيت و عدم محبت در . ثانياً انكليزلرك هندوستانده ، مصرده و آفريقای وسطاده لايحصی ميسيونرلر مؤسساته مالك اولمسيدر . بو ميسيونرلر داثما انكليز افكار عموميه سنی غليانه كتيره جك صورتده اسلاميتك عليهنده نشرياتده بولونيورلر . بو نشريات كاذبانه انكليزلرك اوزرنده تأثير ايتمكدن البته خالی قالماز . قوتلی بر توركيا ايله قوتلی بر ايران كويا انكلتره ايمپراطورلغنده كی مسلمانلری قيام و عصيانه تحريك ايتمه سندن توهم ايديبورلر . حالبوكه بز عكسنی ادعا ايدرز .

شمدی ايران ايچون يكانه چارۀ نجات و سلامت افغانستان وتوركيا ايله اتحاد معنوی واتفاق مادی تشكيل ايتمكدن عبارتدر . كيمسه بو اتفاق مثلث مسلمينه معارض و مانع اولمق حقنی حائز دكلدر . بويله براتفاق مثلث آسيای وسطاوغربی ده موازنه يی محافظه ايده بيله جك بر قوت مدهشه يی تمثيل ايدر . ديكر طرفدن ، آلمانيا حكومتی دخی ايرانك تماميت ملكيه واستقلاليتی بالضرور محافظه يه مجبوردر . زيرا آلمانيانك بغداد تيمور يولی خطنی انشا ايتمكدن مقصدی كندی امتعۀ تجاريه سنی تا آسيای وسطايه سوق ايتمكدن عبارتدی . بناءً عليه اكر ايران انكليزلر ايله مسقوفلرك تحت استيلاسنده قاله جق اولورسه او مملكتده آلمانيانك تجارتی محو اوله جقدر . ايرانده اكر روسيه شمندوفر انشا ايده جك اولورسه ينه آلمان تجارتی محو اولور .

شمدی آلمانيا حكومتی فاسده ياپديغی كبی ايرانك تماميت ملكيه و استقلاليتی تأمين ايده بيلير . طهران قابينه سی هيچ طورمادن بغداد خطنك [خانقين] دن تا طهرانه قدر تمديدی خصوصنده آلمانلره بر امتياز ويرسون . ذاتاً بر كره افغانستان ـ ايران ـ توركيا اتفاقی براسر واقع حاله كلديكی تقديرده كندوسنه اوزاديلان ال ايله آلمانيانك ياری يولدن مصافحه ايده جكی بی اشتباهدر . بغداد تيمور يولی بوكا بك مساعددر .

ايشته فكر عاجزانه مجه ايران ايچون و بزم ايچون اك صاغلام و اك صريح بر مسلك سياسی وار ايسه اوده عرض ايلديكم اتفاق مثلث اسلامی در .

عبدالاحمد داود

ردی علی مافی القول الجيد من الردی

مابعدی

٢٢٧

اهل عرفت الدار بالغريين

صحاحده غ ری ماده سنده نظم مذكور شو صورتله مقيددر : قال الراجز :

اهل عرفت الدار بالغريين
وصاليات ككما يؤثفين

ولكن صحاحك اوراسی ده غير صحيحدر چونكه شطر ثانی

اوله‌رق ذکر ایتدیکی وصالیات قولی کشافده بر وجه آتی باشقه بر ارجوزه‌نك شطر اولی اولمق اوزره مذکوردر .

و صالیات ککما یؤثفین
لا تشتکین عملا ماالفین

القول الجید

شاهد مصراعنی مؤلف کندیسی بحر سریعدن اوله‌رق کوسترمشدی شوحالده وصالیات قولی حقنده بشقه بر ارجوزه‌نك شطر اولی تعبیری کرك اوقولك وکرك شاهد مصراعنك بحر رجزدن اولدیغنی ایجاب ایتمکله نابجا دوشمشدر اوت بونلره رجز دینلر بولنمش ایسه‌ده رجزده فعولات بولنماق حسبیله رد ایدیلمشدر عجبا مؤلفك بر سوزده طورمامسی بحر سریعدن عدی صرف براثر تقلید اوله‌رق وقوع بولمش اولمسندیمیدر ؟ صوکره رجزده دائما تصریع بولندیغندن یعنی هرپارچه‌سی بتون بیت کبی مسجع ومقفی اولدیغندن شطر اول وشطر ثانی معتبر دکلدر بو جهتله کشاف ایله صحاح آره‌سنده منافاة بولنماز . اوت وصالیات قولی اهل عرفت ... نك مابعدی اولوب اولمامق بشقه مسئله‌در . تشطیر جهتنه کلنجه (۲۱۰) صحیفه‌ده کچن :

جاؤ ابمذق هل رأیت الذئب قط

قولنك اولنی مؤلف شویله کوسترمش اولدیغی حالده :

مازلت اسعی معهم واختبط
حتی اذا جن الظلام واختلط

امام مبرد بورجزی کاملنده شویله یازمشدر :

بتنا بحسان ومضراه یئط
مازلت اسعی بینهم والتبط
حتی اذا کاد الظلام یختلط
جاؤا بمذق هل رأیت الذئب قط

*
* *

ساغسل عنی العار بالسیف جالبا
علی قضاء الله ماکان جالبا

« عارك غسلی أنی ازاله دن عبارت اولوب اکر اذهاب رونق جامعیله عارك وسخه تشبیهی اعتبار اولنورسه مشبه‌یه مذکور اولمامغله استعاره مکنیه وغسلی ذکر تخییل اولور .

القول الجید

اذهاب رونقك عارده حسا وجودی منظور فیه اولدیغی جهتله جامع عد اولنمسی مناسب دکلدر . جامعی تعیین قولایدر .

*
* *

قضاءده رفع ونصب مروی اولوب مرفوعیتی جالبا قولنه فاعل اولمق ومنصوبیتی اکا مفعول بولنمق اوزره‌در فاعلی ماکان قولنده اولان مادرکه یاموصوله ویاخود موصوفه‌در ابهامی اعظام ایچوندر تقدیراوله کوره ماکان قولی مفعول اولور تقدیر ثانی‌یه کوره قضادن موت محتوم مقصود اولور .

القول الجید

افاده جدارکیك ومضطرب اولمقله برابر بلاسبب نکته‌ٔ ابهامك تقدیریندن ندن برینه اختصاصی موهمدر . افادهٔ واضحه شویله‌در :

قضاءده جالبا قولنه فاعل ویا مفعول اولمق اوزره رفع ونصب مرویدر . ماکانده کی ماموصوله ویاموصوفه اوله‌رق قضاء فاعل اولدیغنه کوره مفعول ومفعول اولدیغنه فاعل اولوب ابهامی‌ده اعظام ایچوندر . تقدیر ثانی‌یه کوره قضادن موت محتوم مقصود اولور .

۲۳۱

الام وفیم تنقلنا رکاب
وتأمل ان یکون لنا اوان

« مفهوم بیت : راکب اولدیغمز دوه‌لر بزی نره‌لری ونه‌مقصد ضمننده طولاشدیردیلرکه آنلر بزم ایچون برزمان استراحت اولوبده کندمز نائل امل اولمق وآنلر دخی اوسبله یول یورغونلغندن قورتولمق آرزو ایدرلر دیمکدر . »

القول الجید

مفهوم بيت شويله اولمليدر :
آلتمزده‌كى دوه‌لر بزم ايچون مقصود اولان ساعت موفقيت حلول ايدرك نائل امل اولمقلغمزه واونلرده اوسايه‌ده ديكلمكه خواهشكر اولملرى لازم كلديكى حالده بزى نره‌يه قدر وهانكى مقصدى تعقيباً كوتوروب طوره‌جقلر .

دوه‌لره قوماندا ايدن كنديلرى اولديغى حالده شاعرك بويله سويله‌يشى يولك اوزامسندن وساعت موفقيتك كيجيكمسندن ناشى والهانه ومتحسرانه برشكايتدن عبارتدر . مؤلفك افاده‌سى ارتباط معنويدن خاليدر .

* * *

وتصبو الى رند الحمى وعراره
ومن اين تدرى ماالعرارمن الرند

الحمى اعرابدن تقديرا مجرور اوله‌رق مضاف‌اليهدر.

القول الجيد

اعرابدن تقديرا مجرور تعبيرينك صحتى منظورفيه‌در.

٢٣٢

« مفهوم بيت : دوه‌لر مباح اولميان يعنى بركيمسه‌نك ضبط وتصرفنده بولنان مرعانك رند وعرار تعبيراولنان اشجار ونباتنه ميل ايدرلر حالبوكه رند ايله عرارى نه‌بيليورلر ديمكدر . »

القول الجيد

حمى لفظى ايچون بيان ايديلن شومحل پك عاديدر حمى تعبيرنى عرب كوى جانان موقعنده قوللانيور . برده مؤلف من فاصله‌نك معناسنى كوسترمه‌مشدر . حالبوكه ومن اين تدرى مصراعى دوه‌لرك رند ايله عرارى نباتات سائره‌دن اولديغى كبى يكديكرندن دخى تمييز ايلدكلرينه دلالت ايده‌جك اوضاع وعلائم ابراز ايتمكده اولدقلرينى محتويدر .

٢٣٣

ايقتلنى والمشرفى مضاجعى
ومسنونة زرق كانياب اغوال

علنا قتله كيمسه جرأت ايده‌ميوب اولسه اولسه فراشنده ايكن غيلة قتلنه اجتسار اولنه‌بيله‌جكنى ايما واردر .

القول الجيد

بونلر مفاد بيتدن خارج وبلكه سياق ذوقيسنه منافى شيلردر . چونكه بوايما كنديسندن (ملازمى) معناى مقصود اولديغى اعتراف ايديلن (مضاجعى) لفظنك معناى اصليسندن استخراج اولنه‌جقدر . حالبوكه شاعرك سيف مشرفى ايله قويون قويونه ياتمسى بالعكس فراشنده ايكن غيلةً قتلنه اجتساراولنه‌ميه‌جغنى كوستر . بويله برشى سويلنه‌جك ايسه فراشنده ايكن غيلة قتل ايتمك خيال‌خامنه دوشورلمسى احتمالى درميان‌ايتمليدر.

٢٣٤

افوق البدر يوضع لى مهاد
ام الجوزاء تحت يدى وساد

« بعده تمدحده ترقى طريقيله فلك ثامنه قدرصعود ايدرك اوراده‌كى جوزانى النك آلتنه‌ياصدق ايدنمشدر . »

القول الجيد

ياصدق ال آلتنه قونماز قول آلتنه قونور مؤلف يد تعبيرندن آلدانيور . ايسه‌ده بوكلمه‌نك عربيده استعمالى تركچه‌مزده شايع اولان معناسيله منحصر دكلدر . قال فى القاموس اليد الكف ومن اطراف الا صابع الاالكتف . علماء اصلده فاغسلوا وجوهكم وايديكم الى المرافق آيتنه نظراً ديرسكلركده حكم غسلده دخولنى يدك بومعناسى اوزرينه بنا ايدرلردى.

٢٣٨

انا بنى نهشل لاندعى لاب

حماسه‌دن نقلا القول الجيدده بو مصراعك بولنديغى قصيده‌دن بر خيلى ابيات ذكر ايلديكى حالده قائلى تعيين ايديلمه‌مشدركه القول الجيدك بوخصوصده اولان اعتناسنه نظراً اشبو نسيانى شايان تعجبدر . قائل حاشية قناريه‌ده بيان ايدلديكى وجهله بشامة بن حزن النهشليدر

٢٤٣

رغمت هواك عفا الغداة كما عفا
منها طلال باللوى ورسوم

« شارحك والخطاب للنفس قولى كافك كره‌سنى تصحيح ايچوندر . »

القول الجيد

دها طوغريسى حبيبه‌يه غيبت طريقيله فعل زعم اسناد اولندقدن صوكره خطابك كيمه عائد اولديغنى بيان ايتمك لازم كلمشدر . برده شارح بيتلرى مشكول اوله‌رق نقل ايتيوركه اوقولى كافك كسره‌سنى تصحيح ايچون اولسون مؤلف كافى مكسور اوقوتديرمق ايچون ديه‌جكدى .

٢٤٤

لا والذى هو عالم ان النوى
صبر وان اباالحسين كريم

« وان اباالحسين جمله‌سنى معطوفدر فقط وصلى موجب جهت اولمديغندن بوعطف معيوبدر محل شاهده بوراسيدر . لكن ابوتمامى تعيبدن ايسه كلامنى بديع انواعندن اولان اقتضابه حمل اولادر . »

القول الجيد

مؤلف ، ابوتمامك كلامنى اقتضابه حمل ايتملى دييورمشدر . برى طرفدن علم بلاغتك اهميتده بديع مسئله‌لرينه قياس قبول ايتمين قواعد اساسيه‌سندن برينه رعايتسزلكى متضمن اولان بو اقتضاب ايله ابو تمامى تبرئه ناصل قابل اوله‌جغنى دوشونمكه لزوم بيله كورمه‌مشدر . چونكه مؤلف امثال مجربه‌سيله ثابت اولديغى اوزره فنك ائمه‌سنه وبالواسطه اونلر طرفدن وضع اولنان قواعده قارشوبك جرئتكاردر . كلام ابى تمامى اقتضابه حمل فكرى حسن چلبى حاشيه‌سندن مأخوذ اولديغى حالده اوراده بوسوزك اطرافى بسلنمش اولمق اوزره طبيعتلرى اقتضابه مائل اولان شعراء قديمهٔ عربك خيالنده آره‌لرنده مناسبت حس اولنميان بعض امورك تقارن ايده‌بيله‌جكى درميان ايدلمشدر .

مؤلف ، فاضل چلبى بو سوزى نه‌ايچون ونه مجبوريتله سويله‌مش اولديغنك فرقنده اولمامش اوللميدر . ايشته ـ كنديسنك تلخيص ومطول مؤلفلرينه عزو ايلديكى ـ تقلده خسار بويله اولور .

*
* *

مازالت عن سنن الوداد ولاغدت
نفس على الف سواه تحوم

« زلت كلمه‌سنك زاسى مكسور اوقنورسه افعال ناقصه‌دن اولان زال يزال دن ومضموم اولورسه افعال تامه‌دن اولان زال يزول دن ماضى متكلم اولور . »

القول الجيد

بو راده احتمال اوله محل يوقدر . چونكه افعال ناقصه‌دن اولان مازال دام معناسنه‌در . اوحالده دمت عن سنن الوداد تركيبندن بر معنى چيقارسه بوندن‌ده چيقار .

مابعدى وار

مصطفى صبرى

شيخ الاسلام سابق حسين حسنى افندينك وقوع بولان استعفاسنه مبنى مقام مشيخت عليا اعيان اعضاسندن موسى كاظم افندى حضرتلرينه توجيه بيورلمش اولديغندن مشار اليهى تبريك ايله موفقيتنى الطاف سبحانيه‌دن تمنى ايلرز .

مدير مسئولى : محمد منير

محمودبك مطبعه‌سى

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد　　بیان‌الحق　　عدد — ۷۰

بازار ایرتسی　فی ۱۸ رجب سنه ۱۳۲۸　وفی ۱۲ تموز سنه ۱۳۲۶

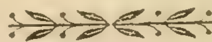
جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ «

ممالك اجنبیه ایچون :
۶۰ ، ۲۰ فرانق
۳۰ ، ۱۰ »

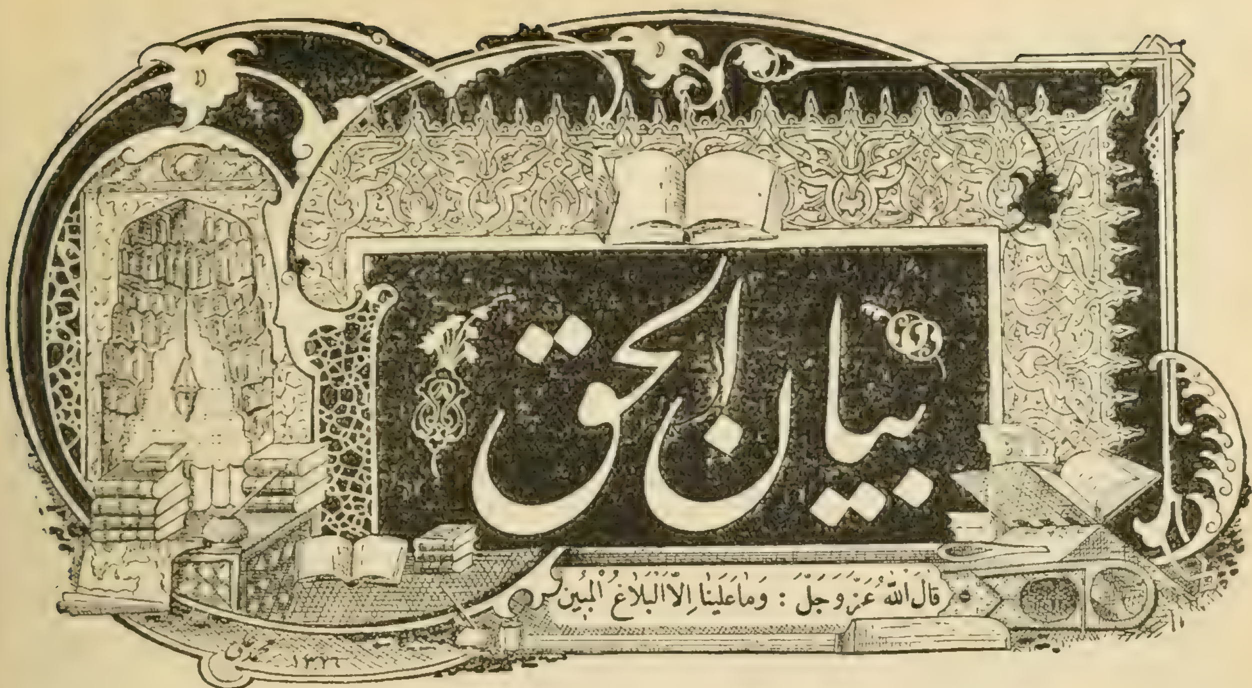
درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

عید ملی

۱۰ تموز

شرف ادراك وتكرریله مباهی اولدیغمز اون تموز عید ملیٔ عثمانیسی‌که ملکمزده بر انقلاب عظیم سیاسینك مبدأ مسعودینه مصادفدر . سنه‌لردنبری قهر ومظالم آلتنده ازیلمش اولان ملت نجیبهٔ عثمانیه بو روز فیروزده تحکم واسارتدن قورتولمش ، حریت ومعدلته نائل اولمشدر . طبیعیدرکه بویله بر دم معززی تجلیل ایتمك ، اکبر اعیاد ملیه اتخاذ ایده‌رك هر سنه کمال احتشام وشعشعه ایله تکررینی ادراك ایلمك عهدهٔ شکرانمزه ترتب ایدن بر وظیفهٔ علیه ، بر وجیبهٔ قدسیه‌در . اساساً بر وظیفهٔ مقدسهٔ ملیه اولمقله برابر بو یوم سعادت توأمده مشهودمز اولان لوحات بدیعه ، تظاهرات ملیه ، آثار شادمانی ، جابجا موجه‌لنن اعلام عثمانیه سینهٔ افتخارمزی قابارتمش ، کوزلرمزدن اشك شکران ومسرت آقیتمشدر .

اخص آمالمز سویهٔ ادراك ملتك مظهر تعالیٔ وتکامل اوله‌رق الی یوم القیامه اون تموز عید ملیسنی ادراك ایله کامیاب اولمسیدر . همان جناب حق موفق بالخیر ایلسون آمین .

وعظلرمزدن

بسـم الله الرحمن الرحيم

قال الله تعالى فى كتابه المبين

﴿ يا ايها الناس انا خلقناكم من ذكر وانثى وجعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا ان اكرمكم عندالله اتقاكم ان الله عليم خبير ﴾ جناب حق بيوريوركه اى ناس بن عظيم الشان سزى آدم وحوادن وبابا وانا كزدن خلق ايلدم . شو حالده سزك خلقتكز بر منبعدن كليور . سز نسبده آدم وحوا وبابا وانا كزدن حصوله كلش اولمق اعتباريله بريريكزه مساويسكز وخالقكز دخى بردر نيچون نسب ايله فخر ايتمك ايسترسيكز . نسب ايله تفاخره ايسه بر وجه وسبب يوقدر سزى شعوب وقبائل اولەرق خلق ايلديكم بحسب الانساب بعضيكز ديكرنى بيلمك وبر كمسه آبا واجدادينك غيرينه نسبت ايتديرلمامك ايچوندر يوقسه آبا وقبائل ايله تفاخر ايتمك ايچون دكلدر . امين اوليكز كه نسب ايله تفاخر ايديلەماز زيرا عندالله اكرمكز اك زياده اهل تقوى اولانكزدر . چونكه نفوسك تكملى واشخاصك تفاضلى آنجق تقوى ايله اولور اكر تفاخر ايتمك ايسترسەكز تقوى ايله فخر ايديكز جناب حق سزى واعمالكزى بيلور وبواطن احوالكزده واقف ومطلعدر .

بو آيت كريمەنك سبب نزولى فتح مكەدن صكره ظهر كعبەده با امر جليل حضرت پيغمبرى بلال حبشى حضرتلرى اذان اوقوديلر . عتاب بن اسيد اذانك حضرت بلال طرفندن ايفا ايلديكنى كورديكنده جناب حقه حمد ايدرمكه پدرمك روحنى قبض ايتمشده بو كونى كورمامشدر ديديكى كبى حارث بن هشامده حضرت بلاله اشارت ايدرك رسول الله بو قارەقارغەدن بشقه بر كمسه بولامديمى ديو حضرت بلالك معروف بر نسبه منسوب اولمامسنه مبنى شعائر اسلاميتدن اولان مؤذنلكى كندوسنه مناسب كورمامش اولديغندن بو آيت كريمه نازل اولمشدر يعنى عندالله اكرم اولان اتقا اولانكزدر بلال كبى عبد حبشى دخى اولسه .

حضرت فخر عالم صلى الله عليه وسلم بيورمشلردركه ﴿ انا سيد ولد آدم ولافخر ﴾ يعنى بن نبى بشرك سيدى اولديغم حالده سيادت ايله رسالت ايله فخر ايتمم

وقال عليه الصلاة والسلام (من سره ان يكون اكرم الناس فليتق الله) يعنى بر كمسه اكرم الناس اولمقدن حظ ايدر ومسرور اولورسه متقى اولسون جناب حقك او امرينه اطاعت ونواهيسندن اجتناب ايتسون واخلاق حميده ايله متصف اولوب اخلاق ذميمەدن توقى ايلسون (ولو كان الشرف للا شياء من حيث شانها او مواطنها لكان الشرف لابليس على آدم فى قوله خلقتنى من نار وخلقته من طين) اكراشيانك شرفى ماهيت وحقيقى اعتباريله اولسه ايدى ابليس عليه اللعنه نك حضرت آدم اوزرينه شرفى اولمق لازمكلوردى چونكه ابليس ناردن وحضرت آدم چاموردن خلق اولنمشدر فقط ابليس نەدن خلق اولنورسه اولنسون جناب حقه اطاعت ايتمديكندن طولايى شرف واعتباردن ساقطدر .

دنياده مال واولاد ومنصب كبى فخر ومباهات ايديلەجك برچوق شيلر موجود ايكن جناب حقك بو آيت كريمەده يالكز نسبى ذكر ايلسى نسبك باقى ودائم ومال واولادك محتمل الزوال اولمسى اعتباريله اولوب نسب ايله فخر ايتمك جائز اولمينجه ديكرلريلەده فخر ايلك جائز اولەميەجغى بطريق الاولى ثابت اولور بناءً عليه بر كمسه بن پاشازادەيم بن شهزادەيم بن اصحاب رتبەدنم بن زنكنيم ديه افتخار ايتمسون زيرا مدار افتخار اولان شى بويله شيلره انتسابله دكل اكتساب فضيلتلەدر هر كيم كه فرائضى ادا ومحرماتدن اجتناب ايدر تجارتنده، صنعتنده امين وصادق وحكمنده عادل وتحصيل علم ومعرفت ايتمش ارباب وجدان وحميت وناموسدن

بولنور واخلاق حميده ايله متصف واخلاق مذمومه‌دن
معرا ومبرا اولورسه اويله كيمسه‌لر هم عندالله وهمده
ناس عندنده بيوك آدمدرلر يوقسه اوامر الهيه‌يه
اطاعت ايتمز ونواهيدن اجتناب ايتمز صنعت وتجارتنده
خائن، يالانجى ومأموريتنده ظالم ومرتشى، اخلاق رديه
ومذمومه ايله متصف ووجدانسز بر آدم هر قنغى نسبه
منتسب بولنورسه بولنسون وهر قنغى رتبه‌ده اولورسه
اولسون فنا آدم اولمش اولور عندالله غير مقبول اولديغى
كبى ناس يانده‌ده مذموم والحق آدمدن معدودر (الشرف
بالفضل والادب لا بالاصل والنسب) شرف فضل وادبله‌در
اصل ونسبله دكلدر .

بيت

با ادب باش تا بزركى شوى   كه بزركى نتيجهٔ ادبدست

پوشيدهٔ ادبه بورون تا كه بيوك آدم اوله‌سين زيرا
بيوكلك ادبك نتيجهٔ مستحصله‌سيدر مقدماتنى حاضرلر-
سه‌ك نتيجه‌يه موفق اولورسيك .

نسب هر نقدر شرعا وعرفا معتبر اولوب حتى
شريفه اولان بر قادينك بر قبطى‌يه تزويجى شرعا جائز
دكلسه‌ده آندن قدر جهتندن اعظم واعز اولان ايمان
وتقوانك ظهورنده اكا اعتبار ايديله‌مز يعنى عرف
وشرعك نسب سببيله انسانلره بخش ايلديكى شرف تقوى
سببيله حاصل اولان شرفه نسبتله هيچ حكمنده در. نته كيم
طلوع شمسده كواكبك تأثيرى قالمديغى كبى رعد
قوينك صداسنه قارشو سينه‌كك قنادلرينك اهتزازندن
حاصل اولان صدانك دخى تأثيرى اوله‌ماز نسبك عرفا
وشرعا بعض موادده حائز تأثير اولمسى ناسه نظرا‌ه‌در
يوقسه عندالله اكرميت نسبله دكل تقوى ايله‌در زيرا
نسب بر انسانك افعال مكتسبه‌سندن اولميوب اجدادندن
طبيعتيله انتقال ايتمش بر خصلتدر حالبوكه جناب حق
(وان ليس للانسان الا ماسعى) بيورمشدر سعيسز، كسبسز
انسانلرده حاصل اولان شيلر عندالله مقبول دكلدر (عن
ابن عباس رضى الله عنه انه قال اقبل نبى الله من غزاة
او سرية فدعا فاطمة رضى الله تعالى عنها فقال يا فاطمه
اشترى نفسك من الله فانى لا اغنى عنك من الله شيئاً وقال
لنسوته مثل ذلك وقال مثل ذلك لعترته ثم قال مابنو
هاشم باولى الناس بامتى ان اولى الناس بامتى المتقون ولا قريش
باولى الناس بامتى ان اولى الناس بامتى المتقون ولا الانصار
باولى الناس بامتى ان اولى الناس بامتى المتقون انما انتم من
رجل وامرأة كجمام الصاع ليس لاحد على احد فضل
الا بالتقوى) صدق رسول الله فيما قال يعنى بر كون حضرت
پيغمبر غزوه‌دن وياخود سريه‌دن كلدكلرى وقت حضرت
فاطمه‌يى چاغيروب بيورديلركه يا فاطمه نفسكى جناب حقك
عذابندن كندى عملكله اشترا ايت زيرا بن جناب حقه قارشو
سكا نافع اولوب اللهدن غنا ويره‌مام . كذلك بو كلامى
حضرت پيغمبر ازواج مطهره‌يه وذريت واقاربنه يعنى
حضرت حسن وحسين وحمزه وعلى وابن عباس رضى الله
تعالى عنهم حضراتنه‌ده ايراد بيوردقدنصكره بنى هاشم
- عبدالمطلبك اولادى وحضرت پيغمبرك عموجه
وخاله‌لريدر - بكا امت اولمق خصوصنده بن انلرك نسلندن
وانلر بنم اهلمدن اولدقلريچون ناسك اولاسى واحقى
اوله‌مازلر بكا امت اولمق خصوصنده ناسك اولاسى واحقى
متقى اولنلردر . كذلك قريش قبيله‌سيده بكا امت اولمغه
ناسدن اولى واحق دكلدرلر بكا امت اولمغه ناسك اولى
واحقى متقى اولنلردر كذلك انصار- وهم اهل اليمن الذين
آمنوا بالنبى صلى الله عليه وسلم وهم قبيلتان الاوس
والخزرج رضى الله عنهم ومنهم اهل الصفة الذين عاتب الله
فيهم بنبيه عليه السلام بقوله ولا تطرد الذين يدعون ربهم
بالغداة والعشى يريدون وجهه — بكا امت اولمغه ناسك
اولى واحقى دكلدرلر بكا امت اولمغه ناسك اولى واحقى
متقى اولنلردر . سزكه بنو هاشم وقريش وانصارسيكز
جمله‌كز حضرت آدم وحوادن متولدلرسيكز وسز
كيله ايله اولچولن بغداى، آربه، نخود كبى مقدارده

مساویسکز . وبریکزك آخر اوزرینه فضلی انجق تقوا ایله‌در .

﴿ عن جابر رضی‌الله تعالی انه قال خطبنا رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم فی وسط ایام التشریق فقال یا ایهاالناس ان ربکم واحد وابوکم واحد الا لافضل لعربی علی عجمی ولا لعجمی علی عربی ولا لاحمر علی اسود ولا لاسود علی احمر الا بالتقوی ان اکرمکم عندالله اتقاکم الاهل بلغت قالوا بلی یارسول‌الله قال فلیبلغ الشاهدالغائب ﴾ صدق رسول‌الله یعنی حضرت جابر بیوررکه برکون ایام تشریقك وسطنده حضرت پیغمبر بزه ایراد خطبه‌ایدرك بیوردیلرکه ای‌ناس سزك ربکز براولدیغی کبی بابا کزده بردر . زیرا حضرت آدم اولادیسکز امین اولیکزکه عربك عجم وعجمك عرب اوزرینه فضلی اولمدیغی کبی احمرك اسود واسوك احمر اوزرینه هیچ برصورتله فضلی اولیوب انجق تقوی ایله فضلی واردر . سزك عندالله اکرمکز اتقا اولانکزدر. دیو بیوردقدنصکره جناب حقك بکا امر ایتمش اولدیغی شیئی سزه تبلیغ ایتدیمی دیه طرف رسالتپناهیدن وقوعبولان استفهام تقریری‌یه‌جواباً‌حاضرون بلی یارسول‌الله تبلیغ ایتدیکز دیدکدندن صکره حاضر اولانلر غائب اولنلره‌ده تبلیغ ایلسون بیوردیلر .

تقوی نك فضیلتی حقنده قرآن کریمده یوز اللی آیت واردر . تقوی‌نك خصلتی قدر کثرتلی هیچ بر خیر قرآن کریمده مدح وثنا ایدلمامشدر . جناب حق قرآن کریمنده متقیلرك عندالله اکرم و اللهك ولیسی وحبیبی اولدیغنی ومتقیلره جنت مهیا اولوب تقوی آخرت زادولباسی اولدیغنی بیان بیورمقله برابرتقوی‌نك‌اعدادن کیدك رفعته ورحمت ومغفرتك حصولنه‌وحق ایله باطلك بینی تفریقه وسعادت ابدیه‌یه نائلیت ومضایق دنیویه واخرویه‌دن خلاصه وانسان ایچون من حیث لایحتسب رزقك حصولنه ودنیا وآخرتده فلاح بولمغه سبب قلمشدر . تقوی‌یه انهماك ایدنلر نصلکه عندالله مقبول ومعتبر اولورسه دنیاده دخی عندالناس مقبول ومعتبر اولور .

مابعدی وار

اخلاق

دن

مابعد

اوته‌دنبری‌ادعاسنده‌اصرارایده کلدیکمز برحقیقت‌که : وسائط ترقی‌یکانه‌اخلاق، اسباب تدنی ینه‌یکانه اخلاقدر. انسانلر قدرت فاطره‌نك بتون محاسن و مزیاتی کندیسنده جمع ایده‌رك ابداع ایتدیکی بر نسخهٔ کبری ایسه‌ده ـ بو علویت فطریه‌ده جمله‌سی مساوی اولدیغی حالده ـ یاراداشده‌کی بو علویتی ، بو بیوکلکی ادراك ایدنلری پك آز بولنور دیسه‌م خطا ایتمش اولمم ظن ایدرم . حالبوکه بو حقیقتی کندیلرینه افهام ایده‌جك « قوهٔ درا که » او علویته مقارن اوله‌رق یارادلمش فقط الده موجود بر آلت نصل استعمال ایدلمزسه کندی کندی‌نه ایش کورمدیکی وکتدکجه استعماله غیر صالح بر حاله کلدیکی کبی آلت ادراك اولان مفکره‌ده دائما بسیط دوشنور دائما امور عادیه ایله اشتغال ایدرسه طبیعی فعالیتدن قالور . محاسن و معالی جهته برکره‌بیله توجیه عنان ایتمز . اولدیغی یرده اویوشور قالیر .

بو بر قانون طبیعیدرکه : هرشیده اولدیغی کبی انسانلرده‌ده حرکات کیتدکجه تناقص ایدرسه نتیجه‌سی سکوندر . هر حالده طوره‌جقدر . بکا اویله کلیرکه : بر قسم انسانلر اویله مطالب علویه آرقه‌سنده فکر یورمق شویله طورسون ضرورات بشریه‌دن اولان یمك ایچمك ، کیمك غائله‌لری ارلمسه احتمالکه کندی فکرلرینی دکل بتون اعضای متحرکه‌سنی تحریکدن

صاقنه‌جق درجه‌ده سفلیت كوسترزلر . او حالده
هرفردك بر نوع مشغله ایچنده یشادیغنی كورمكله برابر
بنه بر قسمی فكراً ساكن و ساكت بولورز . انسانلر
بر حركهٔ ارادیه‌یه مالكدرلر بونی كیمسه انكار ایتمز دكلمی؟
بكا قالیرسه انسانلرك بویله مالك اولدقلری حركات
ارادیه‌نك یالكز انسانلرده كافی اوله‌میه‌جغنی وهرحالده
او حركاتك منشئ اولان فكر ایچون بر سائق لازم
اولدیغنی قبول ایتملی‌در . عكس حالده اویانق برقومك
بر فطرتده ، اویوشمش ، غفلتلره طالمش ، بو سببله
هر درلو مسكنته قاتلانان بر قومك بشقه بر فطرتده
یارادلمش اولمسی لازمكلمزمی ؟ . بز بو نظریه‌یی كندی
مخترعاتمزدندر دیه سویلمیورز چونكه بو ، هر كسجه
معلومدر . معلومی اعلامده فائده یوقدر دیانلر سوزك
یالكز فائده‌سنی دوشونانلردر سوزده‌كی لازم فائده كه :
ایقاظ ، تنبیه كبی شیلر الك زیاده معلوم اولان شیلری
اعلام ایله ، تعبیر آخرله انسانلرك عمل ایتمدكلری
شیلری یوزلرینه چارپمقله حاصل اولور . ایشته بو اسبابه
مبنی‌دركه : انسانلر ایچون هرحالده بر سائق لازمدر
فقط انسانلری فكراً مادةً حركاته فعالیته سوق ایده‌جك
شیلر ، اكثریا مقاصد علویه‌دن زیاده آمال سفلیه‌در
بو ایسه طبع بشرده مركوز اولان بهیمت ایجاباتندن
اولوب بو جهت ایچون هیچ بر واسطه‌یه ، بر تنبیهه
حاجت یوقدر . دیه بیلورم‌كه : بو جهتك سائقی آنجق
صاقنمزلقدر شوحاله نظراً بز انسانلری اوچ قسمه
آییره‌رق حكملرینی آیری آیری یوروتمك ایسترز .
بر قسم انسانلر افكار عالیه ، مقاصد علویه اصحابیدركه :
بونلر هیچ برزمان امللرینی تعقیبدن كیرو قالمازلر هیچ
بر شخصه تذلل كوسترمیه‌رك نه فكراً نه‌ده فعلاً
اسیر اولمغی آرزو ایتمزلر . تعقیب ایتدكلری امال علویه‌یی
بتون دنیایه دكشمزلر . عزملرنده متین اولورلر . ایشته
بویله قوم جهان كندیلرینه قارشو چیقسه امللرینه قرشو
استحقار موتله فداكارانه چالیشور هرحالده مسعود
وبختیار یاشارلر. اوت مسعود یشارلر : چونكه ایچلرندن
بعض سفیه سفیللر استثنا ایدیله‌رك اكثریتله بویله عزم
متین اصحابی اولورلرسه فقیرده اولسه‌لر قارشولرنده غیر
طبیعی بركوكل اندیشه‌سی كورمزلر ، متفقاً یشارلر . بویله
بر حالت روحیه‌یه مالك اوله‌بیلمك ایچونده انسانلر
ایچون یالكز بر خصلت ، انجق بر مزیت كافیدر . اوده
اصحاب كزین حقنده‌كی « ویؤثرون علی انفسهم ولوكان بهم
خصاصة » ایت جلیله‌سنك كوستردیكی خصلت بركزیده كه :
بن یشایایمده عالم نه پیارسه یاپسون فكرندن واز كچه‌رك
برابر طوغدیغی ، برابر یشادیغی ، برابر اوله‌جغی دین ،
وطن قرداشنی نفس اوزرینه ترجیح ایتمك مزیتی‌در .
بز شمدی بشقه‌سنی نفسمز اوزرینه ترجیحدن واز كچدك .
بشقه‌سنك حقوقنه صارقینتلق یاپمازسه‌ق بو بزه یتیشر
دیه بیلورز . عكس حال كه : بر شخص هر وارلغی
كندیسنده ، هر ایلكی كندیسنده كورمك ایستر ؛ بشقه‌سنك
حصه‌سنه بتون محرومیت ، بتون مأیوسیت چیقاررسه البته
بویله بر كتله‌یه بو فكرده‌ادملر قوة الظهر اوله‌بیله‌جكلرندن
سقیم بر وادی‌یه ارجاع حركت ایدن او كتله‌یه اتباع
ایدلدیكی تقدیرده ارقه‌دن یتیشه‌جك بر سیل استقامتی
منع ایتمك ایچون بالطبع چاره آرانیله‌جقدر . وقتیله
بو ملتك أز موجودیتمی وار ایدی نه چاره‌كه عبدالحمید
كندی رأینی ، فكرینی یوروتمك بتون ملتك مالكیی
ضبط ایتمك ایچون مالك اولدیغی قوت ، یكانه قوت ییلدیزدن
فوران ایدن واطرافه یواش یواش سرایت ایدن بر
« بن یشایایم كیم نه یپارسه یاپسون » فكری ایدی كه :
مملكتك اوته‌سنه بریسنه سوموكلی بوجكلر كبی
سورینه‌رك سورتونه‌رك طوقوندقلری یری تلویث ایتمه‌دن
براقمیان حشرات نفاق ونمیمه‌نك قوتلری دكلمی ایدی ؟
عجبا اوزمان او فكرده بولنانلر اوخدمتده بولنانلر
شمدی تمیزلندی ؛ بتدیمی ؟ اشته بو سؤاللری ایراد

ایدرکن خاطره شو سوزلر کلیور . دور سابقده ارقه‌سنی بر یره طیایه‌رق کچین اوسقیللر شمدی نه ایله کچینیورلر ؟ عجبا حماللقمی ایدییورلر بزه قالیرسه بو آدملر حالا اوجاسوسلق ، تماملق یولنی کمال خواهشله آرزو ایدرلر . سوزلرینه قولاق طوته‌جق قفا بوله بیلرلرسه بوملتك جانی یاقمقدن بر آن واز کچمزلر . چونکه اویله بیومك اویله کلمك ، ینه اویله کیتمك آنلر ایچون اسکیدن تصلب صداقت صاییلرسه شمدیده وطنپرورلك صاییله‌جغنی ظن ایتمکدن واز کچه‌مزلر . فقط اهلنی بوله بیلرسه‌که ، بالطبع مشروطیت قولاغی بویله شیلری دیکلمیه‌جکدر .

سوزی بو وادی‌یه ارجاعدن مقصدیمز ، انسانلره انسانلغی بیلدیرمامك ، طانیتمامق ، اکلاتمامق ایچون چالیشمق فکرنده بولنان بر طاقم خذانه بر ملتك ایچنه کیررسه ابتده او ملتده اتحاد ، اجتماع ، اتفاق کبی مستحسن شیلر ارانلماملیدر أرالمدیغی صورتده ملتی تفرقه‌یه دوچار ایدن اسبابی ارباب اذعان وبصیرت دوشونملیدر ده اوکتله خاذله‌نك بر آن اول سوزلرینه کمسه اینانمیه‌جق درجه خلقی ایقاظ ایتملیدر دیه بر تنبیه وایقاظدر . اشته عالمده کندی کندی‌یه یشامه‌نك یشامق دیمك اولمدیغنی بیلنلر دائما مقاصد عالیه ارقه‌سنده قوشارلر ، کندیلری سفالتده‌ده قالسه‌لر اصلا فتور کتیرمیه‌رك ابنای جنسنك دائما راحتنی ، دائما رفاهنی ارزو ایدرلر . وبویله صاف فکرلی بش اون کشی بولندقجه اوملت قورتاسوندکه بهمه حال انلرك ارشادیله برطریق نجاته واصل اولورلر . یوقسه کندی الیله بر ملتك خائبا خاسراً محو ونابود اولوب کیتمسنه کمسه آجیمدیغنی کبی تاریخده الی الابد لعنت خوان اولور .

بایزید درسعاملرندن

م . صفوت

عالم اسلامیت

چین مسلمانلری

دین وفلسفه

[٦]

[قونفوسیوس] ك اکالنه موفق اوله‌مدیغی حالده تألیف ایلدیکی « کتب سماویه » دنیلان [کینك] لردن کچن مقاله‌ده بحث ایتمش ایدم . بو آلتی کتابدن ایکیسی چوقدن غائب اولمشدر . بونلردن بری [یورکینك] قونفوسیوسك اثر مخصوصیدر . کتب سماویه‌دن ماعدا برده درس کتابلری واردرکه قونفوسیوسك شاکردانی طرفندن استادلرینك افکاروعقائدینی نشروتدریس ایتمك اوزره یازلمشدر . کینکلردن صکره [سی ـ شو] تسمیه اولنان درت کتب اخلاقیه چین ادباسی طرفندن من القدیم برنجی درجه‌ده تقدیر وتبجیل اولنان اثرلردندر .

[تاهیو] یعنی « مطالعه وتدقیق عالی » کتابی دیکرلرینی اداره ایتمدن اول کندی نفسنی اداره ایتمکلکك لزومنی کوستریور .

[جونغ ـ یونغ] یعنی « وسط لایتغیر . » ارسطونك دستوری وجهله ، شو اسکی کتاب دیورکه « فضیلت ایکی اقصانك تام اورته‌سنده بولنور . » اشته ارسطونك [In medio virtus] « فضیلت وسطده‌در » ! لکن ارسطودن دخی‌یك اول [یدی حکما] دن [قلیئوبول] قبل المیلاد آلتنجی عصرده دائما دیر ایدیکه [Metron Ariston] یعنی « اك اییسی حقیقی وسطدر . » بو دستور ارسطونك « علم الاخلاق » نه براساس اولدی . خاتم الانبیا والحکما افندیمز حضرتلری [ع ـ ص] خیرالامور اوساطها بیوردیلر .

مقایسهٔ ادیان ایچون نه عجب مواد ! حقیقی برفیلسوف دیکر فیلسوفك فکر ونظریه‌سنی استقراض ایده‌مز ، لکن عین نظریه‌یی ادراك ایدوب اونی اثبات ایتمکه

چالیشیر . چینده ویونانستانده عین عصرده بوقانون اخلاقیی کوریورز . بوندن استنباط اولنیورکه قرآن کریمده بیان بیورلدیغی کبی جناب حق هر قوم وملته هادیلر رهبرلر ، وپیغمبرلر ارسال بیورمشلردر . . .

[لون ـ یو] کتابی « مصاحبهٔ حکمیه » دن عبارت اولوب ، بدیهیات ومطالعات اخلاقیه دن بحث ایدیور . [منغ ـ تسو] دخی اعمال حسنه واخلاق کزیده یه دائر براثر ذیقیمتدر .

شو [قلاسیق] یعنی کتب تدریسیه وامثالیه نك بر چوق تفاسیری ده واردر .

اشته برچینلی ایچون تحصیل کورمك وعلمی اکتساب ایتمك ایچون کتب سماویه ایله کتب تدریسیه یی وآنلرك تفاسیر متعدده سنی اوکرنمك ایجاب ایدر . بر دولت مأموری اولمق ایچون بوتون شو کتب متعدده یی مطالعه ایتمکله برابر مسابقه دخی الزم ایدی .

شمدی شو عجیب ومنزوی چین قومنك اعتقادات واستدراکات دینیهٔ قدیمه وجدیده لرینه کله لم : اسکی آثوری ، بابلی ، ومصرلی اقوام متمدنه ایله قطعیاً تماسده بولنمیان چینلیلر وحدت الهیه یی ، آخرت ایله اتصاف اخلاق کزیده یی ادراك ایدوب میدانه قویدیلر . بوچینلیلره اللهی وآنك اراده سنی کیم اوکرتدی ؟ موسویلردن صوراجق اولورسه ق ، « بنی اسرائیلدن باشقه بر پیغمبر بعث اولنمدیغی » ادعاسنده مصرا دوام ایده جکلرینی آکلارز . عالم خرستیانیت دخی ، عین فکرده در یعنی یهودی ملتندن باشقه برقوم وملتدن اصلا برپیغمبر بعث اولنمدیغنی ادعا ایدر . بوفکرك نه قدر منطقسز ونه قدر جناب حقك عدالت ورحمتنه مغایر اولدیغی عالمجه معلومدر . بر الله که بوتون یاراتدیغی انسانلرینی ترك ایدوبده صرف یهودی قومنه عاشق اولسون ویالکز اونلره یوز یکرمی درت بیك پیغمبر کوندرسون ، وبالآخره اونلری دخی نه اصلاح ایتمکه ونه ده [خرستیانلرك عقیده سی اوزره] ، کندی اوغلنی [معاذالله] طانیتدیرمغه موفق اولمسون ، بو ، بکده بزم ایناندیغمز الله ایله توافق ایتمیور زیرا اللهك یالکز برقومه توجه وعنایت بیورمسی واو قوم دخی ابدیاً عاصی وسرکش اولمقله برابر بتکرار اونلردن پیغمبرلر کوندرمسی وبوتون ملل مخلوقه سنی درین بر جهالت ایچنده براقسی بزم عقلمزك فوقنده در . بناءً علیه شو محرف انجیل وتورات کتابلرینك جناب پروردکار عالمی بحق ادراك ایتمدکلری میدانده در .

الله که علیم وعادلدر ، کافهٔ اقوام وملتلره کندیسنی بیان ایتمه لیدر . مادام که ادعا اولندیغی اوزره یالکز یهودیلره ذاتنی افشا ایتدی ودیکر مللدن ذاتنی کتم ایتدی اوحالده بزم ایمان ایتدیکمز الله تعالی دکلدر . بناءً علیه بوبابده نه یهودیلر ونه ده نصرانیلر حقیقهً اللهی طانیمامشلردر ! بزم عقیده مزجه جناب خالق کائنات هرملته وهرقومه بر یا زیاده پیغمبرلر ، مرشدلر ارسال بیورمشدر . اشته بوبابده قرآن کریمك الصریح بیانی

« ولکل قوم هاد »

توراتك ایلك کتب خمسه سنده [آخرت ، روزحشر ، وحیات بعدالموتدن] الخ بر ایما وبرحرف بولنمادیغی حالده ، چینده بیکلرجه سنه لر مسیحدن اول ذات پاك الوهیت موضوع سجده وعبادت اولمشدی . وبو وجود مطلق درك وتلقین ایدن چین حکماسی وحی والهام وسائطنه مراجعت ایتمیه رك قواعد فلسفیه وعلم ماوراء الطبیعیه اصولیله بیان ایلدیلر .

روح بشرك مبدائی مطلق وجوداولوب وفاتدن صکره ینه برحیات قاله جغنی ودنیاده یاپدیغی افعال واعمالك مکافات ومجازاتنی کوره جکنی صراحةً بیان ایدییورلر . حالبوکه بوتون کتب مقدسهٔ عبرانیه ده (علم روح) ه دائر هیچ بر معلومات باهره بولامیورز . مصرلیلر حیات ابدیه یه قائل ایدیلر اما کثرت آلهه یه معتقد

ایدیلر . عبرانیلر ایسه توحیدی مقر اولوب لکن روح انسانك موتدن صکره نه اولاجغنه دائر سکوتدن باشقه برشی یاپمادیلر . ایشته (روما) و (آتنه) هنوز وجوده کلدیکی زمانلرده وطائفهٔ بنی اسرائیل هنوز دنیایه کلمدن اول چینده فیلسوفلر ، دین مرشدلری ، اثر ومؤثردن ، فاعل ومفعولدن ، روح ومادهدن ، زمان وازلیتدن بحث ایدیورلردی ، بر وقتلردهکه اوروپا قطعه‌سی کثیف اورمانلر ایله بتاقلقلر ایله کورلمش ایدی بدوی ووحشی آدملر « حجر قدیم » ادوارنده یشایورلردی ، وخیمه نشین اولان اقوام ایران وتورانیان اوروپایه قدم نهاده اولمه‌دن اول چینده علمای دین خیر وشری تفریق ایدرك فضائل ومحسناتی اوکره‌دیورلردی .

لکن ، دیکر بعض ادیانده اولدیغی کبی چینلیلرك دینی دخی مرور زمان ایله برچوق اساطیر ومصالله قاریشدیریله‌رق اسکی صافلغنی ، بسیطلغنی غائب ایلدی . بوکونکی « قونفو سیزم » دینی محور اصلیسندن انحراف ایدوب شرك وبتپرستلکه دوشمشدر .

قدیم چین لسانجه اللهه « تیه‌ن » [Tien] دیرلردی . برچوق شهرلرك واشخاصك اسم خاصی « تیه‌ن » لفظی ایله تعبیر اولنور . مثلا (تیه‌ن تصین) یعنی « سماوی چین » بونك ایچوندرکه چین قطعه‌سی « دولت سماویه » تسمیه اولنمشدر . « تیه‌ن » کلمه‌سی (سماء) دن عبارتدر . تا بویقینلره قدر قونفوسیزم دینی منتسبلری مادی سمایه‌تاپمقله اتهام اولنیوردی . حالبوکه (کینك) لری (لاعو ـ تصو) یی ، واونك شاکردانینك آثارینی وحتی قونفوسیوسك کندی کتابنی ایی تدقیق ومطالعه ایدنلر ، دیورلرکه بو « تیه‌ن » تعبیری خاصةً دوغری‌اللهك اسمی‌در . بواسکی کتابلرده واجب‌الوجود حضرتلری (الله اکبر) یاخود (رب اکبر) (شانغ ـ تی) عنوانیله تسمیه‌اولنور. دیکر اسماء قدسیه (یی) « وحدانیت » : (طای ـ یی) « وحدانیت کبیره » : (تاعو) « عقل اول » دن عبارتدر. الوهیت؛ صفات آتیه ایله توصیف اولنور ، علم مطلق ، کافهٔ موجودات واشیانك مکونی وحامی‌سی ، قضا وقدر (Providentia) احسان ، عدالت ، حقیقت ، رحمانیت وحدانیت ، وبعضاً‌ده ، یکانکی » یاخود وحدت وجود (Unicitas)

بوتون ادیان سماویه ایله ادیان فکریهٔ طبیعیه برطاقم احکام ونواهی ایله‌برابر عقلك قابلیت استدراکی فوقنده اولان بعض معتقداركان دینیدن‌عبارتدر. مثلا الله، ملائکه ارواح ، سماوات ، آخرت ، قیامت وحی والهام کبی مسائل مشکله ؛ بناءً علیه هر بر دینده ایکی صفحه مشهوددر. بریسی ظاهری احکام واوامرکه انسانك افعال‌وحرکاتنی‌تعیین وارشاد ایدر. دینك باطنی وروحانی جهتی ایسه حواس خمسه‌نك تحت محاکمه‌سنه دوشمین وبنابرین عقل بشری‌نك‌تمامیله ادراك ایده‌مدیکی مسائل درکه یالکز ایمان واعتقاده عائددر . ادیانك اختلافاتی اکثریا شو مواد باطنه‌ده ظهور ایدیور . کتب مقدسهٔ یهودیه شوجهتی مبهم‌وناقص براقمشدر. کتب انجیلیه‌نك بوبابده‌کی شرح وبیاناتی مبهم اولمقله برابر عقل ومنطقه دخی مغایر بر حالده کورینورز . مثلا عقاید انجیلیه‌دن بریسی « تکوین کائناتدن‌اول الله ایله برلکده من‌الابد أل ایله کسیلمیوب آنجق ذبح اولنمش برقوزی عرشده جالس بولنیورمش » ! دیور . جناب واجب‌الوجود بو تصویر غریبه بناءً نوع بشری خلق ایتمه‌دن‌اول اونلرك ذنوب وکناهلرینی عفو ایتمك خصوصنده بر کفاره‌نك احضار وتدارکنی تا ابدیت‌دنبری دوشونمش ایدی . اشته بوصورتله انجیلك اللهی هم کاهن اولور یعنی ذابح هم‌ده کفاره یعنی مذبوح ، همدخی کندوسی بالذات‌فعل مذکورده ترضیه آلیور . البته « قوزی » دن مقصد حضرت مسیح (ص . ع) در . اشته بوعقیده عقل

وفكرك مافوقنده اولمقله برابر جناب حقك وجود مطلقه وصفات جليله‌سنه تماميله مغايردر .

چين مذهبی بوكبی عقائد خرافاتيه‌دن تماماً منزه‌در . لكن ماورای عقل بشردن ايضاح وبيان ايلديكی وجودلری وحاللری علم كلامك اصول وقواعدی ايله توافق ايتميور . كينگار ايله (لاعوتصو) علم كلام ايله فلسفياتك مافوقنه اوچه‌رق عالم اسراره كيريورلر . كتب مقدسه‌نك قرآن داخل اولديغی حالده ــ تماميله شرح وبيان ايتمدكلری مسائلی اصول تصوف ايله اظهار ايتمكه چاليشيورلر .

هركسك معلومی‌دركه قرآن مجيد جناب حقك هردرلو شبيه شريك ، مثال وجسمدن منزه ومبری اولديغنی صريح برلسان ايله بيان ايديور . لكن :

هو الاول والآخر
والظاهر والباطن

آية جليله‌سی علم كلام ايله شرح اولنماز فكرنده‌يم . شمدی كافهٔ اديانده وفلسفياتده اك مشكل وقابل حل اولميان برمعما وار ايسه اوده وحدت وجود « پانته ئيزم » (Pantheism) دن عبارتدر . فردی كثرتدن جزئی كلی‌دن و واحدی وحدتدن تفريق وتمييزی مسئلهٔ صعبه‌سی‌اك درين ذكالری شاشيرمشدر .

خالق كيم ؟ مخلوق كيم ؟ مخلوقدن اول خالق نه‌كبی فعلده بولنيورمش ؟ كائنات وموجودات ناصل هيچدن ، عدمدن وجوده كلدی ؟ عدم ايله وجود آراسنده هيچ رشته ورابطه عقله كلمز . بناءً عليه خالق ماده‌يی ، مخلوقاتك كافه‌سنی يا عدمدن يا كندی ذاتندن ايجاد ايلدی . عدمدن ايسه عقلك قبول ايتميه‌جكی برقضيه اولديغی ايچون كندی ذات وجوهر بسيطندن (Simplex substantia) اولمق اقتضا ايدر . بو فكری دخی اسلام ايله خرستيان متكلمينی رد ايدر . معما ينه حل ايدلمش قاليور؛ طوريور . اوحالده معارض ديوركه مادام‌كه سزك ديديككز الله كائناتی وجودندن ياراتمدی . وعدمدن دخی عدم حاصل اولور اوحالده كائنات غير مخلوقدر بناءً عليه ابدی وازلی اولان يكوجودلق يعنی وحدت وجود ! بومبحثی چين حكما واوليای قديمه‌سی پك كوزلجه تفسير وبيان ايديورلركه كان مقاله‌ده موضوع بحثمز اوله‌جقدر .

مابعدی وار

عبدالاحد داود

ادبيات

دونمای عثمانيده ترنم اولنمق آرزوسيله يازلمش اولديغندن اربابی طرفندن بسته‌لنمسی متمنادر :

كيدرز جنكه دكزلرده دوكونلر يرينه
صالينور بايراغمز زينت دلبر يرينه
وطنك عشقنه قانلر صاچارز زر يرينه
طوتارز سوكيسنی سينه‌ده مادر يرينه

*
* *

بوآنادركه : بزه درس اخوت ويردی
اتحاد ايله مساوات وعدالت ويردی
سويلمز يكديكری‌ديدی ، محبت ويردی
پارلادی طالعمز كوكده‌كی اختر يرينه

* *
*

ال اله ويردی تعالی ايچون افراد وطن
باش باشه ويردی ترقی ايچون اولاد وطن
قوشيور جنكه برابر بوتون احفاد وطن
سويبور بربرنی هپسی برادر يرينه

*
* *

طوغدی آفاقمزه بونجه مفاخر بردن

بر وجود اولدی همان جمله عناصر بردن
چیقدی افلاکه قدر صیت عساکر بردن
اورکوتور دهشتمز دشمنی عسکر یرینه

* * *

بزکه عثمانلیلرز شانلی دوکونلر یاپارز
وطنك شانی ایچون قانلی دوکونلر یاپارز
وطنه جان ویررز جانلی دوکونلر یاپارز
صالدیرر عسکرمز جنکه غضنفر یرینه

* * *

قورورز بو کمیلرله بو وطن مادرینی
مادره قارشی عدو هیچ آچامز کوزلرینی
یاقارز صوکره همان بزده أنك هر یرینی
چونکه باروت توتر بزلره عنبر یرینه

* * *

بارباروس نامی کزردی بو دکزلرده بتون
شانلی یادی‌اوقونور ایدی آغیزلرده بتون
کزرز بزده انك کزدیکی ایزلرده بتون
طاشیرز مرقدینی سینه‌ده رهبر یرینه

* * *

طورغود ، اوشانلی قپودان کبی بزده یشارز
دشمنه قارشی بیاله کبی بزده قوشارز
بزه قورشون آتانك حالنه البت شاشارز
بزکه سینه آچارز کالله‌یه کللر یرینه

حربیه نظارتنه منسوب

س : و

تخمیس ! [۱]

دکل جبار اولان برقومده شداد اولور پیدا
فلکده عادت اولمش هرزمان برعاد اولور پیدا
دنی‌یه زله‌ٔ عالمدن استعداد اولور پیدا
زمانك حکمی بویله ظالمه امداد اولور پیدا
عدالت نرده ؟ برمظلومه بیك بیداد اولور پیدا

—

سکونك کوستر ، شرقك براسکی خوابکاهیسك
بوحلمکله ینه‌دار خلافت اکتناهیسك
فقط بیلمم نه‌دندر ؟ مبتلای نوم واهیسك
آچیل چشم وطن ! نوم مصیبت نغمه‌کاهیسك
نظرکاه خسارمده خراب آباد اولور پیدا

—

حیاته کرچه لذتبخش اولان اندوه واحزاندر .
فقط ظلم ، عذاب ناتحمل صبر عدواندر .
باقلسه درد دهره هرزمان دارو اولان قاندر .
بتون ذهن بشر صحرای نومیدیده پویاندر .
آنکیچون هرطرفده هرچه‌باد آباد اولوربیدا .

—

فلکده مرحمت ، انسانده انصاف احتمالی یوق
جفانك ، غدر وظلمك صانکه عقباده وبالی یوق
ندای الامانه شمدی امداد احتمالی یوق
باقان یوق ، دیکله‌ین .. درد آکلایان بر مردعالی یوق
صماخ مرحمت یوق ، بوش یره فریاد اولور پیدا

—

فضائل محو اولوب دیللرده استحسانی قالمشدر .
نظام عالمك اجراده بر قانونی قالمشدر .
دکل معروفك آنجق عرفك استدمانی قالمشدر .
صفای خاطرك کندی دکل عنوانی قالمشدر .
صورارسه‌ك حال خلقی بیك دل ناشاد اولوربیدا

—

حیاتی فقر ایدر تدبیر واستحصال ایله : تحکیم :
بتون آرایش عمران نا محدود عالم کیم
کلیر سعی وتشبث قوتیله ، آه اما کیم
بوعصر پرمشقت اویله بر عصر جهالت کیم

[۱] اصلی ع . خیری افندی حضرتلرینکدر

تفيضيابئ عرفانی استبعاد اولور پیدا

—

تشبثسز توكل بزده ذاتاً اسكی عادتدر .
بوعادتله سراپا جمله‌مز مجبول الفتدر .
بوالفتلر اصل اسباب استیلای نكبتدر .
عطالتله سفالت هم نشین روح ملتدر .
مساعی پرورانی سوبسوا ابعاد اولور پیدا

—

كوروب آثار عدلی منقلب شكل حكومتده
یاقیشماز دیل توكتمك معرض شكوا وغیرتده
هدایت رهبر تصمیم اولونجه فكرملتده
طوروب پای ثبات آتدقجه شهراه سلامتده
او آنده هرسر راهكده بر ابعاد اولور پیدا

—

بوفترت عالمنده حق سن ترویجه قالقشسه‌ك
تأثرياب اولوب برچاره‌یه حسبیجه قالقشسه‌ك
شریعت حكمنی وجدان ایله تمزیجه قالقشسه‌ك
حمیت استقامت حسنی ترویجه قالقشسه‌ك
همان آثار دهشتناك استبداد اولور پیدا

—

سونرمی اوفله‌مكله نور قدرت ، یا كه همتله
دونرمی چرخ تدبیر قضا مكر وشطارتله
عجب ممكنمیدر تغییرفطرت جبر وشدتله
نه‌ممكن جوهر ادراكی كوسترمك اسارتله
ظلام جوری قالدیر نور استعداد اولور پیدا

—

یادرغاندقجه یرِیر شاهد رعنای حریت
تسلی‌یاب ایدرمی آدمی خلیای حریت
نولوردی ملت ایتسه عزم استیفای حریت
تجلی ایتسه بر دفعه ید بیضای حریت
كوروسك تا كهانی یریر استمداد اولور پیدا .

—

تغافل ایتمه آصلا آتیٔ ایامی كندك سچ
ینه كندك بولورسك وار ایسه اقباله برمخرج
حاضرلان اقتحام مشكلاته عزم ایدوب ایركج
قابله هرسوزه ظاهر پرستیدن كچ آرتق كچ
كیمی سویلتسه‌لر ناموس مادر زاد اولور پیدا

—

اویان ! ترك خمول ایت، مقتدر بر عضوعامل اول
یتر بو ابتهال عاطلانه مرد صائل اول
دوشون آلام محكومیتی عزمنده فاعل اول
چالیش تزیین انسانیته انسان كامل اول
صباح معرفتده رهبر ارشاد اولور پیدا

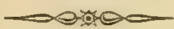
—

ایدلمز لاابالی ملته بر محنت استكثار
ویرر عبرت بزه تاریخلردن منتقل آثار
كلیر البت بر كون روز نصفت سای اخذثار
نه‌رتبه حكمفرما اولسه‌ده سودای استیثار
امیدك كسمه البت غیرت افرادا اولور پیدا

—

نه‌ممكن رایج اولمق هرزمان افكار غصبیه
ایدر تولید فرصت آثره آثار غصبیه
ظهور حقه بر ایجاب اولور امكار غصبیه
محققدر كه سورمز تاابد اطوار غصبیه
یاقینده ، یك یاقینده دست استرداد اولور پیدا

م . فاضل

افغان

معناسی اولورسه ترهاتك
ذوقی دویولور بوشش جهاتك
هپ بویله مألی سانحاتك

معشوقی ایکن مکوناتك
بن دشمن جانی‌یم حیاتك

٢

نفرت دویارم بوخا کداندن
قسوت بولورم شو آسماندن
کسدم هوساتی این و آندن
واللهی اوصانمشم جهاندن
مشتاق لقاسی‌یم مماتك

٣

جذب ایتدی بنی سراب عشقه
آلدانمشم آفتاب عشقه
میل ایلدم اغتراب عشقه
زیرا که اولوم خراب عشقه
سر منزلیدر ره نجاتك

٤

سیارهٔ عشق شعله درام
آهم ایله اوجه لمعه بارم
بر جو بلا اولوب مدارم
بر جاذبه آلدی که قرارم
اك جذبه فزاسی جاذباتك

٥

دل ویرمه‌مکی ایدوب تأمل
ایتدم او محال ایله تخیل
عقل ایله‌دی صوکرا که تعقل
محو اولدی متانت وتحمل
بی تاب وتوانی‌یم ثباتك

٦

بر چاره اولور ایسه خلاصه
جان ترکی ایمش بودرد خاصه
صوردم بونی اهل اختصاصه
آرتق آرامقده‌یم خلاصه
هرلحظه ورودینی وفاتك

٧

ایتدکجه فغانی قلب نائر
هرناله‌سی اولدی عشقه دائر
سودا بنی کرچه ایتدی شاعر
بیزار غرام اولوبده طاهر
بن دشمن جانی‌یم حیاتك

فی ٢٩ اغستوس سنه ٣١٩

طاهر المولوی

شکوفهٔ بهارستان :

افکار بی سامانمی آندیران اوراق پریشانمی کچن کون قاریشدیرییوردم . حیات پر اغبرارم مثالی غبار آلود نسیان اولمش بر قاچ کاغد پارچه‌سی اله کچدی . متروك بر قبرك کتابهٔ اندراسنی ، بی بخت بر ناصیه‌نك سرنوشت غم افزاسنی اوقور کبی ، — توزلرینی سیلکوب — اوخطوط سیه‌رنکی کوزدن کچیردم . سکز اون سنه اولکی زمانلرمك یادکار مساعیسی اولدیغنی آکلادم .

بن ، اونلری بر طالب عرفانه (بهارستان جامی) اوقوتدیغم صرده یازمش و (شکوفهٔ بهارستان) عنوانیله طبع ایتدیرمك ایچین (انجمن معارف دشمن !) ه مراجعت ایتمشدم .

بر پارچه‌سی (ترقی) رسالهٔ معطله‌سنه درج اولوندیغی واساساً اللی التمش صحیفه‌دن عبارت بولوندیغی حالده آیلرجه معارفده قالمش ، همان ثلثان مندرجاتی — اخلاق کبرا طرزنده — بوزولمش وچیزیلمش اولارق

(بروجه طی‌وتصحيح طبعنده بأس يوقدر) مساعده‌سيله اعاده ايديلمشدی .

پای استبداد ايله چيكنه‌نن جباه مظلوميت كبی قلم استبدادك خونين ايزلری آلتنده ايكله‌ين اومجروح اثر عالم مطبوعاته چيقاجق حالده اولماديغندن ـ فقرا خسته‌لری مثللی ـ بر كوشه‌يه آتيلويرمش ، عادتا هنوز جانلی ايكن قبر منسيته كوموملشدی .

نفخهٔ مشرطيتك افاضهٔ حياتبخشاسی اولمالی‌كه : بعث بعدالموتی اخطار ايده‌جك وكفن بدوش وخاك بر سرينه بيله‌جك بر حالده بو دفعه لقانمای آشنايی اولدی .

اوقويانلر دكل ، يازان طرفندن بيله اونوتولمش اولان او زواللی‌يی يكيدن پيغولهٔ خموله آتمغه كوكلم راضی اولمادی . ده‌كرسز يازيلرمه لطفاً جای قبول كوسترن (بيان‌الحق) ك صحائف مخلده‌سنه نقل ايتمكه قرار ويردم .

اون سنه اول يازيلمش كتاب ونم ايچين خاطرهٔ عهدشباب اولديغی جهتله طرز تحريرينی تبديل . ياخود مندرجاتنی اجمال وتفصيل ايتمك ايسته‌مه‌دم ، يالكز (بهارستان) حقنده‌كی شو معلوماتی مقدمه مقامنده علاوه ايله‌دم .

§

عدد مؤلفاتی همان يوزه باقلاشان علامهٔ كرامی (مولانا نورالدين عبدالرحمن جامی) حضرتلرينك آثار نافعه ومقبوله‌سندن بری‌ده (كتاب بهارستان) در‌كه يكرمی ، اوتوز سنه اولنه كلنجه‌يه قدر مملكتمزده مشتاقين معارفه (شيخ سعدی) نك (كلستان) و (بوستان) ندن صوكرا تدريس اولونوردی .

مؤلف محترمنك لسان مباهاتندن‌ده :

دميده مر غزارش بر جوانب
شكفته لاله زارش درنواحی
زشبنم لاله‌را خوی دربنا كوش
زباران غنجه رامی در صراحی
غزيرالدمع من عين السواقی
كثيرالضحك عن ثغر الاقاحی
اشارت ميكند نركس‌كه می نوش
فان‌العفو للزلات ماحی
همی ترسم‌كه از لطف اشارت
كند پرهيز كارانرا مباحی

قطعه‌سيله توصيف ايديلديكی اوزره بهارستان ، حقيقة بر بهار جهان پايدار ، بر كلزار ابد احضراردر . خاتمه‌سنده محرر :

تك وبوی خامه درين طرفه نامه
كه جامی بدوكرد طبع آزمايی
بوقتی شد آخر‌كه تاريخ هجرت
شود نه صد از هشت بر فزايی

تاريخندن آكلاشلديغنه كوره ۸۹۲ سنه‌سنده يعنی حضرتك وفاتندن آلتی ييل اول تأليف اولونمشدر . روضات جناتی تنظيراً سكز روضه‌يه منقسم اولوب هر روضهٔ بهشت آيينی شقايق رنكين وروايح رياحينی حاويدر‌كه ـ مؤلفنك ديديكی كبی ـ نه شقايق باد خزان ايله پژمرده اولور ، نه‌ده رياحينی حلول شتا ايله افسرده بولونور .

حضرت جامی ، اولاد استقبال ايچين تحفهٔ كرانبها اولان بو كتابی (فرزند ارجمند ضياءالدين يوسف عصمه‌الله تعالی عما يفضيه الی التنهف والتأسف)

عبارهٔ دعا آمیزیله تعریف ایله‌دیکی ـ ولد صلبیسی ـ ضیاءالدین یوسف ایچین یازمشدر .

بونی کندیسی سویلیور: « وقتا که فرزند ارجمندم ضیاءالدین یوسف لسان عرب وفنون ادب تحصیلنه باشلادی . اطفال نورسیده‌یه مأنوس طبیعتلری اولمیان اصطلاحاتك بر دنبره تعلیمی کندیلرینی توحیش ایده‌جکندن ، بعضاً تشحیذ فکری وتشویق خاطری ایچین شیخ نامدار واستاد بزرکوار (مصلح‌الدین سعدیٔ شیرازی) نك انفاس متبرکه‌سندن اولان (کلستان) کتابندن برقاچ سطر اوقودق . او اثناده طرز سعدی تتبع ایدیله‌رك معاصرینه داستان واخلافه ارمغان اولمق اوزره برقاچ صحیفه یازمق خاطرمه کلدی » دییور .

تحریر بهارستان حقنده ؛ تزییف اهل کمالی دائما سرمایهٔ مقال اتخاذ ایدن هرزه کویاندن انتشار ایده کلش بر هذیان واردر : کویا ملا جامی نك (ضیاءالدین) اسمنده برطالبی ، دها طوغروسی برمطلوبی بولنیورمش اونی غایت سودیکی ایچون بهارستانی نامنه تألیف ایتمش حتی اصل اسمی (فوائدالضیائیه) اولدیغی حالده (ملا جامی) دیه اشتهار ایله‌ین (کافیه‌شرحی) نی‌ده اوطالب ، یاخود اومطلوب ایچین یازمش ! عین اباطیل اولان بو اقاویلك لسان عوامدن ظهوری شایان تأسف اولمقله برابر ـ روایته کوره ـ بعض کوته نظرانك زبان تدریسندن صدوری آجیناجق واغلاناجق حاللردندر . حضرتك « نامحرم یوزینه باقان کوزك جنب اولمش دیمکدر . اشك ندامتله اونی تطهیر ایت » مألنده‌کی :

چشمت چو جنب شد زرخ نامحرم
غسلش توز کریهٔ پشیمانی‌ده

بیتنی (ادب یاهو) لوحه‌سی شکلنده یازارق بوکبی ناقللرك پیشکاه انتباهنه آصمق‌ظن ایدرم که علمه وعلمایه پك بیوك برخدمت اولور .

§

دأب دین مولفین‌اولدیغی‌اوزره مولانا جامی بهارستانی « ارباب طلبك نظرنده قدر وقیمتی آرتمق ایچین بونوعروسی نه‌ایله تزیین ایده‌یم ؟ دییه عقلمه صوردم : سلالهٔ تیمورك مدار افتخاری اولان سلطان حسینك جواهر بناسی ایله . جوابنی ویردی » دیمك اولان :

باخرد کفتم چه سازم زیور این نوعروس
تا بچشم خواستکارانش فزاید زیب وزین
کفت درهای ثنای شهریار کامکار
نصرة الدنیا معزالدوله کهف الخافقین
اختر برج جلالت کوهر درج شرف
شمع بزم دودهٔ تیمورخان سلطان حسین

قطعه‌سیله توصیف ایله‌دیکی (حسین بایقرا) نك نام شاهانه‌سیله توشیح ایتمش ومشار الیهك مدحنده ایلرله‌یه‌رك « شیخ سعدی کلستانی ـ بوندن اول ـ (سعدبن زنکی) نامنه ترتیب ایتمشدی . بنم بهارستانم بر ذاتك اسمیله تشرف ایتدی‌که سعدبن زنکی اوکا کوله اولمغه لایقدر . » معناسنی افاده ایدن :

کلستان کرچه سعدی کرد زین پیش
بنام سعدبن زنکی تمامش
بهارستان من نام ازکسی یافت
که شاید سعدبن زنکی غلامش

قطعه‌سنی یازمشدر .

احتمال‌که حضرت جامینك شو حرکتنی شاعرانه خلوصکارلق تلقی ایدنلر اولاجقدر . داها ایکی سنه

اول « سایهٔ شانه‌ده هوالر ابی کیدیور ! » دیه‌جك قدر تکاپوی کیانه‌ده بولوندقلری حالده شمدی ـ مناسبتی اولسون اولماسین ـ (سایهٔ ملتده) سوزینی چیکنه‌ین او آغزلره صورولورکه : دور حمیدیه‌ده برکتاب یازمغه موفق اولوب‌ده (ثنای شهریاری‌ودعای تاجداری !) اولقسزین باصدیرا بیلمشلرمیدر ؟

ملا جامی ، دور سابق محرر وشاعرلری مثللی بر تاجدار خونخوارك قصیده خوان مظالمی دکل ، حسین بایقرا کبی برپادشاه عادلك مدایحنویس عدالتیدر.

او حسین بایقراکی (خراسان) تختنده ۳۸ سنه مدت کمال عدل وحقانیتیله حکمران اولمش ، (علی شیر نوائی) کبی نادرهٔ دورانی صدراعظم نصب ایده‌رك مملکتنك اعمارینه ، تبعه‌سنك ترفهنه چالیشمش ، علما وعرفایه فوق الحد توجهلر کوستروب حضرت جامی آته بینه‌جکی وقت اوزنکیسنی طوته‌جق قدر متواضع داورانمشدر .

علم وعرفانه بوقدر محب اولان برپادشاه عالیجاه سوق خلوص‌ایله دکل ، شوق‌اخلاص ایله‌مدح‌ایدیلمزده نه یاپیلیر ؟

مادح خورشید مداح خوردست !

§

بهارستانك شروح متعدده‌سی واردر. تألیفندن بك آز زمان صکرا (خضر بن‌مصطفی) طرفندن ایلك دفعه یازیلمش و ۹۶۲ تاریخنده‌استنساخ اولنمش عربجه‌برشرحی نزدمده موجوددر. فقط الك مکمل شرحی (محمدشاکر افندی) نك تحریر وسلیم ثالث نامنه اتحاف ایلدیکی (هدیةالعرفان درشرح بهارستان) در. کلمات وعباراتك معانیٔ صحیحه‌سنی وابیات وقطعه‌اتك بحور واوزانتی ایضاح وتفصیل ایدن بوشرح جداً براثر قیمتدار اولوب ۱۲۰۹ ده تألیف ایدیلمش و ۱۲۵۲ ده مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولنمشدر .

خاتمه‌سنده شارحك تاریخ آتیسی واردر :

بهارستان عشق اولدیسه ظاهر
هزاردن بونغمه اولدی صادر
ریاض لطفی غایت دلربادر
حکایاتی کبی امثالی نادر
بنم بوترجمه‌مده اولسه لایق
صفا بخش قلوب جمله زائر
اوله تاریخی وش هردمده تازه
بوبستان نهال طبع شاکر

۱۲۰۹

مابعدی وار

طاهر المولوی

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد　　بیان الحق　　عدد — ۷۱

بازار ایرتسی　فی ۲۵ رجب سنه ۱۳۲۸　وفی ۱۹ تموز سنه ۱۳۲۶

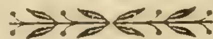
جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ «

ممالك اجنبیه ایچون :
۶۰ ، ۲۰ فرانق
۳۰ ، ۱۰ «

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی كونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحاب فیلدن

وقعهٔ فیل :

مابعدی

(ولادت وبعث پیغمبریدن مقدم ظهورایدن خوارق عادات) دیمك اولان ارهاصات سنیه‌نك مهملرندن بری‌ده فیل وقعه‌سیدر . معلوم ارباب عرفاندركه هدم كعبةالله فكر لئیمیله مكهٔ مكرمه جوارینه كله‌رك غضب الهی‌یه اوغرایان بو فئهٔ باغیه حبشلی اولوب — یمن استیلاسنده نجاشی طرفندن اورایه والی نصب ایدیلان (ارياط) ك معیتنده بولوندقدن صكره اونی قتل ایله یرینه كچن — (ابرهةالاشرم) ك قوماندასنده ایدی .

تركجه تاریخ اسلام كتابلرنده حبشك یمنی نه‌مناسبتله استیلا ایلدیكنه وابرهه‌نك حكومت یمانیه‌یی نه صورتله الده ایتدیكنه دائر معلومات لازمه اولمادیغندن — وقعهٔ فیلك بیانندن اول — بوبابده براز ایضاحات ویره‌جكز : حال حاضر خرابیسنه رغماً یمن قطعهٔ جسیمه‌سنك مدنیت وعمرانی پك قدیم اولدیغنی و (قحطان بن عابر « هود علیه‌السلام » بن ارفحشدبن سام بن نوح علیه‌السلام)ك هجرت سنیه‌دن ۳۰۶۵ سنه اول خطهٔ مذكوره‌ده بر حكومت تأسیس ایتدیكنی مورخلر یازییور .

قحطانیه ، حمیریه ، تبابعه ناملریله یاد ایدیلن بو دولت قدیمه‌نك — اسملری اونوتولانلردن ماعدا — یوز قدر حكمداری تاریخ كتابلرنده مسطور اولوب ایچلرنده كرك فتوحاتی ، كرك اجرآتی ایله اشتهار ایله‌مش پك چوق ذوات كلمشدر . از جمله بونلردن (یعرب بن قحطان) واردركه (حسان بن ثابت) رضی الله عنه حضرتلرینك :

تعلمتم من منطق الشیخ یعرب
ابینا وصرتم معربین ذوی فقر
وكنتم قدیماً مالكم غیر عجمة
كلام وكنتم كالبهائم فی القفر

بیتلردن اکلاشیلدیغی اوزره لسان عربك اصلاح
وتعمیمنه چالیشمش واقوام بائده بقیه‌سنی قهر وتنکیل
ایله اساس حکومتنی تحکیم ایلمشدر .

کذا (عبد شمس سبا) واردرکه مهیب وفعال
بر ذات اولوب مصره هجوم ایله بر چوق اسیرسی
ایتدیکندن سبأ لقبنی آلمش ومصرده (عین شمس)
بلده‌سنی یاپدیردیغی کبی (مأرب) ده تذکیر نامی ایچون
(سبا) [*] شهرینی بنا و (سد مأرب) ك انشاسنه
ابتدار ایتمشدر .

زماننده سویلندیکی روایت اولونان :

لقد ملك الآفاق من حیث شرقها
الی الغرب منها عبدشمس بن یشجب
له ملك قحطان بن هود وراثة
عن اسلاف صدق من جد ومن اب

بیتلری بونك اثنیهٔ فتوحاتندندر .

کذا (حمیر) واردرکه — دولت‌حمیریه بوکانسبت
ایدیلیر — یمن ملوکندن ابتدا التون تاج کیمش
وزماننده توسیع حکومتله تزیید معموریته چالیشمشدر.

کذا (ذوالقرنین) واردرکه بین‌العوام (اسکندر
ذوالقرنین عنوانیله معروفدر .

وقتیله یازمغه باشلایوب‌ده مشاغل و غوائل الجاسیله
اکماله موفق اولمادیغم « ترکجه‌ده‌مستعمل کلمات و تراکیب
فارسیه » یی احتوا ایده‌جك بر لغت کتابنده اسکندر
کلمه‌سنی ایضاحاً شو سطری یازمشدم .

« اسکندر : ماکدونیا قرالی (فیلپ)ك اوغلی اولوب
ایران پادشاهی (دارا) یی مغلوب و مصر ایله‌هندی استیلا
ایدن جهانکیر مشهوردرکه عصرنده‌کی حکمدارانك
کوزلرینی ییلدیردیغی و بتون جهانی برك خزان کبی
تره‌تدیکی حالده میلاد عیسادن ۳۲۳ سنه‌اول ۳۳ یاشنده
ایکن ترك عالم کیرودار ایله‌مشدر .

[*] بو بلده خیلی مدت حمیریلرك پای‌تختی اولمش وبالاخره
مرکز حکومت صنعایه نقل ایدلمشدر .

عجملر ، بونی (فلیپ)ك حفیدی و (دارا) نك
باباسی (دراب) اوغلی ظن ایدرلر . کویا (داراب)
فلیپك قیزی (ناهید)ی تزوج ایتمشکن آغزی قوقویور
دیه پدرینه کوندرمش ، ناهید حامل بولنمغله عودتنده
اسکندری طوغورمش . بالاخره اسکندر ، برادری
دارایه غلبه چالارق پدرینك تختنه اوطورمش !

(اسکندر رومی) دینلن بودر . برده (اسکندر
ذوالقرنین) واردرکه نبوت وولایتنده اختلاف ایدیلن
و نامی قرآن کریمده مذکور اولان ذات عالیدر . یمنده
اجرای حکومت ایدن حمیریلردن اولوب اسمی (صعب)
یعنی (ذوالقرنین) ایدی. اسکندر عنوانی بوکاصکرادن
طاقلمش بر شیئدر. بو ذاتك ابراهیم علیه‌السلامك معاصری
اولدیغنه و نبی مشار الیه ایله مکه‌ده کوروشوب معانقه
ایتدیکنه‌دائر ابن‌عباس‌رضی‌الله‌عنهمادن مروی برحدیث
شریف واردر .

(قاموس‌الاعلام) صاحبی‌ده داخل اولدیغی حالده
اکثر مورخین بو اسکندرلرك وقایعنی بر برینه‌قاریشدر
روب ایکیسنی شخص واحد عد ایتمشلرسه‌ده برآدمك
هم یمنلی ، هم ماکدونیالی اولامایاجغی کبی عصر
خلیل‌اللهده یاشایان برذاتك زمان روح‌اللهدن اوچیوز
بوقدر سنه اوله کلنجه‌یه قدربرحیات قالامایاجغی طبیعی
بولوندیغندن مورخلرك بطلان فکری میدانده‌در .

حضرت خضرله آب‌حیات تحریسنه کیدن‌اسکندر ،
حضرت ذوالقرنیندر . بناءً علیه اسکندر لفظی ؛
سد ، خضر ، ظلمات ، آب حیات کبی کلمات ایله‌ذکر
ایدیلیرسه بو ؛ آیینه ، جهانکیرلك ، دبدبه ودارات
مثللی تعبیرات ایله ایراد اولونورسه اسکندر رومی
آکلاشیلیر :

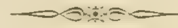
اکر مقصود اثرسه مصرع بر جسته کافیدر
عجب حیرتده‌یم بن سداسکندر خصوصنده

راغب پاشا

احتیاجك یوق سنك آینهٔ اسکندره
جوهر ذاتکده روشن هر مثالك صورتی
نورس

بوکلمه‌یی فنی‌نك :
سکندر سیرایسه‌ك دەسدنطق ایت پیش کاملده
فلاطون حقیقت بینه نقل ماجرا اولماز
بیتده اولدیغی کبی همزه‌نك خذفی وسینك کسریله
تلفظ ایتمك شیوهٔ حاضر عثمانی‌یه موافق دکلدر .
مابعدی وار

طاهر المولوی

اسلامده علوم وفنون

مابعد

اهل اسلامك طرزانشاده کوستردیکی قدرت بلاغت قرآنك تأثیراتی اثری ایدی ؛ چونکه اوکتاب الهی ، فصاحت وبلاغتك برمثال ملکوتیسنی کوستریبوردی ؛ بوجهتله مسلمین ، کرك خطبه‌لرنده ، کرك انشالرنده او فرقان حکیمك اسلوب سماویسنه اتباع ایدرلردی قرآن کریم قسم کلیسنك حافظه‌سنده یرلشمش اولد یغندن اوملکهٔ بلاغتله ـ قصد ایتمسه‌لر بیله ـ اسلوب قرآنه اقتفاءٌ کندی کندینه حصوله کلیردی ؛ بونك ایچون اسلامك ظهوریله لسان‌عرب ، فصاحت‌وبلاغت نقطه‌سندن برطرز جدید اکتساب ایتمشدی ولو صورت متفاوته‌ده اولسون کتابت وخطابتجه لسانده بریکیلك منجلی ایدی .

دولت‌اسلامیه‌ده محررات ، اوللری‌تهدید و نصیحت، امر ویا استرحام کبی مقاصدی افاده ایتمك ایچون طرز بیانك تخالفیله برابر طبق خطابت طرزنده ایدی ، جوامع‌الکلمه انجذابلرندن‌طولایی اختصار وایجازه‌صوك درجه اهتمام ایدر ، برچوق معانی‌یی اقل‌قلیل دینیله‌جك قدر جزئی الفاظ ایله افاده ایلرلردی . ایشته بوطرزده یازلمش تحریراتده اك بلیغ خطبه‌لر قدر حسن تأثیر مشاهده ایدیلردی ، کویا ظهور اسلامدن صوکره‌بلغای کتاب ، خطبا مقامنه قائم اولمشدی .

تاریخ کتابلرنده بونك‌بك پارلاق نمونه‌لرینه‌تصادف اولنور ، ازجمله عمر بن عبدالعزیزك اشتکا اولنان بر والی‌یه : شکایت‌خوانك آرتدی ، ثنا کویان آزالدی ، یاعدالت ، یاعزلت اوقدر ! مألنده اوله‌رق یازدیغی شو : « کثر شاکوك وقل شاکروك اما اعتدلت واما اعتزلت والسلام . » سوزی اوبولده ویریلن امرلردن معدوددر .

محررات‌ومکاتباتده بواصول‌ایجاز ـ فتوحات‌نتیجه‌سی اوله‌رق ـ اهل‌اسلامك عرب اولمایان اقوام ایله اختلاط ایتدکلری زمانه قدر دوام ایتمشدر ، بوندن صوکره هجرت سنیه‌نك قرن ثانیسی اوائلنده عجملردن تطویل اصولی اقتباس ایدلمش وبو اسلوبك ایلك سالکی یوز اوتوز ایکی سال هجریسنده وفات ایدن کاتب مشهور عبدالحمید اولمشدر ، مشاهیر بلغا وامرادن یحیی بن‌خالد برمکی ، فضل بن ربیع ، صاحب بن عباد . بن عمید ، عمادالدین کبی ذوات اونی تقلید ایتمشلردر .

مؤلفاته کلنجه : بونلردن ادبی موضوعلره عائد اولانلری بلاغته طبیعتیله محتاج‌ایدی اونك ایچون اکثر مؤلفین ، عربك شعر وخطبه‌لرینی تدقیق ایده‌رك‌طوتد قلری‌اسالیب افاده‌یی اوکره‌نیر وحاصل ایتدکلری‌ملکهٔ ادبیه ایله او طرز اوزره اثرلر یازارلردی ، مع ذلك اوللری کندی طرفلرندن چوق برشی علاوه ایتمیوب عربك اقوالنی پارچه ، پارچه آلیر ، (حدثنا فلان) یاخود (اخبرنا فلان) ویاخود (خطب فلان) دیمکله اکتفا ایدرلردی ، هجرتك قرن ثالثی اواسطنه مصادف اولان مبرد ، جاحظ ، ابن قتیبه وسائره‌نك آثاری‌هپ بویولده یازلمشدر .

مدنیت اسلامیه حد کماله کلوب‌ده ادبا وشعراء چوغالنجه هرکسده شعر وادب مراقی اویانمش ، قافیه مقفونیتیله نثرآیازلمش آثارده سراسر مسجع دنیله‌جك بر حاله کلمشدر ، بویولده دخی برچوق مقامه‌لر یازلمش ، بونلرك پیشواسی‌ده اوچیوز طقسان‌سکز تاریخ هجریسنده وفات ایدن بدیع الزمان همدانی اولمشدر صاحب مقامات حریری بونی تقلید ایتمش ایسه‌ده غرائب الفاظ وکثرت تسجیعات ایله اثرینی معمی حاله کتیرمشدر .

بوسجع مسلسل اصولی کتب تواریخه انتقال ایده‌رك (قلائدالعقیان) وسائره کبی برچوق آثار بویولده یازلمشدر ، برکت ویرسین‌که ابن خلدون وابن اثیر ، مسعودی وسائره ، اوطرزی تعقیب ایتمه‌مشلردر .

قونیه‌لی :
ع . عاطف

وعظلرمزدن

مابعد

بسم الله الرحمن الرحیم
قال الله تعالی فی الکتاب المبین

(یاایها الناس انا خلقناکم من ذکر وانثی وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا ان اکرمکم عندالله اتقاکم ان الله علیم خبیر) کچن‌کی درسمزده آیت کریمه‌نك تفسیری واکا متعلق بعض احادیث شریفه ذکرو بیان اولنمش ایدی بوکونکی درسمزده‌ده تقوی نه دیمکدر وبر انسان نه یولده حرکت ایدرسه متقی اولور ؟ بونی بیان ایده‌جکز.
اهل ورع وتقوی دیمك ظن اولنمسونکه ناسدن احتراز ایدوب منزوی برصورتده لیل ونهار عبادتله مشغول اولان وازدواجدن محروم قالان کمسه‌لردر بوکا رهبانیت دیرلرکه بزم شریعتمز بونی منع ایتمشدر . (قال علیه السلام بعثت بالحنیفیة السمحة) پیغمبرمز جناب حق بنی باطلدن حقه مائل اولان ومسامحه وتیسری وعدم عسری مشتمل اولان برملته پیغمبر کوندردی بنی عبادت ایچون انقطاع ایتمش واکا بالکلیه انهماك ایدرك نفوس بشریه‌یه حرجی موجب اولان رهبانیته کوندرمدی بیوریورلر .

اهل ورع وتقوی دیمك ناس ایله اختلاط ایدوب کسب ایله یعنی زراعت وتجارت وصنعتله مشغول اولان واوامر الهیه‌یه اطاعت ونواهیدن وصفات مذمومه‌دن اجتناب ایدن واخلاق حمیده اصحابندن بولنان وبقدر الامکان اکتساب علم وفضیلت ایتمش اولان کمسه‌لردر . حضرت پیغمبر (فقیه واحد اشد علی الشیطان من الف عابد) بیورمشدر .

علم وفضیلت اکتساب ایتمیان واحکام شرعیه‌یه حالنجه واقف اولمیان برکمسه ایتمش اولدیغی عبادتده مخاطره‌یه معروض قالورچونکه ثواب ظنیله کناه ایشله‌مك تهلکه‌لری واردر. انکچون هرکس علم حالنی اوکرنمك لازمدر . مثلا یومیه اجرتله چالیشان برعمله انجق فرائض وسنن مؤکده‌نی ادا ایده‌بیلور . یوقسه جامعه کیدوب نمازی قلدقدنصکره مستأجردن اذنسز یارم ساعتده تلاوت قرآن وذکر ایله مشغول اوله‌مز . اولورسه اکا مقابل اله‌جغی اجرت غیرمشروع اولدیغندن کنهکار اولور کذلك برکمسه ازدواج ایچون مقتضی اقچه‌یی ویامتأهل ایسه اولاد وعیالنك نفقه‌سنی تدارکدن واز کچوبده عبادتله مشغول اولمسی وظیفه‌دن قاچمق اعتباریله جائز اولماز .

هرصنف اهالی کندینه مخصوص اولان وظیفه‌یی احکام شرعیه دائره‌سنده ایفا وهربرفعلنی وقوالنی شرع شریفه تطبیق ایتمکله متقی اولور. هرصنف اهالینك نه صورتله متقی اوله‌جغنی برر برر بیان ایده‌لم. اولا امیرالمؤمنین اولان ذات اوامر الهیه‌یه امتثال ونواهیدن اجتناب ایتملی وامیرالمؤمنین اولمق حسبیله عدالت ومساواته صوك درجه‌ده رعایت ایتملیدر .

بزم شریعتمزده پادشاهلر ایچون آیروجه برامتیاز

بوقدر كندوسيله بر فقيرك نظر شريعتده فرقى يوقدر .
بزم شريعتمزده غير مسؤل برشخص بولنماز حضرت على رضى الله عنه كبى برخليفه‌يى بر موسوى ايله بر كندى حاكمى تحت محاكمه‌يه آلدى . ومدعى عليه‌مخصوص صنداليه‌يه اوتورتدى. ومشاراليهك عليهنه حكم‌ويردى. سلطانك مصلحت‌مشروعه‌يه مبنى تقليد قضا ايله اقوال مجتهدندن برينك قوليله‌عمل ايتمك خصوصنده امرينه اطاعت جائز اولوب ديكر خلاف شرع امرينه اطاعت جائز اولماز وامر ايدرسه آثم اولور .

سلطان اولان ذات مصلحت‌عامه اولمدقجه بغير حق كمسه‌يى قتل ايده‌مز وقتليله امر ايده‌مز ايدرسه موجب قصاص‌اولانده قصاص اولمانده ديت لازمكلور .

سلطان اولان ذات بغير حق كمسه‌نك مالنى ضبط ويا اتلاف ايده‌مز ايدرسه تضمين لازمكلور. ومصلحت عامه اولمدقجه هيچ كمسه‌يى بغيرحق نفى وتغريب ايده‌مز. وبيت المالدن نفقهٔ كافيه‌سندن بشقه برپاره بيله آله‌مز . آلورسه آثم اولور .

سلطان اولان ذات هر ايشى اهلنه توديع ايتمليدر . امور حكومتده استخدام ايده‌جكى مأمورين وظيفه‌سنك اهلى اولمازلرسه عندالله مسؤل اولور .

سلطان اولان ذات بيت المالى حسن جبايتله اسراف وتبذيردن وقايه ايتمليدر . بلا سبب شرعى كمسه‌يه معاش واحسان ويره‌مز . واستخدام ايده‌جكى مأمورلره قدركفايه‌دن‌زياده‌اجرت ويره‌مز‌ويررسه آثم اولورو‌ممكن ايسه كندوسندن تضمين ايتديريلور .

سلطان اولان ذات امين‌اولملى‌هر وقت ملتك حالنى دوشنملى‌كندى نفسنى سلطنتنى دوشنمه‌ملى جاه ومنصبنى وقايه‌يه حصرنفس ايتماملى .

سلطان اولان ذات دشمنه غالب اولاجق قدر قوهٔ عسكريه تدارك ايتمه‌لى وهربر اموروده اهل حل وعقد ايله مشاوره ايتملى رأى خود واستبدادينى تعقيب ايتماملى ايدوبده اصابت ايتمزسه عندالله مسؤل اولور . زيرا جناب حق قرآن كريمنده (وشاورهم فى الامر) بيورمشدر كرك پيغمبريمز وكركسه خلفاء راشدين هربر اموروده اصحاب كرامله استشاره ايدرلر وحتى كندى رأيلرى بين الاصحاب قبول ايدلمزسه نكول ايدرلردى ايشته مشورتك اساسى بوكا مستندر .

اجراى مشورتك شكلى حقنده شريعتمزده بر نص موجود اولمديغندن هر عصرده شكلى تبدل ايتمش وبالاخره هر طرفده بالتجربه محسناتى كوريلان اصول مشروطيت يعنى امر مشورتك ملت وكيللرينه توديعى برجهده قبول اولنمشدر . بناءً عليه مشروطيت اداره شرع شريفه موافق بولنمشدر .

تعداد ايلديكمز شو صفتلرى جامع اولان سلطان اهل ورع وتقوى عد اولنور خلفاء راشدين وسلاطين ماضيه‌نك بعضيلرى بوصفاتى حائز ايدى آنلر اتقالرى واجرا ايلدكلرى عدالت ومساوات سايه‌سنده غالبيت ومظفريته نائل اوله‌رق آز بر زمان ايچنده مزراقلرنى شرقك، غربك‌اك‌منتهاسنه دكديلر. اسلام حكمدارلرينك ايچنده اك زياده اتقا واجراى عدالت ومساواتله مشهور اولان حضرت عمردر حضرت عمر عندنده بيوك كوچك فقير وزنكين ضعيف وقوى مساوى ايدى حتى بر زنا ماده‌سندن طولايى كندى اوغلنه حد شرعى‌يى بالذات اجرا ايلدى حكم شريعت يرنى بولسون ديه اون دكنكده اولوسنه اوردى . تسليم روح اثناسنده (امان باباجغم مرحمت ايت) كبى سوزلرله باباسنك شفقتنى جلب ايتمك ايسته‌ديسه‌ده (اوغلم بن سكا حكم شريعتى اجرا ايدرسهم جناب حق بكا وهمده سكا مرحمت ايدر) بيوردى .

بوكا مماثل ديكر اوغلنه اسكندريه واليسى طرفندن كندى خانه‌سنده حد شرعى اجرا اولندى بونى حضرت عمر خبر آلنجه واليه يازديغى بر مكتوبده (بنم اوغلمه سائر اهالى كبى نيچون حكومتده حد

شرعی‌یی اجرا ایتمك کندی خانه‌که کوتوردك بو برفضله امتیازدر) سوزلرینی یازه‌رق والی‌یی مسئول طوتدی .

بیت‌المالدن مجاهدین اصحاب کرامه برر لباس توزیع اولندقدنصکره برکون حضرت عمر اول لباسدن ایکی عدد لابس اولدیغی حالده منبره چیقوب ناسه خطبه ایراد ایتمك مراد ایتدی و (ایها‌الناس اسمعونی) بیوردی صحابهٔ کرامدن بریسی قیام ایدوب یا امیرالمؤمنین بز سنی دیکله‌میه‌جکز چونکه بیت‌المالدن هرکسه برر لباس ویردیککز حالده سز ایکی لباس آلمشسکز مساواته رعایت ایتمامشسکز دیدیکنده حضرت عمر (بن‌ده بر لباس آلدم اوزرمده ایکنجی کوردیککز لباس اوغلمك حصه‌سنه اصابت ایدندر اندن عاریةً آلدم) بیورنجه اعتراض ایتمش اولان صحابه اویله ایسه خطابتکزه دوام ایدیکز بیوردی .

ینه بونك کبی برکون اثنای خطبه‌ده صحابه‌دن بریسی (یا امیرالمؤمنین فقرانك خانه‌سنده بر تجره قینادیغی حالده سزك خانه‌کزده کچن کون ایکی تجره قینادیغی کوردم بو ایسه عدالت ومساواته منافیدر) دینجه حضرت عمر اول تجره‌نك بریسنده‌کی معالجه ایچون وضع اولونمش بر نوع نبات اولدیغی بیان بیورمشدر .

حضرت عمر قطعیا منفعت شخصیه‌بیلمز وبیت‌المالی اسراف وتبذیردن فوق‌العاده وقایه ایدردی مصره شامه بر چوق بیوك ممالکه حاکم وخلیفه ایکن اوسته برقاچ محلندن یمالی خرقه کیرکونده کفاف مقداری بر ایکی درهم نفقه آلوردی محل اقامتی برقات خانه ، یتاغی خرما لفیله طولدیرلمش برشیلته‌ایدی .

حضرت عمر زماننده عمروابن‌العاص اسکندریه والیسی ایدی . بر جامع شریفی توسیع ایتمك ایچون قومشوسی بولنان بر موسوینك خانه‌سنی پاره‌سنی ویره‌رك جامعه قلب ایلدی موسوی ینه راضی اولمدی .

نهایت زوجه‌سنك توصیه‌سیله حضرت عمره شکایت ایچون مدینهٔ منوره‌یه کتدی . حضرت عمری سائر پادشاهلر کبی سرایلرده بیوك قوناقلرده اوطورر ظن ایدییور ایدی مشار الیهی صوردی خرمالقلرده اولدیغی خبر ویردیلر . محل مذکوره کتدی . بر اغاجك کولکه‌سنده اثوابی اسکی بر ذاتك یاتدیغنی کوردی اياغیله ایته‌رك (باقسکا خلیفه نره‌ده‌در) دیدی جناب عمر باشنی چویردکده بر موسوینك طوردیغنی کوردی (نه ایستیورسك خلیفه عمر بنم) بیوردیلر موسوی ایتدیکی بو معامله‌دن قورقدی یره دوشدی وعفو طلب ایتدی ودعواسنی عرض ایلدی جناب عمر بر کمیك پارچه‌سی اوزرینه بعض سوزلر یازه‌رق موسوی‌یه‌ویردی موسوی کمیکی آلوب خانه‌سنه واردی زوجه‌سی نه یابدك دیه صوردیغنده جوابا (آدم سنده اثوابی اسکی بر آدم مدینه‌ده خرمالقلر آره‌سنده یاتیور ایدی حالمی افاده ایتدم بر کمیك اوزرینه برشیلر یازدی بیهوده‌یره یورلدم) دیدی زوجه‌سی جوابا (سن کوتور بونی والی‌یه ویر عدالت اثواب ایله سرایله اولماز هایدی طورمه کیت) دیدی موسوی کمیك پارچه‌سنی والی‌یه ویرنجه والی اوقودی وقورقوسندن یره ایندی عفو طلب ایدرك خانه‌سنی اعاده ایلدی . ایشته عدالت بویله اولملی اهل تقوی بویله کمسه‌لره دینور کرچه بوحال حضرت عمرله برابر کیتمشدر وزمانمزده بونك تطبیقی مشکلدر وزمانمز پادشاهلرینك آنی تقلید ایتمسی غیرقابل واحوال حاضره‌یه نظراً غیر جائزدر زیرا یار واغیاره قارشو سلطانك مسکنی،مأواسی، خدمه‌سی حالنه مناسب وجهله بولنمق لازمدر فقط قدر معروفدن فضله‌سیده اسراف عد ایدیلیر.

مثلا ایکیوز ملیون غروش قیمتنده تخمین ایدیلان بر بغچه وایچنده وابور ایشله‌یه‌جك قدر واسع صنعی دکز وامثالی کورولمامش‌وشدادك بیله موفق اوله‌مدیغی

کاشانه وقصوری حاوی متعدد سرایلر ایچنده بر قاچ
یوز جاریه‌لرله انواع سفاهتی اجرا وبشیوزی متجاوز
آشچی وایکیبکی متجاوز یاور ، خدمه ایله ذوق
وصفاسندن وجاه ومنصبی وقایه‌دن بشقه برشی دوشنمیان
وکندوسنه ایلشمامك ایچون فقرای اهالینك چفت
سوروب چپالیوب آلتنك ترنی صیروب قازاندیغی
اوچ بش غروشی قیرباجله تحصیل ایدوبده بونلردن
تراکم ایدن یوز بیکلرجه لیرالری شوکا بوکا احسان
وفضله فضله معاش ویروب ومحافظهٔ نفسیچون خفیه‌لره
بیت‌المالدن کلیتلو آقچه ویران ومفسدلرك القا آتیله
کتب دینیه‌یی کلخانلرده یاقدیران وبرچوق معصوملری
بلا سبب شرعی اتلاف وتغریب ایلیان پادشاهه عادل
واهل تقوی دنیله‌من .

مابعدی وار

مسلمانلرده عائله حیاتی

اوروپانی اوزاقدن طویانلر ، اوروپانك نه‌دیمك
اولدیغنی بیلمدکاری جهتله اوروپانك بتون معناسیله بر
جنت اولدیغنی ظن ایدرلر. هرایلیکی، هروارلغی اوراده
بیلیرلر حالبوکه اوروپا ممالکی کرك ایچنده‌کی زنکینلر کرك
خارجدن بش اون کون ذوق وصفاده بولنمق ایچون کمرینی
طولدیره‌رق کیدنلر ایچون کوزل بر اکلنجه یریدر .
دیکر طرفده اورته حاللیلر ، عمله کروهی ایچون اوروپا
ممالکی دیه بیلیرمکه بتون معناسیله بر انسان جهنمیدر
جهنمده حضور وراحت وارایسه بوقسم خلق ایچونده
اوروپاده لذت راحت تصور اولنه‌بیلیر . بن اوروپایه اغاچ
قاشیق تجارتیله برچوق کره‌لر کیتمشم متعدد سرکیلرده
بولنمشم اولدقجه اوروپانك مختلف ممالکنه وقوف پیدا
ایتمشم نسبتله استقهولم وجنواره بر از استراحته مالك.
هله پارس اهالیسی بسبتون طرز معیشتلری بزم مسلمانلرك
طرز معیشتده اویماز اورته واینکین حاللیلر پارس
وجوارنده بر استبداد مال ، احتکار کابوسی التده
ازیلمکده . وبوصورتله کیتدکجه تزاید ایدن سوسیالیستلر
او راحت کزن زنکینلرك مالارینه غیر مشروع بر کوز
آتمقده‌درلر .

اوته‌دنبری اهل اسلامده طرز حیات ومعیشت ،
اوروپا طرز حیات ومعیشته بکزه‌من بر حالده دوام
ایتدیکندن کندی کوره‌نکلریمزی اوروپاده کورمیانلر
بوحیات ملیه‌یی بر اعتیاد ملی، فقط تعصبدن متولد بر
حیات اوله‌رق تلقی ایدییورلر صوك زمانلرده اوروپاده
عادتا قادینلرله ارککلرك آره‌سنده فطرةً برفرق اولمدیغنی
ادعاسیله هر ارکك قادینلرك وهرقادین ارککلرك کوردیکی
ایشی کوره‌بیلمك و قادینلر ارککلردن کیرو قالمامق
داعیه‌سنده اوغراشان بر چوق قادین اولدیغی کبی
بو صنف قادینلری القیشلایان ارککلرده آز دکلدر .
بواساسه بناءً طرز حیات ومساعیمز اوروپا طرز معیشته
بکزه‌ملیدر ادعاسنده اصرار ایدنلر هرشیئی کوری
کورینه اوروپاده کورور ایسه ایی ، کوره‌من ایسه
فناللقله اتهامدن کیری قالمیورلر . اوروپا طرز حیاتی بزم
طرز حیاتمزه طبان طبانه ضددر . اوروپالیلر ، کرچه
بر حیات اجتماعیه‌یه مالك ایسه‌لرده حیات عائله‌دن جداً
محرومدرلر . دیه‌بیلیرم. قانون فطرت برکره‌دوشونیلیرسه
کوز اوکنه کتیریلیر ایسه بر سعی اختیاری مجبوریتنده
بولنان نه قدر ذی روح وار ایسه کافه‌سی عائله حیاتی
خصوصنده فطرةً تقسیم اعمال قاعده‌سنه رعایت ایتدکاری
کوریلیر. تقسیم اعمال قاعده‌سنك انسانلره نه قدر لازم
اولدیغنی صوك عصر مدنیت بزه پك کوزل افهام
ایدییور . آچیق دکزلرك طاغلرکبی طالغه‌لرینه تحمل
کوسترن سفائنك نه بر کیمسه‌نك، نه‌ده بر مسلکده متحصص
برچوق کیمسه‌نك همتلریله میدانه کله‌میه‌جکی پك آشکاردر
اوقوجه کوه آهنین تقسیم مساعی واعمال سایه‌سنده

هر بر پارچه‌سی بر متخصص الندن چیقارق از وقتده میدانه کلیورر. ایشته انسانلر بویوك ایشلرده تقسیم اعمالدن نصل استفاده ایدرلرسه الك کوچك ایشلرنده بیله تقسیم مساعی‌یه محتاجدرلر. واقعا آوروپالیلر بتون عائله ارکانی چالیشیر قزانیر. فقط عائله معیشتی خصوصنده ارککه دوشن وظیفه‌نك آیری، قادینه دوشن وظیفه‌نك آیری اولدیغنی تقدیر ایتمیور. بر عائله ارکانی کوندوز سعی وعمل آرقه‌سنده قوشار اقشام اولدیغی کبی التجا کاهلری بهم حال یا بر آپارتماندر، یاخود بر لوقنطه‌در. بو عمومی سفره‌لرده نه یدکلرینی، نه ایچدکلرینی بیلمیه‌رك بر کره قاریتلرینی طویوردیلرمی؟ ینه التجا کاهلری بهم حال یا بر غازینو یاخود بر تیاترودر. بو اکلنجه خانه‌لرده کیجه‌نك نصفندن زیاده‌سنی کچیرنجه کوندوز چالیشمقله کیجه‌ده بویله اکلنجه ایله اوغراشان وجود بر استراحته شدتله لزوم کوستر بولزومه مبنی وار ایسه خانه‌لرینه بوقسه بر اوتل اوطه‌سنه جان آته‌رق اویومغه مجبور قالیرلر. بو اویقوده بیتدیمی بالطبع ایرتسی کونك قوشلغنه چیقیلمش بولنیلور. ایش زمانی کلمش اولور. بتون کون ایچی قوشسز قفس کبی بوش قالان خانه‌لرنده طبیعی آغزه قویه‌جق برشیئ بوله‌میه‌جقلر بر بارداق چای یاخود سود ایچه‌بیلمك ایچون هر حالده عائله‌جك سوقاغه فیرلامغه مجبور اولورلر. بو صورتله خانه‌لرندن چیقان عائله باش باشه ویره‌رك بر حسبحال یاپه‌مزلر بویله بر حال تمادی ایتدکجه عائله ارکانندن بر عائله حسی سونر، محو اولور. بز بونلردن شویله‌جه عفیفانه بر کون کچیرنلری حقنده سویلیورزکه: بویله کیجه کوندوز چالیشمقله برابر هر نه‌رده بولنورلرسه مسافر کبی قالیرلر هیچ بر زمان استراحت نه‌در بیلمزلر. شاید مسئله‌نك رنکی دکشیرده ایش بر کره عائله‌جه سفاهته دوکیلیرایسه آرتق او عائله‌دن راحت بکلمك سرابدن شراب اویمغه بکزه‌دیکنی اونوتماملی‌در. نتیجه‌سنده او عائله‌دن یا مجتمعاً ویامنفرداً انتحاری بکله‌ملیدر.

مابعدی وار

قونیه‌لی

احمد شوقی

مسافر فاضلمز

کچن جمعه کونی جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌مزك مرکز عمومیسی ترکستان چینی اکا بر علماسندن عسلی زاده سعید افندی حضرتلری معیتلرنده طرابلس شام علما و اشرافندن کرامی زاده محمد امین و طرابلس غرب مرکز مدعیٔ عمومی معاون سابقی شعرانی زاده ابراهیم فوزی افندیلر اولدیغی حالده تشریف بیوردیلر. ترکستان چینی اهالیٔ مسلمه‌سنك حسیات صادقهٔ تعظیمکارانه‌لرینی ذات حضرت پادشاهی‌یه عرض ایتمك اوزره استانبوله کلن بو ذات ستوده صفاته رسم تحیات وخوش آمدی ایفا وجمعیتمزك اعضای حاضره‌سی تقدیم اولندی. سعید افندی حضرتلری توجیه وایراد اولنان اسئلهٔ مشتاقانه‌یه لسان عذب‌البیان عربی ایله غایت بلیغانه وعالمانه بر طرزده اجوبهٔ لازمه‌یی اعطا ایدییوردی. مشار الیه لسان ترکیٔ عثمانی‌یی سهولتله، شیوهٔ عثمانیانه موافق بر صورتده تکلم ایده‌مدیکندن مخاطباتنده بالمجبوریه لسان عربی‌یی اختیار ایدییورو حضار کرام ایسه مصاحبات ومحاضراتك بو لسان شریف ایله جریانندن صوك درجه محظوظ قالیورلردی. سلسلهٔ محاضرات بر آره‌لق برمسئله فقهیه‌یه تعلق ایتمشدی. سعید افندی حضرتلری مسئلهٔ مبحوث عنهایه دائر پك عالمانه وواقفانه برحالده ادارهٔ کلام ایلدی. هله بخاریٔ شریفدن نقل وروایت ایتدیکی حدیث ایله علم اصولدن کتیردیکی دلیل پك بجا دوشه‌رك مسئله‌یی لایق اولدیغی درجه‌ده تنویر ایتدی.

مصاحبه برمدت بك مشتاقانه وصميمانه برحالده دوام ايتدكدن صوكرا مشار اليه حضار كرامه بر نكاه معنيدار عطف ايده‌رك اوتوز سنه‌لك سياحت وحيات علميه وتدريسيه‌سنه متعلق اولمق اوزره بعض مقالات سرد ايده‌جكنى سويليه‌رك قيام بويورديلر . حضار كرامده مشار اليهه بالاتباع قيام بويورملرى اوزرينه حضرت فاضل ؛ نطق بليغ آتى‌يى ايراد بويورديلر :

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذى وفقنا وهدانا   والف بين قلوبنا فاصبحنا بنعمته اخوانا   وبثنا فوق الغبراء زرافات ووحدانا   وجعل لنا المشارق والمغارب مغانى واوطانا لحكمة علمها مفوض اليه   وعائدة ان خفيت على غيره فلا تخفى عليه

وبعد فان هذا الداعى لم يزل منذ اشتد ساعده مشمراً عن عضد وساق مسهراً كريمته فى اقتطاف العلم وارتياد رياضه الاريقه فشرق وغرب واتهم وانجد صابراً على حمارة القيظ وكلب الشتاء علماً بان ليس للانسان الا ما سعى حتى افرخ والحمد لله الحظ واورق البخت ووجدت لذة الثمرة وحمدت مغبة الصبر ومنحت من هذا العلم شذرة متكفلة لى بالسعادة والزلفى فى هذه وفى العقبى ان وفقت للعمل بها وعلمت ان صفاء الطوية امر ضرورى لابد منه لطالب الفلاح سيما فى العلم الذى هو ارقى اسباب التقدم وبناءً على ذلك فقد اخلصت النية وتجردت لخدمة هذا العلم ويالها من خدمة و وقفت جوهر حياتى على بثه ونشره بين الخاص والعام عرباً وعجماً شرقاً وغرباً ليلاً ونهاراً سراً وجهارا الى آخر نفس لابد ان يأتى يوم ينادى عليه بالانقطاع ويكون المصير الى الواحد الباقى راجياً ان اكتب فى ضمن قوله تعالى [ومن اراد الاخرة وسعى لها سعيها وهو مؤمن فاؤلئك كان سعيهم مشكورا] اللهم الحقنا بمن شكرت مسعاهم وان كنا من ذلك فى الحاشيه ومن احب قوماً لحق بهم وان قصر عن اعمالهم ايها السادة الكرام قد ورد فى الحديث الصحيح بشروا ولا تنفروا ويسروا ولا تعسروا فمما يجب على هذا الداعى ان يبشركم بما انى رأيت من اقبال اخواننا المسلمين فى الهند على العلم واشتغالهم به فى الليل والنهار واخذهم فى معارج الترقى والاتحاد ما يملاء الفم شكراً ويضحى السن سرورا وكيف لا والهند ارض العلم والايمان وتوافر الثروة والكثرة المحمدية معاهد العلم فيهم آهلة ومربوعه عامره ولياليه مقمره وسماؤه مصحيه وشموسه ليس دونها غمام وانهاره متدفقة الجداول وغدرانه مترعة ورياضه ممرعة وهم من العدد والالتحام والجنوح الى تأييد الاسلام والارتباط باعتاب هذه الدولة العلية العثمانية الملحوظة بالعناية السماوية ماهو ظاهر ظهور غزالة النهار معلوم لدى الاسود والاحمر وانى لم احدثكم تقليداً لسمع واتباعاً لخبر ابصرته فى سفر بل حدثتكم عن معاينة وأنبأتكم عن مشاهدة اذ كنت لبثت فى تلك الديار المحمودة الآثار عشرة اعوام قضيتها فى التجول والتعلم والتعليم وما اخال ان احداً من ابناء جلدتنا يحيط قلمه بأحوال تلك الديار وما فيها من المراسم والعادات وما انطوت عليه من العجائب والغرائب احاطة قلمنا بذلك واحمد العلم ما كان عن خبرة وتبصرة وانى لأثق من السبعين مليون المنبثة ثمة من اخوان الدين بمزيد الفلاح والنجاح واحكام عرى الوفاق لنا معشر العثمانين حسبما تقضيه قوله تعالى [واعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا فتفشلوا وتذهب ريحكم] والريح هى القوة فأبشروا من أولئك الاخوان الكرام بما يثلج صدوركم ويقر عيونكم وكل آت قريب .

ايها السادة الكرام واما اخواننا فى اسيا الوسطى والشرق الاقصى الذين ينميهم يافث ذلك العم الافخم فهم على الحال التى ترضى المحب وتردى المريب مساجدهم بالذكر والعبادة معمورة ومدارسهم ينيرها العلم ويجرى فيها تيار المعرفة ولا تسئلوا عن غزارة انتشار العلم والقرآن المجيد فى تلك الاصقاع النازحة وامتلاء المكاتب بالالوف من الصبيان والخرد

الأبكار ولوقلت انا كثر الترك يعرفون السواد ويجيدون القراءة لم اعد من المبالغين وانك لن تكاد ترى فيهم الأمى وبلغ من اجتهادهم فى تحصيل القرآن انهم لايزوجون البنت مالم تكن قدد خلت المكتب وقرأت مابين الدفتين وتقنت الكلمات التى يكون بها المرأ مؤمنا تفصيلا واجمالا مما يتعلق بالعقائد وكذلك ماتعرف به امور دينها واقامة صلاتها ومايجب عليها من حقوق البعل وتدبير امور المنزل وهذه حال البنات فما بالكم بالصبيان وقرائت فى تواريخ ملوك تلك الديار ان اول من سن هذه السنة الحسنة اعنى تعميم نشر القرآن وتعليمه المذكور والاناث من ابناء المسلمين فى تلك الديار هو السلطان خضر خواجه خان ابن محمد طوغلق خان حفيد جغطاى خان فأنه اصدر حكماً صارماً بذلك ووعد من دخل المكتب واتقن الكتابة برفع التكاليف والضرائب الرسميه عنه وتقريبه واوعد على التساهل فى ذلك فمن اجل هذا كان اكثر القوم قارئين غير اميين ولم تزل تلك العادة المحمودة والسنة الحسنة موروثة فى أولئك حتى الآن ومن سن سنة حسنة كان له اجرها واجر من عمل بها الى يوم القيامة والكلام الذى لامزيد عليه مما يتعلق بتلك الديار واحوال أولئك الاخيار وملوكهم وقبائلهم ومالهم من الحسنات التى لاتنكر مبسوطة فى كتابنا الرحل والنقل وان اردت ان تروى مالهم من المحامد والمآثر القديمة والحديثة والعدد والكثرة ورفاهية الاحوال وزيادة ارباب العلم والفهم والمكاتب والمساجد والمدارس الملوكية وغيرها فحدث عن البحر ولاحرج وحدث عن معن ولاحرج ولا ينبئك مثل خبير قد اكثر فى تلك الأصقاع تجواله وعرف خباياها وزواياها فهو ان حدث حدث عن عيان وان نطق نطق عن عرفان سيما اقليم الترك الساطع الانوار الغض الرياض والازهار فأن المسلمين ثم كالملوك على الاسرة وهم على مايرام من الوحدة والالتحام واتحاد الجنسية والمذهب والملة واللغة والأخلاق المحمديه الساذجة الموروثة عن اسلافهم الاخيار .

وبالجملة فان تلك الديار قد اخذت فى الترقى والسعى فى اسباب التقدم والعمران وقد اصدر الفغفور السابق وهو كانشوى خان فرمانا بادخال العلوم والتنسيقات الجديدة الى تلك الاصقاع فبوشر تنفيذ ذلك الحكم الصارم وبنيت الوف من المكاتب المتنوعة وحشد لها ابناء الناس على اختلاف طبقاتهم ونحلهم وبنى فى العام الماضى فى كاشغر وماتبعهما من اقليم الترك والمغول زهاء تسع مأة مكتب على الطرز الجديد واخذ من كل محلة ثلاثة من ابناء الثمان الى الاثنى عشرة وكل مكتب من تلك المكاتب يحتوى على الستين فصاعداً من الاطفال والحكومة تتردد فى ادخال البنات ضمن التعليمات المذكورة لكنها لم تحدث شيئاً من ذلك خشية وقوع الفتنة ومن العجب ان تلك المكاتب بنيت فى تاريخ واحد وجمع لها ذلك العدد الوافر من الاطفال كذلك ولن يكاد يمضى قليل من الزمان حتى ينتشر تعميم ثمرة التقدم والتنور التى غرستها ايدى العلوم والمعارف وفى هذ بشارة لنا معشر المسلمين بنظام الاحوال وحسن الختام ورب خير يجئ فى الختامات هذا وانى اثنى على هذه الجمعية العلمية الشريفة وأبدى مزيد الشكر لاربابها ومابذلوه من العناية فى نشر العلم والمعارف وايقاظ افكار الامة والملة الى مايضمن للوطن والدولة حسن العائدة ونتيجة المسعى الجميل ويوشك ان تكون من الشكل الاول وفقنا الله تعالى واياكم واراناً واراكم مافيه رفاهية العباد والبلاد انه ولى الاجابة واليه فى الامور الانابة . [١]

سعيد افندى حضرتلرينك نطقنى متعاقب نصوح افندى زاده عمر خيرى افندى بالمقابله بروجه آتى ايراد مقال ايلديلر :

دنيانى كزه كزه روح اسلامى آكلايان ، تحصيل اسلاميسى انده كى شهادتنامهٔ افضليتله اثبات ايدن ذات والالرى كبى برعالمى زيارتله تشرف ايتديكمزدن طولايى عالم

[١] بو نطق بليغك ترجمه‌سى «بيان الحق»ك نسخهٔ آتيه‌سنه درج اولنه‌جقدر .

اسلامیت نامه بالوکاله وجمعیت علمیهٔ اسلامیه نامنه ده ناچیز
افرادندن اولدیغمدن بالاصاله عرض تشکرله افتخار ایدرم،

معلوم والالری درکه برعالم اسلامی زمان سابقده بورایه
کلمکه نیت ایتدیمی همان اویلدیز دنیان بنای نفاقك بانیٔ
منافقه ـ که بوکون جزای سزاسنی آلاطینی کوشکنده
محبوسیتله کورمش وخزی اخروییسی ده الله ایله کندی
آره سنده قالمشدر ـ یاغان ژورنالارك سائقهٔ توهیمکاریسیله
او عالمزار بورایه چیقار چیقماز برطاقم خفیه لرك نظارت
اعزاز نماسیله کیمسه ایله کوروشدیرلمکسزین مأیوساً ،
محروماً، محزوناً کیده جکی یره کیتدیکی کبی بوراده قالان
ارباب ایمانده کوروشه رك مداولهٔ افکار ایده مدیکندن
دلخون اولوردی .

بوکون ایسه الحمدلله تعالی هر درلو موانع نفاقیه
اندراس کلی یه اوغرادیغندن ذات فاضلانه لریله کوروشوب
دردلشیورز . معلوم افضلانه لریدرکه بشریتك سعادت
دارینی صوك درجه ده متکفل اولان دین ، دین اسلامدر
دینك ده بادیٔ مستقل بقاسی اللهدن صوکره اتحاد
اسلامدر . شو اتحاد اسلامك آثار خارجیه سنی کائناته
قارشی کوستره جك برفرقهٔ مبجله وارسه اوده علمای
اسلامدر ، معلوم افضلانه لریدرکه تشبث اولنان هر فعلی
حفرهٔ عقامنه دوشورمه مك ایچون متشبثلر برطاقم
دستورلره ، نظریه لره ، قاعده لره اتباع مجبوریتنده در .
بنده کز فکر قاصرانه مجه شو امل معزز اتحادی مانع
ایکی شی کورییورم که بونلردن یالکز بردانه سی عالم
اسلامیتك اضمحلالنه مؤثر مطلق اوله بیلیر .

او ایکی شیدن بری دین نامنه اوله رق اکثریت
اسلامیه نك دماغنده خرافاتك ، اساطیرك ، عنعنات
اسرائیلیه نك حکمفرما اولمسیدر . دیکری ده حکمت
اسلامیه یه واقف اوله بیله جك بر سنده بولنمیان برکنج
اولاد وطنك یالان ، یاکاش بر آز فرانسزجه اوکرنه رك
ماتریالیستلره تبعاً دماغی اساطیر ایله طوله رق بر طاقم
فنالنی اسلامیت نامنه یاپان مسلمانلرك افعال خارجیه سنی
کوره رك شریعتمزی خرافاتدن عبارت ظن قویسنده
بولنمالریدر . بزه دوشن وظیفه مسلمانلرك دماغنی اساطیردن
قورتارمقله برابر بوکنجلرمزله اوروپالیلره ده حکم
اسلامیه یی افعال وحرکاتده دکل ، قبولرینی اوریجك
باغلامش ، کتبخانه لرده توزطوپراق ایچنده قالمش ، یاپراقلرینی
کووه لر ییمش ، یازیلرینی ید خائن اهمال سیلمش ، استبدادك
آتشلر ایچنه آتمش اولدیغی کتابلرمزدن اوکره نیله جکنی
کوسترملمز زیارتی نعمت غیر مترقبه اولان ذات عالیٔ
فاضلانه لرندن شو ایکی نقطهٔ مهمه یی نظر دقته آله رق اسلامیت
نامه بذل مساعی بیورملرینی رجا ایدرم .

پك کوزل بیلیرسکز که اصل الاصول انقلاب ،
فکریدر . مادی دکل ، بوکون الك اسکی مشروطیت ،
اسپانیالیلرك مشروطیتیدر . مشروطیت آندن برعصر
صوکره انکلتره ده تجلی ایتدیکی حالده انکلیز مشروطیتنه
الك اسکی بر مشروطیت نظریله باقیلیور ، بوکا حکمت
آرانیرسه اوده مشروطیتك اسپانیاده مادیتده قالیشی ،
انکلتره ده ایسه تأسیس فکریده بولنشیدر . بزمعاشر اسلامه
یاقیشان مشروطیتده مشروطیت فکریه در . کائناته قارشی
بویله بر مشروطیتی تأسیسه چالیشه لم ، اوراده یه کله لم که
بوراده بر مسلمانك بورننك قنادیغنی طویار ، طوپراز
بیکلرجه مرحله لر اوزاق اولان ممکتکزده عالم اسلامیتك
بورننك دیره کی صیزلاسون اوزمان (واعتصموا بحبل الله
جمیعاً ولا تفرقوا ..) امر قرآنیسنه امتثال ، نهی الهیدن
اجتناب ایدرك اللهك پیغمبری ، خلفای راشدینك مقصد
معالی پناهی اولان ترقی واتحادك پیشکاه اسلامیتمزده
تجسم ایده جکنه یقیناً اعتقاد ومالاً قلباً ، بدناً چالیشه مزی
امید ایده بیله جکمزی بیان ایله الکزی اوپه رك سوزمی
کسیورم .

ادبيات

ماتمزده بر والده

ايوبده يكى بر قبرك باش اوجنده

كيم كلدى ؟ اويان سراب عمرم !
كيم كلدى ، باق انزوا كهكده
اغلار كدركله خاك برسر
اغلار ، دوكونور زواللى مادر ؟...
كلدم باش اوجكده نيم زنده
بر زائر كم خراب عمرم !

—

بن كلدم اويان فغان قلبم !
بك سوديكك آننەك آه ايدركن
برلحظەجق اولسون آچ دە چشمك ،
باق كوكلى شادمان ايدرسك
بنسز اولەمزدك اسكيدن سن
كل قوينيمه كير نهان قلبم !

—

كير قوينيمه ناجيەم ، خيالم !
سن مونس قلب مشفقمسك
كلسين ضرباته برنهايت
طاغ باشلرى ويرميورمى وحشت ؟
بك تازه ايدك ، كلينمى كلدك ؟
حجلەكمى سنك بو قبر مظلم ؟

—

چيق قارشمه اى عروس غمناك ؟
چيق ، شويله اوكمده بر خرام ايت
اميدلرم تمثل ايتسين
اى حائل جسم وجان اولان خاك !
مهمانكى صيقمه ، احترام ايت
اللهنه والهانه كيتسين

—

بر لحظه چيقارمى خاطرمدن ؟
آغوش آچەرق بشوش وخرم
آننەم !... ديه قوشديغك زمانلر
رؤيا وخيال ايمش هپ آنلر
رؤيادر اوت ! حيات عالم
لكن بونى فرق ايدرمى انسان ؟

—

رؤياده ديبور ايدك كچن كون
طارغين كبى وضع مغبركله
هردم نەيه بويله آغليورسك ؟
فرياد وفغانى كس ديبورسك
ياننقده درونم اخكركله
آتشلرم آغلەيمدە سونسون

—

بن آغلمەيمدە حسرتكله
كيم آغلەسين اى جداى مادر
غربتدەكى مقبر حزينه
طولدقجه تحسركله سينه
زندان كسيلير كوزمده هر ير
شامم ، محرم بتون سنكله

—

موتك او مخوف نجەسنده
نوبتلره قارشى خنده ريزان
اسپارتەيه كيتمك ايستيوردك
كيتسەم بومرض كچرديبوردك
قالدك ـ بوكا ويرميوردق امكان ـ
ايوبده سرولر ايچينده

—

سنسز بكا اول دياره دونمك
سوزشلى فسانەدر : اولومدر
ربم اونى ايلزمى احسان ؟
يارب سكا يالواريرم بوكريان !

کریانیده بر اولومله کولدر
آتشاره یوقمی برده سونمك ؟

—

قونیه‌لی :
ع : عاطف

عشقنامه :

جان ترکی ایمش دواسی عشقك !
وارمی عجبا شفاسی عشقك ؟
روحه ایریشیر کچرده قلبی !
هر ضربهٔ جانرباسی عشقك !
بر جرحه آچارکه هیچ قاپانماز ،
تیغ اجل قضاسی عشقك !
اولمکله بیترمی که جفاسی ،
اولمش ابدی وفاسی عشقك !
بولسه فرضا ابد نهایت ،
اولماز ینه انتهاسی عشقك !
اولدرمه ده در زبونکشانه ،
اهل دلی کبریاسی عشقك !
تسمیم ایدیور بوتون جهانی ،
زهرابه اثر دهاسی عشقك !
هر کوشه‌ده بر شهید سودا !
دنیامی بو : کربلاسی عشقك !
بر ییقمادیغی کوکلی واردر ؟
عالمده بو ، یوق اولاسی عشقك !
هپ اولماده شکوه خوان بیداد ،
بیکانه‌سی ، آشناسی عشقك ،
بن سویله‌مه‌سه‌م‌ده هر نفسده
دلدن کلیر اشتکاسی عشقك !
آسوده بیراقمادی بنی هیچ ،
هر لحظه ذکر بالاسی عشقك !
اشکم ایله آهم ایتدی اظهار
امکانده دکل خفاسی عشقك ،
اشکمده کورونده‌ی میل قلبم ،
آهمده‌ده انجلاسی عشقك !
مادام که اولدی آشکاره
کوکلمده‌کی اعتلاسی عشقك !
ارتق سکا ایله‌رم دخالت !
محو ایتدی بنی اذاسی عشقك !
عطف نظر ایت دکلمی چهره‌م ؟
بر باغ خزان نماسی عشقك !
اولدی دم نوبهار عمرم ،
غارتزدهٔ شتاسی عشقك !
طاش اولسه‌ده بر کوکل دایانماز !
دوزخمی عجب فضاسی عشقك ،
دوزخ‌ده یانار تماس ایده‌رسه !
آتش صاچیور هواسی عشقك !
شایان ترحمك دکلمی ؟
شو حال الم فزاسی عشقك !
ایتدکجه فغان رباب سینه‌م ،
اوجه چیقیور نواسی عشقك !
دیکله سحری انین قلبی ،
آکلا بوده بر صباسی عشقك ،
حسنکدر اولان بو حاله بادی :
سندن بکا هپ جفاسی عشقك !
بن کوزلرینی کورونجه اولدم ،
مسحور فسون اداسی عشقك !
بن آغلادیغم زمان سنکچون ،
بیلدم نه ایمش صفاسی عشقك !
صفوتله دوغنجه مهر حسنك ،
ایتدی دلمی سماسی عشقك ،

سودم سنی اویله صافیانه ،
آنجق او ، اولور سزاسی عشقك !
عفت ایله‌در صفای سودا ،
عندمده بودر قضاسی عشقك !
طاهر بو تجاوز ایله بتر سه ،
اول عشق اولور فناسی عشقك .
تموز سنه ۳۱۹

طاهر المولوی

شکوفۀ بهارستان

۱

رودکی

شعرای ماوراء النهردن اولوب اعمی اوله‌رق تولد ایتمشدر. خارق العاده بر ذکایه مالك اولدیغندن سکز یاشنده ایکن قرآن کریمی حفظ ایتمش ، قرائت تعلیم ایله‌مش، علی روایة شعر سویله‌مکه باشلامشدر.

سسی کوزل اولماسی مناسبتیله علم ادواره و عود چالمغه هوس ایده‌رك آز مدت ظرفنده روحپرور بر خواننده ، وجدآور بر سازنده اولمشدر.

ملوك سامانیه‌دن (نصر بن احمد) ه انتساب پیدا ایتمکله او سایه‌ده یسار وفیره نائل اولمش که ایکی یوز کوله‌سی درتیوز دوه ـ نامنه ـ تجارت ایده‌رمش.

(ابوالنصر محمد بن عبدالجبار) ك تحریر ایله‌دیکی تاریخك (یمینی) عنوانیله مشهور اولان شرحنده مسطور بولوندیغنه کوره رودکینك مجموع اشعاری بیك کره بیك اوچیوز، یعنی بر میلیون اوچیوز بیك بیت ایمش !

حضرت جامی، بو روایتی (العهدة علی الراوی) عباره‌سیله تقیید ایدییور.

شو نصیحتی پك مشهوردر :

زمانه پندی آزاده‌وار داد مرا
زمانه‌را چونکو بنکری همه پندست
برو زنیك کسان آرزو مبر زنهار
بسا کسا که بروز تو آرزومندست

مآلی

زمان، بکا آزاده سرانه بر نصیحت ویردی ـ ذاتاً دقتله باقارسه‌ك زمانك نصیحتدن عبارت اولدیغنی کورورسك ـ صاقین ارباب یسارك احتشام وداراتنه هوس ایتمه که چوق کیمسه سنك حالکه متحسردر دیدی.

قبری نور اولسون معلم ناجی مرحوم (مجموعۀ معلم) ده بونی یازدقدن صوکرا شو یولده علاوۀ افکار ایتمشدر :

بیك سنه‌لك رودکی
طوتدی بو خوش مسلکی
عالم او عالم ینه
اولمایالم مشتکی

صحائف پیرای تواریخدرکه: رودکینك ممدوحی اولان (نصر بن احمد) بر سیاحتنده (مرو) ه اوغرار . آب وهواسندن خوشلانوب ایجه اقامت ایده‌ر. ارکان دولت بخارایه آرزوکش اولدقلرندن شاهی اورایه تشویقی حاوی برشی اوقوماسنی رودکیدن رجا ایده‌رلر .

بر بهار صباحی ، کونش طاغلرك تپه‌لرندن هنوز کوروندیکی وضیاسیله هر یرزرین بر کسوه‌یه بوروندیکی صیراده (نصر بن احمد) اوتاغ شاهیسنك اوکنده اوطورورب :

هات الصبوح هبوا یا ایها السکارا

طلبنده بولنور . شراب شبانه‌نك ویردیکی خماری ازاله‌یه چالیشدیغی اثناده رودکی کلیر. ساز دلنوازیله آواز قسوتسازنی آهنك ایده‌رك غزل آتیبی اوقور .

کرك غزلك سلاستی ، کرك آهنکك لطافتی نصره اوقدر تأثیر ایده‌رکه چیزمه‌سنی کیمه‌دن آتنه بنوب بخارا یولنی طوتار .

باد جوی مولیان آید همی
بوی یار مهربان آید همی
ریك آمو ودرشتیهای او
زیرپا چون پرنیان آید همی
آب جیحون وشکر فیهای او
خنك مارا تامیان آید همی
شاه ماهست وبخارا آسمان
ماه سوی آسمان آید همی
شاه سروست وبخارا بوستان
سرو سوی بوستان آید همی

مآلی :

(مولیان) ایرماغنك روزکاری اسیور صانکه یار مهربانك بوی دلاویزی کلیور .

(آمو) چولنده‌کی قوملرك سرتلکی پای اشتیاقمزك آلتنده (پرنیان) کبی رقت ولطافت کسب ایدییور ! (جیحون نهری بیله اوقدر عمقیله برابر آنجق آتمزك قارننه چیقابیلیور ! ای بخارا شاد اول ، یاشا که شاهکا مسافر کلیور . شاه ، برماه نور افشان ؛ بخارا ایسه همحال آسماندر . ماه سما پیرا ، جلوه‌کاهی اولان آسمانه یوکسه‌لیور . یاخود شاه بر سرودرکه بخارا بوستانیدر . سرو دلارا ، محل خرامی بولنان بوستانه کلیور .

—

مابعدی وار

طاهر المولوی

معارف عمومیه نظارتندن تبلیغ اولنمشدر

مکاتب خصوصیه‌دن برهان ترقی مکتبنك کچنده ترتیب واجرا ایلدیکی یالوه تنزهندن اول جلب ایدیلان مکتب مزبور مدیری حقی بك نظارتك اولبابده‌کی تبلیغات وتنبیهات قطعیه‌سی اوزرینه آداب اسلامیه واخلاق ملیه‌یه مغایر بر کونا حرکتده بولنامیه‌جغنی بیان ایتمش ایدی غزته‌کزك ۲۱ حزیران سنه ۳۲٦ تاریخ وآلتمش یدی نومرولی نسخه‌سنده اشبو تنزه اثناسنده شاکردان ومخدرات اسلامیه آره‌سنده علنا عشرت ماصه‌لری قورولدیغی حقنده جالب نظر دقت بر فقره کورولمسی اوزرینه کیفیت درحال امنیت عمومیه مدیریتندن استفسار اولندی اثنای تنزهده وابورده بولندیریلان مأمورین ضابطه‌نك افاده‌سنه عطفا بوکره مدیریت مذکوره‌دن آلنان تذکرهٔ جوابیه‌ده بویله بر حال وقوعبولمدیغی بیلدیرلمش اولمغله کیفیتك غزته‌کزله تصحیح بیورلمسی متمنادر .

بیان الحق

مذکور نسخه‌مزده بوکا دائر مندرج اولان مقاله صراط مستقیمدن اقتباس ایدلمش وبو فقره‌سنك حقنده شایان اعتماد اولمامق احتماله مبنی بیان مطالعه ایدلمیه‌رك دیکر فقره‌سی حقنده بر قاچ سوز سویلنمش ایدی .

بو خصوصده آداب اسلامیه واخلاق ملیه‌یه مغایر بر کونا حرکت وقوعبولمامق ایچون اتخاذ ایتمش اولدقلری تدابیردن طولایی معارف عمومیه نظارتنه بیان تشکر ایده‌رك بعدما امثالی حقنده‌ده تقیداتك تمادیسنی کرك نظارت مشار الیهادن وکرکسه امنیت عمومیه مدیریتندن تمنی ایلرز .

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد   بیان الحق   عدد — ٧٢

بازار ایرتسی   فی ٢ شعبان سنه ١٣٢٨   وفی ٢٦ تموز سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افكاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مكتب قضاة معلملرندن
كایسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لكی ٦٠ غروش
آلتی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ١٠ «

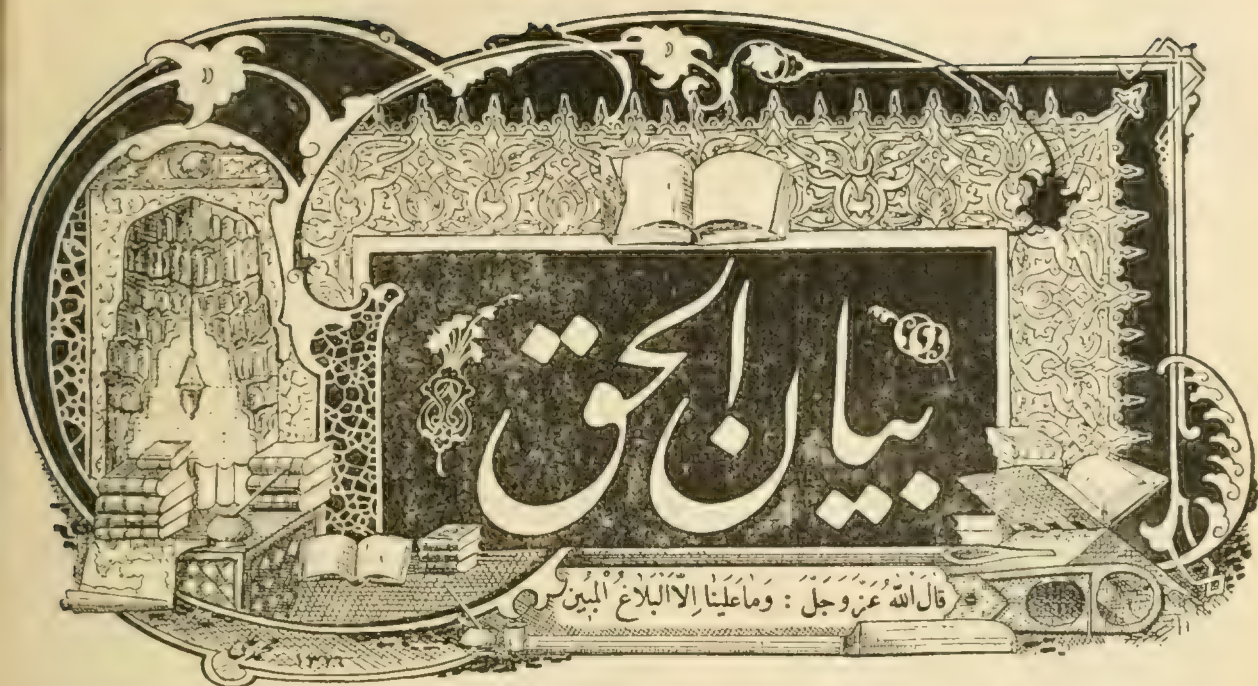
درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اكثر مقالاته آیات كریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلكده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحاب فیلدن

وقعهٔ فیل :

مابعدی

کذا (حارث الرائش) واردرکه ملوك حمیریه‌دن ایلك دفعه (تبع) عنوانی آلان بوذات اولوب غزوا. تندن حصوله کلن غنائمدن تبعه‌سنی دلسیر ایده‌رك کویا تویلدیردیکی ایچون (رائش) لقبیله آکیلمغه باشلامشدر . بونك امراسندن (شمر بن العطاف) اذربایجان وترکستان جهتلرینه طوغرو استیلا ایله مناقب فتوحاتی اورالره دیکدیردیکی طاشلره حك ایتدیرمشدر .

کذا (افریقس بن قیس) واردرکه یوشع علیه السلامك ارض کنعاندن طرد ایتدیکی عمالقه بقایاسیله قبائل یمانیه‌دن بعضیسنی افریقا قطعه‌سنه اعزام واسکان ایله دیکندن قطعهٔ مذکوره نامنه نسبتله و (افریقیه) عنوانیله طانیلمشدر .

کذا (ذوالمنار ابرهة بن حارث) واردرکه سودان طرفلرینه غزالر ایتمش ویولجیلره تعیین طریق ایچون اشارتلر یاپدردیغی جهتله (ذوالمنار) دیه شهرت بولمشدر .

کذا (بلقیس بنت هدهاد) واردرکه تخت مشهورك صاحبه‌سی وقرآن کریمده مذکور اولدیغی اوزره هدهدله کوندریلان نامهٔ سلیمانك مرسل الیهاسی اولوب بالآخره حضرت سلیمانك زوجه‌لکیله تشرف ایتمشدر .

کذا (ابوکرب اسعد) واردرکه (تبان) و (تبع) عنوانلریله مشهور اولوب بر چوق غزواتده بولونمش واوغلنی اولدیرن مدینه اهالیسنی تأدیب ایچون شهر مبارکه کیتمش ایسه‌ده اوراده‌کی اخبار یهوددن ایکی ذاتك نصیحتی اوزرینه تبدیل نیت ایلمشدر . مدینه‌دن مکه‌یه کلوب بیت شریفه کسوه کیدیرمش وداخل کعبه‌یی تمیزله‌توب قاپوسنه کلید طاقدیرمشدر . مدینه‌ده دین موسایی

قبول ایتدیکی جهتله تبعه‌سندن برقسمی‌ده یهودی اولمش وهجرتدن یدی‌یوز سنه اول یمنده قتل ایدلمشدر .

کذا (ذونواس بن‌زرعه) واردرکه‌یمن برنسلرندن اولوب اریکهٔ حمیریه‌ده بولونان (ذوشناتر) ی قتل ایده‌رك یرینه کچمش ومدینه‌یه کیده‌رك یهودیتی قبول ایله‌مکله (یوسف) نامنی آلمشدر .

یمنه عودتنده (نجران) ده‌کی نصرانیلری قاصوب قاوورمشدرکه (قتل اصحاب الا خدود) آیت کریمه‌سیله بیان بویورولان اصحاب‌الاخدود ؛ بوحریف توابعیدر .

او وقتلر (نجران) ده عیسویت انتشاره باشلامش و (عبداه بن‌التامر) نامنده بر ذاتك تحت ریاستنده اولارق برجمعیت نصرانیه تشکل ایتمشدی .

ذونواس ، عبداللهی [١] کثیرتوب قتل ایتدیکی کبی بیوك بر آتش یاقدیروب خرستیانلری ارتداد ایتمك یاخود آتشه آتیلمق آراسنده مخیر بیراقدی . بعضیسی اختراقی نصرانیتدن افتراقه ترجیح ایتدی ، بعضیسی‌ده جان قورقوسیله دیننذن رجوع ایلدی .

شو صورتله تخلیص جانه موفق اولانلردن (دوس بن ثعبه) اسمنده بری حبش نجاشیسنه دخالت وذونواسك مظالم طاقتسوزندن شکایت ایده‌بیلدی . حبشه‌لیلر ، دردنجی قرن میلادی ابتداسنده سوریه‌دن کچن راهبلرك تشویقاتیله تنصر ایتمش اولدقلرندن ذونواسك عیسویت علیهنه اولان شوتجاوزی نجاشینك غیرت دینیه‌سنه دوقوندی . قیصرروم‌مدنلدی‌الاستیذان ــ کتب قدیمه‌نك همان واحد قیاسیسی بولونان ــ یتمش بیك عسکرله شاپ ده‌کزینی کچوب یمن قطعه‌سنه آیاق باصدی .

ذونواس ، نجاشی‌یی عدن جوارنده استقبال ایده‌رك حربه طوتوشدی ایسه‌ده عسکرینك مغلوبیتی اوزرینه (حبشلیلرك النه دوشمکدن ایسه دکزده بوغولمق اولادر) دیه‌رك آتی‌دریای موجه‌داره سوردی وناحق یره دوکدیکی قانلرك اجتماعی تمثیل ایدن بحر احمرده بوغولدی کیتدی .

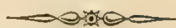
بو خونخوار حکمدارك شو صورتله دوچار بوار اولماسیله‌اوچ بیك سنه‌لك حمیریه حکومتك اریکهٔ سلطنتی‌ده نجاشینك دست غالبیتنه کچدی .

(قبل الهجره ٩٥)

بس بکردید وبکردد روزکار
دل بدنیادر نبندد هوشیار
این همه رفتد وما ای شوخ چشم
هیچ نکرفتیم ازیشان اعتبار
این همه هیچست چون می بکذرد
تخت وبخت وامر ونهی وکیرو دار
نام نیکو کرنماند زادمی
به کزو ماند سرای زر نکار

مابعدی وار

طاهر المولوی

حقیقتدن واز کچه‌مه‌م

انسانم دینن هر برفردك واهمهٔ افکارنده جای قبول بوله‌میان حقیقتلردندرکه کتلهٔ عثمانیه‌ده الزمیت‌وجودی رد اولنه‌میان علمای اسلام مشروطیته صوك درجه‌ده مشتاقدر .

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ٣١ مارت حادثهٔ ارتجاعیه سنه مالنی ، جانی تهلکه‌لره آته‌رق مسلحیت معنویه‌سیله لساناً، قلماً مردانه مقابله‌لرده‌بولندیغنی دکل‌بز،اوروپالیلر بیله بیلمکده‌در . وسائط اجتماعیه اوزرینه مؤسس‌اولان حکمت اسلامیه‌یی کونش کورمز طاشدن دیوارلر اره‌سنده ، قورشوندن قبه‌لر آلتنده کیجه‌یی کوندوزه قاته‌رق افنای حیات ایدرجه‌سنه الله رضاسی ایچون

[١] حضرت عمرك زمان خلافتنده یمنده بر خرابه حفر ایدیلیرکن بو ذاتك جسدی ــ الی باشنده کی یاره‌نك اوزرینه موضوع اوله‌رق ــ بولونمش‌وامرخلیفه ایله اوحالده قاپاتیلمشدر .

تحصیل ایدن ابرار امت متعصب، مرتجع دکل ، متصلب مشروطیتپروردر. کرچه شو مقدس آدملرك کسوهٔ علویه سنه بر آکتسای اغفالکارانه ایله بورونه رك تفوهات ارتجاعیه ده، تمایلات کلیه ده بولنانلر اکسیك دکلسه ده انلرك بولنمه لرینی ایلری یه سوره رك دیننذن ، وطننذن ، ناموسندن بشقه بر امل بسله مین احرار اسلامینك دامن عصمتنی عمای طرفداری ایله لکه له مکه جرأت قدر بیوك بر جرم تصور اولنه ماز .

ابی بیله لم که ترقی ایده رك موجودیتمزی طانتدرمق ایستیور ایسه ك اسلافمزك بر دارالفنون اولمق اوزره یاپدیرمش اولدقلری بینات تاریخیه ایله ثابت مدارس اسلامیه یه رونق قدیمی ویرمك ایچون پروغرامزی لافله دکل ، فعلاً اصلاح ایله ارباب اقتدارك قیمتنی تقدیر ایدرك آدم یتشدیرمکه چالیشه لم فقط پروغرامه دائر مطالعات انتقادیه می ایکنجی بر مقاله یه ترك ایله شمدیلك دیرم که :

مختصر فصل ، ملل ، نحل ، تحفهٔ اثنی عشر ، اظهار الحق کبی یازلمش مدافعه کتابلریله بیهوده وقت کچیرلمه مك ایچون بونلره بدل پروغرامزه قاضی عضدك « مواقفی » صدر الشریعه نك تعدیل العلومی تفتازانینك تلویحی ایله .. برهان ترس ، برهان تطبیق ، برهان سلمی ، برهان مصامته .. کبی براهین عقلیه یی اکلامق ایچون موقوف علیه اولان .. خلاصة الحساب .. ایله .. تأسیس الاشکال .. پروغرامه قونه ایدی اولدقجه آدم یتشدیریله بیلیردی .

مکارم شرعیه نك مبدأ و منتهاسنی خلقه تفهیمه چالیشه رق اعتلای عمومینك آثار خارجیه سنی کائناته کوستره جك عامل ، مؤثر ، مدارسمزك مادی ومعنوی انتظامیدر بو انتظام حریتك شامپانیا قدحلرنده ، قطرات خمریه ده محافل بهیمیتده ، احتراصات نفسانیه ده ، حقایق اسلامیه نك ده اسلامیت نامنه یاپیلان .. اختلاف عناصری موجب لوثیات اخلاقیه مروجی اولدیغنی بشریته قارشی آکلاته جقدر .

مکارم شرعیه نك مبدأی تعلم ایله طهارت نفسی، عفتی صبری ، عدالتی استعمالدر ؛ منتهاسیده حکمت وجود ایله ، حلم واحسان ایله تخصصدر .

تعلم ایله حکمته ، عفتی ، صبری استعمال ایله جوده شجاعته ، حلمه توصل اولنور. عدالتی الدن بیراقمامقله ده تصحیح افعال ایدیلیر .

شو حقیقتلری مفصلاً سویلیه رك کائناتی ارشاد ایله افضلیت بشریه یه مصداق ایده جك متفکر نره دن یتشه بیلیر. قطعیدر که مدارس منتظمه دن؛ بر کره دوشونه لم: انقلاب مشروطیتدن شو دقیقه یه قدر مادةً ، ومعناً مکاتب ، مدارس نامنه جدی نه یاپیلمشدر . بر ملتك انقراضنه بادیٔ مطلق اولان اسبابك جهالتدن، اخلاقسزلقدن بیوك بر جانوار اولدیغی چوجقلرك بیله تحت تصدیقنده در.

قانون اساسیمز حکومتمزك تملری اسلامیت اوزرینه قورولمش بر عثمانلی حکومتی اولدیغنی هر بر ساعت ، هر دقیقه ناطقهٔ جانرباسیله سویلدیکی حالده ملتك معارفیله اخلاقنی ترقیٔ حقیقیدن محرومیت مطلقه یه کرفتار ایده جك بوزوق پروغراملرله تظاهراتی ترك ایدرك شریعت اسلامیه نك علم وسعی ، عدالت ومشروطیت ، مساوات واخوت اوزرینه مؤسسیتنی کوسترمکه چالشسه ق اولمازمی؟ شخصیت ملیه مزه یاقیشه جق ترقیاته نائلیتمزی دنیایه کوستره رك پیغمبریمزك جهل وردائتی قالدیرمق ایچون مبعوثیتنی اکلاته لم .

بو کون نره یه کیدرسه ك مسلمانلری معطل ، عاجز وفقیر کوریورز. نیچون ؟ نیچون اوله جق ؟ زمان سابقده مدارسمزه نظر خائن استبدادك اوزاندیغی ایچون او وقتلر مدرسه لردن ایادیٔ غدریه ایله یاقه پاچه چیقارتیلوب معونه معونه سوروولن بیچاره لرك اکثریتی مقتدرلر تشکیل ایده بیلیرمی ؟ ارتق مدارسدن آدم یتشمیور ،

تحصيل يولنده دكلدر كبي الفاظ تحقيريه‌يي سويله‌مك ، يازمق قدر انصافسزلق اوله‌ماز .

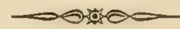
مع مافيه چوق شكر دور اثيم استبدادده مدارس مكاتبك قات قات فوقنده تضييق ، كورمشكن كرك مجلس مبعوثانمزده كرك عالم مطبوعاتمزده ، كرك خطابت كرسيلريمزده موجوديت مكمله كوسترنلرك اكثرى مدارسدن يتشمه‌لردر . الحمدلله ظالملردن انتقام الان دورهٔ مشروطيت كلدی ؛ ملت حريتنی استرداد ايتدی فقط مدارسه صاحب چيقمادی .

عالم نه ديرسه ديسون بن ديرم كه :

بو دولتده شمديكي تعبيرجه معارف اسلاميه نظارتی ناميله‌يادجه‌جدير اليوم درس وكالتی قدر مهم بر دائره يوقدر. ايشته بو دائره اهميت موقعيه‌سنی تقدير ايله اتحاد اسلامی تأسيسه مقتدر ادملر يتشديره‌جك يوكسك مرتبه‌لرده مدارسی اصلاحه متكفل ذواتدن تشكل ايدرسه او زمان هر درلو معناسيله موفقيت قطعيدر .

نصوح افندی زاده :

ع . ضيری

ارحموا ترحموا

آجييك كه آجيسينلر سزه‌ده !

مآل منظوميله ترجمه ايديلن شو كلام عالی نه‌قدر معانیٔ رقيقه‌يی حاويدر .

اوصاف ازليه‌سی رحمن ورحيم اولان خداوند كريم ، هادیٔ خلائق اولمق اوزره كونده‌رديكي حبيب نجيبنی (رحمة للعالمين) پايهٔ جليلی ايله تشريف بويورمش ، عين رحمت ومحض شفقت بولونان ذات رسالتده عالم اسلاميت وجهان انسانيتی (ارحموا) فرمان كزينی ايله خصات مرحمتكاری‌يه ارشاد ايتمش ، قلبنده رحم وشفقت حسی اولمايان طاش يوره‌كليلره كيمسه‌نك آجيماياجغنی (من لا يرحم لا يرحم) حكمت بالغه‌سيله بيلديرمشدر .

اله واحدلری رحيم ورحمن وپيغمبر مجاهدلری رحمةً للاكوان اولان بو امت مرحومه ، حسيات رحيمانه‌ده پك ايلرله‌مش وياالكز همجنسنه دكل ؛ حيوانات ، نباتاته ، حتی جماداته قدر شفقت ابرازندن خالی قالمامشدر .

ملت اسلاميه‌نك :

عاشقم برهمه عالم كه همه عالم ازوست

دييه‌جك قدر رحيم كائنات اولان اصحاب كمالاتی شويله طورسون ، وسط العرفان اولانلرنده ، بلكه عوام درجه‌سنده بولونانلرنده بيله بر حيوانك رنجيده ايديلمه‌سنه آجيمايان يوق كيبدر .

نه‌قدر مرحمتلی وجدان واردركه ، بلای سيار اولان تراموای آرابه‌لرينك بارثقيلی اوزرينه زخمناك وجودلری قامچی ضربه‌لری آلتنده تره‌ين لاغر بيكيرلر ايچين نالندهٔ تأثردر . نه قدر قلب حساس واردركه :

بر باغ خزان نموده دوندم
قويدی تنمی بو حاله دوندم

لوحه‌سنی تجسيم ايدن نازك جسمك سقوط ابديسنی تنظير ايلر كبي صولوق بر ياپراغك كردباد خزان ايله تيتره‌يه تيتره‌يه خاك زواله دوشمه‌سنه قارشی داغدار تأسفدر .

نه‌قدر چشم رقيق واردركه ، چيلغين دالغه‌لرك هجمات متواليه‌سيله اويولمش ، قيزغين كونشك تأثير محرقی ايله چاتلامش ، داغيلمغه باشلامش ، ورمك نتيجهٔ مخربيله‌ييرتيلمش ، پاره‌لانمس برجكره بكزه‌مش منفرد بر قايا پارچه‌سنك حال ملالنه كريه‌بار تحسردر .

وجدانی بوقدر صاف ، قلبی بودرجه رحيم اولان بر ملت نجيبه افرادندن ناصل اولويورده ـ يكرمی ،

اوتوز پاره‌لق خسیس بر منفعت مقابلنده بر چوق ذیروحی ازمکدن ، برچوق حیاتی اشکنجه‌یه اوغراتمقدن ضبط نفس وکف‌ید ایده‌مه‌ین بر کروه سفیل پیدا اولویور !

بونلر کیملرمی ده نه‌یئیور ؟ خبر ویره‌یم که :

کوپك طوپلایجیلر ، ایت سورویجیلر !

تموزك ١٩ نجی بازار ایرتسی صباحی ایدی‌که چشم مخمور سحرك یکی آچیلمغه ، مناره‌لرده‌کی نغمات توحیدك عرش برینه هنوز یوکسلمکه باشلادیغی ، رحمت الهیه‌نك انوار فجر صورتنده کائناته انتشارایلدیکی صیراده (طاش قصاب) جوارندن عالم بالایه اعتلا ایدن انین ماتم قدر سامعه خراش وسینه شکاف فریادلرله قبهٔ سما اینکلیوردی. اویانیق بولنانلر، اویقودن اویانانلر بوغلغلهٔ سامانسوزی، بوولولهٔ وجدانفروزی آکلامق ایچین پنجره‌لره قوشوشدیلر. کوردکاری نه فجیع منظره ایدی :

کردونهٔ فلاکت دینه بیله‌جك بر بیوك آرابه ، اوزرنده دام حیل تعبیرینه سزا اوزون برقفس ، اونك ایچنده ، انسان شکلنده‌کی بر طاقم جانوارلرك دست غدرندن شکوه خوان مظالم بر چوق مخلوق ، اطرافنده جلاد مظلومینی آندیرر بر قاچ پسپایه حریف ، اللرنده قیزمش آیپلرك پنجه‌سنه ، قودورمش قوردلرك چکه‌سنه مشابه برر قیصقاچ ! وبا کبی صالدیران بو قیصقاچلر ، هرصولتنده — انسانیت مثللی حامیسز قالمش — بیچاره کوپکلردن برینه تصادف ایدییور ، قوله‌راشکلنده قارننده، بوغازندن — نره‌سندن اولورسه اولسون — یاقالیور ، درحال بره سردکدن صوکره او زواللی‌نك ایکله‌مسنه هایقیرماسنه اهمیت ویرمه‌دن سوروکله‌یه سوروکله‌یه ، کمیکلرینی قیرارجه‌سنه صیقه صیقه کتیروب آرابه‌نك اوزرنده‌کی محبس فلاکته طیقیورلر !

شو فجیع عملیات ، حیرت ونفرتله تماشا ایدنلرك کریه‌سنه جریان ، صدرینه غلیان ، قلبنه هیجان ویردیکی حالده (ایت سورووده پاره قازان !) ظرافتنی یك یاکلش تلقی ایله‌ین او ، ایت سوریجیلری لاقیدانه ومنشرحانه ایشلرینه دوام ایدییور ینه اوکون که : اقسرایده یشیل طولومبا قهوه‌لرنده اوطورانلر ساعت بر بچق راده‌لرنده عین حادثه‌دن متأثر اولمشلر ، رقیق‌القلب اولانلری قهوه‌لرینی ایچمه‌دن اورادن اوزاقلا شمشلر ! ینه او کون ، ساعت ایکی بچق صولرنده سلطان احمد میداننده کچنلر بر معتاد اشکنجهٔ کلابه یوزلرجه (لاحول . . .) اوقومشلردر .

انصاف ایدهلم . نمایش فکرینی بیراقالمده مسلمانجه، عثمانلیجه دوشونه‌لم .

استانبول سوقاقلرینی کیرله‌تیورلر ، اجانبك طعن وتشنیعنی جلب ایدییورلر دییه — قدم اجدادی بلکه استانبولك تأسیسنه‌قدر چیقان — کوپکلرك طوپلانمسی قرارکیر اولدی. یوزلرجه‌سی ، بیکلرجه‌سی جمع ایدیلوب طوپ قاپی خارجنده‌کی محبس مضیقه طیقیلدی . او تنکنای اضطراب ایچنده بر چوغی اولوب قورتیلدی . صاغ قالنلق طالعسزلکنه اوغرایانلرینك نیاح استمدادندن جوار خلقی‌ده شکایته باشلادی .

او رادن خیرسز آطه‌یه نقللرینه قرار ویریلدی . سوپروتی ماوانالریله اورایه کوتورولدیلر . صنادید استبدادك اکثری میدیللی، ردوس کبی جزائر معموره‌ده کاشانه‌نشین سعادت ایکن طبعاً آزادی پرست بولونان بو حیوانلر ، ده‌کز اورته‌سنده یالچین قیالر اوستنده ، حزیران وتموز کونشی التنده همان همان آج صوسز قالمغه محکوم اولدیلر .

شو سفالت اوروپایه عکس ایدنجه حمایهٔ حیوانات جمعیتلری شکایته باشلادی . جرائد اجنبیه اوزون اوزادی‌یه بوندن بحث ایتدی . بر اوروپا شاعری ، کوپکلرك لهنده یازدیغی منظومه‌نك تکمیل اوراق حوادث طرفندن حمیة ترجمه ایدیله‌سنی تمنی ایله‌مش بزم

غزته‌لر ، مآل مترجمی یازمادقلری ایچون صدای رقت
اولماسی لازم کلن بو منظومه‌نك نه دیدیکنی اوکره‌نه‌مه‌دك
داها صوکرا برلین حمایهٔ حیوانات جمعیتنك بر
تلغرافنامه‌سی کورولدی. بونده کوپکلر حقنده استجلاب
عاطفت ایدیلیور وحقلرنده‌کی معامله تقبیح اولونیوردی.
دیمك کوپکلری قالدیرمقله اوروپالیلره یاراناجغی
زعمنده بولونانلرك ظنی عکسنه ظهور ایتدی .

شهرامانتی‌ده باشلادیغی شوایشه‌پشیمان اولدی اما بر
کره باشلامش بولوندی .

مقصدمز ، شو تشبثی ایچین‌اماتی تخطئه، یاخود
تصویب ایتمك دکلدر استانبولك اك ایشلك جاده‌لرندن
اولان اقسرایده‌کی مجرالرله‌مراد پاشا جامعنك‌قارشیسنده‌کی
آرابه آخورلرینك وچارشینك کورکجیلر قاپیسندن وزیر
خانه طوغرو کیدن یولده‌کی سلخخانه‌لرله مردار قصاب
دکانلرینك ، خصوصیله امانتك بورننك دیبنده‌کی ملت
باغچه‌سنك ابدستخانه‌لرندن‌عادتاطاشان تعفناتی طورورکن
کوپکلرك ازالهٔ وجودینه لزوم کورولمش ، قالدیرلمالرینه
تشبث ایدلمش ، مسافرین اجنبیه ضیافتنه تخصیص اولونان
مبالغ مستقرضه‌دن بر پارچه‌سی‌ده بونلرك اعاشه‌سنه
آیرلمش ! اولابیلیر . فقط درجهٔ انسانیته دکل، درکهٔ
حیوانیته بیله یاقیشمایاجق قدر وحشیانه ومتفرسانه اولان
شو دیوشیرمه اصولنی ایت سوریوجیلرینه عجبا کیم تعلیم
ایتمش ؟

بو مرتبه خیانت صدورینه احتمال ویره‌مه‌یز .

او مارزکه هیئت امانت، بوندن صوکراسی ایچون
آغزدن آغزه دولاشان زهرلی اکمك شایعه‌سنی قالدیرمقله
برابر شو غدار حریفلره تنبیهات و تعلیمات لازمه‌ده
بولونورده کوپك طوپلادقلری صیراده هم قیصقاچلریله
بیچاره حیوانلرك جانی، هم‌ده کیجه یاریلری خانجان
ایله بغیردلره قوشوشان انسانلرك یورکنی یاقدیرماز .

میازار موری که دانه کشست
که‌جان دارد وجان‌شیرین خوشست

حکمتی ایله قارنجه‌لرك بیله‌اینجیدیلمه‌مه‌سنی توصیه‌ایدن
مرحمت اسلامیه ولوکه کوپك اولسون بر مخلوقك دوچار
اشکنجه اولماسنه رضا کوسترمز .

طاهرالمولوی

مسلمانلرده عائله حیاتی

مابعد

اولجه سویلدیکم وجهله اوروپا فطرت انسانیه‌نك
خارجنه چیقمش بر اعتیاد ایچنده یشامقده، بو اعتیاددن
ایسه کیسه‌سی، کمری طولی بولنانلر اولدقجه متلذذ
فقط ایشجی ، عمله ، فقرا کروهی بو اعتیادك زیر
سفالتنده ایکیم ایکیم ایکلمکده‌در . انسانلقده حقیقةً
مذموم، انسانلغه جداً برشین وعار اولان تفاخر ،
اقتدارلیلرك عاجزلره ، زنکینلرك فقیرلره بوبورلنمسی
اوروپانك اکثری یرلرنده عادت دکل بلکه شعار
انسانیت (!) صیره‌سنه کچمشدر بو اعتیاد جاهلانه کویا
سعی وعملك بر قامچیسی ، بر مشوقی عد اولنیورمش
مملکتك اقتصاداً ثروتنك تزایدینه . اهالینك تنبل
اولمامسنه بر واسطه، بر سبب ایمش (!) نه‌قدر واهی
بر خیال ! اشته بو اعتیاد جاهلانه اوروپالیلرك بیوك
کوچك،زنکین فقیرهپسنك ذهنلرینه قلبلرینه، یرلشمش
بر داء دوانا پذیر حالنه کلمش بوحال بالطبع اك زیاده
قادینلر آراسنده تعمم ایتمش اولدیغندن اورته حاللیلرك
بیله اوروپاده تأهل ایتمسی ، عائله تشکیل ایتمسی مشکل
برحاله کتیرمشدر . اوروپاده شویله‌جه الینه کچن
قزانه‌بیلدیکنی کندی اونده چوجق چولیغله بیه، ایچه
مسعود بر حال کچیرمك اوینك سرینی خارجه
چیقارمیه‌رق عائله‌جك باش باشه ویره‌رك یار واغیاره

قارشی سفیل رزیل اولمه‌رق کون کچیرمك فکری اونودلمشدر. بوسبله اورته‌یه چیقاریلان، أردی أرقه‌سی کسلمیان موده‌لرك أرقه‌سنه دوشن بن فلانك کیدیکندن زیاده کیه‌جکم فلان کیرده بن نیچون کیه‌میورم فکریله هرکون آیری طرزده برالبیسه کیمك فکرینی طاشیانلر یوزده طقسان درجه‌سنده اولدیغنی سویلسه‌م مبالغه ایتمش اولمم ظننده‌یم. بوجهتله کچینمك، عائله کچندرمك چوجق چولق صاحبی اولمق بهمه‌حال زنکین اولمغی ایجاب ایتدیکنی کورن کنجلردن استر قادین استر ارکك کنجلکلرینی محو وهبا ایدنلر یالکز یشامغی ترجیح ایدنلر پك چوقدر فقط کنجلك دیوبده کچیویره‌میه‌لم. چونکه سائقه نوجوانی کونك برنده اویالکزلقدن اوصانه‌رق چار ناچار بر وادیٔ سفاهته جان آتمغه مجبور اولیور.

بوحال ایسه برکره ایچنه دوشنلری أرتق بردها براقمامق شرطیله تیاترولرده، چالقیلرده، بالولرده، بالوزلرده تا که اوعزیز عمری افنا ایده‌جك دنیا حیاتی نه دیمك اولدیغنی بیلدیرمیه‌جك، اکلاتمیه‌جق بردرجه‌یه قدر سوروکلیه سوروکلیه کندیسنی بر درکه‌یه کتیرر که مشروع قزانجلردن، مشروع معیشتلردن النده هیچ بر واسطه قالماز. اك نهایت او وجود بتون جنایتلرك، بتون خیانتلرك بر مرکزی اولمقدن بشقه هیچ برشیٔ اوله‌مز.

أوروپالیلرك بربرینه نصیحت ایتمسی، بربرلرینی ایو یوله سوق ایتمسی، نقداً بدناً بربرلرینه یاردمده بولنمسی امکان خارجنه چیقمش برشی دیسه‌م سزادر. واقعا شهرت ایچون بیوك قونفرانسلرده بربرلرینی ایلکه تشویق ایتمك اللرنده‌کی ملیونلرنی مکتبلره، خسته‌خانه‌لره بر طاقم مؤسسات خیریه‌یه تبرع ایتمك خصوصنده‌کی حقلری انکار اولنورشیلردن دکلدر. فقط بوده بر نوع تفاخر مقصدیله‌درکه: بو ملیونلره مالك زنکینلر هیچ برزمان بربیلدیکنك الندن طوتوب بر فقیری کچینه‌جك بر صورتده قاریوب بو صورتله انسانیته خدمت ایتمك استه‌مزلر. حتی دیه‌بیلرمکه زنکینلرینك یاننده فقیرلك، فقیر اولمق عادتا برقباحت، بر جنایت ایتمش کبی تلقی اولنمق همان عادت حکمنه کیرمشدر. حاصلی یازمق وسویلمك ایله بتیره‌مدیکم وبتیره‌میه‌جکم اوروپا طرز معیشتی او فقرا کروهنی اوقدر مشکل بر موقعده براقشدرکه فقیرلری اولمکدن بشقه هیچ برشیله تسلیتیاب اوله‌میه‌جق برحالده، سفالتده براقشدر. فقط فقیر دینلدیسه قسم اعظمی زنکین‌ده بش اون قدر تنبل، تنپرور کسه‌لر فقیر قالمش ظن اولنمسون وفقیرلر بزم مملکتك فقراسنه قیاس ایدلمسون. چونکه اولجه عرض ایتدیکم استبداد مال، احتکار زنکینلرك ثروتنك تزایدی نسبتنده حرصنی، طمعنی، آرتیرمه‌ده قناعتنی، مرحمتنی، انصافنی یوق ایتمکده بر تزاید کوسترمك همان اوروپایه خاص برخاصه دینلسه سزادر.

اوروپاده فقیر، فقیردر یعنی انجق بر کندینه مالك ایسه اوقدر.

زیرا او ملیون حریصلری بر فقیرك باشنی صیغندیردیغی بر خانه‌سنی صاتمق، صاتدیرمق و او اوه مالك اولوب اوفقیرك باشنی أچیقده براقمقدن هیچ چکنمز واللهدنده قورقمز دوشونلسون که بر قاچ دانه ملیونه مالك اومملکتك املاکنی، عقارینی، پاره‌سنی حاصلی هرشیئنی طوپلامشلر دیکر طرفده ملیونلرجه فقرانك هیچ برشیئی یوق انجق کندی وجودی وارکه کیدوب أنلره خدمت ایتمك او صورتله پاره قزانمقدن باشقه هیچ برشیٔ النه کچمز. دنیاده فقراسز مملکت اولمز فقط درجه‌سیله‌در اشته بو کبی احواله اوروپالیلری دوچار ایدن اسباب هرکس کندی مقدارینی بیلمیه‌رك اك زنکینلرینك یاپه‌بیلدیکی برشیٔ یاپمقدن

فقرا كروهنك كيرى قالماسندن نشئت ايتمه برشيدركه : بونكده سببى بربرلرينه قارشى تفاخر ايتمك ، افكار ضالهسنه اتباع ايتمكدر. بو صورتله زنكينلرينى، فقيرلرينى احاطه ايدن عادات سيئه اودرجهيى بولمش كه : بر شخص ايچون كندى باشنك عائلهسندن بشقه هيچ برشيئه عقلى ايرمز ظاهرده براجتماع حالنده ايسهلرده فكراً يك متفرقدرلر بر عائله بربرينى يالكز طانير ، بيلر اشته اوقدر فقط فقرا اوزرينه چوكن اوبلاى احتكار أنلرى بربرندن دائما پريشان برحاله قويمقدن وعلى الاكثر طوغديغى، بيوديكى سوكيلى قيمتلى وطنى بردها خاطره كتيرميهجك بر صورتده ترك ايله هجرت ايتديرمكى برهيچ حالنه قويمقدهدر .

مابعدى وار

احمد شوقى

سعيد افندى حضرتلرينك « بيان الحق » ك كچن هفتهكى نسخهسنى تزيين ايدن نطق بليغلرينك صورت مترجمهسيدر :

علمى ذات اجل و اعلاسنه مفوض بولنان برحكمته، و هرنهقدر باشقهسنه آشكار اولماسهده جناب كبرياسنه خفى قالمايان برسر وفائدهيه ابتناءً بزلرى توفيق وهدايت سبحانيهسنه مظهر بويوران ، اغراض و مقاصد متشتتهيه جلوهكاه اولان قلبلرمزى اثر محض نعمتى اولمق اوزره بر جهت جامعهٔ قدسيه ايله تأليف ايدهرك همان حس اخوت ايله مشبوع قيلان ، روى ارض اوزرينه كومه ، كومه ، تك تك ياپارق بزلره بوتون مشارق ومغاربى وطن و اقامتكاه اولمق اوزره بخش و احسان بويوران جناب حقه قارشى وجيبهٔ حمد و ثناىى ايفا ايتدكدن صوكرا عرض مافى البالە مبادرت ايديورم :

داعيلرى ساعد سعى وغيرتم حائز قوت واستفاده اولديغى آندن اعتباراً آتشميرساق وبازوى همت ايدهرك روضهٔ انيقهٔ علمك اثمار لذتدارينى اقتطاف ايتمك اوزره كرائم عيونمى يك چوق زمانلر بيكانهٔ خواب وحضور براقدم ؛ (ليس للانسان الا ماسعى) حقيقت علويهسنه ايمان ايتمش اولديغمدن مقصده وصول ايچون صيفك، شتانك شدائد مزعجهسنه كوكس كرهرك شرقده ، غربده ، تهامهده ، نجدده سير و سياحت ايتمش ، نهايت حمداً ثم حمداً بوقدر صبر مديد نتيجهسنده برعاقبت محمودهيه نائليتله ثمرهٔ اميدى اقتطاف ايله لذتياب وانكشاف فيض طالعله قرير العين مسرت اولهرق مقصد اقصى اولان علم جليلدن حسن صرف و استعمالنه موفق اولديغم تقديرده دنياده ده ، عقباده ده مدار مسعدت اولهجق بر حصهٔ متكلفهيى ايدينمشمدر . هر طالب فوز و فلاح ايچون بوتون اموردە، خصوصيله اسباب تقدمك اك يوكسك مرتبهسنى اشغال ايدن تحصيل علم و فضيلت خصوصنده حسن نيت واخلاص ايله اتصاف ايتمك بر امر واجب الاجرا بولنديغنه ايمان ايتديكمدندركه بواوغورده بوتون اغراضدن تجرد ايدهرك مجرد علم شريفه خدمت ايتمك نيت خالصه سيله — موفق اولهبيلدى ايسهم نه كوزل خدمت — چاليشدم. [ومن اراد الاخرة وسعى لها سعيها وهو مؤمن فأولئك كان سعيهم مشكوراً] نظم منيف الهيسيله بيان بويورولان فرقهٔ ناجيه زمرهسنه قيداولنهبيلمك اميديله باقى حقيقىنك حضور كبرياسنه رجوع ايتمك اوزره دم واپسينمك مخاطى اولهجنى محقق بولنان يوم التناده قدر كيزلى، آشكار، كيجه، كوندوز، شرقاً ، غرباً بين الخاص والعام نشر وتعليم علم ايچون جوهر حياتمى وقف ايتدم. اللهم! هر نه قدر موقع معلالرينه نسبتله كنارده قاليورسهقده بزلرى سعيلرى مشكور اولان زمرهٔ ابراره الحاق ايله. محققدركه بر قومى سونلر؛ سويهٔ اعمال نقطهٔ نظرندن مترافق اولماسهلرده ينه آنلره رفيق اولهبيليرلر .

اى سادات كرام! حديث صحيحده« تبشير ايدكز،

تنفیر ایتمیکز ؛ تیسیر ایدکز ، دشوارلق کوسترمیکز»
بویورولمش اولدیغندن داعیلری‌ده شو حدیث نبوی یه
اتباعاً اثنای سیاحتمده مسلم قرداشلرمزك مشهود دیدهٔ
شکرانم اولان احوالنه عائد اولمق اوزره سزه بعض
تبشیراتده بولنمقلغی وجائبدن عد ایدییورم .

هندستانده مسلمان قرداشلرمزك تحصیل علم وکمال
ایچون ابراز ایتمکده اولدقلری اقبال وتوغل ، معارج
ترقی واتحاد اوزره آتمش اولدقلری خطوهٔ تکامل ؛
لب شکران ومسرتی کمال افتخار ایله تحریك ایتدیره‌جك
برحالده‌در . ذاتاً بوحال شکران بخشاده اولمامق نصل
ممکن اوله‌بیلیر ؟ هندستان ؛ زمین علم وعرفاندر. اوراده
ثروت وملت محمدیه کثرت اوزره بولنور . هندلیلرده
علمك معاهدی اهلی وارتیدر. هندستان بلاد معموره‌یه،
لیالی مقمره‌یه، صاف وشفاف سمایه، پیشنده غمام بولنمیان
خورشید شعشعه‌داره، جدوللرندن طاشوب کیدن انهار هردم
جریانه ، حیاض ممتلئه ورياض پر خضارته مالکیتله
ممتاز وبختیاردر . هندلیلرك حائز اولدقلری کثرت نفوس
ایله برابر تأیید اسلامه همت خصوصنده عنایت سماویه ایله
مؤید بولنان دولت علیهٔ عثمانیه‌نك اعتاب سنیه‌سنه درجهٔ
تمایل وارتباطلری ایسه غزال نهارك ، خورشید جهانك
وسط سماده نمایان اولان شعشعهٔ خیره‌سازیسی قدر باهر
وبتون عرق اسود واحمر نزدنده کیفیت معلوم وظاهردر.

سزلره بوتبشیراتمی مسموعاته تقلید ایله دکل بلکه
رأی العین مشهود اولان حالات متیقنه‌یی نقل وحکایه
صورتیله سویلیورم . چونکه عاجزلری او دیار محمودة
الآثارده اون سنه اقامت ایتدم . مدت مذکوره‌یی سیر
وجولان ایچنده، تعلیم وتعلم ایله کچیردم . وطنداشلرمدن
هیچ بر ذات ظن ایتمم که داعیلری قدر او دیارك احوالنه،
مراسم وعاداتنه ، محتوی بولندیغی عجائب وغرائبه
واقف اوله‌بیلسین . ذاتاً اك زیاده شایان شکران اولان
علم ده اتقان وتبصره‌یه اقتران ایدن علمدر .

موثوقاً تبشیر ایده‌بیلیرم که اوراده متمکن بولنان
یتمش ملیون اخوان دین ؛ بز عثمانلیلره [واعتصموا
بحبل الله جمیعاً ولا تفرقوا فتفشلوا وتذهب ریحکم .
والریح هی القوه] مقتضای منیفی اوزره بویوك بر امید
فلاح ونجاح ایله ، محکم برحبل وفاق ایله مربوطدرلر.
کل آت قریب .

ای سادات کرام ! آسیای وسطی وشرق اقصاده
بولنان اخوان دینمزك — که عم افخم یافث ابن نوحه
منسوبدرلر — احوال حاضره‌سی ایسه دوستلری ممنون،
دشمنلری محزون ایده‌جك بر حالده‌در . مسجدلری
ذکر وعبادتله معمور ، مدرسه‌لری فیض علوم ایله
پرنوردر . اوراده معارف ، آب روان سرعتیله جریان
ایتمکده‌در . او فسیحهٔ بعیده‌ده علمك ، قرآن مجیدك
وفرت انتشارندن ، مکتبلرك بیکلرجه صبیان وشبان
وطن ایله مملوئیتدن صورمیکز . اکثر ترکك نصیبدار
خط وکتابت اولدقلرینی ، جودت قرائته مالك بولندقلرینی
سویلرسه‌م مبالغه ایتمش اولمم . اوراده قولای ، قولای
امی آدم بوله‌مازسك. حتی انلرك تحصیل قرآن خصوصنده‌کی
جهد وهمتلری بر درجه‌یه واصل اولمشدرکه قیزلرك ،
مکتبه ویره‌رك ختم قرآن ایتدیرلمدیکی، کندیلرینه تفصیلاً
واجمالاً ایمان ایله اتصافی ایجاب وعقیده‌یی تحکیم ایده‌جك
اولان کلمات ایمانیه تلقین اولنمدیغی ، کذلك امور دینیه‌یه
متعلق بولنان بالجمله مسائل ایله تعلمی اوزرلرینه واجب
اولان حقوق زوجیت، تدبیر امور بیتیه کبی وجائب،
تعلیم قیلنمدیغی مدتجه تزویجنی ترویج ایتمزلر . آرتق
بونکله صبیان وشبان ذکور حقلرنده‌کی اهتماملری
مقایسه بویورلسون.

بو دیارك تواریخ ملوکنده اوقومشمدرکه قرآن
عظیمك بوتون ذکور ونسوانه تعلیمیله نشر
وتعمیمی امر بولنان سنت حسنه‌یی ، قانون منیفی ایلك
اوکجه وضع والتزام بویوران ذات (جنغطای خانك

حفيدی اولان طوغلق خانك نجل نجيبی خضر خواجه خان) در . سلطان مشار اليه، قانون مذكوری وضع ايدەرك اجرای احكامنی تحت تأمينه آلمق اوزره مكتبه دوام ايدەرك اوقويوب يازمه‌اوكرەنلردن تكاليف ورسوم مطروحه‌يی رفع وارباب علم وكتابتی نزد حكمدارلرينه تقريب ايدەجككنی وعد ايله بو بابده مساهله‌كارانه طاورانانلری تجزئه ايدەجكنی اعلان ايتمشدی .

ايشته بو همت مشكوره سايه‌سنده‌دركه اكثر ملت خط و قرائته آشنادرلر . و بوكون بو سنت مستحسنه اوراده جاريدر . بويله بر سنت حسنه‌يی وضع ايدن ذاتك اجر خاص والی يوم القيامه عاملينك اجر مثلنه نائل اوله‌جغی ايسه دركاردر . او ديار محمودة الآثاره، غير قابل انكار بولنان حسناتنه ، ملوك و قبائلنه متعلق بولنان احوال و اخبار ؛ بزم « الرحل والنقل » اسميله مسمی بولنان كتابمزده مبسوطدر .

سعيد ! ايسترسەك آنلرك مآثر ومحامد قديمه و حاضرەسنه متعلق اولمق اوزره هر وادی‌ده جولان ايت . سنكچون عمان بی‌پايانه دائر بياناتده بولنمقده كوجلك يوقدر ؛ معن مشهورك اوصافنه متعلق تحديثاتده‌ده كوجلك يوقدر . خصوصيله كه اورالرده چوق جولان ايتمش ؛ خبايا و زوايا سنی نظر تدقيق وامعاندن كچيرمش اولان سنك كبی بر خبير روشن ضمير ؛ نه سويلرسه محصول مشاهده وعرفان اولمق اوزره سويلر . هله تركك ساكن بولنديغی او كوزل بر خضارت رياض وازهار ؛ او مبارك اقليم حقنده نه سويلرسەك سويله . چونكه اوراده مسلمانلر شاهانه بر حيات طيبه ايچنده ، اسلاف و اخياردن موروث اولان اخلاق صافيهٔ محمديه وعرق، لغت ، مذهب كبی عوامل مؤثرهٔ جامعه‌نك بخش ايتديكی اتحاد و وفاق ايله مرضیٔ عالی اوزره دمكذار اولمقده‌درلر .

حاصلی ديار مذكوره اهاليسی اسباب تقدم وعمران اولان سعی و ترقی خصوصنده عزمپرورانه بر حركت تعقيب ايديورلر . بو جمله‌دن اولمق اوزره فغفور سابق كانشوی خان؛ علوم وتنسيقات جديده‌يی چيزمش اولدقلری پروغرامه ادخال ايتمش و همان بو فرمان قاطعك تنفيذ احكامنه مباشرت اوله‌رق بوكون اولاد وطن كوچوك بويوك مكاتب مؤسسهٔ متنوعه‌يه دوام ايتمكده بولنمشدر . كچن سنه كاشغر و ملحقاتنده ، مغولده طرز جديد اوزره طقوز يوزدن فضله مكتب تأسيس اولنمش ومكاتب مذكوره‌يه سنلری سكز ايله اون ايكی آره‌سنده بولنان چوجقلردن هر محله‌دن اوچر چوجق آلنمشدر . هر بر مكتب آلتمش ودها زياده اطفالی جامعدر . اليوم حكومت؛ قيزلرده بويكی پروغرام دائره‌سنده تدريسی خصوصنده‌كی منوياتنی وقوع فتنه‌دن احتراز ايدەرك قوه‌دن فعله چيقاراماييور . شايان تعجبدر كه مكاتب مذكوره بر كونده بنا قيلنديغی كبی بو قدر اطفالده عينی زمانده جمع ايديلمشدر . آز بر زمان كچمه‌دن‌ده ايادیٔ معارفك غرس ايتديكی فدانلرك ثمرات نافعه‌سی ، تورفنده‌لری هر طرفه انتشار ايتمكه باشلامشدر . مسرودات واقعه؛ اليوم اورالرده احوال حاضره‌نك نظام و انتظام دائره‌سنده ، حسن ختامی منتج بر حالده جريانی مشعر بولنمغله بشارت عظيمه‌يی مستلزم اولسه كركدر . ذاتاً پك چوق خيرلرده خاتمه‌لرده جلوه‌كر ساحهٔ ظهور اولور . ايشته خلاصةً عرض ايتمك ايستديكم شيلر ! بوكا ترديفاً غايهٔ املی وطن وملته كوزل فائده‌لر ، نتيجه‌لر تأسيسنه معطوف اولمق اوزره چاليشان ، افكار ملت وامتی ايقاظ ايله نشر علوم ومعارف خصوصلرينه بذل عنايت بويوران بو مبارك جمعيت علميه‌يه ، اعضای كرامنه قارشی وجيبهٔ حمدوثنايی شوراجقده ايفا ايدەرك مساعیٔ جميله‌لرينك شكل اولدن منتج اولمسنی تمنی ايدرم . همان جناب حق ، بزلره و سزلره توفيق احسان ايدەرك

وطن و ملتك سعادت و رفاهیتنه خادم اولان امور شرعیه‌یی ارائه بویورسون. چونکه قاطبهٔ اموردە مرجع حقیقئ یگانه وولی اجابت ذات کبریالریدر.

مترجمی:

حسین حازم

—

استانبول کوپکلری حقنده

عثمانیشرلوئید غزته‌سندن نقلاً یکی غزته شو سوزلری یازیور: استانبول کوپکلرینك خبرسز آطه‌یه نقلی وبو حیوانلرك اورادن معروض قالدقلری مدهش حالات اوروپاده افکار عمومیه‌یی اشغال و حیوانات محبلرینك یوره‌کنی سیزلاتیور ژورنال ویللاستراسیون کوپکلرك بو حالنی کوستررو قلیشه‌لر نشر ایتمشدر.

دیلی میرر غزته‌سی بو کوپك جهنمنك احوال مدهشه‌سنی بتون انکلتره‌یه طانتمشدر. بوکونده مونیخ دن الدیغمز خبره کوره آلمانیا ایمپراطوریچه‌سی حضرتلرینك تحت حمایه‌سنده بولنان حمایهٔ حیوانات جمعیتی آتیده صورت مترجمه‌سی محرر تلغرافی کشیده ایتمشدر.

«استانبولده سلطان محمد خان خامس حضرتلرینه مسلمانلرك، خرستیانلرك بیوك اللهی، بتون مخلوقاتك خالقی اولان جناب حق نامنه سزدن استرحام ایدیپورز که: استانبولك بدبخت کوپکلرینه یا حیات، ویاخود معروض اولدقلری اولمدن دها مرحمتکارانه بر اولوم بخش ایتسونلر فلوزیفورم ایله اماته بر قتل دکل حال حاضره نظراً بر مرحمتدر:
امضا

بتون اعضا نامنه ممالك اجنبیه‌ده حمایهٔ
حیوانات جمعیتی رئیس ثانیسی

شمدی بونلر بویله دییور بز نه دیه‌لم بزه شمدیلك «فحسبنا الله ونعم الوکیل» قالمشدر. اولجه بونلرك یازوب وسویله‌دکلرینی یازمق وسویلمك بزه دوشر بر وظیفه ایدی ایسه‌ده عقلای مملکتك (!) یاپدیغی برایشی اوروپایه باری طویورمیوب‌ده کندی کندیمزه اورته‌لم باصدیره‌لم عالم انسانیته قارشی اوتانیه‌لم فکرینه بناءً سکوت ایتمش ایدك فقط ایش اویله چیقمدی اوروپالیلر اویومادی بزدن زیاده هپسنی اوکرندی فقط بزده هنوز حریت افکار، حریت وجدان حریت کلام اوقدر تعمم ایتمامشدر. نه اوله‌جق؟ استبداد التنده طوغمش استبداد التنده بیومش برملت عادتا اقشام صباح قفاسنه اوریلان بر چوجوق کبی دائما قورقه‌رق هرشیدن احتراز ایدر. وایتمکده حقی واردر. هله بزم مملکتده اوروپالیلر یازمزدن مقدم بویله برشئ یازیله ایدی. یاخود مقام حکمداری‌یه مراجعت ایدیله ایدی احتمالکه التنده بر فکر ارتجاع وار ظن ایدیله‌رك یازانلر بیك درلو طعنه هدف اوله‌جق وبلکه مستبد طانینه‌جق ایدی.

عجبا بزم اهالیمزدن برفردك چیقوب‌ده حیوانی قیصقاچلر ایله طوتانلردن بردانه‌سنه یاهو انصاف ایت حیوانی آرابه‌یه قولایجه قوی بلنی قیرییورسك دیمکه اقتداری وارمی ایدی؟ بو سوزلری یازارکن خاطره کلان بر وقعه‌یی سویله‌دن کچه‌میه‌جکز بر وقت آلمانیاده اهالینك آرزوسیله غیرمنتظم براورمان وجوده کتیرلمش هرکس بویله طبیعی اولان اورمانده تنزه ایدرلرمش کونك برنده ایمپراطور اورمانی کزر غیرمنتظم اولدیغیچون خوشلانمز اورا بلدیه دائره‌سنه اورمانك تنظیمنی امر ایدر وقتاکه بلدیه مأمورلری انتظامسز کوردکلری آغاجلرك بعضیلرینی کسمکه باشلاینجه اهالی سببنی صورار. نیچون کسیورسکز؟ جواب ویررلر ایمپراطور امر ایتدی «اویله ایسه براق بو آغاجلری نه ایمپراطور ونه‌ده باباسی دکمه‌مشدر» دیه منع ایدرلر. بزدە بو کوپکلرك جانی بلدیه هیئتمی ویردی دیه برسائل یاخود بر معترض

چيقه‌بيلوب چيقه‌ميه‌جغنى افكار عموميه تقدير ايدر. وقتيله هندستان اهاليسى بالخاصه بودا مذهبنده بولنانلر اوروپايه حيوانات جهنمى ديرلردى. شمدى اوروپانك هر طرفى بو عنواندن صيرلدى چيقدى استانبول شهرى حيوانات جهنمى عنوانى آلدى. پك طوغرى ادعا!!

بزده بوكون بر هيجان تجدد وار ايلرى كيتمك ايستيورز فقط هر كس كندى بيلديكنه.. هيچ بركمسه طوتديغنى بر قانونه بر، تجربه‌يه استناد ايتديره‌رك ياپميور هر كس عقلنه كلنى سويلر آنى ياپار چونكه بزده هنوز نه تجربه وار نه‌ده قانون. او حالده معذورز (!) دكلمى؟ هيچ برزمان زيرا هر ملتك كنديسنه كوره بر فلسفه‌سى، برقانونى، بركيديشى وار فقط هزارلعنت اول استبداده كه بزه ملتمزى، فلسفه‌مزى، قانونمزى اونوتديردى. شمدى ايكى جامع آراسنده قالمش بينماز كبى قالدق.

شوراسنى‌ده اونوتميه‌لم كه بز بوكوپكلرك طوپلانمسى ياخود آزادلمسى عليهنده دكلز چونكه شهر امانتنك نظر دقته آلديغى شيدن زياده بوكوپكلرك سوقاقلرده بوقدر چوقلغى بر محذور دينى‌ده تشكيل ايديوردى هله قيش كونلرنده سوريئوب سورتونمدك كمسه‌براقمازلردى اشته بو بر محذور دينى‌دركه كوپكلرك شهر امانتندن زياده مسلمانلره ضررى وار ايدى. مع‌هذا بوقدر بر محذورده بلواى عامه‌حكمنى آلديغندن كوپكلرك مالك اولدقلرى حق حيات قدر دكرلى دكل ايدى. هايدى استانبولك كوپكلردن تميزلنمسنى الك زياده نماز قيلان مسلمانلر آرزو ايدردى فقط بويله تميزلنمك ايله دكل! چونكه مناره‌يى چاله بيلمك ايچون اول قيلفنى حاضرلامه‌لى ايدى كوپكلرى طوپلامق ايچون اولجه نه‌صورتله طوپلانه‌جغنى وصكره‌ده نه ياپه‌بيله‌جكنى دوشونملى ايدى كوپكلرك سوقاقلردن نه صورتله طوپلاند- يغنى كورنلر يوركلرندن قان آغليورلر. دها ايكى كون اولديكى ياورولامش بركوپكى طوتمق ايچون شيطانلردن برى ايچه اوغراشمش فقط ياورولرندن آيرلمق استميان كوپكجكمز وار قوتيله چالشمش آرابه‌يه كيرمامش قاچمش فقط محقق برموته‌ده محكوم اولمش آلديغى جريحه‌لر ايچنده زواللى ياوريجقلرينى بوله بيلمش ايسه‌ده آرادن چوق كچمه‌دن ترك حيات ايتمش هنوز شيرخوار اولان ياوريجقلردن برقسمى اومرده والده‌نك ممه‌سندن اميورلر برقسمى اوغير متحرك والده‌نك يوزينى كوزينى اوپويورلر لسان حالله شمدى‌يه‌قدر بزدن دريغ ايتمديكك سوديكى بنه دريغ ايتمه‌ويرديورلر بونى كورنلرده بالطبع آغلمه‌دن كچميورلر. اشته طوپلنش بويله محافظه‌سيده آرتق كورنلرك بيلنلرك كورديكى بيلديكى كبى شهر امانتى اوروپاليلرك چيركين كورديكى كوپكلردن مملكتى تميزلمك استديكى زمان بر دفعه اطرافنه صورملى نه صورتله ممكن اولور ديه بردوشنملى ايدى مادامكه بو حيوانلره جناب حقك ويرديكى حق حياتى چوق كورده‌رك اتلاف ايتمك استدى بركوپكك بر قاچ دقيقه ظرفنده اتلافنى تسهيل ايده‌جك البته برشى بوله‌بيليردى! آكلاشلميان بر شئ وار ايسه اوده كوپكلر بويله دوا ايله اولديريله‌رك دريسندن ويلكده اتندن استفاده‌يى دوشونه‌رك يا ديرى ديرى صاتمق وياخود بردن اتلاف ايتمك جهتنه كيدلميو- بده خيرسز آطه‌ده كوچكلرينى بيوكلرينه پارچه‌لتمق صورتنك التزام اولنمسى‌در. شهر امانتنك يوميه بيك قيه اتمك صرف ايتديكى‌ده سويلنيور يازق دكليدر اسراف دكليدركه بلا سبب آطه‌يه كوپكلرى طولديرده ملتك كيسه‌سندن آيده قرق اللى بيك غروش مصرف ايت. شهر امانتنك الك اول وظيفه‌سى اولردن دكانلردن سوقاقلره چوب آتمنى منع ايتمك صكره بونلرى تميزلكه مأمور اولان كوپكلرى تميزله‌مك ايدى.

بايزيد درسعاملرندن

م. صفوت

بسم الله الرحمن الرحيم

انما المؤمنون اخوة

اخاطب بها من شملته من اخواننا سكان قبة الاسلام كاشغر المحروسة وما وليها من سائر ديار الترك والمغول الصينيه امابعد اهداء التحيات والتسليمات واتحافكم بصالح الدعوات فان هذا الداعى قد بلغ تخت الخلافة ومحط رحال الاسلام محفوفاً بالعناية الربانية وابلغ مااستصحب من التحيات محلها المعهود فقوبلت بمزيد الشكر والثناء على هممكم العالية ويوشك ان تجنوا ثمرة ذلك وتقر اعينكم بالجواب المسفر عن مقاصدكم الحسنة ونياتكم الصالحة وكل ات قريب

ثانيا لايخفى على ارباب الحمية والغيرة الاسلامية منكم ان الجمعية العلمية الاسلامية هى من اهم الجمعيات الساعية لاتحاد الاخوان ولسان حالها المترجم عما هى بصدده هذه المجلة الكريمة اعنى « بيان الحق » وهى لعمر الله اسم وافق مسماه فلاجل ذلك طيرنا اليكم الجواب على لسانها لتعلموا ان ماسوى الحق باطل هذا وانى ارجوكم السعى والاتحاد فى الامور الدينية ومايعود نفعه على البلاد والعباد فى الحال والمآل ومد يد المساعدة الى الاشتراك فى اعداد هذه المجلة الكريمة كما ارجوكم الاشتراك فى غيرها من المجلات والجرائد الاسلامية القائمة على قدم وساق فى رأب صدع الاسلام ولم شعثه ولا شك ان ذلك من اهم مايؤجر عليه ارباب الغيرة والحمية ويستوجبون الثناء الجميل عاجلا وآجلا والحياة الابدية هى الذكر الحسن والمآثر الجميلة والسلام عليكم .

سعيد العسلى

صورت ترجمه‌سى

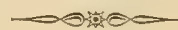
بسم الله الرحمن الرحيم

انما المؤمنون اخوة

مخاطباتم ، شو آيهٔ جليله‌نك شامل بولنديغى اخوان ديندن بالخاصه قبة الاسلام اولان محروسهٔ كاشغر و آنك توابعى بولنان سائر ديار ترك و مغول چينى سكاننه‌در . جنابكزه تحيات وتسليمات ،دعوات صالحه تقديم و اتحاف ايتدكدن صوكرا كمال اشتياق ايله اخبار ايدرم كه داعيلرى عنايت ربانيه ايله محفوف اولديغم حالده محط رحال اسلام اولان دار الخلافة العليه‌يه واصل اولدم. مستصحبى بولنديغم تحيات فائقهٔ مودوعه عائد اولديغى جاى همايونه عرض و اتحاف اولندى . پرورده ايلديككز حسيات و همم علويه؛ بيوك بر شكران ومحظوظيتله قبول وتلقى بويورلدى. مأمولدر كه مقاصد حسنه ونيات صالحه‌كزك ممدوحيتنى متضمن بولنان جواب عالى؛ دست تكريم و اعزازكزه واصل اولمقله قرير العين اولور ونيت خالصه‌كزك ثمره‌سنى اقتطاف ايدرسكز . هر آتى قريبدر .

قالديكه سزلردن حميت وغيرت اسلاميه اصحابى بولنانلر نظرلرنده خفى اولماسه كركدر كه اتحاد اخوان اوغرنده بذل مساعى ايدن جمعيات محترمهٔ اسلاميه‌نك اك مهمى جمعيت علميهٔ اسلاميه‌در . وبو جمعيت معززه‌نك پيشنده طولاشمقده اولديغمز امل علويينك خادم وترجمانى بولنان لسان حالى ايسه شو مجلهٔ كريمه ، يعنى (بيان الحق) در . بيان الحق ، والله اسمى مسماسنه موافق بر مجله‌در. بونك ايچوندركه جوابمى سزه آنك لسانى وستونلرى اوزره اطاره ايليورم . تاكه تيقن بيوره‌سكزكه « حق » ك ماسواسى باطلدر . ايشته بوقدر .

سزدن امور دینیه‌ده، حالا و استقبالاً نفعی آنجق سعادت مملکت وملته عائد بولنان خصوصده جهد واتحاد اوزره بولنمه‌کزی واسلامیتك آچیغنی قاپاتمق، بیرتیغنی یامامق حس و امل علویسیله طورمیوب چالیشان جرائد سائرهٔ اسلامیه ایله برابر شو مجلهٔ کریمه‌یه، (بیان الحق) ه دست عنایت و اشتراکی اوزاتمه‌کزی رجا ایدرم. بو، شبهه یوقدرکه ارباب حمیت وغیرتك مأجور اولدیغی اعمال مرضیه‌نك اهمی اولدیغی کبی دنیاده‌ده، عقباده‌ده ذکر جمیلی مستوجبدر. ذاتاً انسان ایچون حیات ابدیه‌ده کوزل بریاده، مأثر جمیله‌یه مظهریتله قائم دکلیدر؟ والسلام علیکم.

ایفای وجیبهٔ تشکر

کرك صراط مستقیم وکرکسه محترم بیان الحقك حق شناسانه سوزلری آره‌سنده بر مکتب طلبه‌سنك یالوه تنزهی اثناسنده شاکردان ومخدرات اسلامیه آره‌سنده علناً عشرت ایدلدیکنی کورمکلکمز بویله بر مسلمان مملکتنده نه معارف نظارتنك نه‌ده ضابطه‌نك تقیداتده بولنمیه‌رق بر مکتبك حالیله اصلا مناسبت الميان بو حال بزی درین دوشوندردی کرك ماضی وکرك استقباله عائد بر چوق دوشونجه‌لری تکرار ایتدیردی. فقط محترم بیان الحقك صوك نسخه‌سنده کی معارف عمومیه نظارتنك تبلیغاتی، مملکتمزده حکومت مشروطه‌مز طرفندن بوکبی شیاره نظر بی‌قیدی ایله باقلمدیغنی بزه اکلادنجه اسکی ذهابمزده یا کلدیغمزی ادراك ایده‌رك اخلاق اسلامیه‌مزی بوصورتله محافظه‌یه چالیشان معارف نظارتنه تشکره کندمده بر مجبوریت حسی اویاندی.

اوت معارف نظارتنه تشکر ایدرزکه ید امانتلرینه تودیع ایدیلان یاوریلریمزی، جکر پاره‌لریمزی بویله عالم اسلامك قطعیاً تحریم ایتدیکی وبتون عالم مدنیتك تنفر ایتدیکی شیلردن وقایه ایتمکی نظر دقته آله‌رق لازمکلانلره وقتیله تنبیهات قطعیه‌ده بولنمش. اشته بوموجب شکراندر.

کلهلم تشکریمزی یالکز معارف نظارتنه حصر ایله کچیوره‌میز بتون یومی مطبوعاتمز اخلاق فاضلهٔ اسلامیه حقنده عادتا سکوت ایتمکی کندیلرینه بر مزیت بیله‌رك وکویا بوکبی شیلرغزته‌جیلك شانیله، شان عالیسیله مناسبت آلمدیغنی ظن دکل زعم ایدرك بوکبی خصوصده فك دهان ایتمدکلری حالده بویله مهم مسئله‌لری کندیلرینه اك بیوك بروظیفه بیان صراط مستقیم وبیان الحق رسالهٔ محترمه‌لری قطعیاً اهمال ایتمدکلری واك زیاده اخلاق اسلامیه‌نك محافظه‌سنه چالشدقلری ایچون آنلره‌ده آیریجه وظیفهٔ تشکری ایفا ایله‌اومحترم ارکانه عرض تکریمات واهدای تسلیمات ایلرم.

قارئلریکزدن مناسترلی
ناظم

بیان الحق

برمسلمان، برعثمانلی یوردی اولان مملکتمزك اخلاق فاضله‌سنی اصلی نسلی بلورسز شورادن بورادن طوپلانوب کلان بر طاقم ارازل واداینك ایاقلری آلتنده البته چکنته‌میز بوکبی خصوصاتده قطعیاً سکوت‌ده ایده‌میز محافظهٔ اخلاق اسلامیه یکانه املمز اولدیغندن وظیفه‌مزی ایفا خصوصنده کمسه‌دن نه‌تقدیر نه‌ده تشکر بکلرز معهذا بزی تقدیر وتحیاتنه مظهر قیلان ذواته‌ده بتون صمیمیتمزله بیان تشکر واتحاف سلام ایلرز.

مکتب نوابدن نشئت ایتمامش و مجلس انتخاب حکام حضورنده علی‌الاصول امتحانی اجرا ایدلمامش اولان نوابدن بوکره مکتب قضاة معلمینی معرفتیله اجرا ایدیلان امتحانده اوتوز ایکی ذاتدن اون طقوزی اثبات اهلیت ایتمش اولمغله اسامیلری بروجه آتی درج اولنور .

زیتون قضاسی نائب سابقی محمد توفیق افندی
لادین « « « سلیمان فائق «
الوجه « « « محمد تاج‌الدین «
عقره « « « حسن بصری «
مسلانه « « « محمد رضا «
خیزان « « « علی رضا «
حران « « « حسن فکری «
الوجره « « « ابراهیم حقی «
رادویشته « « « محمد «
کشاب ناحیه‌سی « « محمد جلال «
قیرایلی « « « عبدالباقی «
سکرکند « « « علی نافذ «
صونیا ناحیه‌سی نائب سابقی عثمان رمزی افندی
بش‌قوناق « « « محمد «
ازنیق « « « علی توفیق «
دینار « « « نجیب «
ابرادی « « « نجیب «
بلوران « « « محمد رؤف «
اینالوباللو « « « مصطفی «

تصحیح

کچن نسخه‌مزک ١٣٩٨ نجی صحیفه‌سنده واقع «زهراب» کلمه‌سی سهواً « زهرابه » ، « بلاسی » کلمه‌سی « بالاسی » دیزلمش اولمغله تصحیح اولنور .

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبک مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد　　بیان الحق　　عدد — ۷۳

بازار ایرتسی　فی ۹ شعبان سنه ۱۳۲۸　وفی ۲ اغستوس سنه ۱۳۲۶

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز : فاتح مجیز درسعاملرندن استانبول مبعوثی مصطفی عاصم

سرمحرر : فاتح مجیز درسعاملرندن توقاد مبعوثی مصطفی صبری

مدیر مسئول : مکتب قضاة معلملرندن کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ «

ممالك اجنبیه ایچون :
۶۰ ، ۲۰ فرانق
۳۰ ، ۱۰ «

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

کثر مقالاتده آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحاب فیلدن

وقعهٔ فیل :

مابعدی

نجاشی ، سلطنت یمانیه‌یی الده ایدنجه برقاچ کون اریکه نشین حکمرانی اولدقدن صکره عم زاده‌سی (ارياط) ی والی تعیین ایلیه‌رك مملکته دوندی ارياط ، اغنیایی تکریم وفقرایی تغریم ایتمك صورتیله ادارهٔ حکومته قالقیشدیغندن اهالیدن چوغنك نفرت وخصومتنی قازاندی . مظلومینك فریاد و اشتکاسی اوزرینه بنبه درکوش غفلت بولنانلرده قولاق قابارتدی . رؤسای حبشه‌دن (ابرهه) ده برطرفدن مؤثر ومحرق سوزلرله افکار عمومیه‌یی آتشلمکه باشلادی . مظالم دیدکان ملت ، ابرهه‌یه تابع اوله‌رق (ارياط) علیهنه قیام ایتدیلر . والی ، تسکین اختلال ایچون چابالادیسه‌ده لطفنی کورنلردن ماعداسی فرقهٔ مخالفه‌ده بولوندیغی جهتله تأمین آسایشه موفق اولامادی . بری ارياطك ، دیکری ابرهه‌نك قومانداسی آلتنده ایکی صف حرب تشکل ایدرك خیلی مدت چارپیشلدی . نهایت ، ارياطك محافظهٔ اقبالیله غدر ومظالمك ادامه‌سنه چالیشانلر بوزولدیغی و بیداد استبدادك رفعنه غیرت ایله‌ین بری طرف ایسه الکفر یدوم والظلم لایدوم حقیقتنی تصدیق ایتدیره‌جك صورتده غلبه چالدیغی صیراده ابرهه ، اورتایه چیقوب ایکی کشی ایچین یکدیکرینی قیروب کچیرن فریقینه خطاباً بر نطق ایراد ایتدی و بر مملکت اهالیسنك نافله یره بربرینی قیرماسی موافق حکمت اولمادیغنی ارياط ایله کندیسنك میدانه چیقوب یالکزجه قوزلرینی پایلاشمالرینی صاغ قالانك مسند حکومته جالس اولماسنی تکلیف ایله‌دی . ایکی طرف شو تکلیفی محق بولمقله برابر ارياطده بوکاراضی اولدی چونکه کندیسنك

ايری یاری وکوچلی قوتلی اولماسنه مقابل ابرهه‌نك ضعيف ونحيف بولنماسنه آلدانيوردی .

متعرضين و مدافعين قليچلرينی قينلره ، اوقلرينی تيركشلره قويوب زرهلره مستغرق اوله‌رق ميدان امتحانه آت سورن ايكی قوماندانك دوكوشمه‌سنی سيره دالدی .

ارياط ، شان و شرفی كبی حفظ حياتی‌ده ضربهٔ دهشتئا كندن بكله‌ديكی قليجنی ابرهه‌يه حواله ايدرك يوزينی اورتن چليك‌تللری پارچه‌لادی و بورننك اوجنی قوپاردی .

نوبت حمله ابرهه‌يه كلنجه ، محروميت قورقوسی و اوجی قوپان بورننك آجيسيله صخره‌شكافانه برقليچ اوروب ارياطك محكم مغفريله عقلسز قفاسنی ياردی و استفاده ايدله‌مين بينی آقيتدی .

بشمشير هندی بزدكردنش
بخاك‌اندر افكند تاری تنش

مؤداسنجه ارياط خاك هلاكه سريلدی . ابرهه‌ده بالاتفاق سرير حكومته اصعاد ايدلدی و بورننك اوجی كسلديكی ايچين (ابرهةالاشرم) ده‌نيلدی .

قاموس ترجمه‌سی (اشرم) كلمه‌سنك تعريفنده « احمر وزننده بورننك اوجی كسلمش آدمه دينور يقال‌رجل اشرم ای بين‌الشرم مشروم‌الانف بوجهتدن سركردهٔ حبشه اولان ابرهه‌يه اشرم اطلاق اولنور ايدی » ديدكدن صكره « فيل وقعه‌سنده طاشك بريسی بورننك اوجنه راست كلوب قطع ايلشدی » معلوماتنی ويرييور ايسه‌ده انف ابرهه‌نك كسيلمه‌سی ارياطك ضربهٔ شمشيری ايله وقوع بولديغندن قاموسك بو روايتی غريبجه كورونور . مع مافيه ، طيور ابابيلك آتديغی حجارهٔ سجيلدن بری‌ده تندب ايتمش اولان او يارهٔيه تصادف ايدرك قاناتمش اولماسی‌ده خاطره كله‌بيلير .

ارياطك خبر قتلی نجاشی‌يه واصل اولونجه ابرهه‌نك تأديبی ايچين عسكر سوقنه قالقيشدی . فقط عسكر كيتمزدن اول ابرهه‌نك بر عريضه‌سی كلوب متبوعنه عصيان فكرنده اولماديغنی ، لكن ارياطك ارتكاب ايتديكی مظالم‌سبب فلاكتی اولديغنی بيلديرمكله كنديسنی عفو ايله‌يه‌رك تصديقنامهٔ ولايتی كونده‌ردی .

مابعدی وار

طاهر المولوی

يكی غزته‌ده كورلشدر :

اسپانيا خاطراتی – و – قرطبه جامع شريفی

كچنلرده اسپانيول غزته‌سنك مخفی بر كوشه‌سنده شو تلغرافی كوردم : « قوردووا (cordova) قاته رالنه يلديرم اصابت ايتدی . قبه محكوم انهدامدر . »

سكز كلمه‌دن عبارت بولنان شو ايكی جمله ، اسپانياده بيله – احتمال – علم آثار عتيقه متخصصلرندن ماعدا كيمسه‌نك نظردقتنی جلب ايتمه‌مش اولان شو قيصه‌جق تلغراف بنده نه عميق حسلر اوياندردی . قلب رقيق وحساسمی نه كبی اشكنجه‌لرله ازدی ، تعذيب ايلدی ، بونی يالكز بن بيليرم .

آن واحد ده كوزمك اوكنده اسلامه عائد سكز عصرلق وقايع ، وقايع مهمه تجسم ايتدی . قوجه طارقك الجزيره‌يه پای‌انداز مهابت اولديغنی معزز كوندن، بوتون مسلمانلرجه بر عيد مقدس عد ايدلمسی لازم كلن اويوم سعيد ومكرمدن اعتباراً غرناطه‌نك ، او شهر لطيف ونوارك قرال‌فرديناندە تسليم ذليلنه، موسی بن‌ابی‌الغاران كبی تاريخ مللده‌اشنه نادراً تصادف ايديلن حميتلی برقلبك متين برعسكرك كوستردیكی يارارلقلره فدا كارلقلره‌رغماً غرناطه‌نك ، او اندلس انجوسنك اسپانيا تاجنه اعادهٔ حقيراسنه قدر كچن ييللر ، عصرلر پيش چشممدن سيالهٔ برقيه سرعتيله‌مرور ايتديلر؛ سكز عصر سوردن

اسپانیا تاریخ اسلامنك جلیات وخفیاتی ، حسنات وسیئاتی لوحهٔ خاطره مده عنعنه سیله ظاهر اولدی . اوزمانلری کال تأسفله دوشوندم دوشوندم ده « ایواه ! » لفظندن باشقه سویلیه جك بر سوز بوله مدم .

شو سطرلری یازارکن بیله ایکی حس متنافرك تأثیر شدیدینه معروض بولونیورم : بونلرك بری حس مفخرت وابتهاج ، دیکری حس تلهف وانکسار .

ذاتاً شو دقیقه ده کوزمك اوکنده ایکی لوحهٔ عبرت آمیز تجلی ایدییور . بونلرك بری خیالی بر لوحهٔ غرا که جبل طارقك ذروهٔ مستحکمه سنده سلاح آرقداشلریله تحصن ایدن اسپانیا فاتحی طارق بن زیادك خیمهٔ جلالتنی تصویر ایدییور : جبلی شدتله محاصره ایتمکده اولان دوشمن عسکرینی بر هجوم عازمانه ایله یوسکورتمك لزومنی حس ایدن طارق امرای عسکریه یی چادرك اوکنده استشاره یه دعوت ایتمش . او اثناده کونش طوغمق اوزره ، شرق سراپا حمرت نمون علویت ، او غازیٔ جلیل المأثر نظر تیز جلادتی دشمن اوردوسنه دیکمش ، داغ النك شهادت پارمغیله – اسلام عسکرینك کثرت دشمندن قورقارق تخلیص جان ضمننده عار فراری ارتکاب ایده بیلملری محذور عظیمنی لاجل الازاله – لیمانده سیاسةً یاقدیردیغی حرب کمیلرندن سوزیلوب چیقان آلولری ، دومانلری سلاح آرقداشلرینه کوسترییور ، اونلره عزم وثباتك موجب اعتلای اسلام ، ذل رجعتك باعث موت وانهزام اوله جغنی کندیسنه مخصوص اوطور مهیب آمرانه ایله افهام ایدییور .

لوحه لرك ایکنجیسی براسپانیول رسام شهیرینك چیره دستیٔ مهارتیدر که کرك نفاست اجرا ، کرك صلابت موضوع اعتباریله اسپانیوللرك فوق العاده محبوب قلوبیدر . اسپانیاده ایکن بر « موزه » ده کوردیکم بولوحه غرناطه نك قلعه قپولری خارجنده بر محل فرحفزایی تصویر ایدییور . اوراده برطرفده قرال فردیناندله زوجه سی قرالیچه ایزابل – اسب سوار اولدقلری حالده مشاهده اولونیور . قارشولرنده ، ینه آت اوستنده ، غرناطه سلطان مغلوبی ابوعبدالله الصغیر کورلیور . هرایکی حکمدارك معیتلری ارکانی آرقه لرنده صفبستهٔ احترام : اسپانیوللرك چهره لرنده بللی . بو هیئت محتشمه نك اورته سنده ، الصغیر النی اوزاتمش ، ترکه مجبور اولدیغی پای تخت معززینه محزون محزون امالهٔ نکاه تحسر ایده رك غرناطه نك آناختارلرینی فردینانده تسلیم ایدییور . [*]

بولوحه غایت کوزل یاپلمش برلوحه در . اسپانیوللرجه حسیات وطنپرورانه اوقشار آثار نفیسه دن معدود اولان بو لوحه نك یاغلی بویا صورتلرینی بن اسپانیاده برچوق کبار قوناقلرنده ، اعالی صالونلرنده کورمشدم . کوکل ایسترکه بوکا قارشیلق اوله رق ، بویوك شاعرمز عبدالحق حامد بکك دهای جوالندن نبعان ایدن « طارق » ه باشقه طرزده برنظیره اولمق اوزره بر عثمانلی رسامی بالاده خیالی بر لوحهٔ غرا دیه توصیف ایلدیکم صحنهٔ جلادتی احیا ایله سونده او لوحهٔ فخر آور عسکری موزه مزك مفاخر اسلامیه قسمنه – آثار شجاعت عثمانیه مواجهه سنده – دنیالر طوردقجه زینت افشای ارتقاب اولسون .

§

قبه سنه ییلدیرم اصابت ایدن قوردووا قاته درالی جور زمانه الجاآت قهارانه سیله مع التأسف اسپانیوللره براقمق مجبوریتنده قالدقلری بدایع آثار ایله تاریخ تعالیٔ امده بر موقع جلیل غبطه بخشا احراز ایتمش اولان اندلس مسلمانلرینك ، ترقیات فنیه یه ، تکاملات مدنیه یه ایکنجی اوچنجی ، دردنجی عصرلرده اقوام سائره نك کافه سندن فضله خدمتلر ایدن اسلام اولولرینك الك بیوكلرندن ، الك معززلرندن « عبدالرحمن بن معاویه » ایله « هاشم بن

[*] بو وقعهٔ جانخراش ۸۹۷ سنهٔ هجریه سی ربیع الاولنك بشنجی کونی وقوعه کلمشدر .

عبدالرحمن » ك ، بو ایکی حمیتلی قلبك ، بو ایکی عالم ومتفنن حکمدارك انشاسنه بذل نقد وهمت ایلدکاری قرطبه جامع کبیریدر. آثار معماریهٔ عربك الك نفیسلرندن صاییلان او معبد لطیف اسلامدر ، او مسجد مهیب ومبارکدر .

§

هیچ اونوتمام : ۱۹۰۲ سنه‌سی بهارینك پارلاق کونشلی بر کوننده صباحلین آلافرانغه سکز راده‌لرنده قرطبه‌یه واصل اولدم . شمندوفرده ذهناً پك مشغول ایدم . قرطبه‌نك عظمت ماضیه‌سی ، او پایتخت جلیل اسلامك تعالیات مادیه ومعنویه‌سی عنعنه‌سیله ، کمالیله کوزمك اوکنده تجلی ایتمش، برمیلیوندن فضله اهالیسی محتشم ودارات نما سرایلری ، کاشانه‌لری ، مهیب وعالی جامعلری . مسجدلری ، ظریف و متین مکتبلری . مدرسه‌لری ، مزین ومذهب آبده‌لری ، طاق ظفرلری های وهوی نشاطه آچیلمش نظیف وفرحفزا سوقاقلری باغچه‌لری ، حاصل کلام بر مملکتك ، طریق تکامله مشی مترقیانه‌سنی ناطق نه قدر بویوکلکلر ، نه قدر جدی اثرلر وارسه جمله‌سی کمالیله ، عنعنه‌سیله پیش چشممده تجسم ایتمش ایدی . عبدالرحمن بن معاویه ، هاشم بن عبدالرحان، عبدالرحمن ثانی ، عبدالله بن محمد، عبدالرحمن ثالث ، مستنصر بالله کبی بویوك، پك بویوك حکمدارلرك زمان سلطنتلری ، خصوصیله بونلرك الك اولوسی اولان عبدالرحمن ثالثك دور حکومتی بوتون شعشعهٔ حسنیاتیله، وقایع وحادثاتیله کوزمك اوکنه کله‌رك بنی برطاقم حسیات متضاده‌نك زبون تأثیری ایتمش ، تعریفندن عاجز اولدیغم بر قوت غالبه‌ده چوجق کبی آغلاتمش ایدی .

عبدالرحمن ثالث ! بر نام بنامکه تعظیم وحرمتله، حرمت فوق‌العاده ایله ذکری اولا هرمسلمانه ثانیا — دینی نه اولورسه اولسون — هرمدنی‌یه وجیبهٔ ذمتدر.

عبدالرحمن ثالث ! بر حکمدار عالی نژادکه علوم وفنونه ، ترقیات مدنیه‌یه ایتدیکی پایانسز خدمتلر مناسبتیله مقتدای عالم ، مقلد امم اولمق اوزره یارادلمش بر وجود پاك وبهبود .

عبدالرحمن ثالث ! بر قلب شفیق ورحیم‌که احسان کردهٔ حضرت کبریا اولان سلطانلغی ، مملکتك ، ملتك ترقی وتعالیسنه ، تبعه‌سنك ، زیردستانك ، رفاه وسعادتنه بادی اولدیغی ایچون حرز جان ایدییور .

اوت ! بو بیوك ملك اسلامك دورسلطنتنده‌دکلیدرکه دشمن خاص موحدین اولان قرال « سانچو » دوچار اولدیغی مرض وخیمی لاجل التداوی عبدالرحمن ثالثدن مساعده استحصال ایده‌رك قرطبه‌یه کلیور، سرای همایونده احضار ایدیلن محتشم دائره‌لرده مسافر خاص صفتیله مدت مدیده اقامت ایدرك عرب اطبای مشهوره‌سندن « ابوالقاسم خلف بن عباس » ك تداوی حاذقانه‌سی سایه‌سنده کاملاً اکتساب عافیتله مرفهاً مملکتنه عودت ایدییور .

ینه او قوجه سلطانك اداره‌سنده دکلیدرکه شرق وغربك الك شدیدالشکیمه دولتلری قرطبه‌یه سفیرلر ، هیئتلر کوندره‌رك او بویوك اسلام حکومتیله دوستانه وتعهدات متقابلهٔ مسالمتکارانه تأسیس وتأییدینه چالیشیورلر؟

ینه او حکمدار ذیشانك مدت حکومتنده دکلیدرکه قرطبه‌نك نفوسی بر میلیونی تجاوز ایده‌رك کرك اوشهر عظیمده ، کرك بتون اندلس قطعه‌سنده رفاهیت عمومیه غبطه بخشای امم اوله‌جق برحاله کلیور؟

اوت ! بالجمله تاریخ یازانلر ، حالا مسلمانلره قارشی اظهار کین وغرضی وطنپرورلك بیله‌رك طرفیکیرلکده پك ایلرو کیتمش اولان آلتنجی عصر میلادی اسپانیول مورخلری بیله بونلری وبونلردن باشقه برچوق بویوکلکلری ایستر ایستمز ذکر واثبات ایتمشلردر .

§

عربلرك الی الابد یوزینی آغارتاجق اولان بو آثار
عمراندن بوكون قرطبه‌ده نه قالمش ؟

ایشته بو سؤالكه جوابی همان همان « هیچ »
كلمۀ نفیندن عبارت اوله‌جق : بر ملیون نفوسه مقابل
قرق بیك كشی ؛ دنیالر دكر ثروت وسامانه قارشی
فقر وسفالت ؛ مشهور عالم اولان باغلر ، باغچه‌لر
خاكسار وبیابان اولمش ؛ كوزللكرینه طویولمایان عالی
بنالر ، محتشم سرایلر هپ محو اولمش ، اثرلری بیله
قالمامش ، یالكز « القصر » سرای والاسنك
بر قسمی ، اوته‌ده بریده متروك بر قاچ دیوار ، برده
قرطبه جامع شریفی قالمش .

قرطبه‌یه واران بر مسلمانك ایلك وظیفه‌سی اوجامع
مباركی زیارت ایتمكدر . بن‌ده اویله یاپدم . قلبم رنجیده
كوزلرم سرشك آلوده اولدیغی حالده جامع شریفه
داخل اولدم . الٰهی ! نه‌در اولطافت روح آشوب ،
نه‌در او انجذاب وجد آوركه انسانی حائر ومبهوت ،
صامت ومغموم براقیور !

حقیقةً اومعبد مباركده طویدیغم ، كوردیكم
بویوكلكك پیش احتشام وعظمتده نه یاپه‌جغمی
شاشیردم . اطرافه باقدم ، بر قاچ اختیار قادینك
قاتولیك آیيننجه عبادت ایتدكلرینی كوردم . درحال
عقلم باشمه كلدی ؛ ماضی‌یه ، ۱۱۴۰ سنه‌لك بر ماضیٔ
سعادته ارجاع نظرله جامع كبیرك رسملرینی بالذات ترتیب
ایتمش اولان عبدالرحمن اولك ، او حكمدار ملك
خصلتك انشا آته نظارت ایچون محل بنایی هر كون
زیارت ایتدیكنی دوشوندم ؛ یكرمی بش سنه صوكره‌ده
« هشام بن عبدالرحمن » مسجد اقصایه مشابهت كامله‌سی
اولان اوجامع كبیرك رسم كشادینی اجرا ایلدیكنی ،
اوراده اندلسك هر طرفندن كله بیكلرجه خلقله برابر
بر جمعه نمازینی ادا ایتدیكنی ، بالجمله حاضرونك ،
او جوهرلی موحدلرك یكدل ویكزبان اوله‌رق وجد
عظیم ایله « الله اكبر » دیدكلرینی كوزمك اوكنه
كتیردم . بر جامع شریفك بوكونكی حال غریبنی ،
بشنجی ، آلتنجی عصر هجریدن اعتباراً اسپانیا
اسلاملری بیننه دوشه‌ن اتحادسزلق سیئه‌سیله اوغرادیغی
بوطالعسزلكی دوشونه‌رك آهلر چكدم ، تأسفلر ایله‌دم .

§

جامع كبیرك مشهور عالم اولان كوزللكرینی ،
روحانیت مباركه‌سنی توصیفه یلتنمك حدمك خارجنده
اولدیغندن بوخصوصه‌دائر شق‌شفه ایده‌جك دكلم . یالكز
اسپانیوللرك جامع شریفی كلیسایه تحویلی ایچون اجرا
ایتدیردكلری تبدلاتك لطافت بنایی قسماً محو ایلمش
اولدیغنی استطراداً سویلمك ایسترم . بونی اوزمان رأی العین
كوره‌ن « شارلكن » بیله فنا حالده حدت ایده‌رك ایشی
تعطیل ایتدیرمش وبلدیه دائره‌سنك عدم موافقتنه رغماً
حكومتی بالاغفال او جوهر معماری‌یی قسماً تخریب ایدن
راهبلری شدتله تكدیر ایله‌مشدر .

بنم ایچون جامع شریفی زیارت ایتدكدن صوكره
ظرافت فوق‌العاده‌سنی محافظه ایتمش اولان محراب مزینك
بر كوشه‌سنده خفیةً ایكی ركعت نماز قیله‌رق طیشاری
چیقمقدن باشقه یاپیله‌جق برشی قالمامشدی .

§

شهرك داخلنی ؛ خارجنی برچوق طولاشدم . مقصدم
او بویوك حكمدارلرك ، بویوك عالملرك ، بویوك عسكرلرك
حاصل كلام قرطبه‌ده یتیشن او بیوك آدملرك مدفون
بولندقلری محللری كشف ایده‌رك اولیاء الله كرامه ،
علمای بنامه ، مجتهدین عظامه ، بوتون اسلام قارداشلرمزه
وظیفۀ زیارتی ایفا ایتمك ایدی . بو آرزومه نائل اولمق
قابل اولمدی . بن‌ده جامع شریف میداننده بالجمله مسلمین
ومسلماته بوتون قلبمله بر فاتحه اتحاف ایده‌رك قرطبه‌دن
آیرلدم .

بروكسلدن

منیر ثریا

معالیٔ اسلامیه
و
« مبدأ عالم اسلامیت »

قدرت فاطره‌نك خلقة بشر. فقط حالاً وسیرةً مافوق البشر بر نسخهٔ بدایع‌نمونی اولان « سیدالبشر » افندیمز حضرتلری طرف قدسیهٔ الهیه‌دن امر رسالتله مأمور اولمزدن مقدم هركس كندیسنی سائر احاد ناس كبی بر انسان طانیر فقط نسباً شرافتی و طوغدیغی كوندنبری اطوارنده كوریلان فوق‌العاده‌لكی ، حسبیله هركس نظر امعانتی بودر یتیمك استقبالنه عطف ایتمكدن كیرو طورمیور وهر فرددن زیاده بوكنزعرفانه حرمت ایدرلر ایدی . ناصیه‌سنده مشاهد اولان ذكاسندن بالاستفاده اك بیوك اك مشكل ایشلرنده بیله بو بدیعهٔ فطرتی حكم تعیین ایدرلر و جمله‌سنده موفق اولورلردی . بیلمزلردیكه عالم انسانیتی بیوك بر انقلابه اوغراده‌رق جهل و تعصبی اورته‌دن قالدیره‌جق ، عدل حقانیتی میدانه آته‌رق بیوك برملت عربی‌بر آرایه جمع توحید ایله آرتق بینلرنده‌كی سفك دمایه بر خاتمه چكه‌جك بو بیوك انسان اوله‌جقدی دكل ملت عربی بلكه ملل مختلفه‌یی انسانیتده مساوی قیله‌جق بر عبد جبشی‌یی صداقت استقامت حسبیله قریشك اك بیوك اشرافیله مساوی‌قیله‌جق بودر مكنون ایدی وقتیله‌ادیان سائره‌نك تسلطندن تخلیص كریبان ایده‌میوبده طاغلرده مغاره‌لرده كیزلی عبادت ایله دین‌عیسایی محافظه اوغورنده محن و مشقتلر ایچنده قالان عیسویلره روما ایمپرا-طورلغنك دین عیسایی قبول ایتمسیله قازاندقلری سربستیدن زیاده ـ شریعت محمدیه‌ده ادیانك تعرضدن مصونیتی قاعده‌سیله ـ بر سربستی قازاندیره‌جق ایشته او نسخهٔ كبرای رسالت ایدی . عربستانك بویا اولدیغی جهالت هرشیئ‌ده‌كی حق و حقیقتی ستر ایدییوردی ایسه‌ده مكه اهالیسنده‌كی ذكای فطری انسانلرایله معارف آره‌سنده‌كی سترهٔ حائلی قالدیرمق زمانك حلول ایدیور اولدیغی یواش یواش عربلره آكلاتمغه باشلامشدی حتی سنه‌ده بر كره اذكیای عربك مجمعی وعربلرك اك معتبر متاعلری اولان اشعار و آثارك مشهری بولنان مكه‌ده « سوق عكاظ » پنایرنده « قس بنی ساعده » بوحقیقتی میدانه قویمش .

وبو انقلابه سبب‌اوله‌جق ذاتك ایچلرنده بولندیغنه اشارت‌ایتمشیدی نه چاره‌كه بوحقیقتی عربلره آكلاته‌رق وقتیله آنلری‌ایقاظه چالیشان‌بیچاره « قس بنی‌ساعده » خبر ویردیكی دورهٔ عدل حقانیته متحسراً عازم‌دارجنان اولدی . سیدالبشر افندمز خلقت وذكالرنده‌كی فوق - العاده‌لك ایله برابر كندیلرنده سائر انسانلردن زیاده بر مزیت كورمزلر ، هركسله‌برابر تجارته چالیشورلر ، هركسه تواضع كوسترلر ، هرایشنده صداقت واستقا-متدن ذره قدر انحراف ایتمزلر بناءً علیه قریش بیننده « الامین » عنوانی قزانه‌رق اك‌بیوك مزیت امانت ایله تمیز و تفرد ایتمشلردی قریش اهالیسی كرچه جهل وتعصب ایچنده قالمش وانسانیته یاقیشمیه‌جق بر طاقم مساویٔ احوال كندیلرنجه طانمش ایسه‌ده « ابوالملل » حضرت ابراهیمدن بری آرالرنده اونودلیان مسافر-پرورلك ، طوغریلق ناموسلیلق ، كبی مزایا ایله‌متصف ایدیلر عندلرنده‌یالانچیلق ناموسسزلق اك‌مذموم عادتدن سرقت ، زنا اك بیوك قباحتدن معدود ایدی بو سببله قریش اهالیسنه بالخاصه عبدمناف اوغللرینه شام، حبش، یمن عراق تجارتلری آچیق ایدی » مكه شهری‌ده سائر قبائل عربك هم زیارتكاهی همده‌تجارت مركزی ایدی دكل عربلرك بلكه باجمله اقوامك عندنده بومزیتلر ایله طانمش هرقومك امن واعتمادینی قازانمشلر ایدی .

« سیدالبشر » افندیمزك اجداد كزینی ایسه تا حضرت اسماعیلدن بری مكه‌ده اشراف طانمش وشرافتلری

حسبيله سائر عربلرك كنديلرينه ياقيشديرديغى مناسبتسز -
لكدن دائما چكينيرلر وعربلرله معارفه‌سى اولان اقوام ؛
قريشيلرى ، و آنلرك ايچنده‌ده هاشميلرى اك پاك اك
پاكيزه بر فاميليه بيلورلر ايشته هركسك مطمح نظرى
اولان مكه شهرينى بوجهتله محافظه ايده‌كلمشلردى بوكنز
سعادت ايسه مكه شهرينى زيارته كلان اقوامك نظرنده
پك بيوك پك عالى كورونيوردى كرك جدى عبدالمطلب
كرك عمى ابوطالب و كرك كنديسى فقيرالحال اولمقله
برابر عالم انسانيتدن كوردكلرى حرمتله چكدكلرى فقر
ضرورت آراسنده پك بيوك برنسبتسزلك وار ايدى .

عربلر مزيتى بيوكلكى زنكينلكده بيلدكلرى حالده
بوذات عالى قدرلرك هيچ فقيرلكنى كورمزلر و بونلرى
اك زنكين كيمسه‌لر اوزرينه ترجيح ايدرلرايدى . حتى
قريشلرك محافظهٔ حقوق ايچون احداث ايتدكلرى مكه
شهرنده‌كى محكمه‌لرنده « سيدالبشر » افنديمزه ممتاز
بر موقع ويرمشلر ايدى .

ايرانيلر ، روماليلر ، حبشيلر ايسه بولندقلرى
قطعاتك كوزللكى معيشتك بوللغى حسبيله شهوات
نفسانيه‌يه اتباعدن كيرو طورمامشدر مملكتلرنده‌كى
مدنيتى اهاليسنده‌كى مساوى اخلاق محو ايتمش آنلرك‌ده
بوصورتله قوهٔ معنويه‌لرى خللدار اولمش ، آرتق عالم
انسانيت بيوك بر انقلابه محتاج قالمش ايدى . عجبا
بو انقلابه كيم سبب اوله‌جقدى ؟ بو انقلابه اصلى پاك
اخلاقى تميز هركسجه صداقت و استقامتله تميز ايدن
قريش مناسب ايدى . قريش ايچنده آنلرك اعتمادينى
قازانمش . بر « در يتيم » كه عالمينه رحمت اولان
« محمدالامين » دها اليق دها مناسب ايدى . اوت !
چوجق ياشندنبرى اصلا يالان سويلديكى كورلميان برذاته
دها زياده امنيت ايديله‌بيلوردى .

ايشته بو مخزن علم وعرفان قومى ايچنده « امى ،
طانيمق ايله برابر هركسك مسلمى ، وهركسك حرمتله
مظهر ايدى . قومنده‌كى عادات سيئه‌يى تا چوجق
ياشندنبرى پك مستكره كورر، اللريله يابدقلرى پتلره
طاپانلره حيرت ايتمكدن زياده آجيردى . نه‌ياپسونكه
او متعصب قومك هنوز منع ايتمك زمانى كلمامشدى تمام
سنى مباركلرى قرقه بالغ اوله‌رق كالى بولدقلرى برصره‌ده
اويقولرى ايچنده نه رؤيا كوررلرسه عينيله ظهور ايتمكه
باشلادى زوجهٔ مطهره‌لرى حضرت خديجه ، خبر
ويردكلرى رؤيانك عينيله ظهوره كلمسندن طولايى تحير
ايدرلردى بوصره‌ده او « نبى محترم » ه خلق ايچنده
بولنمق آغير كلمكله جبل حراده غار شريفه دوامه
باشلاديلر . ايشته اوزمان مبدأ عالم اسلام ايدى .

بايزيد درشعاملرندن ارمناكلى

م . صفوت

حقيقتدن واز كچه‌مم

— ٢ —

ساحهٔ بشريتده فضائله انجذاب ، رزائلدن اجتناب
قدر هيچ بر شى تمركز ايتمه‌مشدر ، ايده‌مزده .
رذائلك اك عاديسى جهالت ، فضائلك اك بيوكى‌ده
علم ومعرفتدر . لذائذ ماديه‌دن بر لذت متصورميدركه
عدم تناهى ايله متصف ، لذائذ روحيه‌دن‌ده بر لذت
متصور ميدركه تناهى ايله محكوم اولسون ؟

بر جاهل مالاً ، منزلةً نه قدر بيوك اولورسه
اولسون احتشام ماديسى نسبتنده انظار تحقيريه‌نك
منعطفى [١] اولور . بر عالم نه قدر فقير ، نه‌قدر مدبر
اولورسه اولسون سيماى موجوديتنده‌كى نور مهابت
دشمنلرينك بيله عيون انكاريه‌سنى قاشديرر .

جهل ايچون درت مرتبه متصوردر :

[١] اسم مكاندر . انعطافكاه معناسنه‌در .

١ — نفس‌الامره موافق ، غیر موافق اوله‌رق هیچ بر شیئه اعتقاد ایتمامك .

٢ — رأی فاسدی اعتقاد ایتمك که شو اعتقاد هیچ بر تربیه‌نك ، هیچ بر نشأتك مولودی اولمیه‌جق .

٣ — رأی فاسدی اعتقاددرکه بو اعتقاد سلامت عقلیه‌سنك نتیجه‌سی اولمیه‌رق دلائلك ترتیبات غیر منطقیه‌سنده‌کی خطیئات نظریه‌یه قاپیلدیغندن کندیسنه میل اختیاری ایله میل اولنه‌جق .

٤ — بر اعتقاد فاسدکه خساری ، بطلانی بیلندیکی کبی بیلنمسی‌ده ممکندر .

فقط حب ریاست ، برقاچ کونلك عمری خوش کچیرمك ، نفاقك نوع دیکری اولان ریایه مجلوبیتدن ناشی تجاهل اولنمق. ایشته بو درت مرتبه‌دن برنجی ایله ایکنجی مرتبه‌نك مالکنی اصلاح قولایدر. اوچنجی ایله دردنجی مرتبه‌نك مالکنی اصلاح ایسه قابل دکلدر .

فقط : ایکنجی‌یه نسبتله برنجی‌یی اصلاح قولای اولدیغی کبی اوچنجی‌یه نسبتله دردنجی مرتبه‌ده‌کی انسان ؛ انسان دکل ؛ بر شردر ، حیة البلددر ، هرذرهٔ موجودیتندن زهر فیشقیریر ، موقعنی تزلزله اوغراتمامق ایچون رنکارنك اوضاع جاذبه‌دار کوستر.

شوندن آکلاشلدی‌که عالمدن مقصدم عالم منصف ، جاهلدن مقصدم‌ده جاهل متمرددر، متمرد هیچ برزمان غایهٔ خلقتنی دوشونه مدیکندن آکا قارشی بهائم مضریتنی انکار ، مفیدیتنی ادعا ایتسه حقی واردر .

جهل ایله اخلاقسزلغك فنالغی شونکله آکلا - ملیدرکه هر کیمه اولورسه اولسون جاهل ، اخلاقسز یاخود شوکله‌لردن بری سویلنسه درعقب حدتله تبری‌یه چالیشیر ، مقابله‌ده بولنور . فقر وادبار ایله مخاطبتدن ناشی قیزه‌جق بر فرد کوروله‌مز . نه قدر زنکینلر مشهودمزدرکه کاشانهٔ اقبالده ، سریر ثروتده اوطوردقلری حالده آجلقدن مشتکیدر .

باصره ایله ادراك اولنوب‌ده مادیتدن طیشاریه چیقامایان جسمیتك التذاذ فانیسنی نظر دقته آلوب‌ده بصیرتله ادراك اولنان روحنی لوازم ناطقیتدن ، خواص عقلیه‌دن صویه‌رق موقتاً مؤبداً عذابلر، اشکنجه‌لر آلتنده اینکله‌تن مردودیت مطلقه‌یه مستحق برفرد وطنی وملتنی سوه‌مز .

سعادت حقیقیه مال ایله اقبال ایله دکلدر ، علم ایله اخلاق ایله‌در ؛ شقاوت فقر ایله ادبار ایله دکلدر .

علمك، اخلاقك اعزاز ایتدیکنی‌ده کیمسه تذلیل، تذلیل ایتدیکنی‌ده کمسه اعزاز ایده‌مز .

بر ملتی ظلمدن ، انظلامدن قورتاران . . . ضعیفی قوی ، قوی‌یی ضعیف یاپان علم واخلاقدر .

کافهٔ علوم عقلاً کوزلدر . خیر محضدر . حسن استعمال ایدلمك شرطیله . بزه دوشن وظیفهٔ معارف ایله اخلاقی مزج توحیدی ایله مزج ایده‌رك تعمیمه چالیشماقدر .

اولاد وطنی معالیات اخلاقیه نقطهٔ نظرندن اوسویهٔ ملکیته کتیره‌لم که دشمننك بیله مظلومیتنی کورر کورمز احساسات انتقامیه‌سنی سلامت فطریه‌سنك مغلوبی قیله‌رق او مظلومیتی کندی حس ایدیور مشجه‌سنه ید امدادنی ودست تأثرنی اوزاتسون بوده آنجق قلوب بشریته مخافهٔ اللهی القا ایده‌جك تبلیغاتده بولنیلمقله‌در . شو تبلیغاتی حقیله ادا ایده‌جك معاشر مبجله علمای اسلامدر .

دیمك که فلسفهٔ اسلام قدر مهم بر فلسفه یوقدر . فلسفیات سائره قوهٔ مفکره‌یی آنك قدر ازدیاد ایتدیره‌مز .

فلسفهٔ اسلامك الك یوکسکی ، اصل الاصولی ، الك شرفلیسی « علم کلام » در . علمك اشرفیتی مسائلنك علویتیله؛ براهینك قوتیله متناسبدر. « علم کلام » ایشته اویله برعلمدرکه دینسزلك قیامته‌قدر قاچ درلو شکله کیررسه کیرسون عالم اسلامیتی هرآن وزمان ابدیاً محافظه‌یه متکفل

اوناق اوزره الله طرفندن چكيلمش بر سيف قاطعدر سايهٔ اجتهادنده بر قاچ سوزی بر آره‌يه كتيروب سويلديكمز ؛ يازديغمز اسلاف ؛ بوفن جليل شريعتده جبر وتحكم اولمديغنی كائناته كوسترمك ايچون تدوين ايجادی ايله تدوين ايتمشلردر . قطعيدركه : محق ؛ ملزم مدافعهٔ لسانيه ؛ مدنيتك صوك منزلهٔ اعتلاسيدر .

كرچه ارباب تعالمك ؛ عالم تچيندلرك فكری بو فنك زمانه موافق اصلاحی طرفداری ايسه ايی بيلنمليدركه بو فن باكراً طوغمش ؛ اصلاحه ذره قدر محتاج دكل بر معجزه‌در . هنر بوفنك دساتيرينی اعتراضات وارده‌يه تطبيقاً ايراد ايتمكدر . اكر ايراد اولنه‌مايورسه قباحت بزده‌در . اقتدارسزلغمزی اورتمك ايچون بويله بر فنده اكسيكلك ؛ افتقار اصلاح واردر ؛ دعوای باطلنی ؛ قول مجردينی ايلری‌يه سوره‌رك بر طاقم مموهات كلاميه ايله اسلافك قيمتنی تنزيل قدر كفران نعمت خاطره كلير جرأتلردن دكلدر .

متكلمين بو فنك مسائلنده تناهی‌يه قائل ايسه‌لرده كيفيت ايرادده عدم تناهی‌يه قائلدرلر .

بركره دوشونه‌لم (علم ، امور عامه) بحثلری كافهٔ تفرعاتيله برابر مدافعهٔ مسكته‌يی متكفل دكلميدر ؟ هيچ برشی متصورميدركه معلوميتدن ، عالميتدن ، نظردن ، موجوديتدن ، معدوميتدن ، ممكنيتدن ، مؤثريتدن ، متأثريتدن ... الخ قورتوله بيلسون . هله (صفات ، افعال) بحثلرنده‌كی نظريات عظمت بكارتنی محافظه ايتمكده‌در ، رغماً لانف المتعالمين ايده‌جكدرده .

بن ديورم‌كه : اسلافك (علوم عقليه) ناميله ياد ايتديكی ، شمدی‌ده (جديده) صفتيله توصيف اولنان فنون اوقونماسون . بن بوفنون ، او صورتله اوقونسونكه : (جديده) كلمه‌سی قالديريلوب‌ده (عقليه) كلمه‌سنك آكا بدل شدت بليغه ايله كلمه‌سی طرفداری‌يم .

بز فنون جديده‌يی اوكرنه‌لم . لكن جاهل قالماملق ايچون ، اسلاميتی مدافعه ايچون دكل . اسلاميتی مدافعه دين عليهنه يازلمش كتابلری رد ايله اولور . نته‌كيم بو فنك فوائدندن بری‌ده علم كلام بيلن ذاتك ديكرينی عقائد اسلاميه خصوصنده كاله ايرديرمسيدر . بوده ايكی وجهله‌در :

وجه اول — حقايق اسلاميه‌يی آكلامق ايستينلری استعدادلريله متناسباً ايراد براهين ايديله‌رك ارشاددر.

وجه ثانی — فرق ضاله وحكما ايله ماديونه (طبيعيون) قارشی برطاقم عقلی ، يقينی حجتلر ، برهانلر ، دليللر ايله مدافعه وآنلری الزامدر . بو الزام ومدافعه ايسه آنلری تزييلی مشتملدر بونده‌ده ايكی فائده واردر :

فائدهٔ اولی — بر عالم دينی‌يه قارشی بونلرك مجالس بحثيه‌ده كمال محجوبيتلرينی كوره‌رك بوكروهه برطاقم تبعيت ايده‌جكلر وار ايسه ايتمزلر .

فائدهٔ ثانيه — اولوركه بومباحثه بونلره اعتراف جهل ايتديره‌رك ، هدايت الهيه يتشه‌رك دائرهٔ اذعان واسترشادده چكرده دينه متعلق بيلمدكلری مسائل اسلاميه‌يی او عالم دينيه‌دن اوكرنمكه صاواشيرلر . بوده آنلر حقنده نافعدر .

مباحث كلاميه‌يی طلبه‌نك قوهٔ انفعاليه‌سنه كشايش فعلی ويره‌جك درجه‌ده تلقينات تدريسيه‌ده بولنه‌مازسه‌ق مقصده نائل اوله‌مايز .

نصوح افندی زاده :

ع . ضيری

برلوحهٔ عبرتنما

آداب اسلاميه‌يه مغاير اوله‌رق چيرپيجی مسيره‌سنده علناً عشرت وضابطه‌نك اخطاراتنه اهميت ويرميه‌رك حركات غير مرضيه‌يه وقوهٔ ضابطه‌يه قارشی الفاظ مستهجنه استعماله جرأت ايتدكلری بالمحاكمه تبين

ايدن يدى قله ساكنلرندن آرابه‌جى وحمامجى جلال‌الدين ايله زوجه‌سى كوثرك تنسيب اولنه‌جق محله اوچ سنه مدتله نفيلرينه ديوان عرفيدن قرار اعطا وامنيت عموميه مديريتنه تبليغ قلنمشدر .

بوبابده بزه دوشن وظيفه اولاً : بويله اخلاق فاضلهٔ اسلاميه‌نك خارجنه چيقان دينى مذهبى بلورسز وفقط مسلمانلق ادعاسنده بولنه‌رق منفعت شخصيه‌سنه هر درلو منافع مملكتى دكيشن دنيار حقنده وظيفه‌سنده اقدام ومساعى كوسترن ضابطه مأمورينه وبوكبيلرى يابدقلرى شناعته قارشو جزاسز براقميان ديوان حرب عرفى هيئتنه تشكر ايتمكدر .

ثانيا : بو وامثالى وقعه‌لرى قارئين كراممزه بر نمونهٔ عبرت اوله‌رق كوسترمكدر كه : مسئله‌نك ظاهرده كورونيشى بر اسلام عائله‌سى اركك قادين برلشه‌رك مغاير شرع شريف احوالدن اولان عشرت فعل مقدوحنى اتكاب ايله دينا بر جنايت اشله‌مش اولديغى جهتله مسئله كندى أره‌لرنده كزليجه واقع اولسه‌يدى وياخود يالكز بر قاچ كمسه ياننده وقوعبولسه ايدى عندالله مسئول اوله‌جقلرى جهتله چكه‌جكلرى جزاى اخروى اه ايله كندى أره‌لرنده قاله‌رق كمسه‌نك ضررينه بادى اولمزدى فقط ايش علناً بر مسيره‌ده احتمالكه بيكلرجه كشى ايچريسنده وقوعبولور ايسه مسئله بر قاچ جهتدن اهميت كسب ايدر . بركره بوكبى دنيلرك بويله مذموم اولان افعال بد شعارى اخلاق عموميه اوزرنده پك فنا بر تأثير حصوله كتيره‌جكندن بوكبى خبثلر كندى خباثتلرينى بتون جهانه يايه‌رق عالى‌ده كنديلرينه اشتراك ايتديرمك استدكلرندن دركه يابدقلرى خباثتى يار واغياره قارشى علناً يايپورلر .

عشرتك اخلاق اوزرنده‌كى سوء تأثيرينى بوبابده تفصيل ايتمك استميورز .

ايكنجى درجه‌ده سلامت وآسايش عموميه نقطهٔ نظرندن مسئله بيوك بر اهميت آليور اوتوز بر مارت فاجعهٔ اليمه‌سنك ايكنجى ياخود اوچنجى كونى ايدى بر اسلام قادينى اولديغى يالكز باشنه اورتديكى يارم بر اورتودن اكلاشيلان بر رزيله‌نك بسبتون أچيق دينه‌جك بر درجه‌ده ياننده بر اركك ايله برابر أچيق بر أرابه‌ده أشاغى يوقارى باب عالى يوقوشندن اينوب چيقديغنى خاطرلرده اولسه كركدر . اويله بر كونده بوكبى برحاله جرأت محققدى كه التنده بر غرض فاسد بر ملعنت وار ايدى .

بوكون مملكتمز بحمده تعالى اويله بر كونده بولنميورسه‌ده فقط بعض ادانينك احتراصات‌دنيه ومنافع شخصيه اوغورنده ــ نه صورتله اولورسه اولسون ــ بر رول اوينامق فكرنده بولندقلرى غير قابل انكاردر .

طبيعى‌دركه بر مملكتده شورش وفساد چيقاره بيلمك ايچون، عوام اهالينك‌استيلان يره چكيله‌بيلمسى ايچون اهالينك حسياتنى قجيقلايه‌جق شيلره توسل اولنور مسلمانلرك ايسه حسياتنى تحريك ايده‌جك شئ انجق دينلرى ايله عرضلريدركه : بو بابده فداى جان ايتمك مفاخر اسلاميه‌دندر .

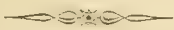
بز شونى سويلمك استرز كه : مشروطيتك بدايه سندنبرى عشرت كبى چارشاف چيقارمق كبى ودها بونلره بكزر برچوق مسئله اورته‌يه سورلدى بونى اورته‌يه سورنلر يا بالفعل دنائت وزرالتى ارتكاب ايدنلر وياخود بوبابده يازه‌رق وچيزه‌رك خلقك‌تهيجاتنه سببيت ويرنلر ايدى بونك هانكى بريسنده حسن نيت تصور ايديله بيلردى . البته بونى ياپانلر ، يازانلر يامملكتى برقانه بولامق استيانلر ايدى ياخود مسلمانلق برده‌سنده كورونان دينى ، ملى ، مذهبى بيليرسز بر طاقم منافقلر ايدى. باقيكز بوكون شولوحهٔعبرتمايه‌كه: برعائله‌بويله بر دنائتى ارتكاب ايتمش‌ده ديوان حربجه محكوم اولمش فقط كيم ايمش هانكى مسلمان عائله‌سى ايمش دنيلنجه

صولی قوله ساکنلرندن بریسی ایمش (!) جوابی انسانك یورکنه بر کنیشلك ویرمك ایله برابر بوندن بر عبرت آلمقده خاطرینه کلیر .

بعض غزته‌لرك جمعیت حفیه‌نك رمضان شریفده بر طاقم فاحشه‌لری سوقاقلرده آچیق صاچیق کزدیره‌جکلرینه دائر یازدقلری شیلر انسانی درین درین دوشوندیریور معاذاه بویله بر حال وقوعنده قیون کبی عوام اهالیمزکده اوکنه ایکی کوسه‌من دوشیویرسه ارتق فلاکتك ماهیتی صکره تقدیر ایدیلیر فقط کم یوزندن فلاکت ! یا بر مفسد یا بر ایکی فاحشه یوزندن . . . دها بشقه ؟ بشقه‌سی هیچ .. اشته بز واهالیمز بو کبی شیلرك نفس الامرده ماهیتنی ایی تقدیر ایده‌رك معروض اولدیغمز حالاتده تدبیرلی طاورانمقلغمز لازمکلیرکه : صکره مسئله دکرندن زیاده بیومه‌سون . اوت مختلف فکرده مختلف عادتده یوز بیکلرجه قادین بوممکتده‌در طبیعی که بونلرك کافه‌سی اخلاق حمیده ایله متخلق اوله‌ماز ایچندن برقاچ دانه‌ده رذیله چیقارده قوقوسیله بتون محیطمزده‌کی نسیم اسایشی اخلال ایتمك استرسه بونلره بز اسلام قادینی نامی ویره‌بیلمز حالده بیله بوقدر غلبه‌لك اراسنده چوق کورمامایز . بالخصوص که مسلمانلق پوشیده‌سی آلتنده مسلمان اولمایان ومسلماندن بشقه برشی اولدیغی سویلیه‌مین بر چوق ارکك وقادینلریمز یوقمیدر ؟ لعنت انلره‌که : اولدقلری کبی کورونمیورلرده هم مسلمان کورونیورلر وهم‌ده مسلمانلغی تلویث ایتمکه چالیشیورلر اوت !! مسلمانلرك ایچنده‌ده اخلاقنی بوزمش کسه‌لر یوق دیه‌من واردر .

وار اولمقله برابر بویله اخلاق فاضلهٔ اسلامیه‌نك علناً ایاقلر التنه الینمسنی هیچ بریسی قطعیاً آرزو ایتمزلر اناسی باباسی پاك خالص برمسلمان قیزی اولان قادینلریمزك هیچ بریسنه میلیون بیله ویرسه‌لر او باشنده‌کی پردهٔ عفقنی یرتمق آتمق استه‌مز او پرده‌یی کندیسنه اك بیوك مفخرت بیلیر فقط نه‌دیه‌لم بونلرهپ دورحمیدی سیئاتی !.. او زمانده شورادن بورادن طوپلانوب کلان کروه خذله ملتك بغیر حق یمکله بیتره‌مدیکی پاره‌سنی کوك صولرده وکاغدخانه‌لرده ، بك اوغللرنده سفیهانه یمکدن بشقه بر محل صرف بوله‌میان وعندالحاجه اوته‌کینی بریکنی دیل اوزاتمقدن فلانه منسوبدر دیه تهدید ایله کندیلرینه بیوجك بر سربستی ویرن دنیلر ایچمزدن چیقوب تمدیکی کبی بونلرك سیئات اخلاقی کندیلرندن صکره کله‌جکلرده‌ده سرایت قورقوسی اندیشه‌سی بیله واردر . شو حالده ایچمزده توره‌ین بوکبی الجق اخلاقسزلره برر تمغا اوریله‌میورکه : هرکس بونلری کورسون طانیسونده هیچ آلدیرمسون اشته ایی بیلملی‌که یولده سوقاقده دائرهٔ ادبك خارجنه چیقارق اخلاقنی محافظه ایتمیان آلجقلر عن اصل الجق اولانلردرکه : دم معصوم ملتی بغیر حق اقتمغه وساطته چالشمق احتمالی دائما پیش نظردقتدن دور طوتمامليدر .

م . صفوت

شکوفهٔ بهارستان

— ۲ —

رودکینك ۳۰۰ تاریخلرنده معمر اولدیغی و (کلیله ودمنه) کتابنی نظم ایتدیکی مرویدر .

مشار الیهك معنای لقبنده اختلاف واردر برروایته کوره کیریشله چالینیر برچالغی - (عود) یاخود (لاووطه) اولماسی محتملدر - دیمك اولان (رود) یاخود (روده)یی جالدیغندن ، روایت اخرایه کوره (رود) چوجق معناسنه اولوب کاف تصغیر الحاق وبای نسبی زیاده ایدیله‌رك (رودکی) دینیلمش . بوده شاعرك کوچك برچوجقکن شعر سویله‌مکه باشلاماسندن ایله‌ری کلمش .

بر اوچنجی وظن ایدرم که اك طوغری روایته نظراً

بخارا مضافاتندن (رودك) قریه‌سنه منسوب بولنماسی سبب تلقبی اولمش .

ضیا پاشا مرحوم (خرابات) نده رودکی ایچین شو مطالعه‌ده بولونیور :

ایرانده دینور برنجی شاعر
استاد ادیب رودکیدر
لکن کوریلیورکه بو روایت
عقلاً اولاماز قرین صحت
زیرا او هنرور کزیده
هر وزنده سویله‌مش قصیده
هر وزنده قطعه ایتمش املا
بر چوقده رباعیٔ دلارا
بر مخترع جدیده البت
بو جودتی ویره‌من طبیعت
زیرا حکم طبیعت اوزره
افکار یورر بطائت اوزره
عالمده ظهوره کلدی روشن
تدریج وتلاحق ایله هر فن
ممکندر او کیم او اهل همت
بر مرتبه ویردی شعره صورت
اما دیمك اکا مخترعدر
عقلاً طبعاً بو ممتنعدر

دقیقی

شعرای فارسیه‌نك قدماسندن اولوب ایلك دفعه (شاهنامه) تنظیمنه باشلامش ایسه‌ده عمری وفا ایتمه‌مش و او شرف لایموتی (فردوسی) قازانمشدر .

اسمی (کشتاسب نامه) اولان منظومهٔ دقیقی ، آل ساماندن (امیر نوح بن نصر) ك [۱] نامنه یازلمشدرکه بالاخره فردوسی ، کوردیکی بر رؤیااوزرینه بومنظومه‌یی ـ عین وزنده یازدیغی ـ سهنامه‌یه علاوه ایله‌مشدر .

سوزلرینی فردوسی‌یه بکندیره‌جك قدر قدرت شاعرانه‌سی بولنان دقیقی ، سودیکی بر کوله طرفندن

جانانمك الیله اولدم
اولومك‌اك کوزلیله اولدم

تصور شاعرانه‌سنی تجسیم ایدر کبی ـ ۳۴۱ تاریخنده قتل اولنمشدر .

فردوسی ، شو فجیعه‌یی شاهنامه‌نك ابتدالرنده و (کفتار در سرکذشت دقیقیٔ شاعر) بحثنده‌ده « طالع ، اوندن یوز چویرنجه بر کوله‌نك الندە مقتول اولو . (کشتاسب وارجاسب) منظومه‌سندن بیك بیت قدر سویلشدی که عمری ختامه ایردی . یا ربی ! اونك کناهلرینی عفو ایله و آخرتده مرتبه‌سنی اعلاییور . » دیمك اولان :

یکایك ازو بخت برکذشته شد
بدست یکی بنده برکذشته شد
زکشتاسب‌وارجاسب بیتی هزار
بکفت وسر آمد برو روز کار
بکن عفو یارب کناه ورا
بیفزای درحشر جاه ورا

بیتلریله حکایه ایدییور .

شایان تدقیقدرکه فردوسی (کشتاسب نامه) نك بیك بیتدن عبارت اولدیغنی شاهنامه‌نك متعدد محلنده سویله‌دیکی حالده حضرت جامی ، بو منظومه‌نك یکرمی بیك بیت مقداری بولندیغنی « وبیست هزار بیت کابیش کفته » جمله‌سیله یازییور .

بز ، آراده‌کی اون طقوز بیك بیتلك اختلافك حلنی ارباب تتبعه براقمقله برابر ـ تقدم زمان اعتباریله ـ فردوسینك سوزینی دها طوغری اولمق اوزره قبول ایدییورز . شاید جامینك تحریری وجهله کشتاسب‌نامه،

[۱] ۳۳۰ ده جلوس و ۳۴۳ ده وفات ایتمشدر.

حقیقة یکرمی بیك بیتلك بر منظومه ایسه فردوسی ،
بیك بیتنی شایان قبول کورمش . کبی بر تأویل بعیدده
خاطرمزه کلیور !

شو ایکی قطعه دقیقی‌نك آثارندندر :

من اینجا دیرماندم خوار کشتم
عزیز ازماندن دائم شود خوار
چو آب اندر شمر بسیار ماند
عفونت کیرد از آرام بسیار

مألی :

بن ، بوراده چوقجه قالدیغم ایچون ذلت و حقارته
اوغرادم . ذاتاً محترم بر ذات اوزون مدت بر یرده
بولونورسه دوچار استثقال اولور . نته‌کیم حوضك صوبی
ده کیشدیرلمکسزین براقیلیرسه براز وقت صکره تعفنه
باشلار .

یاری کزیدم از همه مردم پری نژاد
زانشد زپیش چشم من اکنون چون پری
لشکر برفت وآن بت لشکر شکن برفت
هرکز مباد کس که دهد دل باشکری

مألی :

نوع بشردن پری نژاد بر دلبر بیداد انتخاب
ایتمشدم . پری نژاد اولدیغی ایچین بوکون پری کبی
کوزمك اوکندن غیبوبت ایتدی . عسکر کتدی .
اردوایله برابر لشکرشکن اولان او کل دهن ده کیتدی .
بندن عبرت آلسین‌ده کیمسه عسکری‌یه کوکل ویرمه‌سین .

عمار

(آل سامان) دورنده یتیشمش طبعی خوش ،
شعری دلکش بر شاعر قدیمدر . شو ایکی بیت ایله
قطعهٔ آتیه جملهٔ اشعارندندر :

جهان زبرف اکر چندکاه سیمین بود
زمرد آمد وبکرفت جای تودهٔ سیم
نکار خانهٔ کشمیریان بوقت بهار
بباغ کرد همه نقش خویشتن تسلیم

مألی :

جهان ایچه زماندر ــ قارك کثرتندن ــ سیمین بر
رنکده ایدی . حلول ربیع ایله حصوله کلن زمردکی
چمنلر ، کوموش بیغینلرینه بکزه‌ین قارلی تپه‌لری احاطه
ایتدی . آثار بهار اولارق هرطرف نقش ونکار ایله
طولدی . غالبا کشمیرلیلرك نکارخانه‌سی ، بوتون صور
ونقوشنی باغه تسلیم ایله‌دی .

نکارخانه : کشمیرلیلرك مدار اشتهار وافتخاری
اولان بردارالتصاویر ایدی که دروننده اك ماهررساملرك
آثار نفیسه‌سی تشهیر ایدیلیردی . بو مناسبتله اشعار
فارسیه‌ده بوندن بر چوق بحث اولونمش حتی ــ

جامی‌یه اوطرز دلنشینی
بی شبهه دیدیرتیر آفرینی
کر جلوه که ایتسه ملك چینی
خیرتده قالیر نکارخانه

قطعه‌سنده اولدیغی کبی ــ آثار عثمانیه‌یه‌ده انتقال
ایله‌مشدر .

— قطعه —

غرّه مشو باآنکه جهانت عزیز کرد
ای‌بس عزیز راکه جهان کرد زودخوار
مارست این جهان وجهان جوی مارکیر
وز مارکیر مار بر آرد کهی دمار

مألی :

جهانك ، اقبالیله سنی معزز قیلماسنه مغرور اولما .
بوعالم غدار ، نه‌قدر عزیزی خوار ونیجه مقبلی دوچار
ادبار ایله‌مشدر . دنیا ، ییلان کبی‌در . طالبی‌ده النده
ییلان طوتان آدمه بکزه‌ر . بعضاً اولورکه مارسمناك ،
کندینی یاقالایان الی زهرلر وصاحبنی هلاك ایلر .

§

(سلطان‌الطریقه) عنوان عالیسیله مشتهر اولان

(شیخ ابوسعید بن ابی الخیر) ك [۱] مقاماتنده مذکور
اولدیغنه کوره بر قوال (تکیه‌لرده الهی اوقویان ذاکر
معناسنه مستعملدر)

اوقویونجه لبکی اوپمك ایچین سودیکم
غزلمه ایچره نهان اولسه ایدم بن ملکم

صورتنده ترجمه ایدیلمش اولان :

اندر غزل خویش نهان خواهم کشت
تابرلب تو بوسه زنم چون تو بخوانی

بیتنی اوقور . حضرت شیخ :

کوشی که بحق باز بود درهمه جای
اوهیچ سخن نشنود الا بخدای
وان دیده کزو نور بزید اورا
هر ذره بود آینهٔ دوست نمای

مظهریتنده‌کی عرفای امتدن بولندیغی جهتله جذبه‌دار
استماع اولور . محوه کلنجه بیتك قائلی کیمدر ؟ دیه
صورار . عمارك اشعارندن اولدیغنی سویلرلر . اویله
ایسه قالقك قبرینی زیارت ایدهلم دیر ومریدانیله کیدوب
سر مزارنده روح عماره فاتحه اوقور .

انسان ، شووقعه‌یی اوکره‌نجه غبطه‌کش عمار اولمقله
برابر

[۱] کبار مشایخ صوفیه‌دن اولوب :

درراه یگانکی نه کفرست نه دین
یك کام زخود برون نه وراه ببین
ای جان جهان توراه اسلام کزین
با مارسیه نشین وباخود منشین

کبی عارفانه رباعیلری واردر . ٤٤٠ ده عالم جاله ارتحال ایلمشدر .
جنازه‌نك اوکنده - وصیتی موجبنجه - « دوستك دوسته ،
یارك یاره کیتمسندن داها خوش دنیاده نه اوله بیلیر ؟ :
مآلنده‌کی :

خوبتر اندر جهان چه بود کار
دوست بر دوست رفت یار بر یار

بیتی اوقونمشدی . قدس الله تعالی سره .

یك بیت عاشقانه به از صد قصیده است

حکمتنی بلا تردد بصدیق ایدییور .

غزل :

کیتدك ای هنکام وصلت ! صبر و سامانم کبی
اولدك ای فرقت ! بنم دنیاده نیرانم کبی
اولمادك ظن ایلرم ای ناردوز ختاب عشق
خانمان افروز محنت قلب سوزانم کبی
سن ده ایقاد ایتمه‌دك بی شبهه ای قعر جحیم!
جان یاقار بر بویله آتش سوز هجرانم کبی
سوندیروب نور امیدم ، ایتدك ای دست فلك!
آه شعله بارمی شمع شبستانم کبی
آه ای کردون دون ای طالع وارون آه !
قصدکز بیلمم نه‌دندر جانه جانانم کبی
آه ای آفت رسا ، ای دلربا اولدك نیچین
روح جسم زار ایکن سن ، ماحیٔ جانم کبی
سینه‌می آماج پیکان تغافل ایلدك
تاب مهرك آنده لکن نور ایمانم کبی
بر آجیقلی لوحه کوسترمکمی فکرك عالمه
پیش بیدادکده حال الامان خوانم کبی
ایسته‌رم پامال اولسون روی علویت طلب
مقصدم کسب تعالی حس وجدانم کبی
ایسته‌رم که زیر اقدامکده ای خونی ! سنك
جان دخی کلسین خروشه خون جوشانم کبی
ایسته‌رم که ایله‌سین تیغك شویولده بر خطاب :
ای سیاستکاه سودا ! وارمی قربانم کبی ؟
بویله‌جه بر نعمت عظمایه ای طاهر ! فدا
بیك حیاتم اولسه‌ده عمر شتابانم کبی

۲۰ کانون ثانی سنه ۳۱۹

طاهر المولوی

مكتب قضاة امتحانى

مكتب قضاته آلنه‌جق طلبه‌نك اوته‌دنبری ایکی امتحانه تابع بولندیغی معلومدر. بوندن مقصد آلنه‌جق طلبه‌نك اك مقتدر واهلیتلیلرندن انتخاب ایدلمسیدر .

بو اصول دور سابقده سوء استعمال ایدلدیکندن مکتبه آلنان طلبه ایچنده نااهللری‌ده بولنیوردی. چونکه برطاقملری اظهاردن وبر قسمیده سکز فندن امتحانه تابع طوتلدقلری حالده اراده ایله التماس ایله‌ده داخل اولنلری بولنیوردی . بوندن قطع نظر کلیتلو نائب یتشدیرلمسنه لزوم واحتیاج درکار اولدیغی حالده دور سابق پولتیقه‌سندن اوله‌رق مکتبه سنه‌ده انجق یکرمی طلبه قبول ایدیله‌رك خارجدن مکتب کورمیان اوتوز قرق کشی سلك نیابته ادخال ایدلمکده ایدی .

ایشته مشروطیتك ملته بخش ایلدیکی نعم لاتحصادن بریسیده بو اولدیکه ایکی سنه‌دنبرو مکتب نوابه اوتوز قرق طلبه قبول ایدلدیکی کبی بو سنه دها زیاده قبول ایدیله‌جکدر. مکتب قضاتده شایان تشکر حاللردن بریسیده مکتبه اولور اولماز طلبه‌نك قبول ایدلمامسیدر . الیوم مکتب قضاتده تدریس اولنان فنون مکتب حقوقده تدریس اولنان فنونك عینی دیمکدر . فضله اوله‌رق علم فقهدن (درر) واردرکه بونك عهده‌سندن کلمك هر طلبه‌نك ایشی دکلدر. بونکله برابر مکتب قضاة طلبه‌سی هیئت عمومیه‌سی اعتباریله اهلیت وعلم حقوقه انتساب خصوصنده مکاتب سائره طلبه‌سنه فائق بولندیغی کبار منتسبین حقوقك تحت تصدیقنده‌در . بونك سببی ایسه مکتبه قبول ایچون فن کورمش ذکی طلبه انتخاب ایدلمسیدر

بو سنه مکتب قضاتك برنجی امتحانه داخل اولان طلبه‌نك مقداری درتیوزه قریب بولنیور. بونلرك برمقداری برنجی وبرقسمی ایکنجی امتحانده بالمسابقه دوشیریله‌رك ربعی آلنورسه اولدقجه اهلیتلی طلبه انتخاب ایدلمش اولور .

بو سنه امتحانك برنجیسی تحریری اولمشدر (درر)دن اوچ درت سطر برعباره وهربری ایکیشر سؤال اولمق اوزره اونایکی قدر عباره تطبیقاتنه عائد سؤاللر ترتیب ایدلمشدر ایکنجی امتحانده ایسه بالطبع سؤاللر تزیید وسکز فندن اولمق اوزره ترتیب ایدیله‌رك املا وکتابتدن دخی امتحان ایدیله‌جکدر .

مستخبرات خصوصیه‌مزه نظراً مغایر عدل وحقانیت بر حال وقوعبولمامق ایچون صوك درجه‌ده تقیدات اجرا ایدلمکده‌در . اشبو امتحان اوراقلری تدقیق ایدیلیرکن کیمك اولدیغی معلوم اولمامق ایچون هیئت اداره طرفندن امضاسی کسیله‌رك رینه‌شفره وضع اولنوب هیئت ممیزه‌یه تودیع اولنیور . بش التی ذاتدن مرکب اولان هیئت ممیزه ایسه برکمسه‌نك مقدوریتنه محل قالمامق اوزره یازیلان جوابلری کمال دقتله قرائت ایدرك نومرولری وضع اولنیور. وهر سؤالك اهمیتنه کوره نومرو اعتبار ایدیله‌رك ارباب اقتدار بحق تفریق اولنیور. ایشته بو سببه مبنی برنجی امتحانك نتیجه‌سی اوزایه‌جغندن ورمضان شریفك تقربی حسبیله طلبهٔ علوم طشره‌یه متهیٔ عزیمت بولندیغندن اصل دخول امتحانی شوال شریفك اون بشنه تاخیر ایدلمشدر . مع مافیه برنجی امتحانك اوراقی علی الدوام تدقیق ایدلمکده بولندیغندن بلکه برهفته‌یه قدر قازانانلرك اسامیسی اعلان ایدیله‌جکی مأمولدر .

اخطار

کچن هفته‌کی (حقیقتدن واز کچه‌مم) مقاله‌سنه مخصوص خطا ، صواب جدولی :

خطا	صواب
واهمهٔ افکار	واهمهٔ انکار
حادثهٔ ارتجاعیه	خیثهٔ ارتجاعیه
تصویر	تصور
ملل ، نمل	ملل ونحل
برهان مصامته	برهان مسامته
انقلاب مشروطیت	انفلاق مشروطیت

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد بیان الحق عدد — ٧٤

بازار ایرتسی فی ١٦ شعبان سنه ١٣٢٨ وفی ٩ اغستوس سنه ١٣٢٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلنی ٣٠ »

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ١٠ »

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاتده آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

تاریخ اسلام اصحاب فیلدن

وقعهٔ فیل :

مابعدی

ابرهه ، حکومت یمانیه‌ده یرله‌شنجه دائرهٔ نفوذینی کنیشله‌تمك ، اوطوردیغی تختك شوکت قدیمه‌سنی اعاده ایله‌مك آرزوسنه دوشمش ، حجازه طوغرو یورویوب اورادن عراقی ، سوریه‌یی ؛ حتی اناطولی‌یی چیکنه‌مك خیالنی قورمغه باشلامشدی .

فقط بو آرزونك حصولی وبو خیالك حقیقته تحولی ایچون اولا حجازی وحجازیلری الده ایتمك لازمکلیوردی. مساکن اعتباریله متفرق بولونان قبائل حجازیه ، مملکتلرینه کیده‌جك بر دشمنه متحداً مقابله ایله‌یه‌جکلری کبی تنکیل ایدلمش اولسه‌لر بیله عساکر غالبه‌نك چکیلمه‌سی اوزرینه ینه عصیانه قالقیشه‌جقلرندن فتوحات متصوره‌سنه مانع اوله‌جقلردی .

بوندن ماعدا عربان حجاز ، سطوت مادیه‌دن زیاده مهابت معنویه‌دن اورکدکلری جهتله اونلری معنوی بر واسطه ایله تسخیر ایتمك قابل اوله بیله‌جکدی .

ابرهه ، بو خصوصی دوشوندیکی صراده سکنهٔ حجازك کعبهٔ مکرمه‌یه اولان فرط تعظیمنی ایشیتمش وطاشدن ، چاموردن یاپیلمش بر بنایه بو قدر احترام ایدرلرسه تزیینات مزخرفه‌سی اعتباریله اونی کولکه‌ده براقاجق بر عبادتخانه‌یه دها زیاده مجلوب اولورلر ظننه دوشمشدی .

شوظنی تحقق ایتسه ، یعنی حجازیونده ابرهه‌نك یاپدیراجغی بنایه توجه ایله‌مش اولسه ایدی اونك بانیسی‌ده محترم ومکرم صاییلاجغندن عزم فاتحانه‌سنه هیچ برشی مانع اولامایه‌جقدی .

لکن بیله‌میوردی که کعبهٔ علیانك عموم ایچین توجهکار اولماسی طاشنك طوپراغنك زینت وسادکیسندن

دكل ، بنيان خليل‌الله ، داها طوغروسی شرف اضافتله بيت‌آله بولونماسندن ايلری كليوردی .

نه ايسه شوخيال دسيسهٔ سياسيه‌سنی صورت حقده كوسترمك ايچين انتشار عيسويته خدمت فكريله بر كليسا ياپديراجغندن وبونك قصر غمدانی اونوتديراجق درجه‌ده مكمل اولاجغندن بحث ايده‌رك نجاشيدن استيذان ايله‌دی .

§

غمدان : ضم غين وسكون ميم ايله يمنده مشهور بر قصرك اسميدر . بانيسی حقنده مختلف روايتلر واردر . بعض مورخين (ضحاك ماری) نك ، بعضلری ملوك يمندن (يشرح بن يحصب)ك ، بعضلری‌ده (بلقيس) نامنه حضرت سليمانك بنا ايتديرديكنی يازمشلردر . جائزكه بوقصرك توسيع وتزيينی ايچين هپسی چالشمش اولسون قصر غمدان : صاری ، بياض ، يشيل ، قيرمزی اولمق اوزره درت دانه جسيم و مديد ديوارله محاط اولوپ ايچنده يدی قاتلی وهر قاتی قرق آرشين ارتفاعنده بر قصر داها وارمشكه بونك اك اوست قاتنده رنكلی مرمردن‌ياپيلمش ستونلرله مزين بردائره موجود ايمش . قصرك درت كوشه‌سنده طاشدن برر آرسلان هيكلی طورورمشكه مجوف اولدقلرندن اشاغيلرندن كيرن روزكار آغيزلرندن چيقاركن ارسلان سسنی آنديررمش .

كيجه ياقيلان قنديللرك آيدينلغی اوزاقلردن شمشك ضياسی كبی كورونور ، ياقينلرندن‌باقانلرك كوزينی‌قماشديررمش الدن اله كچوب ابرهه‌نك‌ده اريكه‌نشين حكمرانی اولديغی بوقصر ، حبشه‌نك يمنده اضمحلالندن صوكرا حميريلردن (سيف بن ذی‌اليزن) ه انتقال ايتمش وحضرت عثمان رضی‌اللّه عنهك زمان خلافتنده هدم اولنمشدر .

اندلس شعرای مشهوره‌سندن (ابوالبقا صالح)

لكل شيئی اذا ماتم نقصان
فلا يغرّ بطيب‌العيش انسان

مطلعيله باشلايان مرثيهٔ معروفه‌سنده :

وينتضی كل سيف للفناء ولو
كان ابن ذی يزن والغمد غمدان

بيتيله بوكا تلميح ايديور .

خدمت تدريسی ايله مباهی بولونديغم (دارالشفقة الاسلاميه) طلبهٔ مأذونه‌سندن كليسلی شرحبيل افندی طرفندن مألاً ونظماً ترجمه ايديلان بو مرثيه ، اندلس اهالئ اسلاميه‌سنك دوچار اولديغی فلاكتی حاكی و او وقت‌بونلره مظاهرتده بولونمايان ملوك مسلمينه تعريضاتی حاويدركه « ای‌اللهك قوللری هپكز مسلمان اولديغكز وبربركزك قارده‌شی بولونديغكز حالده ارا كزه‌ده‌كه بو تفرقه نه‌در ؟ » مألنده‌كی :

ماذا التقاطع فی‌الاسلام بينكم
وانتم ياعبادالله اخوان

بيتی او جمله دندر .

§

ابرهه ، نجاشيدن مساعده آلنجه (بيت‌القليس) [۱] ناميله بر بنا انشاسنه تشبث ايتدی .

هند وايران كبی اووقتلر مدنيت ومعموريتی مترقی بولونان ممالكدن مقتدر مهندسلر ، ماهر معمارلر كتيره‌رك مرمر وسما كی طاشلرله غايت مزين ومذهب بر كليسا انشا ايتديردی .

---

[۱] قاموس ترجمه‌سی (قليس) كلمه‌سنی قافك ضمی ولام مشدده‌نك فتحيله كوستردكدن صوكرا « صنعا شهرنده بركليسا آديدر . بو كليسايه ابرهه نام يمن واليسی كعبه‌يه نظير اولمق زعميله بنا وخلقی حج ايچون اكا صرف قصدنده اولوب اول اثناده عربدن بر كيمسه بر كيجه نهانی كاوب كليسايه تغوط ايلدی . صباحدن كيفيت ابرهه‌يه منعكس اولدقده فيل محمودی استصحابيله كعبه‌يی هدم قصدينه عزيمت ايدوب مكه‌يه قريب بر يرده عسكر ابابيله نمونهٔ عصف مأكول اولديلر » ديور .

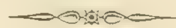
خرستیانلری جلب ایچین دیشاریسنه جسیم چاکار، ایچریسنه آبنوسدن، فیل دیشندن مصنوع کرسیلر قویدوردیغی کبی مشرکین عربی جذب ایچین آلتوندن، کموشدن معمول پوتلر وهیکللر وضعندن، حتی حمیریلرک معبودی بولونان (کعیب) (امرأة کعیب) نامنده آلتون لوحه‌لرله قاپلانمش ایکی اغاج پارچه‌سنی‌ده یرلشدیرمه‌دن کری طورمادی.

نجوم پرست اولان صابئیلری‌ده خشنود ایتمك ایچین ایکی عدد کره وصور کواکبی حاوی بر شجرهٔ زرین اعمالنی‌ده اهمال ایله‌مدی.

شو حالیله عادتا بین‌الملل بر معبد حالنی آلان شو بنانك عموم یمن وحجاز اهالیسنجه عبادتخانه اتخاذ ایدیله‌سنی وکعبه کبی حج موسملرنده زیارت وطواف اولونماسنی اعلان ایتدیردی.

مابعدی وار

طاهر المولوی

حقیقتدن واز کچه‌مم

— ۳ —

منکرات ظلمیه‌دن استکراه، معروفات عدلیه‌یه انجذاب عقلی ایله انجذاب ایدن افکار ملیه‌نك تشدید ایدیکی فرقهٔ مبجله‌نك حاکمیت ملیه‌یی استردادی نه‌قدر شایان تقدیس، ساینهٔ منت ایسه محافظه‌سی‌ده اوقدر، اوندن زیاده مهمدر.

سرکذشت بشریتی احتوای مطلق ایله احتوا ایدن بینات تاریخیه تأسیسك، استیلانك قات قات فوقنده اولدیغنی ناطقدر. شو ناطقیت قطعیه عیون مشروطیتمزك پیش انتباهنده اولانجه چیلاقلغی ایله تجلی ایتدیکی حالده اوتوز بو قدر سنه‌دن بری عروق موجودیتمزك هر ذرهٔ الیافنه، – انسانلرك باشنه آتشدن طاسلر کچیرن جبابرهٔ انکیزیسیونه رحمت اوقوتان – تسلطات استبدادیه‌نك ارواح خبیثه کبی حلول ایتدیردیکی ملوثات اخلاقیه‌دنمیدر، نه‌دندر؟ بیلمم هیچ بریمز سلامت وطنیه‌نك منحصراً معارفده دکل، معارفله برابر اخلاقده اولدیغنی اکلامق ایسته‌میورز.

اطمئنان قلبی ایله بیلیرم که اخلاقسز معارف بشریت ایچون برسم قاتلدر. بناءً علیه معارفك شخصیت ملیه‌مز دائره‌سنده ترقیسنه چالیشمه‌مز نسبتنده اخلاقك تصحیحنه چالیشمقدن کندمزی آلمیه‌لم. ابتلاع روحی ایله بلع ایدرجه‌سنه بیله‌لم که شو ایکی دستوری، شو ایکی بدیهه‌یی بربرندن اوزاقلاشدیرمق دکل عادتا بونلری توحید ایله یکوجود برحاله قویه‌رق بنای مشروطیتمزی عماد متین اوزرنده تأسیس ایله تشدید ایدهلم. اکر شو تأسیس وتشدید ایله دماغمز، وقلبمز تحسس ایدرسه هر نوع سعادته نائلیتمز محققدر. حکمت، عدالت، عفت، شجاعت اصل‌الاصول اخلاقیسی مبدأ بشریتدن بوکونه قدر هر فرد انسانیی کندیسنه جذب ایدن محاسن مطلقه‌دندر. نه‌قدر دساتیر سماویه نازل اولمش ایسه نه قدر قانون یاپلمش ایسه بونلرك هیچ بریسنده، شو مبجلاتی نسخ ورد ایدر بر کلمه بیله یوقدر شو معدومیت، فکر بشریتده جای قبول بولمش ایکن: «دین مانع ترقیدر. مروج ظلمدر. مشروطیت علیهنه‌در.» کبی سوزلرله تکلم غایت کولونجدر. کرچه جهل ایله اخلاقسزلقدن بالاستفاده اقبال ذاتیسنی ادبار عمومیده آرایان وکندیسنی خدمهٔ دین کسوه‌سنه بورویین حذله‌نك شناعتلری تاریخاً ثابت ایسه‌ده قوهٔ مدرکه‌مزك نظر نافذیله باقارسه‌ق اکلارزکه: دین نامنه یاپیلان فنالقلرك کافه‌سی مردودات دینیه‌دن اولدیغی کبی عوامل شناعتك‌ده هادم دین برکتلهٔ نفاق اولدیغی قبول ایتمامك المزدن کلمز.

يا كاش اكلاشيلماسين ، دينيدن مقصدم دين اسلام دكل ، اديان سالفه‌در . دين اسلام بر دين فطريدر . فطريته‌ده احكام جليله‌سی شاهد عادلدر . بودين حقنده هيچ بر فرد بوكبی فكر سقيم بسله‌يه‌مز بسله‌ين وارسه قابل خطاب دكلدر . بوكبيلره تصادف اولنورسه حدت ايتماليدر . انلرك حالنه آجينه‌رق (ذرهم فی خوضهم يلعبون) امر قرآنيسنه امتثال ايديلملیدر .

نصوح افندی زاده :

ع . ضيری

شرق وغرب قادينلری

كچن هفته‌كی غزته‌لردن بريسی اوروپاده بر سياحت نتيجه‌سنده‌اركك‌لر قادينلر حقنده بر باش مقاله‌يازيور شرق قادينلريله غرب قادينلری آره‌سنده بر محاكمه‌يوروتدكدن صكره اوروپاده حيات معيشت اويله اقتضا ايدوب اويله اولمسندن بحث ايله سوزی بزم قادينلره نقل ايده‌رك بزه كلنجه هنوز اركك‌لر ايچون دخی كافی‌درجه ايش اولمديغندن قادينلرك‌ده‌اركك ايشيله مشغول‌اولملری موضوع بحث اوله‌ميه‌جغی درميان وقادينلرمزی تحصيل معارفه تشويق ايله سوزه ختام ويريور .

بز بومقاله‌يه قسماً اشتراك ايتمكله برابر قسماً محتاج تنقيد يرلرينی بولديغمز ايچون اوغزته‌يی يالكز اوقويه‌رق طولابه آته‌مدق ديپيلوركه : ممالك غربيه اصول معيشتنی كورميانلره حقوق سياسيه وسائره استحصاليچون غرب قادينلرينك مجاهده‌سنی يا دور حاضرك موداسی ، يا زمانه‌نك خوبباللغی ديه تلقی ايدرلرسه‌ده ؛ او مملكتلرك قواعد معيشتی كوزله كوريليرسه غرب قادينلری مجاهده سنده حقلی اولدقلرينی تسليم ايدرلر .

بز ديرزكه : بو فعال سياح (!!) سنه‌ده بر ويازياده دفعه اوروپايه ياپديغی سياحتی نه اولور ؟ تنزل ايتسه‌ده برده اناطولی ، روم ايلی قادينلرينك كويلرده قصبه‌لرده نه ياپدقلرينی قاری قوجه چوالق چوجق نصل چاليشدقلرينی ، زواللی كويليلر ويردكلری ويركيلره ، اعانه‌لره بدل نه كبی بر معاونت كوردكلرينی ، يتيشن ارباب صنايع ومعارفك كيدوب كويليلره عقل اوكره‌ده‌جك ، يول كوستره‌جك يرده كنديسی كبی اوروپا سياحتلرنده ، كندی كيفنده كزدكلرينی بر كره دوشونسه ، انصاف ايتسه ظن ايدرم مملكتنه او وقت خدمت ايتمش اولور . زواللی سياح نه‌ياپسون اناطولينك روم ايلينك قزانديغنی وقزانه‌جغنی (!) بتون كنديسنه طوپلايان وبو پاره‌لری نصل ييه‌جكلرينی بيله‌ميان درالعطاله‌يی (استانبولی) كورمش‌ده طشره اركك وقادينلرينی استانبوله قياس ايديورده ديوركه : اوروپاده بر اركك نه ياپارسه قادين‌ده آنی ياپار . بر اركك نه‌كبی زحمتلره قاتلانيرسه قادين بو خصوصده أندن اشاغی قالميور . بزده ايسه قادينلر اركككه باغلی اركك‌ده سعی وعمل ايله قائمدر . غربه كلنجه بو حكم دكيشير اوروپا قادينلرينه « النك خموريله اركك ايشنه قاريشيور » دنيله‌مز . قادينلر ديوارجيلق ، رنجبرلك ، سوپرنتجيلك . . . . وغيرهم ياپار .

بز ديرزكه مملكتمزك احوال عموميه‌سنه ترجمان اولان بر غزته صاحبنه مملكتمزك ايچريلرنده اركك قادين نه ياپديغنی بيلمامك قدر غريب برشی اوله‌مز . . اوت سياحك بيلديكی يرلرده بر اوی تملندن ييقان قادينلر اولديغنی كبی بيلمديكی يرلرده‌ده قوجه‌لرينك بلنی طوغرلدان ، يوزبی كولدرن قادينلريدر سياحك بيورديغی كبی بزم قادينلرده قوجه‌لری نه ياپارسه انلرده آنی‌ياپار حتی بزم‌قادينلر اوروپا قادينلرندن زياده‌چاليشيرده اقشام قارنی‌ده طويماز . اوروپا قادينلری ال ارابه‌لرنده يوك طاشيرمش (!) بزم قادينلر طاغلردن‌أرقه‌لرنده اودون طاشيرده كتيرديكی بر ارقه اودون ايله اقشام يمك

پیشیره‌جك ، ایصنه‌جق ، ایدینلق یاپه‌جق ، حوائج
ضروریه‌دندر دیمه‌رك اورمان مأموری او قادیندن
اوتانمدن ، اللهدن قورقمادن اونیارده‌ده ألور . وقتیله
اناطولینك اکثری اولرنده بر چیقریق (ایپلك بوکمك
ایچون آلت) بولنور ، چیقریق بولنمیان خانه عیبانیر
ایدی بو صورتله قادینلر اولرنده ایپلك یاپارلر .

کیجه‌لری بر یرده اجتماع ایله پاموق آییقلرلر
طونلرینی ، کوملکلرینی ، انتاریلرینی ، حتی باش اورتو
لرینی ، وچورابلرینی دخی أندن یاپه‌رق رفاه ایله بر
وقت کچیره بیلرلردی. اناطولینك هجری یرلرینه بویله‌در
دوشونه‌مده قباحت کیمده اولدیغنی اعتراف ایده‌م وسزك
کبی سیاح بکلرك قادینلریمزه دکل ارککلریمزه بیله اوروپادن
برفکر سیاستدن بشقه نه کتیریوردکلرینی کوسترك ! بز
شمدیلك بو کبی فکر سیاستدن ، حاشا نه دیپلوماتلقدن
ارککلرمزده اوصانیورز . سیاح بك بورالرینی
دوشونمیور یاخود دوشونمك حالنه الویرمیورده غرب
قادینلرینی شرق قادینلرینه کوستریوریور . ودیورکه :
دیکر طرفدن نسوانك تربیهٔ علمیه اکتساب ایتملرینه
یول أچلمشدر . بر قادین استعدادینه حال ووقته محیطك
سوقنه کوره طبیب اولور اووقات اولور ، محرر اولور.
اولور . . . بورالرده قادینلرك مبعوث اولمنی استمه‌لرینه
حیرت ایدلمز . . . بز دیرزکه : نسوانك تربیهٔ علمیه
اکتساب ایتملری ایچون اچیله‌جق یول خصوصنده سزکله
متحدالفکر ، ومتحداللسانز . حتی بعض جهله‌نك
قادینلرك اوقودلمسی یازی اوکردلمسی حصوصنده نهی
شرعی وار دیه روایت ایتدکلری خرافاتك بسبتون وتماماً
علیهنده‌یز وحتی قادینلرك طبابت تحصیل ایتملری
مسلمان عائله‌لر ایچون نه‌قدر ایو اوله‌جغنی ده‌دوشونلردنز
فقط نه یپالم که : مسلمانلر قادینلرینی هیچ بر زمان
ارکك مکتبلرنده تحصیل ایتدیرمزلر . وایتدیرمزلر
اولا بو جهتله چاره دوشونملی بو بویله اولمقله برابر
منصفانه بر محاکمه یاپالم : هرمملکتك کندیسنه مخصوص
حوائج اجتماعیه‌سی واردیا ! أنی نظر دقته ألهلم‌ده سویلیه‌لم
بزم بو مملکتده شمدیلك ارکك خارجده قادین داخلده
چالشمغه مجبوردر دیه‌لم بونی قبول ایتدکدنصکره بو
مملکتده سببی حکمتی اکلایه‌مدیغمز برشی وار ایسه
بر ارکك یا بر قادین دکل عالیه ، واعدادیه حتی رشدیه
درسلرینی بیله اکمال ایتدیمی طورینی دکشدیرر ایش
یانته صوقولمز . ایش کورمك کویا لازم دکلمش کبی بر
فکره ذاهب اوله‌رق بتون کونی سیر وتماشایه بتون
قوجه‌سنك قزاندیغنی‌ده سوسه موادیه حصر ایتمك فکری
اویانیور .

فکرلری اویانمش قوجه‌لرینه اسیر اولمق زمانی
کچمش اولدیغنی قولاقلرینه یرلشدیرن ورشدیه اعدادیه
عالیه کورمش کمسه‌لره تجارت زراعت کبی شیلرك
الویرمیه‌جکنی آکلادان معلمین ومعلماته اولجه بردرس
ویرسه‌کزده صکره تحصیل ایده‌جکلره آوروپاقادینلرینی
کوسترسه‌کز اولمزمی ؟ بزی شمدی حیرتلره غرق‌ایدن
جهت قادینلریمزه آوروپادن کلن فکرلرك منفعت یرینه
مضرت حصوله کتیرمسیدر . وبوفکرك یواش یواش
مملکتمزك هرطرفنه سرایت ایتمسیدر . تکرار ایده‌لم
اسکیدن شرق قادینلری لوازم بیتیه‌سندن هان اکثریسنی
کندی استحصال ایدردی هله خانم قیزلریمزده برجهاز
تدارکی فکری بولنوردی . بوصورتله شرق عائله‌لری
آراسنده آثار نفیسه‌دن دنیله‌بیله‌جك خیلی صنعتکارلر
یتشوردی بو صورتله الك قبا ایشلردن طوتده کلیم ،
خالی ، حولی ، ال ایشلری کبی الك انجه ایشلره‌وارنجه‌یه
قدر مملکتمزده چیقان ذی قیمت امتعه هپ قادینلرك
چیره دستیٔ مهارتی ایدی وحالاده بو کبی ایشلری حصوله
کتیرن مملکتلرده بواصول جاریدر بز استه‌میزکه :
قادینلریمز هردرلو معرفتدن بیکانه قالسون ؛ هر درلو
ایشلردن الینی چکسون . ینه ایسته میزکه : قدرت

فاطره‌نك [طبیعتك] ارککلره نسبتله نحیف برصورتده یاراتدیغی قادینلر ارککلرك بیله تحمل ایده‌بیلمسی مشکل اولان ایشلرده ارککلر کبی چالیشسون . وهم ـ سز ادعا کزده نه‌قدر اصرار ایدرسه‌کز ایدیکز ـ چالیشه‌مزلرده . . حتی بوسوزیمزی تأیید ایچون غزته‌ستونلرنده کوردیکمز آلمانیا قادینلرینك ارککلر کبی عسکرلك شرفنه نائل اولمق ایچون محلی حکومته مراجعتلری ویالکز ارککلر کبی ایلك صفده زوجلری برادرلری یاننده حرب ایده‌میه‌جکلرینی درمیان ایتملری بزم ادعامزی تأیید ایتمکده‌در . بزده بشریتك دوام وبقاسی تناسل ایله‌در سعادت حالیه‌ده استقبالیه‌ده بو تناسل ایله قائمدر بوبابده اوزون سوزه حاجت کورمم یالکز شونی ایی بیلکز که بوسعادتی تکفل ایده‌جك تناسل قادینلرك ارککلر کبی سوقاقلرده چالیشمسیله قطعیاً قابل اوله‌مز .

آروپاده آمریقاده ازدواج علیهنده اویانان یکی فکرلری قبول ایدرده حال حاضرمزده حیوانجه‌سنه هیچ برقیده هیچ بررابطه‌یه باغلانمیه‌رق کندم چالیشوب کندم ییه‌یم فکرنده بولنورسه‌ق استقبالی دوشونمزسه‌ك بونلر اوله‌بیله‌جك شیلردندر . عکس تقدیرده حامل بولنان بر قادین ، حملنی وضع ایدن بر قادین ، قوجاغی چوجقلی برقادین هیچ بر وقت نه سوربونتیجیلك ، نه دیوارجیلق نه‌ده آرابه‌جیلق الی آخره یاپه‌مز ویاپماملی درده . .

فکرمزجه قادینلرك ارککلر کبی هرایشه کیریشه ـ میه‌جکلرینی اثبات ایچون حاطرمزه کلن بر وقعه‌یی سویلمه‌دن کچمیه‌جکز : کچنلرده تقسیم میداننده برقادین کورنجی اعلانی کوردم ادعامده خطا ایدوب ایتمدیکمی آکلامق ایچون تقسیمه قدر کیتمکی اختیار ایده‌رك کیتدم نه‌کوررسك ؟ کوره‌شیله‌جك محله کوزل تویلی برقبا خالی سرمشلر اوزرنده ایکی قادین کوره‌شیور فی‌الواقع بعض مهارتلرله کورش یاپیورلر . فقط قوتجه دکل دلی قانلی ارککلرك حتی اون ایکی یاشنده‌کی ارکك چوجقلرك یاپدیغی اوینادیغی رولی اویناپه‌میورلر .

اوحالده بز ارککلری قادینلردن آییرمغه وهرشیده جاری ومقبول اولان تقسیم اعمال قاعده‌سنه رعایت ایتملی‌یز که : هرکس حالیله متناسب ایشله مشغول اولسون . ملیت سعادتی ، وطن سعادتی ، عائله سعادتی تأمین ایدلسون . هرایشده ارککلرك بیله حالاً ، خلقةً ، طبعاً چالیشه‌میه‌جغی وتقسیم اعمال قاعده‌سی قبول ایدلمشیکن ارککلردن بشقه برحالده ، وضعیتده ، طبیعتده ، خلقتده یارادیلان قادینلری ارککلردن آییره‌میه‌جغمز آکلاشلمیان شیلردندر .

ینه سیاح دییورکه : معلومدرکه هریرده قادینلر : ارککلردن زیاده‌در . بزدیرزکه : اشته أوروپاده بر درلوقبول ایدیله‌میان تعدد زوجاتك سزه الك کوزل بر دلیلی که : عکس حالنده سفاهت قپولرینی آچی‌ویرهلم . بزتعدد زوجاتی قبول ایدییورز بونی غریب کورنلر ممکن بولورلرسه تعدد زوجی‌ده آنلر قبول ایتسونلر .

ینه دیورکه : بر مملکتی ترکیب ایدن اهالینك نصفندن زیاده‌سی [قادینلر] اونده اوطورمق لازمکلسه کتدکجه تزایدایدن احتیاجات انسانیه‌نك تسویه‌سنه امکان بولنه‌مزدی .

بز دیرزکه : قادینلرمز اونده اوطورسون دیمکدن بوش‌طورسون ، ایش‌کوچ کورمسون ، سیر وتماشالرده کزسون معنالرینی چیقارمیه‌لم ! قادینلراولرنده چوجقلرینه باقسون دیکیشلرینی دیکسون یمکلرینی یاپسون بر عائله محتاج اولدیغی لوازمی خارجاً ارککلر داخلاً قادینلر تدارك ایتسون حالبوکه آناطولی وروم ایلینك اومحترم قادینلری بزم دیدکلرمزی یاپمقله برابر حاللریله متناسب ایش ایله ترلالرده طاغلرده‌ده چالیشیور فضله اوله‌رق کورکیسی ، بیلکیسی اولان مملکتلرمزده برطاقم صنایع ایله‌ده اشتغال ایدییورلر حتی شونی‌ده متأسفانه علاوه ایدرم که قادینلری چالیشوب ارککلری تنبل کزن یرلریمزده آکسیك دکلدر .

شونی‌ده سویلمه‌دن کچمیه‌لم مملکتمزده بر چوق فابریقه‌لر اولسه‌ده قادینلر ارککلردن آیری حاللریله متناسب ایشلر بولسه‌لر هیچ بر صورتله شرقك اصولنه دین اسلامك حکم تسترینه مغایر کلمز .

سیاحك شواوزون مقاله‌سنك اصل نظر دقتی جلب ایتمك ایستدیکی فقره بو فقره‌درکه : شرقده اسلام قادینلری تستر عالمنده بولندقجه ترقینك حیز حصوله کله‌میه‌جکی ادعاسنی درمیان ایتمکدر .

حالبوکه : تستر دین مبین اسلامك اك معتنا قواعدندرکه : بوحکمك قالقه‌بیلمسی ایچون بر چوق دفعه‌لرده اوتوز بر مارت کلی کچملی نهایتنده نتیجه‌نك نه‌اولدیغنی ویانه‌لرده (!) پارسلرده بکلملی‌ده ممکن‌اولوب اولمدیغنی صکره تصور ایتملی‌در یوقسه هیچ بر وقت غربده اولدیغی کبی‌شرقده قادینلرارککلریله قارمه‌قاریش بر عالمه کیره‌مزلر وکیرمیه‌جکلردر حتی دین اسلام، بو اصولی فنا کوروب ارککلره قاریشمق ارککلر ایچنده کزمك استیانلرك بیله ـ نته‌کیم اولدیغی کبی ـ طوعاً دکل کرهاً ، جبراً اوپردهٔ عفتی اوسترهٔ اسلامیتی باشلرنده طاشیده‌جقدر . وهیچ بر اختلال ، انقلاب بو اصولی اورته‌دن‌قالدیره‌میه‌جقدر . اوکاده‌امین اولملی‌دراسلامیتك باشلرینه اورتدیکی پردهٔ عفتی علناً ، حقیقةً چیقاروب آتانلری‌ده بشیوز ملیونی‌متجاوز اولان کتله‌اسلام هیچ بر صورتله قبول ایتمز وایتمیه‌جکدر .

ینه دیورکه : نسوانمزی بولندیغی حالده ترك ایتمك جنایتدر .

بز دیرزکه بوفکره تماميله اشتراك ایدرز فقط دیدیکمز وسویلدیکمز شرطلر ایله وشمدیلك اوبالا پروازلقلاردن صرف نظرله . . .

صکره دیورکه : غیرمسلم اناث مکتبلری احتیاجات حاضره‌یه نسبتله کیری ایسه‌لرده هر حالده مسلم اناث مکتبلرینه نسبتله مترقی‌درلر .

بز درزکه : هایدی قیزلریمزی غیر مسلم قیزلرندن کیری براقان تستر ایدی ! یا ارککلریمزی کیری قویان نه ایدی ؟ بو بر مسئله درکه نه بوراده تلهفله نه‌ده اوروپاده سیاحتله ونه‌ده قوری قوری نصیحتله حصوله کلیر شیلردن دکلدر . عجبا اوروپا ایله بوی اولچوشن سیاحك هانکی بر مؤسسهٔ معارفه جیب حمیتدن برقاچ غروش ویردیکی کورلمش ؟ ایشیدلمش ؟ اوروپاده‌کی سیاحته صرف ایده‌جکی پاره ظن ایدرم بر مؤسسه وجوده کتیره‌مزسه بیله ایچه بر یاردم ایده‌بیلر بونك بر ایکیسی بر آرایه کلیرسه خیلی‌جه ایشلر یاپیلر بز ارباب حمیت ومعاونتی قولیله دکل فعلیله اکلارز ورجا ایدرزکه بو سیاحلر براز اوروپایی براقسونلرده الده‌کی سرمایه‌لریله اناطولی روم ایلی‌یی یعنی کویلرینی طولاشسونلر کوی عمچه‌لری ، تیزه‌لری نه حالده بولنیور اکلاسونلر یوخسه کندینی بیلمیان بر آدم خارجی هیچ اکلایه‌ماز .

بایزید درسعاملرندن ارمناکلی

م . صفوت

مقدمه

بوکون ترجمه‌سنه باشلادیغم بر مقاله ، دوقتور روپر طرفندن ویرلمش بر قونفرانسدر. بنی ترجمه‌یه سوق ایدن شی ، ایران حکومتنك حال حاضری‌در . انکلیزلرله روسلرك اسیای وسطی‌ده‌کی رقابتلرینه ساحهٔ فعالیت اولان ایران ، افغانستان حکومات اسلامیه‌سنك حیات واستقباللرینه متعلق اولان هر حادثه‌یی بیلمك بزم ایچون درجهٔ وجوبده‌در .

بر آوروپالی‌نك بو خصوصده‌کی فکری بیطرف اوله‌مازسه‌ده ممالك مذکوره‌نك مقدراتنده مهم روللره مالك اولان خاصهٔ انتباهیه‌سی دها زیاده اولور ، بناءً

عليه بو مقالهنك ترجمه اولمسی قيمتنی تنقيص ايتمز بلكه تزييد ايدر ظن قويسندهيم.

اسيای وسطیده انكليز ـ روس رقابتی

تماميله معلوم اولميان ، بومسئلهيه عائد اولهرق يازيلان خصوصی كتابلرك حتی الك يكيلری طرفندن صورت كافيهده ميدانه قونيلاميان برحادثه واردركه اوده آسيادهكی روس ـ انكليز رقابتنك مشوق يكانهسی ناپولئون اولمسی وموهی اليهك مذكور ايكی دولتی آسياده بربرينه طوتيشديرمغی ايلك دوشونن بولنمسیدر .

اون سكزنجی عصر ميلادی اواخرنده [هندستان قومپانيهسی] (بينغاله) دهو (دقحان) شبهجزيرهسنده حاكميتنی تأسيس وتقويه ايله مشغول بولنيور ، روسلر ايسه هنوز قفقاسيهنك ، استيلالرينه قارشی بر سد آهنين مقاومت تشكيل ايدن جبال عاليهسنی وشمالده (اورال) وايرتليش)ی كچهميورلردی... ، بواثناده ، يعنی روسلرله انكليزلر ، واسع مسافهلرله يكديكرندن متباعد اولديغی برزمانده ايدیكه ، مصری پامال جيوش استيلا ايدن ناپولئون ، هندستانی فتح ايتمك خيال مذهبنهدالمش ايدی. موهی اليه اولاً استيلا ايچون ممكن وموافق بر طريق اولمق اوزره طريق بحريی اختيار ايتمك ، و (مالابار) ياخود (قوزو ماندهل) ساحلندن بر هجوم اجرا ايتمك ايستيوردی . .

فرانسز فيلوسنك (آبوقير) ده انكليزلر طرفندن مغلوب ايدلمسی (دقحان) سواحلنه چيقامق عسكر احتمالنی نزع ايلديكندن ناپولئون بوصورتله تعرض فكرندن واز كچمش ايدی ؛ فقط دهای مبدعانهسی روسلرله انكليزلری آسيای وسطیده دوچار مخاصمه ايدهجك بر استيلا پروژهسنی ترتيبده كچيكمهدی .

هندستان ، (هندوقوش) شاهقات عاليهسيله آوروپايه ، وتركستان قيفالريله شمال غربی يه مربوطدر .. بناءً عليه صرف طريق بری يی تعقيب ايدن بر آوروپا اردوسی بواستقامتده هندستانی استيلا ايدهبيلير ..

بو تصوری قوهدن فعله چيقارمق ، بو (پروژه) يه شكل حقيقت ويرمك ايچون ناپولئون ، چار برنجی پوله مراجعت ايتدی . وايكيسی آرهسنده ، برچوق زمانلر كيزلی طوتيلان وحالاً بيله پك آز معلوم اولان ، بر طاقم مخابرات جريان ايلدی .. :

اوتوزبش بيك كشیدن مركب برفرانسز اردوسی روس اراضيسندن كچهرك صحرالر منطقهسنه ، (استر آباد) ه واصل اولهجق واورادا عين قوتده بولنان بر روس اردوسی ايله برلشهرك (هرات) و (قندهار) طريقی ايله افغانستان جنوبی و (اندوس) منصبنه توجه ايدهجك ايدی : .

بوبيوك پروژهنك ايلك اجراآتی كورلدی ؛ حدت وشدتی ايله معروف اولان (برنجی پول) فرانسز اردوسنك ورودينی بكلهمكسزين دون قزاقلرينك جنرالی اولان (اورلف دونيسوف)ه اردوكاهنی (اورهنبورغ) ه نقل ايلمسنی وبتون قازاق طابورلرينی محل مذكورده تحشيد ايدهرك اوراده عسكرينی هندستان اوزرينه سوق ايچون ويريلهجك امره منتظر اولمهسنی اشعار ايتدی .

(اورلف) ١٨٠١ سنهسی مارتنده وولغايی آشدی ، و (اورهنبورغ) ه متوجهاً حركت ايلدی . . فقط برنجی پولك وقوع ناگهانیٔ قتلی بتون بو حاضرلقلری هرج ومرج ايلدی ، قزاقلر تكرار وولغايی كچديلر ، يعنی كری دونديلر . آرتق هندستانك فرانسه ـ روسيه طرفندن استيلاسی مسئلهسی قپانمش ايدی . . .

فقط ناپولئون ايله چار طرفندن ترتيب ايديلن بو پروژه ، انكليزلره هندستان شبه جزيرهسنك الك زياده معروض استيلا اولان نقطهسی شمال غربی حدودی اولديغنی اوكرتمش واونلرك نظر دقت ومشغوليتلرينی حدود مذكوره متجاوز اولان مجمستان افغانستان ،

بلوجستان ممالکنه توجیه ایتدیرمش ایدی . ؛ ایشته اوزماندن اعتباراً انکلیزلر بومختلف ممالکده نفوذلرینی تأسیس ایتمکه غیرت ایتدیلر !

فرانسه ایله روسیه آره‌سنده برمودت تأسیس ایدن (تیلیست) معاهده‌سندن صکره انکلتره حکومتی عجم شاهی نزدینه (سیرغور اورسله‌ی) هیئت مرخصه‌سنی کوندردی ، وسرای شاهیده بر نفوذ متفوق قزانمغه موفق اولدی . .

افغانستان امیری (شاه سوجا) نزدینه سفارتله اعزام قلنان مون استوارت‌الفنیستون)ك ریاستنده‌کی هیئت ایسه برنجی درجه‌ده برنتیجهٔ سیاسیه الده ایتمکه موفق اولدی : چونکه انکلیز سفیری ، امیرك اعتمادینی قزانمش وآنکله ، ممالکنك تمامیت ملکیه‌سی انکلتره طرفندن تأمین وصیانت ایدلمك مقابلنده بر فرانسز اردوسنك مرورینه قطعیاً مخالفت ایتمك تعهدینی ناطق اولان ، (قالکوته) معاهده‌سنی‌امضالامش‌ایدی (۱۸۰۹)

(الفنیستون) هیئتندن‌صکره (غران) ، (پوتینژر) (قریستی) هیئتلری ۱۸۰۰ ـ ۱۸۱۰ سنه‌لرنده‌افغانستانك استطالهٔ جنوبیه‌سی عد اولنان بلوجستانی تفتیش ایده‌رك مملکت مذکوره‌نك اکابر امراسی ایله عقد پیوند اتفاق ومودت ایلدیلر .

ناپولئونك سقوطی ، انکلیز ـ هندستان حکومتنك وجههٔ مشغولیتنی آسیای‌وسطی‌دن چویره‌مدی . یالکز ، انکلتره‌نك قورقه‌جق دشمنی آرتق فرانسه دکلدی .

(موریس) آطه‌سنك ۱۸۱۰ تاریخنده استیلاسی علی‌الخصوص فرانسه‌یه هندستانده بش تجارتکاه بلده‌دن بشقه هیچ برشی براقمیان (۱۸۱۵) معاهده‌لری‌فرانسه‌یی هندستانده تأسیس تفوق ایتمك ایچون مجادله ایتمکه قدرتیاب اوله‌میه‌جق بر حاله قویمش ایدی .

بشقه بر دولت ، ناپولئونك هندستان حقنده‌کی پروژه‌لرینه اشتراك ایدن بر دولت ، [روسیه]انکلیزلری اخافه خصوصنده فرانسزلرك مقامنه قائم اولدی : فرانسز تهلکه‌سنی روس تهلکه‌سی استخلاف ایتدی

اون طقوزنجی عصرده بوروس تهلکه‌سی پك زیاده مناقشه‌لری دعوت ایتدی ، وانکلیزلر ایچون بویله بر تهلکهٔ مخوفه‌نك موجود اولوب اولمدیغی موضوع بحث ایدلدی .

بعض کیمسه‌لر ، روس تهلکه‌سنك اك خیالی بر تهلکهٔ اولدیغی ، بوندن دها بی معنا بر تصور اوله‌میه‌جغنی وچونکه روسیه ؛ جدی بر حرب ایچون لازم کلن عسکری‌مهمات حربیه‌یی،ذخائری سوق‌خصوصنده مطلق صورتده عاجز اولدیغندن و انکلیزلر ایله آره‌لرنده کچیدلری بیله (مون پلان) دن یوکسك اولان هیمالایا ، هندو قوش کبی موانع طبیعیه وافغانستان کبی محارب وجنکاور ، مستولی‌یی اك بیوك تهلکه‌لره دوچار ایده بیله‌جك بر قوم ایله مسکون اولان قطعه‌لر بولندیغندن بویله بر تهلکه‌نك احتمالی اولمدیغنی التزام ایتدیلر .

اکر روسیه حکومتی بویله برتشبثی اجرایه تشویق ویاخود اجرادن فراغت ایتدیره‌جك سیاسی ، اقتصادی واجتماعی تأملاتدن صرف نظر ایدیله‌رك ، ساده‌جه هندستانك شمال غربی‌دن‌استیلاسی امکانی اولوب‌اولمدیغی دوشونیله‌جك اولورسه ، امثال تاریخیه دلالتیله ، بویله بر تعرضك قابل اولدیغنی تصدیق مجبوریتی حاصل‌اولور

اسیانك مرکزندن قوپوب کلن امواج خروشان استیلا هندستان ایمپراطورلغنك حدودلرینی برنجی دفعه اوله‌رق دوکمیه‌جك ایدی . !

محمود غزنوی ، تیمورلنك ، بابر ، نادرشاه‌طرفندن ایدیلن بیوك استیلالر هپ شمال غربی حدودندن واقع اولمش ایدی .

هندستانده بولنان وبورانك تاریخنه واقف اولان انکلیزلر بو نقطه‌دن بویله بو تعرضك امکانی خصوصنده متفقدرلر .

نظام الدین

اون بش اون آلتی سنه‌اول یازلمش اثرلرمدن :

« مقدمه »

یاخود

علوم نیه تدوین اولنوب هر برینه مخصوص بر
اسم طاقیلمشدر ؟

انسانلرك قوهٔ ادراکیه‌سنده‌کی کمالات حصولی حقایق
اشیا واحوالنی اقتدارلریله متناسب بر صورتده بیلمکدن
بشقه برشیله اولاماز . بوحقائق واحوال‌ایسه پك‌چوق
ودرلو درلو اولدیغندن قارمه قاریشیق بر طرزده ضبط
اولنمسی‌نهایت درجه کوجلشدیکندن یولنده اوقونلمسیله
ممکن‌مرتبه قولایلاشدیرلمسی نظر دقته آلنوب‌بربرلرندن
سچیله‌رك دائرهٔ مضبوطیته کیرمسنی اقتضا ایتمکله اعاظم
حکمای اسلامیه ایشته بوکا شووجهله تصدی ایتدیلر :

بر شیئه ویاخود کندیسنه اعتبار اولنور تناسب ایله
اشیای متناسبه‌یه متعلق بر طاقم مسئله‌لری محتوی بولنان
بر علم دنیلدیکی کبی اوشیئله اشیای متناسبه‌یه‌ده علم
کلام ، اصول فقه کبی علوم معتبره‌نك موضوعی دنیلور .

چونکه مسائلك موضوعی کندیلرنی مشتمل اولان
علمك موضوعنه راجعدر . ایمدی برموضوعده برلشان
مسئله‌لرك هیئت مجموعه‌سی دیکر موضوعده برلشان
مسائلدن آیریله‌رق بر علم صایلدی‌ده کافهٔ علوم‌موضو -
علری سایه‌سنده بربرلرندن سچیلدیلر . وبو علملر برر
برر بویله‌جه تدوین اولنه‌کلدیلر .

فقط بوسوزلری لایقیله آکلامق موضوع مسئله‌نك
موضوع علمه کیفیت رجوعی کبی بر ، ایکی شیئی‌بیلمکه
موقوفدر . بناءً علیه صره‌سیله بونلرك هر بریسندن
بحث ایده‌جکز . « الموفق هوالله »

« برنجیسی » : موضوع علم نیه دیرلر ؟ برکره آنی
آکلایه‌لم :

هرهانکی علم اولورسه اولسون اوعلمك موضوعی
« موضوع‌النحو » کبی ترکیب اضافی صورتنده ایراد
ایتدیکمزده کندیسنك مضاف الیهی بولنان علم‌ده ـ که
مثالمزده‌نحودر ـ اعراض‌ذاتیه‌سندن بحث اولنان شیئدر .
مثلا طبك موضوعی بدن انساندر ، بو علمده انسانه
عارض اولان خسته‌لق ، ایيلك اعتباریله بدن انسانك
احوالندن بشقه برشیئدن بحث ایدلمز .

نحوك موضوعی بولنان کلمه‌ده بویله‌در ؛ بو علمده
اعراب ، بناء نقطهٔ نظرندن کلمه‌نك احوالندن بحث
اولنور .

موضوعك تعریفنده‌کی « اعراض » ك مفردی
اولان عرض ، کندیسنی قضیه‌نك محمولی یابدیغمزده نه
موضوعك ماهیتندن اعم اوله‌رق یالکز باشنه قائم بر
حقیقتدر ، نه‌ده‌اوماهیتك جزئی‌ویا مساویسی ؛ بلکه
موضوعك ماهیتندن خارج برشیئدن عبارتدر .

عرض ذاتی . — منشأی ذات اولان بر امردر .
بوده ایکی درلودر .

١ — نشئتکاهی طوغریدن‌طوغری‌یه ذات‌اولور :
انسانه عارض اولان ادراك کبی ؛ ادراکك‌انسانه‌عروضی
دیکر برشیئك توسط ایتمکسزین طوغریدن طوغری‌یه‌دز .

٢ — نشئتکاهی طوغریدن‌طوغری‌یه دکل ، بلکه
برامر واسطه‌سیله ذات اولور ، بوامرده یا اوذاتك‌جزء
مساویسی ، یاخود خارج مساویسی‌در .

« ١ » نجی‌یه مثال — انسانه‌عارض‌اولان‌تکلمدر ؛
تکلمك عروضی انسانك جزء مساویسی بولنان نطق
سایه‌سنده‌در .

« ٢ » نجی‌یه‌مثال — انسانه‌لاحق‌اولان‌ضاحکیتدر ؛
کولمه‌نك لحوقی انسانك ماهیتندن خارج مساویسی‌بولنان
تعجب واسطه‌سیله‌در .

بو امر ماهیتك جزء اعمی‌ده اوله‌بیلیر . فقط بویله
بر جزء ایله حقیقتلره عارض اولانی ـ بوبحثده حقلی
کوردیکم متقدمین علمایه تبعاً ـ اعراض ذاتیه‌دن دکل ؛
غریبه‌دن صایدیغم جهتله بوقسمی قاله بیله آلمامشمدر
متأخرین نه دیرلرسه دیسونلر .

« ایکنجیسی » : اولان کیفیت رجوعه گلنجه :
بوده برقاچ درلودر .

١ — موضوع علم بعینه مسئله‌نك موضوعی قیلنیرده ایشته اوموضوعه موضوع علمك عرض ذاتیسی حمل اولنوب برقضیه شکلنی آلیر . مثلا: علم طبیعتك موضوعی بولنان (جسم طبیعی اله آلنوب فن مذکورك مسائلندن اولان (هر جسم طبیعینك حیز طبیعیسی واردر .) قضیه‌سنه نظر ایدلدکده کورولورکه حیز طبیعتك وارلغی ، موضوعی بولنان « هرجسم طبیعینك » هم عرض ذاتیسی ، هم‌ده محمولیدر . بو موضوع ایسه علم طبیعینك موضوعی اولان جسم طبیعینك عینیدر .

٢ — موضوع علمك نوعی موضوع مسئله یاپیلیرده ایشته اوموضوعه کندیسنك عرض ذاتیسی حمل اولنوب برقضیه اولور . مثلا : جسم طبیعینك نوعی اولان حیوانی اله آلوب علم طبیعینك مسئله‌سی بولنان : « هر حیوانك قوهٔ لامسه‌سی واردر . » قضیه‌سنه باقدیغمزده کورورزکه قوهٔ لامسه‌نك موجودیتی « جسم طبیعینك » نوعی اولان « حیوان » ك هم عرض ذاتیسی هم‌ده محمولیدر .

٣ — ینه یوقاریکی کبی موضوع علمك نوعی مسئله‌نك موضوعی قیلنور . لکن شوقدر بر فرق واردرکه : عمومده موضوع علمدن بشقه برشیئه تجاوز ایتمه‌مسیله مشروط بر امر اعم سایه‌سنده اوموضوعه لاحق اولان شیئی اثبات ایدیلور . مثلا : مسکراتی ایچمك فعلنی اله آلوب موضوعی « افعال مکلفین » اولان فن جلیل فقهك : « مسکراتی ایچمك حرامدر . » مسئله‌سنه نظر ایتدیکمزده کورورزکه بو قضیه‌نك موضوعی ؛ (افعال مکلفین) ك نوعی اولمقله برابر کندیسنه اعم بر امر واسطه‌سیله عارض اولان شیئ اثبات اولنورکه ایشته او امر اعم موضوع قضیه‌نك منهی عنه اولمسیدر . محمول ایسه موضوع مسئله‌نك عرض ذاتیسی بولنان « حرام » سوزندن عبارتدر . حالبوکه بو امر اعم فقهك موضوعی اولان « افعال مکلفین » دن اصلا متجاوز دکلدر .

٤ — موضوع مسئله علمك عرض ذاتیسی ویاخود او عرضك نوعی قیلنورده اوموضوعه کندیسنك عرض ذاتیسی حمل اولنور . مثلا هر بر متحرکی اله آلوب موضوعی « جسم طبیعی » اولان علم طبیعینك « هر بر متحركك جهتی واردر . » مسئله‌سنه باقدیغمزده کوریرزکه جهتك موجودیتی « جسم طبیعی » نك نوع عرض ذاتیسی اولان « هر بر متحركك » سوزینه اثبات اولنمش بر محمولدر .

٥ — ینه دردنجی قسم کبی موضوع مسئله موضوع علمك عرض ذاتیسی ویاخود اوعرضك نوعی قیلنور . لکن شوقدر برفرق واردرکه :

عمومده موضوع علمدن تجاوز ایتمه‌مسیله مشروط برامر اعم سایه سنده اوموضوعه عارض اولان شیئ اثبات ایدیلیر . مثلا: علم طبیعینك مسائلندن اولان « ایکی حرکهٔ مستقیمه ایله متحرك بهمه حال بوحرکتلر آره‌سنده ساکندر . » قضیه‌سنه باقدیغمزده کوریرزکه ایکی حرکتله اتصاف ایدن « متحرك » موضوعی « جسم طبیعی » نك عرض ذاتیسندن برنوع اولدیغی کبی کندیسنه حمل ایدیلن « ساکندر » محمولی دخی جسم واسطه‌سیله عارض اولمشدر .

ایشته بو جسم بر امر اعمدرکه موضوع فن بولنان « جسم طبیعی » دن بشقه بر شیئه متجاوز دکلدر .

بر تفصیل بیان ایدیلن علملرك موضوعلری او علملرك مشتمل بولندقلری مسئله‌لرك هیئت مجموعه‌سنك برشی حکمنده اولمسنی اقتضا ایتدیکی جهتله جهت وحدتلری عد ایدلمشدر .

بنابرین هرهانکی فن اولورسه اولسون اوفنی تعلم ایدن کیمسه اك اوکجه بر چوق مسئله‌لری بر آره‌یه طوپلایوب ده مستقلاً بر فن صره‌سنه قویان جهت وحدتیله اوفنی بیلملیدر . تا که مفصلاً اومسئله‌لری تحصیله باشلامقسزین کندیسنك قوهٔ ادراکیه‌سنده او

مسئله‌لره دائر بر علم اجمالی حاصل اولسون ، که مقصودی
اولان علمی لایقیله آکلایه‌جقنه امنیت کلّی . واقتدا -
رنی مقصودی اولمیانه صرف ایله تضییع زمان ایتمه‌ملیدر.
برده او مسئله‌لری محتوی بولنان علمک غایتنی ده تصدیق
ایتملیدر که نشئه‌سیله سعی آرتسون .

مابعدی وار

نصوح افندی زاده :
ع . خیری

ترکیا اتفاق ایتملی می ؟

بوکون بوتون ملل متمدنه وبالخاصه دول معظمه
صوك درجه‌ده مسلح وحربه آماده بر وضعیتده طوروب
بکلیورلر . ایکی بیوك اتفاق کرهٔ ارضك همان موازنهٔ
سیاسیه‌سنی تأمین ایدیور .

اتفاق مثلثه قارشی باشده انکلتره اولدیغی حالده
روسیه وفرانسه بر ائتلافی - یعنی - اتفاقی احضار
ایتمشلردر . روسیه دولتی بالقانلرده وبالخاصه ایرانده
عظیم بر رول اوینامق مقصدیله اقصای شرقده‌کی آمال
استیلا جویانه‌سنه ختام ویره‌رك ژاپونیا ایله بر معاهده
نامه‌یی عقد ایلدی . دیمك که بتون قوای حربیه‌سنی
ایران وترکیا طرفنه چویرمکده وبناءً علیه اتفاق مثلثك
صریح منافعنه مخل اولمق اوزره تحشید ایتمکده‌در .
بو ایکی مدهش اتفاقك اسلحهٔ ناریه ودونتمالری آلتنده
بوتون نوع بشر تیتره‌یوب طورویور ! نه اوله‌جق ؟
عساکرك ایاقلری آلتنده وادیلر وصحرالر لرزان اولوب
وسفائن حربیه‌نك تحتنده دریالر اضطراب عظیمده
ایکن سماده اوچان مسلح کمیلر دخی هوای افلاکی
دوچار اندیشه ایدیور ! انسانلر هیچ بر وقتده بوقدر
مهلك وظالم سلاحلر ایچنده یاشامدیلر . علوم حاضره
اصلاحات جمعیات بشریه ایله اوغراشدقلری بر حالده
فنون جدیده دخی افنای نوع بشرك خدامی‌در دیرسه‌ك
طوغری سویلمش اولورز . دیشلرینه قدر سلاحلانمش
اولان بو مدنی وقوتلی ملتلرك میاننده عجبا ترکیانك
وضعیتی نه مرکزده‌در ؟ ایکی قوای هائله آره‌سنده
نه موقعده بولنیورز ؟ هانکی متفق کروه ایله اتفاق
ایتملی‌در ؟ ترکیانك حال انفرادده بولنمسی خیرلی می
شبهه‌سز که محترم وکلامز دولتك نازك وبحرانلی موقعنی
تقدیر ایتمشلر وبوتون دولتلر ایله ایی کچنمك ومناسبات
دوستانه‌ده بولنمق آرزوسندن آیرلمامشلردر . لکن
بو هرکسله حسن مناسبات وانفراد پولتیقه‌سی حیثیت
ومنافع مشروعه‌مزه خلل کلمامك شرط قطعی‌سیله پك
طوغری اوله‌بیلیر . حالبوکه احوال وجریان یومیه بونك
عکسنی اثبات ایدییور . حال انفرادده بولندقجه منافع
وحیثیت ملیه‌مز خللدن تجاوزدن وقایه ایدلمیور . بزم
یوزمزه قارشی دیشلرینی غجرداتان دشمنلر اوقدر
چوقدر که عادتا ایلك ضربهٔ آهنینمزك هانکی آغزه
ایندروب آنی برلحظه‌ده خون آلود ایتمکده شاشیروب
متردد قالیورز . یونانلیلر سوکیلی کریدمزی المزدن
آلمق فکریله براً وبحراً سلاحلانیورلر . ماکدونیایه
کوز تیکن بلغارلر بزی بر درلو راحت براقیورلر .
تأمین مشروطیت وآسایش عمومی ایجاباتندن اولان
سلاح طوپلامق مسئله‌سی بلغار وطنداشلرمزه تطبیق
اولندیغی کبی صوفیه مطبوعاتیله قومیته‌جیلر قیامتلر
قوپاروب علیهمزده بیك درلو مفتریاتده بولنیورلر .
بیکلرجه عساکر و اولاد مسلمین عزیز قانلرینی صرف
شو سلاح طوپلانمسی مسئله‌سندن طولایی دوکدیلر
فدای جان ایلدیلر . بوکون بوتون امت محمد
آرناوودلغنده ، حورانده ، کردستانده ،
یمنده شهدا و مقتولین مسلمه حقنده قان آغلیه‌رق
ماتم طوتیور . حالبوکه بر بلغارك بر رومك
بو یوزدن بر طاملا قانی بیله دوکلمدی . بلغارلر، اشقیا
وچته‌جیلری تأدیب ایتمکدن بیله حکومت مشروطیتپرو
ریمزی منع ایتمکه قالقیورلر . حکومتمزك الك عادلانه
اجرا آتی واك معتدل حرکاتی بو کوچك قومشولریمزك

نظرنده ناخوش ومنفور كورنيورر. بوتون جهان بيليوركه
بز مشروطيت ومساوات اوغورنده پك بهالى فداكارلقلر
ايديـورز . بوتون عثمانليلرك حقوق ومال وناموسنى
محافظه ايتمك خصوصنده عظيم برمتانت ايله چاليشيورز.
اشته حقيقى بر ادارهٔ مشروطه بونى ايجاب ايدر . ديكر
مملكتلرده مثلا روسيه‌ده شورشلر اغتشاشلر هپ اصول
مساوات ومشروطيتك عدم تطبيقندن وجوده كلديكى
حالده ممالك عثمانيه‌ده ظهور ايدن فتنه وفسادلر هپ
عدالت وحريتك تماميله وبلا تفريق جنس ومذهب
اهالى اوزرنده تطبيقندن ايلرى كليور. نه ايچون بويله
اوليور ؟ البته كه حكومت سنيه اجرا آتنده حقلى در .
مشروطيت بويله امر ايدر . لكن ايچمزده باشقه آماله
خدمت ايدن دشمنلر وخائنلر واردركه بو دولتك ترقى
وتعاليسنى كورمك ايسته‌مزلر . خارجدن اختلالجيلر
خفيه‌لر انتريقه‌جيلر وپاره‌لر ايله برلكده ايچمزده منافع
خسيسه و امال خبيثه‌لريله مست اولان بر طاقم آلچاقلر
مملكتمزده غوائل چيقارمغه چاليشيورلر . فقط بونلر
بوقدر دكل اجنبيلرك قاپيتولاسيونلرى ، استاسيونرلرى
بيلمم بيتمز توكنمز امتيازلرى حالا دوام ايدوب طورمقده
ايكن عثمانليلر حريت كامله ومطلقه‌لرينى هنوز قزانمامشلر
ديمكدر . زيرا حريت واستقلالمز تأمين وتأييد ايدلمش
اولسه‌يدى او حالده عدليه نظارتمز سائر دولتلرده
اولديغى كبى بوتون دعاوى ومنازعات داخليه‌يى كندى
محكمه‌لرنده قطع وحكم ايده‌جك ايدى . ممالكمزده
بولنان عثمانلى پوسته وتلغرافخانه‌لرى بوتون خروج
ودخول ايدن مكتوبلر مراسلات ومخابراتك يكانه
واسطه‌سى اوله‌جقدى . سفارات وتبعهٔ اجنبيه‌يى محافظه
ايتمك ايچون عثمانلى دونتماسيله اردولرى كافى كورينه‌جكدى
حالبوكه ، هيهات ! طوغريسى بو آغير وآجى حاللرى
آجينامق قابل دكلدر. بوحاللر مشروطيتمزه برر ضربه‌در
برر يارەدر . بونلره آرتق تحمل ايتمك حيثيتمزى
دلخون ايديور .

اى اسلاملر ! اى حميتلى عثمانليلر ! الله عشقنه
اويانكز ، كوزلريكزى آچكز . اول امرده منافع
شخصيه‌كزى وطن وملت اوغورنده قربان ايدوب
يكديكركزله برلشكز ! آمال نفاق وجدالدن وازكچوب
يكوجود اولكز . سزه بوكوزل ومقدس دينى كتورن
اوسوديككز پيغمبر بيورور «انما المؤمنين اخوة» ديندشلريمز
ايرانده قان آغلايورلر ، بلغارستانده ، كريدده ، هر
يرده اخوانمز مظالم وقهرلر آلتنده كريان ونالان برحالده
بولندقلرينه دائر برسس بيله چيقارەميورز! چيقارسه‌قده
بيله بش پاره ايتمز زيرا بزى ديكله‌ين بر قولاق يوقدر !
فقط مع التأسف دردلرمز بورادەده بيتميور ! نه انجيلدن،
نه سنت كليسادن ونه‌ده قوانين قديمهٔ خرستيانيه‌دن هيچ
برحكمى وصلاحيتى حائز اوليان ، واليوم مكمل ومنتظم
بر پارلامانتويه مالك اولان روم پطريقخانه‌سنه نه‌ديه‌لم ؟
عادتا حكومت ايچنده بر حكومت تشكيل ايدن شو
مؤسسهٔ «رحانيه» باشمزه الك آغير بر بلا اولىور !
باب عالى‌يه قارشى بوكون (فنار) عادتا رومادەكى
(قوبرنال) . قارشى رقابت ايدن (واتيقان) كبى بروضعيت
متكبرانه‌ده بولنيور ! تاريخ خرستيانى‌ده ايكى مثبت
حقايقى بورادەتذكار ايتمك مجبوريتنده بولنيورز . برنجى
حقيقت . ٣٢٥ تاريخ ميلادى‌ده مشهور [نيقيا مجلس
عمومى] نك وضع ايتديكى قانون نامه‌سنك آلتنجى
ماده‌سنده بوتون روما ايمپراطورلغنده موجود اولان
خرستيانلرى اوچ پطريقلغه تقسيم وتوديع ايلدى . يعنى
يعنى بوتون لاتين اقوامنى روما پسقوپوس اولان[پاپا]
نك تحت رياست روحانيه‌سنده : وكافهٔ روم و سريانى
لسانيله تكلم ايدن آسيا و اوروپا قطعه‌لرندەكى مسيحلره
انطاكيه پطريقى اجراى رياست ايتمكه ، و كذا مصر
وافريقا نصرانيلرى اوزرنده‌ده اسكندريه پطريقى حاكم
روحانى تعيين قلنمش ايديلر .

دیمك اولیورکه قسطنطنیه پسقوپوسی انطاکیه پطریقنك
انجق یوزلرجه دیکر پسقوپوسلری کبی بر مأموری ایدی .
صکره لرده ایمپراطورلرك سایه سنده بیزانس میتره پولیدی
کسب نفوذ وقوت ایدرك پطریقلك مقامنی اشغال ایتدی .
بالآخره ینه عین سایه ده یعنی قوهٔ جسمانیه سایه سنده
« پطریارقوش ایقومه نیقوش » عنوان عظمت فروشانی
غصب ایلدی . بو « پطریق عمومی » عنوانی پاپا ودیکر
پطریقلر شدتله پروتستو ایلدیلر . شمدی آشکاردر .

فنار پطریقلکنك منشئ مبدئی نه انجیلدندر نه ده
کلیسادن بلکه صرف ارادهٔ ایمپراطوریه دن . بناءً علیه
امور روحانیه دن باشقه ایشلره مداخله ایتمکی قطعیاً تجویز
ایدلمز . ایکنجی حقیقت تاریخیه ایسه . مجالس عمومیه یی
اجتماعه دعوت ایدن ذات پطریقلر یاخود پاپالر دکلرایدی .
بلکه دائما ومجرداً ایمپراطورلرك امر نامه لری ایدی .
ایمپراطورك فرمان واراده سنی استحصال ایتمه دن بویله
مجالس عمومیه نك اجتماعنه جرئت ایدن پاپالر یاخود
پطریقلر طرف حکومتدن درحال حبس و سورکون
اولنیوردی .

شو پطریقخانه مسئله سنی استطراداً ذکر ایتمکدن
مقصدمز بوکبی غوائل ، دولت عثمانیه نك منفرد وضعیف
اولدیغنی حس ایتدکلرندن طولایی ایلرو کلیور .

بتون بو کیفیات مؤسفه و بوقدر مشاق و آجی
حقیقتلر قارشوسنده طوروب باقیورز . حالمز نه اوله جقدر ؟
تجاوز ایتمکلکمز شویله طورسون . حقوق صریحه مزی
مدافعه ایتمکده بیله مأذون دکلز . کندی مالمز اولان
کریدی قوهٔ مسلحه ایله آلمغه حقلی ایسه کده حقسز
کوستریلیورز .

بزه دیلنی اوزادان کوچوك قومشولریمزی آنلری
کمال سهولتله صوصدرمغه وحتی قفه لرینی ازمکه متقدر
اولدیغمز بر حالده بر شی یاپامیورز . دیمك اولیورکه
هیئات متفقه بیننده بز بویله منزوی ومنفرد قالدقجه آنجق
بزی دوکدکلری زمانده کندیمزی محافظه ایتمکه مأذون
اوله جغز . بر دولتکه صرف کندیسنی تجاوزات
خارجیه یه قارشی یالکز مدافعه یه محکوم براقیرسه
او دولت انقراضه محکومدر .

حکومتمز عناصر مسلمه یی تأدیب ایدیور اصلاح
ایدیور . سسنی چیقارمیور ! فقط خرستیان
وطنداشلریمزه عین معامله ده بولندیمی رعد وصاعقه لر کبی
فریادلر وافترالر قوباریور خرستیان و موسوی
وطنداشلریمزك جانلرینی مالارینی وعرضلرینی کندی
جان ومال وعرضمز کبی محافظه یه شرعاً مجبورز . عجبا
بوندن باشقه نه ایستمکه مستحق اوله بیلیرلر ؟ اشته
انفراد وضعف سیاسیمزدن بالاستفاده بزی مشکلات
وغوائله القا ایدیورلر . استقلال حرکتمزی تأمین
ایتمك ایچون حال انفرادن چیقملی یز .

مستقل وبی پروا بر دولت هر بر حرکتنده و هر
درلو مسلکنده سربست اوله رق آنجق کندی ملتنه
وپادشاهنه مسؤل اولیور . بز ایسه تضییقات خارجیه
آلتنده یاشامقدن اوصاندق ! بناءً علیه دولت عثمانیه نك
انفراد وانزوادن چیقمق زمانی هرحالده حلول ایتمشدر .

بر هیأت اتفاقیه نك بریسیله اتحاد واتفاق ایتمکلمز
منافع عمومیه مزك ایجاباتندندر .

عبدالامیر داود

مکتب قضاة امتحاننده قازانانلر

مکتب قضاتك صنف امتحانلری اوله جه وخروج صنفی امتحانی ده
اغستوسك یدنجی جمعه ایرتسی کونی ختام بولمشدر . مکتب
مذکوردن نشئت ایده جك اولان افندیلرك شهادتنامه لری دردست
تحریر اولدیغندن ختامنده اسامیلری اعلان ایدیله جکدر .

انجق کچن نسخه مزده اسامیلرینك اعلان ایدیله جکنی یازدیغمز
وجهله بو سنه مکتب مذکورك دخول امتحانه کیروبده بعد
العید اجرا ایدیله جك اولان تمیز امتحانه قبول ایچون اهلیتی
تبین ایدنلرك اسامیسی بر وجه آتی ذکر وبیان اولنور .

اکینلی حافظ عثمان اوفلی حسین کاظم دده آغاجلی رضا
سلفکه‌لی علی کونانلی حسن تحسین تیرانلی فاضل خوبه‌لی
حافظ علی مغنیسالی نوری نوره‌قوبلی حسن تحسین توقادلی
بکر ویچه‌لی مصطفی شاکر خیره‌بولیلی حسین حسنی کوتاهیه‌لی
احمد عاصم کوردوسلی مصطفی المالیلی محمد فخری مرعشلی
حسین کوتاهیه‌لی عبداه حمدی ایاشلی حافظ امین اکری‌دره‌لی
عبدالعزیز آستانه‌لی احمد آصف وقف کبیرلی اسماعیل
کیره‌سونلی توفیق قریه‌لی احمد اوفلی اسماعیل آقچه آبادلی
حافظ صالح کیره‌سونلی علی سلستره‌لی علی آیدینلی عالم کلیسلی
مصطفی شوقی کوتاهیه‌لی عبداه علائیه‌لی علاءالدین صالحلیلی
احمد الاشهرلی احمد نجاتی باطوملی ملا حسن سعردلی مصطفی
مغله‌لی محمد درامه‌لی عبدالقادر بوسنه‌لی محمد شاکر ریزه‌لی
یوسف خوبه‌لی عثمان ازمیتلی حافظ حسین آتنه‌لی موسی
کاظم ریزه‌لی احمد ازمیتلی مصطفی اطنه‌لی عثمان باطوملی
حسن میخالجیقلی احمد ارخوه‌لی مسعود طواسلی اسماعیل
آستانه‌لی محمد نوری مغنیسالی سامی کرماستیلی اسحق
طاشلیجه‌لی مصطفی مخلص اینه کوللی محمد خندکلی مصطفی سیفی
برغمه‌لی علی اسکدارلی محمد اقشهرلی حسین اقسکیلی محمود
اردولی محمد خلوصی سرفیجه‌لی حافظ خلیل البستانلی یوسف
خوبه‌لی احمد ارخوه‌لی محمد محی‌الدین بهسنیلی اسماعیل صاری
شعبانلی مصطفی بولیلی احمد نظیف سیواسلی علی رضا
سلستره‌لی امراه میخالجلی حافظ احمد بروسه‌لی محمد یلاف
آبادلی مصطفی وزیر کوپریلی محمد حق قرین آبادلی حسین
کلنارلی عبدالسلام عثمان بازارلی حسین زیله‌لی رحمی کککبوزه‌لی
حسام الدین حصن منصورلی مصطفی البستانلی مصطفی عنتابلی
محمدعلی آتنه‌لی حیدر انامورلی محمد زهدی یلواجلی حافظ علی
عثمان کره‌سونلی محمد شکری عثمان بازارلی عثمان اقشهرلی
علی قالقاندلنلی یوسف عشاقلی سلیمان بوزغادلی نوری
باطوملی حافظ جلال سیوه‌رکلی احمد فهمی عشاقلی احمد بیله‌جکلی
حافظ احمد فزانلی حسرات حامد اونیه‌لی حافظ یوسف بیله‌جکلی
حسین خوبه‌لی عمر لطفی اسکیشهرلی حسن فهمی
سکودلی حسین ارمناکلی عبدالله قالقاندلنلی وهبی ارخوه‌لی
توفیق سروری کاشغرلی عبدالله قزلحصارلی حسن کککبوزه‌لی
مصطفی خلوصی توقادلی امین وهبی حصن منصورلی احمد فائق
اونیه‌لی احمد زغفرانبولیلی عثمان آتنه‌لی علی قونیه‌لی محمد
خلوصی اوفلی علی کوردوسلی علی رضا طاغستانلی شامل
نوره‌قوبلی حافظ احمد سیروزلی عبدالرحیم استانه‌لی مصطفی
کمال الدین بارطینلی اسمعیل فیره‌جکلی علی اوخریلی ذکریا
قره‌مانلی بحری مغنیسالی حافظ حسین میدیاتلی احمد حلمی
مپاوریلی عبدالله صوفیلولی احمد خلوصی سیواسلی عبدالله
البستانلی علی کوملجنه‌لی حسن حلمی اوده‌مشلی مصطفی
حلبلی عبدالله قریه‌لی مرتضی باطوملی محمد جلال الدین کوتاهیه‌لی
حافظ احمد بولیلی احمد نصراه باطوملی علی رضا برغمه‌لی
محمد بالیه‌لی علی نعللوخانلی ادریس اقحصارلی مصطفی
استانه‌لی حافظ عبدالله انقره‌لی شوکت آتنه‌لی مجید انقره‌لی
احمد بنیان حمیدلی سیدابراهیم ارکربلی خداوردی ریزه‌لی
محمد قندره‌لی محمد نوری الاصونیه‌لی حافظ حسین ازمیدلی
صادق اطه‌بازارلی محمد لطف الله اشمه‌لی علی مغله‌لی محمد
امین البستانلی محمد مپاوریلی مجید دوزجه‌لی اسمعیل
کرماستیلی هارون اوه‌جقلی رجب اکریدره‌لی حافظ محمد
کره‌سونلی اسمعیل کوتاهیه‌لی حسین کرماستیلی صالح صندیرغیلی
محمد سیواس حمیدیه‌لی حافظ یوسف مپاوره‌لی احمد الهامی
اکینلی حسن ریزه‌لی حسین ریزه‌لی یحیی ارزنجانلی یونس
سلستره‌لی رجب طربزونلی عبدالحلیم ارضروملی رشدی
کسکیملی محمد پراوادیلی بکر ماردینلی محمد نوری سینوبلی
احمد شوکت طرابلس شاملی محی‌الدین دکزلیلی حسین کونیکلی
احمد مپاوریلی مصطفی کاخلی نعیم ارضروملی علی فکری باطوملی
رجب یوی آبادلی هاشم مپاوریلی علی بهاءالدین تیمور حصارلی
حافظ مصطفی اردولی حافظ واصف ارزنجانلی حافظ مصطفی البستانلی
مصطفی پراشووالی ایوب افندیلر .

جمعیت علمیه اسلامیه‌نك عشاق شعبه‌سنده تموزك یکرمی اوچنجی جمعه کونی صباحلین ساعت ایکیده ارکان حکومت ، علمای کرام ، اشراف ویوزلرجه اهالی بلده حاضر بولندیغی حالده مولود شریف وحفاظ کرام طرفلرندن وجوه قرائت ایدلمش وبعده علمادن حاجی محمد علی وعمر خواجه زاده احمد شاکر افندیلر ایله مفتی افندی طرفندن بربرینی متعاقب مشروطیتك مشروعیتندن وبوکبی جمعیتك دینه ، وطنه ، ملته فوائد ومحسناتی اولدیغندن بحث ایدیله‌رك غایت مؤثر نطقلر ایراد ایدلمش ومؤخرا فضیلتلو حاجی راسخ افندی عربی العباره بر دعای بلیغ قرائت ایتدکدنصکره حاضرون شربتلرله اعزاز واکرام ایدلمش اولدیغی محلندن اشعار اولنمشدر .

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد   بیان الحق   عدد — ۷۵

بازار ایرتسی   فی ۲۳ شعبان سنه ۱۳۲۸   وفی ۱۶ اغستوس سنه ۱۳۲۶

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ »

ممالك اجنبیه ایچون :
۶۰ ، ۲۰ فرانق
۳۰ ، ۱۰ »

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثرمقالاتده آیات کریمه واحادیث نبویه درج‌ایدلمش بولندیغی نظراعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجااولنور .

درسعادت
محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

وعظلرمزدن مأمورینك اوصافنه دائر

کچنکی درسمزده هرصنف اهالینك متقیلر زمره‌سنه داخل اولمسیچون نه کبی صفات ایله متصف اولمسی لازمکله‌جکنی بیان ایده‌جکمزی وعد ایتمش ایدك . ایشته بوکونکی درسمزده عمال حکومت یعنی مأمورین حکومتك اهل تقوی اولنلرینی وشرعا مطلوب اولان اوصافلرینی بیان ایده‌جکز .

معلومدرکه متقی دیمك نفسنی صرف عبادته حصر ایتمك ایله اولماز متقی دیمك بالجمله افعال واقوالنی واعمال واخلاقنی شرعشریفه تطبیق ایلیان کمسه دیمکدر . آنکچون انسان احکام شرعشریفدن نفسنه متعلق اولان قسملرینی بیلمش واوکرنمش اولملیدر . یعنی بر انسان کندیسنه لازم اولان علم حالنی بیلملیدر .

علمحال دینجه خاطره مزراقلی علمحال کلور . آنك محتوی اولدیغی مسائلی انسان چوجقکن اوکرندیکی ایچون بر کمسه‌یه علم حالکی بیلمیورسك دینیلرسه کوجه‌نیر . حالبوکه اوکرنمسی لازمکلان بر چوق مسائل واردرکه آنی علمحال کتابندن استنباطه هر آدم قادر اوله‌ماز . علم اخلاقه عائد برچوق مسائل واردرکه آنك تطبیقاتنده خطا اولنور . ظاهرده ثواب حقیقتده کناه بعض شیلر واردرکه آنی تفریق قولای اوله‌ماز .

مثلا برمأمور ، زمان اشتغالی آمری طرفندن تعیین ایدلمش بر مأمور بر طاقم اعذار واهیه ایله مأموریتی باشندن آیریله‌ماز . مصالح عبادی تأخیر ایده‌ماز . بشقه شیله مشغول اوله‌ماز . وقتنی شونکله بونکله قونشمقله کچیره‌ماز . حتی اوراد ایله اذکار ایله عبادتله نوافل ایله‌ده اشتغال ایده‌مز اکر بشقه شیله اشتغال ایدرسه اوزرینه درحال رؤیتی شرعا واجب اولان مصالح عبادی تأخیر ایتدیکندن طولایی شرعا مسئول اولور . چونکه مأمورلر حکومتك ملتك اجیرخاصیدر . تعیین اولنان ساعات وزمانده بر معذرت شرعیه بولنمدقجه نفسنی اول ایشه حصر ایتمسی لازمدر .

بر مأمور جنـاب حقك متقيلره وعد ايلديكي اجر وثوابه نائل وجنته ومتقين زمرەسنه داخل اولمق ايچون شخصنه عائد فرائضى ادا ومحرماتدن اجتناب ايله برابر شرعشريفك مأمورلر حقنده بيان ايلديكي اوصاف ايله متصف اولمسى ده لازمدر . ايشته بودرسمزده بو اوصافى بيان ايده‌جكز .

اولا شوراسنى سويليه‌لم كه اسلاميتك ايلك دورەلرندەكى مأمورلرله صكرەكى مأمورلرى مقايسه ايده‌جك اولورسەق تقوى واخلاق جهتندن چوق فرقلى بولورز . چونكه اخلاق بوزوقلغى اهاليـدن مأمورلره سرايت ايدر . اولوقتك انسانلرى بزه نسبتله نصلكه اورع واتقى ايسەلر مأمورلريده اويله‌در .

اسلاميتك ايلك دورەلرنده حكومت مأمورلرينك الك مهمنى قاضيلك ، اميرلك تشـكيل ايدييور ايدى . بونلرده طلب اوزرينه تعيين ايدلمزدى . بلكه علمنه ، اقتدارينه ، صداقتنه ، اسـتقامتنه ، عدالتنه ، وجدانته امنيت ايديله‌جك ذوات آرانير ، بولنور ، مأموريت كنديسنه تكليف ايديلير اكثريسى قبولدن امتناع ايدر قبوليچون اجبار ايديلردى . ابو موسى رضى‌الله عنه ايله برابر حضـور پيغمبرى‌يه داخل اولان ايكى كمسـه پيغمبرمزدن مأموريت طلب ايتدكلرنده پيغمبرمز بن مأموريته حريص اولنـانلرى ومأموريتى ايسته‌ينلرى تعيين ايتمم بيورەرق جواب ويرديلر .

امام اعظم حضرتلرينك قضايى قبولدن امتناع ايتمسى سـببيله حبس اولدوغى مشهوردر كذلك ابى قلابه وسفيان ثورى حضرتلرينه‌ده امر قضا تكليف اولنه‌رق قبول ايتمملرى اوزرينه حبس ايديله‌جكلرينى آكلادقلرندن فرار ايتمشلر واولنجه‌يه قدر غائب اولمشلردر .

بوكبى اهليت واقتدارلرى درجۀ كفايه‌ده بولنـان ذواتك قضـايى قبول ايتمدكلرينك سـببى دركار اولان اهميت فوق‌العادەسنه مبنى كاهى حقها عهدەسندن كلـكه امين اولەمدقلرندن نشئت ايتمشدر .

قضا وامارتى تقلد ايدنلرك يوم قيامتده مسئول اوله‌جقلرينه دائر بعض احاديث شريفه وارد اولمشـدر . بوراده بونلرى ذكره لزوم كورميز . آنجق شوراسنى سويله‌مه‌دن كچه‌ميزكه قضا وامارتدن وسائر بيوك مأموريتلردن توقى ايدلمك ايچون وارد اولان آثار هركسى بومأموريتلردن نفرت ايتديرمك مقصديله وارد اولميوب بلكه بو مأموريتلرك حد ذاتنده اهميت فوق‌العادەسنى تقدير ايتديرمك وبو مثللو مأموريتده بولنانلر عدالت ومساواته وحقوق عبادك محافظه‌سنه وحسن تمشيتنه كمال اعتنا ايله دقت واهتمام ايتمك ايچوندر .

فقهاء كرام آنفا ذكر اولنـان حديث شريف ايله آنك امثالى اخبار وآثاردن (طلب الولاية لا يولى) قاعدەسنى اجتهاداً استنباط ايتمشلر ايسه (الااذا تعين عليه) ايله اسـتثنا ايتمشلردر اهل وارباننك بولنه‌مامسنه مبنى حقوق عبادى صـيانت وظـالملرك ظلمنى دفع ايچون مأموريت ايسته‌ينلر استثنا ايدلمش ونفسنده ظلمه تمايل وعجز حس ايدنلره مأموريت قبول ايتمك حرام ومأموريت ايچون تعيين ايدنلر ايله اجراى عدالت ايده‌جكنه امين اولانلره مأموريت ايسـتەمك جائز واكر بر مأموريتى اجرا وايفايه كنديسـندن بشقه بر كمسه بولنمازسه اول مأموريتى قبول ايتمك كنديسـيچون فرض عين واكر كنديسندن بشقه‌سيده بولنورسـه فرض كفايه اولديغى كتب فقهيه‌ده مسطوردر .

ايشته بومسئلۀ شرعيه‌يه مبنى هر صنف مأموريتلر ايچون تعيين ايتمش يعنى يامكتبدن نشئت ايتمش وياخود اهليت واقتدارى درجۀ كفايه‌ده بولنمش اولان ذواتك مأموريت طلب ايتمسى شرعا جائز وبلكه فرض كفايه‌در .

حتى بر كمسه بر مأموريتى ايفايه وعبادالله حقنده اجرا ايديلان مظـالمى دفعه اقتـدارى اولور وعدالت ومساواته رعايت ايده‌جكنه امين بولنورده اول مأموريتى برمقدار مال بذل ايتمه‌دن استحصال ايتمك ممكن اولمازسه

عباداللهی ظلمدن قورتارمق ایچون بر مال بذل ایدوب اول مأموریتی استحصال ایلمسنی بعض علما تجویز ایتمش ایسه‌ده اکثر فقها بوقولی رد ایتمشلر ولسانیله طلب ایتمسی فرضی اسقاطه کافی اولوب شایدایش باشنده‌بولنان ذات کندیسنی تعیین ایتمزسه اهل وارباب کیرو قویوب یرینه نااهلی تعیین ایتمش اوله‌جغی جهتله جناب حق ورسولنه وجماعت مسلمینه خیانت ایتمش اوله‌جغندن آثم اولور دیمشلردر .

فقط مأموریت طلب ایتمسنك جوازی حسن نیته اقتران ایله مشروطدر . یعنی حقوق عبادی وقایه ومظلوملری ظالملرك پنجۀظلمندن تخلیص وباب حکومته مراجعت ایدن مسلم وغیر مسلم ، ضعیف ، قوی ، بای وگدا . شریف ، غیر شریف ، رتبه‌لی ، رتبه‌سز هرکیم اولورسه اولسون بینلرنده مساوات تامه گوزه‌ده‌رك برینی آخره ترجیح ایتمامك والحاصل ملتك احوالنی اصلاحه نیت و منویسنی مأموریتی باشنده بالفعل اجرا ایتمکدر .

ایشته بوکبی مأمورلراثنای مأموریتنده خطاایتسه‌لر عندالله مسئول اولمازلر .

شیخ عبدالغنی‌النابلسی شقایق نعمانیه صاحبندن نقلاًبیوریورکه شقایق صاحبی امام‌محی‌الدین ابن مصلح الدینك ترجمۀ حالنی ذکر ایلدیکی صرده بنم شیخ محی‌الدینه‌پك‌بیوك‌برمحبتم‌واردر . وبنم‌مدار افتخارمدر . حتی منصب قضایی آنك توصیه‌سی اوزرینه اختیار ایتمش ایدم وبکا برشی حکایه ایلدیکه اصدقاسندن بریسی قاضی ایکن بر مدت کندی اختیاریله قضایی ترك ایتمش اخیرا تکرار سلك قضایه داخل اولمش بونك سببی‌ایسه قاضی ایکن حضرت پیغمبری عالم معناده هفته‌ده بر دفعه گوریکی جهتله منصب قضایی ترك ایدرسه بلکه دهازیاده مناسبتده بولنور زعمیله ترك ایتمش‌ایسه‌ده مناسبت سابقه بالکلیه منقطع اولدیغنی کورنجه ایکنجی دفعه اوله‌رق تکرار قضایی قبول ایتمش وسابقی مثللو جناب پیغمبری رؤیت ایتدیکنده یارسول‌الله بن ذات پاك احمدیکزه قرب ومناسبتی تزیید ایتمك ایچون قضایی ترك ایتدم . بالعکس مناسبت بتون منقطع اولدی دینجه رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم افندمز (ان‌المناسبة بینی وبینك عند القضا تشتغل باصلاح نفسك واصلاح امتی وعندالترك لا تشتغل الا باصلاح نفسك ومتی زدت فی‌الاصلاح زدت قربا منی) بیورمشلردر یعنی بنم ایله سنك بیننده اولان مناسبت سنك اصلاح خصوصنده‌کی اهتمامکله متناسبدر . سن قاضیلك ایله مشغول ایکن هم نفسکی وهم امتمی اصلاح‌ایدییور ایدك قاضیلکی ترك ایتدکدن‌صکره یالکز نفسکی اصلاح ایله مشغولسك سن اصلاحی نه‌قدر تزیید وتعمیم ایدرسه‌ك بنده‌سکا اونسبتده یقین اولورم دیمکدر . (خیرالناس من‌ینفع‌الناس)

یوق اکر برکمسه مأموریتی سببیله ناسه حاکم وآمر اولمق ، ناس نظرنده بیوك گورنمك ، مال جمع ایلمك، اجرای سطوت ایتمك ، احبا واوداسنك وقبیله وعشیرتنك حقسز ایشلرینی‌ترویج ونفوذلرینی تزییدایتمك نیتیله مأموریت طلب ایدرسه آنلره مأموریت طلب ایتمك حرامدر . بو صورتله اجرای مأموریت ایدنلر جهنم عذابنه مستحق اولورلر .

مأمورلرك شرعا متصف اولمسی لازمکلان خصالی علماء کرام بر وجه آتی بیان ایدییورلر (فمن‌الواجب ان یکون فی‌القاضی والامیر خصال ان یکون صحیح العزم محکم الرأی قلیل الغفله) قاضی وامیر وبونلره مماثل مأمورلرده بولنمسی واجب اولان خصال شونلردر . حسن‌نیت صاحبی ورأینده مصیب وقلیل‌الغفله اولملیدر .

(شدیدا فی‌غیر عنف ، لینا فی غیر ضعف ، جوادا من غیر سرف ، بخیلا من غیر وکف) شدید اولملی‌که حیثیت و وقار حکومتی محافظه ایده‌بیلسون فقط عنف ایله معامله ایتمامیلدر . لین اولملی فقط ضعیف و عاجز

اولمامليكه بر طاقم جاهل وادبسزلر فرصت بولوبده زمام ادارهيي اللرينه الماسون . وظيفهسنه صاحب اوله بيلسون جومرد اولملى فقط مسرف اولماملى . بخيل اولملى فقط شرعا ممنوع و عادة معايبدن عد ايديلهجك درجهده خسيس اولماليدر . دقت ايديورميسكز شو بر قاچ سوز نه قدر بيوكدر نه قدر معنيدار در وتطبيق نهقدر مشكلدر .

مابعدى وار

نه فكرده بولنهلم ؟

٤

ماديات ويا معنويات آراسندهكى تعادل نسبتى حفظ ايدن ملت بوائق انقراضدن آزادهدر . شو نسبتك محافظهسىده اخلاق ومعارفك امتزاج يكوجوديسيله اولهبيلير . انسانلر ملك دكلدر كه بيرامن لاهوتيسنه شهوات نظر ؛ تعاليسنى عطف ايدهمهسون . حيوان دكلدركه باصرهٔ افتراسيله بصيرت خيريهسنه پردهٔ بهيميت چكسون .

سعادت بشريه كريبان موجوديتى پنجهٔ تغلبيله ياقهلايوب حفرهٔ اضمحلاله طوغرى سوروكلهين افراط وتفريطدن اوزاقلشمقله قابلدر . بو اوزاقلاشمق اوقدر كوجدركه بونك كوزللكنه هر فرد ادراك طبيعى ايله مطمئناً ايمان ايتديكى حالده بيكده بر كشى دينهجك اقليت منزهه عقلى احتراصات نفسانيهسنه غالب قيلمشدر. شو غالبيت اعتداليه هانكى بر ملتك دماغ موجوديسنه مستولى ايسه او ملتك افرادى آراسنده مسعوديتك تظاهرينى منكر بر كيمسه بولنهماز . انسانلر محاسن ومقابحه صورت متساويهده تعلقه صالح بر قدرت كليهيه نائليتله مخلوقدر . افعال ارادينك كوزلى ، چيركينى فارق معارف ، كوزله ميل ايتديرن . . چيركيندن ايكرنديرنده اخلاقدر . ديمككه انسانلر مواهب فطرتدن اولان ايكى قوتك مالكيدركه برى عامله ديكرىده عالمه عنوانيله معنوندر .

عامله اخلاق ، عالمهده معارفدر فلاسفهٔ اسلام علمى مبدأ ، اخلاقىده غايه فرض ايله بونلر بربرينك متمميدر ديبورلر . غايهسز مبدأده ذرهقدر فائده يوقدر . انسان انفع ناس اولمق ، وطننه .. ملتنه .. دينه خدمت ايتمك ايسترسه علمى لذائذ بهيميهسيله التذاذ ؛ غرور نفسنى اوقشامق ، فخر نماى تكبر اولمق ايچون دكل ، تهذيب اخلاق . . تطهير اعراق ايچون اوكرنملىدر .

برقاچ كونلك عمرينى خوش كچيرمك ايچون تحصيل علم ايدن انسان ، انسان دكل ، بر كاب عقور فلا كتدر . بويله بر انسانك جهلى علمندن انفعدر . سلامت عموميه ؛ آنك جهلندهدر. عرب شاعر حكيمى «ابو الفتح البستى» نك:

يا خادم الجسم كم تسعى لخدمته
اتطلب الربح فيما فيه خسران
اقبل على النفس واستكمل فضائلها
فانت بالنفس لا بالجسم انسان

خطاب ندائى وامريسنه مخاطبيته بويله بر شرير ، بويله بر پرستشكار نفس وهوا لايق دكلدر .

ديمككه اخلاقسز معارف مضردر . وقايع ماضيهيى آغوش احتواسنه آلوب سيماى تجسيمنده كوسترهرك ارباب تفكره صحائف عبرت آچان لدنيات تاريخيه شو فكرك برهان فعليسيدر .

روماليلرك مباديسندهكى ترقيسنى نظر تدقيق وتفحصه آلهجق اولورسهق شو ترقينك بادئ مطلقى اخلاق اولديغى كسوهٔ محققيته بورونور . انقراضنكده مؤثر مستقلى اخلاقسزلق اولديغى آكلارز . بركره دوشونهلم بونلر زمان ترقيسنده معارفى آز . . اخلاقى متين ، آن تدنى وانقراضندهده معارفى چوق . . اخلاقى يوق بر قوم ايديلر .

عجبا روماليلر صفوت اخلاقيهلرينى محافظه ايله ،

محش ورزانله نابودئ مجذوبيتله تفيضياب عرفان اوله‌يدى ادامهٔ موجوديت ايده‌مزمى ايدى ؟ قرق كشيدن عبارت شيران خداىى آسيا قطعه‌سندن ، چارداقدن اوروپايه ، چيمنى قلعه‌سنه كچيروب مظفر قيلان نه ايدى ؟ نه اوله‌جق ؟ فئهٔ قدسيه‌نك شجاعت واتحادى ، مملكتلرينى دشمنلرينه براقوب قاچانلركده اخلاقسزلغى ، اتحادسزلغى وطن حسيله عدم تحسسارى دكلمى ايدى ؟

تكامل مليمزى ، شخصى ، اجتماعى اخلاقمزى خطوب بهيميه‌نك نتيجهٔ ادلهمامندن قورتارمقده آرايه‌لم . بو آرامق عملياتى نظرياته فدا ، تشدقات تصفيق آوره مولعيت مجنونانه ايله ابتلا ، اوضاع غافلشكارانه‌يه تنزل ايتميوب معاليات اعتداليه‌يى دماغمزه تمثيل ايچون كوشش بشريمزى بذل ايله‌در .

يالكز بيلمك ، يازمق ، سويله‌مك ياره ايتمز . هم بيلملى ، هم يازملى ، هم سويله‌ملى ، هم عمل ايتمليدر. فقط نصل عمل ايتملى ؟ ريادن آزاده اوله‌رق جميلياته ميلمزى افعال غير اختياريه‌دن صاييلير جه‌سنه صفت راسخه درجه‌سنه چيقارمقله‌در . چونكه اخلاق ، حسنيات ، حسنياتى ايشله‌مكه اقتدار ، حسنياتى بيلمك دكل ، حسنياته انجذابدن عبارتدر . برچوق زنكينلر كورورزكه كنديلرينه ايى ديدرتمك ايچون پاره‌لر ويريرلر . برچوق عاليجناب فقيرلر كورورزكه احسان وعاطفته بولنه‌مدقلرندن تململات وجدانيه‌دن كنديلرينى قورتاره‌مزلر . فناً ، علماً بويله بر زنكينه سخن رياكار ، بخيل جبلى بر فقيره‌ده جوانمرد طبيعى ، بخيل مجبورى دينير .

ايشته بو انجذابك نابوديسى دكلميدركه بشريتى مصميات ظلميه‌نك دست آهنيننده آلت صما دركه‌سنه ايندير‌ه‌رك بركتلهٔ انظلاميه شكل خموديسنده كوسترمكده‌در .

انقلاب ماديدن انقلاب فكرينك تولدينه خواهشكر ايسه‌ك مقومات حياتيه‌مزك استحصالى ، مآب انسانيه‌مزك ازاله‌سنى ال برلكيله دينه ، وطنه خدمتده آرايه‌لم .

مشروطيت ماديه‌نك محافظ يكانه‌سى ، مؤسس دائميسى مشروطيت فكريه‌در . اصل الاصول انقلات ؛ فكريدر .

مشروطيت الك اول اسپانياده تظاهر ايتديكى حالده آندن بر عصر صكره انكلتره‌ده تجلى ايدن مشروطيته الك اسكى بر مشروطيت نظريله باقيليور اويله‌در نيچون ؟ نيچون اوله‌جق اسپانياليلرك مشروطيتى يالكز ماديتده ، احتشام لفظيده قالمش . . انكليزلركى عظمت معنويه‌سنى ، تأسس فكريسنى ترك ايتمه‌مشدر .

شريعت مبجله‌مزك بيك اوچيوز بوقدر سنه‌دن برى انسانلرى مشروطيته نداى ارشادى ايله دعوت ايتديكى حالده سنه‌لرله شدائد مطلقيتك مقهورى اولمه‌مزه سبب نه‌در ؟ متفكرينمزك اخلاقسزلغى ، سكوت مسكينانه‌سى قيمت ابديته قارشى قدر ناشناسلغى ، متباقيسنكده جهلى دكلمى ؟

وديعهٔ الهيه اولان ادارهٔ كليه‌مزك محاسنه تعلقنى اعتياد ايله برابر معارفى تحصيل وتعميمه چاليشيرسه‌ق حقيله مشروطى بر ملت اولورز . هنرده بودر . ايى بيله‌لم كه اخلاقسزلق بنيان مشروطيتك استناد طاشلرينى چكمكدر. اخلاقسز انسان وطنپرور ، طرفدار مشروطيت اوله‌ماز .

تفكهات قدحيه‌دن ، تمضمضات اغتيابيه‌دن ، عنعنات اسرائيليه‌دن ، خرافات اساطيريه‌دن ذهنلرمزى تصفيه ايدوب حقيله بر عثمانلى ملتى اولمق ايستيورسه‌ق تشبث شخصى‌يه مالكيتمزى فعلاً نكاه ابتصاره آله‌لم .

حاكميت مليه بر فردك موقع اجتماعيسنه اهميت ويرلميه‌رك ، خاطره كوكله باقلمه‌رق ملتك كافهٔ افرادى عقلى ، سعى نسبتنده مكافاته نائليتله بو نائليته مانعه اولمق ارزوسنده بولنان قوهٔ قاهره‌يى قيرمقدر ، ضعيفك قوى‌يه غالبيتيدر ، انتقام مظلومى ظالمدن آلمقدر ،

انظلامدن ، حيوانجه اطاعتدن ايكرنمكدر . تشبث
شخصي‌يي نكاه ابتصاره آلمقده فعلاً حاكميت مليه‌ده يمكدر .

نصوح افندی زاده :

ع . ضیری

تحصیل نسوان

مملكتمزده تحصيل نسوان دنيلنجه اركككلريمزك
وعلى الاكثر قادينلرمزك بركره بيني آتيور . عجبا
به‌نه‌دن ؟

ملتمزك برعضو ديكرينى تشكيل ايدن قادينلرمزك
جاهل ، وقوفسز قاللرينى تجويز ايدييورلرده آنكچونمى ؟
يوقسه بشقه بر سببمى وار .

هر شيئى بلا تنقيد رد ايتمك وقوفسزلق ، محاكمه ـ
سزلكدر . دها طوغريسى اركككلريمزى بر تعصب ،
تعصب جاهليه ايله توصيف ديمكدر . فقط سببى تحرى
اولنورسه اركككلريمزه حق ويرلمك لازمكلور . بزده
معارف ناقص دنيلمكدن يوقدر ديمك دها مناسبدر .
ثمره‌سز تحصيل هركسجه مذموم بلكه‌ده لزومسز انسانلره
تحميل مزاحمدن بشقه برشئ اوله‌من . انسانلرده حب
معارف بر سائقهٔ جبليدر هيچ بر فرد ، جهلی عرفان
اوزرينه ترجيح ايتمز اركككلريمز ايسه بويله بريولى دوشونمدن
تعقيب ايدييور ديرسه‌ك خطا ايتمش اولورز . بونك سببنى
ايكى جهتدن آرايه‌بيلورز اولاً مملكتمزك تحصيل وتربيه‌سى
اور . پا تربيه‌سنه بر وجهله قياس ايديله‌من چونكه بز
مسلمانز تربيه‌مزده اسلام تربيه‌سى اولمق ايجاب ايدركه :
اسلام تربيه‌سى دينى اخلاقى بر تربيه‌در . آوروپاليلر
وقتيله وادئ جهل وتعصبده بويان ايكن نور منير اسلام ،
مسلمانلر اوزرينه بتون شعشعه‌سيله تجلى ايده‌رك انسانلر
اوتجلى‌يه مظهر اولديلر . حتى قرن اولده بيله عرفان
نبوتدن استناره ايله اركككلر كبى قادينلرده فكر وعرفان
صاحبى اولديلر . أم المؤمنين حضرت عائشه بونلرك سردارى
صاييلوركه نائل اولديغى علم وعرفان بر خارقه ايدى
كوستردكلرى آثار ايسه اركككلرى‌ده حيرتده براقدى .

نور اسلامك صاچديغى آثار عرفان برزمان شرقده
بر زمانده غربده تجلى ايتدى .

فقط اوتجليلاتك مأخذى طوغريدن طوغرى‌يه
معارف اسلاميه ايدى تحصيل وتربيه ، تربيهٔ اسلاميه خارجنه
چيقماز بوسببله نافع ثمره‌لر اقتطافنه سبب اولوردى .
وقتاكه شرقده معارف تدنى ايتدى ، سوندى غربليلر
معارفده ترقى ايتديلر بز شمدى منشأ عرفان اوله‌رق
غربى طانيرز . غربليلر واقعا طريق تمدنده ايلرى
كيتديلر . اخلاق وعادات ايسه كنديلرينه مخصوصدر
بز غربدن معارف تحصيلى يرينه آنلرك ايشمزه كليان
ديمزله مناسبتى اوليان ، مناسبتسزلكى آز بر تأمل ايله
آكلاشيلان اخلاقسزلقلرينى تقليددن بشقه برشئ آلمدق
وطريق تمدنى او اخلاقسزلقلردن عبارت بيلدك .
كنديمزى موده‌لره ، اسرافلره قاپديردق بر كيديكمزى
بر دخى كيمامك اركككلريمزك آلديغى شيلرى بكنمامك ،
اركككلريمزك صباحدن آقشامه قدر آلتنك تريله قزانديغى
بز ، لزوملى لزومسز يرلره چارشوده پازارده صرف
ايده‌رك خانه‌مزك ايشلرينه باقمامق كبى حالاتده آوروپا
قادينلرينى تقليد ايتدك بوكبى مناسبتسزلكلره حيات عائله‌يى
فدا ايتدك . حالبوكه آناطولى ، روم ايلينك مكتب
تحصيل كورميان قادينلرى اسكى تربيهٔ اسلاميه‌سنى محافظه
ايله اقتصاددن آيرلمديلر يته اوجهل تعبير ايتديكمز
مدنيت اسلاميه سايه‌سنده عائله سعادتندن كنديلرينى
وزوجلرينى وايه‌دار ايدييورلر . اشته اركككلريمز بو
احوالى كورييورلرده بويله تربيه (!) اوزرينه جهلى
ترجيح ايدييورلر .

ثانياً قادينلر ايچنده اوقويان ، يازان يوق دكل وار
دارالمعلماتده تحصيلم اثناسنده پك چوق رفيقه‌لريمى
بيلورمكه اولدقجه تحصيل ايتديلر وهربرى شمدى بر

مؤسسه‌یی احیا ایدییور حتی قادینلرمز ایچنده فاطمه علیه خانم کبی برچوق مدار افتخارمزده وار شونی کمال جسارتله سویلیه‌بیلورمکه بوکبی تحصیلی ، تربیهٔ اسلامیه‌سنه خلل کتیرمیان قادینلرمز ینه اوتربیه‌یی آغوش مادرده تحصیل ایتدیلر بوکبیلرك وجودیله ارککلریمزده افتخار ایدر . فقط ابتدای انقلابمزده مطبوعاتمزی بیله کیره‌تن برطاقم قادینلرمزك یازدقلرینی دوشونورسه‌ك ارککلریمزی پك حقلی کوریرز ومحترم بیان‌الحقمزك کچن هفته‌کی تنقیداتنه کمال قناعتله اشتراك ایدرز .

دارالمعلماتدن مأذونه

فاطمه نزیهه

اسلامده علوم وفنون

خطابت ایله شعر ، عربك دور جاهلیتنه عائد علومدن اولوب اسلامیتك ظهوریله بونلرك شرفی ، رونقی ، بلاغتی برقات دها آرتمشدر ؛ شوقدر وارکه اهل اسلامك فتوحات وغزوات خصوصنده خطابته احتیاجاری زیاده اولدیغندن او فن ، ترقی جهتیله شعره تقدم ایتمشدر ؛ چونکه خطابت شعره نظراً سهل‌الفهم اولمقله برابر استجلاب همم ، تحریك حماست ، جمع جنود ، ترهیب اعدا کبی امور مهمه‌ده مسلمینك ایشنه یارایوردی ، برده افکار عامه اوزرنده تأثیر بلیغی مشهود اولان امثال وحکم شعر ، خطبه قدر قولایلقله درج اونه‌میوردی ؛ بو جهتله ارباب دها شعردن زیاده خطابته میل ایتمش وخطبه‌لرینی قرأن کریمدن بر چوق آیات ایله ترصیع وتزیین ایلمشلردر .

مسلمین ، اکثر مهالك حربیه‌ده تأمین موفقیت ایده‌رك بر چوق ممالکی الده ایتمش ، بر خیلی اقوامه حاکم اولمش ، متعدد لسانلره اطلاع حاصل ایتمش اولدقلرندن فکرلری ترقی ، ذوق ادبیلری تزاید ایلمسیله کندیلرنده قوت خطابت بر درجه‌یه واصل اولمشدرکه یونان وروماده داخل اولدیغی حالده بونلر قدر خطبا یتشدیرن اولمامشدر ، یونانیلرك اك بیوك خطیبی اولان (دموستن) ه اتمش بر خطبه نسبت اولنمشدرکه بو مقدارك همان نصفنك مشارالیهه نسبتی خطا اولدیغنه قائل اولانلر واردر ؛ حال بوکه خطبای مسلمیندن یالکز امام علی (رضی‌الله عنه) یوزلرجه خطبه ایراد ایلمشدر ، ذاتاً نشردین ، فتح بلدان خصوصنده اسلام خلفاء ، امرا وقوماندانلرینك قوهٔ بلاغتلری پك بیوك موفقیتلر تأمین ایتمشدر ، بربلده‌نك ، بر قلعه‌نك ضبط وتسخیری ایچون عسکره قارشی ایراد اولنان بر خطبهٔ بلیغه‌نك سبب مستقل اولدیغی چوق دفعه‌لر کورلمشدر ، ایشته یرموك وقعه‌سنده خالدبن‌الولیدك ، قادسیه‌ده مغیره‌نك ، اندلس فتحنده طارق بن زیادك ایراد ایلدیکی خطبه‌لرله امثالی بو قبیلدندر .

اسلامده خطبه ایلریله‌مکله برابر شعرده حائز اولدیغی موقع بلندندن سقوط ایتمه‌مشدر ، شعرا اك چوق ملوك امویه‌نك احسان وتوقیرینه مظهر اولمشدر ، بونلر خلقه قارشی ادارەلرینی خوش کوسترمك ایچون شعرایی الده آلت ایتمشلردی ، بونلری جائزه‌لرله ممنون ایده‌رك هم ایشلرینی کوریورلر ، مقصدلرینه نائل اولیورلر ، همده هجو وقدحلرندن سالم قالییورلردی ، امویه‌دن یالکز عمر بن عبدالعزیز (رحمه‌اه) زهد وتقواده خلفای راشدین مسلکنه سالك اولدیغندن مشار الیهك زمان خلافتنده شاعرلر اوقدر یوز کورمه‌مشلردر ، عباسیلردن خلیفه منصور شعرایه حسن قبول کوسترمه‌مشدی ، هرطرفدن هجویه‌لر باشلادی بونك اوکنی آله‌مدن کیتدی یالکز اخلاقی کندیسندن عبرت آله‌رق مدح ایدنلره جائزه ، هجو ایدنلره صبر وتحمل ایله مقابله‌ده بولندیلر .

بنی حمداندن سیف‌الدوله ، ادیب وشاعر ایدی ،

بونك زمان حكومتنده شعرا فوق‌العاده مظهر حرمت اولدی ، هیچ بر ملك بونك قدر كندینی شاعرلره سودیرمكه موفق اولمامشدر .

عربك ادوار جاهلیتنده یتیشن شعرانك آثاری غایت ساده وصنایع لفظیه‌دن عاری ایدی ، بو حال ، بداوت حیاتنك ساده‌لكندن ایلری كلیوردی ، آنك ایچوندركه شعرلرنده كوریلن شیلر هپ موجود اولان شیلردن عبارتدر ، وقتاكه اسلامیت ظهور ایده‌رك فتوحات باشلادی عرب باشقه‌لاشدی ؛ چونكه كشورلر فتح ایدییور ، عالملر كوربیوردی ، كیده ، كیده فكرلر دكیشدی ، دوشونجه‌لر یوكسلدی ، نه‌لر كوربیور ، نه‌لر ایشیدیورسه هپسنی سویلك ، هپسنی آكلاتمق ایسته‌یوردی ؛ بو جهتله ظهور اسلامدن صوكره یازیلان ، سویله‌نن شعرلر صوك درجه مزین ، مجاز وكنایات ایله مرصع بر حالده كوریلور .

طرز تصور وافاده‌لرك بو صورتله دكیشمه‌سندن طولایی شعرای عرب ، درت قسمه آیرلمشدر ، بونلرك برنجیسی شعرای جاهلیه‌دركه امرؤالقیس ، عنتره ، ابن كلثوم ، زهیر ، نابغه ، علقمه ، طرفه بونلردندر ، ایكنجیسی مخضرمیندركه حسان بن ثابت ، كعب بن زهیر ، جریر ، اخطل ، فرزدق ده بو طاقمدندر ، اوچنجیسی مولدین دركه بونلرك مشهورلری بشار - العقیلی ، ابوالعتاهیه ، ابو نواس ، ابوتمام وبحتری در ، دردنجیسی محدثین‌در ، بونلرك ده مشاهیری : متنبی ، معری ، شریف رضی وامثالیدر .

قونیه‌لی :

ع . عاطف

اسیای وسطی‌ده انكلیز - روس رقابتی

مابعد

اون طقوزنجی عصرده روسیه‌نك هندستان استقامتنده توسیع حدوددن كری طورمادیغی معلومدر . روسلرك آسیای وسطی‌ده‌كی توسع عظیمی ناپولئون محاربه‌لرینك ختامی تاریخندن ابتدا ایدر . اساساً ، ١٨١٣ ده كلستان معاهده‌سیله ایراندن طاغستانی ، شیروانی و (آراقس) منصبنه قدر سواحل بحرخزری ضبط ایتمش اولان روسلر ، بر قاچ سنه صوكره ، برنجی نیقولانك زمان اداره‌سنده وتركمانچی معاهده‌سیله نهایت بولان محاربه نتیجه‌سنده (اریوان) ، (نخجوان) ی تسخیر ، و (آراقس) ایله (آرارات) ه قدر ممتد اولان ارمنستان ایرانی‌ده حاكمیتلرینی تأسیس ایلدیلر .

هر محاربه نتیجه‌سنده عجم شاهی سیاستنی روس منافعنه غیر موافق برطرزده تعقیب ایده‌بیلمك اقتدارینی غائب ایدیور ، وایرانك تماميله روس نفوذی آلتنده قالمسی وبلكه‌ده مملكت مذكوره‌ده روس حاكمیتك تأسس ایتمه‌سی قورقولری یواش یواش باش كوستریور ایدی .

رقیبنك سواحل ایرانیه‌یی زیر تحكمنه آله‌رق بو صورتله هرمز بوغازینك مدخلنه حاكم اولمه‌سی احتمالندن طولایی دوچار خوف وهراس اولان انكلتره ، روسیه ایله ١٨٣٤ ده بر معاهده عقد ایلدی بو معاهده موجبنجه طرفین عاقدین ایرانی بر (حكومت مستقله) اوله‌رق محافظه ایلمكی تعهد ایدیورلردی .

ائتلاف مذكور ، انكلتره‌نك ایران جهتندن اولان قورقوسنی ازاله ایلمش وبوخصوصده كندیسنه اطمئنان بخش اولمش ایسه‌ده روسلری تركستان مركزی وهند شمالی استقامتنده (ایرتلیش) جنوبنه طوغری واقع اولان توپراقلرنده سربست براقمش ایدی .

اساساً ، (١٨٣٠) سنهٔ میلادیسنك روزنامهٔ شئونی روسلرك ، برنجی دفعه اوله‌رق (یاقسارت) ه پای انداز استیلا اولدقلرینی قید ایلمش ایدی .

ممالك مفتوحه‌نك خطهٔ هندیه‌دن غایت اوزاق بر

مدافعه بولنمه‌سنه رغماً روسلرك بوتوسعی انكلیزلره ، وتایمك استلزام ایلدیكی تدابیر لازمه‌یه توسل ایتمك . علی‌الخصوص اون طقوزنجی عصر میلادی اوائلنده افغانستان امیری (شاه سوجا) ایله ناپولئونه قارشی‌عقد ایلدكلری اتفاقی تجدید ایلمك خصوصنده سائق یكانه اولدی .

بو مقصدله (بورن) ، ۱۸۳۰ و ۱۸۳۷ تاریخلرنده سفارتله افغانستان امیری نزدینه اعزام اولندی ، وینه سنهٔ مذكوره‌ده ایران شاهنك هراتی محاصره ایلمسی اوزرینه (پوتینژر) نامنده‌كی انكلیز ضابطی مذكور موقعك تأمین مدافعه‌سی ضمننده او طرفه كوندرلدی وعین زمانده انكلیز فیلوسی بصره كورفزنده ایرانه عائد اولان (قارراش) آطه‌لرینی ید ضبطه كچیردی .

كرك لوندره‌ده وكرك قالكوته‌ده عجم شاهنك هراتی محاصره‌سی روسیه‌نك تلقیناتی نتیجه‌سنده وقوع بولدیغنه حكم ایلدیكندن تدابیر مبسوطه غیر كافی كورلدی وبناءً علیه‌انكلتره حكومتنجه افغانستانك‌تأمین مظاهرت ومعاونتینه ودولت مذكوره‌نك بعض احتمالاته قارشی انكلیز هندستان امپراطورلغی‌ایله تشریك‌مقدرات وتوحید مساعی ایلمه‌سنه قطعیاً قرار ویرلدی .

هر زمان مخل راحت وامنیت بر طاقم شورش وعصیانلره زمین ظهور اولان افغانستانده ، ینه بویله بر عصیانی متعاقب شاه سوجانی مقام حكمداریدن تبعید ایله زمام حكومتی ید اقتدارینه آلان دوست محمد خان فطین ، ذكی ومدبر بر پرنس ایدی .

مشار الیهك مقصدی انكلیزله ائتلاف ایده‌رك شمال شرقی حدودنده دائمی صورتده تجاوزاتده بولنان (سیق) لرك ترقیلریله دوچار تهدید اولان حاكمیتنی ترصین وتقویه ایتمك ایدی .

حتی پنجاب قطعه‌سنی دست غصبنه كچیرن (سیق) قونفه‌ده راسیونی رئیسی (رونجه سینغ) ه قارشی‌ده انكلتره‌نك كندیسنه دستگیر اولمسی ضروری بولمقده وبونی تمنی ایلمكده ایدی .

بو فرصتدن استفاده‌ایده‌رك، متین وقوی‌برصورتده كابلده انكلیز نفوذینی تأسیس ایتمك، او زمان هندستان والیٔ عمومیسی بولنان (لورد اوقلاند) ك النده ایدی، لكن بو ذات ، افغانستانك مركز ثقلتی هند امپراطورلغنده كورمك، یعنی مملكت مذكوره‌یی‌انكلتره نك دائرهٔ نفوذ وحاكمیتنه صوقمق خیال دورادوری ایله مشغول اولدیغندن بك فعال عد ایلدیكی بویله بر سیاستی تعقیبه جسارت ایده‌مدی وبناءً علیه امیرك تكلیفاتی رد ایلدی .

نائل امل اوله‌مدیغندن طولانی منفعل ومنكسر اولان امیر ، قالكوته‌ده بوله‌مدیغی استنادگاهی سن پترسبورغده آرامغه قالقدی ، وچاره مراجعت ایتدی، چار بو مراجعت اوزرینه همان (ویكته‌ویش) نامنده بریسنی سفیر فوق‌العاده اوله‌رق كابله كوندردی .

ایشته بو حادثه ، روسلرله انكلیزلر آره‌سنده‌كی مخاصمه‌یی اشعال ایلدی !

درحال هند حكومتی ، اسكی استیلالری ، ناپولئون ایله برنجی پولك پروژه‌لرینی تخطر ایتدی . وكوزینك اوكنده روس حاكمیتی خیال مخوفنك كابلده قامت نمای تأسس اولمغه چالشدیغنی كوردی .

درحال كابله بیوك بر اردو سوقی ایله دوست محمد خانك خلعی ، ویرینه انكلیز منافعنه خادم بر امیرك اجلاسی ایچون لازم كلن تدابیر اتخاذ ایلدی .

بو محاربه‌نك احوال وصفحات مختلفه‌سی معاصر تاریخلرك جمله‌سنده حكایه اولنمشدر . ۱۸۳۹ مایسنده قندهار ، كابل بر انكلیز اردوسی‌طرفندن اشغال‌اولنور دوست محمدخان فرارایدر ، امیرسابق (شا سوجا) مقام حكمداری‌یه كتیریلیر وبوقاریده‌اسمی‌كچن(برون) نامنده‌كی ذاتده مقیم ایلچی صفتیله یكی امیرك نزدنده براقیلیر .

بعده ، ۲ تشرین اول ۱۸٤۱ تاریخنده کابلده بر اختلال ظهور ایده‌رك (برون) قتل اولنور وانکلیز عسکری شهر مذکوری تخلیه ایدر (بو عسکر کوندامق کچیدنده افغانلیلر طرفندن کاملاً محو و پریشان ایدلمشدر.

هندستان حکومتی کابله تکرار بر اردو سوق ایدر (شاه سوجا) وقایع اخیره‌ده قتل ایدلمش اولدیغندن دوست محمد خان انکلیزلرك انضمام رضالریله جالس اورنگ حکمداری اولور .

انکلتره ـ هندستان حکومتی حقنده اسکیدن بری ابراز ایلدیکی آثار ود و مخالصتی یکیدن اظهاره وسیله‌جو اولان دوست محمدخان حکومت مذکوره ایله (۳۰ مارت ۱۸۵۵)ده پیشاور معاهده‌سنی عقد ایلمشدر که معاهدهٔ مذکوره بروجه آتی تعیین شرائط ایدیوردی :

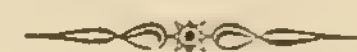
« معتبر هندستان قومپانیه‌سی ایله کابل حاکمی فخامتلو امیر دوست محمد خان حضرتلری آره‌سنده مسالمت متمادیه و مودت دائمه جاری اوله‌جقدر .

هندستان قومپانیه‌سی مشارالیهك حکومت فخیمانه‌لرینه دائما احترام ایده‌جك ، وهیچ بر وجهله مداخله‌لاتده بولونمیه‌جقدر. کندی طرفندن، فخامتلو امیر حضرتلریده مذکور قومپانیه‌نك دوستلریله دوست دشمنلریله دشمن اولمغی تعهد ایده‌جکدر . »

انکلیز دوستلغی ایله اکتساب قوت ایدن دوست محمدخان ، ۱۸٦۲ ده هراتی ضبط ایلدی . وفاتندن صکره‌ده مخدومی وخلفی اولان (صهرعلی) ده عین مودتی ادامه ایلدی ، وکندیسنه ۱۸٦۹ ده (آمبالا) معاهده‌سیله انکلتره حکومتی طرفندن اسلحه ، طوپجی آلات وادواتی اوچ ملیون ویرلدی .

مابعدی وار

نظام الدین

ادبیات

شکوفهٔ بهارستان

— ٤ —

عنصری

مولدی (بلخ) موطنی (غزنه) اولوب شعرای عصرینك مقتداسی (و محمود غزنوی) [۱] نك (سلطان الشعرا) سی ایدی .

سلطانك معیتنده‌کی درت یوز قدر شاعرك ریاستنده بولونوردی که حضور پادشاهی‌یه عرض ایدیله‌جك بر قصیده ، اولا مشار الیهك نظر تصحیحندن کچر بالاخره تقدیم اولونوردی .

مزیت استادانه‌سنه ضیا پاشا مرحوم :

اول عصرده عنصریٔ دانا
اتمشدی قصیده طرزین احیا
یازدی نیجه دلنشین قصائد
کیم یوقدر ایچنده حشو وزائد
غایتله متیندر کلامی
رنکیندر افادهٔ مرامی
یازدیغی قصائد دلارا
اخلافنه اولدی خوان یغما

[۱] محمود غزنوی پدری (سبکتکین)ك تأسیس ایتدیکی غزنویه تختنه ۳۸۷ ده اوطورمش ۳۳ سنه کال شوکت وموفقیتله حکمران اولارق ٤۳۱ ده غزنه‌ده ارتحال ایله‌مشدر. مظفریت ومعارفپرور بر پادشاه ایدی . طبیعت شعریه‌سی‌ده وار ایدی حتی شو رباعی اونك ایدی دیرلر :

آینهٔ خویشرا بصیقل دادم
روشن کردم به پیش خود بنهادم
در آینه عیب خویش چندان دیدم
کز عیب دکرکسان نیامد یادم

مألی :

کندی آینه‌می جلادار ایده‌رك یانمه قویدم . صور معایبم ـ ایچریسنده ـ اوقدر رونما اولدی که باشقه‌لرینك عیوبی خاطرمدن چیقدی .

فضلن ایده‌مز خلف انك کم
الفضل لمن له التقدم

بیتلریله شهادت ایدییور .

زمانك اساتیذی ، عادتا اقتدار شاعرانه‌سنك تلامیذی اولان عنصری ، فردوسی‌یه خطاباً « نظم فارسی بر مملکت عد ایدیلیرسه سن اونك پادشاهیسك که عنصری پیش اقتدارکده کمر بنداولمغه لایقدر » مألنده‌کی

توشاهنشه ملك نظم دری
بندده پیشت کمر عنصری

بیتنی اوقویاجق دوجه‌ده متواضع ایدی . جائزه جویانك حصول امانیسی ایچین معاونتدن چکینمز وتهی دستان شعرانك ایسارینه معاونتدن کری طورماز بر ذات ایدی .

چوقلرینك اکتساب ثروت ایتمه‌سنه واسطه اولدیغی حالده ثروت موجوده‌سی کرك معاصرلری کرك اخلافی طرفندن چوق کورولمش وبر لسان تحسرله یاد ایدیلمشدر . بو متحسریندن بری‌ده (خاقانیٔ شروانی) درکه حقنده « عنصرینك تجره‌سنی کوموشدن ، سفره طاقمنی آلتوندن یاپدیردیغنی ایشیتدم » معناسنده‌کی

شنیدم‌که از نقره‌زد دیکدان
ززر ساخت آلات خوان عنصری

بیتنی سویله‌مشدر .

سلطان محمودك غزوات وفتوحاتنی حاوی برچوق قصائد ایله (وامق وعذرا) نامنده‌کی بر مثنوی وداها بعض آثار منظومه وجوده کتیرمش ایسه‌ده اوتوز بیکه بالغ اولدیغی روایت ایدیلن ابیاتندن قسم کلیسی زمانك پنجهٔ تخریبنه اوغرامشدر .

بهارستان ، مدایح محمودیه‌سندن اولمق اوزره شو قطعه‌یی یازییور :

توآن شاهی که اندر شرق ودر غرب
جهود وکبر وترسا ومسلمان
همی کویند در تسبیح وتهلیل
که یارب عاقبت محمود کردان

مألی :

سن اویله بر پادشاهسك که شرقدهٔ غربده نه قدر یهودی ، آتشپرست ، خرستیان ، مسلمان وارسه هپسی تسبیح وتهلیل اثناسنده (یاربی ! عاقبت حالی محمود ایله) دییه دعا وسنك اسمکه ایما ایدییور .

طاهر المولوی

بر قطعه :

یادکار ایتمش امام شافعی [۱]
فکر آتی‌یی جهان عبرته :
شاعر اولسه‌یدم یازاردم مرثیه
ارتحال روح انسانیته

طاهر المولوی

مألا فارسیدن مترجم بر قطعه :

تأمین ظفر ایتمك ایچین نامکه هر آن
بیك شوق ایله دلدن آتیلیر روح شهیدان
صنف شهدا جند قتیلك ایکن ای عشق !
حیرت ! سکا کونین اولیور بندهٔ فرمان

طاهر المولوی

تخمیس غزل میر سعود :

ضبط کریه ایتمه‌سه‌م کوزدن ، سحاب سینه‌دن
غرق اولورسك حیرته جوش سراب سینه‌دن
فصل درد هجری کوسترسه‌م کتاب سینه‌دن
« آه ایدرسك سویله‌سه‌م بر فقره باب سینه‌دن »
« بر ترنم طویسه‌ك آغلارسك رباب سینه‌دن »

§

---

[۱] مشارالیه حضرتلرینك :
لوکنت شاعراً لرثیت المرؤة
بدیعه‌سندن مقتبسدر

لذت انسيتكله دل اولور كن مغتنم
كوردى چوق بو نعمتى بخت سعادت دشمنم
اوغرادى بادخزانه ، صولدى رنك كلشنم
« بر زمان سن‌ده رفيق دردم اولمشدك بنم »
« سوديكم ! آكلارسك البت اضطراب سينه‌دن »

§

ظن ايدردم قامتك كوردكجه تحمل ايمنى
بر تجليكه صانيردم چاك‌ٔ پيراهنى
اى بهشتى منظره ! غائب ايدنجه بن سنى
« اويله ياقدى نار دوز ختاب هجران كيم بنى »
« شبهه‌سز آتش چيقار اولسه‌م تراب سينه‌دن »

§

دقت ايت كويا مآل (كل شیء هالك) م
ضربهٔ تيغ تغافلدر آ ظالم ! مهلكم
باق عدم آباده آرتق فرقتكله سالكم
« دلخرابم اول قدر انديشهٔ حسرتله كيم »
« خامه‌ده اشكسته‌در بحث عذاب سينه‌دن »

§

بر دقيقه اولسون اى مه ! ترك نخوت ايله‌سه‌ك
ديدهٔ رقتله حال قلبه دقت ايله‌سه‌ك
هجركك آثارينه كنديك‌ده حيرت ايله‌سه‌ك
« قدرت تخريب عشقى آه ! رؤيت ايله‌سه‌ك »
« اولسه بر روزن‌ده مبناى خراب سينه‌دن »

§

ترجمان دلمسك اى خامهٔ محنت اثر !
هر فغانك ويرمه‌ده سوز درونمدن خبر
ايله‌يورسك غالبا تفسير آه شعله‌ور
« آتشين تأثيرى حائزسك نه‌دن ؟ اى شعر تر ! »
« سن‌ده‌مى ياندك ، ياقيلدك سوز تاب سينه‌دن ؟ »

§

نالهٔ حسرت بكا اولمش ايكن بانك سرور
كوش جانه عاشقانه بر غزل ايتدى ورود
اولدى بر فيض جلى طبعمده طاهر ! رونمود
« وجوده كلدم ، فكر تقليده قابلدم اى سعود ! »
« شعر ناجيدن ، او روح افزا شراب سينه‌دن »

طاهر المولوى

عشقنامه

[استاد عرفانپناهم طاهرالمولوى بك افندى‌يى تقليداً يازلمشدر]

خون دل اولور غزاسى عشقك
غدار اوقدر هماسى عشقك
درمان ايله ايليور تغدى
فكر ايت نه‌در انتهاسى عشقك
يوق مرحمتى شكارينه هيچ
جان ياقمه خفيف اذاسى عشقك
بر لحظه‌ده خانمانلر افنا
ايتمكده‌در ابتلاسى عشقك
اويله ازلى كه حلى دشوار
خلقت دكل ابتداسى عشقك
اول رتبه‌كه امتدادى ، اولماز
محشر بيله منتهاسى عشقك
بر بحث خرد شكن خلاصه
احوال ولهفزاسى عشقك
سومك نه‌ديمك ، سويله نيچون ؟
ناقابل حل بوراسى عشقك
نردن كليور ، نهايتى نه
كيمدر امل علاسى عشقك ؟
تعريفى ايچون كلام مفقود
مبهم سبب واساسى عشقك
بن عشق ديدكجه والهانه
كوشه كليور صداسى عشقك
سودا ديديلنجه پيش چشمه
ظاهر اوليور لقاسى عشقك

باه ابدی اسیری‌یم بن
روحمده بتون قواسی عشقك
اولدی دل زاری بی سکونم
بر ساحهٔ اعتلاسی عشقك
کویا که عیون کریه نا کم
بر شاهد انجلاسی عشقك
کویا که صحیفهٔ وجوده
جلد الم انتماسی عشقك
بیمار تنم ، ملول چهره‌م
آیینهٔ خود نماسی عشقك
حالم ایدییور شهادت ایشته
ممکن دکل اختفاسی عشقك
شعرم اولیور حزین و محرق
بر نالهٔ اشتکاسی عشقك
بیك حالته مصادف اولدم
مشکل ایسه‌ده جفاسی عشقك
باه بو ابتلای جانکاه
الك تیره نما بلاسی عشقك
دنیا نظرمده اولدی زندان
دلده وار ایکن ضیاسی عشقك
ایتدی بنی بر نفسده تسمیم
هجران دینن اژدهاسی عشقك
بر لحظه‌ده ترك ایدردم اولسه
جان ویرمك ایله دواسی عشقك
هپ حسنکه عائد ای ملکرو !
کوش ایله! بو، ماجراسی عشقك
همبزمك ایکن دوچشم کریان
بیلمزدی نه‌در بکاسی عشقك
هجران دینیلنجه بن صانیردم
ایواه آنی خولیاسی عشقك
هیهات که نوبهار کچدی
افسوس ، بوکون شتاسی عشقك
کیم اولدی سبب بو افتراقه ؟
نچه بوکا یوق رضاسی عشقك
سومکله سنی روامی اولسون
کوکلم هدف جزاسی عشقك
کریه‌می دکل نزیه وصافی ؟
چشمم‌می دکل سماسی عشقك
صافیت میلمه مکافاة
خسرانمیدر اقتضاسی عشقك ؟
بر جرم‌می ایشله‌دم ، نه اولدم
اولدم ایسه آشناسی عشقك ؟

* * *

الهام ایدن عشقنامه‌در هپ
دل اولدی نفحسراسی عشقك
بی‌شبهه سعود ! او شعر استاد
بر لوحهٔ بی بهاسی عشقك
تقلیدینه اجتسار کرچه
جرأتسه‌ده مقتضاسی عشقك

١٤ تموز سنه ٣١٩

مسعود المولوی

تضمین [١]

جهان بر محشر سودا که سرتاسر غرام افزود
سراپا درد ایله لبریز ، یربر ابتلا آلود
بتون موجود عاشق ، عشق بر موجود نامشهود
اساسندن خبر محدود ، فرعندن اثر مفقود
نه در ماهیتی حسنك ، تعشقدن نه‌در مقصود ؟
نچون فریادلر بیجا ، نه‌دندر کریه‌لر بی‌سود ؟

[١] شاعر بلند فطرت مستجابی زاده عصمت بك افندی قاردشمزك بر مصراع بر جسته‌لری .

معماسين معما ، حلكه رهياب اولان نابود
« بيلنمك احتمالك يوقدر اى راز خرد فرسود ! »

۲۸ مارت سنه ۳۲٥

مسعود المولوى

رباعى

عمرمده نجه راه مخوفه صاپدم
مبناى دلى كاه ييقوب گه ياپدم
انجام اولەرق نائل اقصاى مراد
بن درگه ملادە كلاهى قاپدم

۲۹ مارت سنه ۳۲٦

رباعيات حضرت مولانادن

بد ميكنى ونيك طمع ميدارى
هم بد باشد سزاى بد كردارى
باآنكه خداوند كريمست ورحيم
كندم ندهد بار چوجو ميكارى

مآلى :

فنالق ايديورسكده ايلك اوموبورسك. حالبوكه اسائتك مقابلى ينه اسائتدر . رب كريم ، معبود رحيم اولمقله برابر اكديكك آرپادن آرپا يرينه بوغداى حصوله كتيرمز .

—

دستت دو وچشمت دو وپايت دو رواست
اما دل ومعشوق دو باشند حداست
معشوق بهانه است ومعشوق خطاست
هركس كه دو پند اشت جهود وتر ساست

مآلى :

الك ، كوزك ، اياغك چفت اولماسى لايق وموافقدر لكن دل ودلدارك ايكى بولونماسى خطاى فاحشدر . معشوق تعبيرى بهانه ومعشوق حقيقى خداونديكانەدر . بونى ايكى ظن ايدنلر ، ايمان يقيندن نصيبەدار اولامايانلردر .

—

هركس كسى دارد وهركس يارى
هركس هنرى دارد وهركس كارى
مايم وخيال يار واين كوشۀ دل
چون احمد وبوبكر بكوشۀ غارى

مآلى :

هر كسك كيمسەسى ، هر آدمك بر دوستى وار . هر ذات بر معرفتله ، هر شخص بر ايشله مشغول اوليور . بز ايسه درون دلدەكى خيال يار ايله ، حضرت پيغمبرك صديق اكبرله مغاره داخلنده بولونوشنى تنظير ايديورز .

طاهر المولوى

تركيا اتفاق ايتملى مى

۲

تركيانى استبداددن وبناءً عليه انقراضدن قورتارانلر صاغ اولسون وار اولسونلر ! ملت عثمانيه بونلرى تبجيل وتعظيم ايتمكله برابر اونلردن دها بر چوق شيلر بكليور . منافع عثمانيەيى متين اساسلر اوزرينه تطمين ايتمك شرط قطعيسى ايله هيأت متفقەنك بريسيله اتفاق ضروريمزك اسباب ووسائطنى دوشونوب آراملى درلر . يكى تركيانك بانيلرى ماهر وحاذق معمارلر اولدقلرى عالمجه تقدير اولنمشدر . جسيم ومحتشم برعثمانلى ايمپراطورلغنك محكم وابدى تمللر اوزرينه انشا ايدەجكلرينه قناعت كاملەمز واردر . بونلرك بالجمله تشبثات خير خواهانەلرى يالكز عثمانليلر طرفندن دكل ، بلكه بتون اقوام تورانيه طرفندن دخى مادةً مظاهرت كورەجكدر . اخيراً ايران ملتنه خطاباً نشرايتدكلرى تحريرات عموميه‌

لرنده نجف اشرف وکربلا مجتهدین عظام حضراتی
« بی‌سود » اختلافات مذهبیه‌یی برطرف ایدوب شیعیلر
ایله سنیلرك اتحاد ویکوجود اولملرینی وترکیا ایله ایرانك
درحال اتفاقنی جداً توصیه ایدیورلر ! مجتهدین حضراتنك
شو حرکت فاضلانه وعاقلانه‌لرندن دولایی کافهٔ مسلمینك
قلوب کدر دیده‌لرینی دلشاد بیورمشلردر !

افغانستان امیر کبیری حضرتلری کچنلرده برهیئت
عثمانیه‌یه خطاباً ایراد ایلدیکی بر نطق بلیغلرنده شو
افاداته بولنمش ایدی : — « بن آسیای وسطی‌ده خلیفه‌نك
صاغ قولی‌یم . » دیمك اولیورکه یوز ملیون نفوسی
حاوی [پان‌تورانیان] اتفاقی همان برامر واقع شکلنده‌در.
ایرانیلرك مجتهدلرینه صوك درجه مربوط ومطیع اولدقلرینه
بناءً تحریرات اخیره‌یه اطاعت ایده‌جکلری وارستهٔ شبهه‌در.
افغانستانك من‌القدیم خلافت عظمایه اولان مخالصت
ومربوطیتی هرکسك معلومی‌در . سلطان سلیملرك نادر
شاهلرك یاپه‌مدقلری اتحاد اسلامك بوکون کندی کندی‌یه
وجوده کلدیکنی مع‌المسار مشاهده ایدیورز ! ارتق
حکومت عثمانیه‌نك زمامدارانك همت وغیرتنه صبرسزلقله
انتظار اولنور . بو فرصتك قیمت وذکرینی تقدیر
ایدوب‌ده الدن البته‌که قاچیرمیه‌جکز .

الیوم ایرانده منتظم برقوهٔ حربیه موجود اولمدیغنی
ادعا ایدنلر خطا ایدیورلر. عصر سابقك ابتدالرنده مرحوم
نائب‌السلطنه بهمن میرزانك ترتیب ایلدیکی اخذ عسکر
نظامنامه‌سی موجبنجه حرکت ایدیله‌جك اولورسه ایران
ایالاتندن یارم ملیون جنکاورلر چیقار . بونلر آز برمدت
تعلیمیه‌دن صکره مدهش برقوهٔ عسکریه‌یی تشکیل ایدر.
« یارم ملیون » بیان اولنان عدد ایرانی ایی بیلنلری
بلکه‌ده کولدیره‌جکدر . زیرا [سینا] شهرنده بش سنه
دوقتورلق ایتمش اولان برامریقان حکیمی دونکی کونده
دیبوردیکه : « عراق عجم‌دن اقتضای حاجتده یوز بیك
مسلح سنیلر میدان حربه چیقمغه هردقیقه‌ده آماده‌درلر ! »

شو حسابه نظراً ایرانده مملکتلرندن عساکر اجنبیه‌یی
اخراج وسنورلرینی هردرلو تجاوزاتدن مدافعه ایده‌بیله‌جك
بر قوت یوق دکلدر . فقط انتظام واداره مفقوددر ،
بناءً علیه ترکیا ایله ال اله ویرمك زمانی کلمشدر .

نجف اشرف ایله کربلا مجتهدین عظام حضراتی
بغداد تیمور یولنك [خانقین] دن طهرانه قدر تمدیدینی
دخی توصیه ایدیورلر . ذاتاً بونی [بیان الحق] دخی بر
قاچ آیدن اول توصیه ایتمشیدی . لکن خط مذکوری
کیم یاپه‌جقدر؟ شبهه‌سز که ایران. ایران بالذات کندیسی
پاره بولوب انشا ایتملی‌در . هر ایکیسنده قوه‌دن فعله
چیقارمغه مقتدردر . اوحالده نه‌دن یاپه‌میور ؟ اشته
بوسؤاله جواب ویرمکده متأثر اولمامق قابل دکلدر.
روسیه وانکلتره دولتلری ممانعت ایدیورلر ! ایرانك
تمامیت ملکیه‌سی استقلال تامه‌سی تحت تهدیده بولنیور.
روسیه عساکری آذربایجانی باشدن باشه آیاقلر آلتنه
آلمشلردر ! بناءً علیه آناطولی‌نك شرق حدودلری
دخی تهدید اولنیور . کونش کبی آشکار برحقیقت
مؤسفه قارشوسنده‌یز. یوز ملیون اقوام متحدهٔ تورانیانك
آمال وحقوق صریحه‌سنه مغایر ومهلك شو روسیه‌نك
حرکت ناروای تحملفرسا بر درجه‌یه واردی . انکلتره
دولتی دخی مقتضای سیاست اوله‌رق اسکی پولتیقه‌سنی ترك
ایده‌رك روسیه ایله عقد ائتلاف ایتدی . اقوام شرقیه‌نك
وبالخاصه اسلامیتك اویانمسی انکلتره‌نك مسلك سیاسیسنه
بر تحول کتوردی . بز ایسه حال انفراده قالملی‌یز ،
قاله‌جق اولورسه‌ك وطنی بیك درلو فرطنه وکردابلردن
قورتارمیه‌جغمز، بونکچوندرکه اتفاقه محتاجز .

عبدالاحد داود

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد　　　　بیان الحق　　　　عدد — ٧٦

بازار ایرتسی　　فی ١ رمضان سنه ١٣٢٨　　وفی ٢٣ اغستوس سنه ١٣٢٦

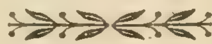
جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

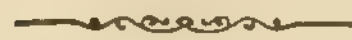

نسخه‌سی ١ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦٠ غروش
التی آیلغی ٣٠ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦٠ ، ٢٠ فرانق
٣٠ ، ١٠ «

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

بازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

بیان‌الحق بوسنه دخی ادرا کیله مشرف اولدیغمز رمضان مغفرت نشانك جمله امت محمد حقنده مبارك اولمسنی ازدل وجان جناب واهب‌الاحساندن تمنی ایلمکله ایفای وظیفهٔ تهنئه ایلر .

تاریخ اسلام اصحاب فیلدن

وقعهٔ فیل :

(مابعد)

دین مبین اسماعیلك بقیه‌سی اولمق اوزره تعظیم و تکریم ایتدکلری کعبه‌دن انصراف و یمنده احداث اولونان برمعبد عمومی‌یی زیارت وطواف ایله‌مك حجازك مدنی وبدویلری ایچین قابل دکلدر. بوکا بناءً ابرهه‌نك اعلان فرمانی حسن تأثیر ایتمك شویله طورسون اکثر قبائلك دهان استنکافندن صدور ایدن صیحات رد آراسنده غائب اولدی .

حتی (کنانه) قبیله‌سنه تبلیغ اراده ایله بن برمنادینك آواز تفرقه سازی ، خنجره‌سنی ده‌لوب کچن بر اوقله کسدیریلدی .

حتی (نفیل بن حبیب خشعمی) یاخود (قامس بن عبدالله بن فقیم) نامنده تعصب ملیسی [*] غالب بربدوی صنعایه قدر کیده‌رك ناصیلسه قولاینی بولوب بیت قلیسك ایچنه کیردی ودرودیوارینك یالدیزلرینی تلویث ایتدی .

[*] تعصب کلمه‌سی قاموسده « قوم قبیله‌سنه یاخود برمظلوم وستمدیده‌یه یاروباورلق قیدنده اولمقدن عبارتدر » دیه تعرف ایدیلدیکی حالده بعض متصلفین طرفندن (زهدخشك) مألنده قوللانیلیور و صلابت دینیه‌سی بولونان ذواته - مقام تزییفده - (متعصب) ده‌نیلیورر !

بو یولده‌کی توجیهاته تعجبمی ایتملی ، تأسفمی ؟ !

عبادتدن زیاده سیاست فکریله یاپیلان شو بنانك بوصورتله ترسله‌نه‌سی ابرهه‌نك یوزینی قزارتدی . لدی‌التحقیق متجاسر حجازلی دمکه اولدیغنی اوکره‌نجه بالعموم حجاز بونك مطاف معظمی اولان کعبهٔ مکرمه‌یی ییقمق وطائفین‌وعاکفیننك یوره‌کنی یاقمق خیالنه دوشدی. بونی یاپارسه جبههٔ تجبرینه بولاشان شائبهٔ حقارتدن تمیزله‌نه‌جك ظن ایدییوردی .

دەوه کبی کندیسنی تعقیبه مهیا اولان‌عسکرینی احضار ایده‌رك کعبه‌یی تخریب واهالیسنی ترهیب ایچین فیللرایله اردوسنی تجهیز وتقویه ایله‌دی .

فیللردن بری غایت ایری اولوب رنکی بیاض وکنیه‌سی (ابوالعباس) ایدی .

تحف تصادفدرکه ولادت پیغمبریدن اول، بیت‌المعظمی تخریب فکریله کیدن صلیبی بiراردونك اوکنده فیللر اولدیغی حالده هجرت محمدیه‌دن بش التی عصر صوکرا بیت‌المقدسی تخلیص املیله یوله‌چیقان برصلیب اردوسنك پیش عزمنده‌ده قازلر بولونوردی !

حیوان سورولرینی تعقیب‌ایدن بو انسان کومه‌لرینك حرکاتی مضحکات تاریخیه عد اولونسه شایاندر .

اردو حرکت ایدەمکله برابر داها حجاز حدودینی کچمه‌دن فداکاران اشرافدن (ذونفر) نامنده‌کی بر ذاتك معیتیله تقابل ایتدی . دها صوکراده (نفیل بن حبیب) ك ، یاخود (باعس بن خلف) ایله برادری (غفرس) ك قومانداسی تحتنده‌کی (نهران) و (ناهس) قبائلنك تعرضنه اوغرادی .

بومتعرضلرك مقصدلری ابرهه‌یی مکه‌اوزرینه یورومکدن منع ایتمك اولدیغی حالده کندیلری مغلوب ، رئیسلری بولونان (ذونفر) ایله نفیل زنجیر اسارتله منکوب اولدیلر .

اسیر قوماندانلردن (نفیل) ك زنجیری ـ قلاغوزلق ایتمك شرطیله ـ بوینندن چیقاریلدی . طائفه قدر کلدیلر اوراده (ابورغال) اسمنده بشقه بردلیل آلدیلر.

احراق ابراهیم ایچین اودون طاشیان قاطر کبی بو فئهٔ باغیه رهبرلکنی درعهده ایدن (ابورغال) ابرهه ایله اردوسنی (مغمس) ده‌نیلن موقعه قدر کتیردیسه‌ده اوراده چاتلایوب دارالبواره عازم اولدی .

§

٦٢٦ سنهٔ هجریه‌سنده‌وفات ایدوب (معجم‌البلدان) عنوانلی مهم بر اثر معتبر بیراقان (یاقوت حموی) (مغمس) کلمه‌سنی اولا : میمك ضمی ، غینك و میم مشدده‌نك فتحی ایله ؛ ثانیا میمك ضمی ، غینك فتحی، میم ثانیه‌نك کسریله؛ ثالثاً میملرك فتحی و غینك سکونیله اوچ تورلو ضبط ایتدکدن صوکرا طائف یولنده مکه‌یه ثلثان فرسخ مسافه‌سی بولونان بر موضع اولدیغنی و ابورغالك بو موضعده‌کی قبرینك عربان طرفندن رجم ایلدیکنی یازییور .

نبی مطهر علیه و آله صلوة الله الاکبر افندیمز حضرتلرینك دفع حاجت ضمننده مکه‌دن بورایه کلدکلرینی‌ده علاوه ایدییور .

مابعدی وار

طاهرالمولوی

اون بش اون آلتی سنه‌اول یازلمش اثرلرمدن :

« مقدمه »

یاخود

علوم نیه تدوین اولنوب هر برینه مخصوص بر اسم طاقلمشدر ؟

مابعد

هرعلم مسائل کثیره‌دن عبارتدر او مسائلی جهت وحدت ذاتیه وعرضیه دنیلان ایکی شی دائرهٔ مضبوطه‌یه آلیر .

برکره « جهت وحدت ذاتیه » نك وظیفه‌سی نه‌در ؟ آنی آکلایه‌لم :

بیلمم خاطرکزه کلیرمی ؟ بو بحثك باش طرفنده « کافهٔ علوم موضوعلری سایه‌سنده بربرندن سچلدیلر » دیمشدك . بوراده‌ده دیرزکه :

اوت ! سچلدیلر ، سچیلرلر . چونکه موضوع علمدن عبارت اولان « جهت وحدت ذاتیه کندیسنك اعراض ذاتیه‌سندن باحث بر آلای مسئله‌لری بر علم یاپمشدر بوجهت ایستر وحدت حقیقیه‌یی حائز بولنسون ایسترسه اعتباریه‌یی .

وحدت حقیقیه — حقیقةً براولان شیئه‌دیرلر :

علم حسابك موضوعی بولنان « عدد » کبی ، که وحدت حقیقیه‌یی حائزدر .

وحدت اعتباریه — اعتباراً بر اولان شیئه‌دیرلر : نحوك موضوعی بولنان « کلمه » ایله « کلام » کبی که بونلر حقیقةً ایکیدر . فقط هر ایکیسی‌ده معنایه موضوع لفظ اولمقده اشتراکاری حسبیله برشی اعتبار اولنمشدر . کاه‌لم جهت وحدت عرضیه » یه :

بوده علومك غایتیدر . لکن شوقدر وارکه :

وجودده « جهت وحدت ذاتیه » یه تابعدر . چونکه بر علمك غایتی وجودده او علمه تابعدر .

علم ایسه موضوعنه ، تابعدر بوصورتده آره‌یردن علم قالدیریلور ایسه بر علمك غایتی او علمك موضوعنه تابع اولمش اولور .

تقریرات مسروده‌دن آکلاشیلورکه :

علوم ایکی‌درلو تعریف اولنور . بری جهت وحدت ذاتیه‌سیله ، دیکری ایسه عرضیه‌سیله‌در . مثلا : منطق « بر علمدرکه کندیسنده تصورات وتصدیقاتك اعراض ذاتیه‌سندن بحث اولنور . » دیه تعریف اولنورسه برنجی جهت ایله تعریف ایدلمش اولور ؛ یوق اکر « بر قانوندرکه کندیسیله فکرك صحیح وفاسدی بیلنیر . » دیه تعریف اولنورسه ایکنجی جهت ایله تعیین ایدلمش اولور .

ایشته بوایکی وجهله اولان تعریفلر هر هانکی علم اولورسه اولسون او علمك مقدمه‌سی صره‌سنده صایله‌رق مسائلندن اول یازیلور ، که طالب علم اولان کیمسه بصیرت اوزره بولونسونده کورکورینه او علمه باشلامسون .

بناءً علیه تدریسی خصوصی معارف عمومیه نظارت جلیله‌سندن عهدهٔ عاجزانه‌مه تفویض بیوریلان « علم کلام » ه باشلامه‌دن موضوع وغایتنی وسبب تدوین ومشتمل بولندیغی احکام جلیله‌نك کیفیتیله اشرف العلوم اولدیغی « باذن الله تعالی » برقاچ مبحثده بحث ایده‌جکز .

برنجی مبحث

علم کلامك موضوعی

عقاید دینیه‌یی اثبات کندیسنه تعلق ایتمك اعتباریله « معلوم » در ، بو تعلق ایستر یقین اولسون ایستر اوزاق چونکه بوفنك مسائلی باعقاید دینیه‌در : الله قدیمدر ، بردر کبی ویاخود بو عقائدك توقف ایتمش اولدیغی بر طاقم قضیه‌لردر : اجسام جواهر فرده‌دن مرکبدر ، خلاجائز درکبی . اعادهٔ اجسامك صحتنی اثبات ایچون بو ایکی قضیه‌یه احتیاج بدیهیدر ؛ حتی محققین بیله « اعاده اجزای متفرقه‌نك بر یره طوپلانمسیله‌در » دیورلر .

حالبوکه بو اعاده شرایعك خبر ویردیکی وجهله بو عالمی اعدام ، ودیکر عالمی‌ده ایجاد ایله‌در ؛ بشقه بر شیله دکل . ایمدی اعاده بوعالمك فناسنی مستلزم اولنجه طبیعیدرکه : صحتده خلافك جوازینه محتاج اولنور .

تعریفی :

عقاید دینیه‌یی اثبات کندیسنه تعلق ایتمك اعتباریله معلومك اعراض ذاتیه‌سندن باحث برفن جلیل القدردر کوریپورسکز که بو تعریف جهت وحدت ذاتیه‌سیله‌در ، عرضیه‌سیله‌سی کله‌طورسون .

قاضیٔ ارمودی دیورکه :

بوعلمك موضوعی « ذات الله » در . بونده اعراض

ذاتیه‌سندن اولان صفات ثبوتیه وسلبیه‌سیله عالمی احداثی
کبی دنیاده‌کی . حشر اجساد کبی آخرتده‌کی افعالندن
بحث ایدلدیکی کبی . کندیسی اوزرینه وجوب وعدم
وجوبی نقطهٔ نظرندن بعث رسول ، ثواب ، عقاب کبی
دنیا ایله آخرده‌کی احکامندن دخی آیریجه بحث اولنور
صاحب مواقف بوکا ایکی وجهله اعتراض ایتمشدر:

« وجه اول » [٤] بو علمده بعض دفعه جناب
واجبه استناد ایتمه‌لری اعتباریله جواهر ایله اعراضك
حاللرندن بحث اولنور . بو مبحوث عنهما ایسه ذات
اللهك اعراض ذاتیه‌سندنده دکلدر . بناءً علیه بونلری
موضوعك اعراض ذاتیه‌سنه ارجاع ایله بو اعتراضدن
یاقه‌یی قورتارمق ممکن اوله‌ماز .

سؤال

ایکی جوهر تداخل ایتمز ، اعراض منتقل دکلدر .
کبی سوزلردن بو فنده بحث مدنیت حسبیله‌در ؛ یوقسه
مسائل حسبیله دکل . بناءعلی ذلك بونلرك احوال
موضوعه عدم رجوعی اوکه سوریله‌رك کلامك موضوعی
« ذات الله » در . دیه اعتراض ایدیله‌من .

جواب

بو فنده مبادی اولمق اوزره بحث اولدیغنی ادعا
ایتدیکك جواهر اعراضك حاللری بذاتها امور بنیه‌دن
دکلدرکه بالکلیه بیاندن مستغنی مبادئ مطلقه‌دن
اوله بیلسون بهمه حال بر علمده بیان اولنه‌جقدر .

اکر علم کلامده بیان اولنورسه او زمان مسائلندن
اولمسی لازم کلیرده احوال موضوعه رجوعلری دائرهٔ
وجوبه کیرر . حالبوکه جواهر ایله اعراضك حاللرندن

[٤] بو اعتراض کلامك موضوعی « ذات الله » در دین
متأخرین علمایه وارددر ؛ یوقسه متقدمینه دکل . چونکه جواهر
ایله اعراضك حاللرندن بحث علمای مشار الیهك یازدقلری کتب
کلامیه‌ده‌در ، متقدمینك کتابلرنده ایسه ذات ، صفات ، افعال
احکام الهیه‌دن بشقه بر شیدن بحث اولنمامشدر . نته‌کیم فاضل
سیلکوتی مواقف حاشیه‌سنده بیان ایدیور .

بحث . کلامك موضوعی بولنان « ذات الله » ك احوالنه
رجوع ایده بیلیرمی ؟ یوق ! اکر دیکر بر علمده
بیان اولنورسه آنك بیان ایدلدیکی علم اولسه اولسه
علم کلامدن دها اعلی بر علم شرعی اوله بیلیر ؛ یوقسه
شرعی اولمایان علم اوله‌من . علم کلامك مبادیسنی شرعی
اولمیان علم اعلاده بیان جائز دکلدر . اکر جائز اولیدی
علی الاطلاق علوم شرعیه‌نك رئیسی شرعی اولمیان علم
اعلایه محتاج اولوردی .

کوریلیورکه علم کلامدن عالی علم شرعینك ثبوتی
اتفاقاً باطلدر برقائل ایچون اعتراض قیلیقلی شویله برسوز:
« بعض دفعه علم اعلانك مبادیسی علم ادناده مبیندر
نته‌کیم جزء لایتجزانك ابطالی علم الهیٔ اعلانك »
« مبادیسندن اولدیغی حالده مسائلندن بولندیغی جهتله
علم طبیعیٔ ادناده مبیندر . بو صورتده یاکندیسنده
« بیان ایدیلیر بر علم شرعینك ثبوتی ویاخود مبادی »
« نقطهٔ نظرندن شرعی اولمیان بر علمه احتیاجی لازم »
« کلیر ایمدی اکر ایکنجی شقك بطلانی ادعا اولنورسه »
« تسلیمدن چکینمز ایسه‌کده برنجی شقك بطلانی »
« تسلیمده براز دوشنورز . »
سویلمکه یول وارسه‌ده
جوابنده دیرزکه :

بر علم شرعی یوقدرکه مبحوث عنه اولان کلامك
مبادیسی او علمده بیان اولنه بیلسون .

« وجه ثانی » موضوع علمك وجودی اوعلمده ـ
که موضوعی بولندیغی شیدن عبارتدر ـ بیان اولنماز .
علمده مبین اولان مطلوب ، اعراض ذاتیه‌یی موضوعه
اثباتدن بشقه برشی دکلدر . حالبوکه موضوعه اعراض
ذاتیه‌یی اثبات ، موضوعك وجودینی اثباته متوقفدر .
ایمدی موضوعك وجودی عرض ذاتی اوله‌رق بوعلمده
بیان ایدیله‌من . چونکه وجودك ماعداسی ـ که اعراض
ذاتیهٔ سائره‌در ـ موضوعه اثبات ، وجود موضوعی

اثباته متوقفدر ، وجود موضوع ایسه عرض ذاتی اوله‌رق بحث اولنسه اوده اثباتندن ناشی آیریجه وجود موضوعه توقف لازم کلور ، که بوده شیئك کندی نفسنه توقفی دیمك اولدیغندن باطلدر .

سؤال

وجودك غیریسی اولان عرض ذاتی‌یی اثبات، وجود موضوعه متوقفدر ؛ بوقسه وجود موضوعی اثباته دکل بناءً علیه وجود ، عرض ذاتی اوله‌رق موضوعه اثباتندن طولایی شیئك کندی نفسی اوزرینه موقوفیتی فلان لازم کلز . چونکه مثلا : الله تعالی موجوددر قضیه سنده‌کی وجودی جناب واجبه اثبات وجود موضوعه که بوراده الله تعالیدن عبارتدر ـ توقف ایتمکله سنك دیدیکك کبی شیئك کندی نفسنه توقفی لازم کلز . وجود اثبات وجودك عینی دکلدر .

نصوح افندی زاده :

ع . ضیری

عالم اسلامده برخطوهٔ اتحاد

خطهٔ عربك اوفق بر قبیله‌سندن لمعه نما اولوبده بتون جهانی شعله بار ایدن اسلامیت ، عموم افرادی « واعتصموا بحبل الله جمیعا . . . » امر جلیل ذی شانی طوعاً قبول ایتدکلری ایچون ایدی که آز وقت ظرفنده اسیانك افریقانك وحتی اوروپانك اك مهم یرلرینی ید اشغاله المش ایدیلر . وقتا که بو امر اعتصام اهل اسلام آره‌سنده یاواش یاواش سوء استعماله اوغرامغه باشلادی . اهل اسلام آره‌سنده اویانان فتنه‌لر ، فسادلر کیتدکجه چوغالدی اسلامیتی اوج اعلایه چیقاران اتفاقلر خللدار اولدی هرکس اسلامیتك ، انسانیتك تعالیسندن زیاده اغراض شخصیه‌سنی تعقیبه قویولدی اشته اوزمان مکنت اسلامیه خللدار اولمغه باشلادی کیده کیده اوتمز توکنمز

طوائف ملوك دورلری باشلادی . تعقیب ایدیلان اغراض شخصیه منافع شخصیه عادتا بین المسلمین بر سیاست اسلامیه صورتنده کوستریله‌رك اهالی آره‌سنده موقعنی تأمین ایتمك استیانلر دیکرلرینی کورلتمك، کوزدن دوشورمك ایچون هیچ بر فرصتی قاچیرمادی . هیچ بر تشبثی عقیم براقمدی . هر درلو حیل ودسایسه مراجعتدن کیرو طورمادیلر . حتی بو جمله‌دن اوله‌رق تعقیب ایتدکلری سیاست فاسده‌یی تقویه ایچون اهل اسلام آره‌سنده بر طاقم مختلف اعتقادلر، مذهبلر احداثندن‌ده چکنمدیلر . ودیه بیلورمکه اك اول جمعیت اسلامیه آره‌سنه دوشوریلان مذهب اختلافاتی سیاست تعقیبندن ، تقویه‌سندن بشقه برشیٔ دکلدی .

شمدی بز ماضی‌یه ارجاع نظر ایله او تلهفاتی یکیله‌مك استه‌میورز. هرنه اولدیسه اولدی ملت اسلامیه مذهبجه اعتقادجه بر طاقم تفرقه‌یه دوچار اولدی . بزم سویلك استه‌دیکمز شیٔ انجق بو کبی اختلافات مذهبیه، اهل اسلام آراسنده‌کی تفرقه‌یی بربرینه قارشی نظر نفرتی موجب اوله‌جق برماهیتده‌میدر ؟ دکلیدر ؟ اشته بوراسنی تشریح ایدهلم : ومن الله التوفیق . اهل اسلام آره‌سنده ایکی مذهب اختلافی وار بریسی فرعی. دیکری اصلی‌در فروع واعمالده‌کی اختلافات هیچ بر زمان اهل اسلامی نزاع ومناقشه‌یه دوشورمدیکی کبی فرع وعملده‌کی مذهب صاحبلرینك یکدیکرینه قارشی آلدیغی طور برهانیدر . وبوده امت محمده رحمت واسعه‌دن عبارت اولان اختلافات قبیلندن اولدیغی ایچون مرغوب ومقبولدر . ایکنجی اختلاف که : اصله تعلق ایدن دها طوغریسی اعتقاده راجع اولان اختلاف بین المسلمین ینه اجتهادده اختلافدن عبارت ایسه‌ده بواختلاف شرعاً مجوز اولمامقله ویکدیکرینی انجق اومختلف فیها اولان مسئله‌ده حقلی طانیمامقله برابر بو اختلافاتك الده جنی وضعیت انجق ینه برهانی اولمق لازم کلیردی چونکه دین اسلامك بر معارضه قارشی حکمت

وموعظهٔ حسنه‌دنصکره اك بیوك سلاحی مجادله حسنه درکه: اوده آداب دائره‌سنده مباحثه ایله معارضه حقی قبول ایتدیرمکدن عبارت در. بو، بویله ایکن وحدانیتی ونبوت محمدیه‌یی، قرآنی اعتقادده وبرقبله‌ده برلشن بردین اصحابنك بعض مسائلده بربرینه قارشو الـه‌جغی وضعیت انجق برهانی اولمق وواقع اولان اختلافات او مسئلهٔ مختلف فیهایی تجاوز ایتمامك، لزومنده رایت اسلامیه‌نك التنده برلشمك لازم کلیرکن مع التأسف وقتیله افکار عمومیه‌نك توجهندن استفاده فکریله سیاست حکومته اختلافات مذهبیه‌یی مزج ایده‌رك ایپی بویامق ایستینلردن قالمش بر بدعت قبیحه اهل اسلام أره‌سنده شیوع بولمش وعادتا بر مرض مستولیه حکمنی آلمش نهایت بو حال جهلا أره‌سنه کیرنجه بربرینه نفرت ایتمك کویا مقتضای دیانت ایمش تلقی اولنمغه باشلامش. وحتی ایشتدیکمزه کوره ایرانك اکثر بلادنده برسنی‌نك سنی نامی التنده سربست سربست کزمسی مشکل بر حاله کلمشدر حالبوکه دین اسلام، دکل بویله بردینده بولنوبده بعض مسائلده‌کی اختلافله آیری بر مذهب صاحبنه حتی موسوی، عیسوی دکل بر اتشپرسته بربتپرسته بیله یابه‌جغی معامله ینه انسان معامله‌سیدر.

اعتقاداتك قلبی وجدانی اولمسی حسبیله هیچ بر کمسه اوته‌دنبری تعقیب ایده‌کلدیکی اعتقادنده دیناً مسئول ومعاتب اوله‌من بر عیسوی، بر موسوی، بر بتپرست بر اتشپرست دین اسلام نظرنده انساندر، انسان اولمق حسبیله حمایهٔ اسلامه‌ده مظهر اوله بیلیر اعتقاد هیچ بر صورتله دوچار تعرض اولمدیغی کبی اعتقادی یوزندن هیچ بر حقی اضاعه ایدلمز ایدلدیکی‌ده یوقدر.

حالبوکه: برچوق زماندنبری ایران اهالئ اسلامیه‌سی أره‌سنده تحدث ایدن شیعیلك سنیلك منازعاتی او قدر ایلری کیتمشدی‌که: هر فرقه دیکرینی عادتا انسان بیله طانیمیه‌جق درجه کلمشیدی. فقط بوکبی فکرلر هپ حکومات مستبده‌نك القائاتندن بشقه‌ده برشی دکلدی شکرلر اولسون‌که: کرك عثمانلیلر کرك ایرانیلر بربرینی متعاقب نائل مشروطیت اولدیلر کوردکاری ورطه‌لری بر بر اکلادیلر. بتون خطالرینی تعمیره باشلادیلر اشته بو جمله‌دن اوله‌رق نجف علمای شیعیه‌سنك ایران اهالیسنه خطاباً یازدقلری بیانامه‌ده «شیعیلر ایله سنیلر أره‌سنده‌کی لزومسز منازعه‌لره نهایت ویرلمیدر. بونلرك برینه اسلام اقوامی أره‌سنده براتحاد اقتصادی حصولنه چالشلملیدر» دیورلر. اشته نجف علماسنك بوسوزلری زرین قلمله یازیله‌رق بتون قلوب اسلامیانده محافظه ایدلمکه شایاندر چونکه اتحاد اسلامك اك مثمر بر خطوه‌سیدر.

م. صفوت

اسیای وسطی‌ده انکلیز ـ روس رقابتی

— مابعد —

معمافیه انکلیزلرك افغانستانده تأسیس نفوذ ایتملرینه قارشی روسلر بی حرکت قالمیورلردی.

(ویتکه‌ویش) هیئت مرخصه‌سنك دوچار اولدیغی مغلوبیت سیاسیه‌دن صکره روسلر کرك آوروپاده‌کی وکرك سیبریاده‌کی مستملکه‌لرینك افغانستاندن یوزلرجه فرسخ اوزاقده بولندیغی بر زمانده مملکت مذکورده برسیاست فعالیه تعقیبی امکانی اولمدیغنی ایچه آکلامشلر ایدی. (۱۸٤۰) تاریخنده روسلرك آسیای وسطی‌ده اك ایلریده بولنان مواقعی (سیردریا) و (ایرتیش) اوزرنده ایدی. (۱۸٤۵) دن اعتباراً قیرغیزلر دائرهٔ اطاعته ادخال وخیوه اوزرینه سوق عسکر ایدلدی. سوقیات مذکوره‌نك دوچار اولدیغی مغلوبیته رغماً، روسلر ۱۸۵۲ تاریخنده (قوخان) خانلغنه‌یازن استیلا اولدیلر و ۱۸۵٦ده طاشکندی ید ضبطلرینه کچیردیلر. بر قاچ آی صکره

(خوجان) ، و (١٨٦٨) تاريخنده جنرال قوفحان سمرقند شهرينى آوردهٔدست استيلا ايدەرك بخارا خاننى روسيه‌نك زير حمايه‌سنه كيرمكه اجبار ايلمش ايدى . اك نهايت ١٨٧٣ ده خيوه‌اوزرينه عين زمانده سوق اولنان اوچ‌قول اردو مملكت مذكوره‌يى دست ضبطنه كچيرەرك كوس‌زن ظفر وغالبيت اولمش ايدى .

فتوحات اخيرهٔ مذكوره نتيجه‌سنده روسيه (ام دريا) و (پامير) ده چهره نماى موجوديت اولەرق افغانستانك جهت شماليه‌سنده مملكت مذكوره ايله تماميله هم حدود اولمش ايدى . ايشته بو آندن اعتباراً روسيه ايله ، كابلده حاكم مطلق اولان ، (دوست محمد خان) و (صهر على) ايله عقد ايلديكى معاهدات مودتكارانه موجبنجه حائز نفوذ وقوت بولنان انكلتره آره‌سنده روس ـ افغانستان حدودينك تعيينى مسئله‌سى موضوع بحث ومناقشه اولدى . (١٨٧٢) ده ائتلاف طرفين ايله منعقد معاهده موجبنجه افغانستان شمالى حدودى (ساراخ) دن‌باشلايه‌رق (خواجه صالح) ه ، بخارا ـ بلخ‌خطى اوزرنده‌كى (اوقوس) معبرينه‌قدر كيدييور ، وبعده (ام دريا) استقامتنده (قوقجا) منصبنه قدر يوكسله‌رك بوصورتله (واقان) ى داخل دائرهٔ حدود ايديپوردى .

بومعاهده ، غلادستونك مستملكات پولتيقه‌سنده‌كى موفقياتنك اك جليسى عد اولنمغه سزادر!

انكلتره‌نك كنديسيله يالكزباشنه بوحدوده‌مسئله‌سنى حل ايتمسنه رضا كوسترمكله روسيه ، اوزمانده تعيين ايدلمش اولان حدودى كچمه‌مكى تعهد ايديبور ، وساحهٔ فعاليتده رقيبنى سربست براقيوردى .

ايشته بوصورتله افغانستانك ، هند ايمپراطورلغى محصله‌سنى تشكيل ايدن هيئت مجموعهٔ قوايه داخل حكومەتدن اولديغى ضمناً طانيليور ، وكنديسى ايچون بك محتشم وشانلى اولان بو نتيجه‌يى انكلتره هيچ برعسكر فدا ايتمه‌رك ، وبرپاره‌بيله‌صرف ايتمه‌رك‌الده‌ايديبوردى .

ائتلافنامهٔمذكورك امضالانمه‌سنى متعاقب ، بولنديغى حال‌وموقع جديدى‌ادراك‌ايدن افغان‌اميرى ، ناظرلرندن بريسنى ؛ تصادف ايده‌جكى كرك خارجى وكرك داخلى مشكلاتده هند حكومتنك كنديسنه ظهير اولمسنى طلب مأموريتيله (١٨٧٣) ده سيملايه اعزام ايلدى ، و هندستان خديوى بولنان لورد نورتبروق اميرك نقاط نظرينى موافق بولمغله خارجيه نظارتنه بر وجه آتى تكليفاتده‌بولوندى : « افغانستان حكومتى ، كافهٔمناسبات خارجيه‌سنده بيوك بريتانيانك فكر ومقصدينه تبعاً تعقيب‌سياست ايلك‌شرطيله ، اثرتشويق اوليان‌تجاوزاتده انكلتره‌نك كرك نقداً ، وكرك بالفعل معاونتنه مظهر اوله‌جقدر . » اكربوتكليف‌قبول‌اولونسه‌يدى افغانستان مسئله‌سى ـ انكلتره‌جه ـ حل ايدلمش اوله‌جقدى ، لكن ، بتون وقت وفطانتنى ١٨٧٢ انكليز ـ روس ائتلافنك نتيجه پذير اولمه‌سنه حصر ايتمش اولان غلادستون ؛ بوتكليفى قبولدن احتراز ايله « انكلتره ـ هندستان وافغانستان مناسبات قطعيه‌سنك مناقشه وحلنى دها مناسب بر زمانه تأخير ايلك لازم كلديكنى » جواباً بيان ايلدى .

غلادستون ، بوخصوصده‌كى جبانت‌سياسيه وسياست مترددانه‌سندن طولايى‌برطاقم اعتراضاته هدف اولدى .. فى‌الحقيقه ، اوزمانلر انكلتره‌ده مستملكات واقتصاديات پولتيقه‌سى ايچون سردايديلن مطالعات وبوبابده‌كى‌افكار عموميه‌نك‌حالت روحيه‌سى نظراعتباره آلنمديغى تقديرده غلادستونك بوترددينى ايضاح ايتمك پك‌ده قابل‌اوله‌مز . اوزمانلر بيوك بريتانيانك مستملكات پولتيقه‌سى تاريخ حياتنك اوچنجى دوره‌سنه كيريپوردى .

حكومات متحدهٔ آمريقانك‌اعلان استقلالندن‌صكره نهايت بولان وحكومت مركزيه طرفندن مستملكاتك تفتيش واداره‌سندن عبارت اولان ؛ وينه « آناوطن »

طرفندن مستملکاتك اداره‌سی ایچون اعانات سنویه ویرلسی طرزنده بولنان اصوللرك ترکنی متعاقب انکلتره‌نك مستملکه‌لری نائل حریت اولیورلر ، وهر بری کندی مصارف داخلیه‌سنی تأمین ایتمك وظیفه‌سیله توظیف ایدلدیکندن طولایی بردور جدیدك ، یعنی دورسربستی ومختاریتك میلادنده بولنیورلردی .

۱۸۴۹ ده‌قوبدن،مانچستره : « مستملکاته مختاریت اداره ویریکز ، وکندی مصرفلرینی کندیلرینه تحمیل ایدیکز ! » دیمش ایدی . مومی الیه بو نظریه‌سنه بر نتیجه‌ٔضروریه‌اوله‌رق ، مستملکاتك حکومت مرکزیه‌یه اولان ارتباطك مودت وشفقت ایله‌قائم اوله‌جغنی ، وهر مستملکه‌نك قیمتنی ، تجارت مرکزیه‌یه بخش ایلدیکی کشایش وفعالیت ایله تقدیر ایتمك لازم کله‌جکنی علاوه ایدییوردی . آرتق مستملکه‌لر ایچون نه بر پاره‌صرف ایتمك ، نه‌ده بر عسکر فدا ایتمك آرزو ایدیلمیوردی ، ممالك بعیده‌ده‌کی مشکلاتدن ، قاریشـقلردن بحث ایتمکی کیمسه ایسته‌میوردی ، یالکز مرکزك ترقیات اقتصا - دیه‌سنی تسهیل چاره‌لری تحری اولنیوردی . . انکلتره خارجیه نظارتی ، بومسلککی اختیار ایتمش ایدی . حقیقت حالده انکلتره‌نك بوخصوصده‌کی سائق حرکاتی فکر آتی ایدی : (مستملکات بریه‌نك اهمیتی پك آزدر ، شوقدرکه اونلرك « آچیق قپو » پولتیقه‌سنه تابع طوتیلملری واشخاص واشیانك حضور و آسایشی بر مقدار تحت تأمینه آلملری لازمدر . هرشیئدن اول دوشـونیله‌جك شئ ، سربستئ مبادله‌در .) مؤخراً لودصولسیوردی ، مانچستر مکتبنك مسلك سیاسیسی بو اولدیغی‌یعنی مستملکه‌لری بربارثقیل عد ایلمکدن عبارت بولندیغی سویلیه‌بیلمشدر .

غلادسـتون دها ایلری وارارق : « بر حکومتك دوچار اولدیغی مصائبك الك بدتری مسـتملکاته مالك اولمسی‌در » یولنده ادارهٔ کلام ایتمشدر .

غلادستون اوزمان بتون مملکتنه حاکم اولان بوکبی افکارك تحت تأثیرنده اولدیغی حالده نصل اولورده‌امیرك آرزوسنه موافقت ایده‌رك انکلتره‌یی ، کابلده بلا فاصله ظهورایدن تشوشات‌ایچون‌مداخله‌یه‌سوق ایده‌بیلیردی ؟

انکلیز سـیاسیسی . مملکتك عنعنات تاریخیه‌سـنه مستند اولان و « هندسـتان مدافعه‌سـنی » ایجاب ایدن سیاستك الجا آتیله ۱۸۷۲ معاهده‌سنی عقد ایتمش وبو صورتله روسـلری « اندوس علیا » حدودندن تبعید ایتمش ایدی . فقط مانجستر مسـلکنك طرافدار قانع وملزمی اولان غلادستون دها ایلری کیده‌من ، وکندی مسلکنه مخالف اوله‌رق افغانستانك پیشندن قوشـه‌من ایدی .

هرنه اولورسه اولسون ، تشبث ایتدیکی مخابراتنده موفق اوله‌مامسندن طولایی دوچار تهور اولان (صهر علی) بودفعه ینه‌روسیه‌یه توجیه روی رغبت‌ایتدی .

۱۷ تموز ۱۸۷۸ ده جنرال (ستولیه‌توف) ك تحت ریاسـتنده کابله اعزام اولنان روس هیئت مرخصـه‌سنی قبول ، وهندستان خدیوینك کوندردیکی (سـیر نویل بوول) هیئتنی استقبالدن استنکاف ایلدی . :

درحال اعلان حرب اولوندی !

محاربه ، ۲۶ مایس ۱۸۷۹ تاریخنده (کونداماق) معاهده‌سیله نتیجه پذیر اولدی ، بو معاهده موجبنجه (صهر علی) نك مخدومی اولان امیر جدید (یعقوب خان) کابلده انکلـتره نامنه بر مقیم ایلچینك ، (قاوانیاری) نك بولنمه‌سنی قبول ایدییور ، وممالکنی بیوك‌بریتانیانك خارجی‌قونترولی آلتنه‌وضع‌ایدییوردی .

لکن ۱۸۳۹ ده کابل شهرینی خون آلود ایدن فجیع صحنه‌لرینه تکرر ایتدی ، قاوانیاری ، سلفی‌اولان (برون) کبی‌بتون‌اتباع وعساکریله‌برابر قتل‌اولوندی . انکلیز اردوسی دردنجی دفعه اولمق اوزره ، کابل‌یولنی طوتدی وشهر مذکوری اشغال ایلدی . ۲۲ تموز

(١٨٨٠) ده عبدالرحمن بیوك بریتانیا نامنه رسماً امیر اعلان اولندی . وکندیسنه تکلیف اولنان شرائط آتیه مشار الیه طرفندن قبول ایدلدی : (امیر ، انکلتره‌دن بشقه هیچ بر دولت ایله مناسبات سیاسیه‌ده بولنمیه‌جق ، ومعاملات خارجیه‌سنده انکلتره حکومتنك فکرینه متابعت ایده‌جکدر .

صوك روس ، انکلیز ائتلافندن مقدم بر چوق ائتلافنامه‌لر انکلتره ، افغانستان وروسیه‌نك وضعیات متقابله‌لرینی تعیین ایتدیلر .

برنجیسی ٢٢ تموز ١٨٨٧ روس ـ انکلیز ائتلافنامه‌سی‌درکه « ذوالفقار » حادثه‌سنی متعاقب آسیای وسطای‌روس‌ایله افغانستان‌حدودینی‌تعیین ، وانکلتره‌نك مقررات سابقه ایله ، افغانستانده قزانمش اولدیغی موقعی تصدیق ایلدی .

ایکنجیسی ١١ مایس ١٨٩٥ ائتلافنامه‌سی‌درکه مذکور ائتلافنامه موجبنجه‌روسیه ، افغانستانه « کوچك پامیر » قطعه‌سنی ترك ایتمش و « واقحان » ك بیطرفلغی اعلان اولنمشدر . اك نهایت (١٩٠٥ ده‌کی روس ـ انکلیز ائتلافنامه‌سنه تبعاً عبدالرحمن‌ك خلفی اولان خان جدید « حبیب‌الله » ، (پدرینك ، افغانستانك‌معاملات خارجیه وداخلیه‌سی خصوصنده انکلتره ایله عقد ایتمش اولدیغی ائتلافنامه‌لر احکامنی‌ایفا ایتمکی وهیچ برصورتده هیچ بر وسیله ایله بونلره مخالف حرکت ایتمه‌مکی تعهد ایتمشدر .)

ایشته بو تعبیرات‌دن‌ده آکلاشیلیورکه و حین جلوسنده انکلتره ایله عقد ایلدیکی ائتلافنامه‌لر موجبنجه یکی امیر اولان « حبیب الله » خان انکلتره‌دن بشقه بر دولت اجنبیه‌ایله تأسیس‌مناسبتدن‌قطعیاً فراغت‌ایتمشدر .

مابعدی وار

نظام‌الدین

ادبیات

اون بش سنه اول یازلمش خطابیات وطنپرورانه‌مدن :

— مخاطبم خاقان مخلوع ایدی —

١

تصویر متجلدانه

تنفر ایتمین آلچقدر ارباب حکومتدن
اوتانمز شخص جانی شخص مردمخواره خدمتدن
کروه اشقیا سرکرده‌سی طاغوت بی دینه
چکنمز اهل ایمان بر زمان اعلان نفرتدن
تشکل ایتدی طاغلر کتله‌ٔ اعضای انساندن
خلاصه چاره یوقمی ؟ پنجه‌ٔ خونریز وحشتدن
بلوطلر قاپلادی آفاق استقبالی سرتاسر
کورونمز اولدی آتیز ظلام مبهمیتدن
نفاقك ثابت اولدی صورت قطعیه‌ده آرتق
نمونه کوستره‌ر هر فعلك امحای شریعتدن
حیات ملکی محوه سعی ایدر بالجمله آثارك
اوزاقسك ، پك اوزاق احکام قرآنه رعایتدن
جلوسکدن بری احیای لیل فحش ایدرسك‌ده
حیا ایتمزسك ای غصّاب دعوای خلافتدن
سکا انسان دینن کیمسه آلچقلردن آلچقدر
قودورمش کلب ایچون بر حصه یوقدر آدمیتدن
نه اولر ییقدك ای جانی ! نه جانلر ایلدك اتلاف !
جزاکه انتظار ایت دست قهار مشیتدن
کوونمه احتشام قدریکه پك اوبله ای غدّار
قوپار زنجیر قهرك زور بازوی حمیتدن
یقیندر پك یقین دریوم جانخشای ادبارك
وطندر انتقامك بکله‌ین سیف نبوتدن
کبرتیر بر کون البته سنی بوغمقله ای سفّاك
سمایه فشقیران خون شهادت قبر مدحتدن

ایدرسك حقه قارشی قوهٔ جبریه استعمال
شقاوت منتظردر سن کبی محروم نصفتدن
عدالت بکله نیرمی ؟ سن کبی مجنون شهوتدن
رجای نور اولونماز بر کثافت ابر ظلمتدن
بیچاقلر ، خنجر و شمشیرلر بیقدی قان ایچمکدن
سن الآن بیقمیورسك ای پلنك اجرای وحشتدن
نه کارك وار آملعون نامکی تلویثدن بشقه
یزید کارانه بر یولدن تغلبله ریاستدن
مرادی جنته نسبتله بیك درلو دسیسه‌کله
نه باپسه‌ك قورتولش یوق غصب کبرای امامتدن
امید فیض ایدرسك فکر ابلیس پناهکله
فساد و انحلاله اوغرایان اخلاق ملتدن
نفاق و ملعنت اجزای اصلیه‌کدن اولمشدر
یورولمازسك بنای اتحادی هدمه غیرتدن
بیلیدی آن مستقبلده موجودیکی ای مفسد
اباء ایتمزدی شیطان البت اللهه اطاعتدن
دنائته جهانه کلدی، کلزده اقرانك
اوتانمزسك آنکچون ارتکاب هر دنائتدن
آیاقلر آلتنه آلمق ایچون احکام قرآنی
اوتانمزسك اك آلچق آدمه عرض مذلتدن
لعینسك ، لعنت یزدانه مظهرسك چکنمزسك
حقیقتکولری تهدید ایچون ابراز شدتدن
زمانك شویله طورسون بر دقیقه‌ك کچمیور خالی
معالیپرورانه قارشی خصومتدن
دیانتپرورانی ارتداده نسبت ایتمکچون
سنك هیچ احترازك یوقدر استفتایه جرأتدن
کوکندن محو ایچون معنای روح افزای سربستی
مدد امید ایدرسك اصلی بوم ... درزی عزتدن
دسائس اوکره‌نوبده سعی ایدرسك خلقی اغفاله
هدایت والدی نامنده‌کی ابن‌الضلالتدن
نه‌دن تضییق ایدرسك خلقی تعقیبات ایله یوقسه
دونرمی ظن ایدرسك مرد حقبینی حقیقتدن
نه ممکن حق قازانمق خلقه قارشی خلقی ازمکله
یرك تا قعرینه بات ثقلت بطلان بیعتدن
ابی ابن سلولی آندرر بر مفتریسك سن
حذر ایتمزسك ای کاذب تسمیٔ وکالتدن
اکر حقیله پیغمبر وکیلی مرد مسلمسه‌ك
نه‌دن بك تیکسینیرسك شرع غرابی حمایتدن
کوکلدن ایستیورسه‌ك دین اسلامك تعالیسن
نه‌دن محروم ایدرسك اعتلای شان و شوکتدن
عمومك حقنی غصب ایتمیورسك سویله ای بیداد
نه‌دن اصحاب ناموس ایکلیور ضیق معیشتدن
عمومك مالنی حفظ ایلیورسك شفقتك وارسه
نه‌دن بك خوشلانیرسك دمکذاریٔ شقاوتدن
نه‌دن اولدی زمانکده لئامك قدری بك یوکسك
علم افراز نفرت اولیورسك اهل عفتدن
طرفدارانیٔ انسانیق ، ارباب ایمانی
مروتمند ایسه‌ك قورتار بلادن ، درد غربتدن
کشاد ایت مجلس شورایی ، قالدیر ظلمی عالمدن
رها بولمقسه مقصد لعنت افراد امتدن
بیولتمك ایستیورسه‌ك کندیکی انظار عالمده
حذر قیل شوکت روسیه‌یی اعلایه همتدن
مرامك ملتی باشدن باشه اسلاومی ایتمکدر
کمال شوق ایله روسیه‌یه میل و محبتدن
بو چیقماز راهی تعقیبه کوررسك کندیکی مجبور
« حمیدوف » نامنی آلمق ایچون جیب عنایتدن
تحمل نقطه‌سندن چوقدن آشدی جور و استبداد
کبرده باری قورتولسون بو ملت یأس و محنتدن
پریشان اول پریشان ایتدیککچون اهل اسلامی
بنی عالم خلاص اولسون عمومی بر مصیبتدن
نه یولده ایکلیورسه ضربهٔ ظلمکدن انسانلر
او یولده ایکله‌سن‌ده انتقام دست قدرتدن

ییقیل دارالبواره دفع ثقلت ایت اوصانمشدر
سراپای وطن سندن تدنیله جهالتدن
جهانك سالب آرامیدر اوصاف مذمومه‌ك
یاراتمش دست فطرت مایه‌کی جور و فلاکتدن
سعادت بکله‌ین هر کیمسه احمقدر بو نالمشکن
او چیرکین چهره‌دن بر بویله مجرای نحوستدن
نه سویه باقسه‌م اورده یأسدن شلاله پیدادر
او چیرکن چهره‌نك جمع ایتدیکی ابر شئامتدن
یوزکده میمنت یوق امت ممسوخه تمثالی
آنکچون طینتك مخلوقدر عین دنائتدن
سکا میل ایلش اولسه‌م حیاتم اکسیلیر آرتماز
فضای روحمه وسعت کلیر حس عداوتدن
سورمی هیچ ساعی بالفسادی، شخص جانی‌یی
تنفر ایلین هر فرد هر نوع جنایتدن
نه ممکندرکه خوشلانسون جوانمردان حریت
کوپکجه صوات ایلر سن کبی بر سبع طینتدن
تنفر ایتمسونمی عالم ای مبغوض پیغمبر
مسلمان نام علویسنی طاشیر حامیٔ ردتدن
مهین دین و اهل معرفت وارکن بهی ملعون
نصل واز کچمه‌سون انسان یزیده شمره لعنتدن
بنی سومز دییه بر کیمسه‌یی تجربه قالقیشیر
دنی‌یه انقیادك فرقی یوق جلب مضرتدن
نه جرأتدرکه بیلمم قورقمیورسك ای عدوالله
صحابتکاریٔ اصحاب شرتدن، لئامتدن
نه جرأتدرکه بیلمم لرزه‌دار دهشت اولمازسك
بو ملکك کوزلرندن فشقیران ناموس غیرتدن
نه سحر ایتدك، نه یابدك آتش سحرکله ای سحار
قیامه حال یوق افکار امتده رخاوتدن
وطندن دست تقریبکله آیرلمقله ای صیاد
دوشرمی ظن ایدرسك مرد عالی قدر و قیمتدن
اورتبه قیلدی کیم تصویر خامه‌م شخص منحوسك
باشك قورتماز البت حشره‌دك سنك ملامتدن
دکل تغریب اولدیرسه‌ك بیله قورقمام ینه سندن
بیلازمی مرد کامل التجاکاه خیانتدن
سعید بن جبیر عصرم ای حجاج بی انصاف
قچارسه‌م قحبه‌یم شمشیر غدرکله شهادتدن
او رتبه برق اوررکیم نور ایمان قلب پاکمده
مرکبدر سراپا جوهر فردم دیانتدن

نصوح افندی زاده : ع . ضمیری

سیاحت

بروسه‌یه قدر

استانبوله کله‌لی اون‌یدی، اون سکزسنه اولیور، هر سنه تعطیل موسمنده بروسه بلدهٔ غراسنی، اورادە انزوا کزین رقود اولان اولیاء اللهی، متقدمین سلاطین عثمانیه‌یی زیارت ایتمك عزمنه دوشر، ینه چوق کچمز فکرمدن نکول ایدردم، چونکه بر مرور تذکره‌سی آلمق ایچون اولا بر علم وخبر یازیله‌جق صوکره مدرسه‌یه کیدیله‌رك بورایه تصدیق ایتدیریله‌جك، دها صوکره مذکور علم وخبری مدرس افندی مهرلیه‌جك، باب مشیخت تصدیق ایده‌جك دها صوکره نفوس دائره‌سنه کیدیله‌جك او جهنم زبانیسی قدر مخوف، استبداد قومیسرلرینك نظر غضبنا کنه ایلیشمه‌دن بیك بلا ایله مرور تذکره‌سی آلنه‌جق اسکله‌یه اینیله‌جك، اورادە فهیملره، قباصقاللره چاتمق ایچون وسیله آرایان خفیه طاصلاقلرینك انظار تجسساتنه معروض قالنه‌جق، هیچ بیلمدیکك، اکلامدیغك بر سببله یاقه، پاچه سوق اولنمقدن فرجه‌یاب اولدیغك تقدیرده وابوره کیریله‌جك حالنه مطلع اولمدیغك آدملرله سلاملاشلمیه‌جق، حالی بیلدکلرکله‌ده باش باشه کیزلی برشی قونوشلمیه‌جق صوکره مدانیه‌ده، بروسه‌ده بو موانع قسما تکرر ایده‌جك، کزدیکك یرلرده صوك درجه محترز ومتوقی

بولنیله‌جق ، عودت زمانی طلبه‌نك استانبوله کلمسی باارادهٔ شاهانه ممنوع اولدیغی بیان اولنه‌جق، مجبوری اوله‌رق کونلرجه اوراده قالنه‌جق صوکره قابل اولورسه منصف کورینن بر مرتکبه چار ناچار بر قاچ غروش رشوت ویریله‌جك هزار مشکلات‌ایله عودت اولنه‌جقدی ایشته بومشکلاتی بر درلو کوزم کسمیوردی شمدی‌ایسه لله‌الحمد والمنه او موانع بالکلیه مندفع اولدیغندن بودفعه رفیقمله برلکده طوغری ریختمه ایندك اورادن بر بیلت آله‌رق وابوره آتلادق فی‌الحقیقه وابور تماماً تأمین استراحت ایده‌جك قدر منتظم دکلدی فقط عثمانلی وابوری ایدی اویله اجنبی بر قابدانك بر قاچ طائفه‌نك حقارتنه معروض اولمق کبی بارد معامله‌لری یوقدی ، یانمزده اوطوران یولجیلردن بعضیلری وابورك انتظامسز-لغندن شکایت ایدیور . اغزلرینی طولدیره طولدیره اجنبی وابوری اولملی ایدی دیملرینه قارشی، کاشکی بویله اللی ، التمش وابورمز اولسه‌ده انتظامسزلغنی کوروب نواقصنك اکمالنه چالشسه‌ق دییه‌رك انتباهه دعوت ایتدك. هوا لطیف ومساعد اولدیغندن درت ساعت ظرفنده مدانیه‌یه چیقدق .

مدانیه ، کملك کورفزینك شمالنده برطاغك دامن سبزینده بناء ایدلمش ، اولدقجه صو یعلی بر شهردر ، بر جهتی دکز ، دیکر اوچ طرفی زیتون اغاجلریله مستور اوفاق ، تفك طاغلر ، دره‌لر ایله مزیندر ، وابوردن چیقوب‌ده اسکله‌یی مرور ایدر ، ایتمز شمندوفر استاسیونه کلدك واغونلره یرلشدکدن اون بش دقیقه صوکره ترن حرکت ایتدی. خطك ایکی طرفی باغچه‌لردن عبارت اولدیغی ایچون او کوزل زیتون اغاجلریله مطالعه ایدرجه‌سنه قطع مسافه ایتمکه باشلادق. بو شمندوفری بزه عادتا استانبولك ترامواپلری سرعتی برشی اولمق اوزره تعریف ایتمشلردی ؛ حالبوکه بز اوقدر بطی بولمدق طوغریدن طوغری‌یه کچوب ، کیتمك وارکن هردره‌یی ، تپه‌یی آیری آیری دور ایتمسی بر آز جان صیقمه‌سه پك‌اعلادر دینیله بیلیر تیرن ، دائما یوکسلیور ، تپه‌لره طیرمانیوردی ، بز آن بان یوکسلدکجه کورفز طاغلرك آره‌سندن اغاجلقلر ایچنده برحوض کبی کورینیوردی برساعت قدر بو صورتله دوام ایتدك و اومدت ظرفنده بروسه اووه‌سنی کورمزه حائل اولان لطیف بر طاغی آشدق ایشته او وقت بروسه شهری زمردین باغچه‌لر ایچنده جامعلریله، تربه‌لریله بتون مبانیٔ عالیه‌سیله عرض دیدار ایتمکه باشلادی .

برساعت قدرده خفیف برمیل ایله اووه‌یه‌طوغری اینمکه باشلادق. مجملر استاسیونی دینمکله معروف اولان چکرکه استاسیوننده ایندك چکرکه موقعی رطوبتدن آزاده ولطیف هواسیله مشتهر اولدیغندن بر قابلیجه‌یه نازل اوله‌رق او کیجه‌یی اوراده کچیرمکه قرار ویردك ، بالاستحمام اووه‌یه ناظر بر اوطه بکنه‌رك رفیقله برابر اطرافی تماشایه قویولدق اوصیره ایدی‌که کشیش‌طاغنك اتکلرندن قمرده طلوع ایتمکه باشلادی قمر یوکسلدکجه اووه‌نك هر طرفی یشیله مائل برنور ایچنده قالدی قارشیکی طاغلرك اتکنده‌کی کویلردن خرمنلردن خفیف خفیف ایشیقلر کورینیوردی ، کویا اووه بر دکز کورینن ایشیقلرده او دکزده‌کی وابورلرك فنارلری ایدی ، چاملیجه‌دن مرمره‌نك منظره‌سیله چکرکه‌دن بروسه اووه‌سنك کورنیشنی مقایسه‌یه باشلادق نتیجه‌ده نه بروسه اووه‌سنی دکزه ، نه‌ده مرمره‌یی بو اووه‌یه فدا ایتمکه بر درلو راضی اوله‌مدق بو صورتله مستغرق تماشا دینیله‌جك بر حالده یاتسو صوکنه قدر قالدقدن صوکره اویقویه طالدق فرداسی جمعه اولدیغی ایچون علی‌الصباح قالقه‌رق شهره ایندك طانیدیغمز احبابی کوردك اونلر واسطه‌سیله مشهور علمادن اوچ بش ذات ایله ملاقات ایتدکدن صوکره جمعه نمازینی جامع کبیرده ادا ایتدك ، اولو جامع نامی ویریلن بو مسجد مبارك

دره دیواری الك مشهور خطاطلریمزك خطوط كرانبهاسیله مزین كنیش، مفرح برجامع شریفدر شهرك وچارشونك اورته یرنده اولمق مناسبتیله بش وقت پك چوق جماعت وكوندوزلری برچوق زوارایله مشحون بولنور بروسه‌نك علماسنده فضیلت وكیاست، عوامنده متانت وطاعت اجتماع ایتمش علماسنی یا مطالعه‌خانه‌لرنده، یاخود برمحفل علمیده، عوامنی یادارالتجاره‌لرنده یاخود جامع كبیرده بولورسك یالكز اهالینك اصناف قسمندن بعض ایلری كلنلرده بر بدعت سیئه‌نك اجراسنه بوصیره فوق‌العاده بر انهماك، بر آرزو حكم فرما اولدیغنی نظر تأسفله كوردك. بوده خرستیان اصنافك بازار كونلرینی، موسویلرك جمعه ایرتسی كوننی تعطیل عد ایتملرندن طولایی آره‌ده بر تعادل حصولی ایچون بر قاچ كشی اوك ایاق اوله‌رق جمعه كونی دكانلرینی قپامغه اجبار ایتملری وشاید آچانلر اولورسه اصنافجه ایكی لیرا جزای نقدی آلمغه تشبث ایتملریدر. بومراق، بو آرزو صورت ظاهره‌ده ایو برشی كبی كورینورسه‌ده ایلریده بویوزدن برچوق فنالق تحدث ایتمك احتمالی واردر شریعت اسلامیه یالكز جمعه اذانی اوقوندیغی زمانده صلاة جمعه ادا اولنتجه‌یه قدر تجارتله مشغول اولمغی منع ایتمشدر بوكا علاوةً بتون كونی تعطیل ایتمكه قالقشمق حكم شرعه قارشی بر بدعتدر بو بدعت سیئه شمدی تجارتخانه‌سنده بولنان برچوق كنجلری باغچه آره‌لرینه دوكه‌جك جمعه‌یی ادا ایده‌میه‌جكلری كبی اوكنجلرك وكیده كیده دیكرلرینك اخلاقنده بوزوقلق حصولنه خدمت ایده‌جكدر، امید ایده‌رزكه بروسه علمای كرامی بر بیاننامه ایله بو جهتی اكلادیر بو فنا دوشونجه برطرف اولور.

قونیه‌لی :

ع. عاطف

امنیت عمومیه مدیریتندن غزته‌لره تبلیغ اولنمشدر.

كچنلرده برایكی كون فاصله ایله اسلام قیافتنه كیرمش ایكی خرستیان قادینی بك اوغلی جاده‌لرنده فنا برحال وحركتده كورولمش وحقلرنده تحقیقات اجراسنه باشلانمشدر. بونك نه كبی بر مقصده مستند بولندیغی آشكار اولدیغندن بعد ازین بویله چارشاف كیمش اولدیغی حالده بو كبی احوال وحركاته تصدی ایدنلرك مأمورین انضباطیه طرفندن تعقیب ودوچار جزا ایدیله‌جكی اعلان اولنور.

بیان الحق

حكومت مشروطهٔ مشروعه‌مزك داخلی وخارجی بر خیلی مهام امور واجراآت ایله مشتغل بولندیغی شو زمانده، وباخصوص شهور ثلاثه كبی بر موسم مبارك ایچنده غیرت دینیه وحمیت وطنیه صاحبی بولنان وطنداشلرمزه صوك درجه تقیداتده بولنملرینی وحیثیت ملیه‌مزك ولو ادنی بر تساهله اولسون لكه دار اولماسنه سببیت ویرلمه‌سنی بالخاصه توصیه ایله امنیت عمومیه مدیریتنه تنبیهات واقعه‌سندن دولایی تشكر ایدرز.

چورومده اجرای لعبیات ایتمكده اولان تیاترو قومپانیه‌سی علیهنده‌كی حسیات متعصبه‌لرینه تبعیتله اهالئ جاهله‌یی قیامه تشویق و اوته‌دنبری افكار مرتجعانه پرورده ایلدكلری مظنونیتیله مدرس منصور زاده عمر، چناق اوغلی عمر لطفی، خواجه مصطفی ودیكر ارزنجانلی مصطفی افندیلر حكومت محلیه‌جه دردست اولنه‌رق آسایش بلده‌یی اخلاله تصدی ایتدكلرندن استانبول دیوان حرب عرفیسنه كوندرلدكلرینی عكس صدا غزته‌سی یازیور.

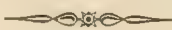
بیان الحق

« عكس صدا » نك خبر ویردیكی شو كیفیت اعزام وتلقی حقنده بر قاچ سوز سویلیه‌جكز. فقط اولا

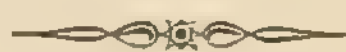
شوراسنی بیان ایده‌لم که استانبول دیوان حرب عرفیسنه اعزام اولندقلری سویله‌نن ذواتدن هیچ برینی بیلمدیکمز وطانیمدیغمز کبی وقعه‌نك کیفیت جریانه دائرده معلوماتمز یوقدر. بنابرین یوروته‌جکمز مطالعات آنجق طرز اخبارك اشراب ایتدیکی کیفیته عائددر.

حد ذاتنده تیاترو مسئله‌سنك عدم مشروعیت ویا مشروعیتندن قطع نظرله دیه‌بیلیرزکه طرز اخباردن آکلاشلدیغنه کوره مومی الیهم تیاترو قومپانیه‌سنك علیهنده بولنمش اولدقلرندن شاید بو علیهدارلقدن قومپانیه متضرر اولمشسه علیهدارلرك استانبول دیوان حرب عرفیسنه دکل بلکه محلی حکومت عدلیه‌یه هم‌ده علیهدارلرك دعوای واقعه‌سی اوزرینه سوق اولنه‌رق محاکمه ولدی‌الایجاب تجزئه اولنمق اقتضا ایدر. چونکه بر تیاترو قومپانیه‌سی علیهنده بولنمق اویولده آغیر، استبداد وارتجاع طرفدارلغیله اتهام اولنمقلغی مستلزم بر کیفیتی متضمن اوله‌ماز. نه معلوم. جائزکه قومپانیه لعبیات واقعه‌سیله اولاد وطنك اخلاق اسلامیه‌سنی، تمایلات ملیهٔ فطریه‌سنی افساد ایده‌جك بر ماهیتده اوله‌بیلیر. مشروطیت تیاترو حیلق دیمك قدرده بیوك بر کستاخلق اوله‌میه‌جغندن یا وقعه باشقه بر صورتده جریان ایتمش ویاخود مومی الیهمك استانبول دیوان حرب عرفیسنه سوق اولنملرنده بر اثر ذهول کوستریلمش اولدیغنی ظن ایدییورز.

دیوان حرب عرفی هیئت عادله‌سنك حق ومعدلت نه‌یی ایجاب ایدییورسه اکا کوره قرار ویره‌جکندن امین اولدیغمز حالده امر بالمعروف، نهی عن المنکر وظیفه‌سنی ایفا ایله مأمور بولنان اخوان دینمزدن، علمای مرشدیندن رجا ایدرزکه فرط حمیت و غیرت مقتضاسی اوله‌رق وظیفهٔ ارشادی ایفا خصوصنده حدود معینهٔ مشروعه‌نك خارجنه چیقمایه‌لر چونکه بوحال؛ نتیجه اعتباریله دین جلیلمزه خدمتی دکل اهانتی مستلزم اولیور.

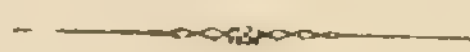

اسوچرده‌کی حمایهٔ حیوانات جمعیتی استانبول کوپکلرینك دوچاراولدیغی سوء معامله‌دن طولایی خارجیه نظارتنی شدتلی کلمه‌لر ایله پروتستو ایتدیکنی یکی غزته یازییور.

بر وظیفهٔ مبجله

رمضان رحمت نشانده نصوح افندی‌زاده عمرخیری وحسین حازم افندیلر فاتح وبایزید جامع شریفلرنده هفته‌ده ایکیشر دفعه وعظ ونصیحت ایتمك اوزره جمعیتمزجه تنسیب وتعیین ایله مشیخت جلیله‌یه‌ده معلومات ویرلمشدر.

بوسنه مکتب قضاتدن نشئت ایلیان افندیلرك درجهٔ مأذونیتلریله اسامیلری بروجه آتی ذکر اولنور.

علی‌الاعلا همشیللی یونس وهبی افندی
» صوفیلولی احمد خلوصی »
» ایاشلی احمد »
» قونیه‌لی محمد وهبی »
» طربزونلی احمد »
» عزیزیه‌لی رمضان »
» بکبازارلی عبداه وهبی »
» قره‌حصار صاحبلی فضلی »

علی الاعلا	قونیه‌لی بحری	افندی
»	عشاقلی اسماعیل	»
»	زعفرانبوليلی محمد علی	»
»	ارخوه‌لی محمد جمال الدین	»
»	اوفلی بهرام	»
اعلا	حافیقلی حسین	»
»	ابراده‌لی مصطفی شکری	»
»	البستانلی ابراهیم حقی	»
»	ازمیتلی علی زهدی	»
قریب اعلا	ریزه‌لی احمد شوقی	»

مکتب نوابدن نشئت ایتمامش ومجلس انتخاب حکام حضورنده علی الاصول امتحانی اجرا ایدلمامش اولان نوابدن بو کره مکتب قضاة معلمینی معرفتیله اجرا ایدیلان امتحانده اوتوز اوچ ذاتدن اون بشی اثبات اهلیت ایتمش اولمغله اساميلری بروجه آتی درج اولنور .

معره	قضاسی	نائب	سابق	احمد مظهر افندی
کرزه	»	»	»	مصطفی »
اسکفسر	»	»	»	علی رضا »
منبج	»	»	»	سعید »
یکی بازار	»	»	»	اسماعیل فوزی »
البوکال	»	»	»	محمد وهیب »
صیدا	»	»	»	محمد امین »
کلنار	قضاسی	نائب	سابق	علی عطا
بحر سیاه اوکلیسی	»	»	»	مصطفی فوزی »
رفاهیه	»	»	»	عبدالقادر کشفی »
عثمانیه	»	»	»	محمد نعیم »
پنجشنبه ناحیه‌سی	»	»	»	محمد عارف »
جوم	»	»	»	یوسف جمیل »
شیخ جمعه	»	»	»	محمد علی »
مباوری	»	»	»	احمد قطبی »

صحیفه	سطر	خطا	صواب
۱٤٥۹	۲۳	مظفریت	مظفر
۱٤٦۰	٤	زمانك	زمانسك
۱٤٦۰	۳۱	کبر	کبر
۱٤٦۱	۲	وجوده	وجده
۱٤٦۱	۷	غزا	غذا
۱٤٦۲	۳	دل‌زاری بی‌سکونم	دل‌زار بی‌سکونم
۱٤٦۲	۱۲	نفحسراسی	نغمسراسی
۱٤٦۲	۱۸	مسعود	سعود
۱٤٦۳	٤	کسی	کسکی
۱٤٦۳	۲۲	خداست	خطاست
۱٤٦۳	۲۳	خطاست	خداست

مدیر مسئولی : محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد		بیان‌الحق		عدد — ۱۷

بازار ایرتسی	فی ۸ رمضان سنه ۱۳۲۸	وفی ۳۰ اغستوس سنه ۱۳۲۶

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

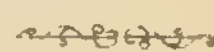
استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ۶۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ »

ممالك اجنبیه ایچون :
۶۰ ، ۲۰ فرانق
۳۰ ، ۱۰ »

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفته‌لق غزته‌در .

وعظلرمزدن مأمورلرك اوصافی حقنده

مابعد

(ویبسط یده لهم بالمعروف و یوفر علیهم اموالهم)
مأمور اولان ذات بولندیغی ولایت اهالیسنه عدل واحسانی بسط ایدوب کندیسندن کمسه رنجیده اولنمامالی وکمسه‌نك مالنی حیله و خدعه ایله ضبط ایتمك و یا بشقه‌سنك تسلطنه مانع اولمامق کبی احواله میدانه ویرمامالی که تصرف اموال و املاك خصوصنده هر کس حر وسربست اولسون، اموال واملاکنی تکثیر وتوسیع ایلسون .

(و ینتصف للضعیف من القوی و یعدل بینهم)
ضعیفك انتقامنی قویدن آلمق صورتیله بولندیغی ولایت اهالیسی بیننده عدالت ومساواتی اجرا ایتملیدرکه انسانلرك جمله‌سی عبادالله اولمق اعتباریله نظر شریعتده بربرینه حقوقجه مساوی اولدیغنی هرکس اکلاسونده شریعتمزك احکامی عموم نظرنده معلوم اولسون ، مسلم وغیر مسلم بالجمله انسانلر حکومت اسلامیه‌یه میل ومحبت کوسترسون وحکومتمز الی الابد باقی وپایدار اولسون .

نوشیروان عادلك تختنده یازیلی اولدیغی بعض علما طرفندن روایت ایدیلان جمله‌لری شو مناسبتله بروجه آتی درج ایدییورز .

(الملك لایکون الا بالامارة والامارة لایکون الا بالرجال ولایکون الرجال الا بالاموال ولایکون الاموال الا بالعمارة ولایکون العمارة الا بالعدل)
اشبو جمله‌لرك تضمن ایتدیکی معنالری بربربر بیان ایده‌لم (الملك لایکون الا بالامارة) یعنی برملکك ، برحکومتك بقا ودوامی امارتله‌در. نصلکه چوبانسز قویون سوریسی حیوانات وحشیه‌نك تسلطنه معروض قالیرسه امیری ، قوماندانی ، عسکری بولنمیان بر ملك تسلط اعدادن مصون اوله‌ماز .

(والامارة لایکون الا بالرجال) امارت ایسه کثرت اهالی ایله ورجولیتده حد کماله ایرشمش آدملرك بولنمسی

ايله باقى قالور. چونكه اول ملكى اداره ايده‌جك اولان ذوات ، اهل حل وعقد ، اميرلر ، قوماندانلر سائر مأمورلر بالطبع اول ملك اهاليسندن انتخاب اولنه‌جقدر اكر او ملكده عالم ، عادل ، مقتدر ، سياسى ، درايتلى متين، رأينده مصيب والحاصل رجوليتده كماله ايرشمش آدملر يتيشمزده اهاليسى عجز ومسكنتده پويان وكنديلرنده جهل وضلالت نمايان اولور ، حكومتلرينى اداره ايده‌جك آدملرى بولنماز ادارهٔ امورلرى برطاقم نا اهللر ، ايش بيلمز كمسه‌لر النده قالورسه ارتق او ملك باقى قاله‌ماز دشمنك يد استيلاسنه دوشر .

(ولايكون الرجال الا بالاموال) بر ملكك اهاليسنك بقاسى واوصاف مطلوبه‌يى حائز آدملرك بولنمسى انجق اموال ايله‌در .

بر حكومتك اهاليسى نه‌قدر زنكين اولورسه ثروت عموميه‌سى نه‌قدر چوق اولورسه او حكومت او نسبتده اهاليدن ويركو اله‌رق زنكين اولور .

بر ملكك ثروت وسامانى ، املاك واموالى درجهٔ كفايه‌ده بولنورسه مكتبلر ، مدرسه‌لر ، دارالفنونلر ، دارالصناعه‌لر تأسيس ايدرلر دنيانك هرطرفنه آدملر كوندره‌رك نواقصلرينى اكمال ايدرلر او ملكده اوصاف مطلوبه‌يى حائز بيوك آدملر مهارتلى ، درايتلى صنعتكارلر ومحارب عسكرلر يتيشور .

(ولايكون الاموال الا بالعمارة) اموالك بقاسى ايسه انجق عمارتله اولور . چونكه برقومك اموال واملاكى هرنقدر چوق اولورسه اولسون معمور اولمزسه يوق حكمنده‌در .

كورلمزمى كه بيك دونم غير معمور اراضيسى اولان بركمسه يوز دونم معمور اراضيسى اولان بركمسنه‌يه نسبتله فقيردر . زيرا اعتبار كثرت اموال و املاكه دكل حسن اداره ومعموريتده‌در .

بونك اثباتيچون بزم املاك واراضيمز ايله اوروپانك كنى مقايسه ايتمك كافيدر . بزم سوريه قطعه‌سى وسعتنده اولان ممالكدن فرانسه حكومتك آلديغى واردات بزم مجموع وارداتمزك برقاچ مثليدر .

(ولايكون العمارة الا بالعدل) عمارت باقى قالماز الاعدل ايله باقى قالور . حكومت بر حكومت عادله اولمزده مأمورلرى ظلم ايدرسه آنك اموال واملاكى معمور اوله‌مز .

چونكه اهالى حكومت مأمورلرندن امين اوله‌مزكه املاك واراضيسنى معمور ايلسون .

اهالى مأمورلرك طمعنه هدف اولمقدن خالى قاله‌مزكه تزييد واردات وثروته چالشسون .

اهالى معاملات حكومتده مساوات كوره‌مزكه اعمار املاك واراضى‌يه رغبتى اولسون .

اهالى ضعفانك انتقامنك اقويادن النه‌جغنه وتصرف املاك واراضيده حر وسربست قاله‌جغنه مطمئن اوله‌مازكه بورو خالى محللرى اعماره چالشسون .

اهالى محصللرك قيرباجندن تخليص كريبان ايده‌مزكه اعمار ملكه وقت بوله‌بيلسون .

برحكومت اهاليسنك اكثريتنى تشكيل ايدن ضعفا، فقرا ، رنجبر طاقملريدر . املاك واراضى‌يى معمور ايده‌جك‌ده بونلردر .

بر حكومت ، حكومت مستبده وظالمه اولورسه ضعفانك ، فقرانك نظر حكومتده بر موقعى اولماز متنفذلر ، متغلبه‌لر ميدان آلير ،

فقرادن تحصيل اولنان ويركولر ، اعانه ، يول پاره‌لرى شونك بونك جيبنه كيره‌رك محلنه صرف ايديله‌مز . بيوك ، كوچك بتون مأمورلر تأمين عدالت دكل تأمين منفعت ايچون خدمت ايدرلر ايچلرنده دينى، وجدانى ، ناموسى لكه‌لنمك ايستميانلر بولنورسه‌ده كلى مشكلاته اوغرارلر . چوغك آره‌سنده آزك بالطبع تأثيرى اوله‌ماز. ايشته شو حاللر اكثريا حكومت مستبده‌ده

كوريلير نته كيم دور سابقك احوالى بو مركزده ايدى .

(ويكون تقى القلب كريم الخلق فان التقى) تانك ضميله تقوى معناسنه‌در (والكرم ركنان بهما اصلاح الرعيه) مأمور اولان ذات فنالقدن اجتناب ايتمك ايچون تميز يوركلى ، كوزل اخلاقلى اولمليدر . زيرا اهالينك اصلاحى آنجق بوايكى شيله‌در .

(ويكون ناصحا لهم ، رحيما بهم ، مشفقا لهم) مأمور اولان ذات اهاليه ناصح ، رحيم ، مشفق اولمليدر . اهاليى دائما طوغرى يوله ، طريق حقه ، تحصيل علوم ومعارفه ، تعليم صنعت وزراعته ، اجراى عمل وتجارته تزييد اموال وثروته غرس كروم واشجاره ، طرق ومعابرى اعماره سوق ايتملى كه تحت اداره‌سنده بولنان مملكت اهاليسى جهل وضلالت ايچنده قالمسون . فقر وضروته دوچار ، تجارت وزراعت وصنايعدن محروم اولمسون . ودائما اموالى ، وثروتى تزايد ايدرك ملك معمور اولسون‌ده دشمنله محاربه ايدلديكنده مظفريت حاصل اولسون .

(ولا يحتجب عن ذوى الحاجات والفاقات ليلا ونهاراً ويكون دائم الاهتمام بامر الرعية فى النوم واليقظة فى الحضر والسفر) مأمور اولان ذاتك كيجه كوندوز ارباب مصالح وفقرايه قپوسى آچيق اولملى حال نوم ويقظه‌ده ، حال حاضر وسفرده اهالينك ايشنه اهتمامى دائم اولمليدر يعنى حكومته مراجعت ايدن اصحاب مصالحك ايشلرى كونى كوننه رؤيت ايديله‌رك تأخرده قالماملیدر بلا عذر تأخرده براقان مأمور واجبى ترك ايتديكندن ناشى عندالله مسؤل اولور .

(ويسوى بين اصناف الرعية فى العدل ولا يقدم احداً لشرفه ولا لماله) مأمور اولان ذات مسلم وغيرمسلم ضعيف وقوى فقير وغنى هركيم اولورسه اولسون اصناف اهالينك جمله‌سنى توزيع عدالتده ، حضورينه قبولده ، دعوالرينى رؤيتده ، سوزلرينى استماعده ، ويركولرنى توزيع وتحصيلده عدل ومساواته رعايت ايتملى . شرفى وثروتى سببيله برنى آخره ترجيح وتقديم ايتماملیدر .

شرع شريف وقانون منيفك تعيين ايلديكى محلك غيرنده ولو احبابلق وقرابت ويا قبيله‌سنه ، عشيرتنه ، جماعته منسوبيت سببيله اولسون ارباب مصالحك برنى آخره ترجيح ايدرسه واجبى ترك ايتديكندن ناشى عندالله مسئول اولور .

(ولا يظلم احداً فان الظلم يخرب البلاد) مأمور اولان ذات تحت اداره‌سنده بولنان انسانلره هرهانكى ملتدن اولورسه اولسون وهر هانكى قبيله وجماعته منسوب بولنورسه بولنسون ظلم ايتماملیدر . زيرا ظلم بلادى تخريب ايدن آفاتك برنجيسيدر .

(قال بعض العلماء الظلم يحبط لبن الضرع وينزع بركة الزرع وينقص ثمار الاشجار ويكسد معاملة التجار واهل الحرف فى تلك الامصار) بعض علما ظلمك شئامت ونحوستى هر بر شيئه مؤثر اولديغنى حتى بر ظالمك تحت اداره‌سنده بولنان مملكتده طوارلرك ممه‌لرنده‌كى سود بيله نقصان اوله‌جغنى وزرعده بركتسزلك اغاجلرك ميوه‌سنده نقصانيت وتجار واهل صنايعك معامله‌سنده كساد حاصل اوله‌جغنى بيان بيوريورلر . ظلمك فنالغى وذمى حقنده وارد اولان آيات قرآنيه واحاديث شريفه‌يى بوراده ذكره حاجت يوقدر . يالكز شوراسنى سويليه‌لم كه ظلم دينجه خاطره ظلم صريحلر كلور مثلا بر مأمورك بغيرحق بركسه‌يى قتل ، ضرب ، حبس ، اشكنجه ايتمسى ويا بركسه‌نك بغير حق مالنى ضبط ايتمسى ويا اخذ رشوت ايلمسى ظلمدر . فقط ظلم يالكز بونلره منحصر اوله‌ماز بالكه درسمزك ابتداسندن برى بيان ايدلديكى وجهله برمأمور رعية حقنده اوزرينه ياپمسى واجب اولان شئى ترك ايلمسى ظلمدر . ظلم عدله مقابلدر . بركسه عادل اولمزسه

ظالم اولمش اولور بناءً علیه ارباب مصالحه عنف ایله معامله ایتمك اهالی‌یی تجارت، تصرف اموال واملاك خصوصنده حر و سربست براقمامق اهالی‌یی تحصیل علوم ومعارفه ، تعلیم صنعت ، تعمیم زراعته ، تزیید اموال وثروته سوق ایتمیوب جهالتده ، ضلالتده ، عطالتده، سفالتده براقمق. ارباب حاجاتدن کیزلنوب کمسه‌یی یاننه قبول ایتمامك . ارباب مصالحك بعضیلرینه ثروتی ، رتبه‌سی ، شرفی سببیله ویا اسباب سائرهٔ غیر مشروعه‌یه مبنی آخری اوزرینه تقدیم وترجیح ایتمك ظلمدر . وعندالله مسؤلیتی موجبدر . درجه‌سی بالطبع بغیر حق بر انسانی صلب ایتمك کبی اوله‌ماز .

(وییسر الامر علی الرعیة تیسیراً ولا یعسر علیهم تعسیراً ولاینفرهم تنفیراً) مأمور اولان ذات بقدر الامکان اهالی اوزرینه امری تیسیر وتسهیل ایدوب تعسیر وتشدید ایله کندولری حکومتدن تنفیر ایتماملی . دائما جلب قلوبه سعی ایتملیدر .

زیرا بر مأمور تحت اداره‌سنده بولنان مملکت اهالیسنی تضییق وآنلر حقنده‌کی معامله‌یی تشدید ایتمسی سببیله اهالی مأمورلردن نفرت ایدر ومأمورلره ایصنمزلرسه موفقیت کامله دوام ایده‌من .

دور حمیدیده اهالی حکومت مأمورلرندن کورمش اولدیغی ظلمدن بیزار وشدت معامله‌دن صوك درجه متأثر اولمشلردی .

عدالت ومساواته رعایت اولنمدیغی کبی حریت کلام دخی یوق ایدی . خفیه بلاسندن کمسه آغز آچه‌من . حقی سویلیه‌من . حتی ایکی احباب بربریله سربستجه قونوشه‌من ایدی .

هیچ بر کمسه معامله‌سنده ، تدریسنده ، تعلیمنده سفرنده ، سیاحتنده ، تجارتنده ، صنعتنده حر وسربست دکل ایدی . حتی اجتماعات دینیه‌یه‌ده مداخله ایدلمش . کتب دینیه‌نك بر قسمی اورته‌دن قالدیرلمش ایدی .

بر منافقك ژورنالی الك قوی ومتین بر بنایی تملندن صارصه‌جق قدر قوتی حائز ایدی .

ایشته اهالی اول درجه صیقلمش . واداره‌ٔ حکومتدن نفرت ایتمش . ومأمورلرك ظلمندن وروا کوردکلری تضییق وشدتدن بیقمش وخفیه‌لرك طور وحرکاتندن ، پولیس وضابطه مأمورلرینك عنف ایله معامله‌سندن بیلمش ایدی که اتحاد وترقی جمعیت محترمه‌سنك هدم بنای استبداد ایله استحصال حریت وتأسیس مشروطیت اوغرنده‌کی غیرت وتشبثلرینه قارشی اهالیدن بیوك بر آرزو ومعاونت کورلدی . ۱۰ تموز سنه ۳۲٤ تاریخنده بیوك بر موفقیت ایله مشروطیت مشروعه‌مز استحصال ایدلدی .

اول کونده اهالیده اولان مسرت ، انقلاب مشروعه اولان محبت ، کیف ، ذوق ، اهالینك اظهار ایلدیکی شادمانی القشلار امثالی کورلمامش بر درجه‌ده ایدی .

اهالی‌یی تشدید وتنفیر ایتمامك ودائما تسهیلات ارائه ایتمك یالکز مأمورلر اوزرینه واجب اولمیوب واعظلره ، مرشدلره ، امر بالمعروف ونهی عن المنکر وظیفه‌سیله مکلف اولانلره‌ده لازمدر .

(عن ابی موسی انه قال کان رسول الله اذا بعث احدا من الصحابة فی بعض امره قال بشروا ولاتنفروا بل ادعوهم الی التوبة والطاعات وطیبوا انفسهم بقبولها وبالثواب علی ترك المنکرات) ابو موسی حضرتلرندن مرویدرکه پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم اصحاب کرامدن بریسنی بعض ایش ضمننده برطرفه کوندردیکی وقتده بیورورلردیکه ای اصحابم سز طاعات وافعال خیراتدن بر چوق اجر وثواب حاصل اوله‌جغنی ناسه تبشیر ایدیکز . ناسدن بریسی منکراته مباشرت ایتدیکی وقتده آنلری جناب حقك رحمتندن مأیوس ایدرجه‌سنه قورقودوب تنفیر ایتمیکز بلکه آنلری توبه‌یه وطاعاته دعوت ایدرك توبه‌نك قبول اوله‌جغنی ومنکراتك ترکنده ثواب حاصل اوله‌جغنی بیان ایله قلبلرینی تطییب ایدیکز .

(قال صلى الله عليه وسلم لعن الله المنفرين قيل من هم يارسول الله قال الذين يقنطون العباد من رحمة الله ثم قال ويسروا ولا تعسروا عليهم) يعنى حضرت پيغمبر « جناب حق منفرينه لعنت ايلسون » ديه بيوردقدنده اصحاب كرام « منفرين كيملردر يارسول الله » ديديلر . جناب پيغمبر منفرين ، عبادالله‌ى جناب حقك رحمتندن نوميد ومأيوس ايدنلردر ديه بيان بيوردقدن صكره‌ای اصحابم سز هر برامورده عبادالله‌ه تسهيلات ارائه ايديكز امورى اوزرلرينه تعسير وتشديد ايتميكز بيورديلر .

تاريخ اسلام صحائفندن

وقعهٔ فيل :

(مابعد)

ابو رغالك هلاكى اردوجه سوء تأثيرى موجب اولدى . بوندن آز ، چوق هركس تشأمه باشلاديغندن ايلريلمك املى عادتا كرى قالمق درجه‌سنه كلدى .

ابرهه ، معيتنى تشجيع ايچون درحال برفرقه ترتيب ايده‌رك (اسود بن مقصود) ايله مكه اوزرينه سوق ايلدى . هم مكه‌ليلرك حركاتنى كشفه ، همده هرنه بولورسه يغمايه مأمور اولان بو مفرزه ، غصب وغارت ايله‌ديكى برچوق دوه ايله عودت ايتدى .

دوه‌لردن ايكى يوزى عبدالمطلب حضرتلرينك ، متباقيسى سائر اشرافك مالى ايدى . بونلرى غصب ايلديكى حالده صاحبلرينك سس چيقارمديغنى خبر آلان ابرهه ، مكه‌ليلرى ييلديرديغنه وبلامداخله بيت شريفى ييقابيله‌جكنه حكم ايتدى . تخريبه ممانعت ايتمزلرسه كنديلرينه ايليشلمه‌يه‌جكنى اهل مكه‌يه تبليغ ايچون رئيسلرينى جلبه قرار ويردى و (حناطه) اسمنده بر آدمى بلدة الحرامه كوندردى . حناطه ـ رئيس القوم اولمق اوزره كنديسنه ارائه اولونان ـ عبدالمطلبى كورنجه مهابتندن شاشيردى . شاشقنلقله ديلى دولاشدى . بلا اختيار يره قاپانوب يوزينى عبدالمطلبك اياقلرينه سوردى . صوكرا ابرهه‌نك تكليفيله دعوتى تبليغ ايتدى . عبدالمطلب « اميركزك ييقمق ايسته‌ديكى كعبه بيت جليل وبنيان خليلدر . صاحبى سزك تعرضكزدن اونى حفظ ايدر . بزم مدافعه ومحافظه‌مزه احتياجى يوقدر » ديه‌رك ده‌وه‌سنه بيندى وحناطه ايله ابرهه‌نك نزدينه عازم اولدى .

اردوكاهه كلنجه ابرهه‌يه معلومات ويرلمك ايچين برمدت توقيف ايدلدى . اوصيراده محبوس بولنان (ذونفر) له كوروشدى . ذونفر ، عبدالمطلبك اصالت ومكارمندن بحث ايله حقنده احترام اولونماسنه دائر ـ فيل محمودينك سايسى ـ (انيس) ه خبر يوللادى . عبدالمطلب هم فيلى كورمك ، هم فيلبان ايله كوروشمك قصديله انيسك چادرينه كلدى . ايچرى‌يه كيرنجه اوقوجه فيل يره ياتوب خرطومنى عبدالمطلبك اياقلرينه سورمك صورتيله تعظيمات وتكريماتده بولندى .

انيس[1] ذونفرك كلامى ايله فيل محمودينك احترامنى ابرهه‌يه عرض ايله زائر محترم حقنده نظردقتنى جلب ايتدى . فيلك كوستردیكى انقياد ، ابرهه‌نك تعجبنى وعبدالمطلب حقنده حرمت خشيت آميزنى موجب اولمغله يانته كتيردكلرنده استقبال ايچين تختندن اشاغى‌يه ايندى و سريرينك اوكنه برقماش ياپديروب عبدالمطلب ايله برلكده اوطوردى .

ابرهه عربجه ، عبدالمطلب حبشجه بيلمديكى جهتله ترجمان واسطه‌سيله مكالمه‌يه باشلاديلر . عبدالمطلبك صباحت لقا وفصاحت اداسى ابرهه‌يه اوقدر تأثير ايتديكه

[1] بوانيس ايله فيلك قائدى اصابت جاره‌دن قورتولمش اولوب كوزلرى اعمى اولديغى حالده مكه سوقاقلرنده تسأل ايتدكلرينى ام المؤمنين عائشه رضى الله عنها حضرتلرى روايت بويورويور .

نه‌ایسته‌سه ویره‌جك ، حتی کعبه‌یی ییقما ، دیسه تخریبندن صرفنظر ایده‌جك ایدی . بونی کندیسنه‌ده ایما ایچین « نه آرزو ایدرسه‌ك سویله انفاذ ایده‌یم » دیه صوردی . عبدالمطلب « غصب ایدیلن ده‌وه‌لرك اعاده‌سندن باشقه برشی ایسته‌مم » استغناسنده بولونجه ابرهه‌نك جانی صیقیلدی . « آدام ! بن‌ده سنی کوردیکم وقت برشی صانمشدم . پك‌دون همت ایمشسك ! دوه‌لری ایسته‌یه‌جككه کعبه‌نك ییقیلمامسنی طلب ایتسه‌ك اولمازمیدی ؟ تعریضنه قالقیشدی .

عبدالمطلب ، شوتعریضه خطابه ویردیکی جوابله مقابله ایتدیکندن ابرهه ، ده‌وه‌لرك مکه‌یه کوندرلمه‌سنی وعسکرك‌ده کعبه اوزرینه یورومه‌سنی امر ایتدی

ده‌وه‌لر مکه‌یه کوندریلدیکی اردوده حرکته باشلادیغی صیراده عبدالمطلب ، شهر مبارکه عودت واهالینك (جبل ثبیر) ه چیقوب جلوۀ قدره منتظر اولماسنی تنبیه ونصیحت ایتدی .

اهالی ، طاغاره چکیلدیکی اثناده کندیسی باب کعبه‌نك حلقه‌لرینه صاریلوب کمال سوز و کداز ایله و « الٰهی ! هرکس کندی أوینی محافظه‌یه چالیشیر . سن‌ده بیت مکرمکی حفظ ایله . بوگون اهل بیتکی اهل‌صلیبه قارشی غالب ومظفر قیل . اونلرك اهل صلیبی وسطوتی ، سنك قوت‌وقدرتکه غلبه ایتمه‌سین [۲] مآلنده اولان :

لاهم ان المرء یـ — ـنع رحله فامنع حلالك
وانصرعلی‌اهل‌الصلـ — ـیب وعابدیه الیوم آلك
لایغلبن صلیبهم ومحـالهم أبداً محـالك

بیتلرینی حاوی بر منظومه ایله ذات اجل واعلایه عرض ونیازه باشلادی .

—

[۲] ی دوکولسونمی قبر اصحابه
یاقیشیرمی صنم بو محرابه
خاچمی قونسون بدل شومیزابه
دینکك قالماسینمی هیچ اثری
کمال بك

ابرهه ، عسکرینی — مزدلفه ایله مکه آراسنده‌کی — (وادی محسر) ده ترتیب ایتدکدن صوکرا فیل محمودی‌یی اوکه کچیروب مکه‌یه کیرمك تشبثنده بولوندی . فقط فیل ، کعبةالله‌ه طوغرو یورومك دکل ، قیملدامق بیله ایسته‌مدیکندن شاشیردی قالدی .

ایدیلن مساعی وکوستریلان اقداماته رغماً فیل ، بر آدیم ایلرولمه‌یور ، لکن باشقه طرفه توجیه ایدیلیرسه سرعتله قوشیوردی .

برتورلو مکه طرفنه — وق اولوناماىان بوحیوانی سرخوش ایدوب‌ده یورتمك ایچین طولوم طولوسی‌شراب ایچیردیلر تجربه بیتدی ، فقط شراب بوشنه کیتدی . چونکه فیل ینه مکه‌یه طوغرو یورومه‌دی وایتیلوب قاقیلدیغی ، اوریلوب دوکولدیکی حالده اوزانوب یاتدی .

شو اوغراشما آره‌سنده دکیز جهتندن قاره‌بلوط کبی برطاقم قوشلرك اوچوب کلدیکی کورلدی . بوقوشلر ابرهه‌نك جنودباغیه‌سی اوزرینه کلنجه غاغالریله طیرنافلرنده کتیردکلری اوچر طاشی براقدیلر . قطرانی نخود ایله مرجمك بیننده اولان بو باران سنکین اصابت ایتدیکنی بردها قالقمامق اوزره یره سردی .

مابعدی‌وار
طاهر المراوی

اون بش اون آلتی سنه‌اول یازلمش اثرلرمدن :

« مقدمه »
یاخود
علوم نیه تدوین اولنوب هر برینه مخصوص بر اسم طاقیلمشدر ؟
مابعد

بوکا ایکی درلو جواب ویرلمشدر :

« جواب اول »

وجود مطلق جمیع موجودات آره‌سنده مشترکدر ترجیح بلا مرجح فسادندن اجتنابك وجوبنه نظراً

مخصوصاً بونلرك برینك عرض ذاتیسی اوله‌مز .

عجبا بونلرك برینه مخصوص اولان وجودکه ـ وجود خاصدر ـ آنك عرض ذاتیسی اولسه اوزمان فساد مذکور لازم کلیرمی ؟ خیر ! فقط بشقه بر فساد لازم کلیرکه اوده جزئی حقیقینك برشیئی اوزرینه حملیدر .

حالبوکه بوجائز دکلدر ، نه مواطاتاً نه‌ده اشتقاقاً :

مواطاتاً حمل اولنه‌مز چونکه جزئی حقیقی اصالةً موجود اولدیغی جهتله هیچ بر شیدن انتزاع ایدیله‌مزکه انتزاع اولندیغی شیئه حمل اولنه بیلسون .

اشتقاقاده حمل اولنه‌مز . زیرا عرض جزئینك صاحبی جزئی حقیقیدر . معروضی تشخص ایتمکسزین عارضك تشخصی ممتنعدر . بوصورتده ، اعراض ذاتیه‌یی حملده معتبر ، اشتقاقدر ، مواطاة دکل ، که وجود خاصك جزئی حقیقی اولمسیله بر شیئه حمل ایدلماسی لازم کلسون دیه درمیان ایدیله‌جك اعتراض وارد اوله‌ماز . کما لایخفی علی اهل النهی .

« جواب ثانی »

ماعداسی بولنان اعراض ذاتیه‌نك معروضده تحققی او معروضك وجودینه توقف ایتمسیله علمای اسلامیه وجود ایله اعراض ذاتیهٔ سائره‌یی شرفجه بر درجه‌ده اعتبار ایتمدن چکنمدیلرده وجود، اعراض ذاتیهٔ سائره‌دن شرفلیدر دیدیلر . اکر چکنمیدیلر علم واحدده مطلوب، اعراض ذاتیهٔ سائره ایله وجودی اثبات اولوردیده بونلرك هر ایکیسنك رتبه‌لری بر بولنوردی حالبوکه وجود بشقه ، اعراض ذاتیهٔ سائره‌ده ینه بشقه‌در . نفس الامرده حیثیتجه بربرندن فرقلیلر برلشدیروب بر رتبه‌یه ارجاع فطرت سلیمه اصحابنك دائرهٔ محبتنه کیرمز . و کیره‌مه‌مشدر .

بو ایکی جواب ایله شو طرزده :

« وجودك موضوعه عروضی اعتبار اولنورایسه او زمان توقف سؤالی وارد دکل ، که علم کلامك « موضوعی (ذات‌الله) اولمسون . وجود موضوعه عارضیتی نقطهٔ نظرندن او موضوعك عرض ذاتیسی اوله‌رق بو علمده بیان اولنور ، شیئك کندی نفسنه‌ده توقفی لازم کلز . بر شیئك ـ که بوراده وجوددر ـ بر شیئه ـ که موضوع اعتبار اولنان (ذات‌الله) در ـ عروضی معروضك ظرف عروضده وجودینه موقوفدر . معدوم بر شیئه ظرف عروضده معروض اوله‌ماز . ایمدی وجود هم او موضوعك عرض ذاتیسی ، همده اوکا عارض » « اولورده بو علمده مبین اولمسندن توقف لازم کلز . نصل کلیر ؟ وجودك عرض ذاتی اولمسی ؛ وجودك او موضوعه عروضی دیمکدر . بر شیئك بر شیئه عروضی ایسه طبیعیدر ، که ظرف عروضده معروضك وجودینه متوقفدر ، بو توقف ایسه شیئك کندی نفسنه توقفی دکلدر . عروض بشقه ، وجودده ینه بشقه‌در . »

درمیان ایدیلن اعتراض مندفعدر .

شو تقریرات مفصله‌دن آکلاشیلیورکه :

علم کلامك موضوعی (ذات‌الله) اوله‌میور . اکر اولسه اثبات صانعك اصلا بیانه محتاج اولمیه‌جق برصورتده بذاته بین ویاخود بر علم اعلاده مبین بولنمسی لازم کلیر ـ بو علمده ایستر شرعی اولسون ، ایسترسه اولمسون ـ موضوعك وجودینی بیان اولسه اولسه موضوعجه اعم بولنان علم اعلاده اوله‌بیلور ؛ ادناده دکل اخص اعمك ضمننده ثابتدر . بوثبوتده اخصك کندیسیله بشقه‌سنه اعمك انقسامیله حاصلدر ؛ عکسیله‌دکل .

ایشته بو انقسامده یا خارجده یا ذهنده ویاخود نفس الامرده‌در ، بوقسملر هم او اعمك اعراض ذاتیه‌سندندر ، همده او اعم ظرف انقسامده اقسامك وجودینی مستلزمدر . مثلا :

علم طبیعیٔ ادنانك موضوعی بولنان جسم طبیعیٔ اخص . علم الٓهیٔ اعلانك موضوعی اولان موجود مطلقك اقسامندندر .

الهیات کتابلرینی آچارسه‌ق شویله برتقسیم کوریرز :
موجود. یاممکندر، یاواجبدر. ممکن . یاجوهردر،
یاعرضدر . جوهر یاجسم طبیعیدر یادکلدر .

بو ایکی قسمك ـ که بری اثبات صانعك بذاته‌بین،
دیکری کلامدن دهااعلی برعلمده مبین اولمسیدر ـ هر
ایکیسی‌ده باطلدر برنجیسنك بطلاننده شبهه یوقدر [۲]
ایکنجیسنك بطلانی‌ایسه بوفنك‌موضوعی (ذات‌الله‌در)
دیین قاضی آرمودی تصدیق‌ایتمیور . آکا کوره‌احوال
موجوددن باحث علم الهیده مبین بولنمسنه نظراً علم
کلامده (ذات‌الله) ك تحقق‌وجودی دائرهٔ تسلیمده‌در .
فقط بوده ایکی وجهله مردوددر .

مابعدی وار

نصوح افندی زاده :

ع . فخری

الحکمة ضالة . . . .

علم و فضیلتك وطنی اولمز دینورسه شبهه‌سز بر
حقیقتك انکشافنه یاردیم ایدلمش اولور . تاریخك
صحایف اولی تشکیل ایلیان آتورلرك بابلیلر کلدانیلرك
ساکن اولمش اولدقلری بو کونکی عربان صحرالری او
زمانلرجه علما یتاغی ایدی .

ایران ، هند ، عربستان الجزیره ، سوریه ، عراقده
اك جلی تظاهراتی کوسترن علم و معرفت عصر
حاضریمزك ابتدالرنده انوار شعشعه دارینی فرانسه
افقنده اظهار ایلمش عد اولنورکن اخیراً المانیا ، آمریقا
دها متین بر صورتده‌کی مآثر علمیه‌سیله بو کون انظار
دقتی کندیسنه جلب ایتمکده بولنمشدر .

دولت عثمانیه‌مزك مبادیٔ تأسسنده‌کی علوم‌اسلامیه

[۲] بوسوزعقله‌نظراًدر . وجود ، اصفیای‌امته‌کوره‌بدیهیدر .
بوراسی‌ده اربابنك معلومیدر .

ایدیلان خدمات مبروره‌یی سویلیه‌جکز بز اك یقین
بر زماندن بحث ایتمك ایستیورز .

فرق اللی سنه اول بیوك وزیرلرك کشاد ایلمش
اولدقلری دورهٔ انتباهمزه تصادف ایدن زمانلر ؟ فرانسه
انوار علمك بر تجلیکاه بدایعنماسی ایدیکه اك بیوك
سیاسیلریمز ، عالملریمز ، طبیبلریمز بالطبع فرانسزلرك
فنکذار عرفانی اولمش و اولمقده بولنمشدر .

او زمانلره قدر مملکتمزده صنف علمادن یتیشن
صدر اعظملر حکیم باشیلر قبه آلتی وزراسی آرتق بو
مقاملره وداع ایدییورلر ایدی .

اوروپاده‌تحصیل کورمش ویاخود کندیسنده برائر
تیقظ حاصل اولمش اولان‌طبقهٔ منوره ایله بواسکی ذاتلر
اره‌سنده طبیعی‌الحصول اولان مباعدت فکریه دنیاتده
دخی حس اولنمغه باشلامش ایدی .

مملکتمزده ـ تقسیم اعمال ـ ك ایلك نقطهٔ تطبیقی
دیمك اولان زمان مذکورده علمامزه اك اصیل بروظیفه
اوله‌رق حفظ دین مسئله‌سی براقیلور ایدی . اوزمان
بونك ایچون یا اوروپایه اختیار سیاحت ویاخود هرحالده
لسان تحصیلنه بذل همتله رتق فتق ایتمك پك‌ضروری
بر احتیاج حالنده ایدی .

اویله‌اولمدیغی‌ایچون‌بونقطه‌دن‌باشلایان‌سوءتفاهم‌شوایکی
صنف‌خلقی یکدیکرندن آییرییور واوقومش ذاتلرآراسنده
اهنك انتظام بوزیلیور ومملکتمزده ایکی مختلف‌حرکت
فکریه ظهور ایدییوردی !. سرنامهٔ مقاله اتخاذ
ایتدیکمز [حکمت مؤمنك یتیکیدر نره‌ده بولورسه آلیر]
مآلنده اولان حدیث‌شریف ایله پیغمبرمز علمامزایچون
دخی دورهٔ تکمله واصل اولمش اولان فنون جدیده‌دن
کندیلرینه تعلق اولانلری هرنره‌دن اولورسه اولسون
اخذه مساعده بیورمشدر .

اوتاریخده نظر اعتباره النمیان شو امر مهمك الآن
مهمل براقیلمقده اولدیغنی دخی شیمدی سویلك
ایستمیورز .

قوری، یاش هرشیئی احتوا بیوردیغی ینه کندیسی طرفندن بیان اولنان قرآن کریمك حقایق عالیه‌سنی خبریمزه اوله‌رق دها ایی آکلایه‌بیلمك ایچون علوم جدیده و مترقیه‌یی تتبع ایله‌مزه نه مانع واردر ؟ . . .

حقیقت اسلام حقنده هنوز بر فکر تام استحصال ایله‌دن‌دینه، اوروپانك بعض محللرنده خصوصیله فرانسه‌ده کوستریلان صولت متیقظانه‌یی کورن کنجلریمز نه بیوك بر خطایه دوچار اولمقده‌درلر ! . . .

غرب دینی حقنده‌کی تشکیلات محققه و اعتراضات مهمه‌یی بز اثر انتباه اوله‌رق قارشولارز .

فقط کنجلریمز طرفندن بو دوشونیله‌میورکه — بو اعتراضات بتون ادیان موجوده‌یه وارد اولورمی ؟ یوقسه بوکبی اعتراضاتدن یوکسك بر دین حقیقی وارمیدر ؟ بونلری تقلید ایتدکاری اوروپا متفکرینك تحری حقیقت نامنه کوسترمکده اولدقلری فداکارلقلرینك مکافاتی نه اوله‌جقدر ؟ . . .

هیچ شبهه یوقدرکه — بلکه بلمدکلری حالده — نائل نعمت اسلام اولمق . دین فطری اولان و اساسی مصون الاندراس اوزره الی ماشاءالله بر دوام اوله‌جق بولنان دین مبین اسلامك بو ارباب اجتهاد وتفکرك غایهٔ خیالیسی اولدیغی بو مناقشاتی تعقیب ایدنلرجه پك قولایقله قبول اولنور بر حقیقتدر. فقط بوراده تکراراً شونی سویلمکدن کندیمزی منع ایده‌میزکه عرض اوتنان سؤ تفاهمده وظیفهٔ ارشادی درعهده ایلمش اولان حماة دینك پك بیوك بر تأثیری اولمش و اولمقده بولنمشدر .

لله الحمد امر تدریسده هیچ بر مانع قالمامش ایکن دارالفنونك علوم دینیه شعبه‌سنده اولسون دها طوغریسی نره‌ده اولورسه اولسون حالا بر (مقایسهٔ ادیان) علمی تدریس وتدرس اولنمامسی نه‌قدر سزاوار تأسف وتلهفدر.

اوروپا دارالفنونلرنده — طلبهٔ دین — عبرانی، سریانی، عربی دن طوتك ده یونان قدیم، لاتین لسانلرینه وارنجه‌یه قدر یدی سکز لسان اوکرنمك مجبوریتنده‌درلر چونکه — انجیل شریفك مزایای دقیقه‌سنی آکلامق بو لسانلری بیلمکه محتاج ایمش — بونلردن بشقه یونان و عربی فلسفه‌لرینی‌ده تدرس ایدرلر .

اجنبی لسانلرندن اك منتشر اولاننه هیچ بر عالممزك واقف اولمامسی و فلسفه‌یه دائر — ولو ابن رشد و ابن سینانك اسکی فلسفه‌لری اولسون — برشی اوقومامالری انسانی مقصدسز بر حرکت اجرا ایدلمکده اولدیغنه قانع قیلار » بز دیرزکه زمان تحصیل عرض ایتدیکمز دورهٔ انتباهمزده پك آچیق بر صورتده حس اولنمش اولان وبوکون عادتا پك کچکمش بولنان علوم لازمهٔ جدیده‌یی بز صاریقلیلر اوقویوب تلافیٔ مافاته قناعت ایتلیز . . ،

ایچمزده کیلردن حقایق اسلامیه‌یه بیکانه قالانلرك ضررلری کندی نفسلرینه راجعدر. فقط اغراض سیاسیه و مقاصد سائره ایله دین جلیل اسلامه قارشو اعتراضلره و بو بابده یازیلان رساله‌لره فقیه الاسلام مرحوم شیخ محمد عبده‌دن بشقه بر عالم اسلامینك جواب ویره‌مامسی درت یوز میلیونلق بر سواد عظیمك حیثیتی کسر ایتمزمی ؟ ؟ ؟ ؟ . . . .

فرانسه‌نك خارجیه ناظری سابق (هاناتو) جنابلری بوکره بر رساله دها تحریر ایده‌جك اولورسه بیلمم کیم اسکات ایدوب اظهار حقه مقتدر اوله‌جق ؟ . .

حقیقت اسلامك داخل وخارجده‌کی غافللرینه تبلیغ و تفهیمی ایچون بز نه قدر چالیشسه‌ق آزدر وظیفه‌مز بیوك آغیردر .

۲۰ اغستوس ۱۳۲۶ — شرف ادیب

تیاترولر

شو صره‌ده افکار ملتی اشغال ایله ایکی طرفدن جریانلر حصوله کتیره‌جك بر درجه‌ده موضوع بحث

ومناقشه اولان شيلردن بريسيده تياترولر ، باخصوص بزم مملكتده تياترولريدر . تياترو دنيلنجه درسخانهٔ ادب ، وسيلهٔ تمدن كبى بر طاقم يالديزلى عنوانلرله نظر ملتده بيوك كوسترنلرمزده اكسيك دكلدر . بوكا مقابل اخلاق ملتده حصوله كتيره جكى فنالقلرى درميان ايله بسبتون رد ومنع ايدلمسى طرفنده ذاهب اولانلريمز واردر . فقط بز بو تياترولرى بتون دوران ايدن قيل وقاللره قارشى بر اكلنجه ديمكدن بشقه هيچ بر شى ديه ميز وديه ميه جكز . شوراسنى ده اونوتمه دن كچه يم كه : اقوام سائره نك تمدنى ، ترقيسى تياترولرله ، اويونلرله ، اكلنجه لرله استحصال ايدلمش دكلدر . بلكه مدنيتك آرقه سنه طاقوب ده سوركله ديكى بيهوده وبلكه مضر اخلاق شيلردن بريسيدر .

بز بونى بتون معناسيله لعب (اويون) بيلوب كرك مدنيتك ترقيسنه كرك اخلاقك تهذيبنه بردرلو ياردم ايده ميه جكنى قطعياً بيلمكله برابر بزده ، بزم مملكته عائد تياترولر حقنده بعض سوزلر سويلمك ايستيورز .

بزم بوزواللى مملكتمز اويله غريب، اويله بيچاره دركه هرشيئك ايوسى آوروپاده قالير فناسى بزى، بزم مملكتى بولور . بو ، شمدى يه قدر بزده بر عادت قديمه اولمش كيدر . تياترو دنيلنجه بتون معناسيله اكلنجه دن بشقه برشئ اولماملقله برابر آوروپاده كى تياترولرك هيچ بريسى بزده كى تياترولره بكزه من . آوروپاده بر تياترو زمينى حاضرليه بيلمك مطلقا او آوروپا حسيله متحسس . آوروپا اخلاقيله متخلق بر آدم بولنور زمينى ده او مملكته لايق برصورتده يازار حاضرلر موقع تماشايه وضع ايديلير تماشا ايدنلر كندى مملكتلرينك حسيله متحسس اوله رق شويله جه بر اكلنيرلر . آوروپاليلر تياترويه كيدركن برقانطو ديكله يه جكز ، برقيز كوره جكز ديه كيتمزلر . هم اكلنه جكز همده حسى ، ادبى ، اخلاقى برشى كوره جكز ديه رك كيدرلر وهر حالده ده استدكارى كبى برشى بولورلر .

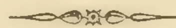
بزم مملكتده كلنجه آوروپانك اومكمل تياترولرينك اجراسى اويله اوچ بش كشيله قابل اوله مدينى واهاليمزك تياترو نه ديمك اولديغنى لايقيله بيلمديكى جهتله اك زياده مشترى جلب ايدن شيلر اويونجى قيزلرك اوقويه جغى قانطولر ، معاشقه يه دائر پيه سلر ، جنائى رولردن عبارتدر . بو كبى شيلر ايسه كنجلرك مقدمهٔ محو وهلاكى اولان شيلردر بر كنج هانكى جريانه قاپيليرسه آنك ايچون او يولده برخيلى زمان سوركله جكنى خاطردن چيقارماملى در آوروپا تياترولرنده كنجلرك بومثل فعالانه سى نظر دقته آلنه رق اويله معاشقه يه وياخود جنايته دائر شيلره اهميت ويرمزلر . اك زياده اخلاق ، ادب اوكرده جك پيه سلرى موضع تماشايه قورلر . واقعا بزده كى بو تياترولر ينه آوروپادن كلمه در فقط بونلر آوروپاده اك عادى كيمسه لرك پك اوجوز ديه كيره بيلدكلرى وياخود اخلاقى ادبى تياترولرى بكنميوب ده بويله قيزلره اويونلره مجلوب اولان سفها طاقمنك كيتديكى تياترولردر .

بزده ايسه طبيعى ايوسنى كورمدككه بوكبى تياترولرك فنالغنى ، عاديلكنى اكلايه بيله لم اشته ديديكمز وجهله اوروپانك تياترو زمينلرى اوروپانك اك عاقل آدملرى طرفندن مملكتنك منفعت مضرتنى نظر دقته آله رق يازيلر . بزده ده برنامق كمال دها چقيملى ده وطن ياخود سلستره رومانى يازملى صوكره موقع تماشايه قويملى مملكتك حسيله متحسس وطنك اخلاقيله متخلق خالص مسلمان اوغلى مسلمان ومسلمانلغك صوك درجه بقاسى طرفدارى بويله بر اديب دها چيقوبده بزه بويله تياترو زمينلرى يازسه لرده ملته شجاعت نه ديمك ، اخلاق ، نه ديمك انسانلق نه ديمك اولديغنى اوكرتمك ايچون ملى اكلنجه لر يازسه لر بز بونلره ينه بر اكلنجه ، بر اويون ديمكله برابر حال حاضرمزده كى تياترولرك عاقبتنده كى وخامتى كورمديكمز كبى بلكه بويله تياترو صحنه لرندن درس عبرت آلانلرده بولنور ديه بيلرز .

هله اناطولنك ايچريلرينه تياترو ناميله كيدن برطاقم شارلاطانلر بتون هنرلرى معرفتلرى قبز اويناتمقدن بشقه برشى اولميان تياترو نامى التنده كزن اخلاق ميقروبلرى بيچاره اناطولينك هنوز آچلمامش قيز كبى دليقانليلرينى او آلاى پوللى قيزلر كنديلرينه جلب ايله مشترى قزانمق ايچون آتدقلرى خندهلر صاچدقلرى شيوهلر ايله نهحاله كتيرهجكلرينى بركره دوشونمليدرده عاقبتك وخامتنى صكره ادراك ايتمليدر چونكه او بيچاره مملكتلره هنوز مدنيت علائمى اولهرق بشقه برشى كيرميور انجق بوكبى رزالتلر كيرييور نتيجهدهده برطاقم ديدى قوديلرى كورولتيلرىده موجب اوليور .

فضله اولهرق اناطولى هنوز قارنى طيورهميهجق بر حالدهدر بر كنج صباحدن اخشامه قدر قزانديغى چولق چوجغنه انفاق ايتمكه وممكن مرتبه يارى آچ يارى طوق اداره ايتمكه چاليشيركن بويله بر شارلاطن كلوبده او بيچاره كنجلره آلاى پوللى قيزلرى كوستريوردكلرى كبى ايكى اوچ كونلك قزانجنى كلوب بر كيجه ا كلنجهسنه دوكوب كيدرلر اما ديكر طرفده او بيچارهلرك زواللى عائلهسى آچ قالهجقمش كيم آرار ؟ طشره بلديهلرى بويوزدن بش اون پاره قاپمغه بقار اهالينك اخلاقى بوزيلهجقمش كيمهنه؟ چولق چوجقلرى آچ قالهجقمش كيم دوشنور ؟ اشته يوقاريدن برى سويلديكمز شيلر بزجه برر حقيقت اولديغندن بوكبى مضرتلرى منفعتلرينه قات قات فائق اولان تياترولرك هيچ بر وقت مملكتمز ايچون ايالك كتيرهميهجكنى مملكتك مقدراتنى اداره ايدن ارباب ايقانك نظردقتلرينه عرض ايدرز .

م . صفوت

مشرق عرفان غزتهسنده كورلمشدر :

شو آرالق غزتهلرده جمعه كون خدمت تجارت اولنمامسنه تشويق يولنده بعض فقرهلره تصادف اولنيور هله آهنك رفيقمزك ٤٢٨٢ نومرولى نسخهسنك جمعه سرلوحهلى مقالهٔ واقفانهلرى بزى هم محزون هم مسرور ايتدى .

مسروريتمز: بويوم مبجله يابيلهجق احترام وحرمتى بر لسان مناسبله انظار عامهيه وضع ايتمهسيدر .

چونكه يوم جمعهنك قدسيتى حقنده وارد اولان احاديث پيغمبريدن بشقه كتب اخلاق وتفاسيرك هانكيسنى آچاجق اولورسهق بو مبحث جليله تصادف ايدهجكمز وارستهٔ بياندر .

محزونيتمز جهتنه كلنجه : اديان سائره منسوبلرينك ايام مخصوصه وآيينلرينى نظر اعتباره آلهرق محترم مسلمانلردهده بويله بر كون تخصيص اولنمق جمعه كون تجارك دكانلرينى قپامسى كبى جمعهيه ناروا بر احترام كوسترمكدر .

كرچه بويوم مبجلده اقربا ، صلحا ، اعاظمى زيارت ايتمكدهكى واسلاملرك امور معظمهٔ دينيهلرندهيكديكريله استشاره ، حسبحال وبو سايهده اسلاميتده ملتزم اولان الفت ، وانسيت ، تأليف بين حاصلى يكديكرمزه ابرازى وجيبهٔ ذمت اولان مراسمى ايفا ايتمكدهكى فوائد ماديه ومعنويه انكار اولنهجق شيلردن دكلدر . يالكز اذان ونماز وقتلرينك غيريده تجارت ، صنعت كبى اسباب معيشتى تأمين ايچون بركيمسه نه قدر چاليشوب بذل وجود ايدرسه بر محذور دينى لازم كلمديكنىده سويليه بيليرز . اساسا اذان اوقونمغه بدأ اولنديغندن اعتباراً جمعه ختام بولنجهيه قدر اخذ واعطا حرامدر بو جهتى نظر دقته آلهرق (واذا قضيت . . . . . الخ) نص جليلندن اغماض ايتمك هرنه قدر فكرك صفوتنه دلالت ايدرسهده بكتاشينك (لاتقربوا) مسئلهسنى تخطر ايله بر مقصد سياسى تعقيب اولنمق توهمندن قورتولماز .

افندى برادر حضرت پيغمبر « صلى الله عليه وسلم » افندمز حضرتلرى داخل حوزهٔ اسلام اولميان قطعاتدن

بيله تجارتی منع ايتمزلر ؛ دائما اورالره كيدوبده تجارت ايتمكه تشويق وامر ايدرلردی .

كذلك سلف صالحيندن بری جنازه نمازنده تجارددن برينی كوردكلرنده « دكانكه كيت » بيوردقلری كتب تفاسيرده مسطوردر .

طبيعی بوندنده جنازه نمازينی قيلمه سونلر كبی بر معنا استخراج اولنه‌ماز . ينه كتب تفسيرده مذكور اولديغی اوزره اسلاف كرام حضراتی شو يولده اجرای نصايح بيوررلردی « تجارت ايديكز قزانيكز زيرا سز اويله بر زمانده‌سكزكه سزدن بريكز محتاج اولورسه ، فقروضرورته معروض قالورسه دينينی يين اولا اودر » شو جمله‌لر ايله زمانمزی مقايسه بيورر ، اسلاميت مانع ترقيدر كبی دين عليهنده دهن كشـای هذيان اولانلرك حاللرينی تفكر بيورسكز او جهته عائد يازی يازمغی جنايت عد ايدرسكز .

هايدی جمعه كون تجارت ايتمه‌لم . دكانلری قپادلم نه ايله مشغول اوله‌جغز بالطبع قارشو يقالرده ، مرامللرده استاسيونلرده اوته‌ده بريده سفاهت محلرنده كزيله‌جك دكلی ؟ بو شبهه‌سز هرنه قدر آجی ايسه‌ده قبول اولنور حقيقتلردندر ظن ايدرم . نصلكه مشهود اولان احوال بوندن عبارتدر اويله ايسه هر حالده جمعه كون تجارت ايتمك چالشمق مرجح ، افضل دها طوغريسی مستحق ومباركدر .

ذاتاً شريعت مطهرهٔ اسـلاميه كوندوزلری ازمان اشتغال وكيجه‌لری اوقات استراحت اولمق اوزه تخصيص بيـورديغی (جعل لكم الليل لتسكنوا) نظم جليلندن مسـتبان اولديغی كبی ايام طويله‌دن بر مـدتك مدت اسـتراحت اوله‌رق قيلوله زمانينده سنت سـنيه ايضاح بيورمقده‌در . اكنجه ايله استراحت بحثنه كيرر ايسه‌ك سـوز اوزاياجغندن شمديلك اورادن صرف نظر ايتمك لازمدر .

برده جمعه اسمنی وضع ايدن اصحابدن كعب بن لوئی حضرتلريدر . بيوريليور . جمعه‌يی وضع ايدن بوذات اولديغی تقدير اوزرينه اصحاب كرامدن اولديغی ومأخذ كزی لطفاً بيلديررسه‌كز جداً منتدار اوله‌جغز چونكه بز بو ذات عاليقدری اجداد پيغمبرينك سـكزنجيسی بيليردك .

شريعت بيضای اسـلاميه‌نك تجارته تشويق وانبياء عظامك ترجمهٔ حاللرينه ناشناسلق يابمغی شناسی‌به بروقت مناسب كورمه‌يز .

اصلاح مدارس طلبه‌سندن مكريلی :

رضا

عكس صدا رفيقمزدن :

كچن هفته چورومده خلق قيامه تشـويق ايتمكله اتهام ايديله‌رك ديوان حرب عرفی‌يه سـوقی ايدلدكلرينی يازديغمز اشخاصك سبب اعزاملری مملكت كنجلرينك اخلاقی اوزرنده سوء تأثيری كوريلن برقاچ فاحشـه‌دن مركب تياترو قومپانيه‌سنك اجرای لعبياتدن منعی ايچون حكومت نزدنده تشـبثاتده بولنمق اوزره عقد ايديلن اجتماع اولوب متغلبه‌يه آلت نفوذ اولمق طولايسـيله دوام مأموريتلری تزلزله اوغرايان ـ برقاچ بيوك مأمورك موقعلرينی تحكيم ايچون ارتجاع شكلنه صوقلديغی برمنبع موثوقدن النان مكتوبدن آكلاشلمشـدر . داخليه نظارتنك نظر دقتلرينی جلب ايدرز .

بيان‌الحق

عكس صـدا رفيقمزك كچن هفته بوكا دائر يازديغی سطرلری اوقوديغمز زمان مسـئله‌نك بويولده اولمسی احتمالنی درميان ايلمشدك . رفيقمزك بر منبع موثوقدن آلمش اولديغی مكتوب مفادينه نظراً مسئله ، ديديكمز وتخمين ايتديكمز كبی چيقدی ديمكدر . اهالی ايله

حکومت آره‌سنده بر صورت دائمه‌ده جایگیر اولمسی مطلوب وملتزم بولنان حسن معاشرت ومطاوعتی اخلاله سببیت ویرمسی ملحوظ اولان بوکبی احواله میدان ویرلمامسنی داخلیه نظارتنك نظر دقتنه عرض ایدرز .

ادبیات

شکوفهٔ بهارستان

مابعد

ابیات آتیه‌سی‌ده (خرابات) ده مندرج بر قصیده‌سندندر :

بوقتی که گرد سواران براید
بپوشد زمین وبجوشد معسکر
تو آنجا چنان باشی ای شاه گیتی
که باشد میان گوزنان غضنفر
ز پیلان جنگیت گر وصف گویم
ندارد خردمند نادیده باور
نه چرخند لیکن همه چرخ گردش
نه کوهند لیکن همه کوه پیکر

مآلی :

وقتاکه سواریلرك قالدیردقلری توزدن زمین اورتولور ، اردوکاه دالغالانیر . ای شاه جهان ! سن اوراده دشمن عسکرینه هجوم ایتدکجه بیسان اوکوزلری آراسنه کیرمش آرسلانی آندیررسك . جنکی فیللرکی ناصیل توصیف ایده‌یم که اونلری کورمه‌ینلر نه‌سویله‌سه‌م سوزمه ایناناما‌یاجقلردر .

فیللرك واقعا فلك دکللردر . لکن سیر وحرکتده چرخ‌دواره مشابهدرلر . حقیقتده طاغ دکللردر . فقط عظمت جثه‌ده جبال رفیعه‌یه بکزرلر .

شو ایکی بیتی‌ده مشهوردر :

مرا بهره دوچیز آمد زگیتی
دل پاك وزبان مدح گستر
یکی بر مهر جانان وقف کردم
یکی بر مدح شاهنشاه کشور

مآلی :

قلب صافی ولسان مادح اولمق اوزره جهاندن ایکی شیئه مالك اولابیلمشدم . بونلردن برینی جانانك محبتنه ، دیکرینی پادشاهك مدح وثناسنه وقف ایتدم .

—

عنصری اقرانی شعرادن اولوب سلطان محمودك حضورنده فردوسی‌یه بیله‌تقدم ایدن و ۴۳۲ ده ارتحال دار بقا ایله‌ین (منو چهری دامغانی) نك :

ای نهاده برمیان فرق جان خویشتن
جسم مازنده بجان وجان تو زنده بتن

بیتیله مصدر بر قصیده‌سی واردر اوراده « اساتیذ عصرك استادی اولان عنصری که ، عنصری معایبدن آزاده ، قلبی حیله وخدعه‌دن ساده ، دینی مکر وفتنه‌دن وارسته‌در » مآلنده اولمق اوزره :

اوستاد اوستادان زمانه عنصری
عنصرش بی عیب ودل بی‌غش ودینش بی‌فتن

مدحیه‌سیله قدر عنصری تبجیل ایدلمشدر .

طاهر المولوی

—

اون بش سنه‌اول یازلمش خطابیات وطنپروانه‌مدن :

ـ مخاطبم خاقان مخلوع ایدی ـ

— ۲ —

نصیحت ملزمانه

تنزل ایتمه اویله هرکسه امداد لازمسه
همان مردانه طاوران هرایشکده داد لازمسه

يدقهار قدرت كوز آچينجه قهر خصم ايلر
خدادن ايت بلايه قارشى استمداد لازمسه
نه‌رتبه دهشت انداز اولسه خصمك هر هجومنده
متانت كوستر ايتمه ، ايلمك فرياد لازمسه
چكينمه دشمنك طاغ اولسه‌ده ترك خمود ايله
حقوقك پنجهٔ غصبندن استرداد لازمسه
هنرله معرفت اصل الاصول آدميتدر
چاليش تحصيل فنه محو استبداد لازمسه
اويوب‌ده نفسكه ذره قدر ترويج ظلم ايتمه !
سن اولمقدن حذر ايت قان ايچر جلادلازمسه
براق خونخوارى‌يى ؛ خلق پيمبرله تخلق ايت
صباح حشره‌دك رحمت اوقور افراد لازمسه
عدالت كوستر ، اتعاب رعايادن كچ آرتق كچ
فضاى نور ايچنده تربه‌كى بنياد لازمسه
صلابت كوستر ، اطفاى شريعتدن كچ آرتق كچ
اكر نور خدايى سوبسو ايقاد لازمسه
چاليش ترفيه خلقه . اعين اعيان ملتده
الى‌يوم القيامه نامكى اصعاد لازمسه
نهايت مرتبه شايستهٔ تلمين عالمسك
فداكاران اسلاميتى ابعاد لازمسه
مرجحدر رذيلانه حياته موت مردانه
براق اوهامى نيل مسلك اجداد لازمسه
براق آلچاقلغى ماليه‌يى اسرافدن وازكچ
غناى ملكه بارى بركوزل ايراد لازمسه
حذر قانون انسانيتى الدن براقمقدن
كتاب اللهه باق برشيئله استشهاد لازمسه
نيچون احلاف امت غرقهٔ اقبال دوركده
سكاكر اعتلاى اهل استعداد لازمسه
نه دندر ؟ كيتميورسك شاهراه دين اسلامه
سنى اعلايه بادى رهبر ارشاد لازمسه
نيچون حبل متين اتحادى قطعه ساعيسك
اكرچه قوص‌قوجه برملتى اصعاد لازمسه
نه‌دندر ؟ أو ييقانلر معتبردر نزد ونفاقكده
بوملكك هريرنده برنشاط آباد لازمسه
تفيض بكلنيرمى سويله خائن برزمان سندن
شفيق وعزت وتحسيندن استرشاد لازمسه
دكلدر قلب طاهر ، قلب ناپاكك بيله كافى
بتون افعالكى تقبيح ايچون اشهاد لازمسه
اينان هرنه ايشيتسه‌ك اشتباهه دشمه‌سن آنجق
صلاح نفسك ايت برحالى استبعاد لازمسه
سراپاى مساوى‌يى خلاصه‌سندن اوكرنسون
فساد وملعنتده شيطانه استاد لازمسه

نصوح افندى زاده :

ع . ضميرى

يكى قپو مولويخانسى شيخ بزركوارى رشادتلو عبدالباقى دده افندى حضرتلرينك بر غزل عارفانه‌لرينه :

نظيره

يارك نهفته طلعتى زير نقابده
ارباب عشق و شوق بتون اضطرابده
بر مقصد مقدس ايچون هاى و هوده‌در
اسلام و كبر و كافر خانه خراب‌ده
روشندلان اهل نظر اومديغن بولور
دارالصنمده ، كعبه‌ده ، هر جاى و بابده

چشمان افتقاره او در عرض رو ایدن
انجمده، آسمانده، مه و آفتابده
کلشنده بلبل ایلر آنی یاد ایله فغان
تکرار ایدر او ناله‌یی بوم غرابده
انسان ایسه‌ك اول عارف اسرار «من عرف»
وحدتدر آشکاره بو فصل الخطابده
سینای سینه‌مشرق الانوار ایکن کلیم!
بیهوده قالمه طوره کیدوب پیچ و تابده
اصحاب وجد فیض «نفخنا» یی فرق ایدر
انفاس پاك شیخ جلال انتسابده
کوردم نیجه حقائق معنایی ای سعود!
حقاکه اول بهین اثر مستطابده

٢٨ کانون ثانی سنه ٣٢٥

سعود المولوی

غزل

حد و مقداریمی رعنا بیلیرم
نفسمی جمله‌دن ادنا بیلیرم
بشقه شی بیلمیورم اماکیم
طوغریسی کندیمی اعلا بیلیرم
ینه امثالمه رجحانم وار
حالمی، وضعمی زیرا بیلیرم
قیزارم اول خره کیم بیلمزده
دیر نه اولسه ینه الا بیلیرم
علماء بو کهن بتکده‌ده
نه مسیحا، نه چلیپا بیلیرم
بن بر الله طانیرم، آندن اوته
نه افندی، نه‌ده پاشا بیلیرم
این و آنی بکا صورمه یاهو!
نه وظیفه‌ك، بیله‌مم، یا بیلیرم!..
دم قالوده شونی فهم ایت کیم
نه بیلیرسه‌م ینه حالا بیلیرم
طوره عزم ایلم اولسه‌م‌ده کلیم
سینهٔ مؤمنی سینا بیلیرم
حاله‌در رغبتم عالمده سعود!
لکن ایامی رؤیا بیلیرم
شکرستان سخنده خیلی
خوشنوا طوطیٔ کویا بیلیرم
لکن ای کلك نی آهنك! سنی
همدم بلبل شیدا بیلیرم.

٢٠ تشرین اول ٣٢٥

سعود المولوی

درسعادت مبعوثی لطفی فکری بك طرفندن سلانیکده اتحاد باغچه‌سنده ویرلمك‌ده ایکن اصلیقلر، دودوکارله کسدیریله‌رك اکمال ایدیله‌مین قونفرانس بو دفعه رساله شکلنده طبع ایدلدیکندن مندرجاتی قارئینمزه توصیه اولنور.

مدیر مسئولی: محمد منیر

محمودبك مطبعه‌سی

ایکنجی سنه — اوچنجی جلد　　　　بیان الحق　　　　عدد — ۷۸

بازار ایرتسی　　فی ۱۵ رمضان سنه ۱۳۲۸　　وفی ٦ ایلول سنه ۱۳۲٦

جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز درسعاملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

سرمحرر :
فاتح مجیز درسعاملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلملرندن
کلیسلی منیر

مندرجات

نسخه‌سی ۱ غروشدر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابردر)

استانبول وولایات ایچون :
بر سنه‌لکی ٦۰ غروش
التی آیلغی ۳۰ «

ممالك اجنبیه ایچون :
٦۰ ، ۲۰ فرانق
۳۰ ، ۱۰ »

درج اولنمیان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمزه

اکثر مقالاته آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلش بولندیغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت
محمود بك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

پازار ایرتسی کونلری نشر اولنور دینی ، ادبی ، سیاسی وفنی هفتەلق غزتەدر .

بتوفیقه‌تعالی اعلان مشروطیتی متعاقب جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌نك تشـکلندن بری احکام واخلاق اسـلامیه‌یی حسـب‌الطاقه نشر وتلقین ومبنـای مشروطیتی تحکیم وترصین خصـوصنه مصروف اولان و جمعیتلر قانونی موجبنجه رسماً حکومته اعطـا ایلدیکی نظامنامه‌سـیله بیاننامه‌سنده مندرج بولنان مقاصد مشروعه وقانونیه‌سنی ایفا ایده‌بیلمك ایچون مراجعت ایلدیکی وسـائطدن بریسی‌ده آره صیره مناسـب زمانلرده اجرای وعظ و نصیحتدن عبـارت اولمغله ابتدای مشروطیتدن بری رمضـان شریفلرده بو وظیفه‌یه علی‌العـاده دوام ایده‌کلدیکی کبی مملکتك بو مثللو خدماته اك زیاده محتـاج بولندیغی فوق‌العاده زمانلرده‌ایسه بو خصوصه بالخاصه صرف همت ایلدیکی هر کس نظرنده معلوم ومسلمدر.

سنین سابقه رمضـانرنده بو خصوصده دها زیاده اعتنـایه لزوم اولمقله برابر بو سـنه ارتق حکومتمزك اسـتقرار ایتمش اولمسی رمضـان شریفده وظیفهٔ وعظ ونصیحتك اجراسـنه دها زیاده اعتنـا ایده‌جکی مأمول بولنـدیغی جهتله جمعیتمزجه سـنین سابقه قدر تکثیر واعظینه لزوم کورولمامش ویالکز بسبتون ایفای وظیفه‌دن کیرو قالمـامق اوزره بر ایکی واعظك جوامع شریفه‌ده مناسب زمانلرده وعظ ونصیحت ایتمسی تنسیب اولنمش و بیان‌الحق ایله اعلان ایدیلمشدی.

بو کبی خصـوصاتده کرك قانون اسـاسی وماهیت مشروطیت اعتباریله وکرك جمعیتمز نظامنامه‌سنده مندرج اولمق حسبیله طرف حکومتدن رخصت و مسـاعده‌یه قطعیا لزوم اولمدیغنی بیلدیکمز حالده محضا مقام‌مشیخته حرمت ونزاکت زمانه رعایت ایدلمك مقصدیله مومی‌الیهمانك وعظ ونصیحت ایده‌جکلرینی مقام مشیخته اخبار ایتمکی مناسب کورمش ایدك.

شیخ‌الاسلام حضرتلری مومی‌الیهمك اجرای وعظ ایتملرینه مع‌التأسـف ممانعت ایتمش اولدقلرندن قوانین مشروطیته اصلا توفیق ایدلمك احتمالی اولمیان شو حالت خیربراندازانه‌یه بیان تأسف ایلرز.

جمعیت علمیهٔ اسلامیه

—•—

رمضان شريفده وعظ ونصيحت

وعظ ونصيحت ، عالم وعابد ، احوال روحيه‌يه مطلع ذوات طرفلرندن درعهده وايفا اولنمق لازم‌كلنجه بحث اولنه‌جق موضوعلر ، حقيقت وطوغرى‌اوله‌جغى بناءً عليه اكثريت اعتباريله اذواق بشره آجى كله‌جكى طبيعيدر ، اودرلو مباحثى حسن تلقى‌ايده‌رك ديكله‌يه‌بيلمك ايچون نفسى مألوف اولديغى حظوظاتدن آز چوق متوقى بر حالده بولنمق لازم كلير ، والاطبعنه خوش كلن ، آرزوسنى اوقشايان علائق آرمه‌يه حيلوات ايده‌رك يا هيچ احالهٔ سمع اعتبار ايده‌من ياخود شويله‌جه ديكلر كبى كورينوب‌سه‌ده بوديكله‌يشدن مطلوب اولان استفاده حصوله كلمز .

رمضان شريفده بتون مكلفين اسلامك اوروجلى بولنه‌رق هردرلو عوائق دنيويه‌دن سرآزاد اولمسى وبوجهتله اكثر اوقاتك جوامع شريفه‌ده تلاوت قرآن وانواع عبادات ايله امر ايدلمسى اهالئ اسلاميه‌يه اوامر ونواهئ الٓهيه‌يى تبليغ وكنديلرينه لازم اولان امور اجتماعيه‌يى تفهيم ايچون قاچيرلمسى جائز اولميان فرصتلردن عد اولنور .

بويله بر فرصت فوت ايدلديكى صورتده تلافيسى برسنهٔ كامله‌نك مرورينه محتاج اولور ؛ حالبوكه عمر بشر هردقيقه ، هرثانيه زواله منجر اولديغندن سنهٔ آتيه‌يه يتيشه‌بيله‌جكلر بولنه‌بيله‌جكى كبى ، يتيشه‌ميه‌جكلرده بولنور اوله‌بيليركه اسلام مملكتنده مسلمانلر ايچنده طوغمش ، بيومش برفرد ضرورات دينيه‌دن اولان برمسأله‌ده متردد اوله‌رق ارتحال ايدر ، بويله آوروپاليلرك — ولو مقاصد سياسيه اوغورنده اولسون — برچوق مصارف اختيار ايده‌رك ممالك اسلاميه‌نك همان‌هرطرفنه ميسيونرلر سوق ايتمك صورتيله نصرانيته رواج ويرمكه صاوا- شدقلرى برصيره‌ده اقناعياتى قوتلى قوهٔ نطقيه‌سى مساعد اولان علماى اسلامك مستغنيانه بلكه‌ده بى‌قيدانه حركت ايده‌رك جوامع شريفه‌ده كرسيلرى اكثر نااهللرك معروض خرافاتى حالنه كتيرمك وبر مسئلهٔ دينيه ، بر حقيقت اسلاميه اوكرنمش اولمق ايچون جوامع شريفه‌ده ساعتلرجه‌ديز چوكوب اوطوران عوام‌مسلمينى اودرلو اسرار اسلاميه‌يه واقف اولميان بعض كيمسه‌لرك النه براقمق جداً آجينه‌جق حاللرمزدندر .

فى‌الحقيقه بعض جوامع شريفه‌ده عالم ، فقيه ، نطوق ، ، خلوق ذواتك‌ده ايفاى وعظ ونصيحت ايتمكده اولدقلرى كوربيليور فقط كيم نه ديرسه ديسون اكثر جوامعده اجراى نصيحت ايدنلرك قسم اعظمى ينه ديديكم طاقم تشكيل ايدييور .

ايشتديكمزه نظراً بوسنه رمضان شريفده قونيه‌يه برقاچ تياتروجى كلمش اولمسندن طولايى محلى علماى كرامى جامع شريفده وعظ ونصيحتى ترك ايتمشلردر . بز بوخبره وهلهٔ اولاده اينانماق ايستمه‌مدك؛ فقط وقوع بولان تدقيقاتمز نتيجه‌سنده مذكور خبر مع‌التأسف تأييد ايتمكده‌در مشار اليهم حضراتنه تعظيم وحرمتمز باقى اولمقله برابر عرض ايدرزكه بوحال علماى كرامه احترامى‌وجيبهٔ ذمت تلقى ايدن مسلمينى پك متأثر ايتمشدر؛ چونكه بوندن مقصد خلقه تياترويه كيتمه‌سينلر ديمك ايسه تدبير مذكور اهالينك بالعكس تياترو خانه‌لره دوكولمه‌سنه سبب اولور ؛ علمامزه ياقيشان اكر اخلاق اسلاميه‌يه منافى حاللر كوريليورسه اهالى‌يه بونك مضرتنى وعظ ونصيحتلرى صيره‌سنده بيان ايدرك هم وظيفه‌لرينى ايفا ايتمش اولمق همده اخلاقاً واقتصاداً رهبرلك ايلمكدر .

برقاچ جهله وعظ ونصيحت ديكلمكه غره‌و يايه‌بيلير؛ فقط علمامز مأمورى بولندقلر « امر بالمعروف ونهى عن المنكر » ه هيچ بر زمان غره‌و يايه‌ماليدر ، اميد ايدرزكه ينه سنين سالفه وجهله‌وعظ ونصيحته كمال

جدیتله اقدام ایدهرك اهالی نزدندهکی موقع احترامی . . بیوررلر چونکه ملت علمامزدن ترك خدمت دکل ، بذل همت بکلیور .

قونیه‌لی :

ع . عاطف

فخر رازی

علم جلیل تفسیره دائر مباحثه‌یه باشلادیغمز وقت قارشو کزده بر سیمانك بو مباحثه‌یه حاکم اولدیغنی کوررسکزکه بو سیما صاحبنك (مفاتیح الغیب) مؤلفی امام (فخرالدین الرازی اولدیغنی سویلمکه لزوم یوقدر . سز سویلدکجه آنك روح ابدی الحیاتی سزه اسالهٔ فیوض ایدر . آنك الهامات قدسیه‌سی سزه تأمین ظفر ایتدیکی ایچون بو سیمایی دائما خاطریکزده طوتارسکز . کورسه‌لی کور صقاللی کنیش اوموزلی اولان بو ذات ابدیاً بو موقع حاکمیتنده کوریله‌جکدر . او ، لایموت برحامیٔ تفسیردر علامهٔ ابدی الاشتهار خوارزملی زمخشرینك بدایع ابدیه‌سندن استفاده ایتدیکنی ادعا ایدهمم . فقط : بوکا شبهه ایدیلمزکه آیات جلیله‌یی لزوم ضروریسنه بناءً قواعد فنیه ایله ایلك دفعه تفسیر ایدن کندیسیدر .

شمدی‌یه قدر ترکجه تفسیر خصوصنده یازی یازانلرك وترکجه تفسیر ترجمه ایدنلرك هیچ بریسی تعقیب ایدنلردن اولمدیغ ایچون بواو یوپان مبحثی بتون معناسزلغیله انظار قارئینه عرض ایتمك هوسنده دکلم . . تفاسیر موجوده‌نك اسامیٔ مؤلفین وحواش وشروحی حقنده فهرست ترتیبی آرزوسنده بولنمیه‌جغم .

یالکز شونی عرض ایتمك ایسترمکه : قرآن باهر البرهانك بتون حقایق واسرار کائناتی احتوا ایلمکده اولدیغنده کیمسه‌نك ریب وکمانی یوقدر .

اعصار حیات ابد رسیده اولنجه‌یه قدر فکر بشرك ایجاد وابداع وکشف واختراع ایده‌جکی بدایع فنیه ، غرائب طبیعیه ، دسائیر فنون ، قواعد علوم هپسی قرآنده ! ! . . . بر شب اسرار اولان مداد قرآنك مرصاد اعتبارندن بوانوار حقایقی کورمك ممکندر [لا رطب ولا یابس الا فی کتاب مبین]

فقط : بونلرك تماماً انکشاف وطلوعی بر صباح معرفته متوقفدر ! . . .

آوروپا ارباب دانشندن بر ذاتك مساعیٔ مشکل بر اندازانه‌سیله کشف اولنوب عالم معرفتده یکی بر افق اجتهاد آچیلدقدنصکره بو حقیقتك هرکون رطب اللسان اولدیغمز بر آیتك مآلی اولدیغنی آکلایورز . (قوپرنیق) کلمزدن اول (والشمس تجری لمستقرلها) آیت کریمه‌سنده‌کی وضوح قطعی دلالتیله حرکت شمسیه‌یی اثباته هیچ بر عالممز مقتدر اوله‌میور ایدی ! ! . . . . .

اکر طوغریدن طوغری‌یه قرآن کریمك حقایق عالیه‌سنی آکلامش اولیدق ویا آکلاسه‌ق تاریخ فنونده‌ده بر موقع بلندیمز اوله‌جغی وارستهٔ اشتباهدر .

علمامز صورت حقیقیه‌ده نائل انتباه اولورلرسه ینه بر چوق کشفیات آتیه‌نك کاشفلك شرفنه شمدیدن کندیلرینی نامزد عد ایده‌بیلیرلر . چونکه قرآن حکیم الی ماشاء الله بیزده قاله‌جقدر .

فقط : بوکتاب مبینك بر فن مجموعه‌سی اولدیغنه ایمان کتیره‌جك قدرده غافل دکلم . بوکتاب کریمده حق تعالی حضرتلری هرکسه ادراك واحاطه‌سی داخلنده خطاب ایلمکده اولمغله مثلا هرزمانك ارباب فننه [اولم یر الذین کفروا ان السموات والارض الایة] بیوریلوب دائرهٔ انصافه دعوت اولنیورلر .

بعضاً ده بالعکس صفحات قمرك اسباب فنیه‌سندن سؤال اولنیورده ایام عبادات وازمان معاملاتی تعیین ایچون اولدیغی بیان بیوریلوب نقطهٔ نظر تبدیل اولنیور .

یعنی قرآن کریم هدایت وسعادت بشریه ایچون

شرف نزول ايلمش اولمغله هر مسلك اصحابى آراديغنى بو كتابده رهبر حركات اتخاذ ايده بيلير .

امام غزالى حضرتلرينك بيان بيوردقلرى كبى — قرآن كريم فنونه نه نفياً و نه اثباتاً تصدى ايتمامشدر — فقط لدى الاقتضا حقايق فنيه نك الك عاليلرينى حاوى بولنمشدر

بناءً عليه البته — مفسرك هرشيدن بحث ايده بيله جك بر احاطه يه مالك بولنمسى لازمدر كه بزم بيلديكمز بويله بر مفسر ايچون لازم اولان شرائطى ايلك دفعه وشمدى يه قدر صوك دفعه كندى نفسنده جمع ايدن ذات امام — فخرالدين الرازى — در بو ذات جليل الصفات اوقدر بيوك بر قدرت علميه كوسترمشدر كه تفسير كبيرى ميدانه اولماش اولسيدى طبقاتنويسلرك نقلياتى هيچ شبهه يوق مبالغه يه حمل اولنور ايدى .

بر ذاتدن پك چوق كورديكى تعريضاته رغماً كنديسنك — رازدان دين — اولديغنده ده شبهه يوقدر . (شيخ اكبر قدس سره) حضرتلرينك مشار اليهه كوندرمش اولديغى مكتوبده كى (ياولى الله) خطابنى كورنلر تعريضكارانك حسياتلرينه مغلوب اولدقلرينى تقدير ايدرلر .

عصرلر كچديكى حالده كندى مسلكنده هنوز بر مفسرك عدم ظهورى رازينك نادرة الاعصار بر مفسر اولديغنى اعلان ايدر . سر آمدان مفسريندن بيضاوى دخى باعث اشتهارى اولان اوموجز افاده لر فخر رازى يه مديوندر .

تفسير دائما عقلى اولمديغى كبى دائما نقلى دخى اوله مز . عقل ونقلك بر محصلهٔ عرفانى اولمق لازم كلير . اصل الاصول عقل نظر اعتباره آلنميه جق اولورسه — حسن نيت — مكافاتسز قالير .

بز ايشته (فخر رازى) يى عقل ونقله توفيق اقوال ايدن الك معروف مفسر اوله رق طانيورز .

حضرت امامك تفسيرندن بشقه آثار مهمهٔ سائره وترجمهٔ حال حياتيسنه دائر براز معلومات ايدنمش اولان شمديكى عالملريمز مشار اليهك بو مآثر عظيمه سنى قدرت بشريه نك فوقنده كوره رك — مؤيد — اولديغنه قناعت كتيره مكله كندى حاللرينى تأويله يول بولمقده درلر !!...

فقط امواج زمانه قارشو مقاومت مقدر اولمديغندن حضرت امامك طب ، هيئت ، وسائره يه دائر ايراد ايتديكى ايضاحات بوكون موزه خاطراتى اوله رق قبول اولنمق ضروريدر .

مثلا كچن كون استانبول كتبخانه لرندن برينك فهرستنى قاريشديريور ايدم . حضرت امامك (بعض اسرار قرآنيه يه دائر) بر رساله سى كوزيمه ايلشدى .

بيوك بر اشتياق ايله مطالعه يه باشلادم اخلاص ، عصر ، زيتون ، اعلى سور شريفه سنك حاوى اولديغى اسرار قرآنيه يه عائد اولان بو رساله نك باش طرفنده بتون مفسرينه برمثال اوله رق يازلديغى وتفسيرك بويله اولمسى ايجاب ايتديكى سويلنيور . مطالب عظيمه دن اولان آلهيات ونبوات ومبدأ ومعاد مبحثلرى بو سور شريفه نك تفسيرنده بيان اولنه جغى وعد اولنيور .

سورهٔ جليلهٔ (اعلى) نك باش طرفنده بولنان [سبح اسم ربك الاعلى الذى خلق فسوى والذى قدر فهدى والذى اخرج المرعى فجعله غثاءً احوى] آيات كريمه سندن الهياتك سر سطرى اولان اثبات واجب مسئله سنه شويولده ابتدار اولنيور .

بو آيات كريمه ده واجب تعالى حضرتلرينك وجودى ايكى دليل ايله اثبات اولنمشدر كه برى حيواناتك صورت خلقى ديكرى نفس حيواناتدر .

حيوان معلومدر كه روح وبدندن مركب اولمق اوزره بر جسم ثنائى الخلقه در كافهٔ اجناس حيواناتك صور شخصيه لرى بر مقدار معين ومحدود اوزره تقدير بيورلمشدر كه خلق بو معنايى افاده ايدر تسويه ايسه حار، بارد ، رطب ، يابس اجزاء متعدده دن مركب اولان

هر هانکی بر مزاج معینك تولد وحصولی ایچون بر نسبت معینه ایجاب ایدرکه بو نسبت آره‌سنده‌کی جزئی بر اختلاف مزاج دیکرك حصولنه سببیت ویریر . خلق تعقیب ایدن بو تسویه دخی هرهانکی بر مزاجك نسبت ثابته‌سی اوزره اعتدالی دیمکدر . نفس حیوانات ایله استدلاله کلنجه : بوده (والذی قدر فهدی) آیت جلیله‌سندن مستفاد اولقده‌در . چونکه خلق وتسویه اولنان بو حیواناتك اعضای مخصوصه‌سندن هر برینه آیری آیری وظیفه تخصیص اولنمشدر . که منافع ومصالح ذاتیه‌سنی کافهٔ اجناس حیوانیه بو اعضاسیله حصوله کتیریر ومقاصدینه بو واسطه‌لر ایله هدایتیاب اولور. یعنی کوزك آلت رؤیت وقولاغك آلت سمع اولمسی البته بر اثر تقدیردر . چونکه کوز آلت رؤیت اولمیوب آلت سمع اوله بیلیر وبالعکس قولاق دخی آلت سمع اولمیوب، آلت بصر اوله بیلیر ایدی .

احوال نباتات ایله وجود صانعی استدلال دخی صوکده‌کی آیات کریمه‌ده مندمجدر .

حیوانات ونبات وبالجمله کائناتك ظهوری بر فاعل مختارك اثر صنعی اولدیغنی قبول ایتمیوب طبیعته وصدفهٔ عمیایه اسناد خلق ایدنلرك بر سؤالی قارشوسنده قاله‌جق اولورسه‌ق دیرزکه نطفهٔ حیوانی متشابه الاجزاء والطبیعه‌در ومشیمهٔ جنین اولان رحم ، طبایع ، افلاك وانجمك تأثیراتی دخی تأثیرات متشابهه‌در. بر جسم متشابهة الاجزایه تأثیرات متشابهه ایله مؤثرات متشابهه اجرای تأثیر ایتدیکی حالده اوجسمدن احوال مختلفه‌نك ظهوری محالدر. مثلا بر لامبه‌نك بر طرفدن بش ذراع قدر بر محلی تنویر ایدوب دیکر طرفدن آنجق یاریم ذراع بر مسافه‌یی تنویر ایتدیکی قبول اوله‌مز . هر طرفه اولان تأثیراتی متشابه ومتساوی اولمقله بر مانعك وجودی تصور اولنمقسزین تنویر اولنان محیطات آره‌سنده تفاوت ممکن دکلدر . حال بو مرکزده ایکن نطفه‌دن کمیك ، عروق واعصاب وسائره کبی مختلف شیلرك ظهوری بو تأثیرك طبع وایجاب ایله دکل قدرت واختیار ایله اولدیغنه دائر بزه بر قناعت قطعیه بخش ایدرکه مطلوب اولانده بو ایدی .

آلتی یدی عصر اول علوم طبیعه‌نك اقسام مهمه‌سی وزرینه یوریدلمش اولان شو تفسیر حقیقةً پك مکمل عد اولنه بیلیر ایدی . طبابت قدیمه‌نك محوری اولان عناصر اربعه ، طبایع . اخلاط فرضیه‌لری پك کوزل یاقیشدیرلمش بولنیور . قدماء فلاسفه طرفندن قبول اولنان ــ اباء علویه وامهات سفلیه ــ ده ذکر اولنیور .

بوکون بونلرك جرح وابطال ایدلمش اولمسندن صرف نظر اوعصر ایچون (متفنن) بر عالم بولندیغندن شبهه‌سز بوکونمز او زمانك قات قات دونده‌در .

مع التأسف هنوز عصریمزك فخر رازیسی طوغمدیغندن حضرت امام دها پك چوق زمانلر بو موقع معلاسنده قاله‌جغی تخمین اولنور . آنجق حضرت امام کندیسندن یدی عصر صوکره‌کی زمانمزه نظراً اواحاطه‌ده ظهور ایده‌جك بر عالمه ، بر خیر الخلفه ترك موقع ایده‌جکدر .

هیهات لایأتی الزمان بمثله
ان الزمان بمثله لبخیل

ــ ۱ ایلول سنه ۳۲۶

شرف الدین

مسلمانلرده عائله حیاتی

مابعد

اول وأخر یازدیغمز وجهله أوروپانك طرز حیاتی انسانلره دکل همان اوروپالیلره مخصوص بر طرز حیاتدرکه : مدنیت نامی آلتنده کیتیرلمش بر انتظامسزلق بر راحتسزلقدن بشقه بر شی دکلدر جناب حق کوندوزی سعی وعمل ، کیجه‌بیده استراحت ایچون خلق

ایتدیکی بونلرك حاطر وخیالنه كلز . كوندوز چالشمق
مجبوریتنده بولنانلر كیجه‌لری‌ده ذوق وصفا عالملرندن
بر درلو واز كچه‌میه‌رك اورته واشاغی طاقملری بالمجبوریه
كیجه كوندوز ایاقده كزه‌رك انجق صباحك اوحیاتبخش
اولان لطافتلی بر زماننده براز اویویه بیلمكله استراحت
ایدرك بونكله قالیرلر . واقعا انسانلر ایچون بركره
الیشلدیمی آز بر اویقو ایله انسانلر اكتفا ایده‌بیلور .
انلرك آز اویقو اویویوب چوق چالشملرینه اعتراض
ایتمیورم بكنمدیكم وبر درلو بكنه‌میه‌جكم برشی وار ایسه
اوده بر آدمك كندی اونده چولق چوجغنی یاننده
اله‌رق شویله‌جه بر استراحت ایتمك قابل اولمامسیدر .
بو صورتله بتون كوندوز وكیجه اوندن طیشاریده كزمك
مجبوریتنده‌كی برعائله‌نك احتیاجاتی ایسه بالطبع ایكی اوچ
قات متزاید بولنور . اشته بو تزاید درکه اوروپاده
زنكینلری پك راحت بر حالده یشادیر فقط اورته
وفقیرلرینی پك مشكل بر موقعده براقه‌رق فقرا كروهی
ایچون كوز كورمك ، راحت ایتمك ، ایاغنی اوزادوب
بردیكلنمك عادتا محال حكمنی آلیر بوصورتله اوروپانك
یوقاری طبقه لرینك طرز معیشتی جنت اسا بر حالده
كندیلرینه بتون جهانی غبطه ایتدیریر . واطرافدن
كورنلرك یك نظرده كوزلری بونلره چاربه‌رق آوروپایی
و طرز معیشتنی بر درلو ثنا ایتمكدن واز كچه‌میورلر .
حالبوكه فقرا كروهنه كلنجه افریقانك وحشیلرینه دخی
غیرتبخش اوله‌جق برصورتده بتون كون چالیشیر چاپالار
قازانیر انجق قارنی طویوره بیلیر بو قسم اهالینك مالی
ملكی ، اوی ، بارقی انجق بر صباحجی قهوه‌سنك بر
صندالیه‌سیدر . اشته او قدر . كوندوز اقشاملره قدر
كیجه صباحلره قدر آیاق اوزرنده چالیشوب چاپالایان
او وجود ایكی ساعت استراحت ایده‌بیلمك ایچون بولوب
بوله‌جغی بر ، مكان ، یتاق برصندالیه: برصندالیه اوزرینه
یورلمش وصوك درجه‌ده استراحته محتاج اولان اووجود او
صندالیه اوزرنده صالانه صالانه بر ایكی ساعت اویقو
اویویه بیلیرسه او قدر. اللهم! بونه ذلت بونه مسكنتدر كه
انسان اولسون ده آیاغنی اوزاده‌رق یاته بیلمك ، استراحت
ایده بیلمك ایچون برمترو یره ولو موقت اولسون مالك
اوله‌مسونلر . انسان بونلری كورر ده آوروپاده بر مدنی
اولمقدن افریقاده بروحشی اولمسنی هر حالده ترجیح ایدر.

اشته بتون بو ذلتلرك سبب یگانه‌سی آوروپاده كیجه
لری هر یرده هركسه اچیلویریلان سفاهت قپولریله‌هر
شیده بربرلرینه قارشی آچدقلری رقابت سبب اولمشدر
فی الحقیقه انسانلر بربرلرینه مراقب بر حالده بولنمزلرسه
بالطبع ترقی تمدن بر درلو قابل اوله‌ماز. فقط بورقابت
اوروپاده هر شیده جاری یمكده ، ایچمكده ، كیمكده ،
كزمكده‌ده جاریدر الك زنكین بر لوردك یدیكنی یمكه
كیدیكنی كیمكه الك فقیری یلتنیر حقیقیسنی بوله‌مزسه
باری تقلید صورتیله او یوكسك طبقه‌لرك پایه‌سنی بولمغه
چالیشیرلر .

مسلمانلرده ایسه عادات اسلامیه الك برنجیسی اولان
برشی وار ایسه بیوكلرك كوچكلره زنكینلرك فقیرلره
قارشی فخورانه ومغرورانه بر وضعیت آلمامسیدر. اونلری
مسلمان عائله‌لری قومشولرینك كیه‌میه‌جكلری شیلری
كیوده انلره كوسترمزلردی چونكه كندیلری آنی آلمغه
قادر ایسه‌ده قومشولرده بلكه جانی استیوب‌ده اله‌میانلر
بولنوردیه صوك درجه ممكلتك ، قومشولرك حالنی نظر
دقتدن آییرمزلردی برقومشونك الوب بیه‌میه‌جكی برشی
الورسه بیله انجق كمسه‌یه كوسترمیه‌رك كوستررایسه بیله
كورنلره حصه چیقارمق صورتیله قومشولرینی نه‌یرندیررلر
نه‌ده كوجندیررلر ایدی. بوجهت زنكینلر بیوكلر طرفندن
نصل دوشونیلورسه فقیرلر ، كوچكلر طرفندن عینی
دوشونیجه بولنور بو صورتله هركس ایچون یورغاننه
كوره آیاغنی اوزاتمق برعادت بر كورنك اولمش ایدی كرچه
بو صورتله مسلمانلرده ملیونلر دمالك كمسه‌لر بولنمزسه‌ده
بسبتون باشنی صوقه‌جق بر مسكنه محتاج اوله‌رق سفیل
اولانلرده بولنمزدی . هله سفاهت مسلمانلرجه الك مهم

ممنوع‌تدن اولدیغی ایچون سفیهلر ناموسلیلردن سچیله‌رك هر کس نظرنده مذموم متهم اولدیغندن هر کس دکل أچیق حتی کیزلی اوله‌رق بیله سفاهتدن چکینیرلر. بزم مملکتلرده بر زنکین برفقیره اوبارق صاحبی یاپیورمکی الك بیوك بر مفخرت بیلیر أوروپاده ایسه هانکی فقیرك عجبا بر باشنی صوقه‌جق بر طاووق کومسی قدر بر اوجکزی واردر؟ هپ بتون اوتللرده آپارتمانلرده زنکینلر ایچون قزانیورلر . او انصافسز قناعتسز زنکینلرده هیچ بر فقیرك باشنی صوقوجق بر یری قالمینجه‌یه قدر طوپلامغه وبتون انسانلری کندیلرینه اسیر ایتمکه چالیشیرلر .

مابعدی وار

احمد شوقی

تیاترولر

رمضان شریف مناسبتیله (!) مملکتمزده فوق‌العاده بر کرمی ایله بیغین بیغین مشتری‌یه نائل اولان تیاترولریمزی ارباب ذوق وهوس نصل الدن براقق استمیورسه بزده ینه رمضان شریف مناسبتیله الدن براقق استمیورز . وبراقه‌میورز .

بز بونلری اکلنجه‌دن بشقه برشی اولمدیغی کیجه صباحلره قدر تیاترودن أله‌جق برعبرتك کرسیء تدریس باشنده انجق بش دقیقه‌ده استحصال ایدیله‌بیله‌جکنی اول واخر یازمقده وسویلمکده‌یز. مع هذا بزم بومملکتده‌کی تیاترولرك صرف اکلنجه‌لك حالنده قالمیه‌رق درجهٔ سفلیء سفاهته قدر انحطاط ایتدیکنی کوره‌رك ارتق تیاترولری بومملکت ایچون، اخلاق فاضلهٔ اسلامیه ایچون بر زوالك بر انحطاطك براعت استهلالی اوله‌رق تلقی ایتمکدن بشقه برشی سویلمکی زائد کوروروز . شوراسی پك غرابت نمود درکه کندینی بیلمزیز، اولدقجه حرمتله اسملرینی اغزه الدیغمز حتی کندیلرینی پیشوای امت بیلدیکمز کمسه‌لرك بر چوقلرینی بر معبد اسلام اوکندن بیله کچدکلرینی کورمدیکمز حالده هزار تأسفلرکه بر تیاتروده ، بر بالوده ، بر بالوزده وسائره‌ده هر حالده اثبات وجود ایله بوزینه باقلمیه‌جق درجه‌ده چرکین معیشتنه عرضنی واسطه ایده‌جك درجه‌ده ناموسسز دها طوغریسی نه برقیمت مادیه نه برقیمت معنویه‌یه مالك هردرلو معناسیله فاحشه اطلاقنه سزا بر طاقم الفته‌کانی قارشیلرینه الەرق انلرك شیوهٔ افسونکارانه‌سنه مفتون مفتون بابیله بابیله کیجه‌لری صباحلره قدر أنلر ایله وقت کچردکلرینی کورونجه انسانك ایکی شیء خاطرینه کلیر .

بریسی شرقی روما ایمپراطورلغنك صوك دورسنده اطرافنده مملکتلرینه کوز دیکن عثمانلیلر کندیلرینی هر طرفدن صیقشدیره‌رق تضییق ایتدکلری زمان مملکتلرینك سیاست خارجیه‌سنی برچیك ایپلکه باغلیه‌رق ینه اسکیسی کبی سفاهته طالمقدن واز کچه‌مزلردی حتی الك بیوك وزیرلری مدیران امورلری تیاترو صحنه‌لرندن اقشام صباح چیقه‌مدقلری کبی ایمپراطورلرینك بیله اهالی‌یه اکلنمك ایچون آقتورلق یاپیوردکلری اولوردی حضرت فاتح استانبولی فتح ایچون کلیور اولدیغنی ایمپراطوره بو تیاترو صحنه‌سنده آقتورلق ایتدیکی اثناده خبر ویردکلری صیره‌ده ایمپراطور حضرتلری کندیسنك واهالیسنك شویله بر زمانده بویله بر قاره خبرله کیفنی قاچیران حریفی تیاتروخانه‌دن چیقارتمق صورتیله جزالندیردیغی مشهوردر .

اشته او زمان استانبولی فتح ایچون کلن فاتح عسکری کیجه صباحلره قدر عبادات طاعات ایله استانبول سورلری او کنده الله . . الله . . ندالریله جهانی تتره‌ده‌جك بر صورتده الله‌دن استمداد ایدرلردی . کوندوزلری‌ده باشلرنده آق شمس الدینلر، منلا فناریلر وسائره دشمن اوزرینه مظفریت قزانمق ایچون عسکرك

تاایلروسنده کیدرلر وعساکر اسلامه بوصورتله پیشوالق ایدرلردی . مسلمانلر بو صورتله قلعه قپولری اوکنده الله . . الله . . دیرکن رومالیلرده کویا مملکتلرینك قلعه ، قپوسی طلسملی اولدیغنی ادعا ایدەرك کمسه استانبوله کیرەمیەجکنی ، ایاق باصەمیەجغنی ظن ایدەرك اویونلریله اکلنجەلریله مشغول اولیورلردی . یارب ! ! اونه غفلت ایدی؟ قرەدن قلعه قپوسنك طلسمنەدکزدن ده خلیج اغزینه چکدکلری بر زنجیره کووەنەرك دشمنك خارج بلدەدەکی منتظم حرکاتنی دوشنمیەرك یالکز کیفلرندن بشقه هیچ برشی طانیمیان کمسەلر عجبا انسانمی دکللر ایدی ؟

یوقسه أنلره انسانلغی اونوتدیران بر شیمی وار ایدی ؟

هر حالده أنلرده انسان ایدیلر مملکتلرینك دشمن ایاغی التنده ازلمسنه بر صورتله راضی دکللر ایدی . نه چارەکه أرەلرینه کیرن فساد اخلاق هیچ بر دوشونجەیه میدان براقمزدی اهالیده اولان فساد اخلاق بیوکلره دخی سرایت ایتدیکندن اورتەلق برفساد دریاسی ایدی .

اهالئ قسطنطنیه اوزمانلر بتون کونلرنی کیجەلرنی سلطان احمد میدانندەکی جانبازخانه بودورومنده کچیررلر ایدی ، بیزانس معبدلری قپالی دکلسەده ایچنده همان رهبانلردن بشقه کمسه بولنمز کمسه کلمزدی . حتی ایاصوفیه معبدینی بناسنك عظمتیله افتخار ایتمك ایچون کیدرلر کزرلردی .

مسلمانلر دیشاریدن قلعه قپولرنی طوپلرله ییقوب دوکدکلری زمان آنلر ایچریده سنك جانباز بنم جانباز دیه جانباز غلوغاسی ییارلردی .

ایکنجیسی ده اندلس مسلمانلرینك حالی در کەدنیانك اك معمور اك مدنی بر یری ایکن نه مدنیتلری نەزنکینلکلری نەدە مسلمانلقلری کندیلرنی متیقظ طاورانان صلیبیلرك الندن قورتارەمدی چونکه ذوق صفاسنه طالان اندلس مسلمانلری بر برینه طالقاووقلغله آرالرینه کیرن نفاق سببیله خارجدن اهل صلیب عسکری تضییق ایدرکن ایچروده ینه بربرلریله اوغراشیرلردی . حتی اوقدر بر برلرینه حرصلنمشلردی که یکدیکرنی أهل صلیبه تسلیم ایله تشفیهٔ صدره چالیشیرلردی . دوشونمزلردی که برینك اضمحلالی دیکرینكده محوینه براعت استهلالدر . یارب او نەذات ایدی که ذوق صفا عالملرنده یشامق وصرف طرفدارلق داعیەسیله کندی اللریله ینه کندیلرنی دشمنلره تسلیم ایتدیلر اشته اوزمانده اندلس اوزرینه یوریان اهل صلیبده کرچه جاهل متعصب عنود برقوم اولمقله برابر فساد اخلاق خصوصنده مسلمانلر کبی دکل ایدیلر اشته کندی دینداش وطنداشنی چکمیەرك دشمنه تسلیم ایدەجك رادەسنه کلان فساد اخلاق مسلمانلر آرەسنه دوشدیکی زمانده اندلسلیلر بتون کونلرنی ، کیجەلرنی اویونلرده اکلنجەلرده کچیررلر معابد اسلامیەده بش اون خواجه ایله بی‌طرف قالمش بش اون قدر اصناف عمله پارچەسی بولنەبیلیوردی فاعتبروا یا اولوا الالباب .

حالمزك نە اولدیغنی دوشونورسەك مألمزکده نە اولەجغنی شمدیدن تعیین ایدر . فقط الحمد لله که : ینه بلاد اسلامیەنك نەطرفنه کیدرسەك کیدەلم بویله اکلنجەلره اویونلره سفاهتلره طالان سفهامزدن معابد اسلامیەمزه دوام ایدن صلحای امتك دها چوق اولدیغنی کوزلرمزله کورمکدەیز . مع هذا بوکبی شیلر شوراده بوراده اوفق تفك حادثه تولیدینه سببیت ویرمکدن‌ده کیرو قالیور . مثلا چورمده اهالئ مملکت بوکبی فحشیاتك مملکتده بولندیرلماسی ایچون حکومت نزدنده تشبثاته قالقیشیور دیکر طرفدن بونی خوش کورمیانلر ایسه مسئلەیی بر ارتجاع حالنه قویەرق اهالیی بوکبی شیلردن تنفیر ایدنلری دیوان حربلره قدر سورکلەیه میدان ویریلیور قونیەده واعظ افندیلر جوامع شریفەده وعظ نصیحت

ایتمکدن امتناع ایدرلر . بو تیاترولر اویونلر بولندقجه بز نصل اهالی‌یی اخلاقه سوق ایدرز دیورلر

طرابلس شامده ایسه بتون بو شارلاتانلقلری ، مشروطیته برلکه اوله‌رق تلقی ایدییورلر . بونلر ایسه مملکتمزک کوندن‌کونه تعالی ایتمسی موجب احوالدن اولمدیغی ایچون انسان بوبابده نه‌دیه‌جکنی نه‌ویلیه‌جکنی شاشیرمقدن کندینی آله‌من .

برکره انصاف ایدوبده ایکنجی سنهٔ دوریه‌سنی کچیرن‌مشروطیت عثمانیه‌یی بویله‌شیلرله لکه‌لمکه چالیشانلر عجبا دور سابق حمیدیه‌کی فناقلری وهردرلو اویونلری وسائره‌یی کوردکاری حالده سکوتدن بشقه برشیٔ یاپه‌بیلیرلرمی ایدی ؟. عجبا برکره آغزلرینه بویله شیلرک مخل اخلاق اولدیغنی اله‌بیلیرلرمی ایدی .

هیچ اولمزسه دور سابقدن مدور اولان بوکبی فناقلره قارشو کوکسمزی کره کره‌یازوب سویلمکی سربست براقان شیٔ مشروطیت معززه‌من اولدیغنی دوشونه‌میورلر . چونکه اونوتدیلر .

م . صفوت

اون بش اون آلتی سنه‌اول یازلمش اثرلرمدن :

« مقدمه »

یاخود

علوم نیه تدوین اولنوب هربرینه مخصوص بر اسم طاقیلمشدر ؟

مابعد

« وجه اول »

بوعلمده اثبات صانع خصوصی مقصد اعلادر . برشیٔ که‌اوفنده مقصد اعلادردائرهٔ تسلیمه کیره‌بیلیرمی ؟

« وجه ثانی »

علوم شرعیه‌نك اعلاسی شرنجه ، شرعی اولمیان علمدن آشاغی اوله‌بیلیرمی ؛ بو شویله طورسون ؛ حتی بوعلمك علویتیله برابرشرعی اولمیان علمه احتیاجی‌ذوق سلیم اصحابنك تیکسندکاری شیدر .

علامهٔ تفتازانی « مقاصد » نده دییورکه :

قاضی‌ارمودی‌یه‌تبرما « صحایف » نام کتابك صاحیده کلامك موضوعی (ذات‌الله) اولدیغنه قائلدر . لکن شوقدر وارکه :

بوفنده جناب واجبك اوصاف ذاتیه‌سندن بحث اولندیغی کبی واجب‌الوجوده احتیاجلری اعتباریله ممکناتك دخی اوصاف ذاتیه‌سندن بحث ایدلدیکندن الله تعالی‌یه استنادلری نقطهٔ نظرندن ممکناتك ذاتلرینی‌ده فنك موضوعی اولمق اوزره صاحب صحایف علاوه ایدییور .

حقیقةً بوعلاوه ایله فنك جهت وحدت حقیقیه‌سی ضایع اولیورسه‌ده اعتباریه‌سی اولمیور . بونلر ایکیدر فقط اعتباراً بردر . هرایکیسی‌ده موجودیتده‌مشترکدر .

مشار الیه کوره کلامك تعریفی شویله‌در :

قانون اسلام اوزره جاری اوله‌رق احوال صانعله جناب واجبه احتیاجلری حیثیتیله ممکناتك حاللرندن باحث بر علمدر .

« سؤال »

بوفنده جناب‌واجبه عدم استنادلری اعتباریله‌احوال ممکناتدن بولنان امور عامه ، جواهر ، اعراضدن بحث ایدیلیور حالبوکه موضوع فن یا یالکز (ذات‌الله) ویاخود جناب واجبه‌استنادلری حیثیتیله (ذوات‌ممکنات) ایله برابر (ذات‌الله) اولسیدی مباحث مذکوره‌نك هیچ بریسندن بر نبذه بحث اولنمازدی »

« جواب »

بوفنده‌بوکبیلردن بحث‌براقاچ وجهله‌در : استطراد ، حکایه ، مبدأیت حسبیله‌در .

برنجیسی شونك ایچوندر :

معدوم ، حال‌ایله‌ماهیات ، حرکات اجسامك‌اقسامی

كبی بر طاقم مباحثك بوقنده استطراداً مذكوریتی بونلرك مسائل مطلوبه‌یه بر نوع تعلقی بولندیغندندر ، مقصود ایسه علم كلامی حد مكملیته ایصالدر ، بوده اولسه اولسه مطلوب ایله‌برابر كندیسنه تعلقی اولان شیئ ذكر اوله بیلور .

ایكنجیسی شوندن طولاییدر :

فرق مخالفه‌نك ، آثار علویه ، جواهر مجرده‌دن بحث كبی سوزلرینی حكایه‌طریقیله ذكر تزییف ایچوندر .

اوچنجیسی شوندن ناشیدر :

بونلر كیبلرینی بوقنده مبادی اوله‌رق ذكر ، بعض مسائل كلامیه‌نك موقوف علیهلری اولدقلری جهتله تحقیق مقصد ایچوندر ، بو ذكرده شو وجهله‌در :

بوقنده مبادینك بیانی ، استحاله‌سی ، بر شیئك هم فاعل ، هم قابل اولمسنك جوازی ، خلا ایله وجودك اشتراكی ، تسلسلك ، تناهیٔ ابعادك امكانی كبی بین‌اولمیان مسائله توقف‌ایتمیه‌جك بر طرزده‌در اگر توقف‌ایده‌جك اولورسه دور لازم كلیر ، كه بوده باطلدر . اما بونلرك ماعداسندن بوقنده بحث‌تكثیر مباحث‌دیمكدر ، بونده‌ده فائده یوقدر . نته‌كیم متأخرین مسائل طبیعیه ایله ریاضیه وكلامیه‌یی بر برلرینه قاریشدیرمشلردرده تضییع زمان ایتمشلردر .

مابعدی وار

نصوح افندی زاده :

ع . ضمیری

انطاق حق
و
مدنیت اسلامیه

جهانده بوتون تضییقات وتحكماته قارشی قویه‌رق جبال راسخه كبی موقع مستحكمنی محافظه ایدن بر قوت وارسه ، اوده « حق » در .

حق ، هر زمان عالی و غالبدر . هیچ بر قوت قارشیسنده تزلزله اوغرامقدن مصون در . چونكه‌حامیسی جناب حقدر شو جدالگاه حیاتده هردرلو موفقیت ایسه حقه استناد ایدن حقیقتلر ایچوندر .

حق تعدد ایتمدیكی كبی هرهانكی بر دست مستحقده ظهور ایدرسه ایتسون بعض فلسفه فروشانك ادعا ایتدكلری كبی صورت نسبیه‌ده دكل قطعی ومطلق بر شكلده جلوه نمون اولور . كرچه عالمده غشاوهٔ اخفا واغفال آلتنده حقی ستره ، ممكن اولسه حتی امحایه باطلی ایسه اظهار واعلایه یلتننلر چوقدر . لكن بو امنیهٔ باطله‌لرینه نائل اولانلر هیچ یوقدر . استنادگاهی حق اولمیانلر نه‌قدر چابالاسه‌لر ، حتی بدایت امرده اثر موفقیت ابراز ایده‌رك اغفال ایتدكلری قوتلرله برقلعهٔ آهنین شكل رصینی اكتساب ایتسه‌لرده عاقبت احوالده ینه خائب وسرنكون اوله‌جقلری محققدر . چونكه حق ، اویله بر مصباح نورانیدركه شش جهتدن صاچدیغی لمعات یقینیه سایه‌سنده مظلم غشاوه‌لرله ستر ایدلسه‌ده ینه كندی كندینی كوسترر ؛ شعلهٔ باهره‌سنی سوندورمك غیرتیله پوف ! پوف ! دینلر فعل اطفایه بدل تزیید انوار واشراقه ، بلكه‌ده صاچلرینی ، صقاللرینی احراقه خدمت ایتمش اولورلر . چونكه او ، اوفله‌مكله ، پوف ! دیمكله سونمز بر شبچراغ لاهوتیدركه فانوس محافظی ، ینه حقدر . حقك حائز اولدیغی قوهٔ مؤثره‌یه دقت بویورلسون كه منكرلره بیله كندیسنی ، حقی انطاق ایدییور !

بیلمم قارئین كرام ! براز آتشین قطرات ایله صحیفهٔ بیضای قرطاسه دوكیلن شونقطه‌لرله ، شو مقدمه ایله نه‌لره تلمیح وانتقال ایتمك ایستدیكمی استدلال بویوره‌بیلدیلرمی ؟ ناطق‌الحروف بویله آتشین كلمات متقدمه‌یی پیش نگاه مطالعه‌یه آلمش بولنسم ، مطلق بونی تعقیب ایده‌جك جمله‌لرك یا حیرت انگیز بر حالی

حاكي ، ياخود معجزه‌نما بر مآلي محتوي بولنه‌جغنه حكم ايدردم . لكن خبر ويره‌يم كه عرض ايده‌جكم كيفيت هر ايكي حالت متصوره‌يي‌ده متضمن اولميه‌جقدر . او حالده مقدمهٔ مسروده‌نك نابموقع اولديغني سويليه‌جكسكز دكلمي ؟ يوق آجانم ! مقدمه‌لرم اوقدرده مقصدن متباعد ، صدددن خارج دكلدر . آنجق براز يوكسك وحماستكارانه بر ادا ايله بسط اولنمشدر . شمدي سطور آتيه نكاه مطالعه‌دن كچيرلدكده مقدماتك مقصدله مناسبتي – فقط بوقدر شدتلي اولمامق اوزره – آكلاشيلير .

قارئين كرامك خاطرنشاني اولسه كركدركه ادرنه مبعوثي رضا توفيق بك بوقيش مجلس مبعوثانده جريان ايدن بر مناقشه دولاييسيله « يكي غزته » ستونلرنده يازديغي برمقاله ايله غايت غريب ومتعمد برفكر مظلمه ترجمان اوله‌رق‌يي پروا معالئ موروثهٔ مليه‌يي ، علوم ومدنيت اسلاميه‌يي تزييف ايديور ومجلس مبعوثانده بزي قرون وسطايه ارجاع ايتمك ايسته‌ين جريانه قارشي اوروپايه كوتورمك آرزو ايدن ديكر بر جريانك موجوديتنه ذاهب اوليوردي . حتي مقالهٔ مبحوث عنهاده ذات فيلسوفانه‌لرينك‌ده شق ثاني منسوبيتندن اولديغني اشراب ايليوردي . عين زمانده « بيان الحق » ستونلرنده بومقاله لايق اولديغي مدافعاتي‌ده كورمشدي . صوكرالري فيلسوف شهيرمز سائقهٔ حدتله « يكي غزته » ايله نشر ايتديكي مقاله‌نك محتوياتيله تماماً هم حال وهمشرب اولمادقلريني فرصت دوشدكجه ، وسيله بولدقجه كوسترمشلردر .

ازجمله « يكي اقدام » ك كچن صالي كوني انتشار ايدن ١٨٣ نومرولي نسخه‌سني مطالعه بيورانلر ؛ بو حقيقتك اك باهر ، اك كوزل برمثالني بولورلر . جناب فيلسوف ؛ اقدامك مذكور نسخه‌سنده « مستشرق فاضل معلم براوون – واتحاد اسلام » عنوانلي بر مقاله نشر ايده‌رك بونده بو كونلرده انكلتره‌ده اولدقجه مهم جريانلر حاصل ايدن برسلسلهٔ افكاردن ، اتحاد اسلام مسئله‌سندن بحث ايتمك ايسته‌ديكندن واولا بو مقاله‌يي كنديلرينه الهام ايدن كيفيتدن طوتديره‌رق مستشرق شهير معلم براووني اوزون اوزادي تعريف وتوصيف ايتدكدن صوكرا معلم محترمله « اتحاد اسلام » مسئله‌سنه دائر تعاطئ افكار ايتدكلريني ، جناب معلمك بوخصوصده شو يولده بيان مطالعه ايتدكلريني قيد ايديور :

« اوت ! . . سياست عالمده بو كون حكم فرما اولان بر نسيب (الحكم لمن غلب) قاعده‌سيدر . مع التأسف بو كونكي مسلك سياست بو بي امان قانونه استناد ايديور سياست حاضره‌ده بو كون مقصد معين بودر . جهاني استيلا ايتمك واقوام ضعيفه‌يي يواش ، يواش افنا ايتمكدر . . »

« بن ، بو تشبثات مخربه‌يي جماعت انسانيه ومدنيت حقيقيه ايچون بر فلاكت اوله‌رق تلقي ايدرم . دار وينيزم پرنسيبلرينك سياسياته تطبيقي بو ضلالته سبب اولمشدر . اك قابليتلي اولان ملتلرك سائرلرينه تفوق ايدوب ياشامه‌سي مشروع ومحق عد اولونجه كندي قوتنه كوونن بر دولت امل استيلا پروانه‌سنده جلاد انسانيت كسيلير . بونك ايچوندركه مدنيت اسلاميه‌يي بعض وجوه ايله اوروپا مدنيتنه فائق بولورم بومدنيتي اورته‌دن قالديروب سوپوره‌ك اوزرلرينه يوروين قوته قارشي عالم اسلام توحيد فكر وامل ايدوب مقاومت ايتمليدر . بو كوزل مدنيت منقرض اولمامليدر . . »

صوكرا ، رضا توفيق بك افندي ، معلم محترمك پان اسلاميزمه پيوسته اولان بو مطالعاتي اوروپانك اضمحلالنه وسيله عد ايده‌كلديكني ايلري سوره‌رك ذات فيلسوفانه‌لرينك بوخصوصده مهم تقيداتي ، جدي انديشه‌لري اولديغني ، بونك ذاتاً شيمديكي حاله نظراً منتج موفقيت اولمقدن زياده تسريع فلاكت ايده‌بيلمسي احتمالي بولنديغني ، هله بويله عمومي برجريان حسياتك طبقات ناسده اوياندیره‌جغي تعصبك (!) بوتون عالم اسلامه وصوكراده حكومت جديده‌مزه نه قدر بويوك بر تهلكه تشكيل ايده‌جكني دوشونمكدن بر آن خالي قالمديغني معلم مشار اليهه سويليه‌رك شو يولده جواب آلديغني يازيور :

« سوزلريمي ياكلش تلقي ايتميكز ، بن واقعا پانيسلاميزم طرفداري‌يم . فقط بنم نظرمده بولفظك معقول بر معناسي

واردر . بن بو تعبيرك مضمونى هركس كبى آكلامام . پانيسلاميزم نامنه مثلا نشر دين ايتمك وبتون خلق جهانه تكليف اسلام ايلمك مقصدى بالطبع بندن اوزاقدر . شرقك بر مدنيتى واركه كوزللكى ، اصالت ونجابتى ، صنعت معماريه سنده ، ادبياتنده ، اخلاقياتنده ، فلسفياتنده ، معاشرت وعاداتنده الحاصل معنوياتنك بالجمله تجلياتنده جلوه نمون اوليور . بن ايشته بو مدنيتى حقير كورميكز . ترك واهمال ايتميكز ديورم . اوروپانك خشك وخشين مدنيتى سزك نازك مدنيتكزى محو ايتمك عزمنده در . بوكا قارشى جمله كز يكوجود اتفاق اوله رق مدنيتكزى محافظه ايچون مجاهده ايدكز . زيرا او كمالات حقيقة شرق فطرتنك ، شرق معنويتنك اك كزيده ، اك اصيل تجلياتيدر . سزكدر . طبيعتكزه ، مزاجكزه دها موافقدر . اوروپا ايله تماسده بولنان شرقليلر بهمه حال بزم اك ايى قاعده لرمزى ، اك مستحسن عاداتمزى آلميورلر . ميخانه لرمزى ، اويونلرمزى ، مؤسسات سفليه مزى دها اول آليورلر . فنالقلرمزى تقليده عظيم انهماك كوستريورلر . ايشته هندستان ، مصر وجزايرله تونس ميدانده در . يوقسه فنون وصناعات كبى رنك مليتدن عارى اولان وبوتون انسانيتك تكاملات ماديه سى ايچون وسائط استحصاليه دن معدود بولنان آلاتك جمله سنى (بلا پروا) تلقى ايده بيليرسكز . فقط هويت مليه كزى ضايع ايده جك حركتلرده بولنمايك . خلاصه يالكز فرنكلكه اوزنمه ييكز » سزنه يا پسه كز بر انكليز اوله مازسكز . فقط اوروپايى سطحيجه تقليد ايله عثمانليلقدن چيقار ، مذبذب بر مغويت غير معينه ايچنده ياشارسكز . ايشته بو فلاكتدر . »

دها صوكرا ، جناب فيلسوف ء پروفسور براوونك شو حكيمانه ودوستانه ملاحظاتى بزم ايچون اك قيمتلى بر فصل الخطابدر . ديه رك شرقك اك صميمى دوستى اولان مشار اليهى بوتون عالم اسلامه تقديم ايتديكنى باليان مقاله سنه ختام ويريور .

ايشته مبعوث محترمك ، حضرت فيلسوفك مقدماً « يكى غزته » واخيراً « اقدام » ستونلرنده نشر ايتديكى شو مقاله لرى يكديكرينه متضاد ايكى لوحه تشكيل ايديور وكوروليوركه بو مقالهٔ مستأخره لريله تلافئ مافات ايتمك جهتنه كيديور « ان الحسنات يذهبن السيأت »

محرر عاجز « اتحاد اسلام » مسئله سنه متعلق مطالعه مى بر قونفراس طولاييسيله « بيان الحق » مزده «جهت جامعهٔ محمديه ـ واخوت اسلاميه» عنوانى آلتنده عرض ايتمشدم . مدنيت اسلاميه يى تشريح ومدنيات غربيه ايله محا كمه خصوصنه كلنجه : ذاتاً بوتون علماى اسلاميه ايله عاجزلرينك صرف ايتديكمز مداد همت ؛ هپ بو اوغورده بذل اولنمشدر .

بر قاچ محلنه (وفيه نظر) ديمكدن كندمى آله مديغم معلم براوونك شو مطالعاتنه كليشى كوزل ، بجا ، نابجا اتحاد اسلام مسئله سنى موضوع بحث ايدنلرك نظر دقتلرينى دعوت ايدرم . مدنيت اسلاميه يى تزييفه يلتنلرده بوكون غربك اك بيوك علماسندن معدود بولنان مستشرق شهير براوونك ينه شو مطالعاتنى نظر انصافدن دور طوتمامالرينى اخطار ايلرم .

« الفضل ماشهدت به الاعداء »

حسين حازم

ادبيات

نعت شريف

ايا شاه سرير اصطفا اول رتبه اكرمسك
شريك اعتلا يوقدر سكا بى مثل وتوأمسك
اكرچه صورتا تشريفساز صلب آدمسك
مدار آفرينشسك ، ابو الارواح عالمسك

اوصورتله معلادركه عندالله تمجيدك
محمد نامنى ايتمش رديفى قول توحيدك
بوسوزده يوق محلى هيچ ظنون وشك وترديدك
كه مرآت الٰهى مظهر ذات معظمسك

نصل ممكن دكلسه عقله درك كنه ذات الله
دكل سندن دخى حقيله ارباب نظر آكاه
(احدله احمدك فرقى همان بر ميم) ايكن بالله
معماى خداسك ، حل اولونماز سر مبهمسك

ظهور جذبهٔ عشقك اولونجه صبره آتشزن
شعاع فيضنى وحدت سوزمدن ايله‌دى روشن
تفهم ايلدم آكاه اولوب (قل يا عبادى) دن
كه سن جمله عباداللهه مولاى مكرمسك

كروه عاشقانه ذوقبخشاى جنانيدر
كه وجه اقدسك برقع كشاى (من رأى) در
سنى حقيله كورمك رؤية اللهك نشانيدر
عجب سرمجسم بوالعجب كنج مطلسمسك

در فيضك كه ايتمش ملجأ كل خالق اكبر
دخيل اولمشدر اول باب كرمفرمايه بوچاكر
بوكوب بوينن لبكدن بويله برشرين خطاب ايستر
كه دركاهمده اى طاهر بنم سن كندى بنده‌مسك

طاهر المولوى

منظوم بر مناجات فارسيه‌دن مترجم

يارب ! ماسوادن بيزار اولان جانمه مرحمت بيور. ذاتاً لطف وعنايتكدن بشقه دستكيرم يوقدر . ماداكه بنى شو خرابات دنيايه ، دار ابتلايه مجبورى اوله‌رق كتيردك. بندن صدور ايده‌جك افعال وحركاتده بارى بنى معذور طوت . لطفاً علم لدنيدن تعليم ، وطريق طاعات وخدمتكه بنى‌ده سوق وتقديم ايت . مقصده وصول ايچون سعى وغيرتمك اوكنده پرده‌كش ممانعت اولمق اوزره قوى برحائل هائل اولان نفسمى ويالكز حيات مستعار دنيويه‌يه عائد اموز وخصوصاتده دور انديشلك كوستره‌بيلن عقلمى اقدامك اوكندن رفع وتبعيد ايدوب طور تجلى پرتونده اولديغم حالده سكا يقينلك حاصل ايدرك بنى متسلى بيور . اوت سنى كندى ذاتمه اولقدر قريب كوريورمكه عادتا سر وحدتى كندى ذاتمدن استماع ايتمكديم . شويله‌كه ذرات وجوديمدن هر برى نور شهوديمده پروشياب اولمقده بولنيورلر . وكوزلرم دخى ـ ناظر ومنظوردن فرق وتمييزه مقتدر اوله‌ميه‌جق درجه‌ده ـ انوار بى‌شمار ايچنده جولان ايديور. معهذا كوكلم لذت ديداردن مدهوش ، ولسانم دخى مهابت كفتاردن خاموش اولمشدر .

يارب ! صورت دائمه‌ده تعقيب و كندى نفسم اختيار وتنسيب ايتمكده بولنديغم شو عالى مطالب ، كرچه بنم هيچ بر جهتله مقدورم دكلدر . نظر امعان واعتباريمه چارپان شواسيدركه سن دائما عالى همتلرى سور ، وشوحالده بنم مراديمى‌ده عنايةً حاصل واحسان ايدرسك. معهذا يالكز بنى مظهر عطا واحسان ايتده ديميورم بلكه بتون ارباب حاجاتك واصحاب مراجعاتك دخى محروم براغيلمه‌مسنى جداً ارزو واسترحام ايديورم.

يارب ! اولاد آدمك سيد فصيحى وخلقت كونينك باعث صحيحى اولان وآينهٔ ذات الهى ، سلطنتپيراى تخت پادشاهى بولنان جناب سعادتمآب رسالتك ، ومجلهٔ اثبانه سالك ، وبحر وحدت ذاتده شناورلكه مقتدر ومالك اولان محترم ذواتك وبتون اسماء حسنانك و خصوصيله اوجمله‌دن بولنان اسم اعظم اسنانك حق وحرمتنه حاجاتمى سن حاصل ايدوب بنى مراديمه نائل ايت اى حاكم مطلق! سنى ايستيورم سنى !! تقديمنه متجاسر اولديغم شو نياز ودعامك صورتپذير اولمسى حقنده خيرخواهانه معاونت كوستروب آمين خوان اولان ذوات محترمه‌يى‌ده — ارزو ومراداتنى على التعيين اوج اجابت وحصوله ايصال ومقرون بيورمقله ـ كامران وممنون ايت الهى ! ...

١٤ شعبان ٣٢٨

كمال الدين هريرى

استقبال رمضان

مرحبا، شهر صيام وغفران !
مرحبا ، مهر فيوضات افشان !

بارك الله، ينه دوغدوك سن !
ايله‌ديك عالم دينی روشن !

كولديروب چهرهٔ ايامی ينه ،
غرق نور ايله‌ديك اسلامی ينه !

سكا حسرت ايدی اهل ايمان ،
اولديلر هپسی، فريح وخندان .

رحمت عالميا‌ندر، وجهك !
نعمت آدميا‌ندر، وجهك !

اوزه‌نير، شوق ايله، اوچيوز مليون؛
بر يوزونده سنی احيايه بو كون.

عرض تعظيم ايدر اسلاميت ؛
سنی تقديس ايده‌ريز بز، البت ..

نه ديمك ! اون بير آيك سروريسك !
امت ناجيه‌نك مفخريسك !

آچيلير لطف ايله ابواب جنان،
قپانير عنف ايله باب نيران

بغلانير قهر ايله ديو، شيطان ،
مظهر عفو اولور اهل عصيان

قطرات يم رحمت انزال
بيورور عالمه رب متعال.

التماع ايتدی هلال رمضان،
كوندوزه دوندی ليال رمضان.

نه مبارك كيجه‌لر والله !
قلب توحيده ويرر آكاهی .

اويوماز ـ تابسحر ـ عابد حق،
اولور الطافنه مظهر مطلق .

صوم وتسبيح وصلات وقرأن؛
سبب رحمت حقدر هرآن

ذكر وطاعت ايله تحميد ايده‌لم،
ماه ذيشان ! سنی تمجيد ايده‌لم !

بزی اخراده فرحدار ايله !
نائل جنت ديدار ايله !

عشاق :
ا. طاهر

تنظير غزل جناب حكمت

خدا جنك معاشی سوربر آهنك كوسترمش
عروس عالمی انظاره شوخ و شنك كوسترمش
برر هيئتله هركس دركمين وقت فرصتدر
مرايای حوادث كوشه كوشه جنك كوسترمش
نمايان صنع دست و احد اما جمله اشياده
صور بند خلائق نقش رنكارنك كوسترمش
ايدن خلقه مسلط سامریء نفس مردودی
عيونی مائل آلايش نيرنك كوسترمش
اميدی كائناتك وصلت كوی حقيقتدر
نه‌چاره سائق تقدير راهی تنك كوسترمش
تجلیء طبيعت فيض روح القدس حكمتله
شه طبع سعودی آسمان اورنك كوسترمش

سعود المولوی

قطعه

سير ايدوب صبحی بو كون ای آفتاب كبريا !
ياد ايله بولدم صفا نور صباح عشقكی
چوقميدر كيم بن‌سنك سايه‌كده كون كورمكده‌يم
كنديمه كهف‌الامان بيلسه‌م جناح عشقكی

سعود المولوی

رباعی

بر لحظه‌ده هوشیار ایکن مست اولدم
یوکسلمه‌دیم صانمسون پست اولدم
پایم یره باصماز اولدی پایه‌م بیودی
جانان ایله اول زمان‌که همدست اولدم

مولوی

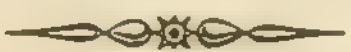

مشرق عرفانده اوقونمشدر :

خالصانه بر تمنی

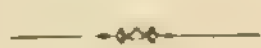
وعظ ایچون تعیین اولنان خواجه افندیلر وعظ ایتمدکاری جهتله شو کونده جامعلرمز بوش قالدیغنی نظر تأسفله کوردك بونه سببده تیاترونك شو مبارك کونده منعی خصوصنی حکومتدن تمنی بیورملری اساسنه مستند اولدیغی جمله‌ٔ مستخبراتمزدندر .

بزده تیاترو طرفداری دکل ایسه‌کده تمنیاتك شو وضعیت وشو شکلده اولمسنی مناسب کورمیز رجا ایدرز خواجه افندیلرمز وعظ ونصیحتلرینی ایفا بیورسونلر جامعلرمز بوش قالمسون خلقمزك کوکللری رنجیده ایدلمسون علمای کرام حضراتی تیاترونك بولنمامسنی آرزو بیوردقلری حالده حکومته مراجعتله قانون دائره‌سنده ولسان مناسبله رجا بیورملرینی دها مناسب بولورز .

بر ضیاع ابدی

وقار علمیسنی ، ناموس اسلامیسنی محافظه‌دن بشقه امل بسلمیه‌رك نزاهت روحیه‌سنك ذره قدر لکه‌دار اولمه‌سنه تنزل ایتمین اجله‌ٔ رجال علمیه‌دن واعاظم فقهای عصردن اوفلی محمود کامل افندی مطمئناً مشتاق اولدیغی رحمت الهیه‌یه جمعه ایرتسی کونی ساعت اون بر راده‌لرنده قاووشمشدر . الله مرحوم مشار الیهه رحمت وعائله‌ٔ کدر دیده‌سنه صبر وعافیت احسان بیورسون امین

آچیق مخابره

کاشغرده مدرس اعلم العلماء عبدالقادر
حاجی مقسومه

تاریخ وجغرافیا کبی بالعموم علوم وفنون جدیده‌نك مدارس اسلامیه‌یه ادخالی احکام شرعیه‌نك هانکیسنه توافق ایده‌جکنه وبیانات سائره‌یه دائر مفصل وآیات قرآنیه واحادیث نبویه واقوال مجتهدین وعلما ایله مدلل ومبرهن بیاننامه جمعیت علمیهٔ اسلامیه‌جه دردست تنظیم اولدیغندن غزته‌مزك کله‌جك نسخه‌سنده درج اولنه‌جقدر .

اخطار

رساله‌مزك اوچنجی جلدی اشبو ۷۸ نجی نومرو ایله ختام بولدیغندن آبونه مدتلری منقضی اولان ذواته ینه کمافی السابق حین مراجعتلرنده رساله‌یه دوام ایدیله‌جکدر .

مدیر مسئولی : محمد منیر

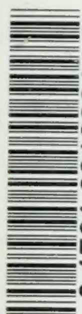
محمودبك مطبعه‌سی

بیان‌الحق رساله‌سنك اوچنجی جلد‌ینه مخصوص فهرستدر

سیاسیات وانتقادات ومتفرقات

3 1761 08128214 7